HERMANNI CONRINGII

OPUS

1.

DE

FINIBUS IMPERII GERMANICI,

QVO

URA FINIUM, QVIBUS ILLUD CONTI

tur, â primo ejus exordio usq; ad hæc nostra tempo illustrantur.

EDITIO NOVA,

infinitis locis emendatior & correctior, addito Indice triplici.

FRANCOFURTI & LIPSIÆ,

Apud JOHANNEM HEINR. ELLINGERUM, B

M DC. LXXX.

Digitized by Google

HERMANNI CONRI

OPUS

DE

NIBUS IMP GERMANI

Quo

RA FINIUM, QVIBUS ILLUD

tur, à primo ejus exordio usq; ad hæc no

illustrantur.

Con

stra tem

EDITIO NOVA

infinitis locis emendatior & correctior, additis

FRANCOFURTI & LIPSIÆ

Apud JOHANNEM HEINR. ELLIN

M. DC. LXXX.

Digitized by Google

HERMANNI CONRINGII

DE

PACE CIVIL

INTER IMPERII

DINES RELIGIONE DISSI-

DENTES PERPETUO CON-

SERVANDA

LIBRI DU

Qvorum posterio

JURA ET PAX I

AB

INNOCENTII

Criminationibus vi

Editio secunda altero auctior.

Accesserunt ejusdem argu

FRANCOFURTI &
Apud JOHANNEM HEINR. EI
LIPSIENS. & WITTEB
ANNO M DC LX

Digitized by Google

Digitized by Google

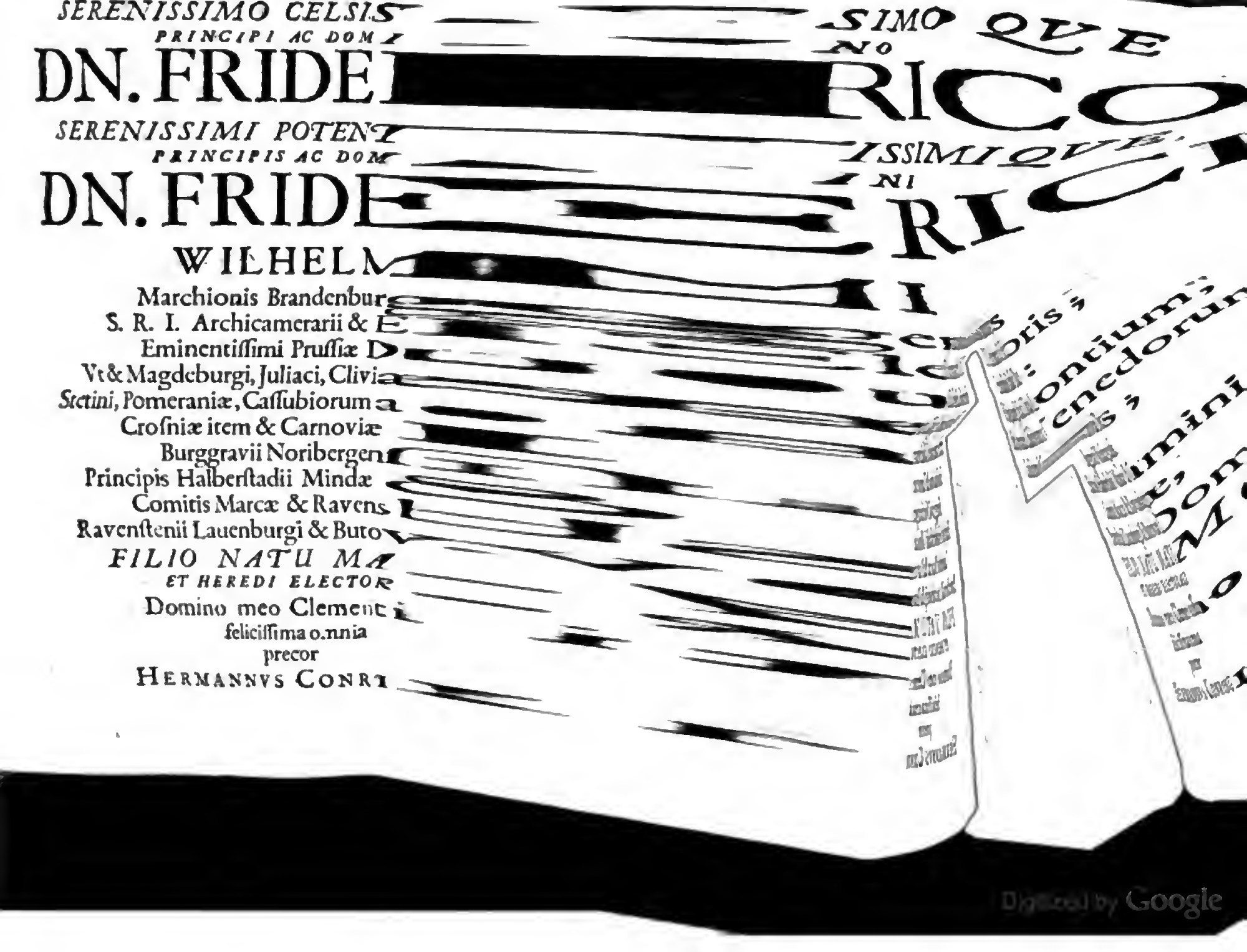

SERENISSIMO CELSIS
PRINCIPI AC DOMI
DN. FRIDE
SIMO QVE
NO
RICO
SERENISSIMI POTENT
PRINCIPIS AC DOM
DN. FRIDE
ISSIMIQVE
NI
RI
WILHELM
Marchionis Brandenbur
S. R. I. Archicamerarii &
Eminentissimi Prussiæ D
Vt & Magdeburgi, Juliaci, Clivi
Stetini, Pomeraniæ, Cassubiorum
Crosniæ item & Carnoviæ
Burggravii Noribergen
Principis Halberstadii Mindæ
Comitis Marcæ & Ravens
Ravenstenii Lauenburgi & Buto
FILIO NATU MA
ET HEREDI ELECTOR
Domino meo Clement
feliciſſima omnia
precor
HERMANNVS CONRI

SERENISSIME PRINCEPS.

AUdentem Sereniſſimæ Celſitud. Tuæ manibus offerre hunc librum, nihil, fateor, poteſt excuſare præter ejus argumentum. Agit videlicet de Civili Pace inter Imperii Ordines, quamvis religione diſſidentes, perpetuò conſervanda. Qua re nihil magis utile, imò nihil magis eſſe neceſſarium, ad id ut reſpublica Imperii non omnis intereat, aut potentiſſimis quibusque vicinis, cum ipſorummet Principum ſive excidio ſive ſervitute, cedat in rapinam, inque partes dilabatur: ac proinde Tuis quoque Principalibus curis dignum eſſe negotium, equidem arbitror. Nec verò eſt, quod tuta

omnia

omnia in futurum quoque polli-
ceatur antegreſſi longi temporis
felicitas. Et Imperii ſcilicet & vi-
cinorum Regnorum longe hodie
eſt ſtatus alius atque olim fuit. Æ-
ſtimanda igitur omnia prudens
quilibet iudicaverit, prout nunc ſe-
ſe res habent, non quemadmodum
olim illæ ſeſe vel hic vel alibi ha-
buerunt. Fuerit igitur in medium
nunc quidem conſulendum, quo
modo is qui etiamnum ſupereſt
Imperii ſtatus, habito undequa-
que vicinorum reſpectu, queat in
perpetuitatem, vel ſaltim in lon-
gum adhuc tempus, integer per-

manere. Huic autem rei fortaſſis haud invenitur ullum idoneum remedium, quàm, ut ita loquar, ſinceram concordiam inter Imperii Ordinum fovere, & exterorum quorumcunque potentiam ſuſpicere. Cæterùm haud deſunt, qui prius effectu ἀδύνατον arbitrantur; quia illi ipſi Ordines non eadem ſacra obſervant, ſed religioſis multum diſſident ſententiis: quiq; cenſent, nefas eſſe cum iis, quos novimus haud tenere rectam æternæ ſalutis viam, in una vivere civili ſocietate. Aſt ne ad vetera provocem exempla, hæc ipſa ætas noſtra paſſim terrarum pluri-

plurimas exhibet longe florentiſſimas reſpublicas, ubi citra ullum civilis concordiæ diſpendium magna ſatis obtinet religionis diverſitas. Ipſe Sereniſſimæ Celſitudinis Tuæ Potentiſſimus Pater ſubditos, imo miniſtros, habet alia & à ſeſe & mutuò de ſacris ſentientes prope infinitos: qvos inter mera tamen eſt tranqvillitas, quoniam prudentiſſimo conſilio turbulenti quique arcentur procul, & ex æquo bonis omnibus par benignitas exhibetur. Quod unum exemplum merito inſtar omnium eſt æſtimandum, qvodq; aliqvando Tuæ etiam Celſitu-

ſitudini poterit ſufficere in imitationem. Ab impietatis quoq; nota plus ſatis civilem ejusmodi diſſidentium tolerantiam abſolvit, cum Apoſtolica doctrina, tum primævæ & ſanctæ Eccleſiæ uſus perpetuus. Ne nunc urgeam, qvod in ſuam quoque Iſraeliticam civitatem Deus Optimus Maximus admiſerit omnes etiam eos qui ſeptem Noachica quæ appellabantur præcepta tantum obſervabant, licet haud eſſent circumciſi aliisque Moſaicis ſacris initiati. Hoc pro dignitate demonſtrare alterius erit operæ. Iſthoc, quem nunc offero,

libro

libro res mihi jam duntaxat fuit, ſi ultima excipiantur, cum Pontificiæ Curiæ, omnem Imperii pacem primùm remorantibus deinde & evertentibus, horribilibus placitis. Illa ſanè omnibus modis eradicare, intereſt non Germaniæ ſolùm ſed omnium omnino rerumpubl. hujus mundi: utpote quæ liberæ aut tutæ eſſe nequeant, niſi ſublatâ penitus illa quam ab Hildebrando usque Roma ſtruxit ſacra tyrannide. Benè an ſecus propoſitum hoc argumentum exſecutus fuerim, intelligentes quique judicabunt. Saltim haud omnem luſerim operam, ſi Virii illi magni ac ſapientes,

quorum conversatione quotidie fruitur Sereniſſima Tua Celſitudo, favorem aliquem Tuum Principalem huic conciliaverint, dignamq; cenſuerint cujus lectione & hæc & poſtera ætas Tua inſtruatur. Enimvero fideli doctrina Sereniſſ. Celſitudini Tuæ, non minus atq; obſequio cùm meo tùm meorum inſervire, in votis mihi eſt. Quem meum animum non improbatum iri, ſi pro ea, quæ ab omnibus prædicatur, Principali Tua Benignitate, liber hic excipiatur, non dubito mihi jam tum polliceri. Deus Teſervet, PRINCEPS, bono publico in ſeram ſenectutem.

LECTO-

LECTORI BENEVO[illegible]
S. P. D.

QVÆ me caussa com[illegible]
LECTOR BENEVOLE, ant[illegible]
dum triginta annos, person[illegible]
Theologi assumpta, *Pro Pace perpetua*
tibus danda libellum titulo *Consultatio*
lica exarare; ut & decimo pòst anno *A*[illegible]
sionem in Papa Innocentii X Bullam, qu[illegible]
Pacis Osnabrugæ & Monasterii sanctè i[illegible]
damnavit, non conscribere duntaxat [illegible]
nà cum priore libello publicare: illud p[illegible]
ditioni addita tunc ad Lectorem Præfa[illegible]
indicavit. Ne etiam nunc quenquam [illegible]
illa ipsa Præfatio statim subjungetur. R[illegible]
secunda vice utrumque, sed infinitis l[illegible]
ctum, atque ita locupletatum, ut nov[illegible]
omnia, cum primis illa, quæ Bullæ sunt Pa[illegible]
sita, induisse videri possint. Hoc ut facere [illegible]
me incitaverunt multorum & dignita[illegible]
ctrina illustrium desideria: quod prim[illegible]
exempla quævis statim initio fuerint d[illegible]
argumenti nobilitas atque usus curam exigat a[illegible]
curatam. Et verò haud pacis est planè persvasum,
non esse fas, civilem pacem ac societatem coli in
ter eos, qui religione dissident, & tolerari in repu-
blica

(b) 2

pulerit,
propemo-
Austriaci
Protestan-
nis Catho-
imadver-
â ille pacta
nita palàm
deriam u-
imæ illi e-
io abunde
oc fugiat,
ldo nunc
is corre-
n faciem
alio oppo-
pridem
& do-
ditionis &c.

Digitized by Google

blica divinum cultum, qui aliqua ex parte à regentium ſententia eſt alienus. Quoniam verò hæc opinio & impia eſt & evertit respublicas, etiam atque etiam laborandum eſt, ut ex animis hominum evellatur. Igitur in utroque libro & jam ante, & hac ſecunda vice, improbum illud placitum fui aggreſſus. Continere me tamen ſum coactus intra limites inſtituti, & in primo quidem libro me gerere juxta quæ permiſit perſona Pontificii hominis. Aliàs proinde ſingulari libro nobile hoc argumentum σὺν θεῷ pertractabo: apertâ fronte demonſtraturus, omni ſummæ poteſtati civili incumbere ſeriam religionis in ſua civitate curationem, ultra tamen naturâ nota θεοσεβείας præcepta non illi licere vi aut pœnis adhibitis qvidqvam imperare. Bulla porrò Pontificis cùm ea, quæ in omnes Chriſtiani orbis respublicas, tùm pleraqve illorum, qvæ ſeorſim in Germaniam ſibi vendicat Romana Curia, quaſi fundamenti loco haud dubitavit collocare diræ ſuæ damnationis. Reapſe vero etiam illa respublicas univerſas, & cumprimis Imperium, ſubruunt: & tamen paſſim cùm alibi, ſi Galliam excipias, tùm in Germaniâ, à Curiæ Papali devinctis Theologis palam ita docentur, ut veræ ſententiæ à ſcholis eorum exulent. Ea ſanè indignitas & hinc impendens Germaniæ noſtræ periculum, adegit me, plus altero tanto augere meam in

Bullam

Bullam iſtam ante hoſce viginti annos conſcri-
ptam Animadverſionem. Cæterum & Prior & Po-
ſterior hæc mea omnis cura, proxime quidem Ci-
vili Paci, in univerſum autem & quam maximè ſa-
luti ac conſervationi Imperii conſecrata eſt. Enim-
verò non diffiteor, arbitrari me, absq; Pace iſthac
ſalvam Germaniæ eam quæ adhuc ſupereſt rem-
publicam eſſe ne ad breve quidem tempus poſſe:
ſed hac ſublatâ, totum illud corpus prædæ futu-
rum exteris quibusq; potentioribus. Nata mihi illa
ſententia eſt adhuc juveni: itaque non dubitavi
jam ante hoſce quadraginta annos, cum omnia
miſerrime armis peſſumdarentur, & de Pace con-
ſtituenda altum eſſet inter partes ſilentium, eam a-
perte profiteri. Ex eo procul abeſt mutatam vel le-
viter, ut magis magisq; facta fuerit mihi confirma-
tior. Non hoc volo; ſatis ſufficere averruncandis
exteris malis hanc unam civilem inter diſparis Re-
ligionis Ordines concordiam. Multa enim quoque
alia iſti fini requiruntur, de quibus agere non pati-
tur nunc inſtitutum. Fruſtra tamen iſthæc omnia
fuerint, niſi firma inter omnes Imperii Ordines Pax
civilis ſit ſtabilita: ut hæc omnium ſuperſtruendo-
rum, quaſi ſit primum fundamentum. Quo illud
omnibus appareat, ſub finem libri addidi etiam ea,
quæ ante annos quadraginta à me eſſe conſcripta
modo ſignificabam. Vtinam ex voto omnia ce-

dant in commune universæ Germaniæ bonum
Vnum illud sane spectavi ego omni meo labore
neque nunc quidquam magis desidero. Quo, ni
valde fallor, & bonum Christianum, & bonum
Imperii subditum me ad ipsam quoque posterita
tem comprobabo. Helmestadii in Academia
Julia Anno cIↃ. IↃ. C. LXXVII. XII.
Kalend. Maji.

PRÆ-

PREFATIO AD LECTOR

primæ editioni præfixa.

Bene triginta annos bello intestino, fere universa Europa suas vires si pendebat, flagraverat jam Germ tantum non in solitudinem erat cum de pace inter partes componenda agi nique cœptum est. Quis credidisset, etiam t peresse, qui bellum mallent? In utraque tam te inventi qui paci acriter adversarentur, dem (quod mirere) illa pars omnium maxi festis consiliis oppugnavit pacem, quæ ex bello vissimum damnum senserat, & periculo pro erat omnia sua perdendi: ea animos prava per cacia invaserat. Et vero Pacis inimici nus qu plures, nusquam atrociores, quàm apud eos qui tholici audiunt; ipso Cæsare tamen & Principi iis quorum armis & viribus bellum gerebatur, Pacem pronis. Incendebat illos homines nihil per inde atq; dolor subductorum ventri pingvium ali quot patrimoniorum; ita alte impressa erat aquali culo memoria suavissimæ saginæ, ut spem recuperan di ponere esset ægerrimum; etsi ipsi ad bellum parum vel nihil subsidii conferrent, sveti videlicet aliis pugnantibus pigro in otio domi fructus opimiores [illegible]oria alienæ carpere. Obtentui tamen pertina- fuit; sive simul improba superstitio incau-

tos

Digitized by Google

tos animos ita occupaſſet. Ducebat quaſi agmen horum ipſe Papalis Nuncius, vir & munere pariter & agendarum rerum ſolertia magnus: unde ingens factioni illi in vulgus exiſtimatio, ex adverſo Pacis ſtudioſis quibusque, maximis licet Principibus & perſpectiſſima virtute, impietatis macula aſperſa, ipſi Paci de die in diem remora multiplex injecta eſt, pereunte interim Germania. In id, turbandis nimirum omnium animis, ſparſi tandem & libelli ſunt, nec uno auctore, nec indocti; ſed qui oſtenderent, ut ingenium ita doctrinam ſcriptoribus non deficere, quamvis in mala cauſſa patrocinio. Primo fortaſſis omnium prodiit Judicium Theologicum perſonati cujusdam Erneſti de Euſebiis: ſucceſſerunt mox Judicii illius Theologici Vehiculum Reſponſum Theologicum, Inſtrumenti Pacis Ponderatio, & id genus alia. Omne hoc in manus meas incidit adulta ætate decimi retro anni: licet jam tum (quantum intelligo) aliquamdiu minus peritorum animos inquietaſſet. Declinante autumno, imo pene ſub brumam, vidi Judicii Theologici Diſcuſſionem, doctam illam quidem & elegantem, qua tamen apud Pacis hoſtes quidquam effectum iri, ſperare me vetabat, quod Auctor aperte Proteſtantem ſe ferret, hoſtilis vero talium hominum animus à Proteſtante doctrinam nullam quamvis optimam & meridiano ſole clariorem admit-

admittat. De turbis interim, Euſebian-
mus libello, (hic enim omnium illius gener-
mus eſt & operoſiſſimus) apud homines
malos & Pacis cupidos motis, increvit
gisque fama; judicio prudentiorum id
mum gliſcente Erneſtina factione, quod
partis nemo quidquam opponeret, Jeſuit-
que multi Theologico nomine conſpicui &
& cauſſam unice paſſim locorum comme-
Et vero ita pene comparatum eſt, ut in ne-
bitrandis ipſimet nos, ad quos illa pertine-
mus defecato judicio; eoque agre patia-
quidquam perſuaderi, niſi ab iis quos &
tia valere & noſtri eſſe ſtudioſos perſuaſe-
adverſarius nihil temere admittentes que
conſultiſſimũ utiliſſimumque. Ea de re, cum
dolerem Pacis, adeo neceſſarii boni, compoſitio
procraſtinari, ejusque mora haud exiguam
a maleferiatis illis libellis eſſe, exiſtimavi bene
de republica meriturum, ſi aliis ſilentibus, ego
culum perſona Pontificii Theologi aſſumpta,
ſermone ad illius partis placita legesque compoſito
Euſebium convellendum ſuſciperem. Nec vero
me ſimulatione magis peccaturum, quam mede-
tes ſolent, qui tetra abſynthia

Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flavoqve liqvore,

Digitized by Google

Vt puerorum ætas improvida ludificetur,
Labrorum tenus, interea perpotet amarum
Absynthi laticem, deceptaq; non capiatur,
Sed potius tali tactu recreata valescat.

Pridem nempe erã persuaso; fas esse, ut Clemens Alexandrinus loquitur, ψεύδεσθαι ἐν θεραπείας μέρει. *Nec sane mihi propositum, vel hostem dolo fallere, quod tamen non dubitavit.*

Ripheus justissimus unus
Qui fuit in Teucris & servantissimus æqui.

Hoc animo impensi sunt in eam operam qui feriae Natalitias anni illius vicesimi septimi sequebantur ad Calendas Januarias pauci dies, & post Calendas unus alterque, illis tamen duntaxat horis quibus per negotia licuit mihi uni vivere. Omnia conscio nemine: nisi quod, ut commode spargi libellus posset, haud multo post tres amici, perspectæ taciturnitatis & fidei, in conscientiam admissi sint. Osnabrugam & Monasterium delatus libellus haud parum placuit (ut accepi) utriusque partis omnibus qui Pacem sectabantur; primum in multa exempla calamo transfusus, mox curante ac laudante ignotum amici & familiaris aliàs sui opusculum Magnifico Viro Jacobo Lampadio qui nomine Sereniss. Ducum Brunsuico-Lyneburgensium strenuè tum & animose Pacis negotium curabat, alicubi excusus est. Quem longe maluissem tamen

sine

Digitized by Google

sine illa invidiosa præfatione in manus populi devenisse. Istbox autem in negotio nihil perinde mihi fuit jucundum, quam nemini suspicionem natam de auctore Protestante, multo minus de me: ut licuerit ipsimet mihi plurimorum omnis partis judicia non minus occulte audire, atque Apelli olim post tabulam latitanti. Nec enim cuiquam præter tres illos amicos innotuit utilissima deceptio, nisi Pace jam confectâ, atque adeo fructu silentii ac simulationis abunde jam percepto. Et vero quamvis in commune multum etiam profecerint prælara ac luculentissima scripta, quæ Ernesto ac Vehiculario mecum eodem tempore opposuerunt, & Joannes Georgius Dorscheus nostras, & ex parte altera Abbas Caramuel (utpote quum ille simul arduas quæ ad argumentum facerent quæstiones ex ipsis Pontificiorum libris prolixe atq; acute agitaverit: hic vero arcanas consultationes multas magno bono produxerit in lucem, opinione variæ doctrinæ & auctoritate cumprimis idoneus fidem sibi facere) meus tamen ille libellus ipsa sua brevitate & simulata persona haud parum quoque valuit apud eos, quos Ernestinæ offuciæ ambiguos imo à Pace alienos jam reddiderant.

Etsi vero, singulari Optimi Numinis benignitate, Pax tandem aliquando fuerit composita, non acquievit tamen furor zelotarum & Pontificiæ Curiæ. Hinc e-

dita in lucem Anticavamuel & alia Dorſcheo oppoſita ſcripta virulenta, orci tamen galeâ tuta. Edita & de novo exemplo contra Pacis pactum Papalis Nuncii Protestationes: utraque dura admodum & Pacis conditionibus omnibus, ipſique adeo Cæſari, Regi Gallia, & ipſi ſuæ partis Imperii Germanici Principibus, perquam injurioſa: poſterior inſuper mire pertinacem zelotæ animum prodens. Profitente nimirum Fabio: ſeſe omnem etiam pulviſculum de pedibus excutere, qu commune quidquam habere poſſit vel cum m. nimo præjudicio S. Sedis, & promptum ſe exhi bere *pro illa Sede* ad vitam & ſanguinem profun dendum. *Apoſtolos ſcilicet imitato Fabio, quos* præ dicaturos Regnum Dei & ſanaturos infirmos *jus ſit Servator, ſi qua in civitate non reciperentur*, exir ac pulverem pedum excutere in teſtimoniun ſupra illos: *juſſit item in teſtimonium de Chriſto ſan guinem fundere: quaſi tantundem ſit, Regnum Pap & Regnum Dei, Chriſtum & Papam prædicare: qua les tamen Fabios prædicatores & martyres omnis priſ cavere Catholica & Apoſtolica Eccleſia ignoravit. Su pervenit biennio poſt ex ipſa Tarpeia arce in Pacem Fulmen planè horrendum, ac quale ab orbe condito nuſ quam terrarum fuerat auditum, velut in ultimum com plementum furoris tranquillitati noſtræ adverſantis*

Ne quidquam videlicet turbandæ Germaniæ i
omitteret, ille ab initio usque mendax & latro
oppositus Sancto ac miti Pacis Spiritui. Et ve
cem Germaniæ cumprimis esse invisam, suis i
tibus actibus prodidit: utpote qvum ad hunc
nullam unquam Pacem hactenus fuerit insec
it tamen & ille conatus irritus; ac in tantu
bus Spiritus Sanctus, ut unanimi omnium sen
non attentis Romanis sive fulguritionibus
tribus sive fulminibus, in publicas & perpetu
ris leges utrumque Pacis pactum receptum sit
mine immortales Deo gratias debemus. Sed &
tavis duo rei indignitate moti, alter David Blon
omnis antiquitatis peritia admirandus, ficto tamen
mandi Flaviani nomine, alter vir item plane
us Joannes Hoornbeeck, perdoctis scriptis impietate
Romanæ Bullæ confodere non dubitaverunt; etsi opti
Blondellus & aliis vastis negotiis & ipsa tandem
te cœptam operam absolvere sit prohibitus. Eadem
rò indignitas, & pacis servandæ ardens studium, po
plurimos stimulos, me etiam denique nunc permovit
in Bullam istam calamum stringere eamq; meam Anim
adversionem luci publicæ exponere. Nec vero vacat
periculo supposita doloso cineri Papalis illa pruna; sed
interest universi Imperii Germanici, ut illius iniquitas

(c) 3 nemi-

Digitized by Google

neminem omnino fugiat, atque ex omnium animis ejus existimatio eradicetur.

Cæterum hujus Animadversionis meæ publicatio visum fuit haut inutile, præmittere personatam meam Consultationem: cum quod ad eam recudendam sæpius fuerim invitatus, tum quod ex eadem qua Ernesti Judicium pharetra Declaratio Papalis deprompta sit, ne amplius quidquam autorem me dissimulare suadeat. Lectorem tamen omnem etiam atq; etiam rogo, ignoscat mihi quod contra animi sententiam quædam in libelli isthoc disputata, cumprimis quod Protestantes hæreticorum nomine traduci, inveniat: memor, absque fuco illo innoxio tamen, nec latitare me, nec probe assequi pie propositum scopum potuisse. Et verò retecta fronte integram animi sententiam in Animadversione de quam multis exposui: aliàs seorsim prolixe demonstraturus, quodnam jus & quidnam sit officii Summa potestati civili circa Religionem personas & res vel opes sacras; alienissimus ab illo placito multorum, fas esse majestati civili in cives animadvertere ob errores tranquillitati civili non adversantes.

Consultationi autem subjungi feci eam partem Judicii Ernestini, quam Consultatio oppugnavit: ut eo facilior sit utriusque contentio. Eadem fini addidi & Innocentii Bullam nec non utramque Fabii Protestationem

tionem. Et vero nisi hisce quoq; cum cura per l[illegible]
fecerit quis operæ pretium in Animadversione [illegible]
sultatione mea evolvenda.

In Animadversione vero etiam ne quem [illegible]
Romanæ quia parti tribuitur â me Catholicor[illegible]
Feci illud secutus vulgi morem, quo sermo fi[illegible]
vior pariter & dilucidior: minimè ignora[illegible]
[illegible]m quam inique id nomen pars illa sibi vindi[illegible]
[illegible]nctior sane & præclarior est Evangelicorum [illegible]
[illegible]o, quam nobis unice servavi: præsertim quia [illegible]
[illegible] Catholicorum nomen omnes penè hæretici tra[illegible]
singulis cœtibus hæreticorum se potissi[illegible]
Christianos & suam esse Catholicam Eccle[illegible]
[illegible]tantibus, ut loquitur Lactantius; quæ de injuria [illegible]
[illegible]questi item fuerunt; Augustinus, Salvianus, Pro-
[illegible]r, Victor & alii. Sed & hodie Catholicus est, non
[illegible] qui amplectitur illam fidem, quam Apostolorum con-
[illegible]tiens prædicatio toti fere terrarum orbi quasi com-
[illegible]nem, atque adeo vere Catholicam (quia per accidens
[illegible]tum est, ut universalior doctrina eadem & verior
[illegible]t, quod aliàs rarum esse solet) olim fecerat; aut eti-
[illegible]is qui fidem præ aliis late patentem amplectitur; sed
[illegible]ille qui cum Romano Pontifice communionem colit
[illegible]lesiasticam. Quæ tamen communio neutiquam est u-
[illegible]ersalis, imo ne numero sectantium quidem omnibus

aliis

[illegible]ndat,
[illegible]ulus.
[illegible]bre-
[illegible]tero-
[illegible]pnge
[illegible]lla-
[illegible]lim
[illegible]nt;

Digitized by Google

aliis Ecclesiis est superior. Ut proinde cum verborum significatio ex usu (qui alius atque alius diversis temporibus esse solet) sit æstimanda, & nunc prisca & genuina τῦ καθολικῦ acceptio plurimùm mutaverit, non ecur, juxta quidem significationem in vulgus receptam nos Catholicorum cognomentum Romanensibus invideamus.

Hæc quasi historia est utriusque hujus libelli mei quam texere coactus sum multis de causis, & Tibi Benevole Lector omnem propalare. Veneraberis autem mecum Deum Optimum Maximum, ut porro nobis propitius, hostiles inimicorum molitiones avertere aut irritas reddere, Pacem vero, quam clementer dedit, perpetuam servare ac tueri velit jubeatque. Helmestadii in Academia Iulia Eid. Iul. Anno clɔ Iɔ c

LVII.

In Epistola dedicatoria, pag. 6. l. 4. deleatur τὸ inter.

PRÆFATIO
EDITIONIS PRIMÆ.
BENEVOLO LECTORI
S. P. D.

CUm primum scriptioni hu[illegible] appellerem, aliud mihi con[illegible] isse atq; post reapse egi, ipsa[illegible] frons indicat etiam me ta[illegible] scilicet animus non nisi Di[illegible] onem edere, & quidem illam quatuordeci[illegible] ter plagulis comprehensam: quæ brevi[illegible] qua foret despectui, volui illi molem aliqu[illegible] rere a charactere grandiore. Simulac ve[illegible] argumentum hoc majore nonnihil cura ag[illegible] sensim mutata sententia, & laxato quasi [illegible] liberior stilo cursus indultus est. Deprehende[illegible] bam nimirum, argumenti & nobilitatem [illegible] amplitudinem, & (quia vix à quoquam ex profe[illegible] est tactum vel certe minus accurate tradit[illegible] obscuritatem difficultatemque, exigere diffusa[illegible] magis curam, nec vastum adeo campum, ea qu[illegible] institueram brevitate, posse sine aliqua Imperii in[illegible] juria constringi. Ita accidit mihi quod fere sole[illegible] in scriptione extemporanea, ut ejus initio non usq[illegible] adeo bene progressus operis respondeat: quod [illegible] vitare possunt qui non nisi perfecta jam scripta

):():(

solent

anum
n fu-
pperis
Fuit
tati-
trci-
ne
quæ
capi
di.
no

ſolent typis committere. Quorum ego morem ut laudo, ita hactenus nunquam imitari licuit, per neſcio quod ingenii vitium: quo ductus quicquid a calamo excidit non patior deſcribi, ſed mox, licet minus pulchro charactere formatum in ſchedis, trado typothetis illis ſaperingentibus: ne relegere quidem ſemel ſcripta ſuſtineo, niſi ex typographeio reddita, quo emendentur. Id quod ideo nunc commemoro, uti & ne ignores, Lector, cauſam inſolentiæ primæ inſcriptionis, & ſimul ignoſcas. Nec vero ab extemporanea illa mea ſcriptione aliud aliquod ſperaverim crimen magnum commiſſum: quod videlicet, ut ſolet, aut eadem ſæpius repetita, aut nonnulla alieno loco poſita, aut denique ea ſcripta fuerint quæ mutata mallem: ac proinde eo faciliorem mihi unius peccati, in titulo operis commiſſi, veniam polliceor, præſertim cum non pro amphora inſtituta urceus, ut illi quondam, ſed pro urceolo pene amphora exierit, etſi ab argumento meo ne latum quidem unguem ut ajunt diſceſſerim. Sed & correxi jam illum primum male natum titulum, & in libros duos mutavi falſo dictam Diſſertationem: ut alter contineat Finium rem omnem, à primo uſque Imperii exordio ad fatalem illam ruinam, quæ cum Friderico II Cæſare tertio decimo ſeculo contigit,

git, alter captam materiam ad noſtram uſ
tempeſtatem perſequatur.

Continui vero me in omni hac ſcrip
explicandis duntaxat juribus Finium :
quur illi quondam ita amplificati &
contracti adeo ſint, quidve horum vel pr
olim vel hodie proſit aut obſit, ne quidem
lo attigi, idque conſulto: propterea quod
ſet prioris illius loci difficultas & ampli
ut alter commode non potuerit ſimul ag
ingens nimirum eſt inter jurium illam
tiam, qua circa ea occubata tantum eſt,
illam qua ſimul cauſſas jurium illorum adeo
bariter uſum noxam eorum aſſequeris, qua
prunde fere ſola prudentia nomen promeret
diſcrimen. Certe facile illud quivis ſana m
tis fatebitur, etſi Thaboricus ſtupor id non ca
at. Igitur non quod neſcirem cauſſarum ill
cognitionem pertinere demum ad exactam ju
rum illarum Imperii ſcientiam, aut quod exi
narem non eſſe pretium operæ iis exponendis l
borare, non tactus à me ille locus eſt, ſed q
nam, cum & ipſe prolixus ſit ac difficilis, non
mul hac vice una cum altero illo negotio rect
xpediri. Et vero ſedet ſententia ſeorſim alias
pone

ponere, causas & incrementi omnis & decrementi, quod Imperium hoc nostrum à prima origine sua ad hæc nostra usque tempora variis est vicissitudinibus hactenus expertum. Fortassis etiam addam, qua ratione existimem ego collapsam rempublicam erigi rursum posse, quidq; imposterum sperandum sit metuendumve. Fortassis, inquam. Minus enim tuto aut commode talia in aperto differentur: nec forte fas est consilium in tam arduis publicæ rei negotiis dare, nisi istud curare in officio tuo sit. Tamen & veteris nostri ævi magnorum hominum exemplis, qui non dubitaverunt editis in publicum libris consulere in medium quod usui fore arbitrati sunt, ad similem operam queam invitari. Cæterum quicquid hujus aliquando futurum sit, in præsentia omne illud à me consultò est in hoc de Finibus opere omissum. Ne tamen sententiam super hac re meam omni nunc ex parte dissimulem, visum fuit subjungere saltim ea, quæ ante hos septemdecim annos de negotio hoc disserui, illa in præfatione quam operi Politico Aristotelis tunc præmisi. Quamvis enim nequaquam omnia quæ huc pertinent sim ibi persequutus, quod & laterent me tum nonnulla, nec permitteret ar-

gu-

gumentum aliter hac quam obiter tunc tangere, dixi tamen jam tum, pro ætatis meæ & occasionis ratione, nec pauca nec fortasse passim obvia & omnibus aque in vulgus cognita: quaque prosunde haud incommode heic legas expendasque, donec majora & pleniora depromere licuerit.

In opere ipso ita versatus sum, ut universa à prima Imperii origine arcessiverim, non contentus ultima hac nostri avi duntaxat prosequi idque quoniam sentio ipsa hac ultima probe exponi non posse, nisi re omni altius repetita, & prisca tamen illa quadam caligine tecta deprehendi, vix quoquam nostrorum illuc usqu excurrente. Observavi porro in omni expositione temporis seriem, & veterem regnorum, e quibus hoc vastum Imperii corpus coaluit, distinctionem: quo major lux ex probo ordine lectori affulgeat, evitata omni confusione. Eapropter seorsim quoque persecutus omnia sum quemadmodum sese habuerint ad Friderici I Cæsaris avum, seorsim reliquam tempestatem universam exhibui: quandoquidem usq; ad ingens inter ea tempora discrimen invenitur, & fortuna Imperii quasi binas in partes illas diss

cta eſt. Ad leges provocavi, non illas Romanis proprias, ſed quas natura aut gentium conſenſus inſtituit : quod illæ controverſiis hiſce decidendis minus ſint idoneæ, etſi vulgo utramque ſoleant paginam facere, imo tertium pene quodvis verbum interpolare. Hujus facti hujus, ſententiæ meæ rationes & alibi fuſius, & breviter hoc ipſo in opere capite nonodecimo, eas attuli, ut ſperem æquum quemvis judicem iis cum curæ expenſis, aut omnino mihi aſſenſurum, aut certe erranti veniam non denegaturum : aliorum voculas nec moror nec pertimeſco. Cum vero ipſæ naturæ & gentium jura de acquirenda & amittenda rerum poſſeſſione viderentur habere haud parum obſcuritatis, duxi operæ pretium, digreſſione quadam facta illuſtrare nonnihil hunc locum, ne qua caligo remoraretur controverſarum Imperii poſſeſſionum dijudicationem. In iis quæ facti ſunt arbitrandis, uſus ſum cum tabulis publicis quas potui nanciſci, tum teſtimoniis hiſtoricorum quos gnaros maxime rerum & integræ eſſe fidei cenſui. Nec vero non excuſſi monumenta omnia, vetera nova, quæ licuit inſpicere, ſi ad illuſtrandum hoc argumentum facere aliquid poſſe viſa ſint : indignum ratus,

con-

controversia de casa agresti oborta chartas omnes magno studio evolvi, regari testes, & juratos quidem, rem ipsam oculis lustrari, & tamen in latissimarum maximarumq; urbium & provinciarum possessionibus dijudicandis levi quadam opera defungi. Verum hoc agenti multa mihi defuisse, fere nunquam non & deprehendi & dolui. Nec enim dubito in sanctioribus tabulariis plurima latitare, hunc locum illustrare peridonea; monumenta etiam historicorum alia nondum typis publicata, alia edita quidem sed in manus meas non pervenisse. Plurimum igitur abest, ut existimem, pro dignitate argumentum hoc universum à me tractatum, aut ab errore omni satis cautum esse. Quei potuit hoc à me fieri à monumentis ita deserto? Quod potui præstiti ego: quibus in promptu sunt tabularia & in arcano hactenus delitescentia monumenta aut, omnibus numeris instructa bibliotheca, illis si accuratiora & pleniora meis attulerint in medium, cedam lubens: non invidebo. Erroribus interim meis ut & ignorantiæ veniam spero ab omnibus aquis bonisq; lectoribus. Homines scil. sumus omnes ac erroribus proinde obnoxii, eoq; & humanitus mecum actum iri confi-

do.

do. Vt illo animo ſane mea expendantur, Reges Principes alioſq;, quorum ex ſententia fortaſſis nō omnia diſputavi, ea qua par eſt ſubmiſſione, rogo obteſtorq;. Occulto Germaniæ amore abreptum me interdum, haud negaverim. Quomodo enim hoc caveris bonus civis? At vero lucri aut potentiæ aliqua ſpe vel metu à veri profeſſione me ſeductum, nemo, ſcio, dixerit quibus res meæ perſpectæ ſunt. Vtinam aque ſincerum judicium attulerint ad hæc arbitranda alii! Id ſane ſi fiat, operi meo ſi laudem non impetro, ſaltim magnum aliquod vituperium non vereor. Efficietur vero ſimul hoc ipſo, ut ab illuſtrandis Imperii reliquis negotiis ne deinceps abhorream, ſed currenti quod ajunt calcar potius aliquod addatur. Vnum adjungo: ne quem turbet, quod Imperium non Romanum ex recepto more ſed Germanicum appellaverim. Feci illud, ne quis ambigua locutione deceptus opinetur, de veteris & proprie dicti Romani Imperii finibus opere hoc actum. Sed & jam tum ſingulari libro oſtendi, majeſtatem vimque Imperii noſtri non Romanis deberi, ſed Germanis vel ſolis vel ex parte præcipua, nomenq; illud Romanum nulla gravi ratione ad univerſa hujus Imperii translatum eſſe. Helmeſtadii prid. Non. Apr. cIↃ IↃc LIV.

INDEX

INDEX CAPITVM.

LIBER PRIMVS.

De Finibus Imperii Germanici à primo ejus exordio usq; ad Fridericum II Cæsarem.

I. *Romani Imperii veteris res ac jura ad Germanicum Imperium non pertinere, adeoq; nec hujus fines ex Romanis illis petendos.* pag. 1

II. *De Francorum Imperii origine & insigni amplitudine.* pag. 6

III. *De Francorum Imperii in tres partes divisione atq; adeo de prima origine Regni Germanici aut Orientalis Francorum ab aliis jam separati.* 12

IV. *De Imperii sive Regni Germanici primis finibus.* pag. 23

V. *Non omnia finibus illis contenta in pari obsequium fuisse, & quando quave ratione perpetuamo Imperii illius caperit.* 34

VI. *Imperii Francorum tertiam Lotharii Cæsar portionem paulatim Germanico Regno accessisse: & hujus pars, quæ Lotharingia regnum oli audivit, quemadmodum facta fuerit juris Germanici.* 38

VII. *Ambitus veteris regni Lotharingici ex Tabulis antiquissimis proponitur: simulq; Barrum Ducatum Regno illi jam olim accensitum esse, ostenditur.* 51

(:) (:) (:)

Digitized by Google

IIX. Ipſam Franciam Occidentalem in obſequi quidem fuiſſe Germaniæ Regum, ſed non niſi brevi momento & leviter: eoq; in illam Imperio Germanico nihil ſolidi juris acquiſitum eſſe. 6

IX. Regnum Italiæ & Imperatoriam dignitatem in perpetuum Germanico Imperio acceſſiſſe. 76

X. Italici Regni & Cæſareæ dignitatis quæ ratio quive fines fuerint circa initia: & quemadmodum utrumq; ad Friderici II tempora ſeſe habuerit. 94.

XI. Regni Italici fines ad Fridericum uſq; II integros manſiſſe, niſi quod per injuriam partem ejus decerpſerit Neapolitanum Regnum: Simul vero Venetorũ urbi libertatem ſuã relictam. 130.

XII. Burgundiæ & Arelatenſe Regnum per injuriam in terris Germanico Imperio debitis enatum, eidem rurſum perpetui fœderis lege ſociatum eſſe, idq; qua ratione ſit factum. 155.

XIII. Cæſarum & Imperii in Burgundicum & Arelatenſe Regnum auctoritatem, cum primis ubi eſt per Fridericum I ſibi reſtituta, ad fatale Imperii interregnum uſq; integram manſiſſe. 178.

XIV. Regnum Daniæ binis per intervalla vicibus Imperio Germanico fuiſſe obnoxium, ſed libertatem recuperaſſe. 193.

XV. Sleſvvicenſem & Ducatum & Epiſcopatum jam-

jamdudum non Germanici sed Danici juris fu-
isse, & esse hodieque. 221
XVI. Dania Reges Venedorum terras & Nordal-
bingicam Saxoniam aliquando occupasse, sed
eam possessione tum omni jure mox excidisse. 232
XVII. Hungaria Regnum in obsequio Imperii fu-
isse, sed non multo post asseruisse sese in liberta-
tem. Reges quoq; Cypri & Armenia Imperium
Germanorum, brevi tamen duntaxat momen-
to, colsisse. 265
XVIIX. Poloniam ab Ottonis Magni evo ad Fride-
rici II tempora, pene semper, & subjectam & tri-
butariam fuisse Imperio Germanico. 309

LIBER SECVNDVS

De Finibus Imperii Germanici à Friderico II Cæsare usque ad nostra tempora.

XIX. Facta digressione sternuntur fundamenta de
judicandi juris amissarum Imperii possessionũ. 339
XX Bona Pontificibus Romanis donata non omnin
Imperii limitibus excidisse per Cæsarum dona. 391
XXI. Terras Pontificum Romanorum, non pra-
scriptione vel alio aliquo titulo, Imperii dition
& juribus excidisse. 445
XXII. Terras Italicas Pontificum Romanorum
beneficiarias, videri hodieque pertinere ad diti-
onem Imperii. 473
XXIII. Quod reliquum est Italiæ præter bona Pon-

tificia, pauciſſimis exceptis, hodieq; ad Regni Italici, adeoq; Imperii, ditionem pertinere. 495.
XXIV. Quæ Reges Galliæ poſſident in Regno Burgundico vel Arelatenſi, ea paucis exceptis etiamnum ad Imperii ditionem pertinere, haud eſſe vero abſimile. 566.
XXV. Reliquas pleraſque Burgundici regni partes videri Imperii finibus jure meritoque etiamnum comprehendi. 614.
XXVI. Quæ Reges Galliæ in Regno Lotharingico poſſident, illorum magnam partem finibus Imperii jam fortaſſis excidiſſe. 663.
XXVII. Quæ in Lotharingico Regno Duces Lotharingiæ tenent, illa pene omnia hodieque juris eſſe Imperialis Germanici. 688.
XXIIX. *Quas partes Lotharingici Regni Hiſpaniæ Rex poſſidet, eas nunc quoque finibus Imperii comprehendi. Fœderatas autem ſeptem Belgico Germanicas provincias in plenam libertatem eſſe aſſertas.* 735.
XXIX. *Bohemiæ Regnum cum Sileſia Moravia & Luſatia finibus Imperii etiam hodie includi: Poloniam vero Maſoviam Pruſſiam & Livoniam videri illis excidiſſe.* 780.
XXX. *De Finibus Imperii Marinis: & totius operis peroratio.* 841.

HERMANNI CONRINGII DE *FINIBUS* IMPERII GERMANICI

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

Romani Imperii veteris res ac jura ad Germanicum Imperium non pertinere : adeoq; nec hujus fines ex Romanis illis petendos.

IMperii Germanici publicam rem ſeu adminiſtrationem ſtatumq́ve perluſtraturis, exordium operæ faciundum eſt ab Imperii illius finibus: utpote quo in notitiam veniunt regiones omnes & populi ad Imperium illud pertinentes. Hi nempe ſubjectum, ut ſcholæ loquuntur, ſunt reipublicæ; ſubjectum vero ut ante omnia ſemper ita venit qvoq; prænoſcendū in ſingulis rebuſpublicis: qvoniam regimen omne circa populum verſatur, ejuſq́ue bona omnia; eoque, num illud recte vel ſecus ſeſe habeat, ad ſubjecti illius populi naturam & conditionem,

optime omnium poteſt exigi. Etſi vero d populis ac regionibus longe plura merito ſci re par eſt, ad id uti plene addiſcas Imperii na turam; nunc tamen nobis qvidem non niſ de Finibus ejus agere propoſitum eſt, idqv compendiò duntaxat: & hoc ipſum argu mentum & reliqva illa prolixius aliàs fortaſſ perſecuturis. Non abs re autem erit, ſi tamen nunc ſimul etiam indicemus, qvo jure fiat, ut hi populi & hæ provinciæ in communi iſthac vi vant republica: brevi pariter factâ inqviſitio ne, num fortaſſis aliæ provinciæ iſthuc jure per tineant necne. Nam hoc etiam inprimis inter eſt intelligere, & tamen nequaquam fortaſſis in omnibus eſt notitia obvia.

Ceterùm hæc anteqvam agamus, remo vendus è medio eſt vulgaris & quaſi paſſim receptus error: qvo creditur, Imperium Ger manicum eſſe laciniam veteris Imperii Roma ni. Hinc ſanè volunt pene omnes: quæ eti amnum illuc pertinent regiones populoſque, vel jam tum florentibus Romanorum rebus in noſtrum hunc aut ſimilem morem fuiſſe compoſitos, vel ſaltem jure illo, qvo o-

lim

lim Romanæ provinciæ unum in corpus convenerunt, etiam nunc omnia contineri: ac proinde qvæ hodie ab Imperio Germanico haud possidentur, illa, tanqvam à corpore Imperii Romani separata, censenda, & hoc respectu *habito*, jure an injuria id fiat, studiose inqvirendum esse. Sunt autem in hac sententia haud pauci, nec indocti; non fortassis alii tamen, qvam qvi Justinianeo juri unice, neglecto *omnis* Germanicæ historiæ veteris usu, incubuerunt. Hos enim solos videas, de omni hoc negotio, atqve adeò & de exemptione, qvam vocant, regnorum provinciarumqve pene universi mundi à juribus Imperii Romani, illis qvæ diximus fundamentis nixos, ab eo usqve tempore, qvo in Italia renata sunt Romani Juris studia, usqve huc, acriter contendere. Verumenimverò potissima hodie Imperii Germanici, qvæ Danubio Rheno Oceano & mari Balthico includuntur, florentissimis etiam Romanorum rebus, nunqvam, vel non nisi levi ex parte ac brevissimo tempore, fuere Romanæ ditionis. Nec enim nunc moror inceptam sententiam, qvasi Romani ve-

teres vel tenuerint Imperio ſuo univerſum mundum, vel omnem illum occupandi jus habuerint. Alia omnia qvæ hodiè Germanici Imperii finibus includuntur, jam ante mille annos & qvod excurrit, ita à populis Germanicis occupata ſunt, ut unà cum poſſeſſione recuperandi qvoqve jura Romanum Imperium jamdudum amiſerit. Sed & anteqvam dignitas Cæſarea cum Imperii Romani juribus ad Carolinam Francorum Regum familiam, & hinc ad Germaniæ Reges deveniret, jam tum in unum plæraqve Imperii hodierni concreverant; nec poſtea unqvam ſive belli aliqvâ vi ſive ſpontaneo quodam conſenſu in jus veri Romani Imperii tranſierunt, tametſi in nomen illud ſenſim qvaſi adoptata ſint. Reapſe deniqve nihil verè Romanum Germanici eſt juris factum, præter dominium Urbis Romæ & exiguas nonnullas Italiæ regiones; qvas cum aliqvandiu per Exarchum Ravennatenſem Cæſares qvi Conſtantinopoli commorabantur rexiſſent, & deinceps occupaſſent Langobardorum in Italis Reges, his iterum ereptas Pipinus & Carolus Magnus Francorum

corum reges Romanis Pontificibus qvadamtenus donaverant. Qvam rem omnem latiùs persecuti sumus libro *de Germanorum Imperio Romano.*

Ex hisce verò satis utique apparet, originem atqve jura omnium Germanici Imperii provinciarum, non ex illis dudum exoletis veteris Imperii Romani rebus, sed aliunde profluere; adeoque ex aliis longe fontibus etiam negotii hujus universi notitiam petendam esse. Imo vero cum Germanicum Imperium omni sit ex parte liberum, nec antiqvi illius Romani aut jure aut prætextu quicquam præter *pauca illa modò dicta* teneat, & quidem illa quoque teneat nullo veteris Imperii Romani beneficio: ad hoc, qvoniam quicquid olim fuit Romani Imperii in omni hoc Occidente, id jam ultra mille annos unà cum recuperandi juribus perierit; nemini non manifestum est, originem Imperii Germanici ejusqve in varias provincias jura ab ipsissmet Germanicis rebus dependere, & ex consequenti horum omnium intelligentiam non ex alienis qvibusdam,

ſed propriis & domeſticis monumentis deſumi ac dijudicari oportere.

CAPUT II.

De Francorum Imperii origine & inſigni amplitudine.

IGitur domeſtica illa conſulentibus de origine Imperii Germanici, ejuſqve cum incremento tum decremento, ita pene rem ſeſe habere deprehendere eſt. Cum Germania omnis multos in populos ſibi mutuò adverſantes hactenus ſemper fuiſſet diviſa; quicquid etiam ejus cis Rhenum fuit, Germaniæ primæ & ſecundæ, Belgicæ item primæ nominibus, pridem jam Romani tenuiſſent; tarâ armorum felicitate, per Francos primùm, qui jam Galliam quoque uti poſt Italiam occupaverant, in unum tandem corpus cum Italia & Gallia cœpit coaleſcere. Ipſi Franci ab antiquiſſimis uſque temporibus, Catti tunc appellati, jamdudum tenuerant eximiam Germaniæ illam partem, quæ hodie Francia vel Franconia audit, à Bojohemo ferè uſque, cis Bacenim ſylvam ſeu Thyringorum ſaltum, in hanc Saxoniam uſque

usque inferiorem exporrectam. Quibus cum Chamavi, Bructeri & Ampsivarii alijq; accessissent, omnis ille trans Rhenum tractus à Ducatu circiter Bergensi usque in Wirtebergensem, non minùs in nomen qvàm in jus Francicum pervenit: idque florentibus adhuc Romanorum rebus; quemadmodum alibi multis ostendimus. Collabascentibus inde paulatim Romanorum viribus, & uno communi Rege sibi creato, initiò ripam reliquam omnem Rheni in Frisios usqve, mox Rheno trajecto Germaniam secundam & potiora primæ, Belgicam item utramque aliasque nonnullas Galliæ Romanas provincias, in ditionem suam Franci iidem redegere.

Non multò pòst ingenti clade, anno quadringentesimo nonagesimo nono, circa Tolbiacum Clodovæo rege cæsis Alemannis, longe potentissimo tum Germaniæ populo, provinciam suam iidem fecere quicquid hactenus Alemannici fuerat juris, omnemque adeo Sveviam, Helvetiam, Bavariam, quædam item cis Rhenum magnæ Seqvanorum provinciæ & Germaniæ primæ.

Thyringiam universam, usqve ad Salam & Unstrutum

ſtrutum amnes, adeoq; Saxoniæ fines, circa an numquingenteſimum viceſimum qvartum adjecere: regno Thyringorum in Hermenfrido regum ultimo deſtructo.

Eadem tempeſtate in Gallia, qvicquid ejus Burgundiones & Weſtrogothi occupaverant: exſtinctâ plane Burgundionum republica & Gothorum potentiâ intra Hiſpaniam clausâ in Francici regni ditionem conceſſit.

Carolo Martello Duce circa annum ſeptingeſimum viceſimum octavum, devicto Ratbodo Friſiorum Rege, regnoque eorum diſſoluto, omnis maritima Germaniæ ora à Rheni oſtiis uſqve ad Viſurgim, adjecta eſt Francorum rebus: qvod ejus reliqvum in Cimbrica cherſoneſo jam tum Friſii occupaverant Danis acceſſit, ad qvos pulſus Ratbodus confugit.

Friſios Saxones ſecuti. Sæpius etenim licet rebelles, Caroli Magni feliciſſimis armis ſubacti ſunt. Qvo ingens terrarum tractus validique ibi populi Oſtphali Weſtphali & Angarii in Francorum regni poteſtatem conceſſere. Eginhartus amplitudinem terræ deſcribens, ait: *Saxonia non modica eſt Germaniæ pars, & ad eam*

ad eam quæ à Francis incolitur latitudine duplæ putatur, cum longitudine possit esse consimilis.

Post Saxoniam idem Carolus Magnus Hunnis devictis, *adjecit* (verba sunt itidem Eginharti) *utramque Pannoniam, & oppositam in altera Danubii ripa Daciam; Istriam quoque & Liburniam atque Dalmatiam, exceptis maritimis civitatibus, quas ob amicitiam & junctum cum eo fœdus Constantinopolitanum Imperatorem habere permisit.* Qvo apparet, ingentem tunc ea parte Imperio Francorum accessionem factam: qvippe cum Bavaria provinciarum ultima, & hujus terminus Anesus fluvius, (ut ex Annalibus Francorum anni septingentesimi nonagesimi primi constat) hactenus fuisset.

Idem deinde Carolus Magnus (ut porro loqvitur Eginhartus) *omnes barbaras ac feras nationes, quæ inter Rhenum ac Vistulam fluvios Oceanumq; & Danubium positæ, lingua quidem pene similes, moribus vero atq; habitu valde dissimiles Germaniam incolebant, ita perdomuit, ut eas tributarias efficeret.* Ex qvo Eginharti testimonio discere est: Sclavicas aut Venedi-

nedicas illas gentes (Polonis tamen forte, adeoque & Sileſiis, Polonorum tum parte, exceptis; nec enim de his perinde conſtat) qvæ omnia à Sala uſqve amne, (ur *qui*, eodem teſte Eginharto, *Thyringos & Sorabos* Sclavos *tunc divi-ſit*,) ad Albim, & inde trans Albim circa maris Balthici littora uſqve ad Viſtulam, Bojohemum item ac Moraviam ad Danubium uſqve, tum temporis jamdudum, (ex qvo *inde* Germanicæ gentes, migratione in provincias Romani Imperii facta, diſceſſere,) impleverant; qvadamtenus in ditionem Francorum perveniſſe.

Ad hæc idem Carolus in Italia primùm omne Langobardorum regnum, exſtincto ultimo eorum Rege Deſiderio, deinceps qvoq; Exarchatum Ravennatenſem ac Pentapolin, aliaqve Romano Pontifici à patre Pipino & ſeſe donata, unà cum ipsâ Urbe Româ & jure tituloque Cæſareo, adeoque Italiam univerſam, ab Auguſta Prætoria uſqve in Calabriam inferiorem, Francorum regno adjecit. Ex omnibus ſc. Italiæ regionibus unica fere Calabria manſit in ditione Cæſarum Conſtantinopoli-

nopolitanorum. Præterea verò urbs qvoqve Veneta in jus Francorum non tranſiit. Etſi enim & hanc navali prælio ſubegiſſet, idqve auſpiciis paternis Pipinus Caroli filius anno octingenteſimo decimo, eodem tamen anno pace æternâ inter Carolum & Nicephorum Conſtantinopolitanum conſtitutâ, huic per Carolum *Venetia reddita eſt*: ut qvidem diſerte memorant Annales Francorum. Veneti ipſi referunt, & Pipinum Venetæ urbis omnia non occupaſſe, & magnâ viciſſim clade à Venetis affectum, nec pacto illo pacis Urbem Conſtantinopolitano redditam, ſed *diſertis pacti verbis cautum eſſe, ut Veneti inter utrumque Imperium Orientale & Occidentale poſiti, liberi atque immunes & ab utroque ſecuri viverent.* Qvæ etſi fortaſſe minùs ſint veriſimilia, utpote qvæ adverſentur omnium ejus ævi antiqviſſimorum annalium fidei, nihil tamen noſtrâ refert, ſive credas ſive neges; cum certum ſit, urbem illam in jus Francorum non perveniſſe.

Poſtremò cum jamdudum in Galliis Aqvitaniæ & Vaſconiæ, in Germania Bavariæ

Duces potentiſſimi, regia pene poteſtate & Francorum majeſtatem vix comiter obſervantes, imperaſſent: haſce qvoqve regiones, fugatis & exſtinctis Ducibus, ſub integrum imperium Carolus iterum redegit; promotaqve armorum felicitate, *totum Pyrenæi montis jugum* (verba ſunt Eginharti) *& uſque ad Iberum amnem, qui apud Navarros ortus, & fertiliſſimos Hiſpaniæ agros ſecans, ſub Dertuſa civitatis mœnia Balearico mari miſcetur*, adeoqve proximam Hiſpaniæ partem, qvæ hodie regnum Navarrenum Cataloniam & Arragoniæ potiſſima complectitur, occupavit.

Caput III.

De Francorum Imperii in tres partes diviſione; atque adeo de prima origine Regni Germanici aut Orientalis Francorum, ab aliis jam ſeparati.

In hunc modum late patuit, Carolo Magno rerum potiente, adeoqve initio ſeculi noni, Francorum Imperium. In eandem potentiam ſucceſſit qvidem filius ejus unicus Ludovicus

cus, qvem Pium nuncupant: hic & alibi ta-
men illa haud exiguam fecit jacturam. Cumpri-
mis post non minus imprudentiâ Ludovici pa-
tris, ante tempus Imperium inter filios dividen-
tis, & divisionem illam non multò pòst impro-
bantis & mutantis, quam Lotharii filii ambiti-
one, suscitatum inter patrem & filios, imò & in-
ter ipsos filios ferale dissidium.

At Ludovico mortuo, posteaqvam in-
gentibus præliis, cumprimis eo quod ad Fon-
ciniacum anno 840 gestum est, & sese mu-
tuò & remp. omnem miserrime afflixissent,
pace tandem constituta, tres fratres, Lotha-
rius Ludovicus & Carolus, totidem in par-
tes omne Francorum Imperium divisere. Qvod
ex eo nunquam in unum potuit rursus coa-
lescere. Illa partitio qvemadmodum fuerit
constituta, accuratè est observandum; idqve
[illegible]niam originem huic & jura sua pro-
[illegible] cùm hoc nostrum Germanicum
[illegible]ultis pòst seculis audiit, an-
[illegible]erii cognomentum in-
[illegible]ancorum regnum
[illegible]qve κατ' ἐξοχὴν
Fran-

Francicum dicimus, olim Occidentale Francorum Regnum nuncupatum. Non aliunde rectiùs illius divisionis notitia posset peti, quàm ex Nithardo, qvi de dissidio illo fraterno & pace composita qvatuor libros conscripsit, ipsemet ut Berthâ filiâ Caroli Magni natus ita magnis negotiis illis pacisqve isti compositioni à Caroli partibus admotus, nisi illius opus ævi vitium fine suo mutilasset. Nec vero illa, qvæ ex nescio qua Appendice Aimoini à Pithœo adjecta est Nithardo divisionis formula, ad hanc rem (qvod tamen visum fuit Pithœo) qvidqvam facit: quippe quum nobilissima illa tres inter fratres partitio contigerit anno 842, ista autem Pithœana demum anno 870. Perinde atque Sigeberti quædam de hac nobili divisione perperam sunt inserta *l. 4.* Nithardi *pag. 478. edition. Francofurt.* Qvapropter aliis testimoniis, de quorum tamen fide dubitare non possis, res omnis hæc illustranda est.

Atqve antiqvissimus qvidem, illique ævo maximè vicinus, Annalium Fuldensium autor fuerit. Sed parum nos juvat ille, qvia limites non exacte definivit suis vocabu-

cabulis. Eoqvenon eſt qvod illis huc adducendis immoremur. Regino autem Abba Prumiensis proxtate ſuâ doctiſſimus ſimul & nobiliſſimus Germaniæ chronographus, ita pene loqvitur: *Anno Dominicæ incarnationis 842 tres fratres Imperium Francorum inter ſe diviſerunt. Et Carolo occidentalia regna ceſſerunt, a Britannico Oceano uſque ad Moſam fluvium: Ludovico verò Orientalia; ſcilicet omnis Germania uſque ad Rheni fluenta, & nonnulla civitates cum adiacentibus pagis trans Rhenum propter vini copiam. Porrò Lotharius, qui & major natu erat & Imperator appellabatur, medius inter utroſque incedens, regnum ſortitus eſt, quod hactenus ex ejus vocabulo Lotharingia nuncupatur, totamque Provinciam* (id eſt Galliam Narbonenſem,) *nec non omnia regna Italiæ cum ipſa Roma Urbe*. Reginonis verba tranſcripſit Marianus Scotus; ac proinde non eſt qvod illum teſtem vocemus. Iiſdem autem propemodum verbis uſus quidem eſt Sigebertus etiam Gemblacenſis; qvoniam tamen nonnulla habet ille aliqvatenus diverſa, eaque magni momenti, itaque ejus teſti-

teſtimonium addere operæ erit prætium. *Deſcripto*, ait ille, *in tres partes Regno, fratres ad Urbem Galliæ Virodunum conveniunt, & inter ſe pacificantur; & datis & acceptis invicem ſacramentis, quiſque ad deſcriptas ſibi partes regni tuendas revertuntur. Carolus accepit occidentalia regna, à Britannico Oceano uſque ad Moſam fluvium; in qua parte ex tunc & modò nomen Franciæ remanſit. Ludovico orientalia regna ceſſerunt; omnis ſc. Germania uſque ad Rheni fluenta, & aliqua trans Rhenum civitates cum adiacentibus pagis propter vini copiam. Lotharius, qui major natu erat & Imperator appellabatur, omnia Italiæ regna tenuit, cum ipſa Roma; nec non & Provinciam & mediam partem Franciæ inter Scaldim & Rhenum, quæ mutato nomine ab eo denominatur Lotharingia.* Pleniùs utroqve limites diviſi Francorum Imperii, etſi paucioribus verbis, perſecutus eſt accuratiſſimus Francicæ hiſtoriæ ſcriptor Paulus Æmylius *l. 3. Convenit*, inqvit, *ut Franciæ Rex Carolus diceretur; eaque Arari, Rhodano, Scalde, Moſa, Oceano, Pyrenæo ſaltu contineretur: Ludovico Germa-*

nia,

niaHunniaque(id est Pannonia utraque)*cederet: reliqua opes ac Imperium* (Romanum scilicet) *penes Lotharium forent.*

Ex quibus testimoniis patet, Rhodanum flumen citra controversiam terminum constituum regni Gallici. Et verò hinc cùm alia tùm Lugdunum & Vienna ad ipsam Rhodani ripam Lotharii in ditione fuere: quemadmodum hoc tabulæ docent divisionis illius, quam inter *sese Ludovicus* & Carolus anno 870 instituerunt. Similiter verò & Mosam fuisse factum limitem Carolini & Lothariani regni, certum est. Bene tamen & Sigebertus & Æmilius monuere, non simpliciter omnem Mosam factum limitem; sed inferiore illius parte, qua videtur nimium justo ad Rhenum accedere, Scaldim amnem in locum quasi ex constituto successisse. Bene item monitum ab Æmylio, Ararim fluvium, ab initio ejus usque dum Rhodano miscetur, itidem factum fuisse limitem ejusdem Gallici regni.

Sane hunc in modum omnino rem sese habuisse, ex secutis negotiis rebusque manifestum est. Sed & ex ipsiusmet Nithardi *l.* 4 constat,

legatos Caroli Lothario obtuliſſe, per errorem, ut ille arbitratur, non tantùm quod Moſam & Rhenum interjacet, ſed quod etiam porrigitur *uſque in Carbonarias*. Tabulæ quoque ipſæ illæ quas modo laudavi teſtes (ſunt autem, quas Nithardo adjunxit Pithœus, & ex parte alii cum Aimoino ediderunt) inter ea quæ ex Lotharii bonis Carolo obvenerunt, numerant Cameracum & Tungros Epiſcopales urbes, monaſterium S. Mariæ in Deonant, Comitatum Texandriæ, in Brachbanto Comitatus quatuor, Cameracenſium, Haniojum (qui hodie eſt Hennegaviæ) Lomenſem ſive potius Lovenſem, in Hasbanico Comitatus quatuor, & Moſaviæ ut & Liugarum ſive Leodicenſis territorii quicquid cis Moſam tunc fuit Galliam verſus. Vt proinde dubium nullum ſit, ad Scaldim uſque Lotharianam portionem fuiſſe protenſam.

Audivimus porrò, non ſimpliciter Rhenum conſtitutum fuiſſe regni Germanici limitem, ſed trans etiam Rhenum urbes aliquot cum pagis adjacentibus Germanici juris fuiſſe factas. Quanquam vero urbes illas

las nec Regino, nec Marianus, nec Sigebertus nec Æmylius expreſſerint : tamen ex monumentis illius ævi, cumprimis ex iis quæ paſſim memorantur cum alibi tum in Annalibus Francicis à Petro Pithœo & Marquardo Frehero editis, liquet, fuiſſe illas non alias quam Moguntiam, Wormatiam, & Spiram.

Etſi præterea ſine dubio Rhenus majori ex *parte* fuerit contra Lotharii portionem limes *regni* Germanici conſtitutus ; circa ejus exortum tamen in Helvetiâ paulò aliter videtur ſeſe res habuiſſe : non Rhenum ſcilicet ſed Vrſam amnem limitem præbuiſſe. Niſi fortaſſis Vrſa tunc temporis fuerit habita Rheni portio. Sane videre non eſt, quicquam ejus quod inter Vrſam eſt & Rhenum hodie ita dictum, ſive in diviſione illa regni Lotharii, quam poſt inter ſeſe Ludovicus & Carolus fratres anno 870 inſtituerunt, Ludovico traditum, ſive alio *aliquo novo* pacto Germanici eſſe juris factum ; etſi loca quædam Helvetiæ quæ circa *Arolam* uſque ad Vrſam ſunt, iſta diviſione diſertim Ludovico ceſſiſſe, memorentur. Ar-

gumento ſane id ſatis certo videtur eſſe, in pr
ma ſtatim diviſione iſthac Germanico regno ill
fuiſſe adjecta. Quæ conjectura confirmatu
teſtimonio Guillimanni, Helveticarum anti
quitatum longe peritiſſimi ſcriptoris, qui diſer
te *l. 3. c. 6. Habſpurgicarum Originum* ut & alib
docet, Lotharium inter alia *Helvetiæ partem ac Urſam usque* nactum. Sed quemadmodum ante diximus, forte olim Urſa Rheno accenſitus fuit.

Tale quid ſane circa Rheni ultima ad Oceanum olim hoc ipſo in negotio factum, licet obſervare. Etſi enim poſſit videri, limitem Lothario & Ludovico pariter ibi fuiſſe modicum illum Rheni alveum, qui ſolus vero fluminis ipſius nomine, non multùm infra Lugdunum Batavorum prope Cattovicum, Oceano olim miſcebatur, nunc oſtio eſt arenis obruto: ultra tamen ad Flevum uſque porrectum fuiſſe Lotharii regnum, veriſimile ex eo eſt, quod, quantum ex Tabulis diviſionis inter Carolum & Ludovicum anno M DCCC LXX factæ, liquet, Lothario tres Friſiæ partes obtigerint: id quod qua ratione fieri potuiſ-

tuiſſet, niſi ad Flevum usque Lotharii regnum fuerit productum, haud facile dixeris. Et vero Flevus quoque ipſe olim inter Rheni oſtia habitus, quod diſerte teſtantur Mela *l. 3* Plinius *l. 4. c. 15.* Ptolomæo hinc oſtium Rheni orientale audiens: procul dubio, ex quo Druſus foſſa tacta in Nabaliam ſive Iſalam Rhenum effudiſſet. Nec tamen cum quoquam contenderim, qui alveo illo Rheni vetere Lotharii & *Ludovici* regna malit diviſa. Ultra Moſam & Vahalim certe, in quæ itidem ſeſe Rhenus diffundit, uſque ad alveum illum Rheno cognominem fuiſſe protenſum Lotharii regnum, cum aliunde tum ex illis ipſis modò adductis tabulis ſole clariùs patet: quippe quæ Utrech, ſive Vltrajectum: (ut hodie plerisque audit) Comitatus item Teſtrebant & Batuam, ex illa Lothatii portione Ludovico ceſſiſſe, memorent. Et vero Doreſtadum quoq; in ditione fuiſſe Lothatii, narrant Annales Francici Pithœani anno 870. Hæc omnia autem trans Moſam & Vahalim ſunt.

Vbi obiter non poſſumus non ſaltim verbo animadvertere in eos, qui negare audent

Batavorum terras , cum primis eas quæ H landiæ hodie nominibus veniunt, fuiſſe quc dam in ditione Francorum. Id quod etiam elegante cætera libello Hugonis Grotii *de Ant quitate reipubl. Batavicæ cap. 4.* affirmatu Aſt viro illi ſummo nemo non facile condon rit, quod juvenis nimio in patriæ libertatem ſt dio nonnihil in hoc & aliis peccaverit : no diſſimulandus tamen facile hic error eſt. V ſanè taceam , quam ſit ab omni alienum vc riſimilitudine, ſolos Batavos , gentem tenuer tunc & egenam , ſui juris manſiſſe: utique n veſtigium quidem libertatis illius in omnibu iſtius ævi monumentis comparet : compare ret autem memoria rei illa ætate adeo inſoli tæ & magnæ. Ex adverſo conſtat, ea quæ poſ Hollandia & Zelandia audierunt Friſiæ tum accenſita : Friſiam autem univerſam devicto Ratbodo in jus Francorum conceſſiſſe. Ad- hoc jam tum ex Tabulis iſtis Pithœanis nar- ravimus , Batuæ & Teſtrobantiæ Comitatus diſertim Lothario adſcriptos : qui hodie Gol- driæ & Hollandiæ partem conficiunt. Nec verò aliæ ſunt inſulæ *Friſicæ* aut *Friſico littori*

adia-

adiacentes tunc dictæ, quas cum anno 810 & pòst vastarent Normanni ac Dani aut tributis vexarent, Francorum reges ad injuriam suam pertinere id crediderunt, quàm quæ nunc uno Selandiæ nomine nuncupantur. Quid? quod apud ipsos Hollandos illos unanimi cõsensu memorẽt priſca eorum monumenta, primos Hollandiæ Comites à Francorum regibus esse constitutos, & ut in horum ita pòst Germanicorum Cæsarum *obsequio* vixisse: de libertate autem illa populari, vel à populo creatis Comitibus, nusquam vel gry reperiatur. Vt proinde nullum sit dubium, novitium commentum esse illam quæ nunc fertur fabulam. Sanè ante annum superioris seculi octogesimum forte nusquam audita est. Verum hæc obiter.

CAPUT IV.

De Imperii sive Regni Germanici primis finibus.

EX hisce quæ modò adduximus jam non difficile forte fuerit definire Germanicum regnum, quale illud primo fuerit constitutum, & devenerit in potestatem Ludovici.

Etenim

Etenim contra Galliam limites ejus qui fuerint, jam audivimus.

A Flevo autem ſive Rheni cognomine alveo deinceps Oceanus Friſicus terminum præbuit uſque in Eidoram amnem. Hic videlicet diſtinxit Saxoniæ & Daniæ fines : idque cum jam antehac , tum ex pacto primùm inter Carolum Magnum & Hemmingum Danum Anno 811 (teſtibus Annalibus Francorum , Adamo Bremenſi , Alberto Stadenſi & aliis) inito , & non multò poſt Ludovico Pio Cæſare inter Saxones & Danos repetito. Et verò Annales illi Francorum quos Hermannus Nuenarius Comes edidit, de Godofredo rege Danorum ita loquuntur ad annum DCCCIIX : *limitem regni ſui qui Saxoniam reſpicit vallo munire conſtituit , eo modo , ut ab orientali maris ſinu, quem illi Oſterſalt* (forte rectiùs *Oſterbelt*) *dicunt , usque ad occidentalem Oceanum , totam Egidoræ fluminis aquilonarem ripam munimentum valli prætexeret : una tantum portâ dimiſſa , per quam carpenta & equites emitti & recipi potuiſſent.* Hunc Saxoniæ & Da-

& Daniæ limitem, quasi ratihabitum esse pace inter Carolum Magnum & Hemmingum Danum constituta, ex iisdem Annalibus cum Nuenarianis tum Pithœanis manifestum est. Illi ajunt: *congredientibus ex utraque parte utriusque gentis, Francorum scilicet & Danorum, duodecim primoribus super fluvium Egidoram, datis vicissim secundum ritum ac morem suum sacramentis, pax firmatur.* Clarius idexpressum est ab Adamo Bremense cap. 11. *Hemmingus rex pacem cum Imperatore faciens Egidoram fluvium regni terminum accepit.* Pene iisdem verbis Albertus Stadensis ad annum 810: *Extincto cœlitus Godefrido, Hemmingus patruelis ejus successit, qui mox pacem cum Imperatore faciens, Egidoram fluvium regni sui terminum accepit.* De Ludovici Pii in Daniam expeditione Annales Nuenariani ad annum 815 ita scribunt: *Tunc omnes Saxonici Comites, omnesque Abotritorum copiæ cum legato Imperatoris Baldericho, ad auxilium Heriholto ferendum, trans Egidoram fluvium in terram Nordmannorum nomine Sinlendi perveniunt.* Iidem notant anno 828, Godfridi

Dani filios *contractis subito copiis ad Marchan veniſſe, & Francos in ripa Egidoræ fluminis ſe dentes ac nihil tale opinantes adortos.* Quæ ver ba ſatis indicant hanc eſſe illam marcham, ſiv hunc limitem ſignari ab iiſdem Annalibus qvando narrant, juſſu Ludovici Pii Cæſaris an no 825 pacem cum Danis confirmatam *i eorum marca.* Nec vero eſt qvod qvenqvam turbet inſtitutus à Ludovico Pio illo Ham burgenſis Archiepiſcopatus, per omnem ſe ptemtrionem, Daniam, Sveoniam, Norve giam, Gronlandiam, Islandiam aliasqve re giones limitibus ejus extenſis, prout legere eſt in Tabulis Cæſariis qvas Lindenbrogius pu blicavit: non enim ſacer conatus iſte Pii Cæ ſaris populos illos ſub Chriſti jugum mitten di ad Imperii vim qvicqvam attinet; eòqve nec in illos jam Chriſtiano ordini accenſitos qvidqvam juris ſive ille ſive ſuccedentium Re gum Cæſarumqve alius ſibi iſthoc nomine unqvam arrogavit. Vt Saxoniæ igitur, ita & Francici Imperii terminus certus tum Egidora fuit.

Vbi obiter non poſſumus non notare et-

iam

Digitized by Google

iam aliqvid, de Saxoniæ illius Tranſalbinæ finibus orientalibus qvales tunc fuere. Namqve Adamus qvidem Bremenſis *cap. 62* tradit, ita à Carolo & cæteris Imperatoribus diviſos à Sclavis Saxones, ut præter alia amnis Suentina in Balthicum mare effuſus utriuſqve populi limes ſit. Qvod eqvidem haud negaverim â Carolo ita conſtitutum circa annum DCCCXI. Annales enim hiſce verbis ad annum DCCCIV utuntur: *Imperator in Saxoniam ducto exercitu, omnes qui trans Albim & in Wihmvodi habitabant Saxones cum mulieribus & infantibus tranſtulit in Franciam, & pagos Tranſalbianos Abotritis dedit.* Hac ratione videtur omnis Saxonum Tranſalbina terra Abotris Venedicæ genti ceſſiſſe. Aſt ſeptimo circiter anno pòſt facta in patriam eſt exulibus redeundi licentia; atqve ita pars priſcæ Saxoniæ videtur ab exilio reverſis reddita, limitibus illis qvos definit Adamus circumſcripta. Ea de re legitur in Tabulis illis Ludovici Pij Cæſaris modò laudatis: *Vnde poſtquam terram Tranſalbianorum, laxata captivitate, quam ob multam perfidiam in ipſis*

Chriſtianitatis initiis patratam, per ſeptennium paſſi ſunt, ne locus ille à barbaris (hoc nomine Danos ſignificatos colligere eſt ex ijs qvæ Annales de Egberto & ſtructa ab illo civitate Eſſesfelda anno DCCCIX narrant colligere eſt) *invaderetur, Ekeberto Comiti reſtituere præceperat. Poſtmodum vero captivis optatam ad patriam undique confluentibus, eandem parochiam cuidam presbytero Herede nomine ſpecialiter commendavit.* Antehac autem multo latius patuiſſe ibi Saxoniam & quidem uſque ad Penem & Eldam amnes, haud obſcure indicant Tabulæ, quibus ille Carolus Magnus Verdenſem Epiſcopatum primus anno DCCLXXXVI inſtituit. Etenim extra Saxoniam noluit quidem ille διόικησιν iſtam exporrigi, ut ipſæ illæ tabulæ docent: trans Albim tamen eos illi terminos dat, ut facile appareat, latiores tum ibi Saxonum res fuiſſe, nec à reditu exulibus omnem terram redditam, ſed partem longe eximiam ejus Abotritis relictam. Tabulæ illæ hactenus non ſunt publicatæ, eoque forte haud injucundum fuerit ex ipſo autographo ſaltim ea hic dare qvæ ad

fines

fines Episcopatus illius Transalbinos pertinent. *Dehinc trans Albiam, ubi Bilena merigitur in Albiam; dehinc in ortum Bilena: inde ubi Travena absorbetur à mari: deinde usque quo pervenatur ubi Pene fluvius currit in mare Barbarum: inde in ortum ejusdem fluminis, hinc in Eldam, dehinc in Albiam.* Videtur eius rei memoriæ postea datum, ut Pene fluvius terminus Hamburgensis Archiepiscopatus constitueretur, Sclavoniæ illius reliquæ sacrâ curatione Magdeburgensi relictâ: id quod refert Adamus Bremensis *cap. 61.*

Verum hæc obiter. Ad Eidoram Saxoniæ atque adeo Francici Imperii contra Danos terminum veterem ut tandem revertamur: etiam quo tempore inter filios Ludovici Pii instituta est divisio illa, amnem illum pari ut ante ratione finiisse ibi Francorum ditionem, diserte testatur Witekindus Corbejensis l. 1. *Ludovico*, inquit, *à Rheno usque ad fines Illyrici & Pannoniæ, ad Eidoram quoque fluvium & terminum Danorum imperium erat.* Confirmatur idem verbis Annalium Pithœanorum anno 873. Hic enim auctor diserte narrat

pacem inter Ludovicum hunc & Danicos i
gès initam, missis utrinqve legatis *ad fluviu*
Egidoram, qui Danos & Saxones dirimit. I
proinde illis qvidem utriusqve Imperii finib
adversum Danos, nullum amplius dubium f
persit.

Inde vero haud dubie mare Balthicum te
minavit Francorum Imperium, idqve forte us
ad Vistulam. Forte inquam: nec enim certò dix
ris fluvium illum ut Prussos ita Polonos etia
à Germanici regni finibus divisisse, cum nih
hujus liquido memorent Annales, & post Ca
rolum Magnum, concidente reipublicæ v
forte ijs in locis auctoritas Francorum non
nihil mutaverit. Verosimile interim est, a
Prussos usqve etiam tunc extensam ibi reve
rentiam, adeoqve saltim hactenus mansisl
Vistulam regni limitem, utpote qvi jam tun
Pomeraniam ac Prussiam divisert. Polonia vere
cum serius Germaniæ colla subdiderit, ipsa
vero cis Vistulam sese porrexerit ad Oderan
imo Bojohemum usqve, ab oriente illa qvi-
dem parte Vistula non potuit esse pro termi-
no. Ut merito forte dixeris, ibi qvidem ijs-
dem

dem illis Germaniæ regnum finibus fuiſſe tum clauſum, quibus etiamnum hodie à Polonia diſtinguitur: niſi qvod Sileſia itidem extra fines collocanda veniat, utpote qvæ multis demum poſt ſeculis à Polonia avulſa ſit.

In eodem latere infra Polonos ad Danubium uſqve obſervare qvidem eſt fluminis Mariaccolas Marahenſes, qvos pleriqve nunc Moravos appellant, ditione Francici regni tum comprehenſos: ultra autem eos nihil. Quum latius tamen patuerit tum Marahenſium ditio, utpote qvæ regni nomine venerit, & Zuentepolco rege in ordinem per Arnolphum Cæſarem Ungarorum auxiliis redacto, plurimum amiſerit priſtinæ potentiæ, haud licet fines ejus exacte definire, etſi ultra Carpatum montem occupaſſe Daciæ partem perſit veriſimile. Infra Danubium vero, ultra Pannoniam illam qvæ hodie Auſtria audit & Illyrici fines, regnum Germanicum videtur iſthac tempeſtate non amplius extenſum. Sane in Annalibus illorum temporum non reperias veſtigia latè protenſi, ut Carolina ætate

ætate, Imperii ſive in Daciam, ſive in Iſtriam ſive in Liburniam; multò minus Dalmatiam Et vero jam tum Ludovico Pio Cæſare, po annum 825, defeciſſe ibi vim Imperii, atqu ita quicquid hujus terræ hactenus fuerat jur Francici, ab Hunnis ſive Hungaris potius cumprimis vero à Bulgaris, ferociente tun admodum Scytico populo, ſenſim videtu fuiſſe occupatum. Itaque ut tantum pauci iſthæc complectar: Carintia, Carniola & Marchia Venedica, Marchia item Orientalis, quam hodie Auſtriam nuncupamus, limitaneæ tum fuerunt, ea quidem parte, perinde ut hodie, regn Germanici provinciæ.

Contra Italiam videntur manſiſſe regni ejuſdem noſtri fines illi, qui hactenus fuerant durante Langobardorum republ. Poſſederunt autem illi Ciſalpina quidem proxima omnia; Inalpinarum autem terrarum parùm, potiore earum parte occupata jam à Bavariis & Alemannis: quemadmodum præclare ab Aventino, Wigulejo Hundio, & aliis proditum eſt. Tranſalpinum ijdem nihil habuerunt: niſi quod Forojulienſis Ducis in Stiriam & Carintiam

rintiam uſqve potentia fuiſſet diffuſa. Verum has binas provincias jam tum Ludovicus Pius ab Italia ſejunxerat, indignante licet filio Lothario. Quod Paulo Æmylio recte eſt obſervatum. Verba ejus hæc ſunt. *Lotharius etiam indigne tulerat regnum Italiæ opesque ſuas imminutas, abrogato in Stiriam Carintiamque jure Ducatui Foro Julienſi: per iram Auguſti, quod Baldricus Foro Julienſium Dux, Pannonici limitis cuſtos, Bulgaros recentis fœderis immemores vim facientes non arcuiſſet finium ingreſſu. Foro Julienſis enim Ducatus curas firmari res Italicas, Lotharius arbitrabatur. Ea vero res mirum in modum Germanorum in Auguſtum ſtudia accendit, quod quicquid Lothario Italisque ademptum fuerat id Germanis reddebatur.* Hactenus Æmylius. Utramqve autem illam regionem, Stiriam ſcilicet & Carintiam, manſiſſe in ditione Ludovici Germanici, ex hiſtoriis illius ævi clariſſimum eſt. Hoc unico itaqve excepto non obſervare eſt circa fines antiqvos hìc quidem loci inſigne aliquid mutaviſſe. Non legere etiam eſt, poſtea aliquando factam circa fines

mutationem. Ut proinde merito dixeris ijſdem, qvibus hodie regnum Germanicum continetur, finibus, per illam ſolennem divisionem Francici Imperij ab Italia illud fuiſſe divisum.

Caput V.

Non omnia finibus illis contenta in pari obſequio tum fuiſſe; & quando quave ratione perpetua unio Imperii illius cœperit.

Qvanqvam vero in hunc modum late tum patuerit Germanicum illud regnum, duo tamen cumprimis ſunt obſervanda. *Alterum* eſt, non omnia hiſce finibus concluſa jam tum proprie dictas fuiſſe illius regni provincias: ſed perqvam nobilem Germaniæ partem & qvidem pene omnem illam, qvam Venedicæ gentes incoluerunt, vix plus quam comiter regiam vim obſervaſſe; mox & hac cum religione Chriſtiana abjecta, Sclavos plærosque Tranſalbianos in libertatem ſeſe aſſeruiſſe, adeoque non niſi armis denuo pedetentim victam Germanici juris vereac fine con-

trover

troverſia eſſe factam: idque ex parte poſt varios caſus ſeculo demum duodecimo & decimo tertio. Quam rem cum præ aliis jam olim ſingulari opere Helmoldus Butzovienſis & Arnoldus Lybecenſis pene συγχρονοι, & multò pòſt omnium pleniſſime in *Vandalia ſua* perſecutus ſit Crantzius, inde potiſſimum fuerit operæ pretium diſcere.

Alterum quod merito obſerves eſt, qvod *illo* quidem tempore qvando Germanicum regnum diviſione iſta eſt conſtitutum & ab aliis terris ſeparatum, nondum fuerit cautum de ipſo illo regno non dividundo. Hinc mortuo Ludovico Germanico ſtatim in tria regna, paris omnia dignitatis, pro numero filiorum, id quod unus Ludovicus poſſederat, fuit diviſum. In ea re unum duntaxat adducam teſtem; qvod plures citare nihil attinet. Eſt ille autem Otto Friſingenſis l. 6. c. 6. *Ludovici filii conventione facta regnum paternum dividunt. Et Carolomannus Baiovariam, Pannoniam, Carentanum, Bohemiam, Moraviam: Ludovicus Orientalem Franciam, Thuringiam, Saxoniam, Friſiam, Lotharingiam*

giam: Carolus Alemanniam & quasdam civitates Lotharingiæ, propter vini copiam, accepit. Ex qvibus verbis simul discere id est qvod modò diximus, Venedicas regiones plerasqve in verarum provinciarum censu minime tum esse habitas. Hac nova autem divisione vere tria regna, quorum uni in alterum nihil esset juris, fuisse instituta, liquido ex ejus ævi scriptis apparet.

Verum bono fato accidit, ut statim post modò memoratorum Carolomanni & Ludovici ἀπαίδων (si de legitime natis sermo sit) obitum, cum alia tum tria hæc Germaniæ regna in unam iterum rempubl. coaluerint sub Carolo fratre tertio, qvi à corporis obesitate Crassus audit. Et verò exinde summo Germaniæ commodo, nulla Regni, (Germanici quidem, quale illud primum Ludovicus Pij filius nactus est) Germanici inqvam regni divisio facta nulla est. Sed & Zuentiboldo Arnolphi nothi filio notho cum Regio titulo cessit qvidem anno DCCCXCVI Lotharingia (de regia enim dignitate dubitare cum nonnullis, nos vetant præter alia plurima binæ tabulæ qvas exhibet Wilhelmus Heda in historia Episcopor.

scopor. -Trajectensium) paucorum tamen etiam id annorum fuit ; atqve ita in corpus Germanici Imperii ipsamet qvoqve Lotharingia rediit. Num lege lata tamen aliqva publica ità in perpetuum constitutum fuerit, an consuetudine introductum, haud certo definieris. Nec enim legis alicujus superant vestigia in antiqvissimis etiam monumentis. Et tamen vix est verisimile, rem tantam sola aliqva consuetudine potuisse stabiliri. Sane cum Carolo Crasso nulli, Arnolpho unicus tantum fuerit legitime natus filius Ludovicus, huic iterum ut & Conrado Franco nulli fuerint filii, haud injuria dixeris, sensim hac ratione id usu fuisse introductum. At verò observare est, etiam in Galliis inter Ludovici Transmarini filios regnum illud præter morem veterem non fuisse divisum, atqve idem ex eo usqve in Capetana familia semper observatum. Itaqve merito suspiceris, utrobiq; lege tandem aliqva divisionem omnem prohibitam. Et quidem factum id in Germania fortassis, statim circa Arnolphi ætatem ; utpote qvi primus non tam jure hereditario quàm procerum

liberiore conſenſu regnum fuerit conſecutus, Ic gitima ſobole Carolinæ familiæ in Germani jam exſtincta. Certe hac occaſione ex pro cerum conſilio ita inſtitutum eſſe, per mihi fi veriſimile. Quod ipſum nonnihil confirma tur eo, quod Arnolphus filium Zuentipoldum Lotharingiæ regem conſtituturus, Wormatia in publico Regni conventu conſenſum Ordinum imploraverit: ceu referunt hiſtoriæ.

Caput VI.

Imperii Francorum tertiam Lotharii Cæſari portionem paulatim Germanico Regno acceſſiſſe. & quemadmodum hujus pars, qua Lotharingiæ regnum olim audivit, facta fuerit juris Germanici.

Cæterum qvanto Germaniæ bono prohibita eſt diviſio, tanta felicior illa fuit in dilatandis ſui Regni terminis. Enimvero tametſi initio inter illas tres portiones Francorum Imperii ea quæ Ludovico ceſſit minus reliquis ſplenduit; paulatim tamen & ipſa ſummum decus à cultura accepit, & majeſtatem ac vim ſuam cùm per omnem illam quæ Lotha-

Lotharioque Cæsari obtigerat partem, tum in vicina alia longe latèque extendit.

Initium fortunæ & augmenti à Lotharingia factum. Erant Lothario Cæsari filii tres: itaque totidem in regna, ex more ævi, tertia illa pars Francici Imperii divisa est. Ludovico Italia cum Cæsarea dignitate: Carolo Provincia, seu Gallia Narbonensis: Lothario quicquid reliquum fuit paternæ hereditatis trans Alpes, quod sive jam tum sive ab hoc Lotharium Regnum Lotharii aut Lotharingia dictum obtigit. Omnia hæc pedetentim cessérunt Germanico juri: initio facto, ut diximus, à Lotharingia.

Mortuo Lothario Rege Lotharii Cæsaris filio, illam omnem occupare quidem nisus est Carolus Calvus Gallicanus, sed repulsus est à fratre Ludovico Germanico. Itaque anno 870 inter duos fratres illos (jure an injuria, cum adhuc viveret heres proximus Ludovicus Cæsar, jam non disputo) duas in partes regnum Lotharingiæ divisum est. Quid tum factum fuerit Germanici, quid Gallici juris, accurate discere est ex Appendice Aimoini & capite

capite ſequente à nobis dilucide ac diſtinctiu magis exhibebitur. Carolo illo Calvo & filii ejus Ludovico Balbo defunctis, cum in Galli rerum potirentur duo filii nothi illius Balb & legitime natus Carolus Simplex infans eſſet ſeu injuriis Caroli Calvi & Ludovici Balb ſive qvod in Lotharingia res novas molir tur Hugo Lotharii ex pellice Waldrac filius, & rebus gerendis Calvi poſteritas eſſ impar, ſeu aliis de cauſis inductus, omnem omnino Lotharingiam, etiam illam quam Gal per decennium tenuerant, Germanico regno ſu adjecit anno poſt octingenteſimum octogeſi mo Ludovicus Ludovici Germanici filius. An nales Francici Pithœani ita hanc rem narrant quaſi bona cum filiorum iſtorum Ludovici Ba bi gratia id factum fuerit. *Rex Ludovicus* ajunt, *in Galliam profectus, filios Ludovici* Balb *ad ſe venientes ſuſcepit*, (hoc eſt, in patrociniur ſuum recepit) *totumq; regnum Lotharii ſuæ di tioni ſubjugavit*. Annales Bertiniani diſtinctiu rem illam narrantes produnt, conſenſu proceri Franciæ Occidentalis & Lotharingiæ id factum eſſe: qvo vim Ludovici ab ipſiuſmet Franciæ Oc cidenta

cidentalis occupatione, (quam facilem ipſi ſpondebant Gozlenus Abbas & Chuonradus Comes, viri magnæ auctoritatis ac factioſi,) averterent. *Audientes autem*, ajunt, *Hugo ac Boſo & Theodoricus & illorum ſocii, quæ Gozlenus & Chuonradus cum illorum complicibus machinabantur, miſerunt Vultarium Epiſcopum Aurelianenſem, & Gotramnum & Anſcherum Comites, ad Ludovicum apud Viridunum, ut ei offerrent partem de regno Lotharii junioris* (Lotharii Cæſ. F.) *quam Carolus* (Calvus) *contra fratrem ſuum Ludovicum* (Germanicum) *ipſius Ludovici patrem acceperat: ut acceptâ illâ portione Regni in regnum ſuum rediret, & quod reliquum de regno patris ſui Caroli* (Calvi) *Ludovicus* (Balbus) *habuit, filiis ſuis conſentiret. Ludovicus verò & ſui acceptam habentes talem oblationem, cum dedecore Gozlenum & Chuonradum ac complices illorum rejecerunt, & accepta Regni portione ſibi oblata, ad palatium ſuum Franconofurd rediit.* In hunc modum univerſæ Lotharingiæ compos factus eſt Ludovicus ille Ludovici Germanici filius & Pij Cæſaris nepos. Et verò ex eo Hu-

gonem Waldradæ filium compeſcuit, ipſumq; Cameracum & omnem pagum Hasbanicum, juris antehac Gallici, tenuit; ceu liquet ex verbis Pithœanorum Annalium ad annum 881.

Manſit citra controverſiam Lotharingia omnis (ſi excipias defectum inde anno 888 Burgundiæ Juranæ regnum, de quo ſigillatim poſtea) in ditione Germanicorum Regum uſque ad annum 915, ſi credimus Sigeberto; aut potius 912, ut ex varijs diplomatibus recte colligit Jacobus Sirmondus: quando *Carolus Simplex* Galliæ Rex *virtute ſuorum Lotharingiam pene omnem recepit*, ut loquitur Æmylius, & ex illo Joannes Tilius in *chronico*. Quod non mirum eſt accidiſſe, quia fractæ tunc miſere erant per Ungaros & civiles diſſenſiones Germanici regni vires. Idem verò *Carolus* anno 922 *reddidit Lotharingiam*, (verba ſunt itidem Æmylij pariter & Tilij) *Germanorum regi, quo majus ab illo auxiliũ impetraret*. Illam rem hiſce verbis narrat Otto Friſingenſis l. 6 Chronici ſui cap. 18. *Itaq; cum (ſecundum quod utrosque*, Germanicos ſcilicet & Gallicos, *ſcriptores concordare diximus) Henricus cis Rhenum regnaret, & de Belgica cum Carolo diſceptaret,*

ptaret, ex voluntate amborum, ad hujus litis scr
pulum decidendum, die in oppido Bunne const
tuta, Belgica Henrico cessit: ac Carolo Celtic
tantum & Aquitania, parsque Lugdunen
Burgundiâ Regem pro se habente) remansi
Et sic Regnum quod Francorum dicitur, ex p
terna hæreditate Belgicam Galliam cum Palat
Aquis & majori parte Franciæ perdidit. Nil
tamen hujus legas in Tabulis fœderis istiu
quas post Sirmondum Aubertus Miræus c
25 Codicis donationum edidit. Nihil etia
ejus habet Frodoardus: imò ex chronico ej
constat, Lotharienses proceres in partes pr
mum Roberti inde Rodulphi, quos factio
contra Carolum Simplicem reges constitu
rant, inclinasse. Idem tamen sub fineme
rum quæ anno 925 contigere, ita scribit: *Hei*
rico (is erat ille Auceps dictus) *cuncti se Loth*
rienses committunt: & ipse Berdino Dadon
Episcopi nepoti Episcopium Virdunense conc
dit. Qui & expulso Hugone presbytero, c
Rodulfus illud dederat, ibidem ordinatur Ep
scopus. Et vero hoc demum anno ab Heinric
Lotharingiam occupatam, etiam alij Annales
& hi-

& hiſtorici referunt. Quo pertinent quæ narrat Witikindus *libro 1.* de data Giſelberto in matrimonium ab Henrico Aucupe Gerberga filia: quo ſibi fidam redderet Lotharingiam, novarum aliàs rerum cupidam & turbulentam.

Quanquam autem tunc conveniſſet, & quamdiu quidem Henricus vixit ac Rodulphus rex, omnia integra manſerint, h. e. uſque ad annum 936, paulo tamen poſt Ludovicus Tranſmarinus Caroli illius Simplicis filius noluit acquieſcere; ſed contra pacta conventa, ut ipſe fatetur Frodoardus, rebellantes Lotharienſes in clientelam ſuſcepit. Frodoardus anno 939: *Lotharienſes regem ſuum Ottonem* (Magnum) *deſerunt, & ad Ludovicum* (Transmarinum) *regem veniunt: qui eos recipere diſtulit ob amicitiam quæ inter eos, legato ipſius Ottonis & Arnolfo Comite mediante, depacta erat.* Ibidem: *Lotharienſes iterum veniunt ad regem Ludovicum, & proceres ipſius regni, Gislebertus ſc. Dux & Otto Iſaac atque Theodericus Comites, eidem ſe Regi committunt. Epiſcopi vero quoniam Rex Otto eorum detinebat obſidatum,*

tum, Ludovico Regi se committere differunt. Idē verò Frodoardus notavit, ipso illo anno cum Gisilbertus, caput factionis, Rheno submersus periisset, plærosque Lotharienſium ad officium & obſequium Ottonis redijſſe: & anno 942 in ſolenni conventu Otthonis & Ludovici regum, procerumqve utriusqve partis, pacem denuò & amicitiam conſtitutam. Ut proinde vel hinc pateat, Ludovicum Tranſmarinum deſiſſe tandē Ottoni Lotharingiæ nomine moleſtus eſſe: deſperatis ſcil. rebus, & quod Ottonis potentiſſimi affinis ope ad ſuos compeſcendos unice indigeret. Itaque & hac vice iterum ex pacto Gallus jus omne quod prætendebat, Germaniæ tranſſcripſit. Æmylii ipſiuſmet verba ſunt: *Francus Rex, affinitate cum Othone juncta* (Gerberga nimirum Othonis ſorore ducta) *Lotharingiæ ſpem amiſit.* Friſingenſis l. 6. c. 29. *Rex Ottorursum Belgicam ingreditur, totamque in ditionem accepit. Et exhinc provincia illa à Regibus Teutonicorum absque contradictione poſſidetur.* Notatu digna ſunt, quæ iſta de re habent Mejerus & Marchantius hiſtorici Flandrici, l. 2. hiſtoriæ ſuæ. *Otto*

Cæſar, ait Mejerus, *magnum toti Flandriæ incuſſit terrorem, incendiisque ac rapinis quaqua poſſet graſſatus, Gandavum populabundus pervenit.* Paulo poſt: *Ad hoc Cæſar terram Quatuor officiorum occupavit, foſſamque Hontam duxit, quam Othoniam dixit ac finem Imperii eſſe voluit.* Marchantius ſcribit: *Aſſidua Arnolpho Flandro ob limites Flandriæ cum Francis controverſia fuit, magnaque contentio cum Ottone I Cæſare, validam arcem Gandavi opponente, foſſamque Ottingam ducente, quam Imperii metatorem limitrophum eſſe voluit.* Eſt autem Honta vel foſſa Othoniana ea quam hodie Scaldem Occidentalem nuncupamus. Quo apparet, inſulam Valacras & Sydbevelandiam, controverſi antea juris, per foſſam hanc Germaniæ acceſſiſſe. Meminerunt & alii caſtri novi Gandæ ab Ottone fructi, ejusque primi Comitis Wicmanni. Aubertus Miræus *cap. 35. Codicis donationum* notat ex chronico mſ. Gandenſi, huic Comitatui quatuor villas cum appendicijs fuiſſe ſubjectas, quæ hodie quatuor Ambacti vulgò (Mejerus *officia* nominabat) vocentur: *Aneda, Bochout,*

Bochout, Axel & Hulst. Utproinde ultra Scal
dim limes Imperii fuerit promotus.

Non tamen vel ita omni ex parte quiet
reddita tunc fuit (quod Otto quidem Frisii
gentis modò dicebat) Lotharingiæ possessio
Lotharius enim Ludovici Transmarini filiu
bis Lotharingiam infesto exercitu, jura qua
sua credebat repetitum, invasit, semel ann
977, iterum anno 984, Ottone II. & III. Cæ
saribus. Gandam quoque Gallico juri rec
ditam ab illo, colligere est ex tribus illis Tabu
lis quas exhibet Miræus capite 35, 36, & 37 *Co*
dicis donationum piarum. Wilhelmu
Nangius in Annalibus à Pithœo editis, narrat
(si recte eum capio) ita anno 980 rem
mnem compositam: ut Cæsar à Gallo in ben
ficium sive feudum reciperet Lotharingiam
Lotharius (ait) *rex Francorum, contra volun*
tatem Principum regni sui, Remis pacificatu
est cum Othone Imperatore, deditque Othon
in beneficium Lotharingiæ ducatum. Quod ma
gis corda prædictorum Principum contristavit
& maximè Hugonem Capicium Parisiensem Co
mitem, & Heinricum fratrem ejus ducem Bur
gundiæ-

gundiæ. At vero cum nihil tale vel Æmylii habeat, vel alius aliqvis accuratior rerum iſtarum ſcriptor, manifeſtò patet, monacho illi Gallicano ſequioris ævi, qui demum poſt annum 1300 vixit, adeoque non eſt idoneus teſtis, credendum non eſſe. Tilius diſerte in chronico, anno 980: *Ad Charum fluvium ab Ottone & Rege itur in colloquium, ubi jurejurando ſancitum eſt fœdus.* Iterum anno 984: *Novo Imperatori* (is erat Otto III) *Rex Lotharingiæ ducatum invidebat, quem cum invaſiſſet paulo poſt fœdus inierunt.* Neque vero potentiam Ottonis & imbecillitatem Galli æſtimanti Nangiana illa narratio poterit facilè perſuaderi. Ipſe Nangius ita loquitur: *Anno 885, Lotharius rex videns Othonem Imperatorem, Othonis filium, virtute ſuorum militum proficere, mandatis & apicibus ejus obtemperans, Virdunum urbem reddidit, & Godofridum Comitem de carceribus liberavit, tractatumque concordiæ cum patre ſuo jam pactum, cum eo ſtabilivit.* Quæ totidem penè verbis habet Sigebertus Gemblacenſis in chronico. A quibus tamen diſſentiunt quæ refert Gerbertus

bertus *epistola 72.* Quid? quod ex Gerberti illi[illegible]
[illegible] scriptoris eoque testis locupletissimi, ep[illegible]
stolis liqueat, Lotharium Regem non tam de i[illegible]
vadenda Lotharingia anno 984 cogitasse, quà [illegible]
5 de illa vindicanda ab Henrici Bavari conatibu[illegible]
in usum Ottonis III adhuc pueri consobrini [illegible]
sororij sui filij. Id præclare adeo demonstrav[illegible]
doctissimus Blondellus in suo *Barro Campan*[illegible]
Francico pag. 89, ut solum illum consulere sa[illegible]
10 sit.

Henrico II Cæsare Balduinus Flandriæ C[illegible]
mes Gallorum rebus addictus, Valentinian[illegible]
oppidum nobile aliaq; vicina ignobiliora cu[illegible]
occupasset, Cæsar illum quidem valido exerci[illegible]
15 domuit: *sic tamen quoque* ut scribit Æmylius, [illegible]
conditiones descensum, ut Augustus non Valent[illegible]
nianas modò Comiti relinqueret, sed & Valacr[illegible]
adderet, isque sese beneficiarium, ejus rei nomin[illegible]
Cæsaris profiteretur. Addit paulo post Æmyliu[illegible]
20 *Pace terris veniaque à numine reddita, Henr*[illegible]
cus Cæsar Robertusq; Rex (Hugonis Capeti is era[illegible]
filius) *super Charum fluvium cum delectissim*[illegible]
Ducibus Comitibusque ad colloquium congres[illegible]
sunt; pace fida subsecuta inter Regnum Impe[illegible]
rium[illegible]

riumque. Non multo ante autem ſcripſerat: *Belli inter Francos Germanosque redintegrandi cauſa fuit, eadem quæ ſæpius antea, incertum adhuc Lotharingiæ jus.* Et vero jam tum citra controverſiam omne illud Lotharii regnum Germaniæ conjunctum erat.

Qvo loco monendum omnino eſt: Lotharingiam, cum primum uniretur regno Germaniæ, habitam qvaſi ſui juris regnum, ſub uno eodemqve capite Rege. Recte ſane hoc et- 1
tiam probat is qvem ante laudavimus Blondellus *pag. 26. & 27.* Et vero Otto primus id nominis Imperator diſerte ſeſe dixit *Regem Lotharienſium & Francigenum.* Verumtamen & ille hoc titulo rariſſime eſt uſus, & poſt illum forte 1
nemo. Sed & ille ipſe Regni titulus ſenſim exolevit jam tum ſeculo undecimo. Atqve ita Lotharingia in unum cum Germaniâ corpus magis magisqve concrevit, & communi Imperii Romani titulo cepit appellari. 20

CAPUT

CAPUT VII.

Ambitus veteris regni Lotharingici ex Tabulis antiquiſſimis proponitur: ſimulq; Barrum Ducis Regno illi jam olim accenſitum eſſe, oſtenditur.

QUemadmodum omne Lotharingiæ regnum, ipſamet Galliâ jus ſuum cedente, æterno fœdere Germaniæ acceſſerit, & in unum reipubl corpus coaluerit, hactenus diximus. Videtur vero non abs re futurum, ſi expreſſiùs nonnihil indicemus limites ejus contra Galliam; ne qua controverſia inde oriatur, aut quæ orta eſt firmis rationibus munita tollatur è medio. Eſt autem hodie quoque lis non levis de Barri Ducatu: quem juri ſuo Gallia vindicat, tanquam Gallico in ſolo extra regnum Lotharingiæ ſitum, Lotharingica Principum domus Germanico Imperio ceu Lotharingici regni portionem aſſerit. Partes illas utrinque animoſe propugnantibus duobus longe harum rerum peritiſſimis ſcriptoribus, altero Joanne Jacobo Chiffletio in *Commentario Lotharienſe*, altero Davide

Blondello in *Barro Campano-Francico*. Etsi enim jam tum capite tertio de finibus illis allata sint in medium testimonia ex antiquissimis monumentis, simul tamen est monitum, scriptores illos ὡς πλάτει quidem omnia definire non exacte tamen; ut solet fieri ab obiter agentibus. Videtur autem universus ambitus Lothariani regni, quale quidem illud fuit anno DCCCLXX, quàm rectissime omnium posse colligi ex Tabulis illis, quas sæpe jam memoravimus, quibus Ludovicus Germanicus & Carolus Calvus fratres duas in partes omne illud regnum divisere. Eòque commodum fuerit illas hoc loco proponere velut cynosuram. Verum enimvero ex Aimoini quidem Appendice illas non nisi perquam mutilas deprompseris: paulò meliores exhibuit ex Bellovacensi & suo codice Petrus Pithœus: remedium felicius attulit Jacobus Sirmondus in *Capitulis Calvi*: sed & hunc superavit, nisi fallor, Aubertus Miræus. Igitur hujus opera utentes dabimus Tabulas illas, quales habentur *capite vicesimo Codicis Donationum piarum*, explicationibus quas addidit Miræus non omissis.

Anno

ANNO *Incarnationis Dominicæ* DCCCLXX *regni* CAROLI XXXIII, *Indictione* III, VI *Idus Augusti, inter glorioſos Reges* CAROLVM & HLUDOVICUM *fuit hæc diviſio regni ſacta, in Procaſpide ſuper fluvium Moſam.*

Et hæc eſt portio, quam ſibi HLUDOVICUS *accepit.*

COloniam. *Colen*, ad Rhenum.
Treveros. *Trier*, ad Moſellam.
Utrech. *Ultrajectum*, ad veterem Rheni alveum.
Stratsburch. *Argentoratum*, ad Rhenum.
Baſulam. *Baſel*, ibidem.
ABBATIAM Sueſtre. *Suſteren*, in Ducatu Juliacenſi.
Berch. *prope Ruremundam.*
Niu monaſterium. *fortè Huy.*
Caſtellum. *Keſſel*, ad Moſam.
Indam. *S. Cornelu Münſter*, prope Aquaſgrani.
S. Maximini. *prope Treveros.*
Ephternacum. *Echternach*, opidum & Abbatia in Ducatu Luxeburgenſi.
Horreum. *Treverenſe* monaſterium.
S. Gangulfi. *S. Gengoul.*
Faverniacum. *Faverney*, Abb. in Comitatu Burg.
Polemniacum. *Poligny*, opidum ibidem.
Luxovium. *Luxeul*, opidum & Abbatia ibidem.

Luteram,

Digitized by Google

Luteram. *Lure*, Abbatia in Alſatia.
Balmam. *Baulme les Nonnes.*
Offonis villam. *Vellefaux.*
Megeni Monaſterium. *Moien mouſtier*, Abbatia in Loth.
S. Deodati. *S. Dieij*, in Loth. ad Murtham.
Bodonis monaſterium. *forsè Bodonuille.*
Stiuagium. *Eſtinay*, Abba. in Loth. ad Murtham.
Romerici montem. *Miremont in Loth.*
Morbach. *Murbacum*, in Alſatia.
S. Gregorii.
Mauri monaſterium. *Maur munſter.*
Eboresheim, *Abbatia.*
Homovva.
Maſonis monaſterium. *Maeſmunſter.*
Homburg.
S. Stephani Stratsburch.
S. Vrſi in Salodoro. *Soleurre.*
Grandi vallem. *Grandvaux.*
Altam petram. *Haulte pierre.*
Juſtinam. *forsè Mont Iuſtin.*
Vallem Cluſæ.
Caſtellum Carnonis. *Chaſtelc chalon.*
Heribodesheim. *Abbatia.*
Abbatiam de Aquis.
Hohenchirche.
Auguſtchirche.
COMITATVM Teſtrebant. *Teyſterbant.*

Batua

Barua, *Beuve*,
Harruarias, *ad fl. Neers* in Geldria.
Masau subterior de ista parte, *Onder Maeslandt.*
Item Masau superior, quod de ista parte est, *Opper Maeslandt.*
Liugas quod est de ista parte, *Liege.*
Districtum Aquense, *Aken, Aix:*
Districtum Tectis seu Tetis, *prope Spa.*
In Ribuariis Comitatus V. *ad Kuram fl.*
Megenensium, *Megen*, prope Andernacum.
Bedagovva, *Bidburg*, versus *Megen.*
Nitachovva, *ager ad Nidam* fl. in Lotharingia.
Sarachovva subterior; *ad fl. Sar*, in Loth.
Blesitchovva, *Blis*, versus Treueros.
Selme, *Salme*, ad Saram fl.
Albechovva, *Sar alben.*
Suentisium, *Sanctoy* in Lotharingia.
Calmontis, *Chanmont* ad Mosellam in Loth.
Sarachovva superior, *Sargow.*
Odornense, quod Bernardus habuit. *Darney*, in silua Vosego.
Solocense, *Soliew*, in Burgundia.
Basiniacum, *Basigny.*
Elischovve, *ager Alisiensis* vel *Elsatius.*
Waraſch, *Comitatus de Varesco.*
Scudingum, *Sadins*, in Comitatu Burg.
Emaus.

Basal.

Digitized by Google

Baſalchovva, *ager Baſileenſis.*
In Eliſatio Comitatus II. *Elſatem.*
De Friſia duas partes.

DE regno quod HLOTARIUS habuit ſuper iſtam diviſionem, propter pacis & caritatis cuſtodiam, ſuperaddimus iſtam adjectionem.

Civitatem Mettis, cum Abbatia S. Petri & Metis. *S. Martini & Comitatu Moslenſi, cum omnibus* Ourt. *villis in eo conſiſtentibus, tam dominicatis quàm & vaſallorum. De Arduenna, ſicut flumen Urta ſurgit, inter Bislanc & Tumbas, ac decurrit in Moſam: & ſicut recta via pergit in Bedenſi, ſecundùm quod communes fideles noſtri rectiùs invenerint, excepto quod de Conduſtro eſt ad par-* Condron. *tem Orientis trans Urtam. Et Abbatias Pru-* Prum. Stablo. *miam, & Stabolau, cum omnibus villis dominicatis & vaſallorum.*

Et hæc eſt portio quam CAROLVS de eodem regno ſibi accepit.

LVgdunum *Lion.*
Veſontium. *Beſancon.*
Viennam. *Vienne.*
Tungris *Tongre.*
Tullum. *Toul.*
Viridunum. *Verduil.*
Camaracum. *Cambray.*

Viuarias

VIVARIAS *Vivarez.*
Vcetia. *Vſez.*
Montem Falconis. *Mont faulcon ad Moſam.*
S. Michelis. *S. Miel* in Lotharingia.
Culdini monaſterium. *Col mouſtier.*
S. Mariæ in Biſontione. *Juſſanum monaſterium.*
S. Murtini. in eodem loco.
S. Eugendi. *S. Oyan de Joux* vulgò *S. Claude.*
S. Marcelli. *à Chalon.*
S. Laurentii. *S. Laurens* in Comitatu Burg. Leudenſe.
Sennonem. *Sénone* Abbatia in Lotharingia.
Abbatiam Mellam.
Melbarium.
Laubias. *Lob* ad Sabim.
S. Gaugerici. *prope Cameracum.*
S. Saulii. *prope Valentianas.*
Criſpinio. *Creſpin*, in Hannonia.
Foſſas. *Foſſe.* in d. Leodienſi.
Mariiias. *Marolles*, in Hannonia,
Hunulcurt. *Houncourt*, in diœceſi Camer.
S. Seruatii. *S. Servas, à Maeſtricht.*
Malinas. *Malines*, ad Demeram.
Ledi. *Lier*, in Brabantia ad Netam fl.
Sunniacum. *Soignes.* in Hannonia.
Antonium. *Antoin*, prope Tornacum.
Condarum. *Condè*, in Hannonia.

Digitized by Google

Merrebecchi. *Meerbeke*, prope Ninoviam.
Ticlivinni. *Dickelvenne*, prope Gerardi montem.
Luitoſa. *Leuſe*, in Hannonia.
Calmontis. *Calmons*, in d. Leod.
S. Mariæ in Deonant. *Dinant.*
Echa. *Eyck*, prope Maſeicam.
Andana. *Andonne.*
Wasloi. *VVasler*, in Fania.
Altum montem. *Hault mont.*
COMITATUM Texandrum. *Kempenlandt.*
In Brachbanto Comitatus IV. *Brabant.*
Cameraceſium. *Pays de Cambreſy.*
Hanioum. *Hainau.*
Lomenſem. *vers Namur.*
In Hasbanio Comitatus IV. *Hasbaigne.*
Maſau ſuperior de iſta parte Moſæ. *Maeslandt.*
Maſau ſubterior, quantum de iſta parte eſt.
Liugas, quod de iſta parte Moſæ eſt, & pertinet ad Veſatum. *Liege, Viſet.*
Scarbonenſe. *Scarbonne ad Moſellam in Loth.*
Viridunenſe, *Le Verdunois.*
Dulminſe.
Arlon. *in Ducatu Luxemburg.*
Vaurenſe Comitatus II. *Terre de la Vajure ad Carum fl.*
Moſminſe. *Mouſon.*
Caſtricium.
Condruſt. *Condreux.*

De

De Arduenna ſicut flumen Urta ſurgit inter Bislanc & Tumbas, ac decurrit ex hac parte in Moſam: & ſicut recta via ex hac parte Occidentis pergit in Bedenſi, ſecundùm quod Miſſi noſtri rectiùs invenerint.

Tullenſe. *Toul.*
Aliud Ordonenſe, quod Termarus habuit.
Barrenſe, *Barrois.*
Portenſe, *Portian.*
Salmoringum. *Semurre in Ducatu Burg.*
Lugdunenſe. *Le Lionnoys.*
Viennenſe. *Le Viennois.*
Vitarias. *Vivarez.*
Vcetiam. *Vſez.*
De Friſia tertiam partem.

Hactenus Tabulæ & qvidem ex Miræj editione, ac cum ejusdem explicatione nominum antiquiorum. Qvamvis enim in multis Miræus haud nobis ſatis faciat: cum tamen inſtituto noſtro parum aut nihil referat, noluimus qvidqvam mutare, in commodiorē forte locum vooperam iſtam relegantes. Tantùm monemus: in recenſione illa ordinem iſtum obſervatum, ut primo loco Epiſcopatus, ſecundo Monaſteria, tertio Comitatus, veniant. Id

qvod cur ita factum sit, haud aliam fortasse causam attuleris, præter insignem Archiepiscopalium ac Episcopalium locorum, ut & Monasticorum bonorum præ reliquis tunc dignitatem & pretium: qvodqve ea ætate in omni Lotharii regno nullus Dux aut Marchio reperiretur, primo Duce instituto ab Henrico Aucupe. Verum de hisce pro instituto satis.

Dicendum nunc etiam est de BARRO, qvod Ducis, ad differentiam Barrorum aliorum ad Albam & Sequanam, appellatur, num Lotharingiæ regni pars sit nec ne. Paucis verò tantum rem proponemus, qvod latius cum alii tum qvos ante laudavi duo illi, præclari sane scriptores, Chifflctius & Blondellus eo de argumento jam disputaverint. Igitur possit forte cui videri Barrum, saltim qvo tempore conditæ sunt Tabulæ, Gallici fuisse juris; idqve qvoniam & in Tabulis nulla ejus fit mentio, & qvia à scriptoribus antiqvis Mosa limes Gallici & Lotharingici regni perhibetur. At horum quidem nihil merito qvem turbet. Non prius: illa enim tempestate qvei potuisset Barrum in censum venire,

venire, quum demum arx ibi Barri nomine à Friderico Duce ſit conſtructa, ut recte probat Chiffletius, idque obſervante ipſomet Blondello anno circitur 954? Non poſterius. Nec Moſam, nec Scaldim, nec Rhodanum enim adeo ſtricte omnia finiiſſe, ut nihil in alteram ripam excurrerit, affirmare utiqve nos cogunt ipſæ illæ Tabulæ & alia veteris ævi monumenta: qvod jam tum audivimus. Majus præſidium Galli merito collocant in illis Frodoardi verbis, ad annum 952: *Fridericus Adalberonis Epiſcopi frater, qui filiam Hugonis Principis ſibi deſponderat, in hoc regnum veniens munitionem in loco qui dicitur Banis, inconſulto Rege vel Regina conſtituere cœpit, & loca circumpoſita crebris depredationibus diripit. Pro qua re valde moleſtus Rex Ludovicus legationem ſuam dirigit ad Othonem &c. Legati Regis Ludovici ab Othone regreſſi, nunciant: nolle imò prohibere Othonem Regem, ne Fridericus vel aliquis ſuorum ullam munitionem in regno habeat, niſi conſenſum Regis Ludovici ſuper hoc ſibi obtinere queat.* Ex quibus verbis fateor equidem manifeſto

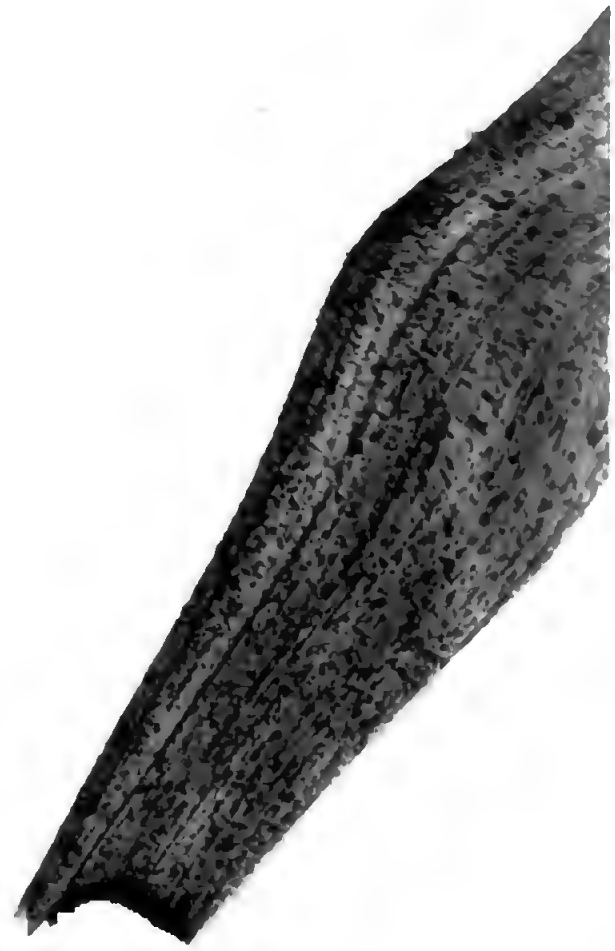

Digitized by Google

conſtare, caſtrum qvod illo anno exſtruxit Dux Fridericus in ſolo Gallico fuiſſe conditum. At Banis illud caſtrum eſſe Barrum, non ſane Gallorum quisqvam probavit hactenus. Imo ipſemet Blondellus pag. 9. *contra communem ſuorum ſententiam*, Fanis ſcribendum exiſtimat, quemadmodum & in mſ. qvodam legi notaverat jam Pithœus: Fanis autem eſſe *Fains*, ubi Renatus Dux anno 1508 deceſit, octavo circiter à Moſa milliari ad Ornæ lævam ſitum, & Barro proximeSeptemtrionem adjacens. Blondellus qvidem etiam ex illa vicinitate Barri & Fanis conatur veroſimile reddere, ut Fanem ita & Barrum in ſolo eſſe Francico. Qvis neſcit vero, ea qvæ in confiniis ſunt vicina diverſorum ſæpe jurium eſſe?

Ex adverſo longe compluraBarrumLotharingiæ aſſerunt. *Primo* enim ipſemet Blondellus p. 7 ex Hiſtoria Fundationis Abbat. S. Michaëlis hæc verba adducit de Duce Friderico: *anno 954. de tertia parte poſſeſſionum Abbatiæ S. Michaëlis caſtrum Barrum caſavit.* & pag. 6 repetit producta à Chiffletio ex Brunone Tul-

Tullenſi & Herculano de primo caſtri illius Barri exſtructione. In quibus omnibus, ut & in Frodoardo aut qvo alio ſcriptore, legere nihil qvidqvam eſt: repugnante id Gallo, aut conſenſu ejus impetrato factum eſſe. Audivimus vero jam tum, & Ottonem vetuiſſe arcem à Friderico condi in fundo Gallico, & cum Fanim ille ſtruxiſſet ægre id tuliſſe Gallum, conatus illos improbante ſimul Ottone. Niſi Barrum itaqve fuiſſet in fundo Lotharingico, non profecto illud tuliſſet Gallus. Tantum Gerhardus Tullenſis Epiſcopus conqueſtus eſt apud Ottonem, qvod in prædio Tullenſis eccleſiæ Fridericus ſe invito arcem ſtruxiſſet: *à quo Dux ſatis facere juſſus* (verba ſunt Brunonis Tullenſis) *pro pervaſione prædii, mutuæ viciſſitudinis conditione, duas Abbatias Medium monaſterium & Galilæam, cum aliquot villis patrimonii ſui contradidit ei, ut poſſet ipſe pacifice poſſidere quod præſumpſerat ſibi.*

Secundo. Si Barri ſolum non fuiſſet jam tum Lotharingicum, ad Campaniam utiqve pertinuiſſet. Et ſane contendit Blondellus Barrum Campano-Francicum eſſe. At vero diſerte

diſerte ita loquitur Bruno Herculanus Chronici S. Deodati ſcriptor. *Cum Comes Campaniæ Belgicæ incurſionibus & rapinis Lotharingorum agros popularetur, Fridericus Dux Lotharingorum nihil prius habuit, quam in prædio Epiſcopi Tullenſis (cum nullus commodior locus ſeſe offerret) Arcem ſive propugnaculum ſibi conſtruere, & forti munire præſidio, quo non tam facilem aditum, ut prius, Comes ad Lotharingos haberet: quod ampliatum & in oppidum redactum usque hodie Barrum Ducis vocatur.* Cui autem veroſimile fiat, arcem in ſolo Gallico imo ipſa Campania contra Gallos & Campanos ſtructum, illis haud reclamantibus?

Tertio: qvod momenti eſt maximi. Ne quidem à Blondello omnis illius antiqvitatis diligentiſſimo ſcrutatore, vel leviſſimum potuit indicium adferri, non dico exerciti ſed ne quidem prætenſi à Galliæ regibus juris in Barrum, ante annum 1301: qvando Philippus Pulcher Rex Henricum Barri Comitem bello victum vi compulit ad hominium ligium ſibi præſtandum. Utiqve autem perinte-

integros trecentos & quinquaginta annos saltem aliqvid contigisse par est, qvod dignum memoratu censuissent annales. Adducit quidem ille pag. 17 & 18. nonnulla; ut, qvod Rex Ludovicus
5 Sanctus seculo decimo tertio Henricum Barri Comitem miserit Venetias; & inter Theobaldum Campanum Navarræ regem & Henricum judex sederit. Sed prius qvidem illud nihil ad rem facere, cuivis facile liquet: quidni enim Imperij
10 Princeps poterit esse in ministerio Gallico? Constat vero etiam manifesto ex ipsiusmet Ludovici Regis Tabulis, in Regem à litigantibus fuisse compromissum, adeoq; regem illum non fuisse ordinarium judicem. Eadem illa Blondelliana ni-
15 hil faciunt ad probandum, Barrum fuisse feudum quondam Campaniæ Comitum: utut ex Regesto veteri chartarum Comitatus Campaniæ adferat verba, qvibus Barri Comes appellatur Campaniæ Comitis *fidelis*. Nec enim ijs indicatur, Barrum
20 ipsum fuisse in illo fidelitatis jure, sed Barri Comitem; qui scil. tenuit quædam simul Campaniæ bona. Imò si Barrum fuisset feudū Campanicum, quo jure potuit Philippus Pulcher Rex ad ligium

hominium ſibi prę ſtandum Barri Comitem anno 1301 compellere; cum tamen Comitatus Campaniæ demum anno 1335 ipſomet Blondello teſte p. 19, coronæ Gallicæ ſit unitus? Tenuiſſe autem Barrenſem Comitem nonnulla conceſſione Campanorum, ipſe Blondellus *pag. 17* teſtatur, qvando notat, *anno circiter 1150 Agneti filiæ Rainaldo Comiti Barrenſi nuptæ Lineium caſtrum cum territorio adiacente dotis nomine donaſſe Theobaldum magnum Campaniæ Comitem Palatinum.* Nec verò potuit Blondellus indicium Campanici feudi in Barrenſi familia invenire antiquius anno 1224, qvodqve adeo non ſit poſterius dono illo Theobaldi.

E contrario haud levia in antiqvis monumentis ſuperſunt etiamnum veſtigia juris Germano-Lotharingici in Barrum exerciti. Id qvod *Quarto* loco eſt notandum. Utique enim qui primi ſtruxerunt Barrum & poſſederunt Lotharingiæ Duces, clientes fuere Regum Germaniæ non Franciæ. Diploma fundationis monaſterij S. Michaelis in Barro monte ſubſcripta habet hæc verba: *datum anno*

anno CMLXXI Indict. XIV anno XXXV Imperii Magni Ottonis, ut refert Chiffletius *pag. 3.* Est vero, ut idem indicat, diploma illud scriptum Bari: ac proinde locus ille in ditione tum fuit Ottonis. Cum porro Barri castrum à Duce Lotharingiæ esset in prædio Tullēsis Ecclesiæ exstructum, conquestus est de injuria non apud Francum sed Cæsarem Ottonem Tullensis Episcopus, & Cæsar coëgit Ducem, Tullensi, alijs bonis redditis, satisfacere: ceu clarissime liquet ex ijs qvæ ex Brunonis Tullensis & Herculani libellis profert Chiffletius, & negare non ausus est Blondellus. Est autem omnium consensu ejsumodi actus non leve indicium exercitæ jurisdictionis. Quando item anno MXXXVII Odo Campaniæ Gallicæ Comes Barrum vi occupasset, ad injuriam suam pertinere illud judicavit Cæsar Conradus Saliquus. Diserte Otho Frisingensis l. 6. cap. 31: *Otto Comes sacramento rupto denuo in Gallia Imperatori rebellat: cumque AD IGNOMINIAM EJUS Castrum quoddam Barrum nomine obsidione cinxisset, à Gothilone Belgarum Duce aliisque Regni fidelibus occiditur.* Wippo

Digitized by Google

σύγχρον illi rei ſcriptor in vitâ Conradi Salici ita loquitur: *Eodem anno præfatus Odo de Francia in regno Imperatoris quædam loca invadens, à Gozilone Duce Lotharingorum, & filio ſuo Gothefrido, & Gerhardo Comite, atq; à militia Epiſcopi Metenſis, pugna commiſſa cum illo, fugiendo interfectus eſt.* At vero nihil, qvod qvidem alicujus eſſet momenti, occupaverat Odo præter Barrum: ac proinde fuit illud tum *in regno Imperatoris.* Idem ſubindicant hæc Sigeberti: *Anno 1036 Odo contra Imperatorem rebellans Lotharingiam incurſat, caſtella oppugnat, urbem Leucorum, quæ Tullus dicitur, obſidet, & in nullo temperat furori ſuo. Anno 1037 Odo Barrum caſtrum obſidet & capit. Gothilo Dux ægre ferens inſolentiam Francorum, cum Lotharingis occurrit Odoni, & conſerto prælio apud Barrum Odo perimitur, & Francorum exercitus gravi cæde attritus à Lotharingia fugere compellitur.* Hæc inqvam ſubindicant, Barrum tunc habitum Lotharingiæ partem. Cæſus enim prope Barrum Francorum exercitus Lotharin-

tharingiam fugâ dicitur deſeruiſſe. Blondellus qvidem vult, factam cædem in diœceſi Catalaunenſi, adeoq; in Comitatu Campaniæ ipſo. Sed is qvem adducit teſtem Glaber non id ſcribit: ſed tantùm, lacerum Odonis cadaver à Catalaunorum Præſule uxori redditum. Is ſcil. in loco prælij inter cadavera fecerat illud inveſtigari. Non obſcure autem eodem qvo Sigebertus modo loqvitur Paulus Æmylius, negotium hoc omne narrans in Henrico I Rege: ut accurate inſpicientibus facile apparebit. Dignum memoratu etiam eſt, qvod ex Alberico recitat Chiffletius pag. 6: *Imperator Henricus* (anno 1113) *Belgas ingreſſus Rainoldum Comitem, hoſtem judicans, bello petiit; quem in caſtro Barro, in TERMINO REGNI ſito, obſidione clauſum, ad ultimum cum expugnato caſtro in deditionem accepit & captivum abduxit.* Idem paulò poſt: *Intervenientibus pro Comite Barri Rainoldo de toto Regno nobiliſſimis conſanguineis, Imperator eum cuſtodia ſolvit & cum omnibus ſuis, ut ſibi cognatum, ad propria remiſit: tantummodo hominium ſibi ab eo ſuſcepit.*

pit. Clarum ſanè eſt *Regni* nomine non Gallicum ſed qvod Imperium alias dicitur intelligi: & tamen diſerte Albericus agnovit, Barrum fuiſſe ſitum *in termino*, non extra Regni terminum. Ad hoc qvia fas fuit Cæſari, Barrum & obſidere & expugnare, Gallo id non ægre ferente: magno ſanè hoc indicio eſt juris in Barrum Cæſarij. Porro hominium ſibi à Barri Comite præſtari fecit Cæſar; idqve, ut diſerte ſcribit Waſſeburgius, *pro caſtro Barro.* Rainaldum enim Comitem *libertati ſine pretio aſſertum fuiſſe, interventu precibus & favoribus Principum & nobilium aulæ Cæſareæ, præſtitiſſe tamen hominium & fidem Imperatori pro caſtro Barro, qvod in feudum ſe poſſeſſurum promiſit; ut ſcriptum reperitur in hiſtoria civitatis Virdunenſis.* Blondellus *pag. 13.* non admittit Waſſeburgij hoc teſtimonium, ut Francici regni hoſtis ac ſcriptoris nudius tertius nati. Audivimus verò illum ſecure provocare ad Annales Virdunenſes: qvorum auctorem non profecto licuerit illis nominibus à teſtimonii dictione reijcere. Alios jurisdictionis Cæſareæ in Barrum ex veteri illo ævo actus adferre, nihil attinet.

Quinto

Quinto loco haud injuria collocaveris; qvod Barrum jam olim habitum fuerit pars pagi Tullensis, hic autem regni Lotharingici. Posteriùs liqvet ex Tabulis modò productis: ubi Tullense diserte numeratur inter ea, qvæ Carolo Calvo obvenerunt. Tullense autem Tullensem districtum utiq; significat. Prius verò longe diserte scribit Glaber Rodulphus, homo Gallus isqve vetus, *l. 3. cap. 9.* sub finem: *Conscendit Odo in Tullensem pagum, quem jam sæpius depopulaverat, IBIQUE oppugnans cœpit Barrense castrum, cum magna direptionis eversione totius provinciæ.*

Mitto alia qvæ argumentum hoc aliàs probare possent: quum ex hisce in medium allatis jam tum neqveat amplius esse obscurum, antiquum Imperii jus in Barrum: utut forte nonnihil illud detrimenti post annum millesimum trecentesimum sit passum.

CAPUT

CAPUT IIX.

Ipſam Franciam Occidentalem in obſequio quidem fuiſſe Germaniæ regum, ſed non niſi brevi momento & leviter: eoq; in illam Imperio Germanico nihil ſolidi juris acquiſitum eſſe.

NOn numerabo inter illius temporis acqviſita Germaniæ bona Franciæ ipſiuſmet Occidentalis regnum: parum tamen abfuiſſe quin rurſus accederet, certum eſt.

Primùm fere id ſerio tentatum fuit ab obitu ſtatim Ludovici Balbi Regis: cum is deceſſiſſet nondum legitima nata ſubole, & res Francicæ interim ſummo in periculo verſarentur. Narrat enim Sigebertus, anno 880 Rege illo mortuo, de *Regno illius Francos varie ſenſiſſe: aliis illud filiis Ludovici Balbi ex concubina deberi judicantibus: aliis Boſoni Provinciæ regulo ad illud injuſte invadendum aſſentientibus: aliis vero illud regno Germaniæ reſociare volentibus.* Jam tum *cap. VI* ex Annalibus Bertinianis narravimus, quoſdam procerum Francorum conſilia tum agitaſſe, de tradendo Regno illo Ludovico

dovico Ludovici Germanici filio : Sed hunc receptâ integrâ Lotharingiâ à Francia istâ manum abstinuisse. De illo negotio ita loquitur Abbas Prumiensis: *Ludovicus qui Austrasiis imperabat, cognitâ morte aquivoci sui* (Ludovici Balbi) *regnum illius invadere disposuit, & transvadata Mosa imperii fines occupavit. Cui occurerunt duo memorati fratres* (filii nothi Regis Balbi) *cum valida manu. Sed intercurrentibus vicissim legationibus nequaquam pugna committitur, sed pax roboratur. Adolescentes, quò impetu fœderatus ab eo recederet Ludovicus, portionem regni Lotharii, quam avus* (Carolus) *paterq;* (Balbus) *tenuerat, ex integro illi concesserunt, additâ insuper Atrebatis Abbatia S. Vedasti.*

Verum qvod Ludovicus noluit, acceptavit frater ejus Carolus Crassus : idque non vi, non armis, sed communi procerum Francie illius consensu. Sigebertus ita loquitur: *Anno DCCCLXXXV Karlomanno Francorum Rege* (Balbi notho filio) *mortuo, Northmanni Franciam repetunt; dicentes secum Rege Francorum tantùm non cum Francis pacis pegigisse pactum.*

pactum. Hinc compulsi Franci, Karolum Imperatorẽ ad auxiliandum sibi invitantes Franciam ei subijciunt. Similiter Otto Frisingensis l. 6. 8: *Occidentales Franci Principibus amissis* (Ludovico & Carolomanno filijs Balbi) *Karolum Imperatorem, qui tunc solus ex stirpe Karolorum superesse videbatur, ultrò invitant, eique venienti subijciuntur.* Supererat tunc quidem adhuc ex Ludovici Balbi filijs Carolus, isque legitimo natus matrimonio, Simplex qui audit. Verum cum per infantiam rebus esset regendis impar, & respublica virum fortem quæreret quem Normannis opponeret, vulgòque omnibus tunc esset persuasum: flagitante reipubl. usu licere proceribus nullas observare regiæ hereditatis leges: merito dixeris Carolum Crassum jure optimo Franciæ illius plenum imperium sibi acquisiviisse, quum in electionem ejus omnes consensissent. Neque enim fit vero simile, qvod nonnulli volunt) Carolum illum tutorio tantùm nomine regno isti præfuisse. Unius Alfonsi Delbenej Episcopi Albiensis scriptoris Gallici ex *l. de gente ac familia Hugonis Capeti*, lubet verba tantum in testimo-

teſtimonium adducere: *Carolus Craſſus Regnum per quatuor annos, non tutorio nomine, neque procuratorio, ſed ſummâ poteſtate adminiſtravit.* Propugnavit idem nuper Jacobus Alexander Tenneurius libro Pariſiis ante biennium edito, titulo *Veritatis vindicata parte 1. cap. 8. art. 1.* Non temere tamen negaverim, Craſſum ſimul Simplicis Caroli tutorem egiſſe. Ita ſane intelligendus videtur & Guido Baſochius, de Craſſo & Proceribus Gallicanis loquens ad Annum 885: *Imperatori prædicto Regnum puerumq; committunt.* Item Anno 888: *Carolus Imperator, levis, animoq; remiſſus, cum ad gubernandum Regnum ſimulque Imperium ſe non ſufficere metiretur, tutelam pueri, (videlicet Karoli Simplicis) cum Regni procuratione, committit Odoni filio Roberti Andegavenſium Comitis; quia virtute militari præſtare cæteris Regni principibus, morumque & corporis elegantia, videretur.*

Craſſo dignitatibus omnibus exuto Regē quidem proprium, & quidem illum ipſum à Craſſo Cæſare tutorē regni datum, Odonem conſtituere auſi ſunt Francici proceres; non tamen niſi

consensu Arnolphi Germaniæ Regis implorato. Hinc Otho Frisingensis l. 6. cap. 2 : *Occidentales Franci Odonem, Roberti filium, virum fortẽ, CONSENSU Arnolphi Regis Regem creant.* Idem cap. 11 de Arnolpho : *Occidentalem Franciam Odo ejus AUTORITATE habuit.* Regino ut & Annales Metenses ad annum 888 : *Interea Galliarum populi in unum congregati, cum CONSENSU Arnolphi, Odonem Ducem filium Roberti, virum magnum, cui præ cæteris formæ pulchritudo, & proceritas corporis, & virium sapientiæque magnitudo inerat, Regem super se pari consilio & voluntate creant.* Illum Arnolfi consensum tacuit quidem Paulus Æmylius, ita tamen loqvitur : *Arnulfus Augustus salutatus Franciæ quoq; regem se dictabat, resq; pace belloq; gerebat ; cum maxima procerum pars, Balduino Flandriæ Comite ac Fulcone Rhemensi Archiepiscopo reclamante, Odonem tutorem Caroli Simplicis regnare jubent.* Alij nonnihil explicatius hæc tradunt. Hermannus Contractus : *Anno 888, Odo Arnolphum Regem Franciam petentem HUMILITER adiens, & benigne susceptus, PERMISSO*

MISSO eius invaſum retinuit regnum. Annales Francorum Fuldenſes Anno 888: *His auditis Rex* (Arnolphus) *Franciam petiit, habitoque ad Franconefurd generali conventu, diſpoſuit adventare Wormatiam. Quod Odo comperiens, ſalubri utens conſilio, conteſtans ſe malle Regnum ſuum cum GRATIA Regis pacifice habere, quam ulla jactantia contra ejus FIDELITATEM ſuperbire; veniensque HUMILITER ad Regem, gratanter recipitur. Rebus ab utraque parte prout placuit proſpere diſpoſitis, unusquiſque reverſus eſt in ſua.* Witichindus Corbejenſis l. 1: *Huic* (Arnolfo) *Odo diadema & ſceptrum & cetera regalia ornamenta obtulit, imperiumq; domini ſui* (Caroli Simplicis, ut accipio) *GRATIA Imperatoris Arnulfi obtinuit.* Et verò manſit in obſequio Arnolphi Odo, niſi quod anno 893 in partes Caroli inclinaverit Arnolfus. Regino: *Carolus vires Odonis ferre non valens patrocinium Arnolfi ſupplex expoſcit. Æſtivo ſiquidem tempore jam dictus Rex conventum publicum Wormatia civitate celebravit: ubi CAROLUS venit, & Arnolfum magnis muneribus ſibi conciliat,*

regnumque quod uſurpaverat EX EJUS MANU PERCEPIT. Juſſum eſt etiam ut Epiſcopi & Comites qui ad Moſam reſidebant, illi auxilium ferrent, & eum in regnum inducentes, in ſede regia inthroniſarent. Addit : *Sed neutrum horum illi quicquam profuit. &c.* Unde Hermannus Contractus Anno DCCCXCV: *Arnolfus Rex cum Odone Galliarum Rege ad ſe veniente pacem firmat: Caroloque filio Regis Ludovici Balbi non multò pòſt venienti & munera offerenti, auxilium denegat.* Regino item ipſemet : *Odo rex cum magnis muneribus ad Arnolphum venit : à quo honorifice ſuſceptus eſt : omnibusque impetratis pro quibus venerat, in* Regnum *revertitur.*

Verum enimvero hæc quoque Germanici regni reverentia cum Arnolfo rege anno 999 penè interiit. Nec enim ſive Ludovico ſive Conrado Regibus Germanicis obſequium ullum Galli detulerunt. Imo integrum illis Lotharingiæ regnum ſubtraxere, ſui illud juris facientes Caroli Simplicis auſpicijs. De Carolo tamen illo Sigebertus Gemblacenſis ad annum 922, ſive 23 potius, ita narrat.

Karo-

Karolus rex Francorum, cum auxilio Lotharienſium, juxta urbem Sueſſionis pugnans contra Robertum fratrem Odonis regis, qui contra ſe regnum Francorum invadebat, cum multis peremit, & SE & FRANCIAM Henrico Regi (Germanico, Aucupi dicto) *SUBMITTIT. In pignus perpetui fœderis & amoris mittit manum pretioſi martyris Dionyſii Pariſienſis, auro gemmiſq; incluſam.* Nihil hujus habet Frodoardus. Id tamen ſatis clare ſignificat: victoriam illam de Roberto perempto inſigniore clade corruptam; uſque adeo averſis à Carolo procerum omnium animis, ut novum regem Rodulphum Burgundum non dubitaverint illi opponere, & fraudibus circumventum Carolum in cuſtodiam dare: adeoque coactum quaſi Carolum poſt dubium illud prælium ultra Moſam ſeſe transferre. Æmylius tantùm hoc refert: A Carolo *oratores miſſos ad Henricum Germanorum regem* (is erat quem Aucupem appellitant) *qui Lotaringiam ei redderent, novaq; auxilia peterent.* Nec Witikindus porrò aut alius aliquis temere, id quod Sigebertus, refert. Eoque vereor ne, ex hoſtium Caroli calumniis

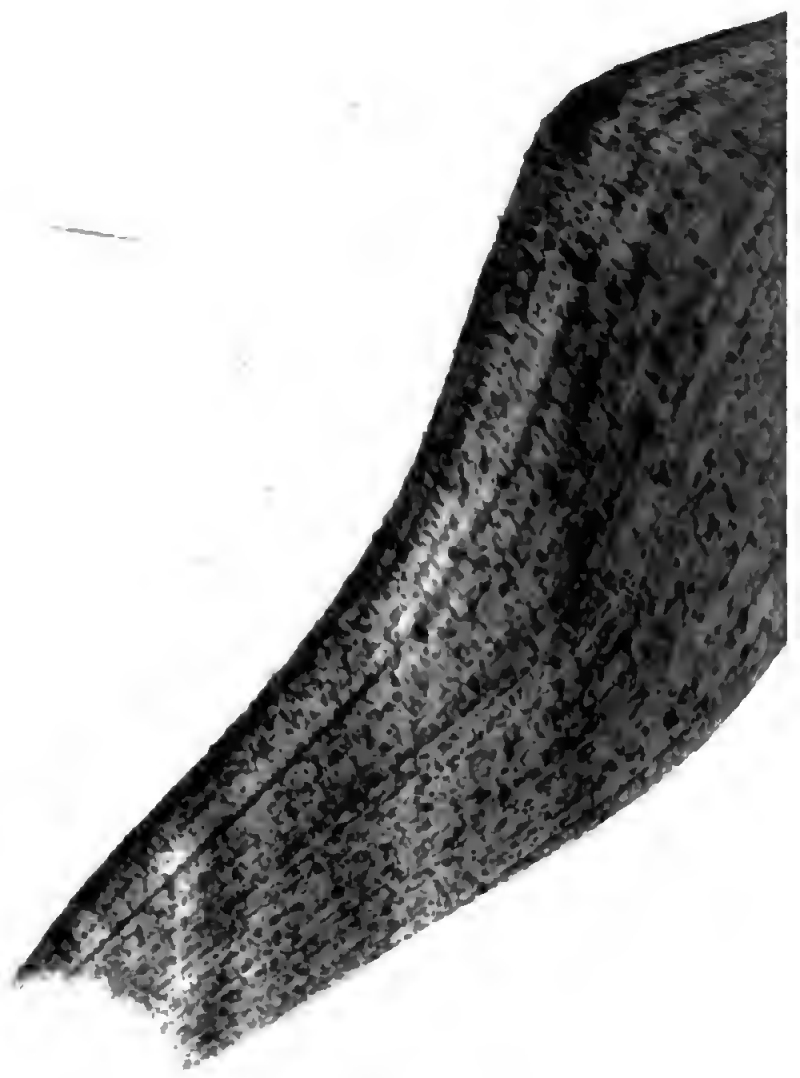

Digitized by Google

nijs fortaſſe accepta ſit illa Sigeberti narratio. Et vero Æmylius qvoqve docet, amicitiam Henrici Regis noſtri & Caroli in calumnias ejusmodi Gallorum incurriſſe. Æmylij verba ſunt: *Henricus cum Franco rege fœdus icit, eique poſcenti Germanorum copias auxilio miſit contra adverſariam factionem: Germanisque magis quam ſuis ſeſe credebat communiebatque Simplex. Ea res novam illi flammam invidiæ apud Francos conciliavit. Auxitque eam mox, quod credebatur in animum induxiſſe, ſe FRANCIAMQUE Henrico Germanorum Regi ſubijcere, ne bello à Germanis vexaretur, ſed eorum auxiliis ſi opus eſſet juvaretur. Id vero univerſa nobilitas Francorum non ferens, ad æmulum regni Robertum ſtudia vireſque inclinavit.* De prælio ipſo mox agens & præcipue de Roberti rebus: *alterum* (Robertum) *commendabat recens ſacrum, ſua virtus, Odonis fratris memoria, avi mors pro Francorum rebus obita, ac cauſa belli ſuſcepta in vulgus jactata, libertas, nomenq; Francorum hactenus gentibus nobiliſſimum, ne Germanis regibus, ne Auguſtis exteris ſervirent.*

Igitur

Igitur ut agitaverit forte consilia ejusmodi Carolus, num tamen Galliam Henrico subjecerit incertum arbitror. Certe caruit res successu, reluctantibus omnibus Franciæ proceribus, captivo Carolo ipso, & Henrico nihil tale molienti sed sola Lotharingia contento, dum eam ipsi firmata pace permitteret rex novus Rodulfus.

Haud legas porro, omni secuto tempore vel Galliæ regnum in obsequio Germaniæ Cæsarum fuisse, vel litem aliqvam hinc Galliæ à Germanis motam. Nec vero moror illa à Chiffletio adducta in Vindicijs Hispanicis *pag. 118*. Namq; Otto IV Cæsar à Franco nobiliores Galliæ urbes petiit, sed promissionem ludicram non Imperio sed sibi privatim factam prætexens, simulqve infelici prælio est victus.

Ottonis illud insolens facinus emendavit longe rectiùs & prudentiùs Fridericus II Cæsar anno m. Rigordus Monachus libro de gestis Philippi Augusti Franciæ Regis: *Eodem anno celebratum est colloquium inter eundem Fridericum, & Philippum, magnanimum Regem Francorũ, apud Vallem Colorũ, Metensi Episcopo mediante, cui tamen non interfuit ipse Rex sed Ludovicus filius*

lius ejus primogenitus cum magnatibus Regni, Et percusserunt fœdus inter se, & renovarunt AMICITIAS PERPETVAS, SICVT FVERVNT inter se eorum prædecessores. Fraxineus Franciſci Regis ad Ordines Imperii orator, non dubitavit (teſte Sleidano l. 24) profiteri fœdus illud perpetuæ amicitiæ inter Imperium & Franciæ Regnum, *Philippum Auguſtum aureis deſcribi litteris & ſanctiore loco reponi juſſiſſe.*

Quod de Henrico VI Rogerus de Hoveden ſcribit: *Notum erat* Regi *Angliæ, quod prædictus Imperator ſuper omnia deſiderabat, ut* Regnum *Franciæ* Romanorum *Imperio ſubjiceret*: id dubiæ eſt fidei, certe irriti voti fuit.

Verius & rectius eſt; à Bonifacio IIX Papa proſcriptum *Francorum regnum, velut ſolio vacuo, juri ditionique Imperii Auguſtorumque attributum & adjudicatum:* quæ verba pene ſunt Pauli Æmylii in Philippi Pulchri hiſtoria. At primùm indicat hoc ipſum, Imperio nullum fuiſſe jus antiquum in Galliam, alioquin enim dono Papali novo haud fuiſſet opus. Deinde, ab Imperii Ordinibus aut

Cæſa-

Cæſare Alberto non fuit munus illud Papal
acceptatum. Nec Papæ fas fuit aliena regn
pro arbitrio donare & imperia transferr
Itaque nec ex illa Bonifacii liberalitate Ger
maniæ quidquam accrevit. Quin fertur Alber
& Pulchri tale pactum : *Albertus &c. Nos &*
Sereniſſimus Philippus D. G. Rex Francorum
amicus noſter chariſſimus, invimus, voluimus
& ad invicem concordavimus, ac etiam pro
miſimus fide data, nomine juramenti : jurave
runt etiam in animas noſtras nobis præſentibus
videlicet pro jam dicto rege Franciæ ſpectabili
vir Comes S. Pauli ; pro nobis vero nobilis Bur
chardus Comes, avunculus noſter chariſſimus
quod ex nunc erimus adinvicem veri & fideles
amici, ac in noſtris ac regnorum noſtrorum &
Imperii honoribus libertatibus & ſtatibus mu
tuo conſervandis, contra omnem hominem ver
& validi adjutores. Quodque inter nos & here
des, ſucceſſores noſtros, & Francorum Reges &
Imperatores, pacis & amicitiæ fœdera, PERPE
TUIS duratura temporibus ſervabuntur &c
dictum & datum nobis præſentibus apud

Quatuor-valles, die Martis, octavo mensis Decembr. anno D. 1299. Ind. Regni *vero nostri anno 2.* Imo creditur à nonnullis, hoc Philippi & Alberti pactum esse nobile illud, quod quasi apud Tullum initum pro lege perpetuâ secuta tempestate fuit observatum. In Commentarijs sane Pij II Papæ l. 3, ad annum 1459 ita scribitur. *Philippus* Burgundiæ Dux *indigne agere* Regem Franciæ Carolum IIX *ajebat, qui nonnulla in Ducatu Luxenburgensi, id est in Imperii ditione, oppida occupasset; adversus antiquum fœdus, quod Francorum Reges cum Imperatoribus apud Tullum percussere: in quo cautum sit,* IMPERATOR IN REGNO FRANCIÆ, REX IN IMPERIO NE DOMINATUM SIBI VENDICET, *etiamsi volentes aliqui se dedant. Injuste* Regem *agere, qui fœdus violet, & oppignoratum sibi Luxenburgensem Ducatum molestare audeat.* Fortassis tamen Tullense illud pactum aliud est ab hoc inter Albertum & Pulchrum icto. Haut dubie verò inter eos pax inita est: Regis Pulchri sorore Blanca in matrimonium Ru-

Rudolfo Alberti filio collocata, quo amicitia ſanctiore copula ſibi conſtaret.

Multo minus eſt qvod nos turbet Aurea Caroli IV Cæſaris bulla, & recepta conſuetudo qva Archiepiſcopus Trevirenſis Archicancellarius per Galliam ſolet uſurpari. Gallæ enim nomine non ipſa Francia occidentalis, ſed ſola Belgica in titulo iſthoc venit. Eoqve quum anno 1357 Trajecti ad Moſam tabulas aliquas Cæſar ille confici curaſſet, ſubſcriptum eſt: *vice Reverendi in Chriſto patris Boëmundi Trevirenſis Archiepiſcopi, S. R. Imperii per Galliam & Regnum Arelatenſe Archicancellarii, recognovi Rodolphus de Fridenberg*: quod refert Gewoldus *l. de Septemviratu n. 74. pag. 112.*

Qvibus omnibus probe expenſis haud difficile collectu eſt: Franciæ regnum brevi quidem momento fuiſſe in obſequio Germanicorum Regum, ſolidum autem aliquod jus hinc Imperio haud accreviſſe, ſed quaſi ſuæ ſpontis rempubl. tantum non ſemper ab ipſa Germania noſtra regnum illud agnitum eſſe.

CAPUT IX.

Regnum Italiæ & Imperatoriam dignitatem in perpetuum Germanico Imperio accesſiſſe.

FElicius ſucceſſerunt omnia Germaniæ in ijs qvæ Lotharij Cæſaris qvondam fuere, quàm in Calvi bonis. Igitur Lotharingiam Langobardicum Italiæ regnum ut & Cæſarea dignitas, (quæ ſeorſim urbis Romæ & reliquiarum veteris Imperij Romani per Italiam Principatum ætate iſthac comprehendebat,) haud longo intervallo ſecuta ſunt.

Tres inter Lotharii Cæſaris filios primo natu Ludovico utrumq; & hereditario qvidem mero jure obtigerat; tranſalpinam omnem Lotharij hereditatem cementibus duobus filiis reliquis. Ludovico illo poſt fratres ſine liberis anno 876 mortuo, ſi non unicus ſaltim primarius heres utriuſque jure erat patruus major natu Ludovicus Germanicus. Si ſcriptori Appendicis Eutropianæ à Flacio editæ, (eſt autem Ottonibus coævus Italus aliquis) credimus, ab ipſo Ludovico illo Cæſare ſucceſſor dictus fuit Caro-

Carolomannus Ludovici Germanici filius natu maximus. Sed artibus Joannis VIII Papæ effectum est, ut ad Carolum Calvum Gallicum utraque dignitas perveniret. Verba Eutropianæ Appendicis hæc sunt: *Eo verò* (Ludovico Cæsare) *infirmante & ad extremum propinquante, quia non habebat filium, voluit sibi succedere Carolomannum ad suscipienda Imperialia sceptra. Cum hæc ita geruntur, Romani Pontifices semper per oratores literas mittebãt invitatorias ad Carolum Calvum Regem Francorum, invitantes eum clam: & quia erat in literis quasi philosophus, rogabant illum supervenire B. Petro & de servitutis jugo ad propriã libertatẽ reducere suam Ecclesiam, quasi per vim ab aliquo esset oppressa. Talibus evolutis machinationibus moritur Ludovicus. Mittitur statim citatus à Joanne, qui tunc præerat Papa, legatus ad eundẽ Carolum: qui nullas veniendo faciens moras, ingressus Italiam petiit Romam. Mittitur deinceps missus ab uxore Imperatoris Engelberga, vel a suis primatibus, ad Carolomannum, ostendens ei vota defuncti; & quia longius erat noluit tã cito venire*

venire ut impedire posset iter Caroli Calvi. Qui veniens Romam renovavit pactum cum Romanis &c. Hæc Autor ille. Et verò ex actis synodi Romanæ post coronationem Calvi habitæ, quæ Pithœus edidit, liquet: Calvum à Papa Romam evocatum. Diserte enim ita loquitur Papa Joannes de Calvo: *Deinde non hic perpetuus Augustus ad tanta fastigia se velut improbus intulit, non tanquam importunus, fraude aliqua, vel prava machinatione, aut* 1 *inhianti ambitione ad Imperialem apicem adspiravit. Absit. Neq; enim sibi honorem præsumptuose adsumpsit ut Imperator fieret, sed tanquam desideratus, optatus, postulatus à nobis, & à Deo vocatus, & honorificatus ad defen-* 1 *dendam religionem, humiliter atque obedienter accessit.* Regino ita narrat: *Eodem anno Carolus Romam perexit, & datis Apostolico Joanni & Romanis magnis muneribus, Imperator creatus.* Idem ad annum 877: *Carolus senior* 20 *Romam secundò profectus, ubi jampridem Imperatoris nomen à præsule Sedis Apostolicæ Joanne ingenti pretio emerat.* Sanè munera Caroli Annales quoq; Francici non silent: cum-

primis

primis vero illa deſcribit Auctor Appendicis Eutropianæ.

Papæ Romanorumq; civium exemplum ſecuti deinde *optimates Regni Italiæ* eundem Calvum, jam Auguſti titulo fulgentem, *Regem elegerunt* ut habet eorum epiſtola ad Calvum qvam itidem Pithœus primus edidit, & Annalibus ſuis inſeruit ad annū 877 Baronius. Ita tum temporis Germaniæ reges fraudati ſunt ſucceſſione; & ſimul per injuſtā hanc Calvi invaſionē Cæſarea regiaq; jura cum aliàs magnam jacturam fecere, tum quæ ante ſaltim Caroli Magni poſteritati hereditaria erant, ab arbitrio Papæ & Italiæ procerum novo modo ſuſpendi cæperunt. Quantum Cæſarijs juribus deceſſerit, verbis Eutropianæ Appendicis narravimus jam tum *libr de Germanor. Imperio Romano cap. VII.* Quæ heic repetere, atque adeo Regiæ auctoritatis per Italiam ingens decrementum oſtendere, extra inſtitutum eſt.

Non tamen æqvo animo tulere hanc injuriam, & Ludovicus Germanicus pater, & filij ejus, cumprimis Carolomannus: prout conſtat ex ijs, quæ in Annalibus Fuldenſibus

& Reginone memorantur ad annum 875, 876, & 877. Tantum quid ultimo illo anno contigerit huc adducemus. *Carolus Galliæ tyrannus æstivo tempore cum exercitu Italiam petiit, & Ticini residens magnopere nisus est, qualiter Carlomanno illuc adventanti aditum denegaret in illam provinciam. Carlomannus vero cum manu valida Noricorum diversorumque Sclavorum Italiam ingreditur, contra Carolum dimicare volens. Quod cum Carolus comperisset, illico juxta consuetudinem suam, fugam iniit. Omnibus enim diebus vitæ suæ, ubicunque necesse erat adversariis resistere, aut palam terga vertere, aut clam militibus suis effugere solebat. Et in eodem itinere dysenteriæ morbo correptus cum magna periit tristitia. Carolomannus optimates Italiæ ad se venientes suscepit, & dispositâ prout voluit regione, reversus est in Bajoariam.* Iidem Annales ad annum 878 ita scribunt: *Lambertus Witonis filius & Albertus Bonifacii filius Romam cum manu valida ingressi sunt; & Joanne Romano Pontifice sub custodia retento optimates Romanorum fidelitatem Carolomanno sacramento firmare coëge-*

coëgerunt. *Quibus inde discedentibus, idem Pontifex domum S. Petri ingressus, omnes thesauros quos ibi reperit ad Lateranos transtulit, & altare S. Petri cilicio cooperuit, & cunctæ ostia ejusdem Ecclesiæ clausit, nullumque ibi officium ad Dei cultum pertinens per plures dies celebratum est: & quod dictu nefas est, omnibus illuc caussâ orationis venientibus negabatur introitus, erantque ibi omnia confusa. Memoratus autem Pontifex conscensis navibus per mare Tyrrenum regnum Caroli* (Franciam sc. occidentalem) *intravit, ibique per totum penè moratus est annum. Tandem assumpto Bosone Comite, qui propria uxore veneno extincta, filiæ Ludovici Imperatoris de Italia per vim rapuerat, cum magna ambitione in Italiam rediit; & cum eo machinari studuit, quomodo regnum Italicum de potestate Carolomanni auferre & ei tuendum committere posset.*

Hæc Annales. Haud abs re fuerit nonnihil aliter differentem Paulum quoque Æmylium audire. *Fœdus cum Germanis regibus* Ludovicus Balbus Gallicus *ferit, his legibus, ut Lotharingia inter Francos Germanosque æquis*

Digitized by Google

partibus divideretur; de Imperio neutris jus esset alio loco quam in Italia dimicare. Id triste miserumq; Italiæ Pontificiq; maximo fuit: pati Italiam belli alieni mala, immunibus malorum his inter quos bellum foret. Idcirco antevertit Joannes Pontifex maximus, in Franciamq; venit, turbatis etiam in Italia rebus, cum exagitaretur contrariarum factionum de Imperio certaminibus. Ipse Francicarum partium erat; constantiæque ac præjudicii sui esse ducebat, ut cum Carolum Augustum creasset, Balbum silium in eius defuncti locum sufficeret. Joannes â proceribus Galliæ pie officiosissimeque exceptus Balbum Augustum creat coronatque. Simulque in Tricassibus coacto concilio, Lambertum Imbertum ac Formosum, principes adversæ factionis devovit, qui per æqua iniquaque Francorum caussam oppugnabant. Annum in Francia mansit. Coactus est in urbem redire, quod à Sarracenis Italia vexabatur. Carolus Crassus in Barbaros summam virtutem religionemque præstitit. Italiâ defensâ eum Augustum salutatum Joannes pontifex non invitus tandem coronavit. Hæc Æmylius, Carolomanni rebus per-

perperam ſilentio præteritis : cætera non male.

Ex qvibus diſcimus, breve admodum fuiſſe illud Calvi Imperium, (Regino ad annum 818 ſcribit de illo : *regnum Italiæ magis in tranſeundo vidit, quam fruendo potitus eſt.*) vindicante numine injuriam Germanicis regibus factam ; & fruſtra nitente contra Joanne Papa, Carolomannum rerum per regnum Italicum pariter & ipſam Urbem potitum. Et ſane uſque in annum 880, quo XI Kalend. April. obijt, Carolomannus Italiam omnem tenuit ; etſi ab Imperatorio titulo abſtinuerit, eo qvod à Joanne Papa coronatus non eſſet. Superſunt etamnum tabulæ complures, illius tum auctoritate per Italiam promulgatæ : qvod ipſum Aventinus in *Annal. Bajor.* Carolus Sigonius in *Hiſtoria regni Italiæ*, uterqve *l. 4.* præclare tradiderunt.

Fratri non ſucceſſit tantùm in omnium illorum per Italiam poſſeſſione Carolus Craſſus, ſed etiam nomen Cæſareum impetravit. Regino : *Anno D. I. 881. Carolus de Alemannia egreſſus Langobardorum fines occupavit, ac in paucis diebus totam Italiam in deditionem*

accepit, & Romam perveniens à Præſule Apoſtolicæ ſedis Joanne & Senatu Romanorum favorabiliter exceptus, cum magna gloria Imperator creatus eſt. Ex adverſo ut Carolus Calvus brevi momento Italiam habuit, ita poſt illum Franciæ regum nemo (nec enim moror Ludovico Balbo obtruſum in Galliis à Joanne Papa Auguſtum nomen) quidquam juris ſive in regnum Italiæ ſive in Romani Imperii veteris reliqvias Italicas, Franciæ regno aſſeruit.

Excuſſi tamen illa ætate & Germanici Reges fateor, Italici regni & Romani Imperii poſſeſſione: idque iterum Paparum non levi culpa. Etenim Hadrianus id nominis tertius *inſignia* (verba ſunt Sigonii l. 5. de regno Italiæ) *duo decreta fecit: unum ut pontifex deſignatus conſecrari ſine præſentia Regis aut legatorum ejus poſſet: alterum ut moriente Rege Craſſo ſine filiis, regnum Italicis principibus una cum titulo Imperii traderetur.* Hinc cum eodem tempore Italici proceres non minus atque alij, Caroli Craſſi auctoritate abolita, res novas molirentur, qvin imo conjuratione facta poten-

tentiſſimi illorum Wido Spoletanus & Berengarius Forojulienſis, alter Galliæ alter Italiæ Regnum ſibi deſpondere haud dubitaſſent, Italia ſimul & Cæſarea dignitas Francis utrisque erepta ad peregrinos devenit. Bene vero de Italis illis Sigonius l. 6 initio: *Seipſos prorſus una cum Eccleſia perdiderunt, ea tempora in rempublicam inferentes, quibus nulla alia tetriora ac fadiora fuiſſe Principum nequitiâ, vel populorum inſaniâ, in tota antiquitate reperiuntur.* Et ſane ipſamet Papalis ſedes nunqvam & fœdius ſeſe geſſit, & ſimul majorem vim paſſa eſt. Eoqve contra qvam ſciverat Hadrianus Papa & Italici conjuraverant, ipſemet ille Berengarius & Formoſus Papa Arnolpho Germaniæ noſtræ Regi regnum illud pariter ac Cæſaream dignitatem, qvo ſe ac ſua tuerentur ab injuria, tradiderunt. Operæ fuerit pretium omnem hanc rem petere duntaxat ex ſeptimo octavo & nono capitibus libri primi ejus hiſtoriæ, quam Luitprandus Ticinenſis ætate Ottonis Magni conſcripſit. Annales Fuldenſes notant, hac jurisjurandi formula populum Romanum

manum Arnolpho ſeſe anno 895 obſtrinxiſſe: *Juro per hæc omnia Dei myſteria, quod ſalvo honore & lege mea atq; fidelitate domini Formoſi Papæ, fidelis ſum & ero omnibus diebus vitæ meæ Arnolfo Imperatori, & nunquam me ad illius infidelitatem cum aliquo homine ſociabo. &c.*

Exceperunt mox Germaniam Hungaricæ tempeſtates ac bella civilia. Atque ita Ludovico Conrado & Henrico regibus, Italiæ ac Cæſareæ dignitatis recuperandæ cura ſepoſita eſt. De Henrico tamen ita ſub finem primi libri Witikindus: *Perdomitis cunctis circumquaque gentibus poſtremo Romam proficiſci ſtatuit, ſed infirmitate correptus iter intermiſit.* De eodem Sigebertus ad annum 937: *Henricus licet in vincendis inimicis glorioſus fuerit, quia tamen pacificus erat nullam operam dederat, ut effugatis ab Italia tyrannis, qui quaſi conductitii mercenarii, alter alteri ſuccedentes, Imperium dilaniabant, benedictionem Imperialem accepiſſet.* Paulò aliter Otto Friſingenſis l. 6. chron. c. 18: *Ipſe poſt multa vertutis ſuæ opera dum ad obtinendum Imperium Ro-*

Romam tenderet, decimoseptimo Regni sui anno diem obiit.

Caterum Ottonis Magni auspiciis illa felicitas Germaniæ ex voto tandem obtigit. Winkindus l. 3: *Eo tempore usurpato Imperio (cum ante scilicet fuisset Eporegiæ Marchio) regnavit in Langobardia homo fortis & avarus, & qui omnem justitiam pecunia venderet Berengarius. Veritus autem singularis prudentiæ Regina virtutem, à Luthovico Rege Italiæ relicta, in multis eam afflixit, quo tanti decus splendoris extingueret, vel certe obscuraret.* Idem paulo post narrat: Ottonem in Italiam cum exercitu profectum, liberata à tyrannide Regina illaque in matrimonium ducta, *cum ea urbem Papiam quæ est sedes regia obtinuisse.* Berengarium quoque in Germaniam secutum, Augustæ Vindelicorum feudi legeab Ottone Italicum regnum impetrasse. *Interea*, ait, *Rex Berengarius Regem Ottonem alloquitur, ingratiamque Regis ac Reginæ suscepturus, deditionis sponsionem dat, fœderis spontanei diem apud Urbem Augustam designans. Ubi quum conventus fieret, Berengarius ma-*

nus filii ſui Adelberti ſuis manibus implicans, licet olim, Hugonem Regem fugiens, Regi Ottoni ſubderetur, tunc tamen renovata fide coram omni exercitu familatui Regis ſe cum filio ſubjugavit. Et ita dimiſſus in Italiam remeavit cum gratia & pace. Luitprandus Ticinenſis in Hiſtoria Legationis ſuæ Conſtantinopolitanæ, quam Ottonis Magni juſſu ſuſceperat, teſtatur rem hanc ita Nicephoro Cæſari Græco à ſe narratam. *Palàm eſt quod Berengarius & Adelbertus ſui milites* (i. e. Ottonis vaſalli) *effecti, Regnum Italicum ſceptro aureo ex ejus manu ſuſceperunt, & præſentibus ſervis tuis qui nunc usque ſuperſunt, jurejurando fidem promiſerunt.* Otto Friſingenſis l. 6 Chron. c. 19. *Otto poſt multos triumphos Italiam quoque, quæ per plures jam annos Francis ſeu Germanis alienata fuerat, regno adiicere parat. Hæc eo tempore à Berengario tyranno multipliciter premebatur &c. Ibi* (Auguſtæ) *ex omnibus regni viſceribus multis in unum adunatis, Berengarius humiliter veniens ſe dedidit, ab eoque REGNUM ITALIÆ, excepta Marchia Veronenſium & Aquilegien-*

gienſium, SUSCEPIT. Regino: Eodem anno mediante Auguſto menſe, conventus Francorum, Saxonum, Bavarorum, Alemannorum & Longobardorum, publicus apud Auguſtanam urbem Rhetiæ provinciæ agitur. Ubi Berengarium cum filio ſuo Adelberto, regiæ ſe per omnia in vaſallum dedit dominationi, & Italiam iterum cum gratia & dono Regis accepit regendam tantum Veronenſis & Aquilegienſis exceptitur, quæ Henrico fratri Regis committitur Ottoni, ab eo ut ſubditus recipit regendam Italiam. Quibus verbis & Baronius utitur. Contigit hoc ipſum anno 952. Eoque ad illum annum ita loqvitur continuator Reginonis: Berengarius cum filio ſuo Adelberto ſeſe ſubiicien Illo rerum ſtatu permanſit Italia uſque i annum 961: quando Papa ipſo, & Epiſcop Mediolanenſi & Cumano, ut & procerum Ital corum compluribus, de intolerabili tyranni Berengarii conqverentibus, iterum cum exerc tu Italiam ingreſſus Otto, Berengarium & Adelbertum celeriter regno expulit: dehinc Romam adiens, ibi miro ornatu miroque apparatu

paratu ſuſceptus à Papa Joanne, id nominis duodecimo, functionem ſuſcepit Imperii. quæ verba fere ſunt Luitprandi, qui hanc Ottonis novam invitationem narrat *l. 6 cap. 1.* Baronius ex vetuſta Beneventanorum Ducum hiſtoria refert, qvo tempore expeditio illa inſtitueretur, Proceres Italiæ ita alloquutos Adelbertum Berengarii filium: *Vellemus Domine, ut Papiam cum paucis pergas, & tuo genitori dicas, quatenus Longobardorum regnum ſub veſtra ditione committat, quia nos minime ſub illius poteſtate amplius durabimus. Si vobis committit Regnum, nos totis viribus pugnabimus: Sin autem, Italiæ regnum extero Regi committemus.* Cumque à Patre non potuiſſet hoc impetrare Adelbertus, patrem filiumque ab omnibus eſſe deſertum. *Itaq;* (addit ſcriptor ille) *Otto Rex ſine impedimento in Italiam introivit, atque Italiæ regnum obtinuit.* Luitprandus in hiſtoria legationis ſuæ Conſtantinopolitanæ ait: cum *fidem* Ottoni datam Berengarius & Adelbertus *perfide violaſſent, juſte illos quaſi defectores & rebelles regno privatos.* Frodoardus recte notat, facta

facta hæc demum anno 962. *Otto Rex Romam pacifice adiit, & amabiliter exceptus, atque honore illic Imperiali ſublimatus. Quod Berengarius Italiæ rex indigne ferens, regiones quas regere debebat incendere atq; vaſtare cœpit.* Et vero incidit illa Cæſarea Ottonis coronatio in anni illius menſem Februarium, diem ſecundum, feriam primam. Quod magnitudo negotii recte hic monere nos jubet.

Igitur anno 951 Italicum ſive Langobardicum Regnum, Cæſarea jura dignitasque (poſtqvam nomen illud Imperatorium ab anno 924, qvo Berengarius primus è medio ſublatus eſt, in occidente omni quaſi evanuiſſet) ad Germaniæ Reges devenere. Sopitum tamen bellum illud ultimum demum eſt anno 964; qvo & Berengarius cum uxore captus, inqve Bavariam eſt miſſus, & extincto Joanne Papa perjuro, Leo iterum Ottonis auctoritate ſedi ſacræ reſtitutus eſt. Qvod ipſum in animo fuit fortaſſe Ottoni Friſingenſi l. 6. cap. 22. Chronici ſui: quando coronationem qvidem Cæſaream in illum annum perperam conijcit, recte tamen ſubjungit:

git: *Ex hinc regnum Romanorum poſt Francos & Longobardos ad Teutonicos, vel (ut aliis videtur) rurſum ad Francos, unde quodammodo elapſum fuerat, translatum eſt.* Recte inquam hæc Otto. Illo enim deniqve anno Leo Papa & clerus omnis populusque Romanus æterno pacto Germaniæ Regibus ſeſe ac ſua devinxerunt. Id qvod ex capitulo XXIII diſtinctionis LXIII Gratiani, *libro de Germanorum Imperio cap. X* multis demonſtravimus: cum biennio ante non niſi cum Ottone ejusque filio queant videri pepigiſſe, quantum ex Luitprando colligere eſt.

Pacti perpetui cum Italiæ proceribus de Regno Italiæ initi, in monumentis quæ hodie ſuperant, memoriam haud forte reperias: ut ſunt illa rudia & bonæ frugis inania. Per tamen eſt veroſimile, etiam cum illis non minus arcte tunc fuiſſe conventum. Nec enim Romanum illud pactum ad Italicum regnum pertinet: utpote quod à Romano Imperio proprie ſic dicto plane diverſum eſt; ceu probavimus ejusdem noſtri *de Germanorum Romano Imperio libri cap. XII.* Niſi fortaſſis

fortaſſis Otto, ſaltim jure belli, in Regnum illud Italicum proprietarium aliqvod jus ſibi poſterisque deberi crediderit; atque adeo libero aliquo pacto cum Proceribus non fuerit opus. In ijs ſane Tabulis Ottonianis, quas ad annum 962 recitat Baronius, ita legitur: *Inſuper offerimus tibi B. Petre Apoſtole vicarioq; tuo domno Joanni Papæ, & ſucceſſoribus ejus, pro noſtræ animæ remedio, noſtrique filii & noſtrorum parentum, de PROPRIO NOSTRO REGNO, civitates & oppida cum piſcariis ſuis, id eſt Reatem Amiternum. &c.*

Qvicqvid hujus ſit, id longe eſt certiſſimum & conſtat omnibus: ab illa uſqve Ottoniana occupatione, nunquam fere interruptâ ſerie, (nec enim eſt, quod Creſcentii aut ſimilis farinæ hominum, irritis & momentaniis conatibus poſſeſſionem fractam arbitreris) ſaltim ad ferale illud & perpetuò reipubl. Germanicæ lugendum Friderici II Cæſaris fatum, vim Imperii per Italiæ regnum & Romanas reliqvias, penes Germaniæ reges fuiſſe.

CAPUT

CAPUT X.

Italici regni & Cæsareæ dignitatis quæ ratio quiz fines fuerint circa initia: & quemadmodum utrumque ad Friderici II tempora sese habuerit.

NOn videmur ab Italiæ regno & Cæsareæ dignitate commode recedere & ad alia posse progredi: nisi paulò dilucidius exposuerimus, quid utroqve nomine intelligi debeat, aut olim fuerit acceptum: addito brevibus, quemadmodum illa ad Friderici usqve secundi, qvæ diximus tempora, sese habuerint.

Igitur primò id notandum; ITALICI REGNI nomen cepisse demum post Carolum Magnum, non multò tamen post: utpote qvod jam tum reperiatur in Epistola Italiæ procerum ad Carolum Calvum, scripta anno 877. *Nos omnes Episcopi, Abbates, Comites ac reliqui, qui nobiscum convenerunt Italici regni optimates.* Etsi enim haud aliud sit qvàm id qvod ante audivit *Regnum Langobardorum*, illud tamen priscum nomen, extinctâ

tincta gentis illius majestate eaque ad Francos translata, simul videtur abolitum, novo hoc substituto. Ab illo Regno Langobardico distinctum plane qvid, exiguum licet, per Italiam manſit reliquum IMPERII VETERIS ROMANI: idque ex parte ad Francos translatum est, postqvam Cæsar dictus fuit Carolus Magnus; Calabria Sicilia & urbe Venetorum exceptis. Hæc latius libro de *Germanorum Imperio Romano cap. VII & IIX* persequuti sumus. Ubi & id probavimus: utile, ut ita dicamus, hujus dominium, cum aliqua dicundi juris potestate, Pipini & Caroli Magni dono, ad Papas quidem pervenisse: summum principatum autem, sive vim potissimam regendi, cum Cæsareo nomine ad Francorum Reges delatum: & hoc demiq; ipsum illud esse, quod reapse titulo Cæsareo & illi & posteri eorum nacti sunt. Ea hic repetere fuerit actum agere.

Lubet tamen nonnulla adferre in medium, ex antiquissimo scriptore Italo Ottonibus coævo, quæ Eutropii historico libello adjuncta invenit qvondam & publicavit Matthias Flacius; qvo pateat, qualis tum fuerit in ipsam

Digitized by Google

Urbem Romam Cæſarum auctoritas, ſaltim uſque ad annum 876. *Accipiente Carolo hoc* (Magno) *regnum, profectus eſt Romam, dedit q; ibi donaria multa: quæ us q; hodie Romanum tenet dominium, de regni hujus confinibus. Fecitque pactum cum Romanis, eorumque Pontifice, & de* ORDINATIONE PONTIFICIS, *ut intereſſet quis Legatus, & ut* CONTENTIOSAS LITES *ipſe* (ſcil. Legatus) *deliberaret. Conſtituebant autem annalia dona in Papæ palatium perducenda, auri libras decem, argenti centum, pallia optima decem, exceptis privatis donis. Et quando Imperator adveniebat Romam vel ſuus Legatus, mittebantur judices à palatio ſingulis annis, qui per cuncta Romanorum confinia legalia vindicabant placita: compellentes habitatores locorum illorum venire ad placitum, judicantibus eorum judicibus rectam legem in præſentia Imperialium judicum; & ſi alterius gentis invenirentur habitatores, regali judicio judicabantur. Erant denique monaſteria, in ſalinis Domini Salvatoris, & S. Dei genitricis Mariæ, nec non & monaſterium B. Andreæ Apoſtoli juxta montem*

Digitized by Google

tem Soractis, seu cætera fiscalia patrimonia intra Romanos fines, ad usum Imperialem. Non solum autem in Italico regno, verum etiam in Franciam proficiscebantur monachi, ferentes vectigalia, vina, & alia donaria juxta virium posse. Paulo post. *Propterea inventum est, ut omnes majores Romæ essent Imperiales homines, tam Episcopi quam laici; & omne vulgus pariter cum his faceret fidelitatem Imperatori; & ut suus Missus omni tempore moraretur Romæ, ad deliberandas litigiosas contentiones. Morabatur quippe in Palatio S. Petri; & erat constitutum, quanta & qualia stipendia de Palatio ei darentur quotidiè. Quod autem reliquum erat, de superadictis monasteriis vel patrimoniis deferebatur affluenter. Tanta nempe Imperialis virtus ibi vigebat, ut si in legali judicio minoris vel insciі causa postponeretur, & ille alicujus consilio pedes teneret Legati Imperatoris, petens ab eo justam legem: & Missi adjuraret Principes Romanorum, dicens: Per eam FIDEM, quam Domino Imperatori debetis, facite huic homini justam legem; nemo erat cujus declinare neque ad dexteram neque ad si-*

niſtram, etiamſi à propinquis Pontificis illata eſſet injuria. Multotiens verò non ante Apoſtolicum, ſed in judiciali loco ad Lateratum (ubi quidam locus dicitur ad lupam, quæ mater vocabatur Romanorum) ibi judiciariam legem finiebant. Compoſitiones quoque, quæ ſolebant à malefactoribus ſolvi, æqualiter dividebantur Miſſo Imperatoris & Apoſtolici. Si autem talis culpa erat, ut res ſcelerata fiſco publico ſubderetur, non ad Eccleſiaſticam tranſibat ſubjectionem, niſi per donativum Imperiale præceptum. Si enim aliquis iram incurrebat Imperatoris Epiſcopus aut Judex Romanus, & placitum eſſet Cæſari venire Romam, veniebat: ſin autẽ, mittebatur Dux Spoletanus, comprehendebatur offenſor, & ducebatur in exilium; domus vero illius ſignabatur annulo Regis, usque ad eius conſultum; ut ſi quando reverteretur ad gratiam, haberet propria ſalva: ſin aliàs, per Imperialia præcepta diſtribuebatur militibus. Quod ſi ad Judicis poteſtatem reiiciebatur quisquam, & Cæſaris adhæreret clementiæ, mittebatur pro tali negotio Legatus ab Imperatore, qui diligenter examinaret rei veritatem: & ſi ejectus propriã habe-

haberet culpam, sustineret injuriam. Hæc ille.

Pergit idem auctor: *Hac consuetudine usi sunt Romani usq; ad Ludovicum, magnum Imperatorem, Lotharii filium. Hic quia magis Italiam habitare elegit, vicinior factus est Romæ: ubi & ampliore quadam usus est potestate, habens strenuos viros eius Urbis, scientes antiquam Imperatorum consuetudinem, & timantes Cæsari, qui suggerebant illi repetere antiquam Imperatorum dominationem. Et nisi ob reverentiam beatorum Apostolorum dimitteret, procerto faceret.* Hæc omnia ille.

Attexit scriptor mox haud pauca de Ludovico illo Cæsare, quemadmodum auctoritatem Cæsaream Romæ illustribus exemplis exercuerit. Quæ omnia huc referre tædiosum forte fuerit, At quæ de Calvo aliisque Italiæ regibus idem disserit, illa operæ est pretium hic etiam legere. *Carolus Calvus veniens Romam renovavit pactum cum Romanis; perdonans illis iura Regni & consuetudines illius; tribuens illis sumptus de tribus supradictis monasteriis, id est, Domini Salvatoris, &*

Beatæ Mariæ ſemper virginis in Sabinis, atq; S. Andreæ juxta montem Soractis & de cæteris quam plurimis monaſteriis fiſcalia patrimonia Patrias autem Samniæ & Calabriæ ſimul cm omnibus civitatibus Beneventicis contulit: inſuper ad dedecorem Regni totum Ducatum Spoletanum cum duabus civitatibus Thuſciæ, quod ſolitus erat habere ipſe Dux, id eſt, Aretium & Cluſium; quatenus ut is, qui præerat Regia vice ante Romanis, videretur poſt eſſe ſubjectus. Removit *etiam ab eis* Regias *Legationes, aſſiduitatem ad præſentiam Apoſtolicæ electionis. Quid plura? Cuncta illis contulit quæ voluerunt; quemadmodum dantur illa, quæ nec recte acquiruntur nec poſſeſſura ſperantur. Fugato itaq; iſto Carolo præmetu alterius Caroli qui veniebat, infirmatur antequam de regno egrederetur Italico. Egreſſus namque vix, defunctus eſt. Ab illo autem die honoricas conſuetudines* Regiæ *dignitatis nemo Imperatorum, nemo* Regum *acquiſivit: quia aut virtus defuit aut ſcientia, præ multis* Regni *contentionibus & adſiduis diviſionibus. Unde multa prælia, delationes, & rapinæ fuerunt in* Regno.

Hæc

Hæc iterum ille. Quæ vero esse consentanea alibi ostendimus. Et sane post Ludovicum illium Lotharii filium usque ad Ottonem Magnum, eviluit plane per Italiam Cæsarea vis & auctoritas; eoque cùm paucis daretur ille titulus, tùm qvi illum sunt nacti duntaxat nomine fere tenus rebus præfuerunt non re ipsa. Dignum tamen observatu, adhuc anno 904, quum Lampertus Widonis filius dignitate isthac esset conspicuus, in ipsamet Synodo Romana, curante Pontifice Joanne IX, Cæsarea qvædam jura vetera confirmata esse. In actis sane Synodi illius, quæ Cardinalis Baronius Annalibus inseruit, ita loquitur ille Lambertus Imperator: *Si quis Romanus, cujuscunque sit ordinis, sive de clero sive de senatu, seu de quocunque ordine, gratis ad nostram Imperialem majestatem venire voluerit, aut necessitate compulsus ád nos voluerit proclamare: nullus eis contradicere præsumat, & neque eorum res quispiam invadere vel depræda*ri, *aut eorum personas in eundo vel redeundo vel morando inquietare præsummat: donec liceat Imperatoriæ potestati, eorum causas*

cauſſas & perſonas, aut per Miſſos noſtros, deliberare. Qui autem eos inquietare, eundo redeundo vel morando tentaverit, vel eorum quidpiam rerum auferre, poſtquam per noſtram miſericordiam ſe proclamaverint, Imperialis ultionis indignationem incurrat. Inter duodecim capitula eodem tempore conſtituta octavum ita ſeſe habet: *Ut paſtus Imperatoris ab Epiſcopis & Comitibus, ſecundum antiquam conſuetudinem, ſolvatur. Quod ſi novo tempore Fiſcus Comitialis in jus Eccleſiaſticum converſus eſt, augeatur ſtipendium Imperiale ab Eccleſia, juxta quod res publicæ fuerint minoratæ.*

Porro id quoque certum eſt: iſthac tempeſtate, etiamſi interdum nemo Cæſareo titulo emineret, Urbis tamen Imperium nunquam penes Papas, ſed alios & quidem Thuſciæ Marchiones potiſſimùm eorumque clientes fuiſſe. Luitprandus l. 2. c. 13 in hæc verba loquitur. *Theodora ſcortum impudens, hujus Alberici qui nuper hominem exuit, avia (quod dictu etiam nefandiſſmum eſt) ROMANÆ civitatis non inviriliter MONARCHIAM obtine-*

obtinebat; quæ diras habuit natas, Marozziam atque Theodoram, sibi non solum æquales, verum etiam Veneris exortivo promptiores. Harum una Marozia ex Papa Sergio, cujus s supra fecimus mentionem, Joannem, qui post Joannis Ravennatis obtinuit dignitatem, nefario Ecclesiæ obtinuit dignitatem, nefario genuit adulterio: ex Adelberto autē Marchione Alberi- cum: qui nostro tempore Romanæ urbis principa- to tum usurpavit &c. Hæc Luitprandi verba cum recitasset Baronius ad annum 908 in justam indignationem ita prorupit. Audisti temporis hujus deploratissimum statum, cum Theodoræ senior nobile scortum monarchiam (ut ita di- 15 cam) obtinebat in Urbe? Sed unde infamē mulieri tanta dignitas? Erat ista nobilis Ro- mana fœmina senatoriâ orta propagine, excel- lens pulchritudine, ingenio versutissima, consue- tudine Adelberti Tusciæ Marchionis potenti- 20 simi reddita procacissima, ex qua etiam quas audisti genuit filias, sicq; ex adulteri potentia et- iam sibi peperit monarchiam. Nam cum (ut suo loco inferius dicetur) munitio Sancti Angeli ... munnabilis reddita ex mole olim Hadriani, Augu-

Auguſtorum ſepulchro, poſſideretur ab eodem Tuſciæ Marchione, qui ea potiretur Urbi quoq; pariter dominari facile poſſet: hæc peſſima fœmina ea arte dominium Urbis eſt conſecuta, poſſidens arcem, illud in poſteros propagare curavit, filias proſtituens Pontificibus, Sedis Apoſtolicæ invaſoribus, & Tuſciæ Marchionibus; ex quibus tantarum invaluit meretricum imperium, ut pro arbitrio legitime creatos dimoverent Pontifices, & violentos ac nefarios homines illis pulſis intruderent. Hactenus Baronius. Et vero ſolus Joannes XII Urbis principem egit, à patre Alberico quaſi hereditate principatum adeptus, nullius Papalis juris prætextu. Frodoardus ad annum 945: *Alberico Patricio Romanorum defuncto, filius eius Octavianus, cum eſſet clericus, Principatum adeptus eſt: qui poſtea defuncto Agapeto, ſuggerentibus q; ſibi Romanis, Papa Urbis efficitur.*

QUANQUAM præterea ampliſſima bona, Pipini & Caroli Magni dono, qvondam ad Papas perveniſſent, videntur tamen illa ſenſim ad alios translata: ut tandem Papis nihil pene

pene rerum fuerit reliquum. In Actis sane Romanæ sive Ravennatensis synodi quæ modò citavimus, Joannes IX Papa exigit, *ut Patrimonia, seu suburbana, atque massæ & coloniæ, nec non civitates, quæ contra rationem quasi per juris præcepta largita sunt, reddantur.* Lambertum ita alloquitur: *Sed hoc scire vos volumus, quoniam Sancta Romana Ecclesia tantum est ad nihilum deducta, quod & eleemosynæque pauperibus pro sospitate vestri Imperii distribui solebant, & stipendia clericorum ac famulorum eius, omnimodis sunt evacuata* &c. Regino ad annum 867 de Ottone Magno Imperatore: *Habita Ravennæ synodo multa ad utilitatem sanctæ Ecclesiæ adinvenit, & Apostolico Ioanni Urbem & Terram Ravennatium, aliaque complura, MULTIS retro temporibus Romanis Pontificibus ABLATA reddidit.* Eo demum anno scilicet facta est reditio: quoniam bona illa recuperata initio quidē Otto suam in propriam quasi potestatē redegerat. Id quod conquestus fuit Joannes XII, Otto autem ita defendit: *Omnem terram S. Petri, quæ nostræ potestati subjecta est, Ecclesiæ promisimus*

ſimus reddere. Quo verò pacto terram hanc ei reddere poſſumus, ſi non prius eam ex violentorum manibus ereptam poteſtati noſtræ ſubdamus? Quæ narrat *Luitprandus lib. 6. c. 1.*

CÆTERUM hunc rerum ſtatum latius perſequi ac deſcribere, non patitur inſtitutum : & proprii hoc eſt argumenti. Tangenda tamen hæc nonnihil fuere , ſaltim ut omnibus fiat manifeſtum , qvale fuerit Urbis Romæ Imperium & quam exigua ac miſera Romanorum Pontificum conditio , quando cum Germania dignitas Cæſarea coaluit. Magis hic locus poſtulat; quoniam modò diximus, Italiæ aliquam partem Romanis Pontificibus ceſſiſſe quidem , iterum verò perditam, atque Ottonis Magni dono ijs reſtitutam: ut explicemus clarius , quidnam juris Pontificii fuerit factum , ſive Ottonis ſive aliorum munere, & inquantum illa quæ ita in ditionem Pontificiam tranſiere Cæſareis juribus fuerint ſubducta. Hoc enim quàm maxime pertinet ad id, ut limites Cæſarii & Papalis Imperii rite deſcribantur.

Ac Baronius quidem ad annum 962 adfert Tabulas

TabulasOttonis nomine ſignatas, qvibus ille Romanæ Sedi multa donat: pars earum heic omnino legenda eſt. *Spondemus atque promittimus per hoc pactum confirmationis noſtræ, tibi B. Petro principi Apoſtolorum & clavigero regni cælorum, & per te Vicario tuo Domno Joanni ſummo Pontifici & Univerſali XII Papæ, ſicut à prædeceſſoribus veſtris usq; nunc in veſtra poteſtate atque ditione tenuiſtis & diſpoſuiſtis,* CIVITATEM ROMANAM, CUM DUCATU SUO, *& ſuburbanis ſuis, atq; viculis omnibus & territoriis eju, montanis & maritimis, littoribus atque portubus, ſeu cunctis civitatibus, caſtellis, oppidis, ac viculis, Tuſciæ partibus. Id eſt, Portum, Centumcellas, Cerem, Bledam, Maturianum, Sutrium, Nepem, Caſtellum Galliſem, Ortem, Polimartium, Ameriam, Tudam, Peruſiam cum tribus inſulis ſuis, id eſt, Majore, Minore, Puloenſium, Narniam, & Utriculum cum omnibus finibus ac territoriis ad ſupræ ſcriptas civitates pertinentibus.* NEC NON EXARCHATUM RAVENNATEM SUB INTEGRITATE, *cum Urbibus, civitatibus, oppidis & caſtellis; quæ piæ recordationis domnus Pipinus & domnus*

Karolus excellentissimus Imperator, prædecessores videlicet nostri, B. Petro Apostolo & prædecessoribus vestris, jamdudum per donationis paginam contulerunt. Hoc est civitatem Ravennam, & Æmyliam, Bobium, Cæsenam, Forum populi, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comiaclum, & Hadrianis atque Gabellum, cum omnibus finibus, territoriis atq; insulis, terra mariq; ad suprascriptas civitates pertinentibus. Simul & PENTAPOLIM; *videlicet Ariminum, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Ameriam, Ausimum, Humanam, Hesium, Forum Sempronii, Montem Feltri, Urbinum, & territorium Balnense, Calles, Luciolos, & Eugubium, cum omnibus finibus & territoriis ad eadem clivitates pertinẽtibus. Eodem modo* TERRITORIUM SABINENSE: *sicut à domno Carolo Imperatore antecessore nostro beato Petro Apostolo per donationis scritum concessum est jub integritate. Item* IN PARTIBUS TUSCIÆ LONGOBARDORUM, *Castellum Felicitatis, Urbem veterem, Balneum Regis, Ferentum, Viterbium, Ortem, Martam, Tuscanam, Suanam, Populonium, Rosellas cum suburbanis,*

urbanis, atque viculis omnibus & territoriis, ac maritimis oppidis ac viculis ſeu finibus omnibus. Itemque Almus cum inſula Corſica; deinde in Suriano, deinde in monte Bardonis, deinde in Berceto, exinde Parma, deinde in Regio, exinde in Mantua, atque in monte Silicis atq; provincia Venetiarum & Iſtria. Nec non & cunctum DUCATUM SPOLETINUM, ſeu Beneventanum una cum Eccleſia Sanctæ Chriſtinæ poſita prope Papiam juxta Padum, quarto milliario. Item in PARTIBUS CAMPANIÆ Seram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, & Capuam. Nec non PATRIMONIA ad poteſtatem & ditionem veſtram pertinentia: ſicuti eſt patrimonium Beneventanum, & patrimonium Neapolitanum, & patrimonium Calabriæ ſuperioris & inferioris. DE CIVITATE AUTEM NEAPOLITANA cum caſtellis & territoriis & finibus & inſulis ſuis ſibi pertinentibus, ſicut ad eaſdem reſpicere videntur, nec non patrimonium SICILIÆ, ſi Deus noſtris illud tradiderit manibus. Simili modo CIVITATEM CAIETAM ET FUNDUM cum omnibus earum pertinentiis. Inſuper offerimus tibi B. Petre Apoſtole, Vicarioque tuo domno Joanni Papæ,

Papæ & ſucceſſoribus, pro noſtræ animæ remedio, noſtriq́ filii, & noſtrorũ parentum, DE PROPRIO NOSTRO REGNO *civitates & oppida cum piſcariis ſuis, id eſt, Reatam, Amiternum, Furconem, Nurſiam, Baluam, & Marſim, & alibi civitatem Interamnem cum pertinentiis ſuis. Has omnes ſupradictas provincias, urbes, civitates, oppida & caſtella, viculos & territoria, ſimulq́ & patrimonia, pro remedio animæ noſtræ & filii noſtri, ſive parentum noſtrorum, ac ſucceſſorum noſtrorum, & pro cuncto à Deo conſervato atq́ conſervando Francorum populo, jam dictæ Eccleſiæ tuæ, beate Petre Apoſtole, & per te Vicario tuo, ſpirituali patri noſtro domno Joanni ſummo Pontifici & univerſali Papæ, ejusq́ ſucceſſoribus, usq́ ad finem ſeculi, eo modo confirmamus, ut in ſuo detineat jure principatu atq́ ditione.*

Hactenus illæ à Baronio adductæ Ottonis Magni Tabulæ. Ac nos quidem alibi jam in dubium vocavimus haud levibus argumentis earum fidem : non eſt verò qvod nunc illud agamus. Sufficit monuiſſe, omnia iſthæc (ſi quidem ſunt ab Ottone donata,) non tamen Cæſareo Imperio ſimul ſubducta eſſe, idqve

idque disertis earundem Tabularum verbis indicari. Utique enim Ducatus Spoletanus & Tusciæ nonnulla inter dona illa numerantur; cum tamen & seorsim census Regius Spoletani & Tuscani Ducatus Ecclesiæ Romanæ tribuuntur in ijs Tabulis, mox additur: SALVA SUPER EOSDEM DUCATUS NOSTRA IN OMNIBUS DOMINATIONE, ET ILLORUM AD NOSTRAM PARTEM ET FILII NOSTRI SUBJECTIONE. Paulò pòst iterum subjungitur. *Omnium quæ superius leguntur, i. e. provinciæ civitates, urbes, oppida, castella, territoria, patrimonia, atque insula, censusque & pensiones ad partem Ecclesiæ B. Petri Apostoli atque Pontificum in sacratissima illius sede residentium, nos inquantum possumus defensores esse testamur, adhoc ut ea in illius ditione, ad utendū & fruendum atq; disponendū, firmiter valeant obtineri,* SALVA IN OMNIBUS POTESTATE NOSTRA ET FILII NOSTRI POSTERORUMQUE NOSTRORUM: *secundum quod in pacto & constitutione, ac promissionis firmitate Eugenii Pontificis succes-*

ſorumque illius continetur. Id eſt, ut omnis cle-
rus, & univerſa populi Romani nobilitas pro-
pter diverſas neceſſitates Pontificum irratio-
nabiles erga populum ſibi ſubjectum aſperitates
retundendas, ſacramento ſe obligent, quatenus
futura Pontificum electio (quantum uniuscu-
jusque intellectus fuerit) canonice & juſte fiat:
& ut ille qui ad hoc ſanctum atque Apoſtolicum
regimen eligitur, nemine conſentiente, conſecra-
tus fiat Pontifex, priusquam talem in præſen-
tia Miſſorum noſtrorum, vel filii noſtri ſeu
univerſæ generalitatis, faciat promiſſionem, pro
omnium ſatisfactione atque futura conſerva-
tione, qualem domnus & venerandus ſpiritualis
Pater noſter Leo (ſ. Carolo) ſponte feciſſe dignoſci-
tur. Hæc ipſæ Tabulæ illæ. Unde liquet: etſi ab Ottone conceſſus ſit Papæ *Principatus* aliquis, cautum tamen, ut ipſemet Papa ſubjectus Imperatori, ſingulari qvodam ſacro promiſſo obſtrictus maneat. Res clarior eſſet, ſi Leonis illa *promiſſio* ſupereſſet. Baronium ſane ratio fugit, cum ſcribit ad annum 967. n. 1. Ottonem eo anno quaſi remiſiſſe factam ſibi à Leone promiſſionem: cum tamen nullus Leo potuerit

aliquid

aliquid promisisse Ottoni quando Tabulæ illæ à Baronio productæ confectæ sunt, Leone IIX scilicet pòst demùm in Joannis locum suffecto: cumque laxati Leonis promissi nullum in omni ævo vestigium reperiatur. Gretzerus *l. 2. c. 15. contra Replicator.* ut & alii, de Leone IV ejusque promisso illo quod extat apud Gratianum *dist. 10. cap. 9.* sermonem esse, volunt. Sed vero similius est, intelligi Leonem III, non autem Eugenio II quem posteriorem. Nec vero illa quam Gratianus habet Leonis quarti promissio, de observandis Capitulis Imperialibus à Lothario Cæsare promulgatis, quidquam ad hanc rem facit. Leo III verò tyrannidis in populum exercitæ fuit accusatus & à Carolo Magno per sententiam absolutus. Is itaque Carolo & Francorum Regibus, in quos Cæsaream dignitatem conferri curaverat, sine dubio multa de republ. recte administranda est pollicitus.

In ijsdem porro Tabulis etiam hæc notanda sunt. *Et hoc omnimodis instituere placuit; ut qui semel sub speciali defensione domni Apostolici sive NOSTRA fuerint*

Digitized by Google

ſuſcepti, impetrata juſte utantur defenſione. Quod ſi quis quempiam illorũ, qui hoc promeruerunt, violare præſumpſerit, ſciat ſe periculum vitæ ſuæ incurſurum. Indicant utique hæc, confirmatam hiſce ipſis Tabulis libertatem illam provocandi ad Cæſarem, ejusque defenſioni ſeſe ſubijciendi: quæ jam olim obtinebat: ſimulque Cæſari ſuperfuiſſe jus ſupplicio afficiendi tranſgreſſores.

Sed & ultima Tabularum verba Cæſaream jurisdictionem ſatis aperte loquuntur. *Huic enim inſtitutioni hoc neceſſariò annectendum eſſe perſpeximus; ut Miſſi domni Apoſtolici ſeu Noſtri ſemper ſint conſtituti, qui annuatim nobis vel filio noſtro renunciare valeant, qualiter ſinguli Duces ac Judices populo juſtitiam faciant. Hanc Imperialem conſtitutionem quamodo obſervent qui Miſſi, decernimus: ut primum cunctos clamores, qui per negligentiam Ducum ſeu Judicum fuerint inventi, ad notitiam domni Apoſtolici deferant. Et ipſe unum è duobus eligat: aut ſtatim per eosdem Miſſos fiant ipſæ neceſſitates emendatæ, aut Miſſo noſtro nobis renunciante, per noſtros Miſſos à nobis directos emendentur.*

Deni-

Denique & hoc cumprimis in Tabulis illis meretur notari ; seorsim *cunctum Ducatum Spoletanum*, seorsim vero *censum & pensionem seu cæteras dationes quæ annuatim in palatium Regis Longobardorum inferri solebant de Ducatu Spoletano*, donari. Hinc sane manifestum est ; aliud esse Urbes & civitates dare, aliud simul censum regium donare: adeoque cum alii census Regii præterquam Tusciæ & Ducatus Spoletani per Tabulas hasce non sint donati, reliquas omnes terras in nexu illo relictas. Et vero ipsam Urbem Romam ditionemque Pontificis, centum amplius annis post, adhuc censum fisco Regio solvisse certum est. Abbas Urspergensis seu Swartzhaënsis potius ad annum 1074: *Hanno Colonienſis Episcopus & Hermannus Babenbergensis Romam missi sunt, PECUNIÆ QUÆ REGI DEBEBATUR congreganda gratia.* Otto Frisingensis scribit missos illos Romam, *pro justitia Regni.*

Quibus omnibus probè expensis, nemini non ex ipsis illis Tabulis manifestum est: haud aliter juris Pontificii amplum illud territo-

Digitized by Google

rſum fuiſſe factum, quam illâ tempeſtat Ottonis dono paſſim omnibus pene Epiſcopis terrarum *principatus* cedebant: eoqu tum quidem temporis intra Imperii Cæſar limites omne Paparum patrimonium, utut opi mum admodum, remanſiſſe.

Non urgebo nunc, novo pacto cum Le one IIX Papa anno 964 inito, majorem ſo lito, circa Paparum Epiſcoporumque omni um per omnem Italiam electionem, Otton Cæſari ejusqve ſucceſſoribus vim auctorita temque accreviſſe: Qvod alibi contra Baro nium, qvi primus non dubitavit Cæſareun jus, iin ipſum Gratiani Decretum per tot ſe cula receptum probatumque, oppugnare, de fendimus. De juris illius effectu ita Onu phrius, omni exceptione hac in re major arbiter *Satis conſtat: Joannem XIII, qui Leoni IIX im mediate ſucceſſit, Gregorium V & Sylveſtrem II, Apoſtolicæ ſedi SOLA Imperatorum auctoritate impoſitos fuiſſe, NULLIUS cleri vel populi Romani ſuffragiis expetitis.*

Magni Ottonis Nepos OTTO TERTIUS videtur ipſum Papæ territorium intra anguſtiores

ores multo limites revocasse, priscis illis donationibus ut vitio factis è medio remotis; idque ex consilio ipsiusmet Sylvestri II Papæ. Conquestus enim, Papas ementito Constantini Magni dono, & Caroli Calvi de re aliena prodigalitate, *maximam partem Imperii Apostolatui suo junxisse*; ipsemet S. Petro per Sylvestrum offert Octo Comitatus, *Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Fossabrum, Callium, Hesium, & Ausimum*, nec eos tamen omni Cæsareo juri exemptos, sed *ad incrementa* ut *Apostolatus*, ita & *Imperii*. Tabulas illas Ottonis III ab Baronii Gretzeri & aliorum incursibus aliàs vindicavimus. Neque de Sylvestri Papæ consilio est quod dubitet, qvi noverit quàm Otto illi fuerit ut magistro quondam suo addictus, quamq; Sylvester ille curiæ Romanæ inquitati infestus fuerit. Baronius ad annum 999 n. 2: *Illud omnino possumus affirmare, nullum hactenus in Petri sedem fuisse promotum, qui eandem Sedem suis scriptis ita prosciderit, ut Gerbertus.* Is autem est idem ille Sylvester. Nec audet Baronius profiteri, damnasse Sylvestrum, mutato cum insula animo, quæ Gerber-

Gerbertus laudaverat : qualem ſe geſſit ex Æ̨nea factus Pius II. Sed & ex ijs quæ ad annum 1002 narrat Baronius de Hugone Hetruriæ Marchione & Duce Urbis Romæ, haud obſcure liquet, magiſtratum illum Ducalem ab Ottone iſthoc Cæſare non à Pontifice Hugoni demandatum. Certe n. 3. deſertis Petri Damiani verbis aſſeritur, Marchiam Camerini cum Spoletano Ducatu ex Imperatoris arbitrio dependiſſe. Unde conſequens utique eſt, illa ab Magno Ottone donata juris iterum Cæſarij facta eſſe.

Qui Ottoni III ſucceſſit, HENRICI SANCTI alias Tabulis ad annum 1014 refert Baronius, ex quatuor exemplaribus hinc inde mutuatus, ipſomet fatente, nullaque addita temporis nota. Ut facile appareat, autographas nec in Vaticano reperiri, & apographa fluxæ admodum fidei eſſe. Alias de ijs plura diximus. Nunc ſatis eſt monuiſſe: diſertis verbis, planè ut in Ottonianis illis prioribus, cautum & ibi eſſe ſummo Cæſarum imperio, nec in Italia quidquam porrò donari præter ea quæ in Ottonis Magni ſunt tabulis, niſi quod addat auctor:

auctor: *omnem illam terram, quæ inter Narniam, Interamnem vel Spoletum ex regni noſtri parte habuimus.* Nec vero vel memorari meretur: Epiſcopatum Bambergenſem, *Fuldenſe monaſterium, atque omnia monaſteria curtes & villas quas in ultramontanis partibus S. Petrus habere dignoſcitur*, Papæ tranſcribi. Non enim hoc quoque Cæſareis ſummis juribus quidquam derogat. Eoque inter Leonem IX & Henricum Nigrum anno 1053 inſtituta permutatione, pro Germanicis iſtis Papæ Beneventum quidem ceſſit, ut diſerte habet Leo Oſtienſis in Chronico Caſſinenſe l. 2. c. 47. & 48: haud dubie tamen, ut nec hoc tum Imperii omnibus juribus fuerit ſubductum. Ubi obiter notanda eſt Gretzeri hallucinatio commiſſa in Appendice ad c. 2. Commentarii, *de Munificentia Principum in Sedem Apoſtolicam*, quam Arnoldo ſuo Brixienſi ſubjunxit: ubi deſtrictus Bremenſis à Carolo S. Petro factam *oblationem*, ad Papalia bona ille refert. Quaſi vero omnia quæ Apoſtolorum Principi conſecrata ſunt, ad Petrum Romanorum pertineant, nec alibi terrarum dicatæ illi Apoſtolo

ſacræ ædes inveniantur bonis ſuis inſtructæ. Sane & Bremæ quæ eſt Baſilica illi dedicata ab eo nomen ſortita eſt.

Subſequuta multò poſtea eſt MATHILDIS Comitiſſæ, uncti profecto per Tuſciam & Lombardiæ confinia Principatus, donatio. Quod munus licet hodie κατ' ἐξοχὴν S. Petri Patrimonium vulgo audiat, vehementer tamen controverſi eſt juris. Imo non ſatis conſtant muneris illius limites. Carolus Sigonius *l. 9. de Regno Italiæ* donatam affirmat ditionem Lombardiæ & Tuſciæ. Leo Oſtienſis l. 3. c. 48, Baronio laudatus ad annum 1077, narrat Liguriam & Tuſciam in dono fuiſſe. Blondi *dec. 2. l. 4.* verba ſunt hæc: *Mathildam Martinus Polonus, & alii ipſum ſecuti ſcriptores multi, tradunt Hetruriæ partem, hinc à Piſcia agri Senenſis finium tortente, inde à S. Quirino dicti agri etiam finium opido, ad inferum mare quam Patrimonium S. Petri appellant, Pontifici & Romanæ Eccleſiæ donaſſe. Hoſtiarius, qui de omnibus quæ apud Pontificem eius temporis geſta ſunt, & ad ſuperfluitatem multa ſcripſit, nullius loci meminit.*

Quic-

Quicquid ſit: *primum* id certum eſt, jam olim de donationis illius fide inter Cæſarem Papaſque acriter fuiſſe controverſum: eoque tuto vix aliquid certi definire eſt. Arnoldus Lybecenſis ſcriptor σύγχρον. *l. 3. c. 10*, agens de Friderico I Cæſare & Lucio Papa: *Tractabant inter ſe dominus Papa & Imperator de patrimonio Mathildis matronæ nobiliſſimæ, quod Imperator in poſſeſſione habebat, dicens ab eadem Imperio collatum. Et è converſo dominus Papa Sedi Apoſtolicæ ab ea donatum affirmabat. Cumque in argumentum probandi, teſtamenti ex utraque parte privilegia porrigerentur, nullo fine cauſa terminata eſt.* Et verò confitetur ipſemet Baronius, teſtamentum Mathildis illud quod vivo Henrico Cæſare anno 1097 conditum eſt, jam olim periiſſe: vult tamen in ejus locum aliud teſtamentū ſuffectū Paſchali ſedente Papa, à Mathilde anno 1102, quod ad illum annum exhibet Baronius, & adcalcem Domnizonis Tengnagelius. Cujus fidem proinde Cæſar vocavit in dubium, etiam ipſe ſimili aliquo teſtamento inſtructus.

Secundo, ſero admodum in poſſeſſionem

muneris illius Papæ admiſſi ſunt. Obijt enim quidem Mathildis 1115: at Baronius ipſemet eſt dubius, num illico tunc Papæ hereditatem illam creverint. Urſpergenſis verò diſerte prodit: mortua Mathilde, *directos ab Italia nuncios, ad defunctæ prædiorum terras ampliſſimas hereditario jure poſſidendas, Cæſarem invitaſſe.* Et ſane fecit id ſequente anno Henricus V Cæſar. Potuiſſet & debuiſſet in eadem jura ſuccedere Lotharius Cæſar: ſed ille pro ſeſe & genero ſuo de terræ illus poſſeſſione cum Innocentio II Papa maluit paciſci, in eas conditiones quas recitat Baronius ad annum 1133. Devenit pòſt neſcio quibus legibus ad Guelphum Ducem Henrici Superbi fratrem. At Fridericus Cæſar nequaquam paſſus eſt, in Pontificum jus, plus ſatis potentium, opes adeo ingentes recidere. Radevicus l. 2. cap. x. de Friderico: *REDITUS quoq; IMPERIALES, quæ dicuntur domus Mathildis, à Duce Guelphone, ſeu ab aliis diſtractos & diſperſos, congregavit: quos poſtmodum eidem nobiliſſimo Principi adunatos & melioratos liberali reſtitutione noſcitur reddidiſſe. Quorum prædiorum magnitudinem, eiusq;*

eiusque terræ copiosam opulentiam, qui ripas Eridani pervagati sunt non ignorant. Guntherus l. 9 ita hoc cecinit:

Præterea reditus, cunctis de finibus illis,
Quos famosa prius possederat illa Mathildis,
Pluribus invasos Rex in SVA jura retraxit.
Inde recollectos, & tanquam corpus in unum
Partibus ex multis quadam gravitate reductos,
Nescio quid prisci se juris habere volenti,
Ac velut heredi, cumulato munere Princeps
Concessit Catulo: qui Regis avunculus, illo
Tempore Dux validus, felicia castra Nepotis
Milite non pauco mentisq́; vigore juvabat.

Non multo post inter alia *totam terram Comitissæ Mathildis* Hadrianus quidem Papa per legatos suos repetjit à Friderico Cæsare, ut liquet ex Radevico *l. 2. cap. 34.* (Guntherus ait:

Restituatur ei Comitissæ terra Mathildis)

Sed cum Cæsar rem omnem sese vel judicio vel arbitrio delectorum submissurum profiteretur, idque renueret iratus Adrianus, *omnia nutu Ire suo cupiens*, ut loquitur Guntherus, morte hujus mox subsecura & diuturno

exorto Paparum ſchiſmate, in ipſiuſmet Cæſaris poſſeſſione poſt Guelphi ducis obitum terra illa omnis perſtitit: præſertim accedente Alexandri III Papæ in quindecim annos & legitimum cauſſæ judicium aſſenſu: quo tempore pax inter Papam & Cæſarem Venetijs coaluit. Quod liquet ex ijs quæ de vetuſtis monumentis narrat Baronius ad annum 1177 n. 55. Lucio Papæ eandem Mathildis hereditatem repetenti quid oppoſuerit Fridericus idem fortiſſimus Cæſar, jam tum ex Arnoldo Lybecenſe audivimus. Non Fridericus verò tantum tenuit terram illam, ſed & filius ſucceſſorque Henricus Cæſar. Qui teſte Sigonio l. 15. Philippum fratrem Tuſciæ & Terræ Mathildis Ducem creavit. Henrico defuncto Philippus, ut gratiam Papæ mereretur, ceſſit tandem poſſeſſione illa omni, præter Montem Flaſconis; cauſſa tamen ipſa citra dubium in lite manente, jure an injuria poſſeſſio illa ad Papas pertineret. Simulac Otto IV Cæſar Roma digreſſus anno 1209, *ſummis adhibitis jureconſultis jura Regni diligenter inquiſiviſſet* (ut loquitur Sigonius l. 16,) *& quædam oppida*

oppida à *Pontifice, alia vero in Campania à Friderico, modò vacante Imperio, occupata comperisset, quæ ad Imperium sive Regnum pertinere putaret, nulla Pontificis ac sacramenti habita ratione, militibus protenus immissis recepit.* Ea inter opida fuere & illa quæ Mathildis quondam tenuerat. Circumspecte adeo sese gessisse Ottonem, & nihil non egisse ex consilio *legalium hominum, sacramento* in id adstrictorum, ut docerent *jura ad dignitatem Imperialem spectantia*, idque quoniam jurejurando promisisset Cæsar, *jura Imperii dispersa pro possibilitate sua revocare*, locuples testis etiam est, pene ex ipso illo ævo Matthæus Parisius, magna prudentia & usu rerum prævalens scriptor Anglicus. Post Ottonem igitur demum Fridericus II, à Papis inductus, reddidit Mathildica: non mustò tamen post verso consilio sibi & Imperio iterum vindicavit. Quæ omnia utique liquido docent, saltim ad illa usque tempora hereditatem illam Mathildicam à Cæsaribus potius quam Papis possessam; nequaquam vero habitum

tum ea ætate, quasi illa jure ad Pontifices pertineret.

Tertio. etiamsi Mathildis sua Papis donaverit fortassis: id utique tamen vacat dubio, etiam sic summis Imperii legibus minime potuisse illa subduci: quippe quum Mathildis omnia illis legibus fuerint obnoxia, & res cum suis oneribus transeant ad alios. Nec vero huic obstat, quod hereditas illa fuerit *allodium Mathildis*: quo titulo ab Innocentio II nuncupatur in tabulis, quibus eam Lothario Cæsari transscribit. Nam & allodialia legibus Imperii subjecta sunt. Revera autem non nisi in *beneficio* tenuit sua Mathildis. Hinc ipsemet Onuphrius in vita Gregorii septimi: *Mathildis Bonifacii, maximi per Italiam principis, filia & hæres, Imperatoris Henrici III vim timens, Longobardiæ Tusciæ & Liguriæ aliquot urbes jure hereditario ad se pertinentes Gregorio Papæ & S. R. E. donavit. Hinc odii inter Imperatorem & Pontificem seminarium primo exortum; cum Imperator donationem illam in Imperii, cujus Mathildis erat* BENEFICIARIA, *præjudicium appro-*

approbare nulla ratione voluiſſet, imo ea omnia occupare, tanquam ad ſe devoluta, tentaret.

ATQUE HÆ ſunt nobiles illæ donationes, quibus ad Papam Imperii bona devenerunt. Quarum nullam ita eſſe comparatam, ut ſummo Imperii Principatui per eam ſit aliquid derogatum, liquido jam patet omnibus. Quin Tabulas nullas produxeris, in quibus non ſit diſertè juribus ſummis Cæſareis cautum. Neque enim iſthac ætate auditum cui fuit illud hodiernum Curiæ Romanæ iniquum αὐτοπάλληλον: *Donationes, quæ Eccleſiæ Romanæ factæ ſunt, eſſe abſolutas, etiamſi donator conditionem adiecerit: cæteris vero Eccleſiis factas, non aliter quam ſi id donator voluerit.* Et verò omnia veteris illius ævi monumenta inſpicientibus non poteſt eſſe obſcurum, illa Paparum bona non minus fere atque alia Epiſcoporum, oneribus Imperii fuiſſe obnoxia, & Cæſaribus eorumque Legatis in Italiam profectis perinde ut alia omnia patuiſſe. Hinc cùm Tiburtinam urbem Pontificii juris Adriano Papæ reſtitueret Fridericus Cæſar, ſcriptis ad Tiburtinos literis, quas ex Actis Adri-

ani Baronius ad annum 1155 n 19 publicavit hæc verba inſeruit: *Hadriano Papæ civitatem dimiſimus Tiburtinam, ſalvo tamen ſuper omnia JURE IMPERIALI.* Item: *ſcientes, juramento fidelitatis, quod nuper feciſtis, vos absolutos, ſalvo in omnibus JURE IMPERIALI.* Cui formulæ aſſenſit utique Adrianus: non factu rus, ſi Petri vocatū patrimonium ab omni Cæſarum jure credidiſſet liberum: qvod hodie multis eſt perſuaſum. Imo cum in Pontificum urbibus magnam exercerent Regiæ auctoritatis vim Cæſares, haud legas ramen à qvoqvam ea in re Cæſaribus contradictum. Princeps Adrianus ille qvartus per legatos cum Friderico Cæſare expoſtulavit, cum ille majorum veſtigiis inſiſteret in exigendo ſodro, qvod appellant, ſive ijs *quæ ad fiſcum regalem ſpectabant*: ceu vocem hanc interpretatur Otto Friſingenſis l. 2. cap. 12. Nempe militem in hybernis alens Cæſar, *nuncios pro colligendo ſodro per totam Tuſciam, & maritima atque Campaniam direxit*, ut loqvitur Radevicus *l. 2. c. 10.* Horum *inſolentiam, & caſtellanorum ſuorum gravamen* incuſavit Papa,

Papa, teſte *eod. cap. 20.* Guntherus ita hoc expreſſit l. 9:

Hæc quoq; cauſſa recẽs aderat, quod Regia Miſſi
Quærere jura viri, dum per caſtella locosq;
Pontificis ſummi, mandata fidelius æquo
Publica conficiunt, nimia feritate timendi
Inſolito miſeros urgebant pondere cives.

Mentem Papæ clariùs expreſſerunt legati; qvi inter alia hæc propoſuerunt: *Nuncios ad Urbem, ignorante Apoſtolico, ab Imperatore non eſſe mittendos, cum omnis magiſtratus inibi B. Petri ſit cum univerſis regalibus: De dominicalibus Apoſtolici fodrum non eſſe colligendum, niſi tempore ſuſcipiendæ coronæ.* Unde apparet, ipſum Papam non eſſe profeſſum, nihil fiſco regio ſe debere. Verum hæc etjam ipſimet Epiſcopo Babenbergenſi, Principi prudentiſſimo, *duriſſima* tunc viſa ſunt. Et de priore poſtulato ipſe Fridericus Cæſar ex tempore ita eſt locutus: *Legatos ab Imperatore ad Urbẽ non eſſe mittendos affirmat, cum omnis magiſtratus inibi B. Petri ſit cum univerſis Regalibus. Hæc res fateor magna eſt & gravis, graviorique & maturiori egens conſilio. Nam cum*

divina ordinatione ego Romanus Imperator di car & ſim, ſpeciem tantum dominantis effin go, & inane utique porto nomen ac ſine re, Urbis Romæ de manu noſtra poteſtas fuerit ex cuſſa. De ultimo nihil actum eſt: ut & priu poſtulatum ceu nimis abſurdum effectu ca ruit. Et ſane ſicuti reliqua multa ita & Rom Papis data eſt; ſingulatim hanc magis quan alia Papis eſſe obnoxiam redditam, adverſa tur utique omnibus donationum tabul's. Eoq paulo ante ipſimet Legati Pontificii hiſce verbi ſalutaverunt Auguſtæ Vindelicorum Fridericun Cæſarem: *Salutant autẽ vos venerabiles fratre noſtri, clerici autem VESTRI, Univerſi Cardinales, tanquam DOMINUM & Im peratorem URBIS & Orbis.* Quod diſerte notavit Radevicus l. 1. c. 22: utut illum hoc nomine perſtringat Baronius ad annum 1158. Sed & cum Fridericus ille Cæſar, tum qui eum ſunt ſecuti Henricus VI, Otto IV, Fridericus II ſtrenue jura ſua ſumma Cæſarea in Eccleſiæ quoq; Romanæ patrimonium & Urbem ipſam exercuerunt: quod infinitis exemplis facillimum eſt oſtenſu.

Quid

Quid quod, saltem ad Gregorium usq; VII Papam, in ipsos Pontifices vim Imperii gravissime Cæsares ab Ottone usque exercuerint? Hinc sane de Gregorio illo Onuphrius: *Huic cum omnes Latinæ Ecclesiæ tum præcipue Romana acceptum referre debet, quod libera sit & ab Imperatorum manu eruta, cum antea tanquam vilis ancilla non ab Imperatoribus modò sed à quovis Principe Romani Imperatoris præsidiis fulto, premeretur.* Et vero.

Ex illo fluere & retro collapsa referri Cæsarum hactenus recepta & omni orbi probata jura. Nisi quod Fridericus primus, exorto in Romana Ecclesia schismate, judicium caussæ ad se tanquam Urbis dominum revocans, fugientem Cæsarum auctoritatem nonnihil stiterit, irrito licet tandem conatu. Quum nihilominus tamen territorium omne Pontificum legibus Imperii manserit obnoxium, ceu multis demonstravimus, manifestum est quod jam tum diximus; saltem ad hæc usque tempora omne illud Ecclesiæ Romanæ patrimonium intra limites Imperii consti[illegible] adeo quidquam esse caussæ, qua[illegible]

nos qvidem hoc loco de Eccleſiæ illius & Imperii finibus dividundis ſimus ſolliciti.

Caput XI.

Regni Italici fines ad Fridericum uſque II integros manſiſſe, niſi quod per injuriam partem eius decerpſerit Neapolitanum Regnum: Simul vero Venetorum urbi libertatem ſuam relictam.

URbem Romam cum reliqviis qvibusdam veteris Imperii Romani, aliaque nonnulla, utut Ottonis Magni aliorumque Cæſarum dono Romanis Pontificibus ceſſerint, manſiſſe in ditione Imperii Germanici, idqve continuata ad Fridericum usqve II poſſeſſione, (ſecus qvam hodie Romana Curia profitetur) cum alibi latius tum proxime breviter, clare tamen, docuimus. Jam tum quoqve, Italici regni nomine illud omne, qvod Langobardicum ante audiebat, dudum veniſſe, idqve Ottonis Magni armis Germanico Imperio adjectum, oſtendimus. Ne qva tamen defuiſſe Imperii noſtri commodo videamur, ſeorſim Italici qvoque illius regni fines, quem-

qvemadmodum ad eadem illa usqve Friderici II tempora sese habuerint, nonnihil explicatius describemus.

Igitur VENETAM urbem ipsam intra Adriaticas aqvas subsistentem, nos qvidem ingenue fatemur, nunqvam Germanici juris esse factam. Illam fœdere æterno inter Carolum Magnum & Constantinopolitanos Cæsares inito, Orientali illi Imperio redditam, certe à legibus Imperii Occidentalis absolutam, jam tum fide Annalium Francicorum professi sumus. Ex eo ad Ottonis Magni usque tempora, nemo sive Cæsarum Occidentalium sive Regum Italiæ, in urbem illam qvidqvam sibi potestatis arrogavit. Certe in monumentis nulla ejus vestigia apparent. Neqve verò sine injuria libertati isti opponuntur, illa Sigonii ex l. 4. *de Regno Italiæ* de Carolo Crasso, qvod *fœdus inter Venetos atq; Italicos sibi subjectos in quinquennium renovaverit*: aut, quod *Ludovico* Cæsar anno 894 Petro Venetiarum *Duci*, Hugo Italiæ Rex Urso Duci anno 927 vetus privilegium *de tuta justaq; rerum suarum in regno Italico possessione* Venetis firmaverint: deni-

deniq; Berengarii II pactum anno 950 cum Venetis initum de finibus. Pugnant hæc potius pro libertate Urbis quam quod eam impugnent; dum diſerte Urbem illam eximunt, ab Italicis Cæſari ſubjectis & Regno Italiæ. Quanquam privilegia illa id doceant, in Regno Italiæ bona quædam Venetorum civium fuiſſe jam tum ſita, in continente ſcilicet: quæ Regni legibus obnoxia fuiſſe non negamus.

In ea itaque libertate, (ſi non majore,) reperit Otto Magnus Venetam urbem, in qua Caroli Magni conſenſu collocata eſt. Sed nec ille nec ſequentium Cæſarum ullus vi Urbem iſtam adegit in leges Imperii: nec Urbs ipſa ſponte ſeſe dedidit. Ne attentata quidem à Cæſaribus noſtris libertatis illius ſigna reperias in vetuſtis annalibus: ſed Duces quidem *Amicorum Imperii*, ipſas autem Venetias *Regni* titulo à Cæſaribus condecoratas. Affert Nicolaus Craſſus in ſuis ad Donati Jannotti de Republ. Veneta aureum ſane libellum annotatis, Henrici V Cæſaris Tabulas anno M CXI Veronæ exaratas: quæ clariſſime docent illa quæ modo diximus, ſimulque oſten-

oſtendunt, continentis terræ omnia Venetorum bona Italici tum fuiſſe adeoque Imperatorii juris, eximiis licet privilegiis munita, & qvænam inſulæ Venetiarum nomine tum venerint, illiusque libertatis fuerint participes. Videtur proinde haud abs re fore, ut ſaltim partem illam Tabularum heic recitemus, quæ noſtro inſtituto ſubſervit. *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Henricus, Divina favente clementia, Quintus, Romanorum Imperator Auguſtus. Quoniam ſtabilem Chriſtianorum Principum charitatem operari plurima bona ad multorum utilitatem, evidenter novimus, & virorum ſapientes, & diſertos Rectores regnorum ſuorum, notos habere ſemper & amicos curavimus: Ordelaphum Faletrum Dei donis Chriſtianum & clarum Ducem Venetiorum, quem luce ſapientiæ & totius honeſtatis ubertate pradicabiliter pollere manifeſtum eſt, habere notum & amicum ad decus Imperii noſtri ſtabilitate perpetua decrevimus. Ad cujus rei perpetuam confirmationem hoc, quod ipſe Dux vir ſapiens & honeſtus fieri exaudibiliter poſtulavit à nobis, conſilio noſtrorum Prin-*

cipum digna poſtulatione impetravit. Hae igitur ratione tantæ dilectionis uniti, noſtrã utrinque caritem rationabiliter obſervavimus, & in multis magnisque negotiis, publicis ac privatis, ejus ſinceram dilectionem, & præclaram ſapientiam, Imperio noſtro & nobis noſtrisque fidelibus utilẽ exiſtere probavimus. Et quia ipſius rei evidentia, & ſapientum judicio ſapiens ac diſcretus ipſe Dux Venetici REGNI rector exiſtit, & egregia voluntas & pura dilectionis exhibitio, quam ſemper erga nos habuit & noſtrum Imperium, eum nobis in omnibus commendabilem exhibuit, dignus eius & honeſtus interventus apud noſtram Imperatoriam Majeſtatem locum ehariſimi AMICI & viri ſapientiſſimi venerabiliter obtinuit. Igitur ob ſinceram & venerabilem eius dilectionem, veræ charitatis vinculis aſtrictam, quicquid ipſe Dux & Venetici Ducatus Eccleſia & Populus, retro per triginta annos, Imperii noſtri poteſtate, (ſecundum quod in præcepto noſtri patris, & noſtrorum prædeceſſorum, Regum & Imperatorum, continetur, & pacto Othonis Imperatoris regitur) juſte & legaliter habuit & tenuit, per

hanc

hanc nostram Imperialem paginam renovamus, atque confirmamus. Hujus autem rei internuntii inter nos & prædictum Ducem, nostrum charissimũ AMICUM, viri nobiles extiterunt, Vitalis Faletrus, eius consobrinus Morocenus, & Stephanus dilectus eiusdem Ducis Capellanus & Cancellarius, atq́ Urso Justinianus vir illustris: non quod istorum gratia vel cujuslibet alterius hoc faceremus, sed solummodo dulci charitate Ducis charissimi nostri, cui indissolubiliter uniti sumus, prout dictum est. Hoc egimus ita quidem, ut pars parti nil malignum, aut injustum, sed semper quod rectum est, in omnibus rationibus rebusque facere præsumat: & si, quod absit, aliqua malitia vel læsio inter partes commissa fuit, per huius fœderis decreta tegatur, ac facta satisfactione à rebelli & transgressoria parte, ad pactum observandum hæc series fœderis inviolabiliter semper maneat per cuncta annorum curricula, remota contradictione vel impugnatione, tam nostra quam nostrorum successorum omnium. Quia injustum videtur, ut aliquis vel his vel aliis æquis sanctionibus repugnare nitatur. Et ut maxime ac specialiter

notentur vicini populi, tam ex noſtro Imper quàm ex prædicto Ducatu Venetiæ, à quib omnimodo hanc pactionis inſtitutionem obſ vandam eſſe decrevimus, hi ſunt ex noſtro ſc cet jure. Papienſes, Mediolanenſes, Crem nenſes, Lucenſes, Piſani, Genuenſes, Place tini, Ferrarienſes, Ravennates, Comaclenſe Florentini, Ariminenſes, Piſaurienſes, Cen natenſes, Janenſes, Senogallienſes, Anconenſe Humanenſes, Fermenſes, Eporienſes, Verone ſes, Monteficenſes, Gautlenſes, Vincentenſe Paduenſes, Tarviſienſes, Cenetenſes, Forojulie ſes, Piſtorienſes, & cuncti de noſtro Italico regn ſive qui modò ſunt ſive qui impoſterum futu ſunt. Ex prædicto vero Ducatu Venetiæ ſunt: R voaltus, & Matamaucenſes, Cluienſes, Pal ſthinenſes, Caputargolenſes, Brintellenſes, Laur tenſes, Babienſes, Murianenſes, Majorbi enſes, Trocellienſes, Amianenſes, Burianenſes Conſtantienſes, Equilienſes, Caprolenſes, Civi tatinenſes, Finenſes, Gradenſes, & cuncta gene ralitas populi Venetiæ, ſive qui modo ſive qui futuri ſunt. Confirmamus itaque, Veneti corum fines à nemine noſtrorum inquietari in-

vadi

vadi vel minorari debere; ſed libere & absque ullo impulſu, quæ retro ab annis poſſedere triginta, deinceps poſſideant. Proprietates vero, & prædia, quæ habere videntur tam ipſe Dux, quam ſuus Patriarcha, nec non & Epiſcopi, Abbates, & Eccleſiæ ſanctæ Dei, & reliquus populus Venetiæ ſibi ſubjectus, infra poteſtatem Imperii noſtri, ſive in campis, ſive in domibus, pratis, ſylvis, vineis, paludibus, ſalitis, ſationibus, piſcationibus, quiete poſſideant, absque cujusquam inſultantis machinatione, aut læſione, ſive ſinifraquapiam tergiverſatione: ita ut nemo contrarietatem eis facere præſumat, nec etiam venationem, aut populationm, ſine eorum licentia exerceat, neque violentiam ibi reſidentibus inferat. Pene in extremis earundem tabularum hæc habentur. *Et hoc ſtetit de capulo, quod Rivaltenſes, Olivolenſes, Metamaucenſes, Albinenſes, Torcellenſes, Amianenſes fecerunt retro ab annis triginta: habeant licẽtiam faciendi ſecundum antiquam conſuetudinem, ſive per flumina, ſive per mare. Equilenſes vero capulare debent in ripa ſancti Zenonis, usq; in foſſam ſancti Metamauci & Gen-*

tionis, ſecundum conſuetudinem; & omnem arborem vehere cum carro aut ad collum, quantum ſibi placuerit; & habeant licentiam pecudes in ipſis finibus paſcere vel pabulari. De finibus Civitatis Novæ dicimus, ut terminatio, quæ à tempore Liutprandi Regis facta eſt inter Paulucionem Ducem & Marcellum magiſtrum militum, deinceps manere debeat: id eſt, de plave majore usque in plavem ſiccam, peculium quoque & gregem cum ſecuritate paſcere. Capriani vero in ſylva Foroiuliana, ubi ſemper capulaverunt, capulare debeant; ſimiliter Gradenſes ſecundum antiquam conſuetudinem in ſylvis Foroiulii capulum faciant. Confirmamus etiam Lauretum, ut quantum aqua ſalſa continet, eius ſubiaceat poteſtati. Et nullus Princeps vel pauper aliquem Veneticorum diſtringere, aut legem facere de aliqua Veneta ſubſtantia, aut ad placitum ducere, niſi in præſentia illorum Ducis, aut fodrum tollere de illorum terris, quæ in noſtro regno ſunt, aut bannum mittere, tam de habitantibus in Venetia, quam de illorum hominibus ubicunq; habitantibus, iuſtitiam

tiam aliquam accipere præſumat, niſi in præſentia Dominorum ſuorum.

Hactenus Tabulæ. Ubi inter alia obſervatu dignum & hoc occurrit, Gradenſem inſulam Venedico juri adſcribi: quam tamen Carolo Magno paruiſſe olim, certum eſt & notatum à nobis jam ad Epiſtolas Leonis III Papæ. Et verò ab illo uſque tempore complures à ſeſe inſulas occupatas ipſi Veneti fatentur. Non aliter autem de Venetorum urbe ſenſiſſe ipſum etiam Fridericum I Cæſarem indicat vel illud, quod cum Papa Alexandro III ea in urbe, tanqvam extra Imperii ſui fines, pacem inierit, adverſus illam hoſtili nihilo tentato. Nec enim eſt quod nos moretur fabula de Ottone Friderici filio à Venetis capto: cui addere aliam ſolent de Alexandro Papa Cæſari venerabundo proterve illudente. Etenim nihil horum habent omnes illius ævi ſcriptores: eoque à Jacobo Spigelio *in notis ad Guntherum*, Chriſtoph. Lehmanno *l. 5. Chr. Spirenſ. cap. 58*, Andrea Dinnero aliisq; noſtratium, ab ipſo Baronio ad annum 1171, imo qvod caput dixeris, ab ipſomet Urbano IIX Pontifice

fice literatiſſimo ac ſapientiſſimo, quod & Caramueli *n. 364. Pacis licitæ* eſt notatum, contempta Venetorum ob id indignatione, jam dudum inter commenta damnatæ fidei omnia iſthæc numerata ſunt.

NIHIL proinde ſupereſt dubii, quin Urbs quidem ipſamet Venetiarum extra fines Imperii Germanici habenda ſit. Præter inſulas tamen illas Venetas, quas modo audivimus in Tabulis iſtis enarratas, nec in Adriatico ſinu, nec in Tyrrheno mari, Italiæ quidem vicinæ, inſulæ ullæ fuerunt, quæ non pertinuerint ad jus ſive Imperii veteris ſive Italici Regni, atque adeo non ſimul fuerint juris Imperii novi Germanici. Et vero nullæ in utroque mari viciniores inſulæ memorantur alterius ditionis. Ex adverſo jam audivimus, Romano Pontifici maritima multa utriusque littoris donata cum proximis inſulis: Corſicam item & Sardiniam in donis numeraram. Quin imò certum eſt, ceſſantibus Papis binas haſce inſulas ſibi vindicare, in utramque ab ipſis Cæſaribus manum injectam. Quemadmodum Fridericus I, in utramque inſulam regiæ

admi-

administrationis ergo legatos destinaverit, frustratus tamen à Pisanis & Genuensibus, quorum curæ legatos illos commiserat, Sardinia ab utraque urbe in proprios usus occupata, narrat Radevicus *l. 2. cap. 9.* Fridericum II Cæsarem filium suum Enzium, rebus gestis clarum, Sardiniæ Regem constituisse, notissimum est. Siciliam quidem itidem ab Ottone Magno & Henrico II in Tabulis legitur donatam, sed adjecta diserte illa clausulâ: *si Deus nostris illam tradiderit manibus.* Nunquam autem venit in Cæsarum Germanicorum potestatem. Nec apparet, quei aliquid *juris in* insulam potuerit ijs competere, quum pacto illo æterno inter Carolum Magnum & Nicephorum Calabria simul & hæc insula in perpetuum jus Constantinopolitanis cessisset: nec postea novo juri occasio fuisset data. Partitio insularum mediterranei maris aliarum.

At in continente ipsa nihil non, si Italiæ extrema excipias de quibus postea, jam tum Magno Ottoni paruit. Henrico quarto Cæsare jura Regia per bella civilia cæperunt

quidem multum imminui, & ex eo ad libert
tem, Urbes cumprimis nonnullæ Longoba
dicæ, adſpirare, Friderici tamen I felicibus a
mis, ad priſtinum obſequium omnia pene re
ducta ſunt. Unius Radevici verbis ex *l.*
cap. 5. & 6 hoc loco narrabimus, quid de jur
bus Regiis in Comitiis Roncalienſibus ultr
omnes Italiæ Epiſcopi Principes & Urbes fu
erint anno 1158 profeſſi. *Deinde ſuper juſtiti
Regni & de Regalibus, quæ longo jam tempore, ſe
temeritate pervadentiũ, ſeu neglectu Regum, Im
perio deperierant, ſtudioſe diſſerens,* (Cæſar) *cum
nullã poſſent invenire defenſionem excuſationis
tam Epiſcopi, quã Primates & Civitates, uno ore,
uno aſſenſu, in manum Principis Regalia reddi-
dere. Primique reſignantium Mediolanenſes
extitere. Requiſitique de hoc ipſo jure quid
eſſet, adjudicaverunt Ducatus, marchias, comi-
tatus, conſulatus, monetas, thelonea, fodrum,
vectigalia, portus, pedatica, molendina, piſca-
rias, portus, omnemque utilitatem ex decurſu flu-
minum provenientem. Nec de terra tantum,
verum etiam de ſuis propriis capitibus cenſus
annui redditionem. Hiſq; omnibus in fiſcum ad-*
nu-

numeratis, tanta circa priſtinos poſſeſſores (Cæſar) uſus eſt liberalitate: quicunq; donatione Regũ aliquid horum ſe poſſidere inſtrumentis legitimis edocere poterat, is etiam nunc Imperiali beneficio & Regni nomine idipſum perpetuo poſſideret. Ex his tamen qui nullo jure, ſed ſola præſumptione de regalibus ſe intromiſerant, XXX milia talentorum, plus minusve, redditibus publicis per ſingulos annos acceſſere. Præterea & hoc ſibi ab omnibus adjudicatum atque recognitum eſt: in ſingulis civitatibus poteſtates, conſules, caterosve magiſtratus aſſenſu populi per ipſum creari debere, qui fideles ſimul & prudentes, & Principi honorem, & civibus patriaque debitam juſticiam noſſent conſervare. De his autem omnibus, fideliter & ſine fraude recipiendis & obſervandis, ab omnibus civitatibus, & ſacramenta præſtita, & vades pro libitu Imperatoris exhibiti ſunt.

Hæc omnia Radevicus. Ubi obſervandum, ipſos quoque Epiſcopos Italicos tum agnoviſſe Regiam in ſe & ſua auctoritatem, non minus atque alios. Qua de re ne dubitemus faciunt verba etiam Ottonis Murenæ

coævi ſcriptoris à Baronio adducta. Cum enim Regalia à delectis judicibus indicata eſſe, narraſſet, pergit: *Hoc ſic peracto, Mediolanenſis ARCHIEPISCOPUS una cum Conſulibus Mediolani, omnes alii præſentes Lombardiæ EPISCOPI, Comites, Marchiones, Duces, cæteriq; Italiæ Principes, & omnium Lombardiæ civitatum Conſules ibi adſtantes, publice, in colloquio ipſo ſurgentes, in manu ipſius Imperatoris omnia, quæ prædicti judices jura Regalia eſſe dixerant, refutaverunt, & ei fidem de ipſis omnibus fecerunt.* Et vero hæc occaſio fuit Hadriano Papæ, denuo (per ſummam tamen injuriam) incandeſcendi. Guntherus l. 9. ita narrat de Hadriano:

Præcipue poſtquam ſua jura recognita fiſco
Aſſenſu procerũ per cunctas comperit Urbes,
Indoluit facto: quantumq; videbat honoris
Acceſſiſſe viro (Cæſari) tantum Pater ipſe putabat,
Deceſſiſſe ſibi.

Radevicus diſerte l. 2. c. 15 de eodem: *Occaſionem quærens, cum audiſſet quod Regalia Principi tam ab Epiſcopis & Abbatibus, quam à Civibus & Proceribus recognita fuere, literas*

ras in fronte quidem leniores, diligentius vero conſideratas acriore eomminatione plenas, de hoc negocio dirigit. Extat in Appendice Radevici à Nauclero invenra Hadriani ad Cæſarem Epiſtola, & hujus reſponſum. In Epiſtola Papæ hæc leguntur: *Quid dicam de fidelitate B. Petro & nobis à te promiſſa & jurata? quomodo eam obſervas, cum ab iis qui dii ſunt & filii Excelſi omnes, Epiſcopis videlicet, homagium requirens fidelitatem exigis, & manus eorum ſacratas manibus tuis innectis.* Cæſar ita reſcripſit: *Ab iis autem qui Dii ſunt per adoptionem & Regalia noſtra tenent, cur homagium & regalia ſacramenta non exigamus? cum ille noſter & veſter inſtitutor ab homine regem nihil accipiens, ſed omnia bona omnibus conferens, pro ſe & Petro cenſum Cæſari perſolvit, & exemplum vobis dedit, ut ita faciatis. Doceat vos dicens: quia mitis ſum & humilis corde. Dut igitur Regalia noſtra dimittant: aut ſi hæc utilia judicaverint, quæ Dei Deo quæ Cæſaris Cæſari perſolvant.* Epiſtolas ſubſecuta mox eſt in eandem ſeutentiam Pontificia Legatio, & Cæſaris extemporanea reſponſio. Nam Le-

gati quidem inter alia proposuerunt : *Episcopos Italiæ solum sacramentum fidelitatis sine hominio facere debere domino Imperatori: Neque nuncios Imperatoris in palatiis Episcoporum recipiendos.* Respondit verò Imperator: *Episcoporum Italiæ ego quidem non affecto hominium: si tamen & eos de nostris regalibus nihil delectat habere. Qui si gratanter audierint à Romano Præsule : quid Tibi & Regi ? Consequenter quoque eos ab Imperatore non pigeat audire: quid Tibi & possessioni ? Nuncios nostros non esse recipiendos in palatiis Episcoporum asserit, Concedo ; si forte aliquis Episcoporum habet in suo proprio solo, non de nostro, palatium. Si autem in nostro solo & allodio sint palatia Episcoporum, cum profecto omne quod ædificatur solo cedat, nostra sunt & palatia. Injuria ergo esset , si quis Nuncios nostros à Regiis palatiis prohiberet.* Narrat hæc omnia Radevicus , & ut fide digna repetit ex illo Baronius ad annum 1159. Frustra vero fuit Hadrianus. Nam & illum mors abripuit : & Episcopi Italiæ in homagio Cæsari præstando saltim ad Friderici

derici II fata perrexerunt. Quæ obiter duxi heic notanda: ut appareat, cum isthac tempestate Episcoporum quoque sacra bona in Cæsarum fuerint jurisdictione, multo magis omnia alia eidem paruisse. Et vero unice observari & hoc meretur: etsi in epistola conqueratur Papa non de *homagio* tantùm, sed & de *fidelitatis* sacramento, Legatos tamen concedere, fas esse ut *fidelitatem* jurent Cæsaribus Episcopi.

Non multo post quidem Urbes Italiæ complures, primum Hadriani inde Alexandri Pontificum instinctu, facta conjuratione in libertatem sese asserere studuerunt, bellis cum Cæsare Friderico gestis multo acerrimis; tandem tamen anno 1183 Constantiæ pace publica restituta, ita aliquid Urbibus indultum, ut auctoritati Regiæ per conscriptas tabulas sancte simul in futurum cautum sit. Reperiuntur passim Tabulæ illæ de *Pace Constantiæ* vulgo dictæ, & nonnihil sunt prolixiores: eoque non est quur eas hic inseramus. Merito tamen magni faciendæ, ut quæ doceant regia omnia jura, statumque adeo publicum regni

regni Italici, qualia iſthæc inpoſterum habere ſe debebant.

INFELICIOR Regni illus fortuna fuit in defendendis finibus Italiæ citerioris. Vexabant Apuliam & Calabriam finitimaque loca Sarraceni pariter & Græci: quos cum Normanni nonnulli ex Gallia Normannica oriundi, qui iſthuc terrarum ſorte appuleranr, & prudentia & dexteritate ſingulari feliciter retudiſſent, ab ipſo Cæſare datæ ſunt illis ibi ſedes, in Regni præſidium. Diſerte Wippo in vita Conradi Salici: *Facta pace inter Romanos & Teutonicos, Imperator in Apuliam proceſſit: & Beneventanum & Capuam ac reliquas civitates illius regionis, ſive vi ſive voluntaria deditione, ſibi ſubjugavit: & Normannos qui de patria ſua, neſcio qua neceſſitate compulſi, in Apuliam confluxerant, ibi habitare licentiam dedit, & ad defendendos terminos Regni adverſus Græcorum verſutias, eos Principibus ſuis coadunavit.* Hermannus Contractus id jam Henrico Sancto Cæſare factum narrat ad annum 1022: *Henricus Imperator Campaniam petens, Trojam, Neapolim, Capuam,*

&

& cæteras civitates in deditionem accepit, & Nordmannis quibusdam, qui tempore eius illò confluxerant, quoddam, ut ferunt, in illis partibus territorium concessit; sicque ipse per Romam victor rediit in Italiam. Datum erat jam ante Romano Pontifici in terras illas juris aliquid: Normanni autem isti jam novo numero aucti, Roberto Guiscardo duce, & hæc Imperii occidentalis & alia quæ hactenus Constantinopolitani juris fuerant, excusâ omni Cæsarum Pontificumq; reverentiâ, in suam ditionem redegere. Bertholdus Constantiensis Appendice ad Hermannum Contractum ad annum 1053: *Nordmannorum gens à temporibus prioris Henrici Imperatoris in partes Calabriæ, Samniæ, Campaniæque confluxit. Et quia indigenis, contra Græcorum & Sarracenorum incursiones audacter præliando, auxiliabatur, primo gratanter accipitur. Postea vero pluribus eorum ad uberem terram concurrentibus, viribus adaucti, ipsos indigites & res eorum violenter possedere.* Ut plenius ita asperius ipse Contractus ad eundem annum: *Ea gens à temporibus prioris Henrici Imperatoris in*

Calabriæ Samniæ Campaniæque partes paulatim, ex Gallici Oceani oris adventicia, confluebat. Et quum bellicosior Italicis gentibus videbatur, primò gratanter accepta, crebro indigenis, contra Græcorum & Sarracenorum incursiones audacter paliando, auxiliabatur. Postea verò pluribus eorum ad uberem terram accurrentibus, viribus adaucti ipsos indigenas bello premere, injustum dominatum invadere, heredibus legitimis castella, prædia, villas, domus, uxores etiam vi auferre, res Ecclesiarum diripere, postremò divina & humana omnia, prout viribus plus poterant, jura confundere; nec jam Pontifici, nec ipsi Imperatori, nisi tantum verbotenus, cedere.

Hæc Contractus. Operæ fuerit pretium audire hic de ipso etiam Roberto Guiscardo differentem Ottonem Frisingensem l. 1. de gestis Friderici cap. 11. *Robertus iste ex mediocri stirpe in Normannia, ex eorum militum ordine quos Vavassores vulgo ibi dicere solent, in plaga quam Constantiam indigenæ dicunt, editus. Cum Rogerio fratre, tam patri famis tempore morem (ut ajunt) gerens, quam ob locorum steri-*

rili-

rilitatis moleſtiam à natali ſolo progreſſus, multo tempore multas provincias, oportuniorem ad inhabitandum terram quærens, oberravit. Unde & aboberrandi circuitu, patria lingua Guiſtardus, tanquam oberrator, vel girator, appellatus eſt. Cum ergo non paucis, ut dictum eſt, diebus multarum regionum girator exiſteret, à citeriori Italia, quæ modo Apulia ſeu Calabria dicitur, tandem excipitur. Quam dum à Langobardis poſſeſſam inertis plebis inhabitatione, tanquam induſtriæ defenſionis vacuam inveniret, remiſſis in Galliam nunciis, expoſitaq; locorum idoneitate ac gentis inertia, ad expugnationem earum provinciarum conſocios invitavit. Et ne multis detinear, virtute, dolo, arte, ignavi populi victor exiſtens, Campaniæ, Apuliæ, Calabriæ, Siciliæ ad ultimum poſſeſſor inventus eſt. Reliquit autem Rogerio fratri ex parte ſui Comitatum Siciliæ tenendum. Ipſe vero Ducatum Apuliæ cum Calabria ſibi retinuit.

His initiis ortum in Italia Neapolitanum, quod hodie vocatur Regnum: qua ratione Regno Italico omne quod in Calabriam usq; inferiorem, (inde enim Græcorum ditio incipiebat)

à Campaniæ finibus protenditur, deceſſi
Etſi enim iniqui illi invaſores cum Roman
Pontificibus tandem pepigerint, atque it
illis ſaltim aliquatenus fuerit ſatisfactum, Ca
ſarum tamen diſpar fortuna fuit; præſertir
ex quo factionem illam Pontifices Cæſaribu
oppoſuere in uſum ſuum. Exercitum, ſed nc
bulonum potius quam militum, primus con
tra illos jam ſacris diris devotos duxit, qu
primus etiam Romanorum Pontificum, mi
nus laudabili ſane ad poſteritatem exemplo
bellum movit, Leo IX Papa anno 1053: *cum
illi*, verba ſunt Contracti, *pacem petentes ſub-
jectionem ſervitiumq; ipſi promitterent, & qua
priùs injuſte ſibi uſurpantes invaſerant, ejus be-
neficio gratiaq; retinere velle ſe dicerent.* Verum
ille ingenti ſtrage victus, coactus inſuper eſt ho-
ſtem victorem communioni Eccleſiæ reſti-
tuere. Sexto anno pòſt, quod recuſavit Leo, ac-
ceptavit Nicolaus II, prout docet Baronius ad
annum 1059; *divino* id factum *conſilio* judicans,
rectius ſi *utili* dixiſſet. Sequuti Nicolai exem-
plum Pontificum alii. Imo Anacletus Innocentio
II oppoſitus Papa, non dubitavit Regio titulo
&

& diademate Rogerium ornare : qua de re idem Baronius legendus ad annum 1130. n. 52. At recte quidem S. Bernhardus cenſuit epiſt. 119: *omnis qui in Sicilia ſe Regem facit, contradicit Cæſari*: ipſemet tamen Innocentius anno 1139 dignitatem illam, Cæſare inconſulto, confirmavit Rogerio. Movit aliquid, in gratiam tamen Romanæ Eccleſiæ potius fortaſſe quam Imperii, contra Normannos illos Cæſar Lotharius, & minitatus multa eſt Fridericus I. Fruſtra vero omnia.

Imo Friderici filius Henricus VI Cæſar, ducta anno 1189 Conſtantiâ, novi illius regni poſſeſſionem quaſi in dotem conſecutus eſt. Nec tamen vel ſic in ditionem Imperii terræ pervim ſubductæ redierunt : etſi, certis legibus & illas & univerſum Siciliæ regnum Imperio unire ſtuduerit Henricus ille Cæſar. Ea de re, in Collectione magni Chronici Belgici quam Piſtorius edidit, Joannes neſcio quis monachus ita diſſerit. *Imperator Henricus videns Regnum Alemanniæ & Imperium Romanum propter frequentes mutationes Imperatorum multa mala perpeſſum, priusquam vot.*

Principum in perſona Imperatoris poſſent co
venire, ordinavit: ut amplius electio non fiere
ſed perſolam ſanguinis ſucceſſionem Imperiu
conferretur, ita ut qui propinquior Imperato
eſſet Imperator fieret. Ut autem Henricus
filio ſuo Friderico, quem de Conſtantia uxore
ſua habuit, ſumeret exordium, REGNU
SICILIÆ & CALABRIÆ, & Duc
tum Apuliæ, & Principatum Capuæ, quæ fili
eius ab avis hæres acceperat, Romano Imper
univit, ut perpetuò terrarum iſtarum unus d
minus eſſet. De ſtudio Henrici hereditariam ſu
ceſſionem Cæſarum revocandi in uſum, m
minit nonnihil & Gobelinus Perſona in Co
modromio, addens irritum redditum negc
tium quod Saxonici Principes adverſati fu
rint: de unione autem Siciliæ cum Imperi
ſilet. Non eſt tamen vero abſimile & ho
Certe niſi ab initio hereditaria quaſi obtinuiſſ
ſucceſſio Cæſarum Regumque noſtrorum, no
tot regna in unum reipubl. corpus coaluiſſen
nec inutile fuiſſet Henrico, eâ quaſi permutatic
ne in familiam ſuam jus hereditarium Cæſare
dignitatis transferre.

Quc

Quicquid vero hujus ſit, id conſtat: ab Henrici usq; III Cæſaris ætate terras illas nobiliſſimas in ditione fuiſſe Normannorum magis quam Cæſarum; hos tamen perpetua contradictione Imperii jura integra tunc ſervaſſe, nemo meritò negaverit.

CAPUT XII.

Burgundiæ & Arelatenſe Regnum, per injuriam in terris Germanico Imperio debitis enatum, eidem rurſum perpetui fœderis lege ſociatum, eſſe; idque qua ratione ſit factum.

DE Italia & Cæſarea dignitate quemadmodum ad Germanos devenerit, propagatâ ad Fridericum usque II poſſeſſione, ſatis eſt dictum. Venimus ad id quod reliquum fuit quondam Lotharii Cæſaris. Ejus filius Carolus Provinciæ ſive Galliæ Narbonenſis cis Rhodanum egit Regem. Si aliis credimus, ceſſerunt eidem & Burgundiæ minoris nonnulla. Verum Carolo mortuo hæc quidem Lotharius Lotharingiæ rex, illam vero Ludovicus Cæſar, ſuperſtites fratres quaſi hereditario jure

jure creverunt. Jam tum audivimus *cap. VII*, quemadmodum Burgundica illa, quasi portiones Lotharingici regni, initio Ludovicus Germanicus & Calvus patrui diviserint inter se, inde vero omnia ad Ludovicum Ludovici Germanici filium devenerint.

Ludovico Cæsare Lotharii filio mortuo, ut Italiam cum Cæsarea dignitate, ita & Provinciam solus Calvus, fratri Ludovico Germanico majori natu præcipiens, per injuriam occupavit; sed ita, ut novum ibi regnum vanâ inflatus ambitione conderet. Unus apud illum omnia pene aliquandiu potuerat Judithæ uxoris frater, Bosso aut Boso dictus: hunc Provinciæ regem creavit. Ea de re Regino ad annum 877: *Carolus senior Romam secundò profectus est, ubi jam pridem Imperatoris nomen à Præsule Sedis Apostolicæ Joanne ingenti pretio emerat. Ab Urbe Roma in Longobardiam reversus, Bosoni Hirmingardam, filiam Germanichildis Reginæ & Ludovici Imperatoris in matrimonium jungit. Dedit insuper eidem Bosoni Provinciam, & coronam in vertice capitis impositâ eum Regem appellari jussit. Ut more priscorum Imperatorum Regibus*

gibus videretur dominari. Æmylius narrat, Boſonem ad regium nomen amplexandum ab uxore Hermengarde majoribus Auguſtis tumida, *quod negaret jucundam ſibi vitam fore niſi virum Regem amplecteretur*, fuiſſe incitatum. Addit: *Calvus quoque Auguſtus, ut non Duces modò ſed & Reges crearet, eisque jura dicere, uxoris fratrem Provinciæ Regem appellat, quæ Hermengardæ illius uxoris patri avoque Auguſtis paruiſſet: ita facilius & ſanctiore jure minorique invidia Provinciam ad Francorum imperium redituram.* Haud negaverim, tale aliquod conſilium animo Calvi ſediſſe, obſervans illum quidem faſtum in Calvo ab Annalibus etiam Fuldenſibus ad annum 876 notatum: *Karolus Rex de Italia in Galliam rediens, ut majorem ſuæ mentis elationem oſtenderet, ablato Regis nomine, ſe Imperatorem & Auguſtum omnium Regum cis mare conſiſtentium, appellari præcepit.*

Hæc ſunt prima initia novi illius Regni, quod ARELATENSE à regia primaria ſede ſolet nuncupari. Boſonem tamen nihilominus non alio quam Comitis titulo frequenter ſcripto-

ptores illius temporis appellitant, quaſi re gii nominis invaſorem cum habentes. Ill vero altiora etiam tentare non dubitavit uxorii forte juris prætextu. Nam & cum Papa Joanne Italiam intravit regni illius oc cupandi cauſſa anno 878, ut habent Annales ſpe licet fruſtratus; & ſequente anno Ludo vico Balbo defuncto Burgundiæ ſe regem dixit. Ea de re ſic Æmylius: *Erant nobiles inimicitiæ inter Boſſonem & Theodericum, quod uterq; Eduenſium Comitatum ſuum eſſe diceret eoq; usq; contentiones exarſere, ut Boſſo à Pontifice Lugdunenſium Regiis inſignibus ornaretur ſacraretur que, ac Rex non Provinciæ modò ſed & Burgundiæ declararetur, ipſe primum deinde Ludovicus eius filius. Et Richardus Theoderici filius item ſe Regem Burgundiæ dictitabat, quod Edua quam ſibi vindicabat Burgundiæ caput eſſet.* Paulò poſt de filiis Ludovici Balbi: *Boſſonem eiusq; filium Ludovicum Provinciæ finibus continere ſe cogunt.* De hoc novo Boſſonis conatu operæ fuerit pretium audire etiam diſſerentem Reginonem ſcriptorem pene σύγχρονον. *Anno dominicæ incarnationis*

tionis *DCCCLXXIX. Boſo de quo paulo ſuperius mentionem fecimus, audita morte Ludovici* (Balbi ſcil.) *à Provincia egreditur, totamque Burgundiam occupare nititur. Deniq; nonnullos Epiſcopos, partim minis, partim ſuaſionibus, in ſocietatis fœdera colligit, & Lugdunum ingreſſus, ab Aurilano ejusdem Urbis metropolitano, & aliis Pontificibus in regem ſuper præfatum Burgundiæ regnum inungitur, pro nihilo ducens adoleſcentes filios Ludovici, & velut degeneres* (Filii nothi nempe erant Ludovici Balbi) *deſpiciens, eo quod juſſu Caroli eorum genetrix ſpreta atque repudiata fuerit. Quæ res attulit illi magis continuum odium ac periculorum diſpendium, quam gloriæ & dignitatis emolumentum. Siquidem jam dicti adoleſcentes Ludovicus & Carolomannus, induſtria ac ſtudio Hugonis Abbatis & aliorum procerum in regnum ſublimati, & eundem Boſonem diebus vitæ ſuæ omni inſtantia ſunt perſecuti. Nec ſolum illi, verum etiam alii reges Francorum, per ſuccedentia tempora adeo graviter nomen eius tulerunt atque exoſum habuerunt, ut inrecuperabili eius dejectione & mortis exitio, non modo Principes ac Duces, ſed etiam eorum ſatellites ſacramentis*

& execrationibus obligarentur. Fuit autem tam perſpicacis ingenii, ut cum à multis, ut dictum eſt, regibus & regnis aſſidue inſectatus ſit, à nullo tamen aut capi aut circumveniri aliquando potuerit: tantæ moderationis, ut cum ſibi faventes proſcriptionibus damnarentur, bonisq; omnibus privarentur, nunquam inſidiis ſuorum militum fuerit petitus, neque fraude proditus cum utrumque hoſtes ſæpe ſperaſſent.

Hæc omnia Regino. Diſcere vero hinc eſt, Boſonem invaſiſſe etiam nonnulla quæ Carolo Calvo ex Lotharingiæ regno obvenerant, & deinde filiorum Ludovici Balbi ceſſione Ludovico Ludovici Germanici filio debebantur: ut Lugdunum & Viennam. Et vero hinc ſine dubio hoſtem quoque nactus eſt Boſo Ludovicum illum Regem noſtrum, qui eum anno 880 bello perſecutus eſt, ut tamen ille Vienna urbe ſe tutaretur, quod eſt in Annalibus Fuldenſibus. Iidem Annales ad annum 887. *Mortuo Boſone, parvulus erat ei filius de filia Ludovici Italici Regis. Quem Imperator Carolus Craſſus ad Rhenum villa Chiricheim veniens obviam, honorifice ſuſcepit ad HOMINEM, ſibiq;*

ſibiq; adoptivum filium eum conjunxit. Itaque Ludovicus Boſonis filius reconciliatus procul dubio Regi noſtro Craſſo, & regnum ejus feudi legibus juris Germanici factum eſt. Neque verò vel ab Arnolpho ſucceſſore quidquam in illum inclementer actum. Imo de illius matre diſerte Annales ad annum 890: *Ibi ad eum filia Ludovici Italici Regis, vidua Boſonis tyranni, magnis cum muneribus veniens, honorifice ſuſcepta ac ad propria remiſſa eſt.* Num tamen præter Provinciæ regnum aliquid Burgundiæ Ludovico illi Boſonis filio obtigerit, haud certò dixeris, in alto monumentorum antiquiorum ſilentio. Veriſimilius eſt, ſponte reddita, vel certe erepta, ſi non omnia ſaltim pleraq;, per novum Burgundiæ regnum: quo de nunc etiam aliquid dicendum eſt.

CUM anno 887, à ſuis per ſummum nefas deſertus, omni dignitate excidiſſet Carolus Craſſus Imperator, paulòque pòſt obijſſet, præbita eſt occaſio ſolvendi prope omnis Francorum Imperii. Regino prudenter ad annum 888: *Poſt* Caroli *mortem regna quæ eius ditioni paruerant, velut legitimo deſtituta herede,*

in partes à ſua compage reſolvuntrr , etiam non naturalem dominum præſtolantur , ſed unumquodq; ſuis viſceribus regem ſibi creare diſponit. Quæ cauſa magnos bellorum motus excitavit: non quia Principes Francorum deeſſent, qui nobilitate, fortitudine, & ſapientia regnis imperare poſſent: ſed quia inter ipſos æqualitas generoſitatis, dignitatis ac potentiæ diſcordiam augebant, nemine tantum cæteros præcellente, ut eius dominio reliqui ſe ſubmittere dignarentur. Multos enim idoneos Principes ad regni gubernacula moderanda Francia genuiſſet, niſi fortuna eos æmulatione virtutis in perniciem mutuam armaſſet. Cum hiſce ſubjunxiſſet Regino, quemadmodum Italiam Berengarius & Guido , Galliam Odo regia auctoritate occupaverint, pergit in hunc modum. *Per id tempus Rudolphus filius Chunradi,* minoris Burgundiæ Comitis, *nepos Hugonis Abbatis (de quo ſupra meminimus) provinciam inter Juram & Alpes Penninas occupat , & apud ſanctum Mauritiuuu, accitis ſecum quibusdam primoribus & nonnullis ſacerdotibus, coronam ſibi impoſuit, Regemq; ſe appellari juſſit.*

Poſt

Post hæc mittit legatos per universum regnum Lotharii, & suasionibus pollicitationibusq; Episcoporum ac nobilium virorum mentes in sui favorem demulcet. Quod cum indicatum esset Arnolfo, illico cum exercitu super eum irruit. Ille per arctissima itinera fuga dilapsus, in tutissimis ripium locis salutis præsidium quæsivit. Omnibusq; diebus vitæ suæ Arnolfus & Zuendibaldus filius eundem Rudolphum persecuti sunt, nec tamen eum lædere potuerunt, quia, ut supra expressum est, loca inaccessabilia, quæ semitis tantum pervia sunt, insequentium confertas acies procul ab ingressu repellebat. Idem Reginoad annum 894 de Arnolpho ex Italia cum exercitu revertente : *Inde conversus per Alpes Penninas, Galliam intravit, & S. usq; Mauritium pervenit, Rudolfo quem quærebat nocere non potuit, quia Montione consedens in tutissimis locis se absconderat. Regionem inter Juram & montem Jovis exercitus graviter attrivit.* Paulo post : *Soluto conventu Wormacienſi cum Lorahamidem Princeps Arnolfus veniſſet, Ludovico filio Boſonis, matre Hirmingarde interveniente, quasdam civitates cum adia-*

adiacentibus pagis, quas Rudolfus tenebat, dit. Sed & hoc ei in vacuum ceſſit, quia nullo modo de poteſtate Rudolfi eripere potu Hæc ita Regino.

Annales autem Fuldenſes ad annum ſcribunt: *Rex Arnolfus contra Rudolfu Eliſaciam progreditur, unde ad eum in Alemannico exercitu, ipſe per Franciam Ba vvariam reverſus eſt. Rudolfus enim, in conſilio cum primoribus Alemannorum, ſpon ſua ad Regem urbem Ratisbonam usque per v nit, multaq; inter illos convenienter adunata, ip autem Rex cum pace dimiſſus ſicuti venit ad ſu remeavit.* Hermannus etiam Contractus ad eu dem annum: *Arnolfus Italiam Burgundiam ſuo regno ſubiicit.* Franciſcus quoque Guillima nus recens quidem tamen accuratus veterum rerum ſcrutator & ſcriptor *l. 3. Originum Habſpurgicarum. p. 99* ſcribit, neſcio quo au ctore: Anno 896 ad Arnolfum Cæſarem e Italia reverſum & Ratisbonæ regni conventu agitantem Rudolfum quoq; acceſſiſſe. *Eo quoq;* inquit, *cum Rudolfus tetendiſſet, ejus quod inva ſerat Burgundiæ regni confirmationem deniq; im petra-*

petravit. Claret autem, quæ in Annalibus ad annum 888 memorantur, à Guillimanno in annum 896 rejecta: omnia vero à Reginone multum dissentire. Num Reginonis aut aliæ illæ narrationes vero magis sint consentaneæ, difficile est dictu, utpote quum uterque Regino & Annalium scriptor illis plane temporibus vixerint.

Id certum est, Rudolfi isthoc novo regno detractum haud parum Germanicis quoq; iis, quæ cum divisione illa solenni inter Ludovicum & Carolum fratres anno 870 jam in possessionem Germaniæ venerant, tum cessione Ludovici Balbi filiorum ei debebantur: adeoque jure merito vel delendum illud regnum fuisse, vel in Germaniæ obsequio retinendum. Recte enim de Rudolfo illo Guillimannus pag. 95: *Rudolfus rex Burgundiæ apud B. Mauritii coronatus, continuo in Lotharingiam, Elsatiam, Sequanos misit, qui reliquos proceres ad partes sollicitarent, & traducerent. Et facile Elsatios & Sequanos perpulit, Luitfrido* Comiti Altenburgensi, *& fratri Hugoni subjectos aut amicos, tuendoq; nepoti* (erat sc. Rudolfus

dolfus Luitfridi ex Ermentruda nepos) *omnes opes contulerant, aut rurſus Imperatoris acerbitate iniquos & offenſos. Lotharingios Arnulfus retinuit, filio Zuendibaldo duce conſtituto. Denique brevi tempore regnum Rudolfus ab Rhodano & Arari ad Rhenum & Urſam perduxit, adeoq; firmavit, ut contra utriusq;, Arnulfi & Zuendibaldi, incurſiones copias & arma fortiter ſervaverit, & ad poſteros feliciter transmiſerit.*

Sive in gratiam Arnolfi receptus tandem ſit Rudolfus, ſive non: poſt ejus obitum, cum nemo eſſet qui jura Germaniæ fortiter tueretur, invalidis per Hungarorum excurſiones & bella civilia Regum noſtrorum rebus, haud dubie Imperii quoq; reverentiam Burgundici illi exuerunt. Princeps Henricus Auceps anno circiter 929, ut numerat Sigebertus, lanceam clavis Dominicis ſacram creditam auſus eſt Rudolfo Burgundo alteri extorquere: nihil tamen præterea tentavit. Alter hic patri ſuo anno 912 ſucceſſit: quem Æmylius aliique nonnulli præſtantes ſcriptores, cum ejusdem nominis & ætatis ex Burgundiæ duce

anno

anno 923 Francorum rege contra Carolum Simplicem conſtituto, perperam eundem faciunt. De Burgundo autem illo ita Frodoardus ad annum 922: *Berengario Langobardorum Imperatore, regno ab optimatibus ſuis deturbato, Rudolfus Ciſalpinæ Galliæ Rex ab ipſis in regnum admittitur.* Id prolixius perſecutus Luitprandus l. 2. cap. 16 appellat hunc *Regem Burgundionum ſuperbiſſimum.*

Huic per Italicorum Principum rebellionem ſubſtitutus quarto pòſt anno in Italiæ regno Hugo, ut à recuperando illo regno Burgundum averteret, ceſſit quicquid hactenus in Provincia Arelatenſi tenuerat. Nam in Provincia quidem illa Arelatenſi ſucceſſerat Boſoni patri, idque conſenſu Regum noſtrorum, Ludovicus filius: verum is cum Italiæ regnum affectaret, à Berengario captus & excœcatus eſt. Neque ſatis conſtat, num & ille Regio titulo fuerit uſus: nec enim eum hoc nomine ſive Luitprandus *l. 2. c. 16* ſive Annalium ſcriptor, ſive quis veterum alius, temere dignatus eſt. Hujus autem hereditatem videtur creviſſe Hugo hic quem Berthæ filium appellant

lant patris nomine diſſimulato. Luitprando l. 3. cap. 3 is audit: *potentiſſimus & ſapientiſſimus Provincialium Comes*; & videtur eſſe ipſe ille qui Frodoardo in Chronico ad annum 924 eſt Hugo Viennenſis, Æmylio dicitur *Arelatenſis Rex* perperam tamen, niſi quod Arelaten tenuerit. De hoc itaque Hugone Luitprandus cap. 13. l. 3: *His temporibus Italienſes in Burgundiam ad Rudolfum mittunt, ut adveniat. Quod Hugo Rex ut cognovit, nunciis ad eundem directis omnem terram, quam in Gallia ante Regni ſuſceptionem tenuit, Rudolfo dedit: atq; ab eo jusjurandum, ne aliquando in Italiam veniret, accepit.* Similiter Æmylius: *Hugo ut Rudolfum, quem mox mutatis animis revocari ab adverſa factione compertum habebat, ab illis conſiliis penitus adverteret, cum bello imparem ſe opibusque ſciebat, icto fœdere quicquid ipſe in Gallia urbium finiumque obtinebat, ei tradidit, jurejurando adacto, in Italiam deinceps non ducturum ſe.* Eodem de negocio videtur agere Frodoardus ad annum 828: paulo tamen diverſa tradit. *Hugo Rex habens colloquium cum Rudolfo, dedit Heriberto Comiti*

Comiti Provinciam Viennenſem vice filii ſui Odonis. Forte in filiorum aliquem Rudolfi facta eſt translatio, ut tamen ejus nondum adulti vices interim obiret Heribertus. Guillimannus l. 4. Orig. Habſpurgicar. pag. 108 hæc habet: *Rex Burgundus, damnata gentis Italicæ mobilitate, in patrium ſe regnum recepit, & cum Guidone Arelatenſi Comite, quem Itali Regem nominarant, tranſegit, Arelatenſis regni titulum primis Burgundiæ Regibus celebratum & quicquid Guido in Provincia habuerat, abnaccepit: cæterum Italiæ regnum ejuravit.* In quibus per μετωνυμὸν ἁμάρτημα. *Guidonis* nomen pro Hugonis adductum eſſe, nemo non videt. Id certum eſt, hac ratione Regni Arelatenſis dignitatem cum Burgundico conjunctam, & in unum quaſi corpus duo regna illa coijſſe: cujus fines ex eo, à *monte Jura quem D. Claudii montem vulgo appellant, Rheno Arari & Rhodano, uſq; ad Alpes & mare Lugduſticum pertinuere*: quod ipſum & Joannes Bodinus *l. 1. de republ. pag. 128* ingenue profeſſus eſt.

Etſi vero utroque illo Rudolpho Rege

pene avulſa fuerit à Germaniæ corpore Bu
gundicum hoc regnum, exinde tamen ſenſi
ad officium redijt, initio facto circa a
num quadrageſimum poſt nongenteſimu
Rudolfus Iurenſis ac Ciſalpinæ Galliæ rex obi
cui filius parvus Conradus in regno ſucced
ſcribit ad annum 937 Frodoardus. Æta
hujus Conradi abuſus, cum regnum ejus ut
Lotharingiam invadere niteretur Ludovic
Tranſmarinus Gallicus, Otto noſter Magn
Rex, qui rerum ea tempeſtate feliciter pot
batur, prævertendum ratus, cum optimo ju
poſſet, & Regem & Regnum illud ſuam
poteſtatem redegit. Witikindus Corbejen
l. 2: *Rex* Otto *de die in diem proficiens, pat*
regno nequaquam eſt contentus, ſed abiens Bu
gundiam, Regem cum Regno in ſuam acce
poteſtatem. Albertus Stadenſis ijſdem pro
verbis uſus, notat illud contigiſſe anno 1.
Sed Frodoardus, ætate rei geſtæ ſuppar, r
fert idipſum ad annum præcedentem qu
drageſimum. Verba ejus ſunt: *Otto Rex He*
rico fratri ſuo regnum Lotharienſe committi
tumque cum diverſarum gentium, quas ſecu
add

adduxerat, multitudine, poſt Ludovicum Francum Regem in Burgundiam proficiſcitur, habens ſecum Conradum filium Rudolfi Regis Jurenſis: quem jamdudum dolo captum, ſibiq; adductum, retinebat: caſtraque metatus ſuper Sequanam (forte *Saonam*) *obſides ab Hugone nigro accepit.* Permiſſus qvidem regnare Conradus: ſine dubio tamen hud alio quam fiduciano jure. Etſi enim more ſuo Annales iſtius zvi minus explicate rem tantam narrent, potentiam tamen, quæ tunc erat, Imperii Germanici ſimulque imbecillitatem Conradi, & receptos iſthoc ævo regnandi mores, accurate ſcrutantibus, non poteſt non idem videri. Si verum eſt quod traditur à nonnullis, in Allobrogibus Sabaudiæ Comitatum Beraldo Saxoni ab Ottone III beneficiaria lege conceſſum, teſtimonio id fuerit magnæ in Regno illo auctoritatis Cæſareæ; utpote quum Allabroges ſine dubio ad Regnum illud tum pertinuerint. Sed incerta idipſum fide traditur, fabulæ ſimilius quam hiſtoriæ. Et ſane alii veriſimilius Morienam à Rudolpho Rege datam

tam Beraldo, Sabaudiam vero longè demum pòst Amadæo conceſſam memorant.

Jam ex eo itaque fuit in clientela Germaniæ Regum illud Burgundiæ regnum. Per Rudolfum id nominis tertium propiùs nobis conjunctum, pars factum eſt reipublicæ. Hermanni Contracti antiquus codex ad annum 994: *Conrado rege Burgundiæ mortuo Rudolfus filius eius ignavus ſucceſſit.* Hic ille eſt, qui ipſummet utile (ut ita loquar) Burgundiæ illius dominium, cum eſſet ἄναξ, primum Henrico II, iterum Conrado II Regibus noſtris liberrima donatione conceſſit. De priore Dithmarus Mersburgenſis Epiſcopus ætate ſuppar l. 8: *Jam loquar Imperatoris noſtri* (Henrici II) *proſperitatem. Avunculus namq; ſuus Burgundionum Rex Rudolfus coronam ſuimet & ſceptrum, cum uxore ſua, privignis & optimatibus univerſis ſibi conceſſit, reiteraturq; ſacramendi confirmatio: Actumque eſt iſtud Moguncia.* Jam tum l. 7 notaverat Ditmarus nonnihil de illo Rudolphi dono pag. 92. ubi agit de Cæſaris cum uxore & privignis Rudolphi conventu. *Imperator*

perator *ſapiente uſus conſilio, hoc voluit cum*
hus id ſibi firmius ſubdere, quod longe prius Rex
predictus ei ſacramento poſt mortem ſuam ſan-
cierat. Omnem namq; Burgundiæ regionis pri-
matum per manus ab avunculo ſuimet accepit,
& de maximis rebus ſine ejus conſilio non fie-
bat ſecuritatem firmavit. Et prioris & ſecundæ donationis meminit in hunc modum Wippo *in vita Conradi Saliqui : Rudolfus Rex Burgundiæ dum in ſenectute ſua regnum molliter tractaret, maximam invidiam apud Principes regni ſui comparans, ſecundam Henricum Imperatorem, filium ſororis ſuæ in regnum invitavit, eumq; poſt vitam ſuam Regem Burgundiæ deſignavit, & Principes Regni ſui ſibi fecit. Ad quam rem commodandam Imperator Henricus infinitam pecuniam ſæpe & ſapiſſime conſumpſit : ſed defuncto Imperatore Henrico Rudolfus Rex promiſſa ſua irrita fieri voluit. Chonradus autem Rex magis augere quam minuere Regnum intentus, anteceſſoris ſui labores metere volens, Baſileam ſibi ſubjugavit, ut animadverteret an Rex Rudolfus promiſſa attenderet. Quos poſtea Giſela*

regina, filia ſororis ipſius regis Rudolfi, bene pacificavit. Paulo ante vero, *Baſileam urbem ad Burgundiam pertinere* dixerat. Non multo poſt, ubi egiſſet de congreſſu Cæſaris cum Rudolfo in civitate Baſilea, ſcribit: *Confirmata inter eos pace, Giſela Imperatrice hæc omnia mediante, Regnoque Burgundiæ Imperatori tradito, eodem pacto quemadmodum prius anteceſſori ſuo Henrico Imperatori datum fuerat, Rex Rudolfus iterum donis ampliatus reverſus eſt Burgundiam.* Otto Friſingenſis aliique non ipſum Conradum ſed ejus filium Henricum, qui nobis eo nomine pòſt factus fuit Rex tertius, heredem à Rudolfo ſcriptum referunt. Ille l. 6. c. 30: *Ea tempeſtate Rudolfus Burgundiæ ſeu Galliæ Lugdunenſis rex, moriens Henrico filio Regis Conradi, nepoti ſuo, Regnum cum diademate aliisq; inſignibus ſub teſtamento reliquit.* Sed idem ille Wippo alibi diſerte ſcribit: *Regnum Burgundiæ Conrado Imperatori, & filio ejus Henrico Regi à Rudolfo rege confirmatum eſt:* ipſumq; Conradum anno 1033, Henricum vero filium, conceſſu patris,

anno

anno demum 1038 Regem Burgundiæ coronatum esse narrat.

Quicquid hujus sit, id certum: mortuo Rudolfo Regnum illud (nisi duo malis Regna dicere) Germanico Imperio accessisse, idque anno 1032. Hinc Sigebertus: *Rex Rudolfus Regnum Burgundiæ Conrado Imperatori tradidit: quod à tempore Arnulfi Imperatoris* (i. e. abobitu Crassi) *per annos plusquam centum triginta gentis suæ Reges tenuerat: sicque Burgundia iterum redacta est in provinciam.* Illam eandem Burgundici regni cum Imperio conjunctionem latè describit *l. 3* Paulus etiam Æmylius, Gallicarum rerum fide & eloquentia præstans scriptor, & quidem ita, ut unum atque alterum ex illa narratione huc adferre, pretium operæ fuerit. *Non parum*, ait ille, *virium Germani proceres accessurum rebus suis ducebant, Burgundionum regno sibi contributo, quod, (excluso Ducatu, qui Franco regi sine controversia parebat) si quis veterem memoriam repetat, Sequanos, Allobrogumq; ac Arelatensium regias urbes complecteretur, ac ab extremis Germanorum finibus ad mediterra-*

neum mare pertineret ; opportunum Galliæ, Hiſpaniæ, Italiæ, Africæq; rebus conſiliisq; expediendis, ac conatibus capiendis, ut Auguſtum nomen Germaniæ finibus ac anguſtiâ clauſum, prodire in totius orbis terrarum lucem ac priſtinam majeſtatem tandem poſſit. Idem Æmylius, cum narraſſet, quemadmodum Conradus Cæſar, pulſo Odone Campano, in Burgundiæ poſſeſſionem veniſſet, ſubjungit: *Urbium illarum proceres, in quibus & Lugdunenſis Pontifex numeratur, dicto audientes ſunt, præſidia arcibus recipiunt, & ut fidem ſuam oppignorent, obſides dant.* Paulo poſt addit: *Pax inter Francos & Germanos, fraternumq; nomen inviolatum permanſit, regniq; Francici jura Imperio, & Imperii Francico regno ſancta exſtiere.* Ex quibus Æmylii verbis appareret, cum quantum momentum ſitum fuerit in illius regni poſſeſſione, & quam illud late patuerit, tum nihil amplius in illud juris Francorum Reges tunc temporis ſibi arrogaſſe, atque adeo citra omnem controverſiam Germaniæ illud optimo jure acceſſiſſe.

Ex eo igitur promoti ſunt admodum Imperii fines

fines: Ab Urſa ſcilicet in Helvetiis, & Rheni ripa ac Jura monte, ad Rhodanum usque Mare mediterraneum & Alpes: ita ut Lugdunum etiam, Valentia, Vienna, Avenio, Arelate, Maſſilia, aliæque præclaræ urbes Lugdunenſis & Narbonenſis Galliæ, in nomen & ditionem Imperii Germanici pervenerint.

Non poſſum non addere quæ de Burgundiæ Comitatu, qui tunc maximam Burgundici Regni integri partem abſorpſit, & Arelatenſi regno, Guntherus *l. 5 Ligurini* cecinit, quoniam eleganter faciem univerſæ illius terræ quaſi ob oculos ponunt. Quanquam ille, ut ſolet, paraphraſtem ibi egerit eorum quæ ab Ottone Friſingenſe *l. 2. de vita Friderici c. 29.* diſſeruntur.

Hic adeo tellus à ſedibus incipit illis,
Quâ Baſilea ſuos vicino flumine muros
Alluit, & Rhenum venientem læta ſalutat:
Innumerosq; tenens populos, hinc Gallica rura
Mordet, at hinc rigidis ſcopuloſæ rupib' Alpis
Arctatur, tractuque pari protenditur, usque
Qua rapidus primas Rhodanus maris influit undas,
Quaque caput Regni ſedesque fuiſſe vetuſti

Fertur, Arelatum priſcorum curia regum.
Teque ſibi jungens æquo Provincia jure,
Nomen apud veteres Regni titulumq́ gereba
Cujus Arelatum ſedes, & finis ab illa
Parte ferebatur: donec ſuprema voluntas
Regis Rudolphi regnis accedere noſtris
Juſſit, & antiqui detraxit nomen honoris:
Ut jam non regnum, ſed ſit bona portio regn
Has ibi metropoles, & primi nominis urbes,
Chryſopolim placidam, Lugdunum, ſive Vien
nam,
Quæque tuos ſpumante mari Provincia fine
Claudit Arelatum, validis obnoxia ventis:
Chryſopolim DUBIUS, *reliquas prælabitur amni*
Maximus Allobrogum Rhodanus dominatu
aquarum.

CAPUT XIII.

Cæſarum & Imperii in Burgundicum & Arelatenſe Regnum auctoritatem, cumprimis ubi eſt per Fridericum I ſibi reſtituta, ad fatale Imperii interregnum usq́, integram manſiſſe.

DE ijs qui Conradi Saliqui Cæſareæ electioni interfuerunt Principibus, ex omnibus Imperii

perii provinciis congregatis differens Wippo, hisce inter alia verbis utitur: *Burgundia nondum Romano Imperio ita aut nunc acclivis erat. Quod autem subjecta est modò, trium Regum gloriæ adscribitur. Secundus Henricus Imperator primùm eam subiicere intendit, & bene in hoc studio perseveravit. Deinde Conradus Imperator animoso impetu Francos* (Odonem sc. Campanum) *hostiliter ex ea ejecit, bellogz eam subjugavit. Ad extremum Rex Henricus tertius, pius, pacificus, lumèn justitiæ, bello & pace eamdem Burgundiam temperavit cum magnificentia. Ubi qu divinâ providentiâ tam pacis quam belli consiliis, conciliis, & conventibus, quibus interdum ipse interfui, peregit, aliàs commemorabo.* Id quod promittit Wippo, num præstiterit incertum. Tantum enim carmen aliquod sive *Tetralogus* ut appellavit, in laudem Henrici tertii, nomine illius hactenus prodijt in lucem, idque unius Henrici Canisii cura in secundo tomo Antiquarum lectionum. In illo vero nihil legas quod huc pertineat, præter illa:

Præterea tibi, Rex, mandat Burgundia: surge
Atque veni. Noviter subjecta vacillant
Inter-

Interdum, domino per tempora multa remoto.
Quamvis nunc pacem teneat Burgundia per
Auctorem pacis tamen in te cernere querit, (te,
Semper & in Regis ſua lumina paſcere vultu.

Cæterum non etiam eſt hujus inſtituti, res per Burgundiam geſtas enarrare. Satis nobis eſt illud modò adductum Wipponis teſtimonium, de Henrici III Cæſaris in Burgundiam *magnifico*, ut ipſe loquitur, imperio. Et verò ab hoc demum Henrico nonnulli & Morienæ & Albonii, in Arelatenſi ſolo ſiti, Comitatus inſtitutos referunt: quod Regiæ auctoritatis haud leve eſt monumentum. Epiſcopatuum regni illius, perinde ut alibi, collationem ab eodem Henrico tum pependiſſe, luculenter apparet, vel ex uno Halinardi Archiepiſcopi Lugdunenſis exemplo, de quo Albericus in Chronico ad annum 1046. *Abbas Halinardus S. Benigni Divionenſis factus eſt Archiepiſcopus Lugdunenſis: & quia civitas Lugdunenſis tunc erat ſub Imperatore, dominus Halinardus Curiam Imperatoris adiit pro regalibus ſuis accipiendis. Imperator jam erat in procinctu Romani itineris, & voluit ut Archiepiſcopus ſecundum morem, juraret ei fidelitatem:*

tatem: Ille dixit ſe eſſe monachum, nec debere facere juramentum. Dictum eſt, ut vel ad minus ſe offerret ad juramentum: reſpondit, ſe non debere ſimulationem facere. Tandem, mediantibus Epiſcopis, Theodorico, antequam moretur, Metenſi, Brunone Tullenſi, Richardo Virdunenſi; Imperator pro ſua religione juramentum ei quitavit, deinde Romam *abiit.*

In Henrici IV hiſtoriis comparet quidem memoria exercitæ per Burgundiæ regnum Cæſareæ poteſtatis, rarior tamen: absq; dubio præ multitudine civilium bellorum.

Henrico V Saubdiæ Comitatus originem ſuam acceptum refert: quod ipſum hoc loco ſilentio haud prætereundum duxi. Ea de re ita loquitur in Originibus *Sabaudiæ Ducum* Lambertus vander Burch. *Amadæus ejus nominis ſecundus Maurienne Comes Seguſianorumq; Marchio (Otto Friſingenſis Taurinorum vocat Marchionem) decora juventa, corpore ingens, animi immodicus, dignus Humberto patre, cui ſucceſſit, filius, primus ab Henrico quinto Imperatore, quod optima fortiſſimaq; variis bellis illius opera fuerat uſus, Sabaudiæ*

dia (quæ Imperii Germanici, inquit Bodinus provincia, & Imperii feudum antea fuit) creatur Comes, ea lege, titulum hunc cæteris omnibus, quibus præfulgebat, uti præferret, utque clientelari feudalive imposterum jure Imperium Romanum Sabaudia respiceret. Beauioisii quoque ab eodem illo Imperatore dominio donatur. Dependebat quidem (ut obiter hoc dicam) à Burgundia olim regno solum Sabaudicum; sed Burgundiâ in Romanorum tandem Imperatorum concedente potestatem, per magistratus ab Imperatoribus missos administrari Sabaudia cœpit: qui cum superbe ac avare imperarent, bonique publici nullam haberent curam, Henricus tandem Imperator Amadæum hunc provinciæ illi, cum Comitis (uti diximus) titulo præfecit.

Ab eodem Henrico sive Lothario Conradum Zeringensem Burgundiæ Comitem & Ducem constitutum, idq; quoniam Reinholdus, cui post mortem Wilhelmi *hæreditario jure* illa ditio obtigerat, *curias Principis* h. e. comitia â Cæsare indicta, *adire neglexisset*, refert Otto Frisingensis *l. 2. in vita Friderici cap. 29.* Qui tamen simul narrat, Conradum occupasse

paſſe quidem ſibi vicina loca (Tiguro ut reor proxima : illa enim urbe Berthol-ſum patrem ejus donaverat Henricus IV Cæſar , teſte eodem Ottone *l. 1. cap. 8.*) Reinholdum tamen minime ceſſiſſe ; ſed bello utrinque excitato , eximiam Comitatus partem ſibi retinuiſſe , non attenta Cæſarum ſententia. De illo negotio ita canit Guntherus l. v.

Proximus agnatus Comitis (Guilhelmi) *Reinaldus & hæres*
Legitimus, tanta nactus moderamina ſumma,
Jure ſuo nimium & claro ſanguine fretus,
Teutonicos reges edicta aque ſæpe vocatus
Sprevit, & Allabroges aliis ſub Regibus eſſe
Indignum reputans, nimium memor ille vetuſtæ
LIBERTATIS erat , Regemque ſuperbus agebat.
Donec ob innumeros faſtus, ſententia tandem
Ultrices in eum deprompſit Regia vires,
Ereptamq; viro, regni ſub judice, terram,
Nomine Chunrado fiſci conceſſit habendam.
Ut quaſi proſcripto Regni ſpretore rebelli,
Proximus extincto ſuccederet ille nepoti.
Qui mox conceſſos armato milite fines

Irrumpens, regale ſibi defendere donum,
Et valida ſancire manu tentabat: at ille
A patribus ſuſcepta ſuis retinere laborans,
Plurima conſeruit adverſo prælia caſu.

Hæc Guntherus. Ubi notandum obiter, illud quod dicit de *vetuſta libertate.* Reſpicit nimirum ille ad tempora Rudolfi ignavi Regis, quando Comites Burgundiæ vix comiter Reges ſuos venerabantur. De Wilhelmi Comitis aliorumq; Burgundiæ procerum protervia, & ſocordia Rudolphi illius Regis, quæ jam tum Henrico II Cæſare notavit Dithmarus Mersburgenſis Epiſcopus *lib. 7. Chronicor.* illa digna ſunt quæ hic recitemus: *Nullus*, inquit de Rudolpho rege, *ut audio eſt qui ſic præſit in regno. Nomen tantum & coronam habet, & Epiſcopatus his dat, qui à Principibus his eliguntur: ad ſuam verò utilitatem pauca tenens, ex impenſis Antiſtitum vivit, & hos vel alios in aliquo extrinſecus laborantes eripere nequit. Unde hi manibus complicatis cunctis primatibus velut Regi ſuo ſerviunt & ſic pace fruuntur. Ob hoc ſolum talis rector inter eos dominatur, ut eo liberius malignorum furor invicem vagetur, &*

ne

ne lex nova alterius Regis *ibi adveniat quæ inolitam conſetudinem rumpat. Wilhelmus Comes miles eſt* Regis *in nomine, & dominus terræ. Et in his partibus nullus vocatur Comes, niſi is qui Ducis honorem poſſidet. Et ne illius poteſtas in hac regione paulo minus minueretur, conſilio & ductu Imperatoriæ majeſtati, ſicut prædixi,* (memoraverat autem facinus aliquod ſane horrendum) *reluctatur.* Ad hujus igitur Wilhelmi exemplum, videtur Reinoldus ſpreta majeſtate Regum Germaniæ, ex arbitrio rebus præfuiſſe, atque ita Imperium ingentem jacturam feciſſe auctoritatis ſuæ.

Et vero illâ præpotentum Comitum rebellione, & Provinciam & optimam Burgundiæ partem Imperio ſubtractam aliquandiu eſſe, donec Fridericus I Cæſar, ducta in matrimonium Beatrice ipſiuſmet Reinoldi filia & unica herede, collapſam rempublicam præclare erexit, diſerte teſtantur qui vitam magni illius Cæſaris deſcripſerunt, Otto, Radevicus, Guntherus. Otto l. 2. c. 29: *Beatricem Imperator in matrimonio ſortitus, non ſolum*

Burgundiam ſed & Provinciam, Imperio JAMDIU ALIENATAS, ſub uxoris titulo familiariter poſſidere cœpit. Radevicus *l. 1. cap. 11* agens de Comitiis Imperii, quæ anno 1157 Veſontione inſtituerat fortiſſimus ille Cæſarum noſtrorum Fridericus, ita loquitur: *His ita geſtis, Fridericus ad ordinanda Imperii negocia in Regno Burgundiæ animum intendit. Cumq; Burgundia aliquando per ſe fortes Reges habuiſſet, & per eos ſuis gentibus præcepta dare ſolita fuiſſet, EX APPETITU LIBERTATIS, quæ, ut dicitur, res inæſtimabilis eſt, jamdudum inſolentiam & deſuetudinem induerat obſequendi. Ea itaq; terra, quæ non niſi multo labore & bellico ſudore ſubigenda putabatur, ita Deo ordinante paruit, quod (niſi alia in Regno diſponenda Imperatorem retraxiſſent) familiariter & cum paucis usque ARELATUM, SEDEM REGNI BURGUNDIÆ, properare potuiſſet. Denique (quod modò viventium excidit memoriam hominum aliquando contigiſſe) STEPHANUS Viennenſis Archiepiſcopus & Archicancellarius de Burgundia, & ERACLIUS Archi-*

Archiepiſcopus & Primas Lugdunenſis, & ODO *Valentinus Epiſcopus, &* GAUFREDUS *Avinionenſis, &* SILVIO *magnus Princeps & prapotens de Claria, tunc ad curiam venientes* FRIDERICO FIDELITATEM FECERUNT ATQUE HOMINIUM, *& beneficia ſua de manu illius reverenter ſuſceperunt. Arelatenſis autem Epiſcopus, & alii omnes Archiepiſcopi, Epiſcopi, Primates & Nobiles veniſſent, idemq; feciſſent, niſi mora Principem adeundi compendio ſua brevitatis præſtitiſſet impedimentum: miſſis tamen per honeſtos valde & induſtrios nuntios literis,* OMNIMODAM SUBJECTIONEM ET DEBITAM FIDELITATEM IMPERIO ROMANO *compromiſerunt.* Brevius idem quod Radevicus perſecutus eſt Guntherus l. 6.

Interea magnos proceres Burgundia dives
Pontifices q; ſuis excitos Sedibus, ultro
Regis in occurſum commoverat. Omnia latè
Oppida, ſeu validis munita turribus Urbes,
Excipiunt illum valvis reverenter apertis.
Quæque RELICTA SIBI *jam libertate vetuſta*

Gaude-

Gaudebat tellus, venientem milite pauco
Agnoscit DOMINUM supplex REGEMQUE fatetur.

Hæc tres illi σύγχρονοι. Superſunt verò etiamnum tabulæ variæ Cæſaris illius, ordinatæ ab ipſo per Burgundiam reipublicæ luculenta teſtimonia. Ad Viennenſem Archiepiſcopatum pertinentes recenſet Johannes de Boſco Cœleſtinus cænobita Lugdunenſis in *Viennenſibus Antiquitatibus*, quæ Floriacenſis Bibliothecæ eodem auctore publicatæ lævo xyſto continentur. Quarum duæ cumprimis nobiles ſunt de Archicancellariatu Regni Burgundici Viennenſi Archiepiſcopo commiſſo, alteræ anno 1151 alteræ anno 1176 exaratæ. In prioribus legitur: *Videlicet, ut in Regno Burgundiæ Sacri Palatii noſtri Archicancellarius & ſummus Notariorum ſemper exiſtas, & poſt te ſucceſſores tui.* In poſterioribus: *Viennenſis Eccleſia, ſicut inter cæteras Eccleſias & Metropolitanas ſedes Regni Burgundiæ gloria & honore quaſi clariore ſidere refulget, ita peculiaris gratiæ prærogativa apud Imperialem celſitudinem meruit præeminere, ut metropolitanus ejus inter*

inter cæteros Archiflamines principalem locum ac dignitatem obtineat, & quia Princeps consilii noſtri & Archicancellarius in regno Burgundiæ & primus in aula Regali, & in administratione reipublicæ cæteris excellentiori dignitate præpolleat &c. Similiter Guilhelmus Paradinus *Hiſtor. Lugdunenſ. l. 2. cap. 35* producit tabulas ejusdem Friderici, qvibus inveſtivit Eraclium Archiepiſcopum *de Regalibus Eccleſiæ Lugdunenſis, & de omnibus quæ in Lugdunenſi Epiſcopatu ad Imperium pertinent: civitatem Lugdunenſem & totum Epiſcopatum liberum facit ab omni extranea poteſtate; SALVA per omnia IMPERIALI JUSTITIA. Datum Arboſii Cal. XIV. Decemb. indict. V. anno Dominicæ incarnationis M.C.LVII.* De eodem Friderico *l. 4. Burg. Hiſt. c. 7* ſcribit Andreas Cheſneus: *Vidi plures chartas hujus Imperatoris pro Eccleſiis, Viennenſi, Lugdunenſi, Bellicenſi, aliisque in Burgundia conſtitutis; quæ fidem faciunt eum in regno Burgundiæ pro ſupremo Principe agnitum fuiſſe.*

De Ottone IV Cæſare Jacobus Spigelius ad l. 5. Guntheri: *Otto eius nomi-*

nis Imperator IV ſe Arelatenſem Regem appellavit, & poſſedit. Prius illud haud memini alibi à me lectum. Poſterius certum eſt vel ex eo quod ſigillatim Regno illo qui ſumma cum auctoritate præeſſet *Marſchalli* titulo, conſtituerit Gervaſium Tilberienſem dictum, Henrici II Angliæ Regis nepotem. Hujus ſane ſui muneris meminit ipſemet Gervaſius libro cui titulus *Otium Imperiale* : hactenus quidem quod ſciam nondum typis edito, ſed qui ms. in bibliotheca Academiæ Juliæ & teſte Voſſio, Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti reperitur. Theodoro Niemio Gervaſius ille *l. 2. de ſchiſmate cap. 19* audit: *Orator Arelatenſis & Ottonis IV Cancellarius.* Si Arelatenſe autem Regnum ita fuit in poteſtate Ottonis, multo id magis veroſimile eſt de Burgundici regni provinciis aliis.

Sunt qvi tradant, ab hoc Ottone datum Petro Sabaudo clientelare dominium in Taurinos, Veragros, Saluſſios, Vaulxiosque. Sed fugit illos ratio: ut recte notavit in Petri illius hiſtoria Lambertus Vander Burch. Verius eſt, qvod Lambertus idem narrat de

de Thoma Sabaudiæ tertio Comite: Illum *adverſus Pontificem Romanum, in Friderici ejus nominis Imperatoris ſecundi gratiam, bellum invitum reluctantemq; ſucepiſſe.* Quod eſt inſigne teſtimonium Imperii in Sabaudum à Friderico illo Cæſare exerciti.

Eidem Cæſari Raimundum Comitem Toloſanum anno 1235 de Marchia Provinciæ hominium feciſſe, teſtis eſt Andreas Cheſneus l. 4. Burg cap. 9. Ab eodem Cæſare Raimundum Berengarium Provinciæ Comitem in equeſtrem ordinem fuiſſe aſcitum, notavit in Chronico ſuo Gotfredus S. Pantaleonis monachus Agrippinenſis. Inter tabulas Viennenſes quas Joannes de Boſco collegit, non unæ exſtant hujus Cæſaris; interq; eas cumprimis nobiles ſunt anno 1234 exaratæ, qvibus Viennenſi Archiepiſcopo eiusque ſucceſſoribus *ſacri palatii Archicancellariatus* confirmatur. Provinciæ Comitatum *de Imperio eſſe*, Comitem Provinciæ *Imperatoris fidelem* fuiſſe, eodem tempore diſerte tradidit Matthæus Paris in Henrico III Angliæ Rege. Ipſemet Ludovicus Sanctus Galliæ rex, *Arelatenſis Eccleſia ſita eſt in Im-*

perio, ſcripſit anno 1259 in charta quadam de caſtro Balecrienſi; & conventionis cum Raimundo Toloſæ Comite initæ tabulis paſſus eſt inſeri: *Terram quæ eſt in Imperio citra Rhodanum*: ceu videre eſt apud Cutel. *Hiſtoriæ Toloſanæ l. 1. cap. 4.* Petrus Sabaudus, cum Richardo Anglo, *tanquam Imperatori, Sabaudiæ Mauriennæq; intuitu fidem ſuam obſtrinxiſſet, in Taurinos, Veragros, Saluſſios, Vaulxiosq; plenum merumq; pro ſe poſterisq; ſuisq; imperium ab eo obtinuit*, teſte Lamberto Van-der Burchio.

Sed fruſtra ſum in colligendis ejusmodi hiſtoriis. Abunde enim vel ex hiſce paucis conſtat, poſt reſtitutam Imperii per Burgundiam & Arelatenſe regnum â Friderico id nominis primo Cæſare reverentiam, fines integros manſiſſe usque ad Rudolphum Habſpurgicum. Qvod nunc quidem demonſtraſſe ſatis eſt pro inſtituto.

CAPUT

CAPUT XIV.

Regnum Daniæ binis per intervalla vicibus Imperio Germanico fuisse obnoxium, sed libertatem recuperasse.

RECte Otto Frisingensis *l. 6. Chronici c. 35*, cum fecisset verba de Francorum Imperii, inter Ludovici Pij filios, tres in partes divisione, subjungit: *Ex hinc diviso regno, Regna modo* (i. e. sua ætate) *duo Orientale ac Occidentale inveniuntur: quorum alterum* (Orientale) *partem Ludovici ac Lotharii, sedemq; Regni Francorum palatium Aquisgrani, ac Imperium Urbis Romæ habet: aliud vero* (Occidentale) *quod adhuc Francorum, eo quod istud Romanorum vocatur, appellatur, partem Caroli tenet.* Id quemadmodum factum sit, quave aliquamdiu fortuna propagati illi ampli fines sint Imperii Germanici, sive novi hujus Romani, hactenus. Quoniam vero ne intra illos quidem limites continere se potuit Imperii illius majestas, nobis quoque ad alia pergendum venit: quamvis plæraque illorum minus firmâ possessione Reges Cæsaresq; nostri tenuerint.

Illa inter primo loco DANIA in obſe quium flexit, proferente jam Henrico Aucupe, Danicis incurſionibus & rapinis irri tato, ultra Eidoram veterem Saxoniæ limitem vim Imperii. Iſthac de re Adamus Bremenſi cap. 40. *Henricus Rex cum exercitu ingreſſus Daniam, Worm Regem primo impetu adeo perterruit, ut imperata ſe facere mandaret, & pacem ſupplex depoſceret. Sic Henricus victor apud Schliaſvvich, quæ nunc Heideba dicitur, regni terminos ponens, ibi & Marchionem ſtatuit, & Saxonum coloniam habitare præcepit.* Paulo aliter Dithmarus l. 1. *Inſuper Nortmannos & Danos armis ſibi obtemperantes fecit, & ab errore priſtino revocatos cum Rege eorum Cnutone, hos Chriſti jugum portare edocuit.* Superat quidem ætate Adamum Dithmarus: quia tamen ille longe eſt iſto in rebus Septentrionalibus narrandis accuratior, nec Danicæ hiſtoriæ Cnutonem quendam Regem ſed Worm eo tempore agnoſcunt, Adamo potius fidendum eſt. Victoriâ iſtâ Henricus in ipſa Italia inclaruit. Hinc Luitprandus l. 3. c. 5. *Primus etiam hic Danos ſubjugavit, ſibiq; ſervire coëgit,*

ac

ac per hoc nomen ſuum multis nationibus celebre fecit. Repetit idem c. 13. *Henrici apud Italos nomen tunc maxime clarebat, quod Danos nulli antea ſubjectos ſolus ipſe debellaret, ac tributarios faceret.* Witekindus l. 1. eam rem ita narrat: *Cum omnes in circuitu nationes ſubjeciſſet, Danos, qui navali latrocinio Freſones incurſabant, cum exercitu adiit vicitq; & tributarios faciens regem eorum nomine Nubam baptiſmum percipere fecit.* Mendum eſſe in nomine Regio non eſt dubium. De limitaneo autem magiſtratu trans Eidoram conſtituto nihil etiam habet Witikindus. Nec tamen eſt quod de Adami fide dubitemus, qui ſancte affirmat ſibi hæc à Danico Epiſcopo quodam prodita. Erat verò jam tum oppidum illud ad Sliam nobile emporium. Rembertus in *vita S. Anſcharii* c. 12. ſcribit, ſua ætate h. e. Ludovico Ludovici Pii filio regnante, *ex omni parte conventum ibi fieri negotiatumq;* Notat Cypræus in Annalib. Sleſwicenſib. *l. 1. c. 7.* ab Henrico arcem extructam, *cujus veſtigia non longe ab ade Heidebujenſi ſuperſint, ut ea de re dubitare nemo poſſit, vulgo Oldenburgum vocari.* Ex quibus

quibus liquet : hac Henrici victoria promo tis Regni limitibus, acceſſiſſe & nobile illu emporium & vicinum agrum uſque a Sleſwicum : ita tamen, ut ipſa illa urbs pr termino Regni utriusque eſſet : quod ultr eſt Daniæ relicto. Et verò jam audivimus di ſerte ita limites definientem Adamum : qu idem repetit, ut mox audiemus, *cap. 50.* Quen ſecutus Helmoldus *c. 9* itidem ſcribit : *Fine Danorum qui olim fuerunt apud Sleſvvic transgreſſus Otto.*

Henrico defuncto, cum Dani legatos Ottoni & Marchionem trucidaſſent, Otto ille Magnu inſtructo exercitu omnem iſtam Cimbricam Cherſonefum non tantum pervaſit, ſed & re gem Haraldum adegit, cùm Chriſtianam religionem admittere, tum Regnum recipere in feudum. Hoc de Ottone non habet, quod mireris, Witikindus. Itaque juvat iterum audire Adamum Bremenſem *c. 50* diſſerentem. *Otto*, ait ille, *Rex poſtquam omnia ferme regna quæ poſt mortem Caroli defecerant, ſuo Imperio ſubjugarat, in Danos arma corripuit, quos ante pater ejus bello compreſſit. Enimvero tunc rebellare*

bellare moliti apud Heidebam, legatos Othonis cum Marchione trucidarunt, omnem Saxonum coloniam funditus exſtinguentes. Ad quam remulciſcendam Rex cum exercitu invaſit Daniam, tranſgreſſus terminos Danorum apud Schliaſvvich olim poſitos, ferro & igne totam vaſtavit regionem, usque ad mare noviſſimum, quod à Danis Nortmannos dirimit, & usque in præſentem diem à victoria Regis Otten Sund dicitur. Cui regredienti Haroldus ap. Sliaſvvich occurrens, bellum intulit: in quo utrisq; viriliter certantibus, Saxones victoria potiti, Danos ad naves cedere coëgerunt. Tandem conditionibus ad pacem inclinatis, Haroldus Ottoni ſubiicitur, REGNUMQUE AB EO SUSCIPIENS Chriſtianitatem in Dania recipere ſpoſpondit. Nec mora, ipſe Haroldus cum uxore ſua Gunhild & filio parvulo baptizatus eſt: quem filium Rex noſter à ſacro fonte ſuſceptum Suen Otto vocavit. Eo tempore Dania ciſmarina, quam Jutland incolæ appellant, in tres diviſa Epiſcopatus, Hamburgenſi Epiſcopatui fuit ſubjecta. Servantur in Bremenſi Eccleſia præcepta Regis; quæ ſignant, regem Othonem in ſua ditione regnum

Danicum tenuiſſe, adeo ut etiam ille Epiſcop tus donaverit. Hactenus Adamus; que Helmoldus, Albertus Abba Stadenſis, Cra tzius & alii ſolent diſſimulato nomine deſc bere. Alibi *cap. 208* ſcribit: Jutiam ab C tone tributo ſubjectam, & in tres Epiſcop tus diviſam. Illi vero quod ait Adamu Epiſcopatus Jütiæ ab Ottone definitos, teſ monium luculentum præbet diploma illu Ottonis I, qvod inter Lindenbrogiana *p.* ut & alterum Ottonis III, quod *p. 153* con netur: quæ paulo poſt adducemus.

Non meminit hujus victoriæ, ceu an dixi, Witekindus (nam Cypræus ineptit, quan do *l. 1. c. 8 pag. 5* ab Odone in Gallia cont Danos geſta cum hiſce confundit) ſub finem tamen *l. 3* teſtatur, inter laudes Ottoni Cæſa defuncto à populo dictas jactatum & hoc quo cum alios *ſuperbos hoſtes*, tum *Danos ſubjuga ſet*: & de Wigmanno rebelle ſcribit, illum a Haroldum confugiſſe belli redintegrandi cau tra Ottonem cauſa. Ditmarus quoque ſilen tio victoriam illam præterit, Ottonem tame appellat *Daciæ* h. e. Daniæ *ſalutem.*

Saxo

Saxo Danus patriæ hiſtoriæ ſcriptor ſic ſatis diſertus *l. X* bellum illud Ottonis cum Haraldo narrat quidem, ſed & cauſsâ ejus diſſimulata, & eventu falsâ narratione plane corrupto. *Sed* (ait de Haraldo) *eo ſuperveniente, Cæſar Jutiam, utpote regio ductu vacuam, nullo reſiſtente permenſus, eum Limici ſinus* (Lymfiord) *objectu tunc temporis Wendalam aquis claudentis, ulterius excurrere vetaretur, conjectâ in undas lanceâ non ſolum iter ad Eidoram reflexit, verum & ſimilimum fugæ reditum habuit. Siquidem haſtam, cujus uſum habebat, maritimos in fluctus relinquendi monumenti gratia jaculatus, ſuum freto vocabulum indidit. Verum ut impetu gravis, ita exitu vanus apparuit. Haraldus quippe ardentiſſimo curſu abſcedentes hoſtium reliquias inſecutus, Epponem extremi agminis ducem cum iis quos reperit trucidavit.* Hæc ille. Verum, ut aliàs paſſim ita & heic prodit iniquum in Germanos animum, fidem omnem habens inſuper, & per ficta mendacia ac fabulas ineptorum poëtarum fortiſſimæ genti ſuæ laudem aliquam conquirere, magno & veritatis diſpendio &

famæ ſuæ dedecore, nihil penſi habens. H
Henrici Aucupis de Wormo Rege victori
& Marchionatum Sleſwicenſem ab illo c
ſtitutum ſilentio tegit: cauſam moti ab Otto
belli diſſimulat: imo impudenter audet vic
riam Haraldo adſcribere. Verùm Henrici q
dem res Italico etiam teſte locupletiſſimo L
prando jam probavimus. Ottonis aut
victoriam vel illa produnt qvæ mox ſubj
git ipſemet ſui oblitus Saxo. Hacquinum ſ
Norwegum, *auditis quæ Cæſar apud Jutia*
geſſerat, plus opis ac fiduciæ ex Saxonicis arm
quam ſuis viribus capientem, tributum Har
do negaſſe. *Haraldum verorebus cum Im*
ratore compoſitis, conſortium catholicæ religio
amplexum. Nec profecto vel Hacqvinus
Haraldus ita res ſuas compoſuiſſent, ſi Ot
turpi fuga ex Jutia ſe recipiens extremum ſu
rum agmen Haraldo trucidandum expoſuiſ
Imo qvei Otto æternum nomen potuiſſet fre
Jutico indere, ſi dignitatem ſuam fuga ejusmo
maculaſſet? Enimvero Ottonianæ victoriæ luc
lenta teſtimonia ſunt hæc ipſa Saxoni narrat
non Haraldinæ.

Cypræ

Cypræus *l.1. c.8* qvatuor mille Danos prælio ad Sleſvicum commiſſo cæſos, memorat longè verosimiliore fide. At quod idem vult Cranzium ſecutus, Marchionatum Sleſvvicenſem paſſum eſſe Ottonem antiqvari, & Eidoram veterem limitem Regni reſtitutum, id cùm omni caret illo ævo ad fidem idoneo teſtimonio, tum à vero eſſe alienum, mox patebit. Cæterùm omnem Jutiam, ſive Cimbricam Cherſoneſum, ditionem Germanici Imperii veniſſe Ottonis Magni auſpiciis, propagatamqve aliqvandiu tam dignitatem, longe clariſſimum argumentum exhibent, quas ante laudavi Tabulæ. Eoque operæ fuerit pretium utrasqve hîc integras legere. Priores ipſiusmet Ottonis Magni, novendecim circiter annis poſt dictum Haraldum (hunc enim baptizatum ferunt anno 946) exaratæ, ita ſeſe habent. *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Otto divina favente clementia Imp. Aug. Quum Imperatoriæ dignitatis officium eſſe conſtet, ut erga divini cultum officii pervigili cura inſiſtant, & quidquid augmentum ſanctæ Chriſtianæ religioni adhibere potuerit, indeſinenter in hoc*

ſtudeant: idcirco nos interventu dilecti Archiepiſcopi noſtri Adaldagi, pro proſperitate & incolumitate Imperii noſtri, quidquid proprietatis in marca vel regno Danorum ad Eccleſias in honorem Dei conſtructas, videlicet SLIESWICENSEM, RIPENSEM, ARUSENSEM, vel adhuc pertinere videtur, vel in futurum adquiratur, ab omni cenſu vel ſervitio noſtri juris abſolvimus. Et ut Epiſcopis præſcriptarum Eccleſiarum, abſq; ulla Comitis vel alicujus FISCI NOSTRI exactoris infeſtatione, ſerviant & ſuccumbant, volumus & firmiter jubemus. Servos verò & colonos in eisdem proprietatibus habitantes, nulli niſi eisdem Epiſcopis ſervituros ab omni etiam noſtri juris ſervitio abſolvimus, & ſub nullius banno vel diſciplina illos, niſi ſub illarum Eccleſiarum Advocatis eſſe volumus. Et ut hoc auctoritatis noſtræ præceptum firmum & inconvulſum permaneat, hanc chartam conſcribi, annuliq; noſtri impreſſione ſigillari juſſimus, quam & manu propriâ ſubtus firmavimus. Data VI Kalend. Julii. Anno Dominicæ incarnationis D. CCCCLXV Indictione IIX Anno Domini Ottonis Imperii IV, Regni autem XXX. Actum Magadeburch in Dei nomine, Amen. In

Alteræ hæ ſunt. *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Otto Dei clementia Rex. Omnium fidelium noſtrorum, tam præſentium quam futurorum piæ devotioni pateat, quomodo nos obtentu petitionem & interventum dilecti noſtri Adaldagi, Bremenſis Eccleſiæ videlicet venerabilis archiepiſcopi, ac proſtatu & incolumitate regni noſtri, quidquid proprietatis in regno Danorum, ad Eccleſias in honorem Dei conſtructas, videlicet* SLIESWICENSEM, RIPENSEM, ARUSENSEM, OTTONESWIGENSEM, *ad hucdum pertinere videtur, vel in futurum adquiratur, ab omni cenſu vel ſervitio noſtri juris abſolvimus. Et ut Epiſcopis præſcriptarum Eccleſiarum, abſq; ulla Comitis, vel alicujus fiſci noſtri actoris infeſtatione, ſerviant & ſuccumbant, ſtatuimus & firmiter jubemus. Inſuper concedimus prædictarum Eccleſiarum Epiſcopis, ut poteſtatem habeant emendi agros, poſſeſſiones, & mancipia in omnibus regni noſtri partibus, ubicunque velint aut poſſint. Servos verò & colonos earundem proprietatibus habitantes, nulli niſi ſuis Epiſcopis ſervituros, ab omni etiam noſtro ſervitio abſolvimus, & ſub nullius banno vel*

no vel diſciplina illos, niſi ſub illarum Eccleſiarum Advocatis eſſe volumus. Adhoc etiam omnes fideles noſtri dignoſcant, quod nos Folgberti ..... Eccleſiæ Epiſcopi ..... ſive qualicunque paratu euntibus in noſtri regni finibus, theloneum prorſus perdonavimus. Et ut hoc noſtræ auctoritatis præceptum firmum atque inconvulſum permaneat, hanc cartam conſcribi, annulique impreſſione ſignari juſſimus; quam & manu propria .....firmavimus. Data XV Kal. Aprilis, Anno Dominicæ incarnationis D CCC. LXXXIIX. Indictione I. Anno autem III Ottonis regnantis V. Actum Wildeshuſen in Dei nomine feliciter, Amen.

Hactenus Tabulæ illæ. De Ottone II ita ſcribit Dithmarus l. 3. p. 28. *Imperator prima expeditione Buſchuth civitatem cepit, Danos ſibi REBELLES petens ad Silesvvig properavit. Ibi etiam hoſtes ſuos foveam, quæ ad defenſionem patriæ parata eſt, & portam quæ Wiglesdor vocatur, armis præoccupari videns, conſilio Bernhardi Ducis & avi meimet Henrici Comitis, omnes has munitiones viriliter exuperat.*

Per

Per autem est verosimile, non multò pòst excussam iterum à Danis Germaniæ reverentiam esse: cumprimis ubi Sueno Rex regno avito restitutus eò potentiæ excrevit, ut classe Angliam sibi subjicere non dubitaret. Quin arbitror, Henricum Sueonum Regem, qui Suenone pulso Daniam occupaverat, jam tale aliquid molitum: ut cujus auspiciis valida illa piratarum manus Saxoniam & Frisiam afflixerit; de qva re verba facit Ditmarus *l. 4. pag. 40.* Adamus *cap. 40.* Hunc tamen ab Ottone III prælio superatum, idem Adamus testatur *cap. 79.* Certe provinciam illam, utpote peninsulam atque ita hostium appulsibus nauticis exposítam, classe valente Dano, quâ Germaniæ Reges nunquam instructi fuere, difficillimum fuit retinere.

Canuto tamen primùm Suenonis filio, jam non per Daniam duntaxat sed & Angliam longe potentissimo, Imperii parta hactenus jura cessit Cunradus Cæsar id nominis secundus, filio suo Henrico Canuti filia in uxorem ducta. Qua de re disertis verbis ita testatur Adamus *cap. 91* de Cæsare isto differens. *Cum rege etiam*

Danorum ſive Anglorum, mediante Arch
piſcopo (Bremenſi ſcil. qui Unwanus dicel
tur) *pacem fecit; cujus & filiam filio ſuo dep*
cens uxorem, dedit ei civitatem Schliaſvi
cum Marchia quæ trans Eidoram *eſt, in fœa*
amicitiæ. Et *ex eo tempore fuit Regum L*
niæ. Unde diſcimus: per Ottonem Magnu
non fuiſſe ſublatum Marchionatum, ſed Co
rado demum Cæſare priſcos limites Dan
redditos. Quâ occaſione haud dubie omni
iam reliquo per Ottonem in Daniam par
juri renunciatum eſt. Hac de cauſſa Henri
IV ætate in hæc verba locutus eſt idem Ad
mus cap. 208: *Hanc Daniam à noſtris No*
dalbingis flumen Egdora dirimit. Diutur
verò illius Germanorum in terras illas dom
nii luculentum teſtimonium præbet vetuſ
Saxonum iis in locis & perpetua habitati
Nec enim firmas adeo ſedes poſuiſſent il
Saxones, ſi in plenam Danorum ditionem Ma
chia ipſa jam tum Ottone Cæſare rediiſſet. Sar
Helmoldo jam tum audit Sleſwicum, *civitas Sa*
xonum Tranſalbianorum opulentiſſima.

Verum extincti dudum Marchionatu

argumentum fortè petas ab eo : qvod Saxone teste, poſt prælium Haraldi cum Ottone Cæſare, Thyra Wormonis conjux ſive vidua, Haraldi mater, vallo admirandi operis à Slia ad Threnam amnem, qua Hollingſtedum, adjacet, ducto, intra munimentum hoc Danicum urbem Sleſwicum retraxit. Utique enim pro ſigno hoc habendum Danico juri redditi Sleſwici. Sed ut non fraudaverim fœminam animoſi facinoris laude, Saxoni tamen credere non poſſum, tum demum opus illud extructum. Veroſimilius eſt, factum illud eſſe, quum Henrico Aucupe defuncto rebellantes Dani Marchiam deſtruxere. Tunc ſane rerum adhuc potiebatur Rex Wormo ſed oculis captus : cujus proinde vices uxor maſculo animo ſubivit. Haraldo autem Rege ſi opus fuiſſet conditum, laus illa non Thyræ matri ſed filio Haraldo ceſſiſſet. Ab Ottone igitur dirutum ex parte dixeris Danorum illud Hexamilium, totâ inſuper Jutiâ ſubactâ. Obiter advertendum eſt, perperam à Cypræo *cap. 10* & aliis credi, idem hoc opus jam à Gotfredo Rege ætate Caroli Magni

inceptum. Gotfredi enim illud ipſam Eidoræ amnis ſeptemtrionalem ripam munivit, ut diſerte retulit Aimoinus & Annalium Francorum auctor ad annum 808. Verum hoc obiter: Redeundum ex diverticulo in viam.

Poſt Conradi Cæſaris tempora in Danos nihil tentatum legas usque ad Lotharium Cæſarem, circa annum 1130. Ea tempeſtate Magnus Nicolai Regis Daniæ filius patruelem Canutum, pridem Sleſwicenſium Ducem conſtitutum, quem Lotharius Sclavorum quoq; Regem creaverat, perfide ac ſummo ſcelere interemerat. Itaque in vindictam excitus Lotharius Magnum in gratiam recepit, *ſi Romani Imperii MILITE Mageret. Qui* (verba ſunt ipſiusmet Saxonis) *cupide conditione uſus SUPPLEX Lotharium veneratus eſt. Sed inſidias parabat obſequio. Imperatore ſiquidem Eidoram remenſo, Adolfum extremos ab eo curare juſſum Magnus per inſidias adortus, nonſolùm copiis ſpoliavit ſed etiam arma deformiter abjectantem nando fugam capeſſere coëgit.* Cæterum illâ perfidiæ notâ immeritò fortaſſis

taſſis affectus à Saxone Magnus eſt. Enimvero videtur huic ſcriptori, ſuperbo Germaniæ hoſti, fuiſſe perſuaſum, ſubjectionis Imperio juratæ culpam poſſe à Regibus ſuis ſubſecuta perfidia quadam ſe amoliri. Sane quod de Adolfo cæſo narrat, non illâ Lotharii expeditione contigit ſed poſt demum, cum ille Erici tutelam contra Magnum ſuſcepiſſet: qvod diſerte memorat Helmoldus *cap. 52* & Albertus Stadenſis ad annum 1133 *pag. 159.* Adhoc idem Stadenſis ad annum 1134 ſcribit: *Lotharius Imperator Coloniæ natalem Domini celebravit, Paſcha vero Halverſtadæ, ejusq; curiæ affuit Rex Danorum Magnus; quem pacifice ſuſcepit, ac cum* HONORE *ad propria remiſit.* Quod profecto haud facile feciſſet Lotharius, ſi perfide adeo fuiſſet auſus Magnus majeſtatem ejus lædere. Fingit vero in illa narratione Saxo etiam hoc: tantas fuiſſe *Nicolai Dani copias, ut Imperator cum eo manum conſerere formidarit.* Quis credat enim, ſi illa vis fuit Nicolao, ſupplicem illum fidelitatem Cæſari juraſſe? ille vero non minus ac filius Magnus Cæſari factus fuit ſupplex. Sed & aliud plane noſtri

ſcriptores loquuntur. Helmoldus l. 1. cap. *Magnus virtute Teutonici militis territus apud Cæſarem immenſo auro & HOMINI inpunitatem indeptus eſt.* Albertus Stadenſis: *C de Canuti audita, Lotharius Imperator uxor ejus Rikenza contriſtati ſunt: venitq; cum gr vi exercitu prope civitatem Sleſvvich ad va lum Denevverch, ulturus mortem Canuti. Te riti igitur Reges Pater & Filius, venerunt SUP PLICITER ad præſentiam Imperatoris, dato ſibi immenſo auro, juſtitiam faciendam de intei fectione Canuti promittunt.*

Major ſolito Cæſaris Fridcrici I in Daniar fuit auctoritas. Ipſemet Cæſar quod huc pertin ita memorat, in Epiſtola ad Ottonem Friſingen ſem patruum ſuum. *Poſt primam unctionem Aquisgrani & acceptam coronam Teutonici Re ni, generalem curiam Merſeburg in Pentecoſt celebravimus: ubi Rex Danorum Petrus ad cu riam noſtram vocatus venit, & HOMINIO a FIDELITATE nobis facta, coronam Regni d manu noſtra ſuſcepit.* Plenius rem omnem narra Otto l. 2. de rebus geſtis Friderici cap. V: *Erat ill tempore in Regno Danorum inter duos conſan guineos, Petrum ſcilicet qui & Suenus, & Cu*

notonem de regno gravis controversia. Quos rex ad se venire PRÆCIPIENS, curiam magnam in civitate Saxoniæ Martinopoli, quæ & Merseburg, cum multa Principum frequentia, habuit. Eo præfati juvenes venientes, ejus se MANDATO HUMILITER SUPPOSUERUNT, eorumq; ad ultimum causa, judicio seu consilio primatum, sic decisa fuisse dicitur. Gunoto relictis sibi quibusdam provinciis, regium nomen per PORRECTUM gladum abdicaret: (Est enim consuetudo Curiæ, ut regna per gladium, provinciæ per vexillum à Principe tradantur vel recipiantur) Petrus vero ACCEPTO AB IPSIUS MANU REGNO, fidelitate & hominio ei se obligaret. Ita corona regni per manum Principis sibi imposita, in die sanctæ Pentecostes ipse coronatus gladium Regis sub corona incedentis portavit. Gualdemarus etiam, qui ejusdem sanguinis particeps fuit Ducatum quendam Daniæ accepit.

Rem eandem hisce verbis cecinit l. 1 Ligurini Guntherus.

Huc etiam geminos, Petrum simul atq; Guidonẽ
Danorum proceres; quos inter sanguine junctos
Moverat ejusdem Regni dissensio litem,
Evocat, ac tali causam ratione diremptam

Ter-

Terminat; ut quadam provincia tota Guidoni
Cederet, at Regnum cum nomine Petrus haberet.
Ergo ubi vexillo PARTEM quam diximus ille
Hic autem gladio REGNUM SUSCEPIT ab ipso:
(Hunc etenim longo servatum tempore morem
Curia nostra tenet) posito diademate Petrus,
Regali dextra tulit alti Principis (i.e. Cæsaris) *ensem.*
Præcessit q; sacram brevius diadema coronam.

Breviter Albertus Stadensis ad annum 1152: *Fridericus Pentecoste Mersburg celebravit, ubi Regi Danorum Suenoni regnum confirmavit, & Canutum parte regni & possessionibus suis propriis contentum esse fecit.* Canutus est is quem Guidonis nomine perperam Guntherus & Otto Gunonem appellat. Bella illa civilia Danica Helmoldus *cap. 68, 74. & 85* latius enarrat: omnium pleniſſime Saxo Danicus, ſed hanc de Regno Daniæ per Fridericum collato hiſtoriam maligne, more ſuo. Cum enim omnes tradant, *evocatum ad Curiam* à Cæſare Petrum ſive Suenonem Canutumque, Saxo contrà, tantùm *ad colloquium invita-*

vitatum, veteris amicitiæ & commilitii monitum Suenonem, promisso honoris incremento, dolosa charitatis simulatione. Nec Suenonem alia de causa comparuisse Mersburgi, quàm ut *sola se Germanis famâ cognitum etiam spectandum subiiceret, præsentemq; famæ suæ miratoribus exhiberet.* Quis dubitet autem, Cæsari ipsi & tot alijs rei gestæ coævis scriptoribus potius fidendum, quam Saxoni huic falsimoniæ toties convicto? In clientelarem militiam Cæsari Suenonem se dedisse, negare non audet Saxo. Sed addit: *Reversus in Regnum Sueno, dequamulo comitem nactus, remissis evestigio literis, fidem Cæsaris aperta fraudis exprobratione damnavit, initasq; cum eo pactiones OSSEQVII NEGATIONE subvertit; in eas se conditiones fallaciter adductum affirmans, in quas Danicorum adhuc Regum nemo concesserit.* Hæc num ita gesta sint nec ne, relinquo in medio. Si fecit hoc Sueno, nihil præter solitum egit; ut quem, ceu hominem perfidia plusquam Punica, ipsemet Saxo detestetur. Quo ipso teste licet etiam hoc recidere, quod Danicorum Regum nemo ante Suenonem in clientelare obsequium Cæsarum

conceſſerit. At veriſimilius eſt, reverenter m
gis cultum à Suenone Cæſarem: cum ex a
reverſus ſpreto Danico ritu Germanicum a
plexus ſit, cultuq; Saxonico aſſumpto & in
mnem militiam ſuam pertracto, uxorem etia
ex Saxonia duxerit, & regno pulſus reſtitui m
rucrit per Henricum Leonem. Quæ omnia ipſ
met Saxo fatetur.

Verum quicquid egerit Sueno, haud
quare in magno id ponamus diſcrimine. Q
Suenoni victo & occiſo ſucceſſit anno 1
Waldemarus I illico quid officii ſui eſſet m
mor, eidem Friderico Cæſari obſequium det
lit. Degebat tunc Cæſar Auguſtæ Vindelic
rum, in Italiam moturus, jamque ſtans in pr
cinctu. Ea de re ita Radevicus l. 1. cap. 2
*Eodem loco, bisdemq; diebus, nuncii Regis Dac
nuper electi Principis adeunt præſentiam, poſtu
lantes quatenus INVESTITURAM D
REGNO ſuo Regi mittere, ac electionem a
ipſo factam ratihabitione confirmare dignar
tur. Exaudivit eos Imperator, præbito & ac
cepto ab iis ſacramento juris jurandi, poſt redi
tum ſuum de Italia infra dies quadraginta Re*

ge

gem ad Curiam venturum, & Regni administrationem de manu Principis, debita FIDELITATIS interpositâ securitate, susceperum. Guntherus l. 7.

Jamq; precatores aderant à Rege Dacorum,
Electo nuper populiq; favore creato,
Principis arbitrio sceptrorum jura petentes.
Annuit hoc pacto Rex, ut post bella reversum
Ante quater denos properaret Regulus illum
Cautus adire dies, Regnum sumpturus ab ipso,
Obsequiiq; fidem jurando rite daturus.

Anno demum 1163 in Germaniam reverso Cæsare, Waldemarus ille investitus est. Abbas Stadensis: *Anno Domini M. C. LXIII. Imperator tam Rolandum quam Octavianum vocat adjudicium, curiam indicens Bisunziæ. Venit Imperator, venit Rex Daciæ Waldemarus, in cujus comitatu Dux Borius erat, quem ipse postea submersit, quia regnum affectavit. Ibi Waldamarus duo Regna Daciæ & Sueciæ ab Imperatore suscepit.*

Saxo Metis id contigisse fatetur etiam ipse: sed & heic multa admiscet fidei plane absimilia. Primum enim non erubuit Fridericum Cæsarem doli & perfidiæ incusare,

quaſi Waldemarum domo pellexerit, tantù ſchiſmatis Pontificii ſedandi prætextu, & ſ ćta ſpe totius Slaviæ præfecturæ; â jam pertr ćto ad ſeſe deniq; præter exſpectationem p ſtulaverit, ut in Imperii clientelam Regnu traderet. At verò jampridem ultro id ſe f ćturum Waldemarus promiſerat, & jam ten batur inveſtituræ capiendæ ergò Curiæ redu cis ex Italia Friderici ſe ſiſtere: ceu modò au divimus. Ipſemet porro Saxo ſatis prodit, Wa demarum iſthoc animo ad Cæſarem iviſſe ſcribens Esbernum quendam, hiſce verbis a Regem ſuum proficiſcentem ad Cæſarem uſun *Videri quod liberam gentis ſuæ cervicem, nul liſq; barbarorum* (hoc nomine Saxo Germa nos traducit) *obſequiis aſſuetam per fadam & ignobilem ſervitutem miſerabili Teutonicorum jugo ſubigere cupiat. Quid autem ſtultius, ac deditionem perdurare, ſummamq; libertatem extrema ſervitute mutare: inſuper Regno precariò quam potenter præeſſe malle: Itaq; Cæſarem cum Daniam ſuæ ditionis effecerit, miraturum, quod tam validam gentem ante promiſſis ſuperaverit, quam armis tentaverit.*

Ad

Ad illum ſermonem incanduiſſe quidem Regem refert Saxo, nullo tamen verbo negaſſe id ſibi eſſe conſilium. Idem narrat, Regi adventanti illico moram & tarditatem à Cæſare exprobratam, *injurioſum eſſe quod ante non venerit, cum ob Regnum quod Romani Imperii beneficio gerat, ſibi ſervitiorum debitor exiſteret.* Hæc indigne quidem tuliſſe Regem, ſcribit Saxo: aſt ſatis æquo animo à Rege accepta indicat illa mox ſubſecuta infeudatio. Nec enim ſpeciem veri habet quod addit Saxo, de omni Slavia Waldemaro promiſſa, quaſi illo donum beneficio animum Regis Cæſar mercatus ſit: ut capite altero ſequente oſtendemus. Denique verò addit Saxo de feudo illo quo Dania fuit Imperio tum obſtricta: *Cæterum ei non Curiam communi Principum more tenere; non in Romani Imperii præſidium copias ductare, ſolaq; ſpecie non re Cæſari parere, conceſſum: Filio vero poſt eum proxime regnaturo liberum fore, paternas conditiones adjicere, ac ad omnem Danorem gentem hereditarium maneret obſequium.* Illa neque affirmare neque negare mihi promptum eſt. Niſi quod

dubium me nonnihil reddit repetita per Frid
cum à filio Canuto inveſtitura, & cum faſti di
tur Cæſaris ſubſecuta indignatio, Et Canu
enim facile fuiſſet Cæſari petenti homagium, b
na cum excuſatione id negare, & Cæſari nul
fuiſſent juſtæ propterea quidem indignar
cauſſæ.

De Canuto autem illo Waldemari filio
ſucceſſore, adhuc ſub tutoribus vivente, n
rat ipſemet Saxo l. 16. *crebris* illum *Cæſaris*
gationibus CURIAM ADIRE, paternæq
amicitiæ ſucceſſionem EXPETERE JU
SUM, *quam modeſtiſſime reſcripſiſſe, excuſ*
tionis verbis à regnandi novitate quæſitis. C
cum Cæſar erepturum ſe Regnum aliiq; dat
rum plenam minarum epiſtolam reſpondiſſet, ſ
lum hoc reſcribere contentum fuiſſe: quærer
dum Cæſari eſſe, priuſquam ſibi Regnum ac
mat, qui Daniam in ejus beneficio reponere cup
at. Miſſum deinde à Cæſare Sigfridum Thu
ringum ſororium Canuti, ab Archiepiſcop
Abſalone, penes quem tum adminiſtratio
nis regiæ ſumma erat, hoc tuliſſe reſponſ
Canuto Cæſariq; æquum regnandi jus eſſe, ne
minor

minore cum libertate hunc Danici Regni quàm illum Romani Imperii gubernacula continere; proinde abiret, Imperatoriq; ſuo perferret, Danorum Regem ne minimam quidem obſequii partem dignitati ejus ac nomini delaturum. A Cæſare ultionem meditante, inductum mox Bogislaum Pomeranum claſſe Daniam petere, victum autem ab Abſalone, coactum ſeſe & ſua in clientelarem ſubjectionem Daniæ Regis tradere. Meminit hujus negati à Canuto homagii & Arnoldus l. 3. cap. 2. Hiſtoriæ Sclavorum: *Jam inter Imperatorem & ipſum* (Canutum ſcilicet) *diſcordia erat; quia Imperator ab ipſo hominium exigebat, quod ei Rex negabat.* Idem cum narraſſet cladem Bogislai Pomerani, addit cap. 7: *Hæc autem non ſine indignatione Imperatoris facta ſunt, qui ſe dicebat duplicitèr à Canuto Rege injuriatum, & quod ab eo coronari noluerit, & quod Slavos Imperio ſubditos ſuo dominio per tributum & hominium ſubdiderit.*

Verum miſera tempora mox rempublicam exceperunt, ut Dani quidem auſi fuerint aliquandiu & Slaviam & Nordalbingicam Saxoni-

Saxoniam redigere in ditionem ſuam, ne autem Cæſarum ex eo uſque jus aliquod in Da am prætenderit, multò minus armis vindica rit. Ac proinde, per annos quadringentos ptuaginta amplius, Dania nexu clientelari luta priſtinam ſuæ majeſtatis libertatem cc ſtanter tenuit, & Imperii Germanici legil ſubductaeſt. Antea vero non ſolo errore quod Regum, ſed populi quóque Danici conſen præſtitum eſſe homagium, indicio ſatis ma feſto eſt: cum quod Regibus homagiu præſtantibus populus non fuerit refragatu tum quod ſubjectionem illam detrectans C nutus populi aliquem diſſenſum non attule in excuſationem: & tamen in patrimon Regum pleno nunquam fuerat Dania, eòque n fas fuit regibus de reipublicæ ſumma populo i conſulto diſponere.

Obiter coarguendus venit Alberti Stadenſis in eo, quod Sueciæ quoqu regnum VValdemarum I homagii jur à Cæſare Friderico accepiſſe refert. Ne enim ille ſimul Sueciæ Regem egit, & Cæſa

run

rum nemo in Sueciam aliquid usque huc vel tentaverat. Eoque nihil juris in regnum illud vel VValdemarus petere vel Cæsar dare potuit.

CAPUT XV.

Slevvicensem & Ducatum & Episcopatum jamdudum non Germanici sed Danici juris fuisse nec non esse hodieq;.

DAniam omnem jampridem nequaquam amplius Germanici esse Imperii partem, sed sui arbitrii rempublicam, proxime ostendimus. Nec arbitror quenquam facile inveniri, id qui hodie in dubium vocet. At ne sic quidem labore instituto defuncti, aut satis firmiter limites Germaniæ Daniæque definiisse fortassis videmur. Sunt enim qui existiment, non integrum quidem Daniæ Regnum, partem tamen ejus aliquam, Ducatum nempe & Episcopatum Slesvvicensem, Germanico juri deberi. Qui mihi videntur non alio magis eam in sententiam adducti argumento, quam quod terram illam incolant Germanicæ linguæ homines, quodq; jamdiu non alii quam sanguinis Germa-

nici Principes Holſatiam & Sleſvvicenſem du
tum rexerint.

Et ſane ſeculo ſuperiore, Epiſcopatus
Sleſvvicenſis in ipſas Tabulas Ordinum Imp
Germanici, eas quæ anno viceſimo prim
Comitiis ſunt conſcriptæ, ac omnium cr
tæ fuerunt accuratiſſimæ, eſt redactus;
oque quum Gotſcalcus Epiſcopus fiſco Im
perii pro ut erat juſſus haud ſatisfeciſſet, per
tentiam Spirenſis Judicii Regalibus, quæ ap
lantur, beneficiis eſt privatus anno ſexto
viceſimum. Cæterum ille ipſe Epiſcopu
licò. Epiſcopatus ſui bona omnia non
manici ſed Danici juris eſſe, literis ad Judici
illud Spirenſe exaratis probavit: quas Hiſ
Sleſvvicenſ. l. 3. cap. v. pag. 423. Cypræus
citavit. Rex ipſemet Daniæ Tabulis illis
men Epiſcopatus iſtius eximi, ut vitio in
tum, cum poſceret, ab Imperialis Fiſci
vocato mota Chriſtiano III & Friderico
Regi lite, ſecundum Daniæ Regnum in
Spirenſi foro judicatum eſt. Formula
tentiæ cum aliis ad negocium hoc pertin
tibus continetur libro primo deciſione un

ci

cima operis Decisionum sive Rerum in Camera Imperiali judicatarum, quod collegit ediditque Adrianus Gylmannns. Quum idem autem Advocatus Christiano III Regi de Ducaru quoque Slesvvicense controversiam moveret, Rex vero de injuria conquestus esset Carolo V Cæsari, jussus est Advocatus rem illam missam facere: prout loco jamjam laudato apud Gylmannum legere est.

Et vero jam à Conrado II Cæsare ad usque Eidoram amnem Regni Danici jus revocatum, adeoque antiquissimum illum limitem rursus confirmatum esse, jam tum supra Adami Bremensis testimonio comprobavimus. Nec reperire est vel leviſſimum vestigium in omnibus secuti ævi monumentis, novi iterum limitis constituti. Econtra jam tum seculo Christiano duodecimo Helmoldus scripsit L. 2. c. 14: *Egdora est limes regni Danorum.* Helmoldi continuator, ut ita dicam, Arnoldus Lybecensis l. 4. c. 17. *Adolphus Comes cum multitudine gravi transiens Egdoram fluvium, ,omnem terram Regis vastavit usq; ad Slesvvig.* Saxo Præfatione

Hiſtor. Danicæ: *Jutia Teutoniæ finibus a. movetur, à cujus complexu fluminis Eidoræ i. terrivatione diſcernitur.* Ejusdem Helmol ipſo illo citato loco hæc verba ſunt: *Rex D. norum miſit legatos ad fortiſſimum Ducem S.* xoniæ Henricum Leonem, *rogans præberi ſi locum familiaris colloquii ad Egdoram.* Rer illam latius perſequitur Saxo l. 14 Hiſto Danicæ: notans congreſſos illos in ponte quo dam, quum & Rex nihil ſe indignum com mittere, & Dux ſeſe Rege nulla parte minoren oſtendere vellet. Arnoldus l. 3. cap. 2 narran quemadmodum Fridericus Cæſar fecerit filio ſuo ſponſam Danicam adduci, ſcribit: *Ve nerunt igitur ad Egdoram fluvium legati Im peratoris cum quadringentis equis.* Idem l. 3. c. 15. narrans, matrem Canuti Regis à novo marito Thuringo exceptam: *occurrit ei*, in quit, *Landgrafius ad Egdoram fluvium ſuſci piens eam de manu Regis & Epiſcoporum.* Quæ utique manifeſto indicant Imperii & Daniæ limitem etiam tunc Eidoram habitum. Re rum omnium ſeptemtrionalium longe peri tiſſimus Crantzius, etſi ſub initia ſuperioris

Chri-

Christiani seculi floruerit, passim tamen Eidoram limitem agnoscit Danicæ & Saxonicæ nationis. Disertis id verbis profitetur Saxoniæ l. 1. cap. 6. & l. v. cap. 27. Daniæ l. 7. cap. 5. & cap. 8. Idem lib. 1. cap. 22. Daniæ ita loquitur: *Hic lector attende manifestum antiquitatis testimonium, quia pugna vel duellum inter Uffonem Regis Daniæ Wermundi filium & Saxoniæ Regem ad Eidoram commissum refertur, Holsatiam quæ ab illo fluminè sumit principium, semper Saxoniæ fuisse annumeratam, multo ante natum Christum tempore.* Verum huic quidem rei ut Saxonis fabulis tantum innixæ, per me sive præbeat quis sive adimat fidem. Post Crantzium autem & Chytræus rerum illarum peritia nihilo Crantzio inferior, Chronici Saxoniæ l. 2. & 24 scripsit, *Danici juris & Imperii ditionem Eidora fluvio terminari, & ab Holsatia Imperii Romani provincia extrema dirimi.* Alia testimonia in causa pene non controversa adderre nihil attinet.

Jam vero Ducatus ipsiusmet Slesvvicensis dignitas nunquam à Cæsarum aliquo cui quamest attributus sed à Daniæ Regibus, ad Germa-

nici ſanguinis Duces ſerius quoque demum pervenit. Princeps ſiquidem illum circa annum 1118 à Nicolao Rege obtinuit Canuti Erici Regis filius, quem per inſidias cæſum ſanctum appellitant. Eundem fratri V. Valdemaro conceſſit Canutus Rex. Anno 122 *Abel ducatum Jutiæ accepit*, ut loquitur Ericus Pomeranus Rex in ſuo chronico. Ille autem Iutiæ ducatus etiam Sleſuvicenſem complexus eſt. Cumque viveret tum adhuc pater Abelis VValdemarus Rex, ab hoc utique ad Abelem devenit. Abelis filio VValdemaro Rex Chriſtophorus anno 1253 *tradidit Ducatum cum vexillo apud Koldingen:* ut fere loquitur Rex Ericus. Crantzius l. 7 Daniæ c. 2 refert: *à Chriſtophoro Rege patruo permiſſum eſſe VValdemaro adminiſtrare Ducatum Sleſvicenſem.* Succeſſerunt Ericus filius & nepotes duo Ericus & VValdemarus; quorum poſtremus Erico Regi hominium præſtans fidelitatem juravit Ducatus ſui nomine. In eaſdem leges ſucceſſerunt Ericus VValdemarus & Henricus. Henrico demum anno 1386 defuncto ad Gerhardum Holſatiæ Comitem

Principem

Principem Germanicum Ducatus ille devenit & tamen itidem beneficio Danici Regni. *Multis* scilicet *Regni Daniæ proceribus astantibus, & rem omnem verbo & opere commendantibus, tradito per manus Regis vexillo* ille est investitus, teste Crantzio l. 7. Daniæ cap. 40. Idem à Margarita anno 1388 confirmatum esse in conventu Nieburgensi *præsentibus omnibus Regni prælatis & proceribus*, testis idem Crantzius est, cap. 41. & l. x. Saxoniæ cap. 9.

Gerhardo à Ditmarsis anno 1404 cæso, Margarita potentissima Regina & ejus successor Ericus Pomeranus Rex, omnem Ducatum filiis Gerhardi Holsati ereptum Regno studuerunt vindicare : idque probante ipsomet Sigismundo Cæsare, in quem arbitrarium judicem utraque pars compromiserat. Partem sententiæ Cæsareæ recitat Cypræus l. 2. c. 21 quam & hic legi ex usu erit, saltim ut eo clarius liqueat, in terras illas Imperio Germanico nihil esse juris. *Nos Sigismundus Rex præfatus arbiter, per dictas partes electus, vigore compromissi in nos facti, dicimus, decernimus, laudamus & arbitramur, & his scriptis pronunciamus*:

ciamus: Totam Jutiam Australem, in qua sit
ata sunt Slesvvick & Gottorp, & alia loca
ipsam Jutiam pertinentia, una cum sylva D
nica, & insula Alsen, & provincia Fri
vulgariter Heerden nominata, cum omnibu
juribus & pertinentiis, pertinuisse & pertin
re debere jure directi ac utilis domini, ad R
gem ac Regnum Daniæ, ipsumq; inducendu
fore, & induci debere in possessionem Ducatus s
pradicti, & terrarum cum suis pertinentiis, u
supra; prænarratarum: & dictis Henri
Adolpho & Gerhardo, Comitibus præfati
in & super dicto Ducatu & terris suis cum per
tinentiis, ut supra, nullum jus ratione Feu
competisse, & adhuc competere. Et ita pe
hanc nostram arbitralem sententiam, secun
dum allegata & probata, in his scriptis defini
mus & arbitramur pro jure, dictis partibus su
per aliis hinc inde petitis ex causis animum no
strum movcntibus, utriq; parti actionem reser
vantes. In quorum omnium & singulorum præ
scriptorum fidem, præsentes nostras literas fieri fe
cimus, sigillisq; nostræ Majestatis appensione mu
niri

niri. *Data lecta & exhibita eſt præſens ſententia & arbitrium Budæ Anno 1424. 28. Junii.*

Summe quidem hæc ſententia diſplicuit Holſatiæ Comitibus, eòque rem ad Pontificem Romanum detuletunt, & armis adverſus Danos ſua defendere conati ſunt. Attamen in controverſiam haud vocavere directum, ut loquuntur, Daniæ in Ducatum illum ius: tantum deberi ſibi ius utile idque feudi ratione prætenderunt, Regibus id negantibus. Proinde pace compoſita filijs Gerhardi feudi legibus Ducatus iterum anno 1446 conceſſus eſt. Libro XI cap. 31 Saxoniæ Crantzius ejus rei ita meminit: *Adolphus per ea tempora Dux Sleſvvicenſis & Comes Holſatiæ, qui difficili ac diuturno bello pro eo Ducatu cum Danorum Rege dimicaſſet, iam Chriſtophoro Bavaro in Regem aſſumpto Ducatum de manu Regis accepit in feudum, redditaq; ſunt ei omnia quæ olim ad Ducatum pertinebant, quæq; longo tempore inquieta fuere à diebus cæſi patris eius: cum primum Margareta Regina, deinde Ericus Rex eius adoptione filius, multa inde per annos ſupra triginta*

tuliſſent, de quibus concertatio fuit uſq; ad r visſima eiuſdem Eriçi Regis tempora. Limi autem Ducatus ſunt ad pontem uſq; Colding Quæ tum omnia ſunt reddita Adolpho Du iuſſu Regis novi Chriſtophori. Perſequit eandem rem idem Crantzius l. 8. Dan. cap. 18 22, idq; longe uberius: ſed noſtro inſtituto ha ſatis ſunt.

Adolpho anno 1459 ſine liberis defunct *Ducatus coronæ* Danicæ (verba ſunt Crantz l. 11. Sax. c. 37) *conſolidatur: quod diu â Regibu per multos labores erat quæſitum. Sed filii Re gis* Chriſtiani *eundem ducatum patre morient denuo à Corona ſeparatum, inter ſe, ut Holſa tiam, per partes diviſerunt.* Ex ijs quæ Chy træus l. 24 Saxoniæ fol. 718 narrat, non ver rediiſſe tum Ducatum in corpus Regni, adeoq errore ductum Crantzium apparet quidem attamen etiam ſic liquet, nihil ejus Ducatu Germanicum Imperium ſibi vindicaſſe. In ter Friderici I Regis filios quoque contentio- nes quidem & multæ & diuturnæ fuerunt de feudi hujus natura, hereditarium ſit nec ne, maſculinum an fœmininum, liberum vel ſer-

vitio

vitio cuidam obnoxium: at de jure ſummi dominii, Daniæ debiti, nunquam fuit dubitatum, ac proinde ſalva Daniæ auctoritate omnia tandem ſunt compoſita. De qua lite merentur legi, quæ refert Chytræus l. 21. & 24. chronici Saxoniæ, unde, ut in quàm multis Germanicis negotiis ſolet, deprompſit Thuanus quæ l. 39 de cauſſa hac commemorat. Subſequuta eſt ſolennis infeudatio per Fridericum II Daniæ Regem anno 1580: & ad noſtra uſque tempora, nunquam reclamante Germania, ſæpius repetita.

Nihili vero eſt argumentum illud quod petitur ab incolarum Sleſvvicenſis terræ lingua & moribus Germanicis. Nec enim limites Imperiorum regnorumque hinc dependent: ideoq; omnibus ſeculis paſſim terrarum diverſæ linguæ variorumq; morum homines in unam tamen rempublicam cojerunt. Ipſum Imperium Germanicum per varias linguas, Germanicam, Gallicam, Italicam, Sclavonicam, alias, diſtinguitur. Sed & per eſt verofimile Saxonum coloniis habitari illas terras cœpiſſe demum poſt inſtitutum ibi ab Henrico

Aucupe Marchionatum, cumque Sclavo incurſionibus omnis illa regio tantum no ſolitudinem redacta Canuti I Ducis auſpi exculta eſt, quod ille Germanis cumprimis veret, populoſam Saxoniæ gentem ex eo in cuos agros oppidaque commigraſſe: quen modum omnem vicinam Sclavoniam nur roſis coloniis in linguam & mores ſuos co mutavit.

CAPUT XVI.

Daniæ Reges Venedorum terras & Nordalb gicam Saxoniam aliquando occupaſſe quide ſed cum poſſeſſione tum omni jure non multo poſt excidiſſe.

POſſemus jam Daniam cum honore dim tere, niſi ipſa Germaniæ fuiſſet aliquan moleſta & fortaſſis posſit iterum eſſe m leſta juris cujuſdam in Venedorum terras Saxoniam Nordalbingicam prætextu. N vero vel hodie abſtinent Daniæ Reges non ne Regio Venedorum, ſive ut perperam vu go loquimur, Vandalorum, quum recti olim Slavorum Reges dicerentur. Niſi autei

veh

vehementer fallor, & ortum eſt nomen illud & nunc adeo more priſco retinetur, reſpectu regii cujuſdam juris in illas Venedorum terras quæ Albim inter & Balthicum mare ſitæ ſunt. Nordalbingiæ titulus dudum quidem deſiit, olim tamen uſurpatus & Nordalbingia ipſa in ditionem Danicam fuit redacta. Igitur anteaquam pergamus, videbimus, jure an injuria Daniæ utraque vel alterutra tellus hæc etiamnum competat aut olim competierit, initio à NORDALBINGIA facto.

Non movebimus autem illa, quæ ante Caroli Magni ævum acciderunt, utpote quum omnia illa incertâ ad nos fide pervenerint. Enimvero habet quidem multa ejuſmodi Saxo Danicus: ſed quæ ipſa narratione ſtatim refelluntur. Tum vero, ſi quod res eſt velimus fateri, Danis non minus atque aliis Germaniæ populis, ante Chriſtianæ religionis in ſua gente exordia nulla domi geſtarum rerum dubio carenta monumenta fuere. Eòque & Saxo in fabuloſis poëtarum Danicorum carminibus & paucis nonnullis rupium quarumdam inſcriptionibus, quæ tamen nihil habeant

quod multum ſit memorabile, vetuſtarum &
credibilium narrationum ſuarum omne pr
dium collocat.

Semotis igittur ſive fabulis ſive dubiæ
dei narrationibus, ſecuti teſtimonium eor
qui à Caroli Magni ævo ſive inter Danos
apud nos res geſtas memoraverunt, id ſec
poſſumus affirmare; ſaltim ad Friderici uſqu
Cæſaris & Waldemari primi Regis tempo
Nordalbingicam Saxoniam neque ultrò à G
manis traditam Daniæ neque belli aliquo j
ad illam deveniſſe. Nihil ſane hujus legas:
potius partem Daniæ, imo Daniam univ
ſam, in jus Germanicum iſthac tempeſt
conceſſiſſe: ceu jam tum capite quartode
mo oſtenſum eſt. Friderici demum Cæſa
liberalitate datum eſſe aliquid juris Dano, n
deſunt fateor qui memorent. In Chroni
quod Erici Regis nomine primùm Erpolc
Lindenbrogius, iterum Stephanus Joan
Stephanius publicaverunt, hæc habentu
Anno Domini 1181 Rex Waldemarus
currit Friderico Imperatori apud Thraven,
bi duas filias ſuas maritavit, unam filio Imper
tor

toris, aliam Comiti Sifrido. Ubi etiam obtinuit ab Imperatore dominium totius Nordalbingiæ, h. e. Omnium terrarum ad Aquilonarem partem Albiæ. Super quo habuit literas Imperiales cum bulla aurea, & literas Papales, videlicet Innocentii Papæ tertii de confirmatione dictæ collationis pro iure perpetuo habendæ. Sed has literas post mortem Regis Abel, quædam mulier Teutonica filia Diaboli in odium Danorum destruxit. Hæc Ericus ille. At vero quum ducentis amplius annis Waldemaro sit posterior, utique nonnisi auditione hoc acceperit alicunde necessum est: nec meretur proinde hæc illius narratio inter idonea veritatis testimonia referri. Deceptum autem esse Regem argumento mihi certissimo est, quod Saxo omnia quæ in congressu illo Cæsaris Regisque accidere, ab Absalone Archiepiscopo, summo rerum omnium Danicarum tunc administro accepta, ad invidiam usque libro XIV memoret quidem, de donata tamen Nordalbingia habeat nihil. Nec enim ad Nordalbingiam faciunt quæ de promisso Slaviæ dominio ibi commemorantur. Ex adverso narrant illius

ævi ſcriptores, Fridericum Cæſarem illo plane tempore, pulſo Henrico Leone D Holſatiæ Comitem, cui pleraque Nordal giæ competebant, ex beneficiario Saxc Ducis chentem vaſallumque Imperij re diſſe, Lybeca oppido inclyto in nume Imperij urbium recepta. Alios Saxoniæ i Comites Racesburgenſem, Dannebergen Luchovienſem, Suerinenſem, Bernhardo vo Saxoniæ Duci hominio ſeſe obſtrinxiſſ ſerte teſtatur ſcriptor σύγχρονος Arnoldus becenſis l. 3 c. 1. Nordalbingiæ ſane Dano c ceſſæ ne quidem leviſſimum veſtigium prehendas.

Imo nihil obſervare eſt, quo pro Waldemarum I Regem quidquam ſibi in xoniam arrogaſſe. Illius ſucceſſorem nutum, tunc demum quando foro ipſi remiſit Cæſar Fridericus, (hoc eſt, circa num 1188) moliri aliquid cœpiſſe, narrat id quem modò laudavimus ex ævo illo teſt Arnoldus Lybecenſis, l. 3. Chron. Sclavor. c 20. Verba integra hæc ſunt. *Eo autem te pore miſit Imperator ad Canutum regem lega hono*

honoratos pro pecunia, quam pater illius Waldemarus cum ſua filia ipſius filio ſocianda pollicitus fuerat, quam etiam idem Canutus partim perſolverat. Qui propter occaſiones ſupra dictas, quæ inter Impecatorem & ipſum verſabantur, pecuniam perſolvere timuit. Imperator verò non propter repudii occaſionem, ſed propter pactionis immutationem, regi ſororem ſuam intactam cum tali apparatu, quo eam acceperat, reſtituit. Quod Canutus graviter accipiens, manifeſtas ex illa die inimicitias contra Imperatorem exercere cœpit, itaut omnem terram Wagirorum, Holſatorum, Stormariorum, & Polaborum uſq; ad Albim ſui juris eſſe diceret, & eam per Slavos, quos ſibi oſtrinxerat, frequenter vaſtaret. Mater etiam ejus à Ludovico Landgrafio repudiata, & ad terram nativitatis ſuæ ſine honore reverſa, conqueſta eſt in multis ſe à marito injuriatam. Unde etiam magis inſtimulatus juſtam ſe cauſam contra Teutonicos habere arbitratus eſt. Hactenus Arnoldus. Pene eadem habet Cruntzius *l. 6. Wandaliæ cap. 27.*

Ubi hæc tandem ſubjungit. *Quid juris prætenderit Rex in terras memoratas Annales non exponunt: niſi quod conjecturæ promptum eſt, re-*

cordari illum eorum temporum quæ erant
Canuto Obotritorum Rege, qui omnibus his t
ris præerat, cujus successionem Rex præfereb
ut esset Albis fluvius limes suæ ditionis.
quum intercessissent tot anni, legitima tran
bat præscriptio. Principes vero non legil
sed armis provincias quærunt. Non inanis
videatur Crantzij isthæc conjectura : ce
longe est verosimilior, quam illa Erici Reg
de donata VValdemaro Canuti patri No
albingia omni, fabula. Fallitur tamen
Crantzius, vel certe Canutus Rex per injuria
hoc quidem prætextu Nordalbingiam inv
sit. Ne quid enim nunc dicam, Canuto ni
omnino hereditarij juris vel in Obotritos
Lothario Cæsare datum, ut paulo post a
parebit : concessam Nordalbingiam profec
nusquam legas sed solum Obotritorum R
gnum : quod diserte testatur Helmoldus lib
cap. 50 & ipsemet Saxo l. 13. Nec Saxonia
ille Transalbinam possedit, utpote quæ ja
tum magnam partem in ditione erat Adolp
Holsatiæ Comitis, adeoq; Saxoniæ Ducum, i
quorum Comes tum vivebat clientela: quo
sol

ſole clarius eſt vel ex ijs quæ narrat Helmoldus illo ipſo citato capite. Wagriam tenuit quidem Canutus; ſed erat illa tunc pars Obotritorum aut Venedici regni. Auctor quidam incertus Chronici Sclavorum quod Lindenbrogius edidit cap. 21 ſcribit; contendentibus de Regno Suenone Canuto & VValdemaro. Adolphum Holſatum *homagium* feciſſe Canuto: at *homagii* voce non niſi commilitium intelligit, & Canutus ille non fuit filius S. Canuti ſed VValdemarus.

Mihi veriſimilius videtur, Canutum injuriam acceptam cauſſatum injuria compenſare voluiſſe. Et vero fatendum eſt, poſtquam Dithmarſi ſponte ſua in Danorum ditionem perfide conceſſiſſent, hujus Canuti primum, mox fratre anno 1202 defuncto, proprijs auſpicijs VValdemarum Secundum Regem omnem Nordalbingiam debellaſſe. De illo fratri ſuccedente ita etiam ſcribit Arnoldus l. 6. cap. 17: *His ordinatis Rex Waldemarus cum magna gloria & infinita multitudine venit Lybecam, ibiq; cum multa jucunditate REX Danorum & SLAVORVM*

& NORDALBINGIÆ DOMINV ſalutatur. Itaque, ſi verum dicendum e non niſi illa gentium lege, qua bello ſolen capta jure victoribus cedere creduntur, Canutus & VValdemarus ille Nordalbingia quidem poſſederunt: aliud jus, aut alium jur prærextum, deprehendere non eſt. Quin autei pari igitur jure Nordalbingiam potueri amittere Dani, citra dubium eſt. Eſt autei non multis pòſt annis ipſe ille victor VVa demarus omni iterum occupata per vim d tione iſthac exutus.

Initium Sazonicæ libertati præbuit Regi captivitas. Qua de re breviter ita Albertu Stadenſis. *Anno Domini M. CC. XXII. Rex Danorum in propria terra à Comite Hen rico de Zvverin, cui duras, ut fertur, gratiæ ſuæ recuperandæ conditiones impoſuit, inopinate caſu in papilione propria capitur, & Danneburg gravi cuſtodia coarctatur.* Item. *Anno Domini M CC XXV Rex Danorum XLV marcarum millibus ſe remedit, exceptis clenodiis circa tria millia marcarum æſtimatis.* Ad conditiones relaxatæ cuſtodiæ cumprimis pertinet

tinet quod narrat Crantzius l. 7 Wandal. c. 9: *Ferunt Daniæ Regem quum ante hos dies captus teneretur ab Henrico Comite de Zvverino, in ſua relaxatione iurejurando firmaſſe, nunquam ſe Nordalbingiam repetiturum.* De eadem re ita memorat Hermannus de Lerbeke in chronico Comitum Schawenburgenſium, auctor tamen quod fatemur, minus ſecuræ fidei. *Rex Daciæ de captivitate liberatur, pro quadraginta quinque millibus marcarum, & terram Holſatiæ & omnes terras quas violenter poſſederat in integrum reſtituit: pro cujus fide tres filios & multos fideles ſui regni obſides poſuit.* Auctor incertus Chronici Slavorum ab Erpoldo Lindenbrogio editus: *Reges redempti ſunt pro L millibus marcarum, & juraverunt ſe amplius non venturos in terram Holſatiæ, & reliquerunt obſides potentes.* Vi hujus pacti jam ſuæ libertati reddita erat Saxonia illa. Cum non ſtaret autem promiſſis Rex, biennio poſt (ut quidem habet Albertus Stadenſis, alij enim referunt in annum 1226) memorabili prælio ad Bornhovedam cæſus omnem exiſtimationem perdidit. Plenius Crantzius &

alii enarrant bellum illud, at breviter Alberti ad annum 1227: *Rex Danorum à Bremenſi Archiepiſcopo, Duce Saxoniæ Alberto, Comitibus Heinrico de Zvverin & Adolpho de Schovvenburg, Slaviaq; Dominis, in Bornhoveda prælio devincitur. Rex per fugam elabitur, ſed Dominus de Lunenburg ab Henrico Comite captivatur.* Crantzius narrat, ſequente anno redintegratum à Rege bellum ſed infeliciter; quæ tamen contigiſſe memorat, illa Lerbekius refert in annum viceſimum ſextum, idque videtur veriſimilius, quia etiam Albertus illo anno teſtatur partes Tranſalbinas à Rege invaſas: poſt prælium autem illud ad Bornhovedam nihil tentatum refert.

Quicquid hujus ſit, uſque adeo fractæ prælio illo ſuere Regiæ vires, ut omni Saxoniæ Nordalbingicæ imo & Slaviæ (ut poſt audiemus) poſſeſſione exciderit, nec ex eo vel ipſe VValdemarus vel ejus ſucceſſorum aliqui Daniæ recuperare amiſſa unquam ſit molitus. Et vero in id videtur tandem pax iterum conſtituta. Quanquam enim rudes illius ævi Annalium ſcriptores hæc & ſimilia ſilentio præ-

tereant

tereant, attamen firmam perpetuamque inter Danum & Saxoniæ illius Principes pacem mox initam, indicio vel illud mihi eſt, quod paulò pòſt ipſemet Waldemarus oppugnanti Lybecam urbem Adolpho Holſato, hoſtium antehac præcipuo, ſuppetias tulerit, teſte Crantzio cap. 12 l. 7 Wandaliæ. Cypræi verba ſunt hæc pag. 5: cum ſcripſiſſet, inter Carolum Magnum & Danos conventum, *ut imposterum fines Daniæ & Saxoniæ Eidora terminarentur: quod* inquit, *poſtea ab Imperatore Friderico anno 1214 confirmatum, Papa Alexander IV ratum habuit anno 1257.* Vero per eſt ſimile, pace reddita terminos veteres Cæſarea auctoritate reſtitutos eſſe & pro ſeculi more Pontificis quoque Romani ſanctam vim in majus perpetuæ pacis robur acceſſiſſe. Mendum autem ſic fuerit in annorum nnmero, quando Friderici illa Cæſarea conſenſio intervenerit. Vtut ſit, certe cum VValdemarus Nordalbingiæ dominus audiverit, omnes tamen poſteri titulo iſthoc abſtinuerunt in amiſſi iuris, ſi quod fuit, confeſſionem.

Superioris tamen ſeculi anno viceſimo primo

primo tantum in affinis Cæſaris Caroli V a
potuit Chriſtianus id nominis ſecundus Rex
nulla exigente neceſſitate, contra Imperii a
quiſſimum decus, Holſatiæ Ducatus ſit ju
in Daniæ obſequium ſe flectere. Ea de re ita
bit Joannes Meurſius l. 3 Hiſtor. Danicæ pag
aut 80 edition. Bativicæ: *Ita ſubjugata Sue
cum in Daniam rediiſſet* Chriſtianus Rex,
*affinem Carolum V ſumpta veſte peregrina
profectus, ut deinceps feudum Holſati à ſe
ciperent. A quo perbenigne exceptus, cum
difficulter item poſtulata impetraſſet, feſtin
domum reddit.* Cypræus l. 3 Hiſtor. Sleſv
cenſ. c. 5: *Non multo poſt ad Imperatorem
rolum V affinem profectionem ſuſcepit. A
ſumma pompa, ſplendore, ac magnificentia, qu
honorificentiſſime exceptus, novoq; inſuper
nore ac dignitate auctus ac ornatus fuit, coll
nimirum ipſi pleno dominio, jure, ac poteſtat
ſuper feudum Holſatiæ: quod ipſe nimirum i
poſterum tanquam legitimus dominus illud c
ferre, & à ſe unice peti ac impetrari debeat.* I
ter capita à Rege ſequente anno Borsholr
patruo Friderico, tum Duci, propoſita primu
iſt

istud fuit, scribente Meursio, pag. 237: *Quod à Carolo Imperatore affine suo, Christianus singulari indulgentia PRIVILEGIUM accepisset, quo Ducatum Holsatiæ aliosq; huic conjunctos, uti ipse Fridericus ac majores quoq; eius ab Episcopo Lybecensi instar beneficii petere consuevissent, ita eosdem in futurum â Christiano REGIBVSQVE SVCCESSVRIS ipse & hæredes eius deinceps petere iuberentur. Quæ quantumvis hunc in modum se haberent, tamen, uti controversia qualiscunque inter ipsum patruumq; qualicunq; caussa orta per sequestros neutri partium obnoxios aut suspectos tolleretur, promptum BENEFICIO renunciare; ea lege, ut contrarias Fridericus literas petat impetretq;, quibus Carolus privilegium pridem indultum revocaret; seq; nec laturum ægre nec prohibiturum esse.* Hæc Meursius. Bene vero, quod brevi hæc quidem fœda macula emendata sit. Etenim Christianus quidem ille Rex cum altero statim pòst anno regno pelleretur & archiva regni populatus privilegia abduceret, hoc quoque, uti ferunt, subduxit. Nec Fridericus jam Rex aut successores illud sibi in Hol-

ſatiam jus arrogaverunt; ſed hodie quidem n
minus ipſi atq; agnatorum alij, titulo Ducar
illius, Cæſaribus ſine controverſia hominii ſac
mento obſtringuntur.

Quum Ducatus autem illius pars ſit Dit
marſia, obiter non tam perſtringi quam r
deri meretur putida & geographo indigr
fabula, quam Petrus Bertius refert in Tabu
lis Geopraph. ubi Ditmarſiam deſcribit, fo
289: *Dithmarſium* nimirum *Regum Dani
Imperio ſubeſſe, & primogenitum Regis filiu
ibidem ex lege habitare, ut Galliæ Principes i
Delphinatu.* Quod recitaſſe jam refutaſſe eſt

Sed de Saxonia illa Nordalbingica in Im
perii ius aſſertta, forraſſe plus ſatis. De Slavorum
VENEDORVM, aut ut vulgo minus recte
Crantzium auctorem (hic enim videtur po
pularis erroris princeps auctor) ſecuti loqui
mur, VANDALORUM terris nunc etiam
eſt dicendum, num illas bono titulo quon
dam tenuerint Dani vel hodieque in illas
Regno Daniæ ſolidi quidquam iuris ſuperſit.

Perdubium autem videtur, quæ demum
ſit cauſſa Regii de Venedis aſſumpti nominis,

quo

uo iam aliquot ſeculis Dania uſa eſt: ſi quidem non alij Venedi intelligantur quam illi, qui mari Balthico â Danicis inſulis ſeparantur, inter Albim & littora illius maris ad Viſtulam uſque fluvium protenſi, Imperij Germanici cives: quod per eſt veroſimile, cum in Scandinavia alijſque vicinis inſulis Venedi nulli vixiſſe unquam memorentur.

Crantzius non ſatis quidem ſibi hac in re conſtat, dubius ipſe: Videtur tamen cauſſas tres adferre, ſola autem conjectura ductus, non certo ſubnixus argumento. L. 1 cap. x narrans, fide Saxonis, Venedorum illorum antiquiſſima cum Danis prælia, ſcribit. *Volitabat diu incerta victoria, quibus ſignis inclinaret, Demum Danis ceſſit, oppreſſo in acie Rege Wandalorum Sturmicone. Concidente enim Rege ſors quoq; Regni concidiſſe videbatur. Venit iterum in ditionem Daniæ Wandalia. Vnde videri poteſt, permanſiſſe in hodiernum eum Danorum regibus titulum, ut ſe Gothorum & Wandalorum Reges inſcribant, quamvis nihil in Wandalia à multis diu ſeculis tenuerint. Sed eſt poſterioribus ſeculis renovata*

eius tituli cauſſa: quod ſuis locis non ſilebimus.
Hæc prima itaque fuerit origo juris parit illius & Regii tituli, ſi Crantzium audimus. V rum enimvero ante omnia obſervandum eſ hanc quidem narrationem univerſam ex fabul Saxonis Grammatici deſumptam, eoque pe eſſe incertam. Ne quidem verò Saxo ipſe hin arceſſit originem Regii illius tituli: & fatetu pene iiſdem damnis ſæpenumero tum à Sla vis illis Daniam affectam. Sed & mox oſten demus, titulum illum cœpiſſe demum Canut forte ultimis annis aut Waldemaro ſecundo Re ge, adeoque ad illa fabuloſa tempora nequa quam pertinere. Ut perinde hæc quidem Cran tzij coniectura ſit omnino inanis.

Altera longe veroſimilior eſt, atq; idec plures ſectatores invenit, à S. Canuto Obotrito rum Rege per Lotharium II Cæſarem conſti tuto petita. Qua de re ille l. 3, Wandal. cap. 30 *Kanutus Obotritorum Rex apud omnes habe batur. Quæ res initium præſtabat, (ut eſt prom ptum conjecturæ,) noſtri ſeculi Danorum Regi bus ut ſe Danorum Wandalorumq; Reges ef ferant in titulo: nam moriens Kanutus Re*

gium

ſuum titulum transmiſit ad poſteros. Idem c. 36 de Erico Rege Haſenfues per ludibrium dicto, S. Canuti fratre: *Is quum in Dania ſuccederet Regi, fratris quoq; jura ad ſe devoluta arbitratus, primus* (ut arbitror) *ſe in titulo præferebat Regem Wandalorum. Unde ſumpſiſſe poſteros Reges conjectura eſt, ut ſe etiam Wandalorum Reges inſcriberent.* Hæc conjectura multis exinde arriſit, eòque illam & Cypræus probat l. 1. cap. 20 & Lyſcander Danus Antiquitat. Danicar. ſerm. IIX. pag. 91. Cæterum Canutum quem ſanctum appellant Obotritorum Regem eſſe creatum à Lothario Cæſare, id quidem conſtat. At vel Regno Daniæ hinc aliquid juris in *V*enedos illos acceſſiſſe, vel Reges Daniæ ab hac origine olim ſuum illum Regium titulum petiiſſe, mihi, fateor, perſuaderi hactenus non potuit. Ut enim de poſteriore dicam prius: ſi ea fuiſſent olim in ſententia Reges iſti, ſtatim poſt Canuti obitum nomen illud ſibi aſſumpſiſſent: nemo autem id fecit fortaſſis ante Waldemarum II, ut nemo ante Canutum Waldemari *illius* fratrem, florentibus Imperii

Germanici rebus, auſus fuit vel tentare aliqu
in Sclavos omnes dominium. Falſum profe
eſt quod dicebat Crantzius, S. Canutum ill
ad poſteros titulum Regium transmiſiſſe,
fratrem ejus Ericum Daniæ Regem omni
primo *Regem Wandalorum* ſe jactaſſe.
citat enim utique Cypræus *l. 1 cap. 28* ta
las Kanuti Regis, ſcriptas anno 1182 inſertas
bulis Erici Regis Chriſtophori I filii, in q
bus Canutus *Rex Danorum* tantùm audit;
cus vero ille *Danorum Slavorumq; Rex.*
proinde ſaltem ad illud uſque tempus Re
Daniæ titulo iſthoc abſtinuerit. Nec f
reperias ejus tituli veſtigia in ipſa Saxo
hiſtoria, quæ tamen nihil quod ad Danic
gloriam pertinet temere omittit, Danicas aut
res perſequitur uſque ad obitum Bugislai
merani, hoc eſt annum 1188. Similiter nec
Helmoldi nec in Alberti Lybecenſis ſcri
titulus ille Daniæ Regibus tributus legit
præterquam quod Waldemarum ſecund
ſe ita proclamari feciſſe memoret Alber
& tamen hi res illas Sclavicas ſatis curi
tradiderunt. Adhoc Helmoldus diſe
qu

quem Albertus Stadenſis exſcripſit ad annum 1133, non *Slavorum*, ſed *Obotritorum* Regem Canutum dictum, teſtatur l. 1. c. 50. *Adiit*, inquit de Canuto, *Lotharium Imperatorem*, *emitq; multa pecunia regnum Obotritorum*, *omnem ſcilicet poteſtatem, qua præditus fuerat Henricus. Et poſuit Imperator coronam in caput ejus, ut eſſet* REX OBOTRITORUM, *recepitq; eum in hominium.* Idem cap. 51 *Circa tempus dierum illorum accidit*, *ut Canutus* REX OBOTRITORUM *veniret Sleſwich, habiturus cum patruo ſuo Nicolao curiale colloquium. Cum autem populus veniſſet in concionem & Rex ſenior ſedisſet in throno indutus cultu regio, Canutus aſſedit ex oppoſito, geſtans & ipſe coronam* REGNI OBOTRITORUM. Longe vero amplior eſt titulus ille REX SLAVORUM, nec Daniæ Reges Regio Obotritorum titulo unquam audierunt : adeoque ſuum illud nomen à S. Canuto non accepere. Quid ? quod Saxo l. 13 ſcribat, cum Canutus apud Nicolaum Daniæ Regem male audiret quaſi regio nomine pateretur ſe coli, in excuſationem ſuam

ſuam hæc inter alia dixiſſe : *Rejice quæſo n garum auctores mendaciter obſtrepentes, falſa huius criminationis figmentum reſpue. Ne enim injurioſo tibi nomine cenſeri ſuſtine HERVM me mei non Regem appellan ſtaq; cum à Slavis DOMINVS ſalutari conſu verim, ſiniſtri tantæ comitatis interpretes alien urbanitatis occaſione inſimulationis materia aucupantur. Ego vero NON REGNVM ut aiſti, vocabulo uſurpo, ſed temperata nomi nis dignitate faſtuoſum ſalutationis decus fugi invidendum honoris faſtigium ſperno.* Hæc v vera ſunt, non ſanè S. Canuti exemplo ac Regium illum de Slavis nomen Daniæ uſupan dum Reges olim ſunt invitati : utpote qui Regic nomine abſtinuerit. Regium porro ſuum in Sla vos jus nunqvam Daniæ Reges Germanico Im perio iverunt tributum : Canuti autem digni tas illa omnis beneficiaria erat ; ut mode audi vimus diſſerentem Helmoldum, & diſerte quoque teſtatur Saxo l. 13 : ac proinde jus hoc Daniæ Regum ab illo Canuti honore plane aliud quid eſt & diverſi ordinis. Ad ſeſe quoque à Canuto quidquam juris in Slaviæ

illam

illam partem derivatum, Regum nemo præ ſe tulit: eoque ſtatim à cæde Canuti teſte Helmoldo l. 1. cap. 53 *ſucceſſerunt in locum ejus Pribezlaus atq; Niclotus bipartito principatu, unoſcilicet Wagirenſium atq; Polaborum, altero Obotritorum provinciam gubernante.* In illos ipſos adeoque in omnem illam terram, poſt dominatum exercuit Henricus Leo, nemine Regum contradicente. Waldemaro Regi ſpem aliquam factam à Friderico I Cæſare Slaviæ beneficiaria lege ab Imperio conſequendæ, refert quidem Saxo: at tametſi ille eſſet S. Canuti filius, paternum tamen aliquod jus ab illo prætextum Saxo non memorat. Unde & hoc colligere eſt, quicquid datum fuit Canuto, cum ipſo illo ſtatim deſiiſſe, neque adeo hereditarium aliquod jus illi conceſſum. Alioquin ſane urſiſſet hoc Waldemarus ejuſq; filius Canutus: Saxo certe injuriam illam nequaquam diſſimulaſſet pro eo quo in Germanicos Cæſares fuit animo. Si ad Waldemarum autem Canuti unicum filium nihil devenit juris hereditarij in Slavos, multo minus ad Reges alios à Canuto quidquam ejus eſt profectum.

Longe minus ad ipsum Daniæ Regnum tuit ejus aliquid pervenire: quum Lotha Imperator non Regnum Daniæ, imo nec quem Daniæ Regem, beneficio istius loc affe rit, sed Canutum qui Dux tum erat Sles censis.

Tertia à Crantzio adducta caussa m omnium videtur verisimillima, subjuga nempe Venedorum. Imo Crantzio ipsi detur hæc præplacuisse. Itaque hanc alt illi de S Canuto semper addit. Hinc illis libro 3 Wandaliæ à nobis productis subju gite vestigio cap. 30: *Sed & multis deinde b lis magna pars Wandaliæ littoralis paruit R gibus Danorum, ut inde quoq; titulum mut ati credantur.* cap. 36: *Sed quod ante dixi suo tempore commemorabitur, etiam poste oribus seculis magnam Wandaliæ partem D norum Reges suo imperio conjunxerunt. ea videlicet quæ littora maris tangit. Sed nec ips rum Danorum in Wandalos imperium stabi manst.* Similiter l. 6 cap. 24 ubi narravisse Obotritorum Regulos Niclotum & Burevvi num in Canuti Regis hominium deditos

Hæc

Hæc, inquit, *eſt altera cauſſa cur Daniæ Reges titulum ſibi deſumant, ut ſe Wandalorum quoq; Reges profiteantur. Nam primam ex Canuto Obotritorum Rege ſub Lothario ejus nominis noviſſimo recepere.* Et verò ex eo demum tempore ortus eſt in Dania ille Regius de Venedis ſive Slavis titulus. Ita etiam demum liquet, & nullo Imperii Germanici beneficio illud nomen Danis partum, & haud inani illud fundamento innixum. Armis ſiquidem devicta Slavonia & in provinciam redacta nomen quoque Regium haud immerito omavit, Germaniâ etiam inconſulta. Sane initio Rugij jam à Waldemaro I Rege ſubacti erant. Canuti vero denique auſpicijs Abſalon Archiepiſcopus Bogislaum Pomeranum ad tributa & hominium, Rugiorum more, Dano præſtandum adegit. Quod utrumque Saxo late deſcribit, libris duobus ultimis Hiſtoriæ ſuæ. Poſtremam victoriam hoc quaſi epiphonemate perſecutus: *Ita Slavicarum rerum dominium aſſiduis Waldemari laboribus negatum, parvulo Canuti negocio contributum eſt, felici ejus militia*

tia paternam ſupergrediente fortunam. Pom
ranum fraude circumventi Obotritorum bi
Principes inter ſe diſcordes, eadem fortun
non multò pòſt ſecuti ſunt. *Rex Daniæ G*
nutus ait Crantzius l. 6 Wandal. cap. 2
qui Burevvinum in Rugia captum *teneba*
arbiter factus inter diſſidentes, ita litem direm
ut Nicloto Roſtockium cum terra Kiſſinorun
Burevvino vero Ilovv & Magnopolis (ea e
terra Obotritorum) *proveniret, & VTERQV*
DE MANU REGIS terram ſuam re
cognoſceret. Eadem deinde armorum felic
tate per Nordalbingiam omnem excurrent
tandem & inclyta urbs Lybeca in jus Danc
rum conceſſit. Quæ poſtrema cum narra
ſet ſub finem l. 6 & initium 7 Wandali
ſuæ Crantzius, addit: *Hic eſt interim rerun*
ſtatus, ut unus Canutus Regem ſe Danorum
Wandalorum & Nordalbingiæ ferat & in ti
tulo ſcribat. Erat autem tum annus milleſimu
ducenteſimus. Stadenſis tamen Abbas, Adol
pho Holſato victo Lybecam anno demun
1201 ſubactam, ſcribit. Obijt autem Canutu
anno ſequente, ſucceſſorem nactus fratren
Walde

Waldemarum, Principem ſane multis virtutibus eximium, & ſi initia ſpectes fratri armorum felicitate haud imparem. Etiam hic vero ſimulac in Dania res ſuas nonnihil compoſuiſſet, Lybecam veniens REX DANORUM & SLAVORUM & NORDALBINGIÆ DOMINUS ſalutatus eſt; quod non multo ante ex Arnoldi Lybecenſis l. 6 cap. 17 jam rurſum narravimus. Unde confirmatur id quod diximus, ſubacta illa ad Balthicum mare Slavonia, illud Regium novum nomen Dani titulis acceſſiſſe, nullo habitu reſpectu ad terras alias. Et tamen aliquot annis pòſt ab eodem Rege Waldemaro Pruſſia quoque & Eſthonia devicta eſt. Ericus Rex in chronico: *Anno 1206 Andreas Archiepiſcopus duxit exercitum in Revaliam. Anno 1210 expeditio facta eſt in Prúciam & Samland; Miſtuvin Dux Poloniæ factus eſt homo Regis. Anno Domini 1219 Rex Waldemarus congregato exercitu permaximo, cum mille quingentis longis navibus Eſtoniam intravit, & poſt multa bella totam terram illam ad fidem Chriſti convertit, & Danis ſubdidit uſq; in præſens.*

Igitur haud dubito equidem, non alia r tione natum illud novum nomen, quam c pit alterum illud NORDALBINGI DOMINI, poſt ſcilicet bello ſubactam Sl voniam illam Balthico mari proximam. I juſtitiam vero armorum ſi inquiras, illa cur Imperij Germanici injuria conjuncta fuiſſ vix quiſquam negaverit. Omnes illas Slavo rum terras uſque ad Viſtulam amnem, jan tum à Carolo Magno in obſequium Francic Imperij redactas, ante oſtendimus. Cum ab officio receſſiſſent poſt Ludovici Germanic obitum, Henricus I Rex ut *Bohemos & Sorabos ab aliis Regibus edomitos, ita & cateros Slavorum populos uno grandi prælio ita percuſſit, ut cæteri (qui perpauci remanſerant) & Regi tributum & Deo Chriſtianitatem ultro promitterent.* Henrico defuncto Slavi novas res affectantes rebellare moliti ſunt. Otto autem Rex *quos pater ejus uno grandi bello domuerat, ipſe tanta deinceps virtute conſtrinxit, ut tributum & Chriſtianitatem pro vita ſimul & patria libenter offerrent victori; baptizatuſq; eſt totus gentilium populus.* Qui quidem ad Oderam

uſque

usque habitabat; nam Pomerani trans Oderam armis non Germanicis sed Polonicis flexi iterum sunt, eoque non nisi per Polonos in Imperij Germanici ditionem pervenerunt. Hoc obsequium duravit pene per annos septuaginta amplius. Pene inquam; multa enim illos Slavos etiam Ottonis II ætate molitos, ex Dithmaro constat. Tunc verò Theodoricus Marchio Brandeburgensis & Dux Saxoniæ Bernhardus, quorum alter orientalem alter occidentalem Slavoniam illam possidebat, Venedos istos *tanta crudelitate infectati sunt, ut excusso tandem servitutis jugo libertatem suam armis defendere cogerentur.* Id quod ipsis ex sententia tum successit. *Postquam autem placuit piissimo Cæsari Henrico curiam celebrare in castro Werbene, quod est juxta Albiam, ad experiendos animos Slavorum, venerunt omnes Principes Winithorum in præsentiam Cæsaris, seq; Imperio ad bonum pacis & subjectionis obtemperaturos protestati sunt.* Qui illi succesit Conradus *frequentibus præliis Winithos attrivit.* Id quod & Wippo in ejus vita commemorat. Hinc Henrico etjam

jam III Cæſare in officio fuerunt. Henric vero IV ætate, quum omnia Imperij concute rentur, Venedi quoque & religione deſerta & excuſſo jugo in libertatem ſeſe vindicave runt. Cum hujus filius Henricus V rerum potire tur, quidam Venedicæ proſapiæ ſed Chriſtiana religione imbutus præclarus Princeps Henri cus Slaviam illam pene omnem debellavit. Duci tamen Saxoniæ *fecit juramentum fidelita tis ac ſubjectionis.* Hic eſt Henricus ille de quo Helmoldus: *Servierunt Ranorum* ſive Rugiorum *populi ſub tributo, quemadmodum Wagiri, Polabi, Obotriti, Cycini, Circipani, Lutici, Pomerani, & univerſæ Slavorum nationes quæ ſunt inter Albiam & mare Balthicum, & longiſſimo tractu protenduntur uſq; ad terram Polonorum. Super omnes hos imperavit Henricus, vocatuſq; eſt Rex in omni Slavorum & Nordalbingorum porvincia.* Hæc ſuntinitia Regij per Slaviam illam nominis, populari magis acclamatione quam Cæſarum auctoritate: in hunc modum quoque aliquatenus Slavi iſti in Imperij ditionem redierunt. Aliquatenus, dico: tantum enim non libera poteſtate

poteſtate Henricus quidem ille rex inter ſuos uſus eſt, niſi quod ad extremum hujus quoque dominium Rugii excuſſerint. Defuncto cum filiis Henrico, Canutus Dux Danus *adiit Lotharium Imperatorem emitque multa pecunia Regnum Obotritorum ; omnem ſcilicet poteſtatem qua praditus fuerat Henricus. Et poſuit Imperator coronam in caput eius ut eſſet Rex Obotritorum, recepitque eum in hominium.* Paulo aliter id refert Saxo: nos autem ut in omni hac narratione ita & heic maluimus uti verbis Helmoldi, ex l. 1 Chronici Slavorum hinc inde petitis.

Canuto non multo pòſt cæſo, ſi Rugiam excipias (cujus ut & Pomeraniæ nomine Polonus Lothario Cæſari homagium præſtitit, teſte Ottone Friſing. l. 7 cap. 19) Venedicæ terræ omnes uſque in Pomeraniam ſub gtaviſſimo tributo Saxoniæ Ducibus ac Marchionibus paruerunt, imo recuſantibus incolis ſacra Chriſtianorum admittere, ijſque propterea partim fugatis partim trucidatis, per aſſidua bella in ſolitudinem redactæ ſunt; donec novis colonijs ex Flandria, Hollandia,

Friſia, Weſtphalia, Saxoniaque omni, Ducum illorum & Marchionum cura accitis excoli & habitari iterum cœperunt, Friderico I Cæſare imperante. Ipſe ille Imperator Bogislaum & Caſimirum Pomeraniæ Principes quum pulſo Henrico Leone Duce, in cujus clientela vixerant, in caſtris ad Lybecam commoraretur, (agebatur annus 1181) datis ſolenniter aquilis in numerum Ducum Imperii adſcivit, coràm præſente ipſo Rege Danorum Waldemaro.

Huc igitur uſque, continua pene ſeculorum aliquot poſſeſſione, in jure Imperii Venedorum utique hi populi fuerunt. Soli Rugii poſſint videri nonnihil præ aliis fuiſſe ſoluti Imperii legibus, diuturna rebellione partâ ſibi majore aliqua libertate: non minus tamen jura priſca Imperio ſalva manſere, aut ſi quæ damnum erant paſſa integrum Imperio fuit illa iterum vindicare. Daniæ certe nec in Rugios quidquam fuit vel juris vel poſſeſſionis jam à ſeculis compluribus. Debellavit autem illos & in ſuam ditionem quaſi redegit circa annum demum 1168 Rex Waldemarus

rus primus id nominis. Nec tamen vel ea ratione Rugii Imperio plane ſubducti, in ſolius Daniæ dominium conceſſere. Ipſi enim Daniæ Reges in hominio tum fuerunt Cæſarum, adeoq; illa quæ à Regibus iſtis tum occupabantur quaſi in peculium ſimul Imperii venerunt. Adhoc videtur Waldemarus indultu Cæſaris Friderici ejuſq; beneficio arma illa expediviſſe: adeoq; ſalvis haud dubie Imperii ſummis juribꝰ. Datum ſane eſſe Regi Waldemaro, cum homagium præſtaret, à Friderico Cæſare poteſtatis aliquid in Slavos illos Balthici maris accolas, refert diſerte Saxo l. 14: quod itaque factum fuerit quinquennio ante Rugiæ illam occupationem. In partem quoq; victoriæ Henricum Leonem Ducem admiſit Waldemarus, ut ne tota quidem Rugia illa Dano ceſſerit. Helmoldus l. 2 cap. 14: *Occurrit Duci Rex Danorum & exhibuit ſe pronum ad omnem voluntatem Ducis. Et recognovit ei medietatem tributorum & obſidum quæ dederant Rani, & de ærario fani æquam portionem, & ad ſingula quæ Dux induxit exigenda, devote paruit Rex.*

NON poſſumus non hoc loco animadver-

tere in Saxonem. Scribit ille, invitatum ad Curiam VValdemarum à Cæſare Friderico, ii *præmium itineris una ex Italiæ provinciis cum totius Slaviæ præfectura* propoſita. Verba ejus etiam hæc ſunt de Friderico Cæſare: *Univerſos Germaniæ Principes ſacramento adactos jurare compulit, ſe ejus* (VValdemari ſcil. Regis) *ditioni Slaviam ſubſtraturos.* Idem l. XV narrat, Cæſarem eundem oraſſe VValdemarum *Regem*, pateretur Pomeraniæ principes Caſimirum & Bogislaum à ſe inter Duces aſcisci, ſe *memorem quid olim Waldemaro de ſubigenda Slavia pollicitus fuerit, profligato Henrico* Saxoniæ Duce, Pomeraniam *ei ſubjicere curaturum.* Ita Saxo. Sed in his multa hominis figmenta haud difficulter deprehendas. Quei potuerit enim Cæſar totius Slaviæ præfecturam VValdemaro *Regi* aut promittere aut concedere, cum bona ejus pars jam multo tempore fuiſſet juris Ducum Saxoniæ & Marchionum Brandeburgenſium? Quei iurarint illi ſe Slaviam VValdemaro Dano ſubſtraturos? Quî hoc fecerit Henricus Leo, is qui ut oſtenderet ſe *Rege* illo nihilo inferiorem

riorem, quoties cum illo ad Eidoram colloquium aliquod inſtituit, non niſi in medio ponte illum convenit; id quod ipſe Saxo notavit. Quid? quod verum ipſe Saxo narret: ſtatim nempe a reditu ſuo ex Burgundia & Cæſaris aula Waldemarū *Slavorum orientalium, ſibi virium fiducia rebellantium, defectionem expertum* cum Henrico *belli ſocietatem* contraxiſſe. Ejusdem verba ſunt: *Henricus Bugislavi Danorum metu ad ſe decurrentis obſequium pactus, mutam cum Rege ſocietatem, tanquam ineptum & ignobile vinculum, disjicere parvi habuit. Quin etiam apud Crempinum fluvium in colloquium cum eo deſcendens queſtus eſt, quod militem ſuum Bogislavum coram ſe non accuſatum bello laceſſat: quem ſi iniurioſum exiſtimet, prius accuſationibus quam armis aggredi debeat. Contra Rex negare, ſe ullius potentiæ reſpectu ceſſaturum, quo minus acceptas injurias mutuis damnis rependere liberum habeat. Ita perſtante controverſia fœdus cum colloquio ſolvitur.* Semel iterumque poſt inter Henricum & VValdemarum ſocietatem bellicam adverſus Slavos æquis conditionibus repeti-

tam, Slavos etiam interdum adverſus vim Danicam ab Henrico Saxoniæ Duce in tutelam ſuſceptos, idem commemorat. Quæ ſi vera ſunt (vera autem eſſe confirmat Helmoldi hiſtoria) non utique ſacramento fuere aſtricti omnes Principes Germaniæ, Waldemaro Dano Slaviam ſubjicere. Nemo etiam facile crediderit Fridericum Cæſarem Waldemaro adulatum, cui herois illius animus magnus ex rebus præclare geſtis non eſt ignotus. Et quare *oraverit* Cæſar Waldemarum, pateretur Pomeranos illos in ſuam fidem adigi, cum illi non eſſent obſtricti Dano, & jam tum hominium Duci Henrico Leoni feciſſent? Nam quod exprobrat Pomeranis Saxo, quaſi Ducum titulis à Cæſare acceptis, *veterem atq; hereditariam patriæ libertatem variis atq; fucoſis dignitatum nominibus venditaverint*: id quam ſit iniquum oſtendunt ipſamet ejus verba. 14: *Interea Caſimirus & Bugislaus Danicarum virium metu Henrico ſe ſubdunt, regnumq; ſuum hucusq; liberum Saxonici muneris faciunt. Ergo dum ex hoſtibus alterum metuunt, alterius jugum ſumpſerunt, auxiliumq;*

umq; petendo antiquæ libertatis beneficium amiſerunt. Imo jam tum ante in militari clientela Ducis hi fuerant, ceu jam audivimus.

VERUM Saxonis contumelia & figmentis relictis, redeundum eſt ad propoſitum. Clariſſimum jam autem fecimus, ne quidem *Rege* Waldemaro ullam Slaviæ partem in pleno Daniæ jure fuiſſe: ſed omnem illam ſummo merito in Germanici Imperii obſequio degiſſe. Filius igitur Waldemari Canutus *Rex* Imperii iura idq; non niſi per vim invaſit, dum non *Rugiam* duntaxat Daniæ omnino vindicavit, ſed & Pomeranos & Obotrorum Principes in verba ſua ſacramento adegit. Prætextus ipſe belli ineptus fuit. Ita enim Arnoldus l. 3 cap. 5: *Canutus multam pacem habens in Regno ſuo, animadvertit quod Slavi in diebus patrum ſuorum multas calamitates terræ ſuæ intuliſſent. Videns etiam eos auxilio Henrici deſtitutos, qui freno dominii ſui maxillas eorum conſtrinxerat, ſuſcepta adverſus eos occaſione, bello eos aggreſſus eſt. Contra quos tamen, conſilio uſus Abſolonis Archiepiſcopi, prudentia magis quam viribus prævalebat.* Fuit mera πρόφασις ſcil. injuriæ vete-

veteris ultio : quaſi non jamdudum pace co ſtituta omnis damni, quondam hinc in dati, oblivio ſancita ſimul fuerit. Merito igit in Canutum excanduit Cæſar. Qua de re i Arnoldus l 3 c. 7 *Sic humiliatæ ſunt vir Slavorum & ſervierunt Danis ſub tributo. Hæ autem non ſine indignatione Imperatoris fac ſunt: qui ſe dicebat dupliciter à Canuto Rege iniuriatum, & quod ab eo coronari noluerit, & quod Slavos Imperio ſubditos ſuo dominio pe tributum & hominium ſubdiderit.* Merito e iam, ubi licuit, iugo illo iniquo Danico e cuſſo Principes in corpus Imperii redi runt. Id quod factum eſt ſtatim poſt pra lium illud ad Bornhovedam : quo tempore ſi mul & Nordalbingiam vindicatam, ante di ximus.

Vnus victorum erat Burevvinus Obotri torum Princeps. Itaque & ſibi ille libertate peperit, & aliis ſignum extulit ad eam recu perandam. Crantzius cum prælii illius re memoraſſet l. 7 Wandaliæ cap. 10 ita ſcribit *Per quæ tempora Demynum oppidum orienta- lis Wandaliæ, quod tum etiam Danorum regi impo-*

impoſito paruit præſidio, quum audirent cives, verſa Danorum fortuna Lubecam & omnem Nordalbingiam excuſſiſſe iugum regis, & ipſi de ſua libertate cogitarunt. Interpellavere autem contentiles ſuos, vicinos Wandalos: & facto impetu in præſidium militum quod rex Daniæ impoſuerat, omnes aut ceciderunt aut abegerunt. Nec manſit ex eo die quicquam in fide Regis ex Wandalia præter ſolam Rugiam: quæ virtute Iaromari ſub Regis imperio conquievit. Securi tamen & Rugiani ſunt ejuſdem ſeculi anno ſexageſimo exemplum aliorum: imo Iaromarus ſecundus ejus nominis non ſatis habens in libertatem ſe aſſeruiſſe, claſſe infeſta Daniâ petitâ, Selandiam omnem devaſtavit. Quæ dere differit Crantzius l. 7 cap. 28 addens: *Per hæc tempora Dania in illum contemptum pervenit, ut facile à quovis impugnaretur.* Hujus filius Witzlavus III hominium Cæſari Rudolpho præſtitit anno 1283. Neque poſthæc unquam in Daniæ ditionem ulla Slaviæ pars redijt, qui regni illius infelix diu fuit ſtatus. Ericus Rex in Chronico: *Anno Domini 1241 obiit inclytæ recordationis rex*

Waldemarus II in cœna Domini: in cuius morte vero cecidit corona capitis Danorum. Nam ab illo tempore bellis inteſtinis & deſtructioni mutuæ vacantes, omnibus in circuitu nationibus factiſunt in deriſum. Sed & terræ quas patres eorum gladio ſuo glorioſe acquiſierant, non ſolum ab eorum dominio receſſerunt, verùm & plagas maximas regno intulerunt, & illud miſerabiliter confuderunt, principibus regni non reſiſtentibus, ſed ſe invicem lacerantibus & vaſtantibus. Witzlavo IV ultimo Rugiæ Principe defuncto anno 1325, Regi Daniæ juris priſtini prætextu *maior Rugiæ pars*, ut loquitur Crantzius l. 8 cap. 12 Wandaliæ, *conceſſit*: mox tamen ipſe Rex jus ſuum omne in Rugiam Pomeraniæ Ducibus tradidit. Nec legas, ſecuto tempore quidquam à Dano vel tentatum eſſe. Niſi huc trahere velis controverſiam à Chriſtiano III Rege Pomeraniæ Ducibus motam, de bonis quibuſdam ſacris. Nihil enim illa facit ad reipubl. ſummam: ceu liquet ex ijs quæ narrat Chytræus chron. Saxon. l. 16. Vltimus quoque Roſtochij Dominus ſe quidem Dano ſubmiſit: ſed non

non alicujus veteris juris ergo, ſed quod ſibi à Marchione Brandeburgenſi metueret. Et hoc quoque novum jus ſuum Henrico Meklenburgico ceſſit Rex Chriſtophorus ſecundus: teſte Crantzio l. 8 Wandal. cap. 6. Illum Regem cogitaſſe de revocanda aliquando in Danicum jus Lvbeca, idem ibidem memorat. Sed ejuſmodi cogitata nihil juris multo minus dominii quidquam tribuunt.

Ut proinde, jam quadringentorum ampliusannorum ſpacio Imperium Germanicum & Nordalbingiam & Venedicas ſive Slavicas illas terras à Danis ſibi iterum vindicaverit, priſcis limitibus reſtitutis.

CAPUT XVII.

Hungaria Regnum in obſequio Imperii aliquamdiu ſed non multo poſt aſſeruiſſe ſeſe in libertatem. Reges quoque Cypri & Armeniæ Imperium Germanorum, brevi tamen duntaxat momento, coluiſſe.

BRevis temporis fuit in Daniam dominium. Minus adhuc duravit Hungariæ obſequium: vix momenti ſpacio Reges Cypri

pri & Armeniæ Cæſares noſtros coluerunt. Eòque pene tædet de hiſce verba facere: ne quid tamen videamur neglexiſſe, pauca in medium adferemus, omnia uno capite comprehendentes.

Arnolphus Cæſar imperabat, quando Hungarorum audita primum ſunt arma. Nomen ipſum ignotum hactenus, niſi ſint Hunugari qui Jornandi *libro de reb. Gothicis* dicuntur, inter Attilæ militantes Scythiæ populos: quod mihi ſane per videtur veriſimile. Ab Hunnis Avaribus iis quos Carolus Magnus devicerat, plane alios eſſe, & Arnolphi temporibus demum Pannoniam Daciamque eos occupaſſe, diſerte memorant, qui illi tempeſtati ſunt vicini ſcriptorum noſtrorum præſtantiſſimi. Quibus cum faciunt etiam Regino ad annum 889 & Otto Friſingenſis l. 6 Chron. cap. 10: Conſentiunt vero & Hungarorum annales, novam tum Scytharum manum duce Cuſala in Daciam & vicinas regiones, per varia bella incolis exhauſtas, commigraſſe. Ut proinde huic ſententiæ tutò forte liceat accedere. Hi ubi magnam Moraviæ quoq; partem Arnolpho

nolpho non invito occupaſſent, eo defuncto proximam Pannoniam, fertiliſſimam terram, quæ ad Dravum uſque (ſi credimus Aventino l. 4) Bajoariæ tum pars erat, ſui juris fecerunt: inde populabundi Germaniam Italiam & Galliam multos annos fœde habuerunt, donec ab Henrico Aucupe primùm repulſi, ab Ottone Magno penitus fracti, intra Pannoniæ proximos limites ſe recepere. Aventinus de illa ultima clade l. 5 ita loquitur: *Otto adſerta Germania, populo Chriſtiano liberato, eaq; cæde perpetrata, ab exercitu Imperator & pater patriæ ſalutatus eſt. Porro Ungri qui domi reliqui erant, tantâ ſuorum ruinâ animo fracti, vallo foſſa ſudibus contra nos ſeſe in locis paluſtribus muniunt, nedum fines alienos invadere (ſicuti per annos quinque & quinquaginta hactenus continenter factitarant) animo poſthac conciperent: contuſi viribus territiq; potentia Ottonis, ne mutitare quidem de cætero auſi fuere.* Antonius Bonfinius l. 10 dec. 1: *Hoc bello cum innumera multitudo occubuiſſet, Ungarorum vires adeo enervatæ ſunt & exhauſtæ, ut multis annis in Pannonia ab omni ſe expeditione*

continuerint. Item: *Ungari primi Othonis conflictu enervati, in quiete manſere.*

Idem vero ille Bonfinius Germanis nobis per hîc eſt injurius. *Quin etiam*, inquit, *eo inſolentiæ profecta eſt Germana ſuperbia, ut ob hanc unam calamitoſam & cruentam Othonis victoriam, ex Ungaro neq; fuſo neq; cedente relatam, imperii quoq; Pannoniæ titulos uſurpet. Blandiri ſibi potius ex re parva, quam alienam gloriam recenſere ſtudet.* Num *parva res* fuerit, qua *innumera multitudo cecidit*, & *Ungarorum vires ſunt enervatæ*, quilibet judicet. Tantum abeſt vero, ut hujus victoriæ ergo titulos Pannonici regni Germania ſibi uſurpaverit, ut iis nunquam ſit uſa. Imo, quod ſciam, reperitur noſtrorum ſcriptorum nemo, qui hac quidem clade Ungariam aſſerat in provinciam eſſe redactam. Factum quidem illud eſt, ſed multo poſt, Henrico III Cæſare: quo de poſtea.

Non poſſum non in medium heic adferre quæ idem Bonfinius narrat de Auſtria ab Hungaris Rege Guiskone ſive Geiſa occupata & viciſſim Imperio vindicata: quoniam id facit ad re-

ad rectam limitum notitiam *Bellum*, scribit, *in Austriam tantum aliquanto obstinatius gessit: quam mortuo Rudigerio tyranno occupavit. Sed Henricus primus Cæsar in Germania declaratus, Leopoldo illustri Suevia duci, qui sororem eius uxorem duxerat, Austriam Imperio Romano recidentem, ea conditione delegavit, ut si Ungaros hinc eiiceret, ea qua quondam Orientalis marchia dicebatur, Ducis primus nomine potiretur. Leopoldus expeditionis conditionem accepit, in Geysam comparato exercitu proficiscitur. Ad Mellicum oppidum, quod Danubio prominet, cum hoste congreditur. Cedentibus Ungaris, Geysa, ne rem alienam vi occupatam pervicacius tenere videretur, Austria excedit, & cum Alemannis pacem facit. Henricus ex cognomento Rebellis, Leopoldi filius, post mortem patris in Ducatu successit: sed cum Imperio parere recusaret, dominatus iure privatur. Quod ubi sensere Ungari, ut armis olim parta recuperarent, regnante Aba (quem Albuinum, vel Ovenium Annales pleriq; nominant) ea validissimis copiis repetunt, occupantq;. Sed quum Henricus deposita contumacia*

macia ad Imperii fidem rediisset, ut auxilium pro recuperando Ducatu imploraret, ex Ungarorum manibus eruere nequivit. Demum Albertus eius filius & Leopoldi frater, impetratam ab Henrico divo provinciam, paucis mensibus in potestatem suam redegit: unde cæteri Austriæ Duces ac divus Leopoldus rite profluxere. Hæc Bonfinius. Quæ tamen omnem Hungariam non attinent sed ejus quæ Germaniæ adjacet partem.

Ut autem eo rectius pateat ratio limitis illius omnis, operæ fuerit pretium ex Aventino etiam, accuratissimo Bajoaricarum rerum scriptore, referre quæ ille l. 4 pag. 34 recitat, ubi Caroli Magni bellum Hunnicum persequitur. *Arno* (ait) *Archymystes Juvaviensis* (ita appellat Archiepiscopum Salisburgensem) *qui jam ex Italia redierat, & Pipinus filius Magni, jussu regis cum exercitu in Orientalem Bojariæ limitem, quam maturrime infesta intentaq; acie contendunt, Hunnos ac Avares ulciscuntur, gentem excindunt, nomen delent, & rejectis Avaribus, fines Bojoariæ usq; ad Dravi fluenta promovent: ibi colonias Bojorum,*

rum *Venedorumq; deducunt*. Capere itaq; in eo tractu, *unde Hunni extrusi fuerant*, multiplicari Boii atq; *Venedi*: qui adhuc ibi mixti Ugris habitant. *Atq; is* Bojaria Orientalis limes firmis præsidiis *utriusq;* gentis munitur. Boiorum præfecti fuere *Goteramus*, Wernerus, Albericus, & Godofridus. *Sed* Venedorum ex ipsis rectores fuere *Primislaus*, Cemicas, Stoinarus, Otogerion. Post hos *duces* & huiusmodi, Venedorum natio, & *qui inter fontes* Savi Draviq; consident, *cum finitimis* gentibus, Bojariæ nobilitati commissa est. *Porro* in rebus divinis religioneque procurandis, eam omnem provinciam à Dravo flumine *Anassum* versus, unde Hunnos & Avares exactos diximus, Arnoni Pontificì Juvaviensi, eiusq; successoribus, perpetuo addixit Carolus. Idcirco ab Arnone rex sacrificulus creatur Theodericus, qui inista nuper parta regione templa quidem dedicet, sacerdotes cooptet, populum instituat, rerum cœlestium curam gerat, ritus colendi summum Deum, eiusq; voluntatem condoceat. Verum ipse tamen subditus sit & pareat Pontificibus Juvavensibus. Confectum itaq; est octavo tandem

anno bellum Avarorum, quod & Hunnorum appellant : non ſine magno (ut verbis Ludovici Pii Cæſaris Auguſti, filii Magni, quæ refert Reginerio Batavenſi Epiſcopo, utar) prælliorum labore. Boiariaq; regnum uſq; ad Dravum flumen eiuſq; oſtia prolatum eſt. Vnde ea regio Oſterricha, Auſtriaq;, id eſt, Orientale Boiorum regnum, ac limes poſthac cognominata eſt. Cuius etiam pars nunc ſupra Litham flumen ad occiduum ſolem vergens, Teutonice Oſterricha, & facto nomine AuſtriaLatine vocari ſolet : peculiaribus ſubiecta Principibus qui iam diu Romano potiuntur Imperio. Infra Litham nunc pars Vngariæ eſt Divus enim Henricus ſecundus Cæſar Auguſtus, Regulus Boiorum tertius, Stephano Regi, Giſalæ ſororis ſuæ marito, quo facilius gens effera religionem noſtram reciperet, quaſdam urbes Boiorum, regniq; Boiariæ, quæ infra Litham ſitæ ſunt, quaſi dotis nomine, tradidiſſe legitur : Nempe Poſonium, Vratislaburgium, Sempronium, Oedenburgium, & alia huiuſmodi oppida: alioqui Vgri in principio quoq; regnum Boiariæ invaſerant, ibiq; ſedes locarant. Iſthæc omnia ex vetuſtis

tuſtis Imperatorum, & Pontificum noſtrorum diplomatibus & Epiſtolis excepimus.

Idem Aventinus l. 5 p. 512 cum narraſſet, legatos Hungarorum cum Henrico II Cæſare pacem & perpetuum fœdus compoſuiſſe, rectori eorum filio Geizonis, qui obierat anno 996, Henrici Cæſaris ſorore Giſala deſponſata, ea lege, ut ille exploſa falſorum Deorum ſuperſtitione Chriſti cultum cum popularibus reciperet; eaque conditione ab Hungaro Principe accepta, illum baptiſmo initiatum Stephani nomen accepiſſe, & AÇÆSARE REGEM NVNCVPATVM: Stephanum item ſuos *à pietate Chriſtiana abhorrentes, in obſequio religionis* vi continuiſſe, ſubjungit hæc verba: *Quod ut facilius aſſequeretur, dotis nomine ei colonia Boiorum, Vratislaburgium, Poſonium, infra Phiſcam amnem Oedenburgum, Sempronium, Sabaria, & alia plura oppida quondam Boiorum infra Phyſcam, attribuuntur.* Idem porro Aventinus pag. 529 narrat, Ovonem Regem pacis impetrandæ ergo Henrico tertio Cæſari reddidiſſe, *quicquid intra amnes Litham Phiſcamq; con-*

tinetur, quæ pars quondam Divo Stephano amicitiæ cauſſa tradita erat.

Si Aventinum itaque audimus, per Carolum Magnum limites Imperii in Pannonia quidem Dravo ſunt definiti. Ut proinde illo bello Hunnico acceſſerit Bajoariæ, omne quod eſt Aniſum inter & Dravum flumina, Hunnis ereptum. Aniſum enim antehac terminum fuiſſe Bajoariæ diſerte teſtantur Annales Francici ad annum 792: *Atq; ſic inchoato itinere prima caſtra ſuper Aniſum poſita ſunt. Nam is fluvius inter Bajoariorum atq; Hunnorum terminos medius currens, certus duorum regnorum limes habebatur.* Hungari porro ſui juris iterum fecerunt & incolis repleverunt omne quod eſt à Dravo uſque ad Litham: ſed viciſſim coacti ſunt recedere ultra Piſcham, donec amicitiæ cauſſa ab Henrico II Cæſare Hungaris omnia ſunt reddita ad Litham uſq;. Hæc ex antiquis tabulis Aventinus cum affirmet ſibi deprompta, nolim equidem in dubium temere vocare. Quum donationem autem illam Henrici non agnoſcant Hungari & parum interſit, non eſt quare nos illam Hungaris

rismoleſte exprobremus. Nec tamen Bonfinio etiam aſſentiri tuto poſſumus, Henrico primum Cæſare Auſtriam Hungaris ereptam, etſi forte ſit vindicata. Ducis titulum Leopoldo propoſitum Auſtriæ cauſſa, à vero alienum eſt: Marchiones enim non Duces agnovit terra hæc ad Friderici I Cæſaris tempora, eoſque non proxime atq; immediate Imperii ſed Bajoariæ Ducum clientes. Ab Ovone Auſtriam fœde vaſtatam narrat quidem etiam Aventinus l. 5 pag. 522: ſed cauſam & eventum longe aliter. Verum quum hæc omnem Hungariam non attineant, aut firmam aliquam poſſeſſionem ſive Hungariæ ſive Germaniæ non dederint, nihil eſt cauſſæ quàre illa nos remorentur.

Stephano Hungariæ Regi Conradus Cæſar bellum quidem intulit: ſed nec tum aliquid Hungaricæ majeſtati deceſſit. De illo bello ita Wippo in Conradi vita: *Eodem tempore multæ diſſenſiones inter gentem, Pannonicam & Bajoarios, caulpa tamen Bajoariorum factæ ſunt: ita ut Stephanus Rex Ungarorum multas*

incursiones & praedas in regno Noricorum, id est, Bajoariorum faceret: unde commotus Imperator Chuonradus cum grandi exercitu super Ungaros venit. Rex autem Stephanus minime sufficiens adversus Imperatorem, orationibus & jejuniis in universo regno suo indictis, praesidium Domini tantummodo flagitabat. Imperator tam munitum regnum fluviis & sylvis intrare non valens, multis tamen praedationibus & incendiis circa terminos regni injuriam suam satis ulciscens, reversus est; volens tempore oportuniore capta sua peragere. Sed filius suus Rex Henricus adhuc puerulus, Eigelberto Frisingensi Episcopo creditus, legatione Stephani regis pacem rogantis accepta, unico consilio Principum regni, patre nesciente, gratiam conciliationis annuit: juste & sapienter agens, qui regem injuste injuriatum, ultro petentem gratiam, recepit in amicitiam. De hac Conradi expeditione Hermannus Contractus: *Anno 1093 Conradus Imperator Stephanum Regem cum exercitu petit. Anno 1031 Stephanus Rex missis legatis cum Imperatore Conrado pacificatus est.*

Prius

Prius illud etiam Lamberto Schafnaburgenſi notatum eſt.

Hactenus igitur ſalva Hungariæ libertas. Sed qui Conrado ſucceſſit Henricus III jam tum Cæſar, majore vi aliquot per annos repetitis bellis, Hungariæ regnum in provinciam demum redegit, quod ante diximus. Hinc Wippo in vita Conradi Cæſaris: *Ungaria, quam idem Rex Heinricus tertius nobili atq; admirabili victoria domuit, & poſt victoriam ſapientiſſimo conſilio ſibi & ſucceſſoribus ſuis ſtabilivit, predicto tempore* (electionis Cunradi Salici) *nec audire nos ſuſtinuit.* Quod ſi ſupereſſet hiſtoria rerum Heinrici ab eodem Wippone conſcripta, conſtaret nobis rectius tota geſti negotij ratio. Otto Friſingenſis l. 6. chron. cap. 32 ita communius rem omnem narrat. *Ungaros quoq; variis ac diverſis præliis premens, Petrum Regem eorum ab Ovone rege fraudulenter pulſum, interceſſione Alberti Marchionis,* (Auſtriæ ſc.) *cujus levir erat, exulem ſuſcepit ac cum exercitu Pannonias ingreſſus, congreſſu habito, cum paucis incredibilem multitudinem Ungarorum fudit, Petrum regno reſtituit.*

Unde

Unde eſt ille rithmus Hermanni Contracti de præfato triumpho, qui ſic incipit: Vox hæc malos pangat. Contracti illud carmen, ut & liber de rebus geſtis Conradi & Henrici cujus meminit Otto Friſingenſis l. 6 cap. 32 forte periit: ex chronico tamen ejus diſcimus, geſta illa bella ab anno 1042 uſque ad 1046 pene quatuor annos continuos.

Haud abs re fuerit ſaltim eventus varios bellorum iſtorum ex optimæ fidei ſcriptoribus hic adſcribere. De eo quod anno 1042 geſtum eſt ita Aventinus l. 5: *Cæſar cum fines hoſtium nemine prohibente intraſſet, delectus agit, exercitum luſtrat. Dumq; meridionalem Ungariam invadere, munimentum (quod ripæ Rabiniſſæ ad arcendos noſtros Ovo impoſuerat) confectis iam machinis poſt triduum expugnare parat; Ovo miſſis nunciis pacem ſupplex petit, partem Regni ab oſtiis & finibus Mari fluminis, ad fines Charionum, & quicquid intra amnes Litham Piſchamq; continetur, quæ pars quondam Divo Stephano amicitiæ cauſa tradita erat, Cæſari reddidit: inſuper ſe quadringenta auri talenta Teutonica, totidem ſerica pallia, mulctæ nomine*

nomine tributurum, & tanto auri pondere damnum à se datum compensaturum, captivos omnes, Gisala Regina quæcunq; Petrus ademerat restituturum pollicetur. Pezilonem ducem, cum septem aliis optimatibus, in quos animadvertendi more majorum, si pactis non staret, & postridie calendas Decembris verba promissa facti non comprobaret, ius foret, obsidem tradit. Unum postremo orat, ut timori suo concedatur, ne in conspectum Cæsaris venire cogatur. Cæsar consilio habito, conditiones accipit: Henricum Boiorum & Uratislaum Boiemiæ rectorem ad Ovonem concedere iubet: coram quibus præeunte sacrificulo Ovo sacramentum dicit, pacta iurisiurandi religione. Hisce confectis Cæsar regione recepta, eaq; in fidem Alberto eiusq, filio commissa, in Sueviam se confert.

Idem Aventinus paulo post pergit: *Interea loci Ovo tanto periculo metuq; liberatus, partem quidem regni quam commemoravi, & ut dixi iam Henrico reddiderat, verum cætera omnia meminitus est, captivos plæroſq; at non omnes reddidit, pactam pecuniam die dicto non solvit.* Late deinde persequitur Aventinus,

quemadmodum iterum pertractus Ovonis illa perfidia in Pannoniam Henricus, parva manu ingentem Hungarorum multitudinem straverit, insigni parta victoria, anno salutis 1043 quarto nonas Julii, qui dies inde festus habitus sit. Quibus descriptis addit Aventinus: *Cæsar ob fœtorem cadaverum triduo diverso itinere exercitum victorem circumduxit, Albamq; regiam Ungariæ caput, sedemq; regni (quamobrem Teutones Stuelvveissenburg vocant) cum victricibus signis intrat. Certatim Episcopi, proceres, cives populusq; Ungrorum ad Cæsarem coëunt, ob tam insignem victoriam gratulantur: Cæsaremq; in templum Deiparæ Virginis deducunt, in regio solio collocant, regem consalutant, in verba ejus jurant. Cæsar Ungros Bojorum jure donat, convocatoq; consilio, Petrum cum popularibus in gratiam redigit, proceres illi sacramentum dicere, eundum precario regnare jubet, Boiorum Boiemorumq; copias eidem præsidii causa permittit. Hisce peractis in Occidentalem Boiariam revertitur, Reginoburgiiq; supplicatione decreta, per omnia urbis templa (quæ complura sunt) sacrificia Deo facit*

facit, Sacerdotes, Monachi, Virgines, populus, frequentes ſalutatum ſuperos iverę. Breviter de eadem re Sigebertus Gemblacenſis : *Henricus Imperator iterum Hungariam ingreſſus cum paucis Abbonem Regem de bello fugavit, & lanceam inſignem Regis recepit. Petrum vero quem Abbo expulerat Hungarorum regno reſtituit, & Hungariam ſibi TRIBUTARIAM fecit.* Idem fere habet Contractus : eſt autem & hic & ille rei geſtæ pene ſuppar ætate, eoq; non eſt quare audiamus Bonfinium, quaſi in bello illo major Bajoariorum multitudo ceciderit. Etiam ille tamen fatetur victoriam fuiſſe Henrici, tantum diſſimulat Ungariam tributo obnoxiam tunc factam. Sub finem addit : *Dum victor* Cæſar *ex ingenti labore reſpirat, mileſq; aut corpora aut vulnera curat, Ungarica reipublica legati continuo adfuere: vim, pradam, & agri devaſtationem deprecantur. Petrum regem repetunt, quem Abſcelere exactum indoluere, proinde veniam exorant, & Cæſaris EDICTA ſervaturos pollicentur. Benigno hilariq; vultu hos Cæſar admiſit, omniaq; poſtulata ultro præſtiturum ſe recepit. Poſt hæc una cum Legatis ac exercitu uni-*

verſo Albam perventum eſt, ubi in æde divæ Genitricis Petrum regno ejectum his rite reſtituit, Diadema ſceptrum cæteraq; inſignia reddidit: & regem Ungaris Ungaroſq; regi reconciliavit. Omnesq; antiſtites & optimates Cæſaris edicto in regis manus ultro jurarunt, ſe perpetuo ejus imperata facturos, neq; legitima unquam obſequia detrectaturos. Mox rebus compoſitis, pacataq; Ungaria, Henricus Ratisbonam ſe recepit. Petrusq; Alemannorum auxilio recuperato regno potitur.

Anno 1045 Petrus rex, quo ferocientem populum in officio contineret, denuo Cæſarem Henricum invitavit. *Cæſar*, ait Aventinus, *in Ungariam navigat Albamq; Regiam petit: ubi honorifice quinquagenalibus excipitur. Ipſo die feſto Petrus regnum cum haſta aurata reddit, faſces regni ad PEDES Cæſaris deponit cum maximo auri pondere, quod militibus ſuis Cæſar diſtribuit. Regio inde luxu convivium initur, cæna dubia apponitur. Cæſar armatus, armatisq; ſeptus ob perfidiam inimicorum, epulatur: ſeptem ibi dies commoratur. Abiturus cunctos acerſiri jubet quos idoneos ducebat, eorum*

eorum consilium habet. Ita more maiorum ex consilii decreto Regnum rursus IN FIDEM Petro tradit, Ungros sacramenta redintegrare imperat, eos non alium Regem praeter Petrum & filium eius recepturos: caterum post horum fata in POTESTATE Caesarum fore persancte deierare, ritu solenni sancire praecepit. Ita Aventinus. Paulo aliter Bonfinius: *Insequente post restitutum Petrum anno Henricus Ungariam revisit. Quem rex Petrus tam mirifice excepit, ut ab eo regnum, ut revera acciderat, se recepisse ostenderet: cum omnibus optimatum magistratuumque ordinibus obviam prodiit, diadema cum aurata hasta detulit, moxq; munificentissime donatum in Germaniam remisit.* Iterum dissimulat Bonfinius datam Petro *in fidem* sive feudum Hungariam. Ex recentioribus quoque Hungariae scriptoribus nonnulli plane id negant: quos inter est Petrus à Revva & reipublicae Ungaricae descriptor ille in Batavis ab Elzevirio editus pag. 245. Sed cum praeter Aventinum optimae fidei auctores ex ipso illo ævo, Wippo Contractus & Sigebertus, id narrent, licet, nisi fallor, tuto id

credere. Diſerte Contractus in chronico annum 1045: *Petrus Rex Henricum Regem feſtivitate Pentecoſtes ad ſe invitatum magno paratu ſuſcepit, & maximis muneribus donavit, eiq; regnum Pannoniarum, principatum Hungarorum, FIDELITATEM ILLI SUECESSORIBUS EJUS juramento firmantibus, reddidit.*

Fatemur tamen & nos, non ſatis in ſo fuiſſe collocatum Hungariæ illud obſequi Nam Petrus ſequente mox anno à ſuis fide eſt interemptus, electo Andrea Rege, ſare in Italia abſente. De illo tamen e Andrea Aventinus; *Deinde legatos ad C rem in Italiam proficiſci jubet, qui ipſum neribus purpuratos donis placarent, docer Petrum domeſticâ ſeditione interemptum, cuſſores omnes pœnas dediſſe, ſe à populan regem ſalutatum. Quod ſi Cæſar auctor fier TRIBUTUM quotannis penſitaturum, re turumq; omnes conſpirationis auctores, po tur. Se nihil impenſius cupere quam cum ami & GRATIA Cæſaris regnare.* Cæſare ja Germaniam reverſo miſſos iterum legato

Ar

Andrea refert Aventinus. *Eadem*, inquit, *tempestate Andreas Ungrorum rector crebro legatos supplex mittit: primo de nece Petri se purgat: deinde se invitum coactumq; ab Ungaris regnum suscepisse: eos qui adversus Petrum conjurarant partim à se trucidatos, partim in custodia quos traditurus sit Imperatori, servari docet. Postremo annuum TRIBUTUM pollicetur, se in CLIENTELAM Cæsari dicat, si ejus beneficio auctoritate & pace rerum Ungaricarum potiatur.* Etiam hoc in dubium vocat Bonfinius Sed habet & hoc diserte Contractus ad annum 47. *Andreas qui regnum Petri obtinuit jam crebro legatos supplices miserat, regnum ab Hungaris coactum se suscepisse confirmans: de Petri sese injuriis excusans: quiq; adversus eum conspiraverant partim à se trucidatos partim Imperatori tradendos denuncians, suamq; Imperatori SUBJECTIONEM, annuum censum & devotam SERVITUTEM, si regnum se habere permitteret, mandans. Quibus ex causis dilata expeditio illa.* Etiam alia quam multa de Andreæ hujus cum Henrico Cæsare negotijs aliter Contractus, & hunc ut videtur quam maxime

ximè ſecutus Aventinus & alii Germanici ſcriptores, aliter longe Bonfinius & cæteri quidam Hungaricarum partium narrant. Sed nihil attinet illa huc adducere. Non invenio tamen apud noſtros, Andream tributum pendiſſe, aut fidem Cæſari juraſſe, perinde ut Petrus fecerat. multo minus id fatentur Hungarici. Fortaſſis tamen hoc voluit innuere Contractus, ad annum 1059 ſcribens: *Andreas Pannoniæ Rex cum prius pacem PACTUMQVE per legatos cum Henrico* (loquitur de Henrico IV to) *Rege confirmaſſet, etiam ſororem eius minorem filio ſuo adhuc puero ſponſam obtinuit.* Itaque forte nec Andrea rege Ungaria à promiſſo obſequio reſiliit. At non par ſtatus fuit Bela Rege; utpote qui Germanica auxilia adverſum ſe Andreæ miſſa (non tamen ipſum Cæſarem ut fabulantur Hungari) aſtu circumventa fame expugnavit.

Cæterùm Bela Rege anno 63 defuncto nonnihil ad officium Hungaria rediit. Lambertus Schafnaburgenſis ipſa illa ætate ita ſcripſit: *Bela qui regnum invaſerat Ungariorum, obiit. Joas* (ita appellat quem alii Geizam vocant *filius*)

filius eius satius putans moderatis opibus in pace perfrui, quam immoderatas ambiendo calamitatem atq; ecxidium parere genti suæ, mandavit regi Henrico, si sibi apud Salomonem filium Andreæ regis, natalibus & meritis suis condignus honor haberetur, subditum se ei fidelemq; futurum, & malle beneficiis cum eo quam armis, fide quam acie dimicare. Eadem Vngarii omnes assidua legatione pollicebantur. Ita rex Henricus Vngariam cum exercitu ingressus, Salomonem in solium Patris restituit, juncta ei in coniugium sorore sua; ablatisq; omnibus quaregi scrupulum movere, vel regni statum labefactare poterant, in pace remeavit ad Gallias. Aliter nonnihil hæc narrat Aventinus. At nec ille nec Schafnaburgensis nos docet, quibus conditionibus Stephanus in clientelam Cæsaris fuerit receptus. Bonfinius vero l. 3 decad 2 longam fingens orationem, qua Hungarorum mores Henricus Cæsar perstrinxerit, inter alia ita locutum illum narrat: *Vos pontifices ac satrapæ, hunc ex more create Regem, ac solemnibus ceremoniis sacrosanctum facite. Ego vero quem vos jusseritis esse re-*

gem, Salomonem, AUGUSTALI AUCTORITATE CONFIRMABO. Addit Bonfinius. *Imperatoris dicta primum à pontificibus & primatibus, deinde ab universa multitudine approbata.* Ipso itaque Bonfinio fatente, Salomon Rex Cæsarea auctoritate regno præfuit. Idem pag. 244 scribit, rebellantes Salomoni Geizam & Ladislaum dixisse: *Ungaricam gentem à Germanorum servitute liberare contendimus.* Quæ verba Germaniæ auctoritatem, quæ tum erat, itidem indicant. Multo maxime vero illa elucet ex querela Salomonis jam regno pulsi, qua usus est apud Henricum IV Cæsarem: quam hisce verbis l. 4 refert Bonfinius. *Eo vehementius*, inquit, *apud Imperatorem Salomon in querelas exarsit, non tam sibi quam Imperatoriæ majestati injuriam illatam esse, subjiciens quandoquidem AD JUS ROMANI IMPERII spectare dicebat Ungariam. Ubi cum AUGUSTALI AUCTORITATE regnabat, imperata cuncta præstabantur, statuta vectigalia solvebantur, & nil erat quod Cæsareæ ditioni non obtemperaret. Nunc postquam ipse*

regno,

regno, à quibus minime decuit, ejectus esset, legitima abnegari obsequia referebat, nihilq; Cæsareo nomine in Ungaria infestius audiri.

Lambertus Schafnaburgensis narrat, Salomonem tunc, *magnam partem Regni & sex munitissimas Ungariæ civitates, seq; tributarium fore*, si regno per Cæsarem restitueretur obtulisse. *Hac mercede*, pergit Lambertus, *redemptus Cæsar illico missis circumquaq; nunciis Principes in expeditionem solemni indictione evocavit. Sed alii temporis angustias, alii rei familiaris inopiam, pleriq; quod opes suæ bello solemni nimium attritæ fuissent, item alii aliud excusationis genus obtendentes, omnes pariter militiam detrectabant. Ipse tamen, ne tantum reipublicæ commodum casu oblatum sua ignavia corrumperetur, gregario tantum ac privato milite contentus, infesto exercitu ingressus est Ungariam, & nonnullas ejus regiones hostiliter peragravit.* Subjungit tandem, pestilentia & fame compulsum Regem, *nullo insigni facinore perpetrato Vngariæ excessisse*. Contigit autem illa Salomonis expulsio, & hæc Henrici irrita expeditio anno 1074: ut quidem habet

Schafnaburgenſis. Sigebertus tamen ad annum ſequentem demum notat : *Hungari CONTRA IMPERATOREM ſuum rebellant, & Regem ſuum Salomonem ſub diuturna cuſtodia excruciant.* Utut ſit; breve fuit hoc novum etiam Vngariæ obſequium: ab anno nimirum 1063 ad 74. aut 75, tantum ſpacio undecim circiter annorum exporrectum. Nec vero pereuntem Imperj gloriam Principum illâ ſocordiâ & civilibus bellis undique impeditus Henricus Cæſar, potuit quoad vixit recuperare.

NON poſſumus hoc loco ſilere inſignem injuriam Hildebrandi ſive Gregorij ſeptimi Papæ: utpote quem, & Salomone illo Rege & poſt Rege Geiza, id operam malis artibus dediſſe, ut Hungariam Germanico Imperio ereptam, ſibi & Pontificibus Romanis ſubijceret, ipſæmet illius literæ loquantur. In hæc verba enim ad Salomonem quidem epiſtolam dedit, quæ decimatertia eſt libri ſecundi & à Baronio recitatur ad annum 1000 num. 20 & annum 1074 n. 81 *Gregorius ſervus ſervorum Dei Salomoni Regi Vngarorum ſalutem*

salutem & Apoſtolicam benedictionem. Litera tua ad nos tarde propter moram nuncii tui, allatæ ſunt. Quas quidem multo benignius manus noſtra ſuſcepiſſet, ſi tua in cauſſa conditio non adeo B. Petrum offendiſſet. Nam ſicut à majoribus patriæ tuæ cognoſcere potes, regnum Hungariæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ proprium eſt, à Rege Stephano olim beato Petro cum omni jure & poteſtate ſua oblatum, & devote traditum. Propterea Henricus piæ memoriæ Imperator ad hæredem S. Petri regnum illud expugnans, victo Rege, & factâ victoriâ, ad corpus B. Petri Lanceam coronamq; trasmiſit, & pro gloria triumphi ſui illuc regni direxit inſignia, quo principatum dignitatis ejus attinere cognovit. Quæ cum ita ſint, tu tamen in cæteris quoq; à regia virtute & moribus longe diſcedens, jus & honorem S. Petri (quantum ad te) imminuiſti & alienaſti, dum ejus regnum à Rege Teutonicorum in beneficium (ſicut audivimus) ſuscepiſti. Quod ſi verum eſt, qualiter gratiam B. Petri, aut noſtram benevolentiam ſperare debeas, tu ipſe ſi juſtitiam vis attendere, non ignoras: videlicet te non aliter eam habiturum, nec ſine

Apoſtolica animadverſione diu regnaturum, niſi ſceptrum regni quod tenes, correcto errore tuo, Apoſtolica non regia maieſtatis beneficium recognoſcas. Neq; enim nos timore vel amore, aut aliqua perſonali acceptione (quantum Deo adiuvante poterimus) debitum honorem eius, cuius ſervi ſumus, irrequiſitum relinquimus. Verum ſi hæc emendare, & vitam tuam (ut Regem decet) inſtituere, & Deo miſerante adornare volueris; procul dubio dilectionem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſicut matris dilectus filius, & noſtram in Chriſto amicitiam plene habere poteris. Dat. Romæ 5 Kal. Novembr. Indict. 13 Alibi Gregorius ad eundem Salomonem ſcribit. *Noris de hoc regno, quod cum à barbaris Scythis ac Pannonibus non Chriſtianis fuiſſet poſt Conſtantini tempora occupatum, ereptumque Romano Imperio, cui Eccleſia hæres ſucceſſit, fuiſſe à Chriſtianis Regibus Eccleſiæ Romanæ, cui debebatur, reſtitutum. Quod de Hiſpania luce clarius eſt, quæ & ipſa à barbaris occupata cum eſſet Eccleſiæ reſtituta à Regibus eſt.* Idem Hildebrandus in epiſtola quadam ad Geizam Regem: *Notum vero tibi eſſe credimus, Regnum*

gnum Hungariæ & alia nobiliſſima regna in propria libertatis ſtatu debere eſſe, & nulli Regi alterius Regni ſubiici, niſi ſanctæ & univerſali matri Eccleſiæ Romanæ: quæ ſubjectos habet non ut ſervos, ſed ut filios. Quod quia conſanguineus tuus (Salomon ſcil. Rex) *à Rege Teutonico non à Romano Pontifice uſurpative obtinuit, dominium ejus, ut credimus, divinum judicium impedivit.* In quadam alia ad eumdem Geizam epiſtola hæc habentur: *Verum ubi correpto dominio nobili B. Petri Apoſtolorum Principis, cuius Regnum eſſe prudentiam tuam non latet, Rex ſubdidit ſe Teutonico Regi & regale nomen obtinuit, Dominus iniuriam ſuo illatam principi Petro prævidens, poteſtatem regni ſui ad te judicio tranſtulit. Et ita conſanguineus tuus* (Rex Salomon ſc.) *quicquid in obtinendo regno juris prius habuit, à ſe ſacrilega uſurpatione privavit. Petrus enim à firma petra dicitur, qua portas inferni conſtringit, atq; adamantino rore deſtruit & diſſipat quicquid obſiſtit.*

Hæc & ſimilia alia tunc ſcripſit Hildebrandus. Et Geiziæ quidem rebellionem contra legitimum Regem ac dominum ſuum ut &

Impe-

Imperium Germanicum, ejvſmodi epiſtolis fuiſſe confirmatam, & Imperij jura Hungarorum animis contra pacta jurata exempta, prudens quiſque facile intelligit. Eandem rebellionem forte haud ſine cauſſa dixeris, ſtatim initio illis epiſtolis ſi non motam ſaltim promotam. Nam prior utique illa ad Salomonem epiſtola ſcripta eſt anno 73 (ut recte notavit Baronius, ad annum 1000, non vero 74 ut ſui oblitus ſcribit alibi) qui proxime Geizæ rebellionem anteceſſit. Quid enim ad motus excitandos eſſe potuit promptius, quam ubi fuit perſuaſum populo abipſo ſummo Pontifice, Deo inviſam & injuſtam eſſe beneficiariam illam clientelam qua tum Salomon Rex Cæſari erat devinctus? Quid ad negandum Imperio obſequium efficacius?

Haud difficile tamen videre eſt, quàm inique iſt hæc tum Hildebrandus exataverit. Etenim ſi in omnia accurate inquiras, videas Gregorium nunc hoc nunc illud prætendere ſuo Pontificio in Hungariam juri ſtabiliendo, & inconſtanter admodum: modo ſcil hereditarium jus Eccleſiæ Romanæ in omnia veteris Imperij Romani;

mani; modo donationem Stephani & Henrici III Cæſaris confeſſionem, modo regnorum omnium αὐτοκρατορείαν. Quàm ineptum vero eſt illud, regnum omne ſui arbitrii eſſe debere & ſubjectum nulli niſi Romanæ Eccleſiæ? Cui hoc ὄνειδος vel auditum unquam fuit? tantum abeſt ut cui unquam fuerit perſuaſum. Hereditarium illud jus porro nititur utique ſola Conſtantini Magni donatione: quam turpiter fictam eſſe jamdudum innotuit, & Baronius ipſemet jam agnovit. A Stephano Rege præterea ejuſmodi donationem aliquam factam S. Petro, nuſquam alibi legas: ne quidem in ſacra Regis illius hiſtoria: etſi benedictionem & coronam Regiam Roma ſibi impertiri, pro more ſeculi illius, voluerit. Qui vitam ejus deſcripſit Gertvitus ita loquitur: *Erat Rex fidelis & integer in omnibus factis ſuis, Deo toto pectore deditus & addictus: ſeipſum quoq; & regnum ſuum per votum & oblationem in perpetuæ virginis Mariæ tutelam aſſiduis precibus contulit. Cuius ſacratiſſimæ Virginis honor & gloria tam eſt celebris apud Hungaros, ut feſtum aſſumptionis eius, tacito*

proprio nomine, ſua lingua, diem Dominæ appellent. Atq; ut Rex piiſſimus propenſiorem tantæ Virginis defenſionem & patrocinium poſſet promereri, in ipſa regiæ ſedis civitate, quam Albam vocant, in ejusdem perpetuæ Virginis laudem & honorem grandem & inſignem atq; inprimis celebrem baſilicam condidit, opere ſane mirifico cælatis chori parietibus, & pavimento marmore ſtrato. S. Virgini itaque devotam à Stephano rege Hungariam dixeris forte: Petro Apoſtolo non item. Et vero in alicujus ſingularis erga Deiparam cultus memoriam, ab antiquiſſimis temporibus non S. Petri ſed Virginis imagine ſignat nummos ſuos Hungaria, addita hac inſcriptione: *Patrona Hungariæ.* Henricum III Cæſarem Ovone devicto lanceam ejus & corninam: pio affectu Romam miſiſſe non negaverim: at illum judicaſſe Hungariæ Regnum Papis deberi, hoc profecto omni illi repugnat, quod jam oſtendimus de Hungaria à Cæſare iſto in provinciam redacta. Commenta hæc ſunt hominis, qui hoc ſolum ſibi negocij credebat datum, ut Imperium Germanorum everte-

everteret, sibi autem suisque posteris succesloribus dominatum aliquem divinum in omnem mundum compararet: qualia proinde de omnibus pene regnis finxit plurima sine rubore.

Num Geizæ illam de Stephano fabulam persuaserit Hildebrandus, nescio. Bodinus l. 1. de republ. cap. 9 n. 114 ita scribit: *In Actis Vaticanis exstat intercessio Principum Hungariæ adversus Pontificis Romani legatum anno MCCCIIX, cui cum diceret, Stephanum I Hungariæ Regem à Pontifice Romano coronam regiam accepisse, acerrime restiterunt, neq; id Romano Pontifici jus esse denunciarunt.* Sed nostra nihil refert quid Hungari post admiserint, nec ne. Satis est ostendisse, citra Papæ injuriam potuisse & illos in obsequium Imperij venire, & Cæsares nostros Hungaris imperare.

COETERUM post Salomonis illa tempora, non temere observes indicium aliquod superstitis in Hungaros imperii, fractis jam nimium reipubl. nostræ viribus. De Henrico V Cæsare tanquam memorabile narrat Otto l. 7. Chron. cap. 4: *Eo tempore Calomannus Vngarorum rex*

fratrem ſuum Almum de conſortio regni ſuſpectum habens, perſequitur. Qui profugus ad regem Henricum veniens injuriamq; ſuam deplorans, auxilium ejus impetrat. Itaq; condicta Rex expeditione, Vngaros bello petit, ſed caſtrum quod Poſonium dicitur inconſulte occupans, parum proficere potuit, ſicq; infecto negocio ad propria rediit. Idem cap. 14 de Lothario Saxone: *Ungarorum Rege timore perculſo multa & magnifica munera ſuſcepit.* De Friderico I ita ſcribit idem Otto Friſingenſis l. 2 de geſtis Friderici c. 6. *Ibi etiam Princeps, eo quod omnibus in proprii Imperii finibus ad ejus voluntatem compoſitis, virtutem eam, quam intus gerebat, extra ferre diſponeret, Hungaris bellum indicere, ipſoſq; ad monarchiæ apicem reducere volebat. Sed cum aſſenſum ſuper hoc Principum, quibusdam de cauſis latentibus, habere non poſſet, ad effectum tunc producere, ea qua volvebat mente, non valens, ad opportuniora diſtulit* Poſt Fridericum hunc in Hungariam, Imperij quidem Germanici nomini, nihil eſt vel tentatum.

Vt proinde, quicquid fuit juris id jam dudum

dudum tot seculorum decursu perierit. Quod ipsum non semel etiam ultro professi pridem sunt, idq; in publicis comitiis, Imperii Germanici ordines. Exstat ejusmodi confessio in Constitutionibus Imperii, quæ anno 1566 Augustæ in Comitiis fuerunt promulgatæ. Ubi Maximilianus Cæsar ita loquitur: Uber voriges haben uns Churfürsten Fürsten und Stände / in ihrer bedencklichen anzeigen / unter andern auch fürbracht und anlangens gethan. Dieweil sie nun etliche mahl nicht gedachtem unserm geliebten Herren und Vater Käyser Ferdinando hochlöblicher Gedächtnüs ihre mitleidentliche Hülffe / zu rettung des Königreichs Hungarn / gutwillig erzeigt / und sich mit ansehnlichen contributionen des gemeinen Pfennings / und anderer Reichshülffen beladen / an Gelt und Leuten getreulich zugesetzt / auch jetzund uns zu allem unterthänigsten Gehorsam / in ein mercklich ansehenlich hohe Reichshülff / abermahls gedachtem Land fürnehmlich zu gutem einlassen / da doch solche Landschafft dem heiligen Reich Teutscher Nation in nichts nicht verwand / oder zugethan etc. Non negavit hoc Cæsar: tantum censuit, non iniquum videri, ut aliquando Hungaria in signum gratitudinis proprius cum Imperio coëat in

unum corpus. Daß es nicht unziemlich und unbillich/ daß zu einer Danckbarkeit gemelt Landt zu Hungern/ da es durch Göttliche milde Gnade/ von dem Feind errettet / in etwas auffzuhelffen gedeihe und zu Kräfften keme/ es dem heiligen Reich auch zugewant verbunden und zugethan / auch gegen andern Feinden / wo sichs zutrüge / und als Römischer Käyser/ Churfürsten / Fürsten und Ständen/ behülfflich beyständig sein / auch gleichfals mit in gemeine Reichs contributionen eingezogen werden solte.

VERUM de brevi illo Hungariæ obsequio forte justo prolixius jam disseruimus. De cultu quo Imperium & CYPRI & ARMENIÆ Reges aliquando sunt prosequuti, quum ille momentaneus fuerit, erimus eo strictiores. Igitur quo tempore expeditionem sacram in Palæstinam instituebat Henricus VI Imperator, quasi in clientelam Occidentalis Imperii se dedidit Rex CYPRI, coronam à Cæsare nostro imponi sibi expetens. Eam rem ita narrat Arnoldus Lybecensis l. 5 cap. 2: *Circa festum B. Ægidii de Massana civitate profecti ad portum Acconin festo B. Mauricii, cum summa tranquillitate & salute integroq; navium numero*

numero applicuerunt. Cancellarius tamen Cæsaris Conradus *cum Comite Adolpho aliisq; amicis apud Cyprum adlittavit, Regem ejusdem insulæ coronaturus diademate à Domino Imperatore transmisso. Sane idem Rex sub ditione Constantinopolitani Imperatoris prius subsistens, ad majorem gloriæ suæ dignitatem à glorioſissimo Romanorum Augusto cororari desiderantissimè expetiit: Illuc itaq; glorioſe veniens glorioſius excipitur, lautissime detinetur, expletusq; instantis negotii rebus, exquisitissimis ditatus muneribus, omnibusq; suis prout cuiusq; exigebat magnificentia repedatu navibus Accon prospere velificabat.*

Eadem expeditione & ARMENIÆ Rex in clientelam Imperij pari ratione conceſſit. Narrat etiam hoc idem Arnoldus cap. 5; idque factum refert, jam increbreſcente fama de morte Cæſaris, eoque plærisque jam domum redeuntibus. *Remansit*, inquit, *Dominus Moguntinus & Dominus Verdensis, & quidam de nobilioribus cum populo Dei misericordiam ipsius & consolationem expectantes. Moguntinus tamen tunc aberat, in Armenia constitutus*

tutus pro coronando rege ejusdem terræ, ad quod tamen negotium Cancellarius deputatus fuerat, qui, ut dictum est, in Cypro similia perpetraverat. Sed cum esset apud Baruth, visum est Principibus, ut remanente Cancellario Moguntinus vicem ejus suppleret, & ipsum Regem diademate impositio ad titulum Romani Imperii conoraret. Ipse enim Rex omnimodis hoc affectans, audita fama virtutis populi Dei, & quia Dominus ad ipsorum introitum omnes inimicos eorum terruisset, & quia glorioſe multa loca munita obtinuissent, missis nunciis honoratis cum muneribus non paucis, ipsos Principes devote salutavit, & quanto desiderio ipsorum adventum expectaverit, per scripta simul & verba amplissima intimavit: paratissimum se dicens Romano subdi Imperio, si coronam diu desideratam ab ipsius mereretur suscipere nuncio. Glorietur Ecclesia Romana, quæ non solum in spiritualibus, sed etiam favente Christo dilatatur in temporalibus, ut etiam reges transmarini hoc titulo affectent insigniri. Viderint tamen illi, qui hac dignitate neglecta, plus diminutionem quam Romani orbis attendunt dilatationem. Moguntinus

tinus igitur, ut diximus, glorioſe expleto hoc negotio, ipſum regem Armeniæ & Principem Antiochiæ, ad pacis concordiam reformavit, quorum diſſenſione non modicum Eccleſia Dei in partibus illis turbata fuerat.

Hæc ita tunc geſta. Num & poſt repetita per occaſionem, aut alia obſequii edita ſint indicia, ignoro. Nec fortaſſis refert, ſcire illa aut ignorare.

CAPUT XIIX.

Poloniam ab Ottonis Magni ævo ad Friderici II tempora, pene ſemper, & ſubjectam & tributariam fuiſſe Imperio Germanico.

GEntem Polonorum, quorum erga Imperium diuturnam ſatis reverentiam nunc dicturi ſumus, jam illo ſuo nomine cognitam, videor mihi obſervare primo omnium apud Jornandem l. de reb. Gothicis c. 4. Vbi ille ſcribit, Gothos trajecto Viſtula amne ex Germania in Scythiæ terras perveniſſe *quæ linguâ eorum Oium vocabantur*, & illico ad gentem SPALORUM profectos, conſerto præ-

lio victoriam adeptos, ad extremam Scythiæ partem quæ Pontico mari vicina est, properasse. Habitaverant scil, hactenus Gothi littora maris Balthici, inter Oderam fere & Vistulam. Circa Thorunium igitur præter propter trajecto Vistula pervenere in Masoviam: quæ omnis terra frequentia admodum nomina in Oju aut Ou terminantia habet. Inde Poli aut Spali Gothis occurrerunt. Prout hodieq; ex parte occurrunt. Quibus emensis ad Ponticum mare jam facilius descenditur.

CÆTERVM huic conjecturæ meæ pro se quisque addat sive demat fidem. Instituti nostri est, duntaxat videre, quid in gentem illam juris Imperium aut habuerit olim aut habeat hodieque. Qua in re multum profecto intererit nostra an Polonica monumenta sequaris: usq; adeo à se invicem dissident. Nostris tamen, iis præsertim quæ rei gestæ ævo sunt scripta, ab hominibus piis & fidei alias haud suspectæ, nisi vehementer fallor, præ Polonicis fidendum potius. Vtpote quum Polonica omnia recentia admodum sint, ceu Poloni ipsi fatentur, & excusso jam Germaniæ obsequio

quio ſcripta, cum puderet vel memoriam priſtini ſtatus ſupereſſe: noſtra ex adverſo, præterquam quod antiquitate veneranda ſunt, aliorum quoque teſtimoniis corroborentur.

Prima cum Polonis bella Ottonis Magni Cæſaris auſpiciis memorantur geſta. Quo tempore ſola Sileſia Polonia major minorque & Maſovia fortaſſis rempublicam gentis conſtituerunt, præerat certe rector Miſico. Dithmarus, quem Mersburgenſem conſtat Epiſcopum nobili genere natum & inſigni probitate fuiſſe Henrico II Cæſare, ita loquitur l. 2. pag. 28: *Gero orientalium Marchio, Luſitzi & Selpali, MISICONEM quoq; cum ſibi ſubiectus IMPERIALI SUBDIDIT DITIONI.* Miſiconem hunc Micezislai nomine etiam Polonorum annales celebrant, reliqua pene omnia cum noſtris conſentientes, niſi quod hanc gentis ſuæ ſubjectionem diſſimulent. At tributarium illum fuiſſe, diſerte idem prodit Dithmarus pag. 22: *Vdo Marchio Miſiconem IMPERATORI FIDELEM, tributumq; uſq; Vurta fluvium ſolventem, exercitu petivit*

collecto. Hæc niſi fallor ita accipienda ſunt: butariam tum fuiſſe omnem Miſiconis r onem ad Wartam uſque à Bohemiæ & l ſatiæ finibus. Idem Dithmarus l. 4 teſta Ottone II mortuo, cum Henricus Bava Imperium ambiret, advolaſſe inter alios Miſiconem. *Huc Miſeco, & Miſtui* O tritus, *& Bolislaus* Bohemus, *Duces cum ter is ineffabilibus confluebant, auxilium ſibi inceps ut REGI & DOMINO cum ju mentis affirmantes.* Ipſomet rerum potie Ottone III, huic ſeſe Miſico dedidit. Dithma lib. cit. pag. 36: *In diebus illis Miſeco ſemetipſ Regi dedit, & cum muneribus aliis camelum ſentavit, & duas expeditiones cum eo fecit.* eſt illud quod Lambertus notat ad annum *Otto rex puer Miſchonem cum mun bus obvium ſuſcepit.* Quam reverenter id Miſico ipſos Germanicos Marchiones hal erit, liquet ex hiſce verbis ejusdem Dithmari l. 5. pag. 54: *Vivente egregio Udone Marc one, pater iſtius Bolislai Miſeco, domum qua eum eſſe ſciebat, intrare, vel eo aſſurge numquam præſumpſit ſedere.* Hic eſt il

qu

quem Witikindus amicum & fidelem Ottonis Magni Cæſaris laudat: defunctus *anno 992 regni tertii Ottonis octavo*, ut quidem diſerte refert Dithmarus l. 4 pag. 46; ubi multa alia de illo narrat. Polonorum annales mortem ejus referunt in 999 annum.

Non in alias leges initio quidem patri ſucceſſit haud dubie Bolislaus; quem Poloni Chrobri cognominant. Cæſarum in Poloniam quod tum erat jus, loquitur, inſtitutus ab Ottone III (qui anno 999 religionis ergo ſepulchrum S. Adalberti martyris miraculis clarum viſitaturus, in Poloniam ad Bolislaum profectus erat) Archiepiſcopatus Gnesnenſis. *Fecit*, inquit Dithmarus l. 4 pag. 43, *ibi Archiepiſcopatum, committens eundem prædicti martyris fratri Kadimo, eidemq; ſubjiciens Reinbernum ſanctæ Cholbergenſis Eccleſiæ Epiſcopum, Popponem Cracuenſem, Joannem Wiotislaenſem,* (forte Wratislaenſem) *Ungero Posnanienſe excepto, factoq; ibi altari ſanctas in eo honorifice condidit reliquias.* Non habent hoc Polonici ſcriptores: ſine dubio autem meretur fidem Dithmarus auctor pene αὐόπτης, eoque & Baronius

ronius ad annum 999 n. 12 Dithmari fidem sequi non dubitavit. Poloni vulgo sic satis constanter referunt ab Ottone Cæsare tunc corona donatum esse & in ordinem Regium cooptatum Bolislaum. Hinc jam ævo barbaro Gnesnæ Bolislai sepulchro inter alia hoc inscriptum est:

Ob famam bonam tibi contulit Otto coronam.

Argueret etiam hoc Cæsaream auctoritatem, si esset verum, & deberet Polonia beneficio huic Germanici Cæsaris gratias immortales. At vero nusquam Ditlmaro Bolislaus Regio nomine nuncupatur sed Dux; & tamen persecutus ille est Bolislai omnia sic satis accurate, ad annum usque 1018. Paulo post etiam audiemus Wipponem narrantem, à Bolislao assumptum Regium nomen defuncto demum jam Henrico III. Baronius ad annum usq; 1018 ex historia Romualdi à Petro Damiano descripta præclare notat, Bolislaum à Romano Pontifice coronam sibi petiisse, sed fuisse impeditum ab Henrico Cæsare: recte hinc colligens, illum ab Ottone III. Bolislaum regium titulum non obtinuisse. Cartuitus Hunga-

Hungarus in vita S. Srephani narrat, anno regni quarto Stephanum Roma coronam adeptum, quæ Miſicæ Polono erat deſtinata. Incidit autem ille quartus annus in Chriſti milleſimum: adeoque ſi vera eſſet Cartuiti narratio, vel hinc appareret fabulæ illius de donato ab Ottone Regio titulo vanitas. Sed etiam illam fabuloſam eſſe, patet ex eo, quod Miſicam Polonum in tempora illa referat: qui dudum erat mortuus, rerum jam potiente per annos complures Boliſlao filio. Sed non eſt quare ejuſmodi teſtimonia in clara veritatis luce advocemus in medium.

NON poſſumus hoc loco non, levi ſaltim brachio, tangere & Baronium & Bzovium, quanquam hic ſcuticam pene meruerit. Baronius ad annum 999, cum narraſſet ex Dithmaro iter illud Polonicum, & Archiepiſcopatus Gnesnenſis ab Ottone inſtituti primordia; ſubjungit de ſuo n. 13, hæc verba: *Porro cum audis tot ſacra munia exhibita ab Imperatore, ſcias male ipſi ut auctori eſſe tributa, qua Legatus à latere cum eo miſſus Archidiaconus Cardinalis S.R.E. ſua auctoritate faciendacuravit.*

At

At Legatum aliquem à latere Cæſarem in Poloniam uſque comitatum eſſe incertum eſt: & Epiſcopatus Archiepiſcopatuſque illo ævo à Regibus eſſe inſtitutos, tantùm Papali confirmatione requiſita, docent utiquè mulræ ad nos uſque translatæ Cæſarum Regumque illius argumenti tabulæ. Bzovius ad eundem annum, licet epitomatorem ſe Baronii profiteatur, in majus figmenta auxit & corrupit. *Otto*, inquit n. 3, *præſente, adeoq; conſentiente Sedis Apoſtolicæ legato S. R. E. Archidiacono Cardinali; tum Regium diadema Bolislao dedit, tum Archiepiſcopalem dignitatem Gnesnenſi Eccleſiæ conceſſam non irritavit. Namq; eo tempore Gnesnenſis Eccleſia metropolitana dignitate ornata non fuit.* Nova hæc ſunt unius Bzovii commenta, Adfuiſſe aliquem à latere legatum & circa Archiepiſcopen Gneſnenſem aliquid actum, à Baronio acceperat; de ſuo: datum Bolislao diadema ab Ottone, conſenſum Legati acceſſiſſe ad Regii diadematis collationem, item non irritam reddidiſſe Ottonem Archiepiſcopalem dignitatem. Hæc inquam ſunt merè Bzoviana. Illa vero, Eccleſiam Gnesnen-

Gnesnenſem fuiſſe tunc ornatam metropolitana dignitate, & dignitatem tamen illam jam anno 65 cæpiſſe, quod idem prodit, vel ut hic loquitur fuiſſe jam Eccleſiæ Gnesnenſi *commiſſam*, ſibi mutuo adverſantur & falſimoniæ ſeſe coarguunt. Si admittas tamen vel illud quod ait Bzovius, Ottonem dignitatem Archiepiſcopalem non removiſſe, argumento id fuerit Ottonianæ per Poloniam auctoritatis: quippe quum in beneficio numerandum fuerit, quod Otto dignitatem iſtam non loco moverit.

Stephanus Neugebaverus l. 3. Hiſtor. Polonicæ cap. 53 de eodem negocio ſcribit: *Volens Otto tam ſplendido hoſpiti & amico parem referre gratiam, Regem eum appellat ſociumq; & amicum Romani Imperii, à tributo & omni jurisdictione Imperatorum immunem: ac diadema ſuum, Gaudentio Archiepiſcopo ſolemnes ceremonias peragente, ipſe imponit, eumq; honorem ſempiternum ipſi ac poſteris ejus in Poloniaregnaturis eſſe jubet.* Etiam heic autem multa deprehendere eſt nunquam à quoquam antehac prodita. Ejusmodi ſunt: Ottonem

voluiſſe parem Bolislao referre gratiam : Bolislaum ſocium & amicum Imperii appellatum : Bolislaum immunem ab omni jurisdictione Imperatorum pronunciatum : diadema Ottonis Bolislao impoſitum. Immunem à tributis redditum Bolislaum Ottonis beneficio, haud negaverim. Multum ipſi indultum apparet ex Dithmaro, qui ubi dixisſet, quam humili cultu Miſico Udonem Marchionem ſuerit proſequutus, addit : *Dominus indulgeat Imperatori, quod tributarium faciens dominum, ad hoc uſq; elevavit, ut oblita ſui genitoris regula ſemper ſibi prapoſitis auderet in ſubjectione paulatim detrahere, vilisſimoq; pecunia tranſeuntis ineſcato hamo, in ſervitutis libertatisq; detrimentum, capere*. De Ottone enim Imperatore videtur loqui non de Henrico. Utut ſit, ſi immunis à tributo & omni Cæſarea jurisdictione factus eſt Bolislaus Ottonis beneficio, obnoxius ille fuerit ante neceſſum eſt. Adeoque ipſomet Neugebaujeri indicio intelligimus ſubjectum antehac fuiſſe Bolislaum Cæſari : quod tamen

ipſe

ipſe cum Polonicis ſcriptoribus aliis unice ſtudet diſſimulare.

Henrico II Cæſare idem ille Bolislaus hoſtilia etiam auſus vicinam Germaniam & Bohemiam latronijs atque excurſionibus infectam ſepe habuit: ſubinde tamen domitus rediit ad officium. Quæ omnia quemadmodum geſta ſint ad annum quidem uſque 1018 nemo diligentius & majore fide perſequutus eſt, ac Dithmarus Epiſcopus ſanctimonia vitæ clarus, qui rebus iſtis frequenter ipſe interfuit. Legi cumprimis meretut liber ſextus, quo narrat expeditionem ſanctiſſimi Cæſaris adverſus Bolislaum, qua ille anno 1005, & Bohemia omni quam occupaverat pulſus, & Poſnaniam uſque fugatus, aliorum interceſſione gratiam Cæſaris denique impetravit, pace iterum conſtituta. Ibidem legas, cum denuo contra fidem datam rebellaret Bolislaus, & Cæſar rurſum in illum ductus eſſet, metu coactum pacem rurſus petiiſſe Cæſarique reconciliatum. *Pentecoſtem*, ſcribit Dithmarus pag. 11 *nobiſcum*, i. e. Merſeburgi egit Rex Henricus. *In cuius vigilia*

Bolizlaus cum ſecuritate obſidum apud ſe rel ctorum, venit & optime ſuſcipitur. In die ſa cto manibus applicatis MILES efficitur, & poſt ſacramenta Regi ad Eccleſiam ornato inc denti ARMIGER habetur. In ſecunda feria Regem magnis muneribus à ſe & cont ctali ſua oblatis placavit. Deindeq; Regia larg tate his meliora ac multo maiora, cum BENI FICIO diu deſiderato ſuſcipit, & obſides ſu cum honore & latitia remiſit. Ex quibus ve bis liquet, Bolislaum Henrico Regi ſacrament militari & feudali tunc obſtrictum. Hujus ſa cramenti vi debuiſſe Bolislaum comitari Cæſa rem in Italiam euntem, liquet ex querela Ditl mari, quam non multo poſt addit. *Ad ſuppl mentum hujus itineris Bolizlaus antea invit tus nil aſpiravit, & in bene promiſſis more ſoli mendax apparuit.*

Victoriæ illius de Bolislao reportatæ m minit ad annum 1004 Marianus Scotus: *Hen ricus Rex Italiam, Bohemiam & Bolislaum Du cem eum omni Slavorum gente ſubiugavit.* To tidem verbis uſus eſt Hermannas Contractus quorum uterque non multo poſt floruit. Otto

ner

nem Friſingenſem, Albertum Stadenſem alioſque in teſtimonium vocare nunc nolo cum unus Ditmahrus omni ſit exceptione major. Et tamen ea eſt impudentia Bzovius Polonus, ut Dithmarum dicat hæc ſomniaſſe. Ipſe ex adverſo affirmat, Bolislaum ſemper & ubique de Bohemis & Saxonibus trophæa retuliſſe; & mira mox narrat de omni Venedorum terra, uſque ad Albim & Salam fluvios & Cimbricam Cherſoneſum, per Bolislaum in ditionem redacta, Magdeburgo item & Hildeshemo urbibus incenſis. Verum hanc hominis inſolentiam egregie excepit Hervvartus in Mantiſſa Lud. IV defcenſi pag. 130. Et ſane non diſſimulat quidem etiam Dithmarus hoſtiles Boleslai excurſiones: plane alia vero tradit & de amplitudine & de eventu conatuum. Vt proinde ad annum uſque 1018 nihil tale contigerit. qualia Bzovius narrat poſt Cromerum aut Dlugoſſum (cujus hiſtoria *quod pleraque ſine reſpectu ſcripſerit, in lucem prodire haud permittitur*, teſte ipſo Simone Starovolſcio l. deſcript Pol.) civeſq; alios ſuos, homines nuperos. Nihil etiam tale in omnibus aliis Saxoniæ monu-

mentis reperias, quæ damna ab hoſte aliquo accepta ſumma cura referunt. Fabulæ itaque ſunt, non minus atque illæ de Lechi ampliſſimis victoriis, quæ itidem ſine ullo idoneo teſte contra fidem Francicorum annalium jactitantur.

Haud negaverim tamen, Henrico etiam vivo conatum tandem eſſe Bolislaum, excuſſa omni Imperii reverentia, Regium nomen coronamque Roma petere: quod jam tum ex vita Romualdi attulimus. Aſt Conrado demum Cæſare Regem ſe dixiſſe, diſerte teſtatur Wippo hiſce verbis: *Eodem anno quem ſupra notavimus* (i. e. anno primo Conradi qui eſt Chriſti 1025) *Bolislaus Sclavigena Dux Polonorum inſignia regalia & Regium nomen in iniuriam Regis Chuonradi ſibi aptavit, cuius temeritatem cita mors exinanivit.* Pergit Wippo: *Filiis autem eius Miſico ſimiliter rebellis fratrem ſuum Ottonem, quoniam Regis partibus favebat, Ruhbiam* (Ruſſiam forte) *pepulit. Qualiter vero eiuſdem Miſiconis protervitatem, & cuiuſdam Vdalrici Ducis Böemiæ perfidiam, Rex Chuonradus poſtea compeſcuerit,*

erit, in loco ſuo dicam. Albertus Stadenſis ad annum 1027 de Miſicone hoc Bolislai filio ita ſcribit: *Conradus Imperator Polonos & Regem eorum, Miſingum cum virtute perdomuit, & auxiliatores eorum Bohemos caterosq; Sclavorum populos ſub tributum miſit.* Ita ille. Wippo autem Bohemicum Sclavicumque illud bellum in annum demum 1034, Polonicum in 1032 rejicit: cui potius ut ſcriptori συγχρόνῳ credendum, cum præſertim Albertus ille in obſervandis geſtarum rerum annis per ſit negligens. Sed de Polonico bello ita loquitur ipſemet VVippo: *Bolislaus Dux Polonorum mortuus reliquit duos filios Miſiconem & Ottonem. Miſico dum fratrem ſuum Ottonem perſequeretur, expulerat eum in Ruſſiam. Dum ibi aliquantum tempus miſerabiliter viveret, capit rogare gratiam Imperatoris Cunradi, ut ipſo imperante & juvante reſtitueretur patriæ. Quod dum Imperator facere vellet, decrevit ut ipſe cum copiis ex una parte, ex altera frater Otto Miſiconem aggrederentur. Hunc impetum Miſico ferre non valens fugit in Boëmiam ad Vdalricum Ducem*

cem, cui tunc temporis Imperator iratus fuerat. Sed ille ut sic placaret Imperatorem, voluit sibi reddere Misiconem. Quod factum sceleratum renuit Cæsar, dicens, se nolle inimicum emere ab inimico. Otto restitutus patriæ & Dux factus à Cæsare, dum post aliquod tempus minus caute ageret, à quodam familiari suo clam interfectus est. Tum Misico omnibus modis quærebat gratiam Imperatricis Gisalæ & reliquorum Principum, ut mereretur redire ad gratiam Imperatoris. Cæsar misericordia motus dedit sibi veniam, & divisa provincia Polonorum in tres partes, Misiconem fecit Tetrarcham: reliquas duas duobus aliis commendavit. Sic imminuta potestate minor facta est temeritas. Defuncto Misicone Casimirus filius eius FIDELITER SERVIEBAT usq; huc Imperatoribus nostris.

Hactenus Wippo. Eandem plane rem ita narrat Otto Frisingensis l. 9 chronici c. 28. *In primordio regni eius* (scil. Conradi II) *Boleslaus Polonorum Dux, qui ab antecessore suo Henrico pariter subiectus fuerat, ab Regno* (Teutonico) *dividi, Rexq; per se vocari moli-*

tur.

tur. *Qui non multo post moriens, Misiconem filium suum successorem reliquit. Is dum patrem imitari cogitaret, insuperq; fratrem suum Ottonem expulisset, rex Conradus tam profugum in patriam reducturus, quam de contumace Misicone regni Germanici injuriam vindicaturus, in Poloniam procinctum movet. Misico regis impetum ferre non valens, fractu quibusdam* REGNI INSIGNIBVS *ad Ulricum Bohemensium Ducem, qui & ipse tum temporis hostis regni erat, fugit.* Paulo post: *Otto vero libere Ducatu potitus, diadema quod pater ejus ad ignominiam regni Germanici illicite fecerat, Regi Conrado misit, seque per omnia ditioni ejus subjecit. Ipse vero Otto non multo post fraude armigeri sui vita privatus est. At Misico ab rege exul factus, ad ipsum supplex venit, interventuq; regina, divisa in tres partes provincia, tertiam partem ipse obtinuit. Exin provincia illa Poloniæ Regibus nostris sub tributo servire cognoscitur.* Hæc omnia Otto: desumpta fortassis ex historia vitæ Conradi, ab Hermanno Contracto conscripta, quam alibi Otto laudat.

Nihil horum habent Polonici annales, ſi excipias Bolislai & Miſeconis nomina, hujuſque infeliciorem ſtatum: Sed non eſt quod eos moremur. Ipſi tamen etiam narrant, Ducatum Maſoviæ per hæc tempora cæpiſſe, primo Duce Maslao expocillatore Miecizlai ſive Miſeconis. & Regiam coronam in Germaniam delatam per Rixam Miſeconis viduam. Quæ omnia quemadmodum ſint geſta, rectius ex noſtris diſcimus. Cæpit ſcilicet Ducatus Maſoviæ ex inſtituto Cæſaris Conradi; eſtque ille unus illorum trium in quos diviſa tum fuit vetus Poloniæ provincia, longa ſeculorum ſerie exinde à Poloniæ καθ' ἑξοχὴν ſic dictæ republica ſeparatus. De ſubjectione & tributo quod ea tempeſtate pendit Polonia Imperio, exſtat memoria in Ungarorum etiam hiſtoriis apud Bonfinium l. 2 decad. 2. *Henricus tertius*, inquit ille, *graviter indignatus, quod Poloniam injuſſu ſuo devaſtarit, Udalrico Bohemo filioq; bellum indixit. Quia Romano Imperio Ducatus ille ſubjectus erat, quotannisq; boves centum & viginti, item argenti puſtulati quinquaginta pondo pendere*

dere cogebatur. Sermo autem Bonfinio est de bello quod Bohemo intulit Henricus tertius anno 1041. Quo anno Casimirum sexcentorum equitum præsidio ab Henrico munitum, simulque facta spe Bohemum in officium redigendi & ab illius injuria Poloniam vindicandi, rempublicam monasterio relicto aggressum iterum, ipsimet Poloni referunt. Ut proinde accedente hoc Vngarorum testimonio, de subjectione & tributo Poloniæ minus fas sit amplius dubitare.

Is rerum status mansit ad annum usque 1077. Nam Casimirum quidem servasse fidem Henrico etiam III Cæsari, jam audivimus affirmantem VVipponem. De eodem Contractus loquitur ad annum 1051 : *Imperator contra Gazmarum Ducem Polonorum rebellionem molientem expeditionem parat, gravique infirmitate detentus pacem PACTUMQVE eum petentem suscipiens discessit.* Huic autem anno demum 1059 successit filius Bolislaus, quem sui Audacem cognominant. Ad annum 1071 Lambertus Schafnaburgensis, qui tunc temporis floruit, de hoc Polono ejusque adver-

verſario Bohemo hæc notavit : *Inter Ducem Polonorum & Ducem Behemorum infeſtiſſima diſſenſio erat. Propter quod eos Rex Henricus quartus in civitatem Miſina autumnali tempore evocatos, durius corripuit, & ut deinceps ſuis ſinguli terminis contenti eſſent, nec ſe vicissim temerariis incurſionibus laceſſerent, ſub obtentu Regia majeſtatis præcepit; alioquin ſe hoſtem & vindicem experturus foret, qui prior alteri arma tuliſſet.* Subjectum itaque fuiſſe tunc Polonum non minus atque Bohemum, clariſſimum eſt. Anno 1075 non niſi Ducis titulo fuiſſe inſignem adhuc Bolislaum, docet epiſtola Gregorii VII Papæ, quæ eſt libri tertii ſeptuageſima tertia. Hactenus itaque per Poloniam integra ſuperfuerunt Imperii Germanici jura.

Biennio demum poſt Audax ille Bolislaus altiora ſpirare cæpit. Ea de te cumprimis notatu digna ſunt Lamberti Schaffnaburgenſis, ſcriptoris ſane ſupra ſeculi captum prudentis, verba. *Anno 1077 Dux*, inquit, *Polonorum qui permultos jam annos Regibus Teutonicis tributarius fuerat, cujusq. regnum jam olim*

Teu-

Teutonicorum virtute ſubactum, atque in provinciam redactum fuerat, repente in ſuperbiam elatus, propterea quod Principes Teutonicos cerneret domeſticis ſedicionibus occupatos, nequaquam ad inferenda cæteris gentibus arma vacare, regiam dignitatem regiumq; nomen ſibi uſurpavit, diadema impoſuit, atque ipſo die Natalis Domini à 15 Epiſcopis in regem eſt conſecratus. Quæ brevi poſt comperta Principes Teutonicos, quibus reipubl. dignitas cura fuit, graviter affecere; ſibiq; invicem ſuccenſebant, quod dum inteſtinis inſe atq; ſua viſcera odiis ſeviren & digladiarentur, potentiam opesq; barbarorum intantum aluiſſent, ut jam tertio Dux Bohemicus Regnum Teutonicum ferro & igne populabundus peragraſſet, & nunc Dux Polonorum in ignominiam Regni Teutonici contra leges & jura majorum regium nomen regiumque diadema affectaſſet. Mirari ſe ſatis non poſſe, ſcribit Cromerus, hæc ita à Lamberto memoriæ eſſe prodita. *Atqui*, inquit, *plus ſeptuaginta annis ante hoc tempus Polonia regem cum habuiſſet, & quidem Ottonis Ruffi Germani Imperatoris beneficio, per hoc tempus*

habere deſiit? Jam vero quindecim epiſcopos [illegible]
loniam non modo tunc ſed unquam omnino [illegible]
buiſſe, ipſa rei evidentia falſum eſſe convi[illegible]
tur, Verum fabuloſa eſſe illa ab Ottone uſque repetita tituli Regii Polonici exordia, [illegible] probavimus. Et cum in exprimendo Epiſcorum numero zifris quas appellant fuerit [illegible] Lamberti codex, facile error ſurrepere potuit tra Lamberti culpam.

Hanc Bolislai autem furtim raptam di[illegible] tatem Regiam brevi interiiſſe, ipſimet Po[illegible] commemorant. Cum ſceleribus, libidini[illegible] crudelitate, tandem & cæde inmani Stan Cracovienſis Epiſcopi, omnium ſibi od[illegible] conciliaſſet, ferunt ipſi, regno pulſum a[illegible] 1039 in Vngariam aufugiſſe, ibique fu[illegible] correptum mortem ſibi ipſi conciviſſe; tre Uladislao Hermanno jam tum uſqu[illegible] Bolislai fuga rerum potiente, & à regio mine cum illo tum omnibus ad Præ[illegible] laum abſtinentibus. Tradunt verò ſimul Gregorio ſeptimo Papa toti Poloniæ, ob dem Stanislai, ſacris interdictum, Boli regnum abrogatum, & edictum par[illegible]

ne quem Episcopi Regem injussu suo ungerent & coronarent, Nec ego negaverim, Gregorii illius facta intuens alia, tale quid contigisse: dubito tamen, propterea quod nec in antiquis ævi illius monumentis historicis nec in Gregorii epistolis vestigium ejus reperiatur. Religione illâ ductos Polonos Regium nomen haud usurpasse, verosimile non est: utpote quum Uladislaus ille statim initio regiminis relaxationem interdicti impetraverit à Papa, & tamen Rex audire noluerit. Caussa verior est, quod & Uladislaus ille & successores ejus ad Præmislaum usque reverenter coluerint Imperii vim, & injussu Cæsarum haud fuerint ausi nomen illud ostentare. Et verò Uladislaus ille duxit in uxorem Sophiam Henrici IV Cæsaris sororem viduam Stephani Hungarici, eoque in gratia illius fuit. In ejus filium Bolislaum tertium movit tamen Henricus Vanno 1109. Abbas Stadensis de bello isthoc ita scribit: *Henricus Rex Poloniam cum exercitu ingreditur, eaq; vastat a revertitur.* Vt-spergensis in hunc modum: *Post hæc ad Polonicam gentem longinquam movit exercitum, mul-*

multoq; ibi diutino desudans labore, diu negatum à terra illa tributi exegit debitum. Cromerus aliique illum secuti Poloni latius bellum hoc describunt, haud ausi negare exactum ab Henrico tributum; at æquis conditionibus pacem ajunt compositam, cum sequente anno Bolislaus ad Cæsarem Bambergam proficisceretur. Sed per illas novas etiam pacis leges non remissum esse tributum, imò bona illud fide à Bolislao expensum usq; ad annum seculi illius vicesimum secundum, haud difficile collectu est ex iis, quæ de Lothario Cæsare narrat Otto Frisingensis l. 7 Chronici sui cap. 19, de reditu Lotharii ex Italia, qui contigit anno 1134, verba faciens. *Inde*, inquit *in Saxoniam divertens Polonorum Ducem cum multis muneribus obviam habuit; quem tamen non ante dignatus est suo conspectui præsentari, quàm tributum duodecim annorum, hoc est, quingentas libras ad singulos annos persolveret, & de Pomeranis & Rugis* (quos sc. ille occupaverat) *homagium sibi faceret, subjectionemq; perpetuam sacramento sibi firmaret.*

Conrado Tertio Cæsare qvid acciderit circa Polonos

ol nos in noſtris monumentis haud clare legas. At Poloni fatentur illum anno circiter 50 ab Valdislao, uno Poloniæ Ducum, permotum, Bolislao Criſpo qui fratrem expulerat, bellum minitatum; deſiiſſe tamen, excuſatione Bolislai in caſtris cum ampliſſimis muneribus accepta. Quod argumentum eſt nondum exutæ tunc reverentiæ Imperio debitæ. Imo & tributum non fuiſſe tunc negatum, indicat utique Otto Friſingenſis in Chronici ſui l. 6 c. 28 ſcribens, Poloniam Regibus noſtris ſub tributo ſervire; velut jam audivimus. Eſt autem Chronicon illud conſcriptum anno 1146 ut ipſe teſtatur l. 7. c. 36. Videtur tamen ſenſim Bolislaus ille Criſpus ad libertatem aſpiraſſe, eoque imperata juſto minus eum feciſſe: quantum colligere eſt ex ijs quæ de cauſis belli Polonici a Friderico Cæſare anno 1157 geſti, diſſerit Radevicus l. 1 c. 2 Vbi poſt multa ſub finem capitis ita loquitur. *Acceſſit ad hæc, quod vel debitum fidelitatis ſacramentum offerre, vel ſolitum ſingulis annis tributum quingentarum marcarum publico erario inferre jam de-*

ſueverant. Talibusq; indiciis aperte ſe ab Impe rio deſciviſſe, & non clancullariam ſed eviden tem rebellionem moliri proteſtabantur. Guntherus l. 6 ſcribit:

Nec jurare fidem, nec prisco more tributa
Annua, quingentas curabant pendere marca

Hiſtoriam belli perſequitur Radevicus cap. & illum ſecutus Guntherus: ſed non eſt hu jus loci illam referre. De illius autem bel eventu quæ idem Radevicus diſſerit c. 4. & digna ſunt quæ huc afferantur. *Boleslaus*, in quit, *Dux rebus ſuis ultimum fatum cernen imminere, cum totam terram populumq; ſuum periclitari & prope eſſe ad interitum cerneret, Barones & Principes noſtros tum per nuncios tum in propria perſona conveniens, multis preci bus, multis lachrymis, multis quoq; promiſſioni bus, ut ſub JVGVM ROMANÆ DITIO NIS, & in gratiam Principis recipi mereretur poſtulavit. Salutare ſecutus conſilium, ante intolerabilem calamitatem rebellionis mutare ſententiam: debere autem dedignari dominos humiliores, non eum cujus in poteſtate ſit Ro manum Imperium. Imperator jamdudum*

edoctu

edoctus hanc nobilitatem, Pacere proſtratis & debellare ſuperbos, præmaturam, ſubitam, & à Deo datam nolens cruentare victoriam, Ducem ad deditionem recipiendum decrevit. Itaq; in prædicto territorio Epiſcopatus Posnanienſis circa partes Crisgouvæ, præfatus Dux pedibus Imperatoris provolutus, interventu Principum hoc tenore in gratiam receptus eſt. Primo juravit pro ſe & pro omnibus Polonis, quod frater ſuus exul ad ignominiam Romani Imperii non fuerit expulſus. Deinde pollicitus eſt dare duo millia marcarum Imperatori & Principibus mille Imperatrici 20 marcas auri, Curiæ 200 marcas argenti, ob eam negligentiam quod ad Curiam non venerat, nec de terra DEBITAM FECERAT FIDELITATEM. Juravit quoq; Italicam expeditionem. Deinde juravit, ut in proxima Nativitate Domini ad Curiam Magdeburgi celebrandam venire deberet, juxta judicium & ſententiam Bohemorum & Polonorum ſuper querimonia fratris ſui expulſi plenarie reſponſurus. Sicq; iurata Principi FIDELITATE, ſicut mos eſt, & de ſupradictis omnibus fideliter adimplendis acceptis obſidibus, Gazimiro videlicet

fratre Ducis & aliis nobilibus, glorioſam adeptus victoriam, feliciter Deo duce Auguſtus revertitur. Ipſe tamen Dux dolis plenus & acerbam dominationis cupidinem mente ferens, jam ſuis promiſſionibus moliebatur inſidias. Nam nec ad Curiam venit, nec ſufficientes pro ſe procuratores miſit, Italicam quoq; expeditionem violato ſacramento mentitus eſt. Hæc omnia Radevicus. Ex quibus quænam fuerint jura Germaniæ iſta quidem ætate in Polonos, pulcherrime eſt perſpicere.

Fatetur Cromerus, tributum poſtulaſſe Fridericum & negatum à Bolislao; addit vero inepte, tributum fortè pollicitum fuiſſe exulem Vladislaum, qui per Cæſarem volebat reſtitui. Adeo inviſum homini eſt, tributum ex more & lege Imperio pendere Poloniam ſolitam. Non memorant Annales noſtri Bolislaum plene ad officium rediiſſe. Ego tamen non dubito: quum videam à Friderico Cæſare omni ſecuto tempore nihil in Poloniam tentatum eſſe; quem tamen injuriarum impatientiſſimum, ſtudioſiſſimumque jurium Imperii, ſimul vero & à viribus inſtructiſſimum

mum fuiſſe, ſatis conſtat. Sed & tradunt Poloni, pacem tandem hiſce legibus conſtitutam: ut Vladislaus exul ad Sileſiæ modò dominatum reſtituatur, cæteris ſe abſtineat: & ut Bolislaus una cum fratribus trecentos haſtatos equites Friderico Imperatori in auxilium ad Mediolanenſe ſive Langobardicum bellum mittat. Et quo firmior pax eſſet, Adeleidam Imperatoris ſororis filiam à Miecizlao ductam: Cæſarem autem in bello Italico adjutum fuiſſe Polonorum auxilijs. Quæ ſi vera ſunt, nova utique conventio quædam facta, & Bolislaus in gratiam receptus eſt. Iidem Poloni memorant, anno 1163 inſtante apud Bolislaum Friderico Imperatore, cum is ab Italica expeditione capto Medolano revertiſſet, Vladislai jam defuncti filios ab exilio revocatos, Sileſiam omnem quæ continentibus ſylvis à reliqua Polonia dirimitur, uſque ad Bohemorum Misnenſiumque fines in ditionem ſuam accepiſſe, & hac adeo origine Sileſiæ Duces cœpiſſe. Id quod magnum iterum eſt argumentum, ſalvæ in Polonos Cæſareæ auctoritatis. Per eadem tempora conſueto more

ſoluta etiam tributa eſſe, ſignificat Helmoldus, quem circa annum 1170 ſua ſcripſiſſe, ex ultimis duobus capitibus l. 2 ſatis perſpicuum eſt. Is enim de Polonia ita loquitur cap. 1 l. *Polonia magna Slavorum provincia, cujus terminum in Ruzia regnum dicunt connecti: & dividitur in octo Epiſcopatus. Quondam habuit Regem, nunc autem* DUCIBUS (diviſa ſcilicet in partes) *gubernatur. SERVIT & ipſa, ſicut Boëmia, SUB TRIBUTO Imperatoriæ Majeſtati.* Totidem pene verbis hoc habet Auctor chr. Slavor. Lindenbrogianus cap. 2. Feruntur tamen Friderici I Cæſaris tabulæ Reginoburgi anno 1159 conſcriptæ de Regia Bohemo collata dignitate, in quibus tributum, quod hactenus ex Polonia Fiſcus Cæſari acceperat, Bohemiæ Regibus tribuitur. Germanice verſas exhibet illas Goldaſtus parte 2. Reichſſatzungen pag. 13.

Ne cum Friderico quidem exſtinctam Imperii auctoritatem, argumento mihi eſt, quod Poloni non ſecus atq; Bohemi Ottone IV Cæſare anno 1209 ad Comitia Imperij vocati venerint. Luculente id teſtatur Arnoldus Lybecenſis

sic scriptor σύγχρονος & forte αὐτόπτης l. 7 cap. 18. *Sequente anno* (is erat ille quem diximus) *indicta est curia in Aldenburg. Illuc convenerunt Mysnenses & Cisnenses, POLONI quoque, Boiemi, & Ungari: ibique multis negotiis determinatis & pace iurata, quæ in omnibus curiis firmata est, Dominus Rex faciem suam convertit in Brunsvvich.* Ipse Cæsar Fridericus in iis tabulis, quibus Regnum Bohemiæ anno 1212 plurimùm ornavit, ita verbis constituit: *De nostræ liberalitatis munificentia statuimus: quod illustris Rex Bohemiæ prædictus vel heredes sui ad nullam curiam nostram venire teneantur, nisi quam nos apud Bamberg vel Nurnberc celebrandam indixerimus, vel si apud Merseburc curiam celebrare decreverimus, ipsi sic venire teneantur. Quod si DUX POLONIÆ VOCATUS accesserit, ipsi* (Reges scil. Bohemiæ) *sibi ducatum præstare debeant, sicut antecessores sui quondam Bohemiæ Reges facere consueverunt, sic tamen ut spacium sex hebdomadarum veniendi ad prædictas eis ante præfigatur.*

Saltim itaque comis reverentia Imperii super-

ſuperſuit in Polonia uſque ad infelicia illa tempora quando cum Friderico II Cæſare priſca Cæſarum auctoritas & Germanici Imperii decus concidit. Et vero poſtea demum auſa eſt Polonia Præmislao auctore Regiam ſibi dignitatem vindicare. Ut proinde jure affirmaveris, Poloniam ab Ottonis Magni ævo uſque ad Fridericum illum ſecundum, tantùm non ſemper & ſubjectam fuiſſe & tributariam Imperio Germanico. Nec enim illam obſequii originem ab Henrico demum III repetendam eſſe, quod facere videtur Otto Friſingenſis, ſatis oſtendimus.

PRIVS hinc quàm abeamus, adferemus Radevici verba ex l. 1 c. 1 de limitibus Polonis, qui tum fuerunt. *Eſt*, inquit, *Polonia quam habiti modo Slavi inhabitant, ſicut placet his qui ſitus terrarum deſcriptionibus notant, in finibus ſuperioris Germaniæ, habens ab occidente Oderam fluvium, ab oriente Viſtulam, à ſeptemtrione Ruthenos & mare Scythicum, à meridie ſylvas Bohemorum.* Unde liquet, Pomeranos aliquos ut & Novæ Marchiæ partem Poloniæ tum accenſita. Mare enim Scythicum eſt illud quod

quod hodie Orientale aut Balthicum audit. Rutheni si Russi sunt haud apparet qui illi à septemtrione Polonos clauserint. Sed videtur Radevico non satis nota terræ illius omnis ratio; quin ipse id indicat: eoque non etiam est, cur illi ut & illum secuto Gunthero, hac in re tutò credamus.

LIBER II.

CAPUT I.

Facta digressione sternuntur fundamenta dijudicandi juris amissarum Imperii possessionum.

HActenus fines Imperii Germanici ita descripsimus, ut quemadmodum quidem se illi ad Friderici II Cæsaris tempora usque habuerint, simus prosequuti: ibi vero quasi subsistentes secutorum temporum nullam pene rationem habuimus. Fecimus vero illud haud temere, aut quod arbitremur satis jam factum officio nostro. Nam utiq; id maxime nobis expediendum censemus, quæ hodie demum sit conditio Imperii finium, & hunc in usum potissimum à prima usque origine omnia arcessivimus; quod scilicet ita demique nostri temporis jura clare omnibu-

pateant, ſi quibus illa exordiis ceperint, ex tenebris quibus involuta ſunt, in apertam lucem fuerit protractum. Deſijmus autem in Friderico illo Cæſare, quod ad illum uſque priſca Imperii Germanici facies, priſcique adeo limites ſibi ſic ſatis recte conſtiterint. Exinde vero non gradu, non curſu, ſed præcipite quodam lapſu corruens propemodum reſpublica ſimul & fines vehementer turbavit pene ubivis, alibi confudit, alibi tantum non omnino perdidit. Sane & ſi quos acquiſivit iterum perdidit. Vt longe ſit difficillimum eos hodie citra cujuſquam injuriam diſcernere.

Ea res nos cogit, prius reliqua quam pertexamus, in parte operis præfari nonnihil, & hiſtoriæ filo quaſi abrupto, in publici juris philoſophiam non multis tamen, ut ita loquamur, paſſibus (nec enim id fas fuerit) ſed aliquantulum digredi. Enimvero multis in locis limitum priſcorum poſſeſſione excidiſſe Imperium, id quidem vacat controverſia; ſed num haud ſuperſint recuperandi jura, adeoque an liceatne jure illa vindicare rurſum, merito dubites. Jubet autem inſtitutum noſtrum,

ut

ut non tantum de poſſeſſione ſed & de ipſis illis poſſidendi juribus ſimus ſolliciti. Eſt vero hoc expeditu nonnihil difficilius: quandoquidem quid in ejuſmodi negotiis juſtũ ſit æquumve, præclariſſimorum virorum diſſidentibus ſententijs perquam dubium ancepſque reddi-tum eſt. Operæ itaque pretium facturi videmur, ſi antea quam pergamus brevibus indicemus, quid ipſimet nos juri æquitative omnibus in universum ijs in rebus conſentaneum exiſtimemus: ut ad illa directis oculis, procul amore, procul odio, Imperij limites deinceps eo promptius conſtituamus.

I. PRINCIPIO igitur, ut acquirendæ ita & amittendæ poſſeſſionis jura inter liberas civitates ac reſpublicas non alia arbitramur intercedere, quam illa quæ vel natura omnibus hominibus injunxit, vel mutuo quodam conſenſu gentes moratiores pepigere. Argumento eſt, ipſamet omnium qui ſui ſunt juris populorum αὐτονομία: quæ utique ſignificat omnes illos nullis teneri civilibus legibus, niſi inquantum velint. Eoque ne quidem etſi inter ſuos cives populi plures eaſdem obſervent

civiles leges, non tenentur tamen ijdem inter se mutuo eaſdem obſervare, niſi ita placeat: utpote cum meri ſit arbitrij inquantum populus aliquis liber civilibus juribus adſtringi velit nec ne. Vnde porro conſequens eſt, Romana etiam jura, (quæ quidem eorum mere ſunt civilia & à naturæ ac gentium aliena inſtitutis, quanquam in variis ſint rebuſpublicis ad civium uſus recepta, illas ipſas tamen reſpublicas haud obligare, ad controverſias, ſi qua inter eas ortæ fuerint, decidendas. Non enim Romana jura in univerſum omnia, etſi haud adverſentur naturæ legibus, pari cum legibus illis ſunt auctoritate. Plurima quippe eorum idcirco juſta ſunt quod non injuſta, reipublicæ verò Romanæ utilia fuerint, non autem quaſi quæ ab illis abeunt injuſta ſint: ut juſti vox eſt πολιτικόν. Nec eadem illa jura pro gentium juribus haberi merentur, ut ridicule nonnulli cenſent. Vtique enim multæ gentes moratiores ipſiuſmet Europæ noſtræ illa in ſuas reſpublicas haud admiſerunt: aliæ omnes non niſi quædàm eorum approbavere & quidem alia atque alia, longe maximam partem rejecerunt omne

omnes item ſui arbitrii fecerunt mutare admiſſa in uſum ſi ratio poſtulet ; ac proinde nulla omnino gens hactenus legibus Romanis in univerſum ſeſe obſtrinxit , tantum abeſt ut in earum obſervantiam gentes omnes conſenſerint. Haud me latet , poſſe hæc videri nonnullis ὀξύτερα : longe tamen eſſe veriſſima, pridem obſervatum eſt à longe præclariſſimis ſcriptoribus haud paucis : quos inter honoris cauſſa Ferdinandum Vasquium & Hugonem Grotium, viros ſummos, nunc laudare ſatis eſt pro inſtituto:

II. Non minus porro quam res alias, integras quoque regiones & populos ſubditos (ſi quidem vere in ditione ſint,) ab eo penes quem civitatis alicujus ſumma eſt poteſtas, libere per donationes , per venditiones , per ſimplices permutationes , alioſque receptos modos transferri poſſe exiſtimamus. Haud deſunt , fateor, qui id iniquum cenſent, propterea quod liberos homines in commercium venire ipſi repugnet libertati. Nonnulli cauſantur , quod omnis reſpublica in populi uſum conſtituta ſit ejuſmodi autem alienationes

n:s populo ſumme ſint noxiæ ; adeoque nt
pot:ſtati fas eſſe transferre ita populorum
gionumque dominia in eorum detrimentu
Cæterum pro nobis facere omni ævo & p:
ſim terrarum receptos mores ; manifeſtum e
Nec vero latere id poteſt quoquam hiſtor
humanarum rerum perito : imperitiorem ub
rime doceant ſaltim quæ congeſſit Grotius l
de jure belli ac pacis cap. 3 n. 12. & ad locum
lum in Annotatis. Quod, minimùm juri gen
um conſentaneam eſſe transferendi illam facu
tatem, certo eſt indicio. Juri vero naturæ etia
haud illam adverſari, ſignificat Salomonis f
ctum, qui viginti urbes omnemque adeo terra
Chabul & à ſocero Ægypti Rege dotales accip
re & Hiromo Phœnici donare haud dubitavi
non improbante id ipſum divino numine, hau
connivere ſolito ad inhoneſta vel, quod perinc
eſt, naturali juri repugnantia facinora. Sed
ratio juris illius haud obſcura eſt, ſi attendas quo
vere in ditione imperantium eſſe ſit idem atqu
eſſe in patrimonio eorum aut in plena pro
prietate ; quæ liberam utique alienandi f
cuit

cultatem concedit. Et vero plane ſicut homines ſinguli aut pauci ita & integer aliquis populus in dominio alterius eſſe poteſt : nulla ſane eſt ratio quare illud liceat hoc non liceat.

Qvod objicitur, liberos homines in commercio non eſſe , fatemur : at omnem populum liberum eſſe & ſui juris , longe eſt falſiſſimum. Liber non eſt is qui in alterius eſt ditione : de quo ſolo tamen nobis ſermo eſt. Etſi enim ille omnis non ſerviat infimam ſervitutem, inquantum tamen caret juribus majeſtatis quadamtenus ſervit, atque in jure & in poteſtate eſt imperantium. Varii nimirum libertatis & ſervitutis gradus ſunt ſpeciesque. Falſiſſima etiam illa ſunt etſi πολυθρύλλητα, omnem rempublicam ſubjecti populi uſum ſpectare , aut omnem ejuſmodi alienationem populo detrimentoſam eſſe. Datur enim civitatis aliquod genus idque haud injuſtum , quod non niſi per accidens populi commodum quærit , per ſe vero & potiſſimum ad imperantium , ſive unius ſive paucorum ſive complurium , facit utilitatem. Imo rempublicam nullam reperias quamvis maxi-

maxime popularem, quæ non alat hujus conditionis homines, eoſque inſigni ſæpe multitudine. Nihil item prohibet, quo minus per alienationem res populi alienati non ſemper fiat deterior. Imo fieri poteſt ut reddatur melior: perinde atque ſervus aliquis dum venditur, dominum durum ſæpe mutat benigno & molli. Qva de cauſſa nonnunquam ſpe meliorum populi integri in aliorum ditionem ſponte ſua concedunt, & quaſi in voluntariam ſe tradunt ſervitutem: puta quod vel ſibi ab hoſte defendendis non ſufficiant, vel diſcordia civili defatigatis interſit parere potius aliis, vel preſſi egeſtate emere quaſi ſpontanea ſervitute ſibi cogantur copiam qua ſe ſuſtentent. Utque interdum noceat populo ejuſmodi alienatio, non propterea etiam iniqua eſt, quoniam non ſemper qui imperant tenentur unice ſubjecti populi commodum quærere. Qvantumvis igitur populi illi qui hujus ſunt conditionis ab alienationibus diſpendii aliquid patiantur, non minus tamen hoc æquo illis animo venit tolerandum atque ſingulari alicui ſervo, ſi domino vendatur plagoſo

gosо aut iniquo. Nec vero alienantium is semper animus est, ut ægre faciant populo quem alienant. Sæpe necessitas jubet alienare & imperat invitis. Eoque etsi haud sit fas ultro & sine causſa vel servum unum vel populum aliquem in damnum conjicere: si aliter tamen non possis saluti tuæ consulere, citra tuam culpam damnum illud est, præsertim si jure non tenearis noxam populi tuæ anteferre, quod omnibus in universum herilibus imperiis est commune. Imo in ejusmodi dominiis licet imperantibus commodum suum quærere, etiam cum aliquo incommodo subjectorum: utpote quum non teneantur illorum utilitatem spectare nisi per accidens & propter usum proprium, adeoque subditi isti sint jure obstricti in usum imperantium perinde atque servi dominis. Non idem tamen licet in civitatibus, quæ institutæ sunt causſa eorum qui reguntur non autem eorum qui regunt. Heic enim primario utilitas quæritur populi, secundario autem duntaxat & per accidens imperantium. Eoque heic non est fas imperantibus cum populi incommodo sibi ali-

quid lucrari. Ne defendere quidem ita licebit ſua: injuſtum enim fuerit, id quod per accidens duntaxat quæri poterat, ejus quod per ſe & primario petendum eſt damno parare.

III. Hiſce probe expenſis facilior jam eſt definitu illa etiam quæſtio; num talem aliquam alienationem fas ſit inſtituere populo inconſulto, aut etiam non probante. Nam qui alienationem admittunt illorum plærique tamen conſenſum populi requirunt. Quo & Vaſquius propendet *l. 1. controverſ. illuſtr. cap. 5 n. 8* & Gailius *l. 2 de pace publ. c. 15 n. 13 & 14.* & quod mireris Grotius ipſe *l. 2 de jure belli ac pac. c. 6 n. 4.* At vero cum in herilibus quidem rebuſpublicis ea fere ſit imperantium ratio quæ dominorum in ſervos, haud videtur in iis quidem conſenſum populi poſtulari. In iis ſane ne quidem ſpeciem aliquam invenit Grotii argumentatio; voluntarie ſcilicet rempublicam cojiſſe perpetui boni gratia, eoque nec niſi voluntate eorum quorum intereſt dirumpendam ſocietatem. Ipſemet

met ſane agnoſcit illud herilium rerumpublicarum genus *l. 1 c. 3 n. 8*: quas omnes non ita coire, ſed plæraſque ſi non omnes longe aliis legibus, certum eſt. Suſpenſum eſſe ex conſenſu ſubjecti populi, adverſatur ei juri, quo poteſt imperans primariò ſibi conſulere, & non niſi per accidens tenetur commodum quærere ſubditorum. Si herile itaque imperiorum genus juſtum eſt, conſenſum illum negligere etiam haud fuerit injuſtum. Vazquius enim in ipſa quod ajunt janua aberrat: utpote qui pro fundamento quaſi omnium diſputationum ſuarum habet, quod reſpublica omnis cojerit ſpontaneo arbitratu civium in communem utilitatem: quo nihil eſt falſius.

Attamen nec in rebuſpublicis illis melioris ordinis quæ potiſſimum eorum qui parent utilitatem ſibi habent propoſitam, videtur requiri vel prævia cum populo conſultatio vel ejus conſenſio, niſi in ſola democratia. Habent enim & in iis civitatibus hi penes quos eſt τὸ κράτος liberam agendi facultatem circa omnia quæ ſalus exigit publica. Si hæc itaque poſtulaverit partis alienationem, inſtituere illam

poterunt imperantes ex ſuo arbitratu. Perinde ſcilicet atque pater & oppignorare & vendere filium poteſt, ubi alia ratio illum alendi non ſuppetit: quod apud ipſos Hebræos olim licuit divino jure: & tamen pater filii commodum prius habere debet, ſuum poſtponere, & ex filio ſibi nihil utilitatis niſi per accidens quærere. Qvod ſi tamē alienatio non vergat in ſalutem publicam, in illam nihil juris eſt hiſce quidem imperantibus; ideoque, ſi quid tale moliantur, conſenſus ante populi captandus fuerit: cum cives invitos in damnum conjicere haud liceat. Nec vero etſi in perpetuam ſocietatem cojerint populi, huic rei qvidquam obeſt: perpetuum enim omne in his quidem negotiis moraliter accipiendum eſt, cui ſcilicet non obeſt moralis quædam impoſſibilitas, qualis oritur à neceſſitate pereundi niſi ſocietate diſſoluta patiatur pars populi ſeſe alienari. In democratico ſtatu ipſe populus αὐτοκρατορίαν habet, qui quidem vere conſtituit civium ordinem, itaque injuſſu illius nihil effici jure poteſt: incolæ tamen omnes alicujus civitatis utpote cum non ſint veri cives ſed ſubditi, iſthuc haud

perti-

pertinent, eoque nec horum consensio opus est ut impetretur.

Quorum autem consensione non est opus ad contractum, illorum dissensio etiam non potest contractum reddere irritum. Eapropter non possumus Vazquio & Grotio subscribere, qui si in contrarium populi voluntas manifesta sit nihil actum existimant. Nec huic obstat, quod regimen civile debeat esse in volentes. Intelligendum enim id est de voluntate reipublicæ scopo consentanea. Alioquin enim & invitis jure imperat potestas publica: perinde ut immorigeris & refractariis liberis bonus & æquus pater.

Per eam idem Vazquius negat, ob necessitatem & salutem publicam posse partem aliquam alienari: quasi injustum sit ut universitatis caussa pars damnum faciat. Præterquam enim quod etiam hoc ille non distinguat herilia imperia ab alteris illis magis civilibus: utique in omni societate, etiam maxime civili, quilibet saluti publicæ est obstrictus & re & corpore. Sarcit quidem acceptum damnum respublica si potest, aut magis in præmium

quam ex debito: itaque si non potest, necessum est ut pars quæque ferat quod mutari non potest, ob reliqui corporis salutem.

IV. Quamvis vero ea sit libera alienandi facultas aut penes unum aut penes paucos aut penes multitudinem, si in manu aliqui horum rempublicam teneant: si quasi divisa tamen fuerit majestatis ratio, ut pars ejus sit penes populum pars penes unum aut multos, aut si illi qui in dignitate sunt non nisi magistratu fungantur, nulla tunc injussu populi & aliorum quorum interest fieri alienatio poterit, quippe quum τὸ κύριον ad illos quoque pertineat. Quicquid igitur contra fit, ut & quicquid non fit in rebus publicis melioribus ad communem usum, id omne ipso jure nullum & irritum est, adeoque populum omnino non obligat.

V. Perimpeditum præterea videtur, num ut expresso ita tacito quodam consensu eorum quorum est summa in republica potestas, bona & jura civitatis amitti queant, ita ut illa jure tandem fiant aliorum: præcipue vero dubites, quibus indiciis ille tacitus consensus significetur. Cæterum id quidem quod derelictum est

est tacite concedi occupantibus, videtur natura omnibus notum. Atque hactenus, tacite amittere posse & summas potestates varia publica bona, non potest negari; nisi ejusmodi bona naturalibus amittendi juribus obnoxia non esse dixeris; quod sane pronunciatu nimis fuerit absurdum. Observandum autem est; nos loqui diserte, de tacito consensu eorum quorum vere est summa potestas, non eorum quibus titulo tenus forte ea dignitas tribuitur. Sunt autem illi plane iidem cum ijs, qui in ditione atque adeo quasi in patrimonio rempublicam tenent; quales non semper esse illos, qui Reges aut Principes audiunt, ultrò fatemur. Posse autem imperia in homines imo populum & urbem regionemque aliquam derelinqui, fatendum utique venit, nisi eadem occupari & acquiri posse velis negare. Et vero aperto consensu sæpe integra regna regionesque latissimas ditissimasque alijs relinqui, idque nunc sponte ac ultrò merà interdum donatione, nunc majoris mali evitandi caussa, omnium seculorum gentiumque historiis & usu passim etiamnum recepto

usque

usque est adeo compertum, ut neminem bitrer supereſſe qui vocet in dubium. Po autem & tacendo nos ita in aliquid consent itidem natura omnibus est notum. Consequc proinde est, etiam imperium in populos tacenc alijs relinqui interdum posse, nec ad eoru derelictionem expressum consensum semp requiri.

Verum hactenus quidem expedita sa res est: difficilius definitu, quemadmodu fiat illa tacita consensio, & unde ac qua tione de illa certo nobis queat constare. N vero id uno ut ita dicam verbo licet pronu ciare: nec à magistris fortasse satis tuto & cure omnia sunt tradita. Nos nonnu quasi fundamenti loco positis, intricatu negocium brevibus exponere tentabim *Primo* igitur notandum, nonnulla quæ po dentur nisi ijs utaris perire statim, alia n item. Illius generis sunt imperia omnia tim civilia quæ dixeris, h. e. ea, quæ instit sunt commodo imprimis eorum qui obt perant. Anima enim quasi talis civitatis es qui imperat: itaque illo sublato civitas

ruit. At nec herile quidem imperium niſi curante domino poteſt conſiſtere: ſed & ipſum in partes dilabitur peritque. *Secundo*. In rebuſpublicis illis civilioribus quia merito quæritur potius utilitas populi quam dominantis, ſi utrumque ſervari nequeat, jure tenetur dominantus commodum cedere commodo populi. Ex duobus enim malis id quod minimum eſt majori cedere, natura juſtum eſt. Ex adverſo igitur ſeſe res habet in civitatibus herilibus, ubi dominantium utilitas quam maxime attenditur. *Tertio*. Jure naturæ obſtrictus eſt imperans omnis, quoad licet, curare ſive per ſe ſive per alios tantundem valentes rempublicam ſuam. In rebuſpublicis illis melioribus ipſum earum ſcopum tale officium imponere imperantibus, eſt ſole clarius. Cum ſingulidomini etiam debeant ſuis ſervis aliquam curam (nec vero arbitrarium aliquod jus vitæ ac necis in ſervos, niſi illi capitale quid commiſerunt, jus naturæ dominis permittit) quam niſi præſtent injurii in ſervos ſunt; multo magis tenentur imperantes domini ſubditorum rationem habere, utpote quum rariſſime ci-

vitas aliqua infimam ſervitutem ſerviat, ſed earum plæræque in liberatilores leges dominos patiantur, prout varii ſunt ſubjectionis libertatisque gradus. *Quarto.* Id credendum eſt hominem nolle, quod vir bonus ac prudens nolit, non quod improbus aliquis ac ſtultus. Etenim viri demum boni & prudentis voluntas naturæ eſt juri conſentanea: quæ illi adverſatur cupiditas iniqua eſt, eoque jure merito haud attendenda. At vir bonus non vult quidquam cum injuria alterius: nec vir prudens aliquid cum ſuo majore damno conjunctum. *Quinto.* In re dubia exiſtimandum eſt, quemlibet id velle aut non nolle quod vir bonus & pudens velit. Hic vero velit utiqve ſibi tribui quod ſuum eſt. Eoq; nec quis temere exiſtimandus eſt res ſuas jactare velle, niſi neceſſitate coactus aut alio aliquo commodo inductus: ſecus enim agere minus prudentis fuerit.

Hiſce poſitis conſequens eſt *principio* quidem, imperium illarum civitatum, quæ ſalutis publicæ omnium cauſſa coierunt, quando amiſſum fuerit, recuperari jure non poſſe, ſi id fieri nequeat abſque civitatum

tum illarum ſummo detrimento, adeoque teneri quemvis illarum recuperandarum curam dimittere, imo exiſtimandum eſt illam dimiſſam eſſe. Alioquin enim commodum dominantis præferretur uſui populi: quod eſt contra naturam illarum civitatum, nec à viro bono probatum. At non licet ita colligere, factam derelictionem in civitatibus herilibus. In ijs enim etiam cum incommodo ſubditorum licet dominantium jura tueri. Atq; ea propter licet illa amiſſa etiam cum eorum noxa recuperare. Si noxa tamen illa conjuncta fuerit cum manifeſto periculo extremi damni omnium ſubditorum, merito derelinquendum eſt imperium illud: nec enim hoc vir bonus ac prudens egerit *Secundo.* Derelinquit ille imperium in civitatem quamvis, qui ſciens volenſque patitur illam perire aut in ſummum diſcrimen adduci, nec in ſalutem ejus quidquam movet dignum memoratu. Nec enim ita ſe gerit erga rem quam pro ſua vendicat vir bonus aut prudens, ſed erga rem alienam. Multo maxime hoc locum habet in civitatibus illis melioribus: utpote cum

carum curam diligentiſſimam ſuo etiam cum incommodo gerat princeps bonus ac prudens. Quod ſi vero & in herilibus cura ea, qualem dominus prudens & bonus adhibet, plane omittatur, etiam ibi id pro argumento poteſt eſſe derelictæ dominationis. Etiamſi igitur fortaſſis longo pòſt tempore curam velis denuo ſuſcipere: id nimis ſero eſt: utpote cum ratio rerumpublicarum non patiatur ejusmodi (ut ita loquar) ſomnolentiam. *Tertio.* illud imperium eſt derelictum, quod ab alio exercetur te nullo nutu adverſante. Nec enim profecto vir prudens aut bonus vel rem levem ita curavarit, quam ſui juris credit; longe maxima vero cura debetur civitatibus. Sunt qui requirant in illo ita tacente ſcientiam rei & liberam voluntatem. At vero nec ſupina quidem inſcitia tolerabitur in viro prudente. Ideoque ſi neſcias cum poſſis & deberes ſcire, etiam illud pro indicio eſt inſuper habiti adeoque derelicti imperii. Nec vir prudens ac bonus omnino tacebit ad ſuarum rerum occupationem alienam, niſi in eam conſentiat. Et vero ſatis eſt

ut

ut consensio sit mixtæ ut loquuntur voluntatis, quamque expressit majoris vel mali metus, vel boni exspectatio. Nisi enim illæ actiones habeantur pro voluntariis, plerique hominum contractus fuerint irriti, & everteretur societas humana. Si pro derelicto autem habendum est imperium quod penes alium est te haud adversante, multo magis eo censu habendum est illud, super quo inter possessorem & te contractus ineuntur nulla omnino juris tui mentione facta. Nec enim hoc commiserit vir bonus & prudens in rebus exigui momenti, tantum abest ut id fecerit in iis, quorum curatio perpetua exacte ipsa quasi naturæ lege imperatur. *Quarto*, quod ita derelictum est imperium, id tametsi initio bona fide non fuerit occupatum, tamen posteaquam innotuit jam derelictio illa, bona fide potest teneri. Accessit scilicet novus titulus isque bonus. Perinde enim ferme est, atque si illud quod furto fortassis est subductum postea furi dones. Illud enim quod dicitur: *quod ab initio non valet ex post facto convalescere non posse*: verum denique

est si nova caussa juris haud accesserit. *Sexi* denique manifestum ex superioribus est, nc requiri ad indicium derelicti imperii temp aliquod perlongum : utpote quum respublic omnes citam & sedulam postulent curat onem naturali instituto, quæ si negligatur ip rerumpubl. natura illam ad alium quasi devc vit. Cumprimis sane id verum est de rebu publicis illis melioribus. Nec vero centum a nis videtur opus ad indicandum illas derelict esse.

IN hunc modum videtur mihi per tac tam derelictionem, jure æquissimo & qua naturæ lege, ut alias res ita & imperia ad alic transferri. Nec enim possum adsentiri illis qui omnem usucapionem vel naturali æqui tati adversari, vel solo civili Romanorum jur introductum existimant. Et vero cum priu tum posterius illud nescio an ulli populo un quam fuerit persuasum. Videre enim utiqu est illam moribus gentium quarumvis opti marum approbatam & receptam, idque in ipsismet imperiorum controversiis : ceu innu meris testimoniis facile est ostensu. Usqu

adec

adeo illud eſt manifeſtum, ut hinc tuto colligere ſit, ſi non naturali ſaltem gentium arbitrario jure, ejusmodi neglectorum imperiorum juſtam occupationem conſtitutam & ratam eſſe redditam. Et ſane ut ad cujuslibet civitatis ita etiam ad gentium quietem pertinet, *ne quarundam rerum diu & fere ſemper incerta dominia ſint, & ut aliquis litium ſit finis*: id quod unice præſtare poteſt ejusmodi quædam uſucapio. Haud ignoro à Romanorum Jurisconſultis, & quidem ab Ulpiano ipſo, uſucapionem inter poſitivas civiles acquirendi dominii modos relatam: verum pari ratione ac Donatio in eum ordinem computata eſt. Nempe non quaſi naturali æquitati adverſetur, aut quaſi natura non permiſerit uſucapiendi vel donandi facultatem, ſed quod Romani hos modos acquirendi peregrinis inviderint, & ſuis Quiritibus voluerint eſſe proprios: perinde ut in multis aliis duros ſeſe præbuerunt erga peregrinos, vetita ipſis omni teſtamenti factione & hereditatis aditione. Uſucapione profecto & præſcriptione Romani ipſi multorum imperiorum poſſeſſionem adver-

adverſus alios tutati unice ſunt : quod nequaquam juſte potuiſſent, ſi tantum à civitatis ſuæ inſtituto omne illud jus profectum exiſtimaſſent. In ſua vero civitate naturalem illam libertatem multum & varie reſtrinxerunt, pro commodo ſuæ reipubl. ſuorumque civium, quos præ aliis ornari multis prærogativis publice intereſſe arbitrati ſunt. Eoque non eſt etiam, quare ex Romanorum civilibus inſtitutis jura hæc, populis omnibus ex naturæ & gentium arbitrio communia, æſtimemus. Sane cum injuria liberarum gentium fuerit conjunctum, ſi uſucapionem & præſcriptionem contra Romanos neges valere, qua Romani in ſuam utilitatem contra alios populos uſi ſunt. Id quod tamen multi nimium doctores non dubitarunt profiteri. At vero nobiſcum nata non ex Edicto Prætoris orta eſt naturæ illa lex, Romanis quoque prudentibus prodita : *Quod quisq; juris in alium ſtatuerit, ut ipſe eodem jure utatur.*

VI. Sed de his ſatis ex propoſito. Nonnihil dicendum etiam venit de conceſſionibus à ſumma poteſtate ſubdito factis, quam vim

vim habeant, num ita obligent, ut revocari jure queant, idque vel ab eo qui conceſſit vel a ſucceſſore. Sunt enim, qui nihil non ejus generis revocabile eſſe cenſeant; propterea quod ſumma quævis poteſtas ſoluta ſit legibus, eaſque figere & refigere poſſit: conceſſiones autem ejuſmodi non niſi vim legum, aut privilegiorum potius, habeant. Sunt qui negent: quia ſumma poteſtas obligatur naturæ juribus, quæ mandant ſervare contractus. Videtur autem perperam ita, nullo facto diſcrimine, pronunciari. Multum diverſa enim ratio eſt & ejus qui concedit, & ejus cui conceditur, & ejus, quod conceditur, & denique modi concedendi: ideoque diſtinctio multiplex venit obſervanda. *Primum* ergo, ſi diſerte additum ſit conceſſioni revocandi arbitrium, ſive ſimpliciter ſive ſub conditione, ſine dubio revocatio juſte inſtitui poteſt. Imo etiamſi illa clauſula addita non ſit, ſi tamen aut lege aut uſu permiſſa ſit arbitraria revocatio ſaltem ſucceſſori, perinde id fuerit quaſi diſerte ſit addita; niſi nova concepta clauſula legi & uſui ſit derogatum. Si lex aut

conſuetudo certa non vetet irrevocabilem alienationem, tunc ex ipſo concedendi modo quid juſtum ſit decidi non poteſt, ſed aliunde deciſio petenda eſt. Ita alibi lege publica cuivis ſucceſſori permittitur jus revocandi ea, quæ ab anteceſſore conceſſa ſunt; ceu apparet in Legibus Suedicis collectis per Ragualdum Ingemundi l. 2 c. 2. Alibi incertum jus eſt. Ut Romæ Tiberius & eum proxime ſecuti non aliter rata habuerunt ab anteceſſoribus conceſſa, niſi & ipſi in eadem diſerte conſenſiſſent: Titus & Nerva plane aliter ſe geſſerunt. *Deinde* ſi is, qui ſumma poteſtate fungitur, non pleno jure dominii poſſidet ea quæ concedit, utique illa conceſſio, tanquam vitio facta, per ſe nulla, ac proinde revocabilis eſt ab eo cujus intereſt. Sic ubi in commodum populi unice adminiſtranda venit reſpublica, nulli ſubditorum ſeorſim in damnum reliquorum ab imperante poteſt aliquid concedi, quin populo reliquo id liberum ſit reſcindere: nec enim imperanti, in tali quidem republica, ſumma licet poteſtate fungatur, fas eſt quidquam concedere cum publico damno

uno. *Diversa herilium civitatum ratio*: itaque in *his illud* etiam, quod cum populi noxa concessum est uni vel alteri, non potest tamen à populo revocari. Quæ feudi jure tenentur, illa, si aliis concessa, num possint revocari à successore, non potest ex solis naturæ institutis recte decidi: quoniam omne feudale vinculum est civilis positivi juris; quod observandum esse ab eo, qui eo tenetur, naturalis est æquitatis. Variant autem feudalia instituta plurimum. Itaque nunc quidem sufficit monuisse, legibus illis, prout ratio exigit, consentanee vivendum esse. *Tertio*, quæ summa potestas, cum haberet isthæc in pleno patrimonio, subditis sive omnibus sive aliquibus, concedit, si lex aut usus non prohibeant, illa irrevocabiliter possunt concedi. Nec enim rescindi ea possunt à populo, utpote cujus jus non pertingat ad talia: non à successore, quum is nihil habeat juris aliud, quam quantum ejus à superioribus relinquitur: non à seipso, quoniam dominio jam privavit sese. Maximus tamen Grotius *l. 2 de jure bell. ac pac. c. 14 n. 7* statuit, posse subditis jus et-

iam quæſitum auferti duplici modo : aut in pœnam, aut jure ſupereminentis dominii. Verumenimvero ipſo etiam ſupereminente dominio poteſt à Principe ſubditus ſolvi. Saltim itaque tunc non habebit locum poſterior ille modus. Adhoc, ea quæ ita conceſſa ſunt non aliter Principi amplius obligantur quam aliunde quæſita bona. Si in pœnam itaque aut vi ſupereminentis dominii aliquid petatur, non proprie conceſſæ rei fit revocatio, ſed per accidens, per ſe verò tantum ſubtractio aliqva, qualis etiam jure poſſit fieri rerum aliarum. Si in alia bona Principi tantum juris non ſit, nec in hæc fuerit : utpote quum hæc in eandem cum reliquis conditionem abierint. Vi ſupereminentis dominii autem publicæ utilitatis cauſſa poteſt aliquid in publicum revocari ex privata poſſeſſione, in rebuſpublicis duntaxat melioribus ; in herilibus non item, ubi nulla attenditur publica ſalus niſi ex accidente.

Igitur revera aliter atque aliter ſeſe habet jus conceſſionum facta verè ſubditis à ſumma poteſtate. Falſum enim eſt quod nonnulli ponunt:

ponunt : omnes conceſſiones habere tantum vim legum poſitivarum. Hæ enim ſubditos tantum adſtringunt : at conceſſiones ſive liberaliter ex dono ſive ex contractu factæ obligant quoque ipſum regem ; eoque non eſt regii arbitrii ita libere mutare conceſſiones atque mutat leges poſitivas. Ex adverſo jus naturæ obligat quidem quam libet etiam ſummam poteſtatem humanam : non tamen omnes ejus conceſſiones irrevocabiles pronunciat, ac proinde nec jubet omnes illas ſtricte obſervare.

VII. NON indiget quidem prolixa refutatione : reiicienda tamen verbo hic etiam eſt Ferdinandi Vazquii illa ſententia, quam defendendam ſuſcepit, *l. 2 quæſt. illuſtr. cap. 82.* ſubditis quibuſque, ſive illi ſponte ſive vi adacti in ditionem alterius conceſſerint, licere in libertatem ſeſe aſſerere, modo velint & poſſint, quamvis tempore memoriam omnem excedente in obſequio vixerint. Et ſane ſatis pene eſt illi rejiciendæ unum illud, quod id qui docuerit præter Vazquium nemo forte reperiatur. Fatetur id ipſemet n. 7, inquiens:

Nullus unquam, in cujus ſcripta inciderim, ſic declaravit : quamquam juſtis de cauſis interdum & raro poſſe imperium excuti, multi affirmaverint; neque nos id negemus, Nec verò temerè id poteſt rectum eſſe, quod omnibus ſapientibus, uno forte excepto, diſplicet. Adeo levia porro ſunt argumenta, quibus innititur Vazquius, ut iis nihil ſit ſolutu facilius. Homines ſcilicet omnes natura liberos natos; eoque fas eſſe recuperare illam libertatem naturalem, idque vel vi vel mutata ſubditorum voluntare. Etenim natura non quidem juſſit, ſi aliud nullum hominum factum acceſſerit vel me vel alium in numero parentium eſſe : attamen permiſit obſequium, & ſi promiſſum illud ſit juſſit promiſſis ſtare. Perinde ut de aliis contractibus omnibus nihil eſt naturali lege juſſum, niſi poſito quod ſint initi : hos nimirum ſanctos ſervandoſquue jubet naturæ lex, nondum initos permittit iniri, antehac nihil jubet nihil vetat. *Nihil tam naturale eſſe, quam unumquodque eo modo diſſolvi quo colligatum eſt*, fatemur cum Vazquio & nos. Hinc vero ſequitur, quæ mutuo conſenſu

sensu imperantium & parentium constituta sunt imperia, non nisi utriusque partis consensu, nequaquam vero ex arbitratu unius partis dissolvi posse : atque adeo plane ab eo, quod Vazquius vult, quid diversissimum. Certe etiam illa, quae sponte à populo deferuntur, obsequia, non ante imperium aliquod pariunt, quam is cui deferuntur consenserit, & inter utramque partem contractus fuerit ratus ac stabilitus. Nam & delata ejusmodi obsequia possunt rejici : quod & vetusti & nostri temporis exemplo non semel est factum. Etiam quae vi quadam in bello victos constituuntur imperia, consensione subsecuta populi, mutuo tandem contractu roborantur. Tacebo nunc, quod severe omnis injusta rebellio divina lege sit prohibita; quodque saltim gentium moratiorum cummuni consensu stabilitis imperiis, arbitraria ejusmodi dominantium rejectio inter detestanda numeretur. Quo patet, Vazquii illam sententiam non tantum naturae sed & divino & gentium juri adversari, evertendisque ferè omnibus rebuspublicis idoneam esse. In civitatibus quae

III

populi

populi commodum unice ſpectant, ſi imperans plane aliud agat, iniquum jugum excuti jure poſſe: in herilibus rebuſpubl. ſi omnem omnino ſubditorum ſalutem quaſi exciſam velit dominus, à populo utut minus libero fieri idem poſſe, haud diffitemur. At ſi cauſæ etiam illæ deſint, tantum ex arbitrio ſubducere ſe ſubditos ſuis Principibus poſſe, nova eſt & impia doctrina, eoque nec toleranda.

XIII. DE RESTITVTIONE denique in integrum, verbo aliquid annectendum eſt, num illa inter liberos populos aliquando debeat admitti. Et vero ipſe Grotius l. 2 cap. 14 n. 1. Joanni Bodino ſeſe opponit, cenſenti, *iisdem ex cauſis Regem ſive aliena fraude ac dolo ſive errore circumventum, ſive metu, reſtitui poſſe ex quibus ſubditus reſtitueretur tum in iis quæ ad jura majeſtatis imminuta, tum in iis quæ ad privata commoda pertinent.* Negat igitur in actibus Regum vere regiis, non autem privatis, reſtitutionem locum invenire; idque propterea, quod reſtitutio veniat ex jure civili nec à ſuperiore inſtitui poſſit. Cæterum ſi quidem reſtitutio mere civilis eſſet juris, fatemur eam

eam inter liberos populos non intercedere, quoniam illi talibus institutis non obligantur. Ast ipsa naturalis æquitas postulat, ut unusquisque fraude ac dolo circumventus in negotiis ubi bona fide agendum erat, restituatur in integrum, præsertim cum ejusmodi circumventiones jure ipso actus irritos reddant. Par ratio est quorundam aliorum, quæ restitutioni solent causam dare. Qvorundam ajo. Nec enim diffitebor, Romano aliarumque gentium civili jure inter restitutionis causas numerari nonnulla, quæ non adeo *evidens æquitas postulat*, quum tamen ipsi Romano Prætori sola hæc in universum credita olim sit restitutionem promovens ratio: quod disputare hujus fori non est. Nos illam solam restitutionem profitemur locum inter liberos populos reperire, quam *æquitas evidens* exigit: hæc enim tota ab ipsamet natura est. Qvapropter etiam tempus intra quod restitutio hæc institui debet non definimus ex civilibus Romanorum institutis, sed simpliciter eo, intra quod & potuit & debuit publicæ rei accurata cognitio ab illo cui cura reipublicæ incumbit comparari: de quo

jam tum aliquid dictum eſt. Si enim illud tempus patiatur quis effluere, indicat is eo ipſo negligenter ſe habere rempublicam & quæ amiſſa ſunt dereliquiſſe. Quo ipſo poſſeſſori etiam fraudulento ac malæ fidei novum jus conceditur. Non eſt verò quare quem turbet, quod reſtitutio debeat fieri à ſuperiore, qualis rege nemo datur in republica. Id enim non ſimpliciter, ſed tantum inter cives obtinet. Perinde ut inter cives nemo poteſt eſſe judex in cauſſa propria. At ſi ſuperior deſit, tum unus quiſque ἀυτοδίκως ſibi jus dicit, ſeſe vindicat, ſeſe reſtituit. Nonnemo hæc omnia vult præſtari ab uno, cui exiſtimat jure naturæ totius humani generis μοναρχίαν competere. Sed inepte. Fac enim (quo tamen nihil eſt ſtultius) talem aliquem à natura eſſe inſtitutum; ſi & ipſemet afficiatur injuria: quem inveniet ille judicem vindicem aut reſtitutorem? Vtique aut nullum aut ſeipſum.

VERVM hæc & alia id genus pro dignitate perſequi, ejus philoſophiæ eſt quæ juſtum omne naturale exponit. Quod tametſi fortaſſis haud ſatis ſit factum hactenus, tamen

à nobis

à nobis hoc ſane loco nequaquam eſt exſpectandum. Sufficit nunc pauca tantum hæc produxiſſe, propterea quod argumentum noſtrum propius attingant & tamen impediſ tiora ſint. Duo hiſce adijcienda ſunt ad publicum jus Imperij pertinentia, ſic ſatis quidem difficilia explicatu, nec itidem hujus loci; quæ tamen non minus atque illa quæ jam attulimus ſumme ſunt neceſſaria ad ar-10 gumentum noſtrum expediendum, ac proinde ſaltim paucis præmittenda, ut iis tanquam firmis hypotheſibus impoſterum uti liceat. Alterum eſt, quemnam penes ſit τὸ κύριον, adeoque alienandarum Imperii partium juriumque pote-15 ſtas ſuprema. Alterum, an illa ſumma poteſtas obligetur, provincias Imperii omnes ad populi vel unice vel maxime commodum adminiſtrare.

Prius quod attinet, nonnulli quidem exi-20 ſtimant omnem ſummam Imperii poteſtantem penes unum Cæſarem eſſe: hunc vero propterea quod ſit mundi dominus habere omnia in liberrima poſſeſſione, ac proinde & alienandi facultate eſſe præditum. Ex adverſo

complures, utut Cæſari omnium tribuant plenum dominium, alienandi tamen poteſtatem ipſi denegant, idque eo argumento quod cuncta alienatio cedat in Imperii detrimentum, cum Cæſar omniſqve adeo ſumma poteſtas unice obligetur ad commodum reipublicæ quærendum. Cæterum hæc quidem poſterior ratio levis eſt, & jam ante à nobis falſi convicta ac rejecta. Æque autem elumbe eſt argumentum paulo ante adductum pro Cæſarea alienandi poteſtate. Etenim potiſſimæ Imperii parti cum Ciſalpinæ tum Tranſalpinæ Cæſar imperat, non tam ut Cæſar quam ut Rex aliquis Germanicus; ſi ſane velimus exacte rem omnem definire. Id quod late oſtenſum eſt à nobis libro de Germanorum Imperio Romano. Igitur quamvis Cæſari, in ea quæ ipſi Cæſareo jure proprie ita dicto competunt, dominium plenum fuerit, minime tamen hinc ſequitur in reliqua omnia par illi jus eſſe. Sed nec facile probaveris, Cæſari hodie vi tituli Cæſarei ullum tale plenum dominium convenire. Eſto enim; fuerit illa Cæſarum olim poteſtas: hinc tamen colligere

ligere non licet, hodieque illam ſupereſſe, etſi ita argumentari videas ſic ſatis multos. Nam utique ut Romanorum omnia, ita etiam Cæſarum jura mutationibus ſunt obnoxia. Nihil in his æternum, perinde ut nec in aliis humanis rebus. Eadem ſane veriſimilitudine collegeris ex eo, quod Germanicorum regum perexigua olim ætate Cornelii Taciti fuerit exiſtimatio, nunc itidem eos duntaxat valere ſuadendi magis auctoritate quam imperandi. Atqui tanto temporis ſpatio etiam hoc mutari potuit.

Certioribus igitur rationibus innixi, *primum* id quidem dubio credimus carere, ſaltim poſt Maximilianum id nominis primum nullam alienandi bona Imperii poteſtatem Cæſaribus ſuperfuiſſe. Diſerte enim id vetitum eſt iis legibus, quas ſecuti omnes ſunt ad Cæſaream dignitatem admiſſi. Nonus Capitulationis, ut vocant, cum Carolo *Vto* initæ paragraphus noſtrate Germanica lingua ita ſeſe habet. *Zudem und inſonderheit ſollen vnd wollen wir dem heiligen Römiſchen Reich vnd deſſen zugehörigen nicht allein ohn wiſſen* wollen und zulaſſen gemelter

Churfürſten ſämptlich / nichts hingeben / verſchreiben / verpfänden / verſetzen / noch in andern wege vereuſſeren oder beſchweren / ſondern uns auch auffs höchſte bearbeiten / und allen müglichen fleiß und ernſt fürwenden / das jenige ſo davon kommen / als verfallen Fürſtenthumben Herſchafften etc / zum förderligſten wieder darzu bringen zueignen auch dabey bleiben laſſen / doch männiglich an ſeinen gegebenen Privilegien rechten und gerechtigkeiten unſchädlichen. In eandem ſententiam aliquid legitur in Capitulationibus omnibus eorum qui Carolo ſucceſſerunt.

Etiam vero dudum ante, etſi non ſcripta lege tamen recepta conſuetudine id fuiſſe Imperio probatum ſaltim à Caroli IV ævo, manifeſtum fit ex eo libello quo Wenceslao Caroli filio dignitas Cæſarea detracta fuit ab Electoribus. Inter alias enim abdicandi illum cauſas juſta etiam hoc adferunt Electores : *complures urbes terrasq; tam in Germania quam Italia ad Imperium pertinentes alienavit, parum penſi habens ut eas retineret.* Idem inſimulant Wenceslaum, *quod pernitioſe mutilaſſet Imperium & mutilum reddi permiſiſſet, dum ex Vicario Imperii creaverat Ducem Mediolanenſem*

Patren

Patrem Wenceslai Carolum ob alienationes, *alterum Crassum, Imperii vitricum & dissipatorem*, appellare non dubitavit Maximilianus primus; haud dubie non ita dicturus si liberum alienandi jus Cæsaribus competere judicasset.

Jam seculo tertiodecimo adstringi sacramento solere Cæsares, ne quid patiantur Imperio decedere, indicat Ottonis IV historia. De illo enim ita narrat Matthæus Paris ad annum M CCX. *Circa dies festos istos Otto Romanorum Imperator, memor juramenti, quod fecerat, cum à Papa ad Imperium fuerat sublimatus, quod videlicet* DIGNITATES IMPERII CONSERVARET, ET JURA DISPERSA PRO POSSIBILITATE SUA REVOCARET, *fecit per sacramentum legalium hominum Imperii, dominica castella sua ad dignitatem Imperialem spectantia perquiri, & quæcunque per recognitionem ad jus Imperii spectare dijudicerat, in usus suos convertere laborabat. Hac autem de caussa orta est dissensio gravissima inter dominum Papam & Imperatorem memoratum.* Idem non multo post addit: *Imperator nunciis Domini Papæ*

Papæ tale perhibetur dediſſe reſponſum. Si, inquit, ſummus Pontifex Imperii jura injuſtè poſſidere deſiderat, à ſacramento, quod tempore conſecrationis meæ ad dignitatem Imperialem me jurare compulit, me abſolvat, quod videlicet DISPERSA IMPERII JURA REVOCAREM. Denique cum Papa ipſum Imperatorem à præſtito juramento, quod omnes Imperatores in ſua conſecratione, inſpectis ſacroſanctis Evangeliis jurare tenentur, abſolvere noluit, & Imperator econtra Imperii jura, quæ jam parte maximâ in manu potenti revocaverat, reddere contempſit, idem Papa in ipſum Imperatorem ſententiam excommunicationis tulit, & univerſos tam Alemanniæ quam Imperii Romani magnates ab ejus fidelitate abſolvit. Hæc omnia Paris. Cui tuto poſſumus credere, quoniam & ipſo ævo illo floruerit, & valuerit multum prudentia induſtriaque. Diſcimus vero hinc præter illud de Ottone, in vulgari juramenti Cæſarei formulâ Romæ tunc uſitatâ, fuiſſe tum illa qvæ Otto juraverat. Ottonem vero tale qvid juraſſe, ex Gervaſii quoque Tilberienſis, qvem Imperator

Regno

Regno Arelatensi præfecerat, admonitione ad Ottonem haud difficile est collectu. Ita enim ille loquitur: *Si times conscientiam tuam, quasi injustitiam propter sacramentum Augustale patiatur, consule famam publicam quæ tibi impinget criminationem de ingratitudine*, in Papam scilicet. Simili si non eodem sacramento devinctum fuisse ab ipsomet Papa Fridericum etiam secundum Ottonis æmulum & hostem, patet ex eo, quod cum Sardiniam occupasset, Papæ ex vi jurisjurandi de Romanæ Ecclesiæ bonis defendendis sibi facti, illam repetenti responderit, *prius se juraſſe ad repetendas res Imperii, à quibus cum Sardinia injuste esset abalienata, priori juramento se fortius urgeri.* Quæ omnia plenius narrat Sigonius *octavo decimo libro Histor. Ital.* Hodie tale quid à Cæsaribus coronandis Romæ non exigitur, ceu constat ex Ceremoniali Romano. Fortè etiam post Fridericum illum secundum statim id exigi desiit, quod experimento non uno didicissent Pontifices suis rebus id non satis aptum esse. Videtur vero & in Germania jam tum in simile jusjurandum unumquemque noviter ele-

ctum Regem admiſſum eſſe. In Speculi ſan
Saxonici (quod illa ætate conſcriptum eſ
alibi demonſtravimus) l. 3. art. 54. ita legitur
*Cum rex eligetur jurejurando Imperio homa
gium præſtet: & jurare debet, ſe velle juſtitiam
confortare & deſtruere injuſtitiam, & IM
PERII ſecundum ſuum poſſe JURA DE
FENDERE.* Qui ſacramento adſtrictu
eſt defendere jura, illius arbitrio non relin
quitur alienatio; itaque ſi & in Germania ob
tinuit tunc illud ſacramentum cujus mem
nit Auctor Speculi, liquidò patet diſerta leg
alienandi poteſtatem Cæſaribus fuiſſe proh
bitam. Pertinet quadamtenus ad morem
hunc id quod de Guilielmo Hollando in Cæ
ſarem electo narrat Joannes à Beka *Chroni
Epiſcoporum Ultrajectinor. pag. 77. edit. Tra
jectinæ*, dum militaris dignitas more illiu
ævi ante Cæſaream inaugurationem ipſi con
ferretur, inter regulas illius diſciplinæ ham
etiam ipſi ſacramento firmandam propoſi
tam: *Rempublicam illibatam in vigore per
mittere, feudalia bona Regni vel Imperii NE
QVAQVAM ALIENARE.* Sed
ſi il

si in has leges juraverunt tum omnes militaris ordinis, utique Cæsares vel hoc juramento fuerunt alienare quidquam prohibiti. Sed non est fortasse cur huic quidem argumento multum innitamur, cum de juramento Cæsareo ipso abunde constet, saltim ab exordio usque seculi tertii decimi.

Nec vero est cur heic quidem simus solliciti de Cæsarum potestate quæ ante illud ævum obtinuit, quoniam de solis alienationibus, quæ fortè post contigere, nobis agendum veniat, nec hujus sit instituti arduum hunc locum, prout alias fieri par est, nunc aggredi. Hinc ne utemur quidem nunc operosis aliis argumentis, ut ostendamus, nullam fuisse jam ab aliquot seculis Cæsaribus potestatem alienandorum Imperii bonorum: qualia cæteroquin non pauca possunt peti ex illa summæ potestatis ratione quæ in Imperio jamdudum obtinuit. Illam enim nequaquam & olim fuisse & hodie esse in unius Cæsaris manu, sed Imperii Ordines illam semper participasse, more antiquitus pene omnibus Germanicis populis recepto, liquidò est manifestum

nifeſtum. Non multum ante autem demonſtravimus, ſi quando diviſa ita eſt ſumma poteſtas, ut illa ex parte quidem ſit penes unum ſed ex parte penes populum, tunc alienationem injuſſu populi inſtitui non poſſe. Verum enimvero, ceu ante diximus, non eſt neceſſum ut illis ſimilibusque argumentis nunc utamur, cum ſeorſim oſtenderimus, ipſo ſacramento hac in re Cæſaris poteſtatem ab aliquot ſeculis fuiſſe circumſcriptam, & ab inſtituto ſit alienum operoſe id nunc agere.

Omnino tamen explicatius definiendum eſt, ſi non uni Cæſari, cuinam ergo aut quibus præter Cæſarem alienandi illud jus competat. Itaque hoc ut expediatur, ante omnia accipiendum eſt, nullam alienationem fieri poſſe, niſi accedente Cæſaris auctoritate. Cujus rei ratio eſt, quoniam ille caput eſt reipublicæ ſive Imperii: cujus proinde auctoritas ut ad aliam omnem reipublicæ adminiſtrationem, ita ſine dubio ad hanc etiam quæ magni adeo eſt momenti, requiratur. Penes Cæſarem igitur omne omnino alienandi jus potiore ex parte eſt. Ex alia parte autem & penes Electo-

Electores esse, saltim à Carolo Vto usque, liquido patet etiam vel ex illis verbis Capitulationis quam vocant à nobis productis: quæ fere omnia repetita etiam sunt in Capitulationibus Cæsareis reliquis. Non cœpisse vero hoc juris demum cum Carolo quinto, sed jam ante, & quidem ab illo tempore quo à Carolo quarto Aurea quæ dicitur bulla est condita, argumento est magna illa & prope æmula Cæsareæ Electorum in republica potestas, quæ exinde multùm invaluit. Summæ enim potestatis pars eximia inde usque penes Electores fuit utique, ac proinde ad illos non potuit non ex parte alienandi quoque potestas pertinere. Ad hoc certum quoque est, Electores illos sive Officiales inter Principes Germaniæ dudum ante, & quidem etiam tum, qvum illis solis nondum esset electio Cæsarea commissa, primario fuisse loco: Principes vero illos Germaniæ nunquam non in partem venisse non sollicitudinis duntaxat sed auctoritatis etiam Regiæ, cumprimis à seculo usque duodecimo vim auctoritatemque eorum plurimum creviſſe, ut nihil magnæ rei potuerit

tuerit agi in republica nisi de illorum consensu. Quamobrem vel hoc titulo apud Electores; & quidem semper non levi ex parte, jus illud alienandi fuit.

De Electoribus sive Officialibus quidem igitur non est quod dubitemus, saltim à Friderici II Cæsaris ævo usque, sine ipsorum consensu nihil rite alienari potuisse. Incertius est, num hoc jus etiam aliis Principibus atque Ordinibus sit commune; & si aliis, num pari jure Italici cum Transalpinis & inprimis cum Germanicis gaudeant. Non solis Electoribus id juris competere, haud injuria forte ex eo collegeris; quod à primis usque reipubl. nostræ exordiis, ad omnia pariter summæ potestatis munia in publicis conventibus proceres omnes sint tracti, nulla Officialibus qui appellantur aut Electoribus concessa prærogativa usque ad seculum tertium decimum. Exinde hi prælati quidem sunt aliis, attamen quarumvis maximarum rerum consultatio comitiis Imperii publica & communis permansit. Inter maxima autem omnino numeranda est alienandi licentia. Nec vero huic juri suo reliqui proceres

ceres unquam renunciaverunt, aperte quidem. Ne agitatum quidem unquam fuit palam, ut illo cederent. Imo ſicubi ab exteris aliisque violata fuerunt Imperii jura, Cæſares identidem injuriam illam conqueſti ſunt non apud ſolos Electores, ſed Ordines Imperii univerſos. Quo ipſo videntur indicaſſe, ad omnium judicium pertinere, ſi quæ fiat Imperii bonis detractio. Quin etiam non adeo pridem cum de alienandis quibuſdam fuit actum inter Cæſarem & Gallum alioſque, delatum id negotium eſt ad conventum publicum, definitumque conſenſu non Electorum duntaxat ſed omnino omnium Ordinum, cum Monaſterii tum Oſnabrugæ. Non ſane exteri quoq; illi ſatis ſibi cautum exiſtimaverunt, niſi ubi & aliorum Ordinum probato acceſſit.

Ex adverſo dixeris, Electoribus hoc quoque præcipuum deberi; quoniam in Capitulationibus quas appellant, nulla aliorum Principum Ordinumque facta mentione, Electorum conſenſionem ſe ſectaturum Cæſar promittit. Sed fortaſſis non ea mens eſt illarum legum, quaſi ſoli Electores à Cæſare ſint

ſint compellandi, ſed quod hi primario conveniri debeant, ut poſt factã ab his præconſultationem, ex omnium denique arbitrio aliquid conſtituatur. In quem ſenſum & Capitulationum ejusdem notæ omnia ſolent accipi. Si ſane aliunde conſtet, auctoritatem alienandi reliquis quoque Principibus communem eſſe, non poteſt alius ſenſus Capitulationis admitti. Nec enim Electores, quorum eſt lex illa, Principibus aliis jura ſua ereptum ivere: nec ſi vellent, ejuſmodi quidem legibus potuere illis quidquam præjudicare. Vtut ſit, cum in Capitulationes ſerò demum hoc receptum ſit, non licet hinc petere argumentum ejus, quod ante Carolum Vtum obtinuit.

Et vero olim promiſcue ad omnes Principes jus illud pertinuiſſe, non eſt forte quod multum dubitemus. De hodierno tamen ſtatu equidem malo in re dubia nunc ἐπέχειν, arbitrandi facultate aliis relicta. Quod ſi vero ad Principes alios etiam jus illud vel etiamnum pertinet, vel olim pertinuerit, tutius definieris illud, quod itidem conſultandum propoſuimus, num ſcilicet & inquantum ad Italicos Germanicoſque

icosque Principes jus illud ſpectet. Etenim
ltim prærogativam deberi Germanicis, & ad
os ex parte ſpectare omnium omnino etiam I-
alicarum rerum curationem, juſtum utique eſt,
utpote qvum horum ſangvine & ſtudio omnia,
quæ vel in Gallia vel in Italia Imperialis ſunt ju-
ris, fuerint acquiſita & in commune reipublicæ
corpus pertracta. Accedit, quod omni ſecuto
ævo, quotieſcunque de rebus etiam Italicis con-
ferendum aliquid fuit majoris momenti, ſem-
per ex conſilio & auctoritate Germanicorum
etiam Principum omnia geſta fuerint: quod in-
finitis exemplis facile oſtenſu eſt. Huc facit,
quod Italia omnem pene poteſtatem Cæſaris
aut Regis conſtituendi, adeoqve ejus qui & Ita-
lis omnibus imperandi jus habeat, uni Germa-
niæ citra omnem controverſiam numquam
non conceſſerit, ex qvo ab Othone fuit devicta.
Hinc jam olim Friderico I Cæſare Mediolanen-
ſibus ſuis Comes Blandratenſis objecit illa, quæ
refert Guntherus l. 8

Reges Alemannia nobis
Vrbibus Italicis leges & jura daturos

Eee *Mitte-*

Mittere rite ſolet: poſtquam de partibus illis
Carolus, & magni Regnum ſurrexit Othonis,
Auſoniaq; frui Reges capere corona
Teutonici.

Apud eundem Guntherum l. 1 ita neſcio quis alloquitur Germaniæ proceres.

Ex quo Romanum NOSTRA virtute redemptum,
Hoſtibus expulſis, AD NOS juſtiſſimus ordo
Tranſtulit Imperium; Romani gloria Regni
Nos penes eſt. Quemcunq; ſibi Germania Regẽ
Præficit, hunc dives ſubmiſſo vertice Roma
Suſcipit, & verſo Tiberim regit ordine Rheno.

Numquam tamen ita Germaniæ Ciſalpina illa fuerunt unita, ut omne omnino reipublicæ ſuæ arbitrium uni Germaniæ commiſerint. Semper enim & illis ſua comitia fuerunt, in quibus res majores componerentur: quamdiu quidem priſco more unum reipublicæ corpus unamque rempublicam aluerunt. Ita ſcilicet illa cum Germanicis aliisque Transalpinis fuerunt unita, ut hiſce quidem, præcipuum aliquod jus in omnia datum, illis tamen in ſua & proprium aliquod ſemper ſuperſtes manſerit. Quod fide ac teſti-

teſtimonio optimorum monumentorum haud adeo difficile probatu eſt. Verum Italici aliquamdiu nulla communia comitia inſtituerunt, huc illuc in partes diviſi, adeoq; communis reipublicæ nulla ipſis curatio fuit. Germanicis jura ſua integra manſerunt, niſi forte illa ad ſolos Electores tranſire paſſi ſint. Quicquid vero hujus ſit hodie quidem; non videtur citra Germaniæ conſenſum ullam omnino hactenus Imperii partem potuiſſe abalienari, ubicunque illa fuerit locorum ſita: videtur tamen & Italicorum conſenſu opus ſi quid in Italico Regno fuerit alienandum. Burgundici & Lotharingici Regni diſpar ratio eſt; quoniam hæc cum Germanico arctius coaluerunt, & quidem ita ut ſingularia ſibi comitia publica ad modum Italici haud ſervaverint.

II. HISCE pro ratione inſtituti ſic expoſitis, licet jam & *Alterum* illud quod expediendum ſupereſt, *Num* ſcilicet *uſum publicum ſpectet Imperii adminiſtratio, an vero Imperantis commodum*, verbo abſolvere. Etenim ubicunq; ſua eſt comitiis auctoritas, non ſolet neq; poteſt reſpublica ad eorum uſum, qui magiſtratus officio

etiam ſummo funguntur, vel unice, vel etiam potiſſimum inſtitui: ſed ſaltim illorum ſalus quæritur, qui comitiis interſunt, ſi non & aliorum. Igitur cum non uni Germaniæ locus fuerit in comitiis, ſed ad ſua omnia ſemper admiſerit Burgundici & Lotharingici regni proceres, & quidem ex æquo admiſerit: facile patet, horum non minus atque Germaniæ Ordinum ſalutem, nequaquam vero ſolius Cæſaris commodum, Imperio Transalpino propoſitam eſſe. Non diſpar ratio eſt Italici regni: quippe quod magna propriorum etiam comitiorum cum libertate tum auctoritate ſemper olim floruerit. Nec vero eſt, quare velis Germaniæ tribuere in reliqua omnia herile aliquod jus, propterea quod illa victricibus ſuis armis reliqua ſubegerit. Non enim victoriæ ſemper idem ſcopus aut eventus eſt. Alii domiti ſunt ut ſerviant, alii ut pareant, alii ut in communia ſocietatis jura tranſeant. Quibus nullum in Comitiis Imperii ſuffragiorum jus eſt, qva illi vivant conditione, non eſt hujus loci ut vel moneamus, utpote qvum ad noſtrum inſtitutum non attineat. Et vero de omni ſtatu populorum Imperii Germanici

manici, ut & de legibus in quas illi uniti ſunt, proprius diſputandi locus eſt, ubi de Ordinibus & Comitiis Imperii agitur: quod argumentum ampliſſimum quidem eſt ſed à propoſito alienum. Nobis in viam redeundum unde digreſſi ſumus.

CAPUT XX.

Bona Pontificibus Romanis donata non omnino Imperii limitibus excidiſſe per ulla Cæſarum dona.

IN diverſas forte reprehenſiones incurrimus apud eos qui legerunt quæ modo attulimus. Aliis enim illa juſto breviora, aliis prolixiora debito queant videri. Cæterum fatemur ultro, longe exactius illa & poſſe & debere tractari, ſed alibi, & loco ſuo. Hic vero nec omitti plane potuerunt, ne ſalebræ paſſim remorentur inſtitutum noſtrum ſermonem: nec plenius tradi debuere, ne πάρεργον ipſo ἔργῳ fiat majus, quo nobis quidem nihil magis inviſum eſt. Fatemur etiam, potuiſſe multa brevius proponi, imo & omitti potuiſſe omnia, modo lectores plærique ſatis jam tum ab iis inſtructi eſſent. At quoniam in

quam multis multa merito desideres, defecandum fuit illorum judicium saltim aliqua ex parte, prius reliqua illi quam aggrediantur. Quod si qui tamen jam instructi satis accesserint, (quales utinam fuerint omnes!) poterunt illi sine damno suo isthæc prætermittere; modo nobis non succensent quod & imperitiorum aliquam rationem habuerimus.

IGITVR quod supereſt expediturì, definiemus deinceps limites Imperii, quales illi ab ævo Friderici secundi Cæsaris ad nos usque sese habuere. Exordium vero novi operis nobis Italia, & in hac ea pars quæ Papæ cessit, merito præbet, quod hanc dignitatem quasi exigat sibi Vrbs Roma, nullumque aliud regnum perinde sit controversi juris. Principio igitur videndum fuerit, num ea quæ dono Cæsarum possidet Papa per Italiam, sint adhuc intra limites Imperii comprehensa. Exempta illa esse, & unius Pontificii juris, à quamplurimis hodie creditur, & ut ita loquar, γυμνῇ κεφαλῇ asseritur. Imo jam tum ab aliquot seculis id qui docerent haud defuerunt, iique non infimæ dignitatis aut eruditionis doctores, cum passim

sim terrarum alibi tum in Italia præcipuè & curia Papali. Quorum cum magnus splendidusque numerus possit produci, vel illo uno tot illustrium scriptorum testimonio videatur illa sententia jure posse adstrui. Adferuntur vero praterea ad eandem confirmandam & donationes Cæsarum, & longi temporis præscriptio, & alia denique nonnulla. Quæ nunc ordine examinabimus.

Igitur ad Fridericum qvidem II Cæsarem usque non ulla donatione, non ulla præscriptione, regiones illas Imperii fuisse juribus subductas, sed in ejus mansisse ditione & finibus, satis est à nobis integro capite decimo jam ostensum. RVDOLPHO Habspurgico Cæsare quoniam primum post Fridericum illum reperita aliqua est donatio, illa ante omnes excutienda venit. De Rudolpho isthoc narrat Bzovius ad ann. 1274. num. 13. ex nescio quo Codice Vaticano, quod per Legatum Episcopum Spirensem in Concilio Lugdunensi, *omnia jura, privilegia, immunitates, libertates, bona, possessiones, civitates & provincias Apostolicæ Sedi à prædecessoribus Imperatoribus, præsertim*

Ottone

Ottone IV & Friderico II datas conceſſasque nec non juramentis & tabulis publicis confirmatas, Gregorio X Pontifici confirmaverit & renovaverit. Narrat idem ad annum 127 num 13, ipſummet Rudolphum illi Gregorio Lauſannæ tum degenti coràm omnia ill per tabulas quæ hodie in caſtro S. Angeli ſe ventur, promiſiſſe, cereo addito ſigillo, dc nec poſt coronationem aurea bulla omni ſignarentur. Idem repetitum eſſe Romæ an no 1278 per legatum ad Nicolaum III Pa pam miſſum, narrat Bzovius in hiſtoria i lius anni numer. X. In ſequentis anni com mentario num. 1, tradit Bzovius, in convent publico Ordinum Imperii Viennæ tabulis au rea bulla obſignatis, quæ exſtent in caſtro S. An geli, à Rudolpho omnia denique confirmat Tabularum ipſa verba non exhibet Bzoviu ſummam tamen earum deſcribit, quam hu non poſſumus non adducere, rei magnitudin id flagitante, præſertim qvum ad hoc exem plum formatæ dicantur Tabulæ ſecuta ætat à Cæſaribus exaratæ. *Satis*, inquit, *ſuperque diſertis verbis confitebatur.* Rudolphus, *quia a*

magn

magnificentiam munerum & gratiosam quodammodo ineffabilem largitatem, quæ Imperatores Romani & prædecessores sui Reges Romanorum de Romanæ matris Ecclesiæ uberibus susceperunt, spectare videbatur, ut & ipsi velut devoti filii faciem gratitudinis erga matrem Ecclesiam converterint: maxime quod eadem Ecclesia ipsos in dulcedine benedictionis prævenerit, Imperiumq; de Græcis in Germanos transferens, eisdem quod illorum fuerat dederit: ut isti quoq; nonnulla eidem Eccl. grati animi caussa concesserint, donaverint, confirmaverint: scilicet totam terram quæ est à Raticofano usque Ceperanum, Marchiam Anconitanam, Ducatum Spoletanum, Terram Comitissæ Mathildis, Comitatum Bretenorii, Exarchatum Ravennæ, Pentapolim, & Massam Trebariam cum adjacentibus terris possessionibus ac locis, descriptis in privilegiis Imperatorum, à temporibus Ludovici usque ad præsens. Quamobrem & ad se quoque pertinere testabatur, eadem omnia Sedi Apostolicæ non tantum confirmare, verum quantum opus fuisset, de novo concedere, & ut ejus regales actus in omni claritate procederent, & omnis

obſcuritas; quam frequenter generalitas con
ſuevit inducere, Imperiali expreſſione tollere
tur, & jura Sedis Apoſtolicæ per Imperatorian
declarationem, quam perpetuam fore decerne
bat Rudolphus, ſolidarentur: recognoſcebat, fa
tebatur, & oraculo præſentis edicti ad æternam
memoriam declarabat, præter omnia ſupra nu
merata, civitatem Ravennatem, Æmiliam, Bo
bium, Ceſenam, Forum Populi, Forum Livium
Faventiam, Immolam, Bononiam, Ferrariam
Comaclum, Adriam, Gabellum, Ariminum, V
binum, Montem fereti, & territorium Balnen
ſe, Provincias, Civitates & loca cum omnibu
finibus, territoriis, atque inſulis, in terra ma
rique ad prædictas civitates, territoria, & loc
ſupra dicta, quoquomodo pertinentibus, ad
Petrum Principem Apoſtolorum & ad eun
dem Nicolaum III Pontif. Max. ſucceſſo
resque ipſius atque ad ipſam Romanam Eccleſi
am PLENO JURE AC INTEGRE, no
ſolum in ſpiritualibus, verum etiam in tempo
ralibus ſpectare, ac ipſorum PLENI JURIS
ditionis ac principatus exiſtere. Inſuper, a
omnem dubitationis ſcrupulum inpoſterum
abo

abolendum, ut & ipsius Imperialis devotio erga matrem Ecclesiam Romanam innotesceret, predicta omnia & singula, tam propriis seu specialibus provinciarum, terrarum, civitatum, & locorum expressa vocabulis, quam etiam non expressa, prout melius valere & efficacius intelligi potuisset, B. Petro & ipsi summo Pont. Nicolao III ac Successoribus illius, nec non Romanæ Ecclesiæ LIBERE & PLENARIE, quantum opus erat, de novo concessit contulit & donavit: ut sublata omni dissensionis & contentionis materia firma pax, & plena concordia, inter Ecclesiam & Imperium jugiter perseveraret. Actum & datum Vienne XVII Cal. Mart. ann. 1279 Indict. 7. Regni VI, presentibus consentientibus & diplomati subscribentibus Friderico Archiepiscopo Salizburg. Joan. Chimen & Bernard. Segouen. Episcopis, Rudolpho regiæ Curiæ Cancellario, Magistro Gothifredo Præposito Solienſi Regio Protonotario, Abbate Monten. Archidiac. Tridentino, Alberto & Hermanno fratribus Comitibus & Chiburgen. Comitibus filiis Landgravii Holsatiæ, Friderico Burgravio Nurenbergen. Marchione Othergen. & compluribus aliis.

liis. Subjungit mox Bzovius: omnia illa in tabulis Rudolphinis enumerata, *pleno jure ad Sedem Apoſtolicam ſpectare*, decreviſſe, ſuisque literis teſtatos eſſe Principes Imperii, Henricum Trevirenſem, Suffridum Colonienſem, Wernerum Moguntinum Archiepiſcopos, Ludovicum Comitem Palatinum Rheni, Joannem & Albertum Duces Saxoniæ, Joannem & duos Ottones Marchiones Brandenburgenſes. *Diplomata*, ait, *ſingulorum cereis ſigillis, eodem anno ſignata extant in archæo molis Hadriani.* Addit deinde ipſa diplomatis Principum verba Vbi poſt alia complura, cumprimis ad antiquam Cæſarum & novam Rudolphi conceſſionem pertinentia, hæc digna notatu occurrunt *Nos noſtri nomine Principatus in omnibus ac per omnia approbamus & ratificamus, ac iisdem omnibus & ſingulis, & quibuſcunque aliis ſuper eisdem, per eundem Regem quoquomodo factis & inpoſterum faciendis, voluntatem noſtram aſſenſum, atque conſenſum unanimiter & concorditer exhibemus; & promittimus, quod contra præmiſſa vel aliquid præmiſſorum nullo unquam tempore veniemus. Sed ea omnia & ſingula*

gula pro posse nostro procurabimus inviolabiliter observari. Et ut hæc nostra voluntas, approbatio, ratificatio, assensus atque promissio, a nobis eisdem Romanis Pontificibus & Ecclesiæ in perpetuum observentur, hoc præsens scriptum inde fieri fecimus, & nostrorum sigillorum munimine roboravimus.

Hæc omnia ita quidem Bzovius. Verum enimvero cum illo quidem non est ut tuto liceat in tenebris micare. Fidem hominis dubiam pridem reddidit doctissimus Hervvartus, ne de aliis nunc dicam. Et vero, utique tabulas illas Rudolphi, quas ita confidenter asservari in archivo ille affirmat, ipse non vidit: alioquin illas produxisset. Subscriptiones porro corruptis nominibus & titulis satis indicant, non descriptas illas ex autographo aliquo. Tabulas Principum itidem non vidit ipse: sed eas jam Baronius recita verat *tomo X. anno* 996 *num. 44. & seq.* Cujus verba de literis illis hæc sunt num. 43: *Extant literæ Marchionis Brandeburgensis unius ex Electoribus, quarum hic est titulus Otto Marchio Brandenburgensis universis præsentem paginam inspecturis. Data autem, ut in fine habe-*

habetur, Anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo nono, pridie Id. Septembr. anno 6 Rudolphi Imperatoris. Alia Joannis & Adalberti Ducum Saxoniæ eodem titulo, datæque eodem anno, die vero & menſe diverſo, nempe decimoquarto Kalendas Aprilis. Alia Comitis Palatini Rheni, eodem die datæ & anno. Juxta quam præſcriptam ab iſtis formam & reliqui Electores ſcripſere. Quibus omnibus pariter confirmant donationes factas, vel innovatas à Rudolpho Romanorum Rege & aliis prædeceſſoribus Imperatoribus Romanæ Eccleſiæ. Extant ipſæ in ſcripto codice eodem tempore una cum aliis monumentis, de donationibus & privilegiis à diverſis Eccleſiæ Romanæ factis, quæ aſſervantur ſeorſim à Vaticana Bibliotheca Romæ in caſtello S. Angeli, loco tutiore, ubi ſelecta majoris momenti monumenta recondita habentur, ne pereant. Hæc Baronius: ex quo uno tabulas illas ſine dubio Bzovius deprompſit. Vbi notandum primo occurrit, Baronium fateri deſcriptas illas ex codice quodam Vaticano, Bzovium id diſſimulare: deinde Baronium memorare unum tantum Ottonem Brandenburgicum, Bzovium duos & Joan-

Joannem nempe Marchionem: tertio Baronium non meminisse difertis quidem verbis trium Electorum Archiepiscoporum, quod facit Bzovius. Quarto cum expresse fateatur Baronius seorsim & diverso tempore scriptas Brandenburgici & Saxonicorum literas, distinctas quoque fuisse literas Palatini, Bzovius itidem affirmet *singulorum* diplomata asservari: Vterque tamen non dubitavit ita illas producere quasi multi simul easdem condiderint. Nam Baronius ita illas orditur: *Ludovicus Dei gratia Comes Palatinus Rheni, Dux Bavaria, Joannes & Adelbertus Duces Saxonia, Otto Marchio Brandenburgensis, universis praesentem paginam inspecturis salutem in auctore salutis. Complectens &c.* Bzovius ita: *Nos Principes Imperii universis praesentem paginam inspecturis. Complectens &c.* Vterque porro, Bzovius pariter & Baronius, illas producunt loquentes semper in plurali numero: quod non est convenicns literis, si quidem singuli Electores singulas miserunt. Quæ utique falsimoniæ lucu-lentissima sunt testimonia.

Cæterum esto. Admittantur ut genuinæ.

Pri-

Primum id certum eſt, probari non poſſe, omnes Imperii Ordines iſthac ætate conſenſiſſe in ejuſmodi donationem. Horum autem, non vero ſolorum Electorum, conſilio & approbatione fuiſſe tunc opus ad donationis robur, jam oſtendimus. Narrat quidem Bzovius, *Conſenſu publico* illas Rudolphi literas exaratas, item *præſentibus conſentientibus & diplomati ſubſcribentibus Friderico Archiepiſcopo &c.* At vero ipſa illa paucarum manuum ſubſcriptio ſignificat, vel non veniſſe negotium ad omnium notitiam, vel non omnes conſenſiſſe. Deſideratur enim utique plerorumque & maximorum Principum manus. Nec in ipſis tabulis fit mentio impetrati Principum conſenſus, cum tamen in Friderici II tabulis apud Bzovium ad annum 1213 num. 2. ita legetur : *Omnia ſupradicta, & quæcunque alia pertinent ad Romanam Eccleſiam, de voluntate & conſcientia conſilio & conſenſu Principum Romani Imperii libere illi dimittimus, renunciamus & reſtituimus.*

Secundo, nihil ad Papam hac quoque donatione pervenit præter utile dominium ſummi

ſummi vero Imperii auctoritas translata non eſt. Habetur quidem in illa Tabularum Rudolphinarum Bzoviana Summa, quaſi *plenum jus* ſit conceſſum. Sed incertum eſt num illa verba tabulis ſint inſerta. Nam Bzovius quoque narrat, in tabulis etiam Principum decretum, *pleno jure ad Sedem Apoſtolicam omnia pertinere*: & tamen illa in Tabulis iſtis haud occurrunt. Vtut vero illa verba ibi habeantur, tamen multis modis patet, non ultra domanii utilis limites plenum illud jus extendendum eſſe.

Principio enim cum à Rudolpho nihil aliud flagitaverit antehac Papa qvam confirmationem tabularum Ottonis IV & Friderici ſecundi, nec ille aliud promiſerit, ex horum tabulis etiam hæ interpretandæ veniunt. Jam vero Ottonis IV ad annum 1209 num. 2. Friderici autem ad annum 1213 num. 3. & 4. recitat qvidem Bzovius: & in utrisqve conferuntur Papæ illa bona *cum omni jurisdictione diſtrictu & honore ſuo*, illa tamen etiam verba ad ſolum utile dominium pertinere produnt qvæ ſtatim ſemper ſubjunguntur: *Veruntamen*

cum ad recipiendam coronam Imperii vel pro neceſſitatibus Eccleſiæ ab Apoſtolica Sede vocati venerimus, de mandato Summi Pontificis recipiemus procurationes ſive fodrum ab ipſis. Fodri enim exactio dominii utilis pars eſt: camque ſolam Cæſares exceptam voluerunt recepturi coronam aut Pontificis rogatu venientes. Hactenus ſcilicet magna pars bonorum iſtorum, etiam utili aliquo dominio & juriſdictione omni, poſſidebatur à Cæſaribus, reliqvum omne, non minus ac aliorum Principum Eccleſiaſticorum terra aliqua, exactionibus Cæſariis promiſcue omnibus obnoxium erat. Qvum illo ſolo onere itaque levare ſeſe hactenus ſtatuiſſent Papæ nonnulli, ſed fruſtra, pacis cauſſa tandem id indultum ipſis eſt, primum ab Ottone mox à Friderico. Qvorum ille aliter à Cæſarei juris peritis inſtitutus, paulo poſt dominum utile multorum locorum repetiit: hic terram Mathildis & multa alia demum anno 1221 in manus Nuncii Pontificii reſignavit, teſte ipſo Bzovio, & deinde tamen ſibi recuperavit. Denuo itaque cavit Rudolphus Pontifici, nonnullis in eadem jura additis.

ditis. Idem vero ex eo quam maxime liquet, quod in Tabulis illis, ut & in ſecutis aliis, ſummo Imperii juri numquam ſit diſertis verbis renunciatum, ex adverſo autem ipſi Pontifices ſummam illam auctoritatem ſemper confeſſi ſint; ut infra pluribus adſtruetur. Huc facit quod Rudolphus anno 1278 Carolo Siculo Regi Senatoris titulo Vrbem Romam gubernanti, dignitate illa interdixerit, idque Pontifice Nicolao approbante, quod late narrat Bzovius ad annum illum num. 9. Non potuiſſet autem hoc ullo jure Rudolphus, niſi ſumma Imperatoria auctoritate ſalva. Neque obſtat huic, quod Rudolphus Cancellarii ſui factum, qui in verba Cæſaris jurare fecerat complures urbes Pontificii juris, irritum pronunciaverit, teſte eodem Bzovio *num. 12.* Juramentum enim illud pertinuit ad dominium utile & juriſdictionem, quo utroq; Cæſares hactenus fuerant uſi.

Tertio, quamvis nulla clauſula dominio utili aliqua ex parte videatur Imperio conſuluiſſe Rudolphus, illud tamen de fodri exactione ab Ottone & Friderico in Imperii

uſum publicum reſervatum, non eſſe remiſſum docet uſus ſequentis ævi; utpote qvum Papæ non gravati fuerint coronandis Cæſaribus fodrum illud ſuppeditare. Qvamvis etiam Rudolphus multa præter morem poſſidenda Pontifici tradiderit, eoque opima Imperii bona fiſco regio fuerint ſubducta, ſi tamen ſcriptoribus aliis credimus, factum id eſt certis additis conditionibus. Diſerte Aventinus *lib. 7. Annal.* cum narraſſet, prætextu belli ſacri gerendi Gregorium Decimum Papam à clero omni & monachis decimas extorſiſſe, niſi quod eas nonnulli redemiſſent, ita pergit: *A cæteris omnibus decima ſuperbe atque avare exacta; & licet Decimus eodem anno animam efflaſſet, nihilo ſecius tamen Romani flamines decimas per ſex annos, extorta per vim pecunia, à Germanis emunxerunt. Rumore diſſipabant ſe ſuo periculo atque ſtipendio Palæſtinam, Ægyptum, Aſiam, Africam, erepturos Turcis Sarracenis Tartaris. Quamobrem & Rudolphus, ILLA LEGE atq; omine primario ſacerdoti dono Romam, præfecturas, Ducatus, Vrbes, Regiones Italiæ hactenus Impe-*

Imperatoribus parentes (Romaniolam Martinus vocat) quæ quotannis millia drachmarum auri ſeptingenties penſitarant, conceſſit. Quemadmodum & Imperator Maximilianus anno abhinc decimo Principibus aperuit, edictoque dato ex Oenobriga 13. Kl. Aug. anno Chriſti 1511 conqueſtus eſt. Dum eodem anno ad Calendas Septembris Piſam adverſus Julium ſecundum Pontif. Max. Senatum Chriſtianum, novem Romani flamines, idem Maximilianus, atque Ludovicus Franciæ Occidentalis Rex convocarent, pro reformatione morum (ut eorum verbis utar) univerſalis Eccleſiæ in capite & membris plurimum collapſorum, ac emendationi criminum graviſſimorum, interiorum, continuorum ac incorrigibilium, univerſalem Eccleſiam enervantium. Sed ego heic miſſa faciam: extant hujuſmodi diplomata; qui curioſus & ea legere velit, inquirat & ipſe. Hæc Aventinus. Quæ ſi ita ſeſe habent, ne utile quidem dominium Bononiæ & Romandiolæ acceperit Pontifex aliter quam titulo oneroſo, idque in commodum inſigne totius Imperii.

Nihil hujus habet quidem Bzovius in ſua

ſumma : ſed ejus ſilentium non meretur opponi Maximiliani laudatiſſimi Cæſaris voci & querelæ publicæ. Sine dubio non niſi gravi cauſſa permotus, ultra Ottonis & Friderici liberalitatem, bonorum Imperii prodigus adeo fuit Rudolphus. Bzovius tamen tomo 19 in hiſtoria anni 1530, acta coronationis Caroli quinti diſcribens, non dubitavit ea de re num. 3. ita referre : *Rudolphus primus ex Auſtriaca ſtirpe Habsburgia Imperator, accepti gratus beneficii à Gregorio X collati ; videlicet quod Paulum Caſtellum Principem Nahartium, habitu Franciſcano (ut res occultior ſecuriorve eſſet) indutum ad ſe miſerit, deque futura electione admonuerit, operamque ſuam omnem ad eam dignitatem conſequendam obtulerit, ut Joannes Baptiſta Collecipolius in Faſtis ſuis memorat ; quod, audiens congregatos eſſe Imperii Principes, & petierit & mandaverit, ut ſincera pureque electioni intenderent, ac tam Eccleſiæ quam Imperio providerent, adeoque Rudolphum Imperatorem eligerent, ut Cuſpinianus ſcripſit, quod denique audita electione ipſius, ut res illius conſilio ſuo & opera conſtabiliret, non-*

niſi

nisi eodem Paulo Castello socio & conscio, privatus ad fines Germaniæ usque, occultata alieno habitu majestate Pontificia processerit, eique animum ad res præclare suscipiendas, ut Petrus Messias insinuat, addiderit, adeoque Imperatorem fecerit. Hujus, inquam, beneficii memor Rudolphus, ex Tabula confirmationum seu donationum, quas ANTE SE CVM CERTIS ONERIBVS *Romanæ Ecclesiæ Cæsares offerebant, omnibus his abrogatis, pure, simpliciter, absolute, sine ullis conditionibus aut oneribus, eadem concepit dedit obtulit confirmavit: suadente Paullo Castello Romanæ Sedis studiosissimo.* Ita quidem Bzovius. At non est verisimile, Rudolphum unius privati commodi caussa voluisse reipublicæ juribus multum adeo detrahere: aut in Rudolphi gratiam Electores Principes in illud facinus consensisse, quo haud aliud temere magis iniqvum & venia nulla dignum invenias. Sed & nonnulla eorum, quæ de Gregorii studio in Rudolphum narrantur à Bzovio, fabulis per sunt similia; carent sane testimonio fide digno. Nec vero quisquam forte ante Bzovium de Rudolpho impia adeo suspicatus

catus eſt. Itaque totum hoc videtur deberi Bzovianis commentis. Tutius utique credi poteſt Maximiliano Cæſari, allectum Rudolphum promiſſis illis (etſi vana fuiſſe eventus docuerit) à Papa in ſacrum bellum ſubſidiis, affirmanti. Acceſſit hauddubie petentis Papæ inportunitas, & memoria tot funeſtorum tumultuum, qui inter Cæſares & Papas de bonis hiſce fuerunt ab aliquot ſeculis, cumprimis Ottone quarto & Friderico II regnantibus, exorti. Illa certe anteacti temporis memoria non potuit non terrere in futurum. Vt tranquillitatis publicæ interfuerit, jacturam facere eorum quæ ſervari non poterant contra vim Papalem, niſi cum ſummo reipubl. periculo. Vtut ſit, nec donatio illa vim habet, utpote quæ ab Imperii Principibus non eſt confirmata: nec Imperii ſummæ quidem auctoritati per eam quidquam deceſſit.

Poſt Rudolphum etiam ALBERTVS tabulas aliquas Pontifici Bonifacio IIX fertur dediſſe anno 1303. Meminit quidem illarum Bzovius in illius anni hiſtoria: ſed non niſi paucis verbis earum ſummam attigit.

Baroni-

Baronius partem illarum recitat ad annum 996 num. 4. unde eam tranſcripſit in ſua Goldaſtus: ſed illa nihil facit ad noſtrum negotium. Baronius addit: *Confirmat itidem privilegia ab eodem Rudolpho & aliis Imperatoribus eidem Eccleſiæ Romanæ conceſſa. Ratificat quæ ſtatuta fuerant per Ludovicum Imperatorem Paſchali Papæ, & per Ottonem Joanni Pontifici. Et poſt reverentiam Patri exhibitam, & filialem amorem inſinuatum, Eccleſiæ jura defendit, & libertatem ejuſdem Eccleſiæ defenſurum adverſus quoſcunque ejuſdem perturbatores, adverſus quos bella movere, ſi opus ſit, pollicetur, ſpondens ſuum cum exercitu in Italiam adventum, ſi placeret.* Hæc Baronius. Unde diſcimus, nihil novi ab Alberto datum, ſed vetera tantum & patris dona eſſe ratihabita. Antiqua autem illa Cæſaream auctoritatem plane confirmant: & Rudolphi donum utut nimis ſit pingve, ſummo Cæſareo juri nihil detrahit: itaque nec per Albertum quidquam illi deceſſit.

HENRICI Septimi tabulas ipſas ſuo quidem *loco itidem* non habet Bzovius: at vero reci-

tat ille ad annum 1336 prolixas Ludovici IV Cæsaris literas ad Benedictum XII Papam, quibus reconciliationem suam expetiit, & ad 1355 annum Caroli IV tabulas Papæ transmissas, quæ utræque insertas illas Henrici complectuntur. Ne fraudare velle videamur quenquam rerum ejusmodi æqvum & veri cupidum judicem, recitabimus illas hoc loco quales à Bzovio accepimus. Licet enim nonnihil possint videri prolixiores, tamen vitandæ suspicionis omnis caussa, ne verbulum quidem detrahemus.

Sanctissimo in Christo Patri & Domino suo, Domino Clementi Sacrosancta Romanæ ac Universalis Ecclesia Summo Pontifici, Henricus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, cum reverentia debita, devota pedum oscula beatorum. Ferventi desiderio cupientes Sanctitatis vestræ pedibus, & Apostolicæ Sedi toto corde & animo zelum nostræ reverentiæ, fidei, & devotionis offerre, vestris sanctis monitis exhortationibus & mandatis, nos pro viribus coaptando, & honorem vestrum, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ & aliarum Ecclesiarum jura diligere, & pro posse protegere & servare; attenden-

tendentes propensius, quod nihil est, quod lumine clariore prafulgeat, quam recta fides in Principe, nihilque est, quod ita nequeat occasui subjicere, quam vera religio: & quod ad Dei timorem servandum, mandataque ejus custodienda factus est omnis homo, sed precipue Imperialis & Regalis potestas, que à Domino Deo est & ad ejus ministerium exequendum, & ad fidem & reverentiam sui nominis dilatandam in omnes regiones & regna: promittimus & obligamus nos cum omni efficacia Deo omnipotenti, Vobisque Domino nostro Clementi summo Pontifici, vestrisque successoribus, & Sacrosancta Sedi Apostolice & Romane Ecclesie, que Ecclesiarum omnium est caput & magistra, quod sacrosanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, Fidemque Catholicam fundatam super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso scilicet angulari lapide Christo JEsu, in quo omnis edificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in cujus nomine omne genu flectitur, celestium terrestrium & inferorum, nec est tamen aliud sub cœlo in quo salvari oporteat

credentes, toto corde & animo, pura fide & ſancta intentione conſervabimus, reverebimur. atque defendemus totis viribus, & toto poſſe: ac omnem hæreſin & ſchiſma, extollentem ſe contra ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam exterminabimus pro viribus: ac omnes hæreticos cujuscunq; ſectæ & conditionis exiſtant, facies quidem habentes diverſas, ſed caudas ad invicem colligatas, quibus vineam Domini Dei Sabaoth perdere & vaſtare nituntur, omnesque fautores, adjutores, valitores, & receptatores, ac defenſores eorum; & quod nullo tempore conjungemur confœderabimur parentela vel fœdere, vel unione quacunque, cum quocunque Sarraceno vel pagano, vel ſchiſmatico Rege, vel Principe, vel quocunque alio, fidei Catholicæ communionem non habente; neque cum aliquo rebelli vel inimico ipſius Romanæ Eccleſiæ, vel eidem manifeſte ſuſpecto. Item promittimus & obligamus nos omni efficacia & effectu, quod perſonam veſtram, ſtatum & honorem & ſucceſſorum veſtrorum, contra quemcunq; ſeu quoſcunque homines, cujuſcunque ſtatus præeminentiæ, vel dignitatis exiſtant, conſervabimus, defende-

fendemus, manutenebimus: nec non omnia privilegia Regum & Principum & Imperatorum Romanorum prædeceſſorum noſtrorum, cujuscunque tenoris vel continentiæ exiſtant, quocunque tempore, conceſſa Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ac Romanis Pontificibus, & Sedi Apoſtolicæ, & quibuscunque Eccleſiaſticis Prælatis & Miniſtris ipſorum, conſervabimus & manutenebimus, nec in aliquo unquam tempore contraveniemus, vel aliquem quantum in nobis erit, venire permittemus, quacunq; occaſione, vel titulo allegato juris vel facti. Imo ad perpetuam rei memoriam, & ſanctæ Eccleſiæ ſecuritatem, atq; cautelam, ipſa privilegia omnia, pro nobis & ſucceſſoribus noſtris ratificamus, confirmamus, recognoſcimus, innovamus, & denuo concedimus, prout melius & plenius poſſumus, ex certa ſcientia, ac omni efficacia, & effectu: volentes, ac etiam decernentes, quod ipſa generalis ratificatio confirmatio, recognitio, innovatio, & de novo conceſſio perinde robur obtineat perpetuæ firmitatis, ac ſi omnia & ſingula privilegiorum verba ſingulariter, & expreſſe, ac de verbo ad verbum præſentibus inſerta fuiſſent. Specialiter

autem & expreſſe, cum omni efficacia & effec
ſupradictis, ratificamus, confirmamus, recogn
ſcimus, innovamus & denuo concedimus omn
privilegia Conſtantini, Caroli, Henrici, Otto
quarti, Friderici ſecundi, atque Rudolphi R
gum & Principum ſeu Imperatorum Roma
rum, quocunque tempore conceſſa ſuper quib
cunque, cujuscunque continentia vel tenoris e
ſtant, Sancta Romana Eccleſia Romanisq
Pontificibus & Apoſtolica ſedi. Promittim
etiam & obligamus nos eam omni efficacia &
fectu, omni modo & forma, quo melius & e
cacius fieri poteſt, manutere, & conſervare
mnia privilegia cujuſcunq; conditionis, vel te
ris exiſtant; & nullo unquam tempore cont
venire, vel aliquem quantum in nobis eſt ven
permittere, quacunq; occaſione, vel cauſſa, vel
tulo allegato juris vel facti, per quoſcunq; Reg
vel Principes, ſeu Imperatores Romanos, & p
cipue per ſupra dictos Conſtantinum, Carol
Henricum, Ottonem quartum, Fridericum
cundum, atque Rudolphum conceſſa Sancta
mana Eccleſia ac Romanis Pontificibus & A
ſtolica ſedi, ſuper recognitione, innovatione
adno

adnotatione, conceſſione, quietatione, renuntiatione, & libera dimiſſione Terrarum & Provinciarum Sancta Romana Eccleſia ubicunque poſitarum, præcipue Marchiæ Anconitanæ, cum omnibus civitatibus, Terris, limitibus, terminis & confinibus ſuis, integraliter cum omnibus juribus, & jurisdictionibus earundem, Exarchatus Ravennæ & Pentapolis ac Romandiolæ & Bertenorii Comitatus, cum civitate Bononienſi & cum omnibus Civitatibus, Terris, limitibus terminis & confinibus, integraliter & cum omnibus juribus & juriſdictionibus earundem, Vallis quoque quæ Spoletana dicitur ſive Ducatus cum Civitatibus Peruſii atq; Caſtelli, & cum omnibus Civitatibus, terris, limitibus, terminis & confinibus integraliter & cum omnibus juribus & juriſdictionibus earundem: Maſſæ quoque quæ Trebaria nuncupatur: cum omnibus civitatibus, terris, limitibus & confinibus integraliter, & cum omnibus juribus & juriſdictionibus earundem: Patrimonium etiam beati Petri in Tuſcia, cum civitatibus Tuderti, Narniæ, Urbis veteris, & Reatæ & cum omnibus civitatibus, Terris, limitibus, terminis & confinibus

bus, integraliter cum omnibus juribus & juriſdictionibus earundem: Comitatibus quoque Sabinæ, civitate Interamnenſi: & cum arce Cæſaris & terra quæ dicitur Arnulphorum, cum omnibus Civitatibus, terris, limitibus, terminis & confinibus integraliter & cum omnibus juribus & jurisdictionibus earundem: Comitatus quoque Campaniæ atque Maritimæ, cum omnibus Civitatibus, Terris, limitibus, terminis & confinibus ſuis, integraliter & cum omnibus juribus & juriſdictionibus eorundem. Et ex abundanti, denuo, & ad majorem cautelam, ſupradictas omnes terras atque Provincias cum omnibus juribus & jurisdictionibus, terminis, limitibus & confinibus eorundem, & jus, & poſſeſſionem, & proprietatem ipſorum, cum omni plenitudine recognoſcimus, jure pleniſſimo ad jus & proprietatem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſpectare & omnimodo pertinere. Ac ipſas omnes terras atque Provincias adnotamus, innovamus, atq; concedimus, quietamus libere & dimittimus, reſtituimus & renunciamus. Nec non ad omnem ſcrupulum removendum, & ut pax & quies, atque tranquillitas inter Eccleſiam & Imperium jugiter

jugiter vigeat, & futuris dante Domino temporibus feliciter augeatur, & omnis contentionis & dissensionis cujuslibet materia præcidatur, prout melius & efficacius fieri & intelligi potest, concedimus ipsas, conferimus & donamus de novo. Promittentes, & obligantes nos, prout plenius & efficacius possumus, quod nullo unquam tempore occupabimus, vel occupari quantum in nobis est permittemus, Civitates loca, castra, Terras & Provincias supradictas, vel aliquam ipsarum, vel earum partem, nec in ipsis vel aliqua ipsarum, vel earum parte, jurisdictionem aliquam per nos, vel per alium geremus, vel exercebimus, nec jura aliqua, possessiones, vel tenutas habebimus, vel possidebimus in eisdem Terris vel Provinciis, vel aliqua ipsarum, seu parte earum, nec officium aliquod geremus per nos vel per alios Potestaria vel Capitania, seu quocunque nomine censeantur, in ipsis, vel aliqua ipsarum vel earum parte: & quod tanquam Princeps Catholicus, Advocatus & Defensor S. Romanæ Ecclesiæ, juvabimus ipsam, sibique assistemus contra quoscunque occupantes, invadentes, vel turbantes Provincias ipsas, Civitates,

loca, caſtra & Terras, vel aliquas ipſarum vel earum partem: & quoſcunque inobedientes ſeu rebelles Eccleſiæ, præcipue in Provinciis, Civitatibus, locis, Caſtris, & Terris eiſdem in nullo fovebimus, vel manutenebimus, ſeu per quoſcunque foveri, ſeu manuteneri, quantum in nobis eſt, permittemus; ſed contra ipſos aſſiſtemus, conſiliis, auxiliis, & favoribus opportunis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ac Romanis Pontificibus & Apoſtolicæ Sedi, quousque rebelles & ſubditi ad plenam reverentiam & obedientiam reducantur. Promittentes quoque, Sanctam Romanam Eccleſiam, & Eccleſias alias, & libertatem Eccleſiaſticam, & bona, jura, Prælatos & Miniſtros ipſarum manutenere, conſervare, & proviribus defenſare: Vaſallos quoque Romanæ Eccleſiæ contra juſtitiam non offendere; & quod devotos & fideles Eccleſiæ, etiam in Imperio conſtitutos, benigne tractabimus, & contra juſtitiam non opprimemus, nec per alium, quantum in nobis eſt, opprimi permittemus, ſed conſervabimus in juribus & juſtitiis eorundem. Prædicta autem omnia & ſingula inviolabiliter obſervare & obſervari facere; & nullo unquam

tempore

tempore contra venire, juramus ad ſancta Dei Evangelia, facto libro in manibus diſcreti viri Joannis de Malans Scholaſtici Eccleſiæ Tullenſis, veſtri Capellani nomine Romanæ Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ ac veſtro, ac de veſtro mandato ſpecialiter recipientis, de qua etiam receptione tam per noſtras præſentes quam per ipſius recipientis literas ſeu publicum inſtrumentum plane conſtat. Et ad prædictorum omnium perpetuam rei memoriam, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ac Sedis Apoſtolicæ & Romanorum Pontificum ſecuritatem atque cautelam, præſentes literas Regiæ Majeſtatis Sigillo munitas fecimus communiri. Promittentes & obligantes nos cum omni efficacia & effectu, quod poſt Imperialis diadematis coronationem ſuſceptam, prædicta omnia ratificabimus, confirmabimus, & recognoſcemus, & faciemus, & ſervabimus atque jurabimus, & de ſupradictis omnibus infra octo dies noſtras patentes dabimus literas quadruplicatas, harum ſeriem continentes, ad perpetuam rei memoriam, & ad ſecuritatem, & cautelam veſtram, & ſucceſſorum veſtrorum, & S. Romanæ Eccleſiæ, & Apoſtolicæ Sedis, Im-

perialis Majeſtatis typario communitas. Datum Lauſannæ V Idus Octobris, Anno Domini Milleſimo Trecenteſimo Decimo, Regni vero noſtri anno ſecundo.

Hæ ſunt tabulæ Henrici illius Luxelburgici Cæſaris, per ſane liberales in Romanum Pontificem, & bonorum Imperii multum prodigæ. Verumenimvero parum in iis roboris invenitur, nec Imperium illæ obligant. Non enim Electorum multo minus reliquorum Imperii Principum conſenſu probatæ ſunt: quod ad robur earum unice requiritur. Adhoc certum eſt Imperatori fuiſſe doloſe impoſitum à Legatis Pontificiis, quaſi tantum juris Papæ competeret per antecedentium Cæſarum liberales donationes. Bzovius utiqve in hiſtoria anni 1304 num. 1. notat ex ore Cardinalis Neapolionis Clementis Papæ nomine, Legatos Henrici Avenione *formulam inaugurationis Henrici audiiſſe & ſcriptam accepiſſe, in ſe recipientes, ut Henricus futurus Imperator verba quædam in præjudicium Apoſtolicæ Sedis & omnium Eccleſiarum prolata antiquaret.* Et tamen in formulis donationum anteacti

ævi

ævi tale quid inveniri, nemo docuerit : præsertim cum & ipsarum plæræque sine dubio ex præscripto Romanæ curiæ fuerint confectæ. Qvid est notius præterea, quam donationem Constantini merum esse curiæ Papalis commentum? & tamen Cæsar inductus est eam hisce suis tabulis, contra morem omnis retro ævi, confirmare. Non tangam fraudulentas dolosasque persvasiones reliquas in clarissima luce. Itaque cum mala adeo fide cum Cæsare fuerit actum, summo merito restitui in integrum jura Imperii debuerunt; si illa imprudente isthac donatione aliqvid detrimenti cœpissent. Et vero vix illas tabulas curaverat confici Henricus, cum meliora edoctus, itinere in Italiam suscepto, minime omnium ex præscripto illarum videndum sibi existimavit : si Bzovio hosti jurium Imperii credimus illa natranti num. 4. 5. & 6. Qvamvis ampliſſima porro sit donatio isthæc, tamen summam auctoritatem Cæsarum per eam non esse extinctam, argumento luculentissimo est, quod ipsemet Clemens Papa in eam mitem sententiam tabulas illas fuerit interpretatus.

Etenim ipſi Vrbi Romæ Henricus usque in adventum ſuum, Senatorem ſive Præfectum ſummum dedit Ludovicum Sabaudum quingentis equitibus armatum; ubi adveniſſet, primores Romanos in fidem ſuam ſacramento adegit, obſides imperavit: hiſce inter alia verbis Romanos cives affatus eſt: *Non longi itineris laborem ſibi fuiſſe gravem, conſideranti SUOS ſe Romanos, amantiſſimum SIBI populum viſurum, cum quo latos jucundosque dies perageret.* Nihil horum latuit Clementem jam ante coronationem: & tamen per delectos Cardinales Henricum ungi & Imperatorem renunciari curavit, nullo verbo injuriam aliquam conqveſtus. Cum peracta coronatione Henricus graviſſime tuliſſet ſcriptum ſibi à Clemente, quaſi *ſacramentum fidelitatis* præſtitiſſet: Clemens hoc qvidem ad animum revocavit, edita in Concilio Viennenſi illa proteſtatione qvam lib. 2. tit. 9. Clementinarum edidit Joannes XXII: at ne tum qvidem inclementer qvidqvam in Henricum jam defunctum dixit, qvaſi Pontificum jura Romæ invaſiſſet. Non profecto ſilentio præteriiſſet talia

talia Clemens & qvidem offenſus, niſi rite & jure facta illa ab Henrico exiſtimaſſet. Habet hæc omnia ipſe Bzovius ad annum 1310 num. 2 & ſeqventibus, multum qvidem conqverens de Cæſare, ſed ex ſuo perverſo ingenio, non autem quaſi idem fecerint Clemens & delecti ab illo Cardinales.

Henrico defuncto qvi ſucceſſit LVDOVICVS IV Cæſar, cum iniqviſſimis Pontificibus omnem vitam colluctatus, tabulas donationis nullas edidit. Nam etſi in iis literis, quas anno 1336 ad Benedictum XII datas, recitat Bzovius atqve ex illo Hervvartus, longe ampliſſimorum munerum ſpem fecerit, pacis ergo: effectu tamen caruit negotium per inſolentiam ipſiusmet Papæ. Ex adverſo jura vetera Imperii multis modis Ludovicus fortiſſime aſſerta qvaſi poſtliminio recuperaſſe poſſit videri: qvod ſeqvente capite fiet clariſſimum.

Omnibus Cæſaribus qui antecéſſerant magis benignum ſe Papis exhibuit CAROLVS qvartus. Hujus autem binæ donationum tabulæ feruntur, alteræ anno 1355 Innocentio

nocentio ſexto, alteræ 1368 Vrbano VIto datæ. Priores ipſas recitat Bzovius num. 8, earum argumentum num. VII. poſteriorum ſummam num. 1: ſuo utrumqve anno. Nimis prolixæ ſunt tabulæ ipſæ: ergo ſatis videtur eſſe, ſi ſummas ambarum adferamus, & quidem qvales eas produxit ipſe Bzovius. Priorem hiſce verbis auctor ille una cum coronationis Cæſareæ hiſtoria proponit. *Inter Miſſarum ſolennia, Petrus Oſtienſis Epiſcopus, & Ægidius S. Clementis Cardinales Legati, poſtquam Sacramentum ab eo ex præſcripta formula Eccleſia & Summo Pontifici dictum audiviſſent, ſacro oleo inunxerunt, & Imperatorem conſecratum, diademate, ac reliquis inſigniis Imperii ornarunt: cum is omnia, quæ olim V. Cal. Maji, anno 1347. Tridentini, in manibus Gerardi Archidiaconi Sedis Apoſtolicæ Nuncii, nunc Epiſcopi Tridentini, ad inſtar Henrici VII promiſerat* (de qvibus videatur Bzovius ad annum illum) *tum ante, tum poſt coronationem confirmaſſet, innovaſſet, conceſſiſſetque Romanæ Eccleſiæ; datis litteris, in quibus Henrici VII diploma datum Lauſannæ V Idus Octob. inſeruit, & ad*

& ad cuius inſtar, Romanum Ducatum, Marchiam Anconitanam, Exarchatum Ravennæ, Pentapolim, Romandiolam, Comitatum Bretenorii, Civitatem Bononienſem, Vallem Spoletanam cum toto Ducatu, Comitatum Peruſii & Caſtelli, Maſſam Trebariam, Patrimonium Beati Petri in Thuſcia cum civitatibus Tuderti, Narniæ, Urbis veteris, & Reatæ, Comitatum Sabinæ, Civitatem Interamnem, Arcem Cæſarum cum terra Arnulphorum, Campaniam & Maritimam cum omnibus civitatibus, Romam & Ferrariam cum omnibus ad eam ſpectantibus, Regnum Siciliæ cis & ultra Pharum, Sardiniam & Corſicam, Comitatum Venuſinum, civitatem Avinionem, & omnia alia bona ac jura Eccleſiæ, Pontifici Romano ab Imperatoribus olim data approbavit, & aurea bulla quatuor diplomata ejus approbationis, innovationis & conceſſionis ſignata, Legato Sedis Apoſtolicæ dedit Laterani Nonis Aprilis, Anno Domini M CCC LV, Regnorum IX Imperii I. Inter alia Carolus juravit, quod 1. In Italia, nullos Vicarios Vrbibus Imperialibus præficeret, ſine ſcitu Pontificis. 2. Vi-

cariis quos urbibus præficeret, neceſſitatem juriſjurandi imponeret, ut Eccleſiam Romanam adverſus quoſvis hoſtes tuerentur. 3. Ipſe pro Eccleſiæ bonis ac juribus, propriis ſumptibus tamdiu militaret, quoad illa ab iniquis poſſeſſoribus vindicaret. 4. Pontificiarum partium homines à Gibellinis tueretur, neq; illos opprimi ſineret. 5. Ægidium Cardinalem Legatum adverſus tyrannos laborantem juvaret. 6. Proceſſus ab Henrico avo contra Florentinos & Robertum Siciliæ Regem factos abrogaret. 7. Univerſitatibus, communitatibus, aut ſingulis perſonis in Italia omnes injurias anteceſſoribus Imperatoribus & ſibi quoquo modo factas remitteret. 8. Ex eo, quod propter abſentiam Pontificis, formula antiqua inaugurationis Imperatorum, in eis conſecratione ſervata non fuit, nihil contra recens in litteris Legatorum præſcriptam opponeret, aut privilegiis Apoſtolicæ Sedis derogaret; quominus ejus inpoſterum ſucceſſor, aut non poſſit à Romano Pontifice coronari, aut eidem Romano Pontifici ea omnia obſequia præſtare, quæ in antiqua formula præſcripta ſunt. 9. Romana urbe ſtatim à coronatione diſcede-

discederet, neque invito Pontifice reverteretur. Extat in libr. 3. privileg. Rom. Eccles. pag. 132. 234 328. & autographum in mole Hadriani. De posterioribus Bzovius ita loquitur. *Carolus antequam Italiam intraret, Gerardum Naumburgensem Episcopum Oratorem misit qui Pontifici adventum Imperatoris inprimis renunciaret: deinde solitum diploma Imperiale confirmationis jurium Ecclesiæ Romanæ, & obedientiæ debitæ deferret. In eo, ad 3 Idus Aprilis, bulla aurea signato & jurejurando affirmat, se pro dignitate Sedis Apostolicæ in Italiam venire: neque velle iuribus & libertatibus illius quicquam detrahere: quin potius tyrannos adversus eam sævientes, bonaque illius usurpantes & occupantes reprimere, neque vel minimum ei eripere, quod exemplo antecedentium Imperatorum, & præsertim HENRICI avi (cujus diploma suo diplomati inseruit) præsenti instrumento, consentientibus Imperii Principibus, Romana Ecclesia confirmaret omnia jura privilegia, bona, urbes, terras, provincias, regna olim ab Imperatoribus Christianis, Constantino Magno, Ottone, Carolo, & reliquis seu donata seu*

probata : & præcipue Marchiam Anconitanam, Exarchatum Ravennæ, Pentapolim, Romandiolam, Comitatum Bretenorii, Civitatem Bononiensem, Vallem Spoletanam cum toto Ducatu, Comitatum Perusii & Castelli, Massam Trebariam, Patrimonium B. PETRI in Tuscia, cum civitatibus Tuderti, Narniæ, Urbis veteris & Reatæ, Comitatum Sabinæ, Civitatem Interamnensem, Arcem Cæsarum cum tera Arnulphorum, Campaniam & Maritimam cum omnibus civitatibus, Romam & Ferrariam cum omnibus ad eam spectantibus, Regnum Siciliæ cis & ultra Pharum, Sardiniam & Corsicam, Civitatem Beneventi, Comitatum Venusinum, Civitatem Avinionensem cum omnibus pertinentibus. Hæc Carolus quartus Romanæ Ecclesiæ instrumento publico, & Sacramento confirmabat, insertis literis Henrici VII. Imperatoris datis Lausannæ. Præsentibus testibus, quorum hæc sunt nomina. Albertus Patavienſis, Lambertus Spirensis, Joan. Brixiensis, Gerardus Naumburgensis, & Otto Mindensis Ecclesiarum Episcopi. Illustres; Albertus & Leopoldus fratres, Austriæ, Stiriæ & Carinthiæ

thia *Duces: Johannes & Jodocus Imperatoris filii, Marchiones Moraviæ. Spectabiles, Joannes de Habesburg: Burchardus Burgravius Magdeburgenſis, Joannes & Burchardus de Retz Comites: Nobiles Vlricus de Boczkovicz, Sdenco & Albertus fratres de Sterenbergh, Rudolphus de Eckertſon, Stephanus de Lembergh, Conradus de Baccendorff, & alii quamplures Comites, Nobiles, Imperatoris & Imperii Sacri fideles. Extat diploma authographum in mole Adriani.*

Hæc ita Bzovius. Cujus fides licet multum ſit ſuſpecta, nunc tamen in dubium illam non vocabimus, qvum à moribus Caroli illius nihil alienum hic deprehendamus. Obſervandum autem venit, priores tabulas à poſterioribus longe diverſas eſſe. Nam in prioribus quidem fœda multa & indigna promiſit Carolus: qvorum in poſterioribus memoria nulla repetitur. Nec tamen in ulla earum alia bona Papæ donantur, præter illa quæ præcedentium Cæſarum tabulis jam continebantur: ſi Comitatum Venuſinum & Avenionenſem urbem excipias, de qvibus infra

agendum erit in Regni Burgundici rebus. Laborant vero utræqve tabulæ hæ non minus qvam illæ Henrici. Nec enim ulla harum consensu Electorum, multo minus aliorum Principum roborata est. Hinc in prioribus nulla omnino fit consensus illius mentio. In posterioribus legas qvidem illa: *consentientibus Imperii Principibus*: sed Principum nomine non Electores aut omnium Principum ordo intelligitur, sed soli hi, qvi testes scribendo adfuerunt, pauci illi & minime primarii. In fœda certe illa priorum tabularum promissa nemo Principum consensit. Eoque neutræ harum tabularum magni momenti; priores plane nauci sunt. Nec tamen hisce etiam tabulis exhausta est universa Imperii in Papalia bona auctoritas: sed omnia restringenda sunt intra limites dominii utilis pleni. Hinc statim à coronatione, simul ac Tibur concessisset Cæsar, *Severissimum MANDATVM dedit, ut finem tandem Romani mutandis novandisque rebus imponerent, memores sacramenti apud Romanum Pontificem semel depositi; quod si violatum iverint, aut si Legato etiam*

tiam Pontificis rebelles fuerint, perfidiam illorum se armis vindicaturum: qvæ ipſiſſima ſunt verba Bzovii num.9 ad annum 1555. Nihil vero mandare ille potuiſſet Romanis, & quidem Papa non repugnante, (ut hoc ſane fecit ipſo petente) niſi aliquam Cæſaream auctoritatem credidiſſet Cæſar in Romanos ſibi ſupereſſe. Quod enim noluerit Romanis illis aſſentiri, *qui urgebant ut Urbis poſſeſſionem invaderet, & Romanos in antiqvum ſtatum reſtitueret*, (qvod heic refert Bzovius) id pro indicio omnis Cæſareæ auctoritatis depoſitæ, minime accipi debet; utpote qvum Romanorum illud deſiderium tenderit ad exuendam omnem Papalem jurisdictionem, qvam tollere non ſane fas erat, & licebat integram tueri ſalvis Imperii ſummis juribus.

QVI Carolum ſecuti ſunt Cæſares, num & ipſi omnes confectis tabulis aut vetera confirmaverint Pontificibus, aut dederint nova, non ſatis compertum habeo. Nec enim tabulæ illæ hactenus quod ſciam prodierunt in lucem. Ex Bzovii Annalium tomis viginti tamen deprehendere eſt, non tantum

tantum ab iis qvi à Papis coronati ſunt, ſed etiam ab aliis ad Ferdinandum primum usque, tabulas aliqvas profectas eſſe, in confirmationem donationum priorum. Num quid à nonnullis ſit additum demptumve, me, fateor, latet. Additum nihil eſſe, videtur ſignificare juramenti à Sigiſmundo Cæſare præſtiti formula, qvam in hiſtoria anni 1433 recitat Bzovius. Inſeremus illam heic etiam nos in majorem fidem. *Hoc ipſo die, tum ante tum peracta inauguratione, Sigiſmundus, juramenta, quæ per literas & Oratores Eugenio & Sedi Apoſtolicæ aliquoties ſcripſerat, feceratque, tum voce in coram omnibus quorum intererat, tactis Evangeliis, Cruce, & Sanctorum Reliquiis innovavit, tum datis ſignatisque ex more quatuor diplomatibus confirmavit juravitque, ſcilicet Eccleſiam & Fidem Catholicam pura fide totis viribus conſervare reverenter ac etiam defendere; omnem hæreſin & ſciſma & hæreticos quoslibet, fautoresq; & receptatores, ac etiam defenſores eorum exterminare pro poſſe; nunquam cum Saraceno, pagano, hæretico, ſchiſmatico, ſeu alio quolibet communionem Catholicæ Fidei non*

non habente; aut cum aliquo alio Romanæ & universalis Ecclesiæ inimico, vel rebelli, seu eidem manifeste suspecto, unionem quamlibet, parentelam, aut confœderationem inire; sed tam Eugenii quam ejus successorum Rom. Pontificum personas, honorem, & statum manutenere, defendere, ac conservare contra omnes homines, cujuscunq; existerent præeminentiæ dignitatis aut status: privilegia omnia per prædecessores suos Reges & Imperatores Romanorum, Romanæ Ecclesiæ ac aliis quibuslibet Ecclesiis, quocunque tempore concessa, & cujuscunque continentiæ, specialiter per Constantinum & Carolum Magnos, per Henricum, Ottonem IV, Wenceslaum & Ruppertum prædecessores ipsius, præsertim super concessione advocatione, recognitione, quietatione, & libera admissione terrarum & provinciarum Romanæ Ecclesiæ ubilibet positarum, præcipue Marchiæ Anconitanæ cum omnibus civitatibus, terris, limitibus terminis & confinibus suis integraliter, cum omnibus juribus & jurisdictionibus earundem: Exarchatus Ravennæ & Pentapolis, ac Romandiolæ, & Bertenorii Comitatus, cum Civitate Bononiensi, & cum

omnibus Civitatibus, terris, limitibus termin
& confinibus, integraliter, & cum omnibus jur
bus & jurisdictionibus earundem; vallis quo
qua Spoletana dicitur sive Ducatus, cum Civ
tatibus Perusii atque Castelli, & cum omnib
civitatibus, terris, limitibus, terminis, & con
nibus, integraliter & cum omnibus juribus &
jurisdictionibus earundem: Massa quoque qu
Trebaria nuncupatur, cum omnibus civitatibu
terris, limitibus, terminis & confinibus, integr
liter, & cum omnibus juribus & jurisdiction
bus earundem: Patrimonii etiam Beati Pet
in Thuscia, cum civitatibus Tuderti, Narni
Urbis veteris, & Reata cum omnibus civitat
bus, terris, limitibus, terminis & confinibus, i
tegraliter cum omnibus juribus & jurisdicti
nibus earumdem. Comitatus quoque Sabin
cum Civitate Interamnensi, & cum arce Cesar
& terra quæ dicitur Arnulphorum, cum omn
bus civitatibus, terris, limitibus, terminis &
confinibus & cum omnibus juribus & juris
ctionibus eorundem. Comitatus quoque Cam
paniæ atque Maritimæ, Urbis Romæ, Ferrariæ, r
gnorum Siciliæ, Sardiniæ & Corsicæ, Comitat
Vena

Venayſini, cum omnibus Provinciis, Ducatibus, Comitatibus, Civitatibus, oppidis, caſtris, locis, terris, limitibus, & territoriis ubilibet poſitis, Sedi Apoſtolicæ Romaniſq; Pontificibus ſub quocunque tenore conceſſis, confirmare, & ex certa ſcientia innovare, ac etiam quatenus opus eſt, de novo concedere, eaque omnia ad proprietatem ipſius Eccleſiæ pertinentia eſſe recognoſcere; quemadmodum de facto per diplomata data, ſignataque, recognovit, conceſſit, innovavit, confirmavitque; addito jurejurando, quod ipſas, nullo, inquit, unquam tempore occupabimus vel occupari, quantum in nobis eſt permittemus, civitates, loca, caſtra, terras, regna, & provincias ſupra dictas, vel aliquas ipſarum, vel earum partem; nec in ipſis, vel aliqua ipſarum vel earum parte juriſdictionem aliquam per nos vel per alium geremus, vel exercebimus: nec jura aliqua poſſeſſiones, vel tenutas habebimus, vel poſſidebimus in eiſdem terris vel provinciis, vel aliqua ipſarum, ſeu parte earum: nec officium aliquod geremus per nos, vel per alios, Poteſtaria, vel Capitaniæ, ſeu quocunque nomine cenſentur, in ipſis vel aliqua ipſarum, vel earum

parte: & quod tanquam Princeps Catholicus, Advocatus, & Defensor Sancta Romana Ecclesia juvabimus ipsam, sibique assistemus, contra quoscunque occupantes, invadentes vel turbantes, provincias ipsas, civitates, loca, castra & terras, vel aliquas ipsarum, vel earum partem: & quoscunque inobedientes, seu rebelles Ecclesia, præcipue in provinciis, civitatibus, locis, castris, & terris, eisdem in nullo favebimus, vel manutenebimus, seu per quoscunque faveri, seu manuteneri, quantum in nobis est, permittemus; sed contra ipsos assistemus, consiliis, auxiliis, & favoribus opportunis Sancta Romana Ecclesia, ac Romanis Pontificibus, & Apostolica Sedi, quousque rebelles & subditi, ad plenam reverentiam & obedientiam reducantur. Promittentes quoque, Sanctam Romanam Ecclesiam, & Ecclesias, & libertatem Ecclesiasticam, & bona, jura, prælatos, & ministros ipsarum manutenere, conservare, & pro viribus defensare, Vassallos quoque Romana Ecclesia, contra justitiam non offendere: & quod devotos, & fideles Ecclesia, etiam in Imperio constitutos benigne tractabimus, & contra justitiam non opprimemus, nec

nec per alium quantum in nobis eſt opprimi permittemus, ſed conſervabimus in juribus & juſtitiis eorundem. Pradicta autem omnia & ſingula inviolabiliter obſervare, & obſervari facere, & nullo unquam tempore contra venire, juramus ad Sancta Dei Evangelia, &c. Datum Roma pridie Kalendi Junii. anno Domini M CCCC XXXIII.

Heic nihil additum obſervare eſt, imo Avenionis nulla fit mentio præter morem, vitio tamen forte deſcriptoris. Carolo V Cæſare Parmam & Placentiam novo dono Pontificibus acceſſiſſe ſunt qui memorent. Et vero Cæſar ipſe in literis ex Hiſpania ad Cardinales anno 36 miſſis, in quibus de Papa Clemente VII vehementer conqveritur, hiſce inter alia verbis utitur: *Parmam & Placentiam à Romani Imperii feudo disjunctas, Sedi Romana nullo jure coacti poſſidendas reſtituimus.* Id qvando & quemadmodum ſit factum, haud conſtat: niſi quod ſuſpicet, quo tempore Carolus primum Cæſar dictus eſt, illum ad hæc donanda inductum. Jam tum ſcilicet anno 1512 qvum Gallis Mediolano pulſis

utraque urbs illa Julio Pontifici ultro ſeſe dediſſet, hic illas ut partem Exarchatus Ravennatenſis Pontificio juri aſſerere niſus eſt, ſed vehementer conatibus illis adverſante Maximiliano primo Cæſare: quod ex Guiccardini libro decimo & undecimo manifeſtum eſt. An noviter electo itaque Cæſari Carolo, nondum ſatis Imperii jurium perito, per malas artes aliquid extortum eſt? In iis tabulis quas Bononiæ in ſolemnibus coronationis ſuæ Clementi exhibuit, idem eſſe repetitum, ab omni eſt veroſimilitudine alienum. Plane alio animo fuiſſe, quando Bononiam Carolus tenderet, teſtis eſt Surius in hiſtoria anni 1529: *Hoc etiam*, inquit ille, *anno Clemens Pontifex adventanti è Genua Cæſari, & Placentiam contendenti tres legatos obviam miſit, qui à Pontificiæ ditionis fines intrante ſolitum jusjurandum acciperent, nunquam ipſum Pontificis libertatem violaturum. Juravit Cæſar verbis rite conceptis, ſed ita tamen ut ſe de ſuo jure nihil remiſſurum teſtaretur. Quod putant quidam ideo eum feciſſe, quod Placentiam & Parmam Mediolanenſi Imperio antiquitus attributas*

butas repeteret, quandoquidem Mediolanenſe dominium Imperatorum ſemper beneficiarium fuiſſet. Hæc Surius: aut potius Paulus Jovius, qui hæc totidem pene verbis narrat *lib. 27.* Quinimo jam tum anno 1526 Carolus ad ipſum Clementem VII Papam hiſce verbis uſus eſt in literis illis apologeticis ex Hiſpania, tum quando aliæ ad Cardinales mitterentur, curatis, §. 39: *In quem uſum non tam exagitandum videretur, ſi noſtri duces & milites, qui ſua virtute ac viribus Parmam & Placentiam Eccleſiæ reddidere, ac ab hoſtium finibus evulſere totiensque tutati ſunt, ut illis victum quærerent, ac de his, prout de reliquis ab hoſtibus recuperatis diſponendum cenſerent. Potiſſimum cum ita hæ civitates eſſent ex fœdere Leonis conſignatæ, tenendæ duntaxat eo jure quo ante per ipſum Leonem tentæ fuerant. Quod jus tamen nullum erat, quandoquidem ad feudum pertinerent Imperii, eſſentq; pars Ducatus Mediolani: & illis nullum Eccleſia Romana titulum validum, nec ab Imperio, nec ab eo qui dare poſſet obtinuerit.* Vtcumque vero hæc ſese habeant, id certum eſt, Cæſarem Carolum

lum diu poſt, utramque urbem illam, ſumme licet indignante' Paulo III Farneſio, qui illas filio ſuo Petro Aloiſio Romanæ Eccleſiæ nomine dederat, tanquam Cæſarii juris urbes & partes Mediolanenſis Ducatus, vindicaſſe; imo Placentiam à Cæſare occupatam, ſero demum & poſt graviſſimum bellum, Farneſiis reddi-tam. Quam rem cum alii tum inprimis præ-clare perſecutus eſt hiſtoricorum ævi noſtri princeps Jacobus Auguſtus Thuanus libris quarto ſexto & octavo. Non diſputabo heic, utrum urbes illæ ad Ravennatem Exar-chatum, an ad Ducatum Mediolanenſem jure pertineant, quamvis alias non fuerit probatu difficile, ſaltim unam illarum non fuiſſe an-tehac Pontificii juris: Ex iis tamen quæ mo-do attulimus id patet, ægre Cæſarem Caro-lum tandem illas urbes Pontifici conceſſiſſe: nec id quidem factum prævio Ordinum Im-perii conſilio: quod fieri par erat, ſi robore aliquo valere debeat Cæſaris ceſſio. Papam certe Paulum III propriis juribus diffiſum, & Carolum agnoviſſe non competere ſibi alie-nandi arbitrium, argumento eſt quod dona-

tionem

tionem filio ſuo factam Papa à Cæſare ratihaberi petierit: Cæſar vero id recuſaverit, eo prætextu, *ſi illa civitates ad Imperium pertinerent, non poſſe ſe in ditionis ac dignitatis Imperialis præjudicium eas alienare.* Quæ cum narret Thuanus lib. 4, non eqvidem dubito ita tandem conceſſiſſe illas urbes Carolum, ut juribus Imperii ſatis caverit. Et vero proculdubio non in aliud jus tranſierunt illæ urbes, qvam qvo tenentur à Pontificibus reliqua omnia: hoc eſt ſalva ſumma auctoritate Imperii: qvam ſalutarem clauſulam omni donationi Cæſarum tacite ſubeſſe, ſæpius jam tum monuimus.

POST Carolum num quid novatum ſit in tabulis Cæſarum, eqvidem neſcio. Id conſtat, Ordinum Imperii conſenſu nihil præter ſolitum Pontificibus acceſſiſſe. Ex quibus omnibus liquido patet id quod probandum initio ſuſcepimus: aperto aliquo & expreſſis verbis concepto dono, Imperii limitibus Pontificum bona hactenus ſubducta non eſſe.

Claudemus hunc omnem ſermonem verbis magni Juriſconſulti Antonii de Roſellis,

deſumptis ex libro cui fecit quondam titulum *de Monarchia*. Etſi enim liber ille per ſacrum prohibitorum librorum indicem patrum memoria proſcribi cœperit: quoniam tamen ætatem habet, & multa eſt doctrina refertus, nec alia qua culpa ſævam illam meruerit Pontificiam pœnam, qvam qvod juribus Cæſarum plus juſto viſus ſit favere, non eſt fortaſſe quod nunc quidem illa cenſura moti, omnem verbis ejus auctoritatem detrahamus. *Pontifex*, inquit, *in dictis bonis donatis ſummi Principis exequitur poteſtatem, quaſi ſignificet, quod exercitium habet jurisdictionis & poteſtatis. Et ſic utile dominium jurisdictionis habet: quia directum eſt penes Cæſarem quod non poterat nec poteſt in perpetuum ab ejus oſſibus ſeparari. Habet ergo Papa executionem poteſtatis, & non dominium poteſtatis, id eſt, jurisdictionis, quia juriſdictio eſt poteſtas de publico introducta, l. 1. ff. de jur. omn. iud. Unde infero, quod quoad directum & utile dominium ipſarum rerum donatio tenuit, ſicut tenuiſſet alia particularis alienatio rerum particularium: ſed quoad juriſdictionem, dico quod quantum*

tum ad utilem jurisdictionem, non directam, adhuc teneat alienatio. Sicut videmus quod cottidie Princeps Ducatus, Comitatus, & Regna elargitur; & tamen retinet in habitu & directo dominio ipsam jurisdictionem & jus Imperii in bonis aliis commissis. Ut in cap. 1. de feud. March. Ducat. & Comit. & in iuribus supra illis. Ita & in his bonis Ecclesiæ donatis jus Imperii & iurisdictionem retinuit atq; retinet, quamvis utile dominium, eius etiam exercitium Pontifici commiserit.

CAPUT XXI.

Terras Pontificum Romanorum, non præscriptione vel alio aliquo titulo, Imperii ditione & iuribus excidisse.

CVm dono Cæsarum non sublata esse summa Imperii jura in Paparum bona, jam pateat; consequens est, uti videamus num id factum sit titulo quodam alio: aut si nondum sit factum num merito id fieri debeat. Et quidem præscriptione longi temporis amissa illa summa jura, sunt qui censeant. Quos ab aliis fateor minus recte confutari eo argu-

mento, quaſi præſcriptio adverſus Imperii auctoritatem locum non inveniat, propterea quod unice illa valeat ex arbitrio legum civilium Romanarum. Etenim jam tum aſſeruimus, ut uſucapionem ita & præſcriptionem aliquam ex ipſo naturæ inſtituto vim habere. Ergo non omnino improbanda ſunt illa Bellarmini lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 9 de bonis Pontificum: *Etiamſi nihil horum* (donationum Cæſarearum ſcilicet) *exſtaret, abunde ſufficeret præſcriptio DCCC annorum, Nam etiam regna & imperia per latrocinium acquiſita, tandem longo tempore fiunt legitima. Alioqui enim quo iure Julius Cæſar occupavit Romanorum Imperium? & tamen tempore Tiberii Chriſtus ait Matth. 22 reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari. Quo iure Franci Galliam, Saxones Britanniam, Gothi Hiſpaniam invaſerunt? & tamen quis hoc tempore Regna ab illis conſtituta illegitima eſſe diceret?* Vt ingenue etiam ita non omnino male Paulus III, *cum de ſumma ipſius poteſtate aliquando inter familiares mentio incideret, ridere ſolitus eſt ut ſcholaſticos & rerum rudes, qui à Chriſto eam tam anxie repeterent,*

terent, *cujus se possessionem vel solam optimum & firmissimum titulum habere dicebat, quam viribus opibusque summis, civitatibus munitissimis, & potentissimorum Principum sibi conjurantium auxilio tueri ac defendere posset.* Quæ alicubi refert Petrus Pithœus. Hæc inquam non omnino rejicula sunt, si de potestate sermo sit non illa divinarum rerum & quæ creditur cœlitus collata, quam scilicet nulla usucapio potest tueri, ut quæ in rebus mere humanis tantum valeat: nec de omni exceptione majore aliqua vi in bona Pontificia, quæ Imperatoriam excludat; huic enim nondum esse præscriptum, jam demonstrabimus. Admittimus igitur & nos, si dudum nemine Imperii causam agente, Pontifices in terris suis omnem excluserunt Imperii auctoritatem, illum unum tacitum consensum sufficere Pontificibus posse ad omnimodo plenam bonorum suorum possessionem, nullo licet alio jure suffultam. Verum enimvero aliter se rem habere, nisi fallor, liquido probabimus.

Principio enim constat apud omnes, ad hæc usque tempora Regibus Germaniæ nomen

men Cæſarum Romanorum illibatum manſiſſe. Idque non tantum quod ipſi ſoli hoc ſibi nominis fortaſſis dederint, ſed quia & omnes populi reges ac principes extra Imperii limites poſiti, & ipſimet Romani Pontifices ultro ac communi quodam conſenſu idipſum, nemine diſſentiente, hactenus ſemper approbaverint. Nec vero cuiquam alii in omni orbe Chriſtiano Auguſtum illud nomen à quoquam tribuitur. Involavit quidem barbara ambitione Ruſſorum Princeps in Cæſareum nomen, eoque Czar vult audire, quaſi major Regia dignitate: non Romanorum tamen ſed Ruſſorum Czar, cupit ipſemet cenſeri. Hiſpanorum etiam nonnulli Reges Imperatorium titulum affectaverunt inani quadam arrogantia: ſed à prudentioribus caſtigata ſuperbia, intra juſtos modeſtiæ fines titulus illorum dudum rediit. Nec quiſquam tamen eo vecordiæ proceſſit ut Romanorum ſe Imperatorem diceret: Hiſpaniæ vel ſimpliciter Imperatorio nomine, quamvis faſtu turgidi, fuere contenti. Qvum Ferdinandus id nominis primus Caſtellæ rex Imperato-

peratorem ſe feciſſet appellari, & Cæſar noſter Henricus III ac Victor Papa, acriter eum perſtrinxerunt: quam rem late perſeqvutus eſt Joannes Mariana accuratiſſimus omnium Hiſpaniæ hiſtoricorum *lib. 9. cap. 5.* Ipſemet Mariana de Alfonſo VI ita loquitur: *Omnino ex hoc tempore Alfonſus Rex Imperatoris* (*JURE AN INJURIA non diſputo*) *ſed nomen tamen deſumpſit Imperii.* Idem de Alfonſo Arragonio lib. X cap. 8: *Alfonſus ſoceri exemplo ſe Hiſpaniæ Imperatorem dicit, ſi amplitudinem ditionis conſideres haud temere, cum Regum potentiſſimus evaſiſſet omnium qui poſt Hiſpaniæ cladem extiterunt: IMPRUDENTER tamen, cum ex alieni juris ditione atque temporario imperio tantos ſumeret ſpiritus.* Ex quibus diſcimus, non Reges tantum Hiſpaniæ ſed & alios quoſque Hiſpanos prudentiores ipſos arrogatum temere nomen improbaſſe. Certe Romani Imperatoris nomen etiam ipſi illi Regibus noſtræ Germaniæ non fecere controverſum. At vero non eſt Romanus Imperator niſi cui ſummum ſaltim jus competit in Vrbem Romam. Recte enim

jam

jam olim Fridericus I Cæſar legatis Adriani Papæ reſpondit: *Cum divina ordinatione ego Romanus Imperator dicar & ſim, ſpeciem tantum dominantis effingo, & inane ubique porto nomen ac ſine re, ſi Urbis Romæ de manu noſtra poteſtas fuerit excuſſa.* Non negaverim, regalia quæ appellantur Pontifici competere, nec hactenus bene argumentatum Fridericum Cæſarem, quaſi regalia illa ſi ſint Pontificis, ipſe non ſit Romanus Imperator; ſatis enim eſt ad Cæſareum nomen tuendum ſumma poteſtas, unde regalia illa Pontificum dependeant. Hac vero etiam ſublata, inane fore nomen illud, ultro fatemur. Cum jure igitur & merito nomen illud convenire Regibus noſtris fateantur ipſi Pontifices, apertiſſimum eſt, ſummam poteſtatem hodieq; Cæſaribus noſtris ſupereſſe. Quoniam ipſius Vrbis Romæ autem illa eſt conditio, multo magis & reliqua in ditione eſſe Imperii, vel uno illo titulo Cæſareo innuitur, atque extra omnem controverſiam collocatur.

Illius ſummæ poteſtatis perpetuo ſuperſtitem poſſeſſionem, indicat quam maxime præte-

præterea, jus illud Regum noſtrorum coronæ Romani Imperii in ipſa Vrbe ſibi ſumendæ, idq; itidem omni carens controverſia. Nec enim alicui fas fuerit coronam capere, niſi ubi eidem ſumma poteſtas competit. Etſi vero non omnes Cæſares noſtri patiantur Romæ ſe coronari, in omnium tamen arbitrio id fuiſſe poſitum & poſitum eſſe etiamnum, longe eſt certiſſimum.

Haut fuerit absque pretio operæ, recitare heic nonnullas ſacras preces, quibus ipſe Pontifex Cæſarem coronaturus Deum obteſtatur, repetitas ex opere illo ſacrarum ceremoniarum Romanæ Eccleſiæ, quod Chriſtophorus Marcellus Corcyrenſis Archiepiſcopus Leoni X inſcriptum publicavit. *Oremus. Deus regnorum omnium & Chriſtiani maxime protector Imperii, da ſervo tuo* N. *IMPERATORI NOSTRO triumphum virtutis tuæ ſcienter recolere, ut qui tua conſtitutione ſit Princeps, tuo ſemper munere ſit potens.* Poſt communionem ante ſolennia coronationis: *Deus qui ad prædicandum æterni regni Evangelium Romanum Imperium præparaſti, prætende famulo tuo IMPERA-*

TORI NOSTRO N. arma cæleſtia, ut pax Eccleſiæ nulla turbetur tempeſtate bellorum, per Dominum noſtrum JEſum Chriſtum. Finita jam coronatione: *Benedic quæſumus Domine hunc PRINCIPEM NOSTRUM N. quem ad ſalutem POPULI NOBIS à te credimus eſſe conceſſum. Fac annis eſſe multiplicem, ſalubri corporis robore vigentem, ad ſenectutem optatam pervenire felicem. Sit nobis fiducia obtinere gratiam populo, quam Aaron in tabernaculo.* Similes preces & in libro iſto & in Pontificali ut & Ceremoniali Romano, etiam illis quæ ex Clementis IIX recenſione prodierunt, habentur paſſim; in quibus identidem legas illud IMPERATORI NOSTRO. Non adferam huc verba quibus Papa utitur gladium, pomum, ſceptrum & coronam Cæſari tradens: ne videar quaſi pulviſculum congerere velle. Obſervatu tamen unice dignum eſt, pene eadem eſſe cum iis, quibus in Pontificali jubentur Archiepiſcopi uti in ſolemnibur coronationum Regiarum, per orbem Chriſtianum. Cum hæc vero omnia peragantur à Papa in conſpectu quaſi Dei Opt. Maxi-

Maximi, ſine dubio non ludicrus aliquis, ſed ſerius ſenſus ſubeſt & dicto & facto omni usque adeo ſancto. Conſequens proinde eſt, agnoſci ab ipſo Papa Cæſaris illud ſupremum jus in Romam & reliqua veteris Imperii Romani bona, quæ à Romanis Pontificibus hodie poſſidentur. Sane id niſi ponas, fatearis neceſſum eſt, in ipſis ſacris ludum ab illo agi: quod vel dictu nefas eſt. Non me latet, in Pontificali Romano, dum præſcribitur *ordo ad recipiendum proceſſionaliter Regem aut Principem magnæ potentiæ*, itidem in formulis precum haberi illud *Regi noſtro*, & *Principi noſtro*: ſed niſi vehementer fallor, illa verba pronuncianda ſunt in locis qui Regibus aut Principibus iſtis ſunt ſubditi. Et vero in opere Chriſtophori Marcelli, ubi l. 1. ſect. 3. cap. 2. accurate deſcribitur, quibus ritibus Rex ad Urbem veniens excipi ſoleat, in omnibus precum formulis vox illa NOSTRI regio nomini haud additur. Utcumque ſit; ſaltim omnis reliqua benedictionis & coronationis Cæſareæ cerimonia, ſummam Cæſarum auctoritatem in Romam & alias Romani Imperii provincias ſatis indicat.

Arguit porro confeſſionem ſummæ Cæſareæ poteſtatis etiam id, quod Papæ curent à Cæſaribus recens electis aut ad Urbem proficiſcentibus novis ſibi tabulis demortuorum Cæſarum donationes confirmari: perinde ut alii ſibi de privilegiis antiquis caveri faciunt. Nec enim iis opus foret, ſi illa bona nullo amplius nexu Imperatoribus devincta eſſent. Certe id ſi exiſtimarent Pontifices, non ſollicite adeo caveri ſibi curarent. Huc pertinet etiam fides, quam Romanis civibus dat coronandus Cæſar, Urbem mox introiturus. Ea de re ita legitur in libro Marcelli. *conſueverunt etiam electi Imperatores hac die* (pridie ſcilicet adventus) *antequam ponticulum, qui primus ante ingreſſum Urbis poſt deſcenſum montem occurrit, pertranſeant, præſtare juramentum Romanis in hanc formam: Ego Carolus Rex Romanorum futurus Imperator, juro me ſervaturum Romanis bonas conſuetudines ſuas: ſic me DEUS adjuvet.* Nec vero Regum aliquis cui in Urbem nihil eſt juris, tali ſacramento Urbano populo ſolet cavere.

Indici-

Indicium ſuperſtitis & à Pontificibus ipſis confeſſi ſummi juris præſtat quoque illa Equitum auratorum creatio, quam Cæſares, Romæ & aliis in locis Papali jurisdictioni ſubditis degentes, ſolent inſtituere ipſis Papis applaudentibus. Imo dum Comites ſacri Palatii Lateranenſis Cæſares inſtituunt, produnt eo ipſo ſuam in media Roma ſuperſtitem auctoritatem: Pontificibus itidem tamen annuentibus. Eodem facit, quod Cæſares, Pontificibus minime reclamantibus, privilegia & immunitates terris Papalibus ſoleant nonnunquam concedere. Sic de Eccleſia & Schola Bononienſi in hiſtoria anni 1365 num. 13. ſcribit Bzovius: *Eodem anno Vrbanus à Carolo Imperatore impetravit confirmationem privilegiorum Eccleſiæ & Studii Bononienſis, quæ alii Imperatores & præſertim Fridericus ſecundus conceſſerat. Dedit ea de re diploma Pragæ 4. Id. Februarii anno Dominii 1365. Imperii anno X Regnorum XIX.* De eadem ſchola Middendorpius l. 4. *Carolus quintus Romanorum Imperator ad bene merendum de republica Chriſtiana natus Princeps, cum à*

Clemente Pontifice Bononiæ coronaretur, optimis eam privilegiis, ne quidquam ejus gloriæ deesse videretur, ornavit. Et vero Bononienſes illi Caroli V tabulas hodieque maxime jactant, tanquam ille ſcholam illam vera demum libertate atque immunitate ornaverit. Ad ſignum ejuſdem juris Cæſarii merito referas, quod Præfectus Urbis RomæCæſari creato enſem præferat; imo ipſa illa Præfectura ex parte credatur Cæſarii juris. Quamplures actus ſummæ poteſtatis, exercitos ab Rudolpho Henrico Carolo quarto & aliis jam memoravimus capite præcedente. Quibus omnibus nullus Paparum itidem interceſſit.

Ludovico IV Cæſari cum ſui ævi Papis plus fuit litium: eoque ejus actibus reclamatum quidem à Curia fuit Pontificia; interim & ipſum Cæſarem illum nunquam ſatis laudandum, & Proceres cum Germaniæ omnis tum Italiæ, imo tantum non populum univerſum Imperii, cum cis tum trans Alpes, illa ætate judicaſſe, Cæſari Romano in omnia Pontificum bona illa integrum ſupereſſe jus ſummum, plurima utique ſignificant, quæ cum applau-

applauſu publico & auxilio Epiſcoporum & Principum præcipuorum à Cæſare illo Romæ & alibi geſta ſunt, quæ heic recenſere nimis prolixum fuerit. Cumprimis verò lectu & accurata obſervatione digna ſunt geſta anni 1326 & duorum ſequentium, ut & anni 1342, qualia illa ad nos per ejus ævi ſcriptores devenere, & non ita pridem accurato apologetico contra Bzovium defenſa ab Joanne Georgio Herwarto, prudentis ſtili facundia ornata ſunt à Nicolao Burgundo, viris longe præclariſſimis, idque cura & auſpiciis Maximiliani Sereniſſimi Bavatiæ Ducis & Imperii Electoris Potentiſſimi. Bzovius fatetur in hiſtoria anni 1327 num. 2. perſuaſum Cæſari & aliis tum fuiſſe: *Chriſtum adeoque etiam ſummum Pontificem & reliquos Eccleſiaſticos Imperatori terreno ſubjectos: Imperatorem poſſe Papam inſtituere & deſtituere ſeu deponere: Papam & Epiſcopos amplitudinem jurisdictionis non à Chriſto ſed ab Imperatore obtinere: Papam in Imperatorem nullam poteſtatem habere: Papam nullum dominium in Imperio in temporalibus poſſidere,* quod ſcilicet non ſit legibus Imperii obnoxium

xium ad inſtar bonorum aliorum: *Imperialem dignitatem immediate ab ipſo ſolo Deo eſſe, neque quicquam in eam Pontificem Romanum aut Eccleſiam poſſe: Joannem Pontificem notorium hæreticum debere cenſeri.* Ut proinde non ſit mirum, auctoritatem Cæſaream præclare adeo à Ludovico illo Cæſare tum fuiſſe aſſertam. Hinc ſane ille & Præfectum Urbi dedit Caſtrucium, iis tabulis quas Notis ad Petrum de Andlo inſeruit Marquardus Freherus. Hinc multis aliis Pontificiæ ditionis oppidis Principes Cæſarum vicarios præfecit: idque quoniam Papæ ſuis inſanis motibus donata ſibi à Cæſaribus jura in illa loca perdidiſſent. Et vero usque adeo juſtum illud tunc eſt viſum, ut nullis minis aut cenſuris paſſi illi ſint, à Papis iterum arrepta poſſeſſione ſe excuti: donec novis tabulis juſſi ſunt Pontificia auctoritate opida illa retinere. Nec vero hos inviſos ſibi Principatus tollere licuit Pontificibus, prius quam Alexandri ſexti & Cæſaris Borgiæ ſcelere vi illorum fracta, Julio tandem ſecundo integrum fuit Papalem omnem illam ditionem unum in corpus revocare; iis ar-

iis artibus, quas Nicolaus Machiavellus *l. de Principe cap. XI.* prudenter & sic accurate satis prodidit. Hinc porro idem ille Ludovicus Joannem vicesimum secundum Papam, ceu multis facinoribus & hæresi infamem, dignitate exui, & Petrum de Corbonia nomine Nicolai V. ti curavit Pontificia dignitate in media Roma ornari. Haud fuerit absque operæ pretio, recitare hoc loco, quæ de illa Joannis Papæ Cæsarea abdicatione, ipse Bzovius, ut hostis Ludovici ita Pontificum adulator maximus, narrat in historia anni 1328 num. 5: quamvis nonnihil possint videri justo prolixiora. *Ludovicus inde quatuor post diebus, omnibus qui Joannem Pontificem oderant, quique eum studio partium diversarum sequebantur, comitatus, Imperatorio cultu supra gradus Basilicæ Vaticanæ in throno superius elevato resplendens, imposito omnibus silentio, Fratri Nicolao Fabrianensi Ordinem D. Augustini Eremitarum professo, trina vociferatione inquirere & percunctari jussit, num aliquis in tanto numero esset, qui Jacobum Cadurcensem (ita Joannem per contumeliam nominabat) summi Pontificatus usurpato-*

patorem defendere proponeret. Nullo usquam respondente, Abbas aliquis ex Germanis, omnibus cateris procacior, propositis illis verbis sacra scriptura, Hac est dies boni nuncii, multa in summum Pontificem Joannem dicteria scommata & maledicta evomuit: deinde sententiam depositionis omnium iniquissimam, cujus initium est, Glorioſus Deus sublimis Dominantium Dominus, impudentissima temeritate, adversus eundem Joannem summum Antistitem divulgavit: nec non Robertum Siciliæ Regem una cum eo inter Patarenos hæreticos prædamnatum, multis cum derisionibus & contumeliis per calumniam & impostoras, ignibus utrumque addixit secularique potestati tradidit puniendos. Summa criminationum fuerat in sententia convitiorum & maledictorum plena. Fingebat Ludovicus, quasi Joannem Pontificem clerus populusque Romanus missis Syndicis & literis accusaret, quòd is 1. Romanam sedem, à Christo principe pastorum, maximis Pontificibus Romæ erectum, desereret, neque præcepto Christi, neque Petri Principis Apostolorum exemplo, de residentia Romana satisfaceret, aut unquam

Avi-

Avinione Romam reverti, quanquam ab universis & singulis interpellaretur, cogitaret. 2. *Pecuniarum acervos per impositiones seu decimationes iniquas non tantum à clero, verum etiam ab universo Christiano populo per speciem belli sacri extorqueret.* 3. *Sacra pecunia, non adversus Saracenos, sed adversum ipsos Christi fideles, recens adversus Gibellinos in Italia suscepto bello, abuteretur.* 4. *Crucem sanctam, indulgentias & remissiones peccatorum, gratias & thesauros spirituales, in stipendia homicidiorum, schismatum, & sacri Romani Imperii rebellionum, tum praedicaret, tum largiretur.* 5. *Romanos, Mediolanenses, & reliquos, utroque gladio ob id solum persequeretur, quòd Romano Imperio fideles essent.* 6. *Copias à Rege Galliarum & reliquis Principibus Christianis in subsidia Regis Armeniorum contra Saracenos missa, pars in Romanos, pars in Genuenses, pars in Brandeburgicos submiserit; unde tanta occidio, stupra, & rerum Deo sacratarum violatio, ut Saraceni inter cetera Crucem Christi configentes improperarent:* Ecce Deus Christianorum. 7. *Preces & gemitus Armeniorum Christi fidelium totis quin-*

que annis auxilia implorantium, tanquam aspis surda non exaudierit, adeoq; illos gladiis barbarorum objecerit. 8. Cathedrales Ecclesias, nullo jure aut merito jure electionis privaverit. 9. Beneficiorum Ecclesiasticorum distributionem, prater jus & fas sibi de facto reservet, seu usurpet. 10. Dignitates Ecclesiasticas personis, nec ætate, nec moribus, nec doctrina præstantibus, sed prorsus immeritis ac indignis conferat ac concedat. 11. Per Simoniacam pravitatem beneficia & bona Ecclesiastica vendat atque largiatur. 12. Potentia auxilio & consilio novi Joab Principis militiæ, & novi Abiathar sacerdotis, scilicet Roberti Regis Siciliæ & Ursini Cardinalis Legati, fretus, schismata pestifera in Ecclesia Dei suscitet, dum astutis ac dolosis utens inventionibus, rebellionem in sacro Imperio contra Imperatorem legitimum commovet, & in effusionem sanguinis ovium Christi scelleratos armat: & velut ille in Apocal. præsignatus, equo rufo insidens, gladioq; ancipiti præcinctus pacem tollit de terra, cruoremq; innocentem miscet ac bibit, duobus usus Antichristi præcursoribus, Roberto & Neapoleone. 13. Patriarchas,

chas, Cardinales, Archiepiſcopos Epiſcopos & cæteros Eccleſiæ prælatos, poteſtate ſua & ſuorum premat, ut ſubjugo ſervitutis gemant, & voluntati ejus in omnibus dictis & factis mancipati, neque verbum mutire audeant aut valeant. 14. *Non ad ſeriem Evangelicæ veritatis aut Apoſtolicæ traditionis, ſed ad ſuum reprobum* (ita reprobus Bavarus pronunciabat) *ſenſum, tanquam magiſter erroris & hæreſiarcha notorius, doctrinam Chriſti & Apoſtolorum verba de ſuperioritate ac dominio temporali Imperatorum ſuper omnes traditam ſubvertat, adeoq; contra illa verba: Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, prævaricetur, ac prævaricationem coloratis verbis & ſententiis excuſans, Evangelicæ veritatis & poteſtatis impugnator & ſubverſor, inter hæreſiarchas cenſeatur.* 15. *Imperialem ſimul cum ſacerdotali poteſtate dignitateq;, à Chriſto & Apoſtolis in diverſa ſuppoſita diſtinctam, confundat ſibiq; uſurpet: cum tamen Chriſtus & fugeret eo tempore, quo turbæ illum voluiſſent facere Regem, & regnum ſuum dixerit non eſſe de hoc mundo, & recuſaverit ſimul regia ac ſacerdotali auctoritate præſtare.* 16. *Jus & adminiſtra-*

niſtrationem temporalium, quod ſoli Imperatori, à ſolo Deo immediatè collatum eſt, ſibi arroget, temereque Vicarios Imperii inſtituat. 17. Praeter officium & aquitatem Romanos & Romano Imperio fideles proceſſibus infamet, anathemate percellat, ſacrorum juſtitio affligat, ac non niſi impudenter & cognitionem ſibi de electione Imperatoris, & auctoritatem in confirmatione, aut reprobatione electi, & poteſtatem in diſſolvendis juramentis fidelitatis, ac reliquis in proceſſibus contra Bavarum expreſſis attribuat. 18. De paupertate Chriſti & Apoſtolorum, non ex ſenſu Catholico definitionem evulgarit, ſed inter hareticos notorios propter eam opinionem ſe rejecerit, adeoque ſe ipſum is ipſe lapſus Pontificatu maximo privum fecerit.

Hactenus Bzovius. Jure an injuria tot nominibus accuſatus damnatusque fuerit Joannes Papa, jam non diſputo. Nihil pro defendendo illo adfert Bzovius præter convitia & querelas: Hervvartus vero omnium pene illum convincit reum. A me uni huic fini iſthæc allata jam ſunt, quo liquidum omnibus fiat, illa etiam ætate, qua ſuperſtitioſus Paparum cultus religionis ſpecie

ſpecie tantum non omnibus impoſuerat & Imperii excuſſerat veterem reverentiam, vera & antiqua Cæſarum in ipſos Papas jura, exemplo ad omnem poſteritatem memorabili, fuiſſe exercita: multumque adeo abeſſe, ut iſthac ætate Cæſares omnes tacito & ignavo quodam conſenſu Cæſaream in bona Paparum vim auctoritatemque remiſerint. Ubi non poſſumus non & hoc monere qvum defuncto Ludovico Imperatore excommunicatos ejus fautores, Urbium Imperialium cives, Papa iſthoc vinculo ſolvi non niſi his conditionibus juſſiſſet: ut jurarent 1. *ſe credere, quod non ſpectat ad Imperatorem Papam deponere, & oppoſitum eſſe hæreticum. 2. Nulli deinceps ut Imperatori ſe velle obedire, niſi prius per Eccleſiam ille fuerit approbatus*, quod ex Rebdorfio ad annum 1347 narrat Bzovius: nusquam fuiſſe in id abſolutionem admiſſam: ceu præclare in hiſtoria ejuſdem anni oſtendit Herwartus. Vsque adeo ſcilicet plane aliud tunc paſſim fuit perſuaſum de Cæſarum juribus. Sed de Ludovico Cæſare ſatis.

ANTE hoſce centum annos avorum memoria, quemadmodum occupata per vim ipſamet Urbe

Urbe Roma, & Papa Clemente ſeptimo quaſi in cuſtodiam dato, Cæſaream auctoritatem vindicaverit Carolus quintus Cæſar: nemini eſt ignotum. Quid alii fecerint dignum memoratu, præter ea quorum jam tum meminimus, non attinet recenſere: quandoquidem jam tum, probe expenſis iis quæ modo attulimus, ſatis nemini non liqueat, nequaquam Cæſaribus fuiſſe hactenus animo, Imperii jura omnia Pontificibus concedere, ſed usque huc illos ſupremam ſaltim poteſtatem integram illibatamque ſtudio eximio conſervaſſe.

ERGO id quidem jam evicimus, pleni & à Cæſaribus omnino liberi dominii poſſeſſione nondum reapſe potitos Pontifices. Non deberi idipſum etiam illis ullo aliquo titulo, ſed Cæſares ac Imperii Ordines, jure meritoque nixos, id quod reliqvum eſt auctoritatis Cæſareæ tueri, minus operoſà indiget probatione. Sufficit unum illud pro argumento, quod nullus juris titulus queat produci, quo illimitata illa poteſtas Pontificibus adſeratur. Etſi enim alia atque alia ſoleant in id adferri, ea tamen ſunt, ut ne quidem digna cenſeas recitatione.

Omnia

Omnia collimant ad illam quæ divinitus creditur commissa Pontificibus summi fluminis vicariam in terris potestatem. Quæ dignitas videtur tanta, ut ab omni obsequii vilitate Pontificem eximat: perinde atque moribus Romanis antiquis magistratus servo concessus, illum servitutis nexu liberabat. Vt habetur *l. Barbarius ff. de off. prætor. l. 2. cod. de jurisdict. omn. judic.* Verumenimvero ut admittas, illam dignitatem Papæ divini esse instituti, non tamen sequitur omnia Papæ bona esse nemini obstricta. Tum demum nempe id sequeretur, si omnia bona ab eodem illo divino instituto Papæ essent concessa ad dignitatem istam tuendam. Sic si Princeps jubeat servum suum gerere magistratum, quem solis liberis licet assequi, eo ipso illum tacite manumittit. Si servo alieno illum committat, dispar est ratio: nisi dominus consentiat. Nec enim moribus Romanis antiquis de aliena libertate sive Principi sive populo fas fuit statuere *l. quæ religios. in fin. de rei vindicatione*, eoque & Barbarius ille post à domino est vindicatus & in pristinam servitutem redactus teste Suida *in voce Barbarius.*

barius. Quod ſi omnia ſane Paparum bona illius divinæ dignitatis cauſſa ab omni ſunt nexu libera, nullum Papæ æs alienum contrahere, nihil ſolvere cuiquam, teneantur. At vero nulla omnino bona Papæ iſthoc quidem titulo poſſident: ne quidem id illi præ ſe ferunt. Certe iſta de quibus modo nobis ſermo eſt, ipſimet Papæ liberalitati Cæſarum ferunt accepta. Et in univerſum *omnia quæ ad vitam terrenam ſpectant ſubjecta ſunt terrenæ poteſtati*, ut dicebat Hugo de S. Victore. Scite Ambroſius: *Non vis obnoxius eſſe Cæſari, noli habere quæ ſunt mundi.* & Auguſtinus: *Noli dicere, quid mihi & Regi? quid tibi ergo & poſſeſſioni?* Ipſi Pontifices Clericos quidem jurisdictioni civili divina quadam benignitate volunt exemptos, ſi quod tamen feudum poſſident, patiuntur eos ſectari forum laicorum: idque paſſim terrarum ſolet obſervari. Et vero ex communi Doctorum ſententia, etiam ipſi Papæ tenentur feudalibus juribus, & ſi feudum velint ſibi acquirere tenentur præſtare ad quæ alii adſtringuntur, niſi dominus jure ſuo velit cedere.

Veroſi-

Verosimilius pro Pontificibus forte adferas, quod Papæ cum habeant jus Cæsares confirmandi, etiam in bona Imperii summam quasi habeant potestatem. Cæterum illa confirmandi auctoritas per est controversa, imo, ut alibi demonstratur, fictitia & nulla. Utque competat Papæ, atque adeo quadamtenus illi jus aliquod sit in bona Imperii, non tamen hinc jure colligas, bona isthæc Cæsarum jurisdictioni esse exempta. Habent enim & Electores instituendi Cæsares potestatem, nec minus tamen bona Electorum subsunt Cæsarum legibus. Et possit Papa aliquis in Regno Neapolitano quædam possidere obnoxia regni legibus, etsi regnum ipsum feudum sit Papale. Et vero in libera republica constituendorum magistratuum jus penes cives est, qui tamen legibus reipublicæ propterea soluti non sunt: potestque unus idemque ratione una esse sui juris altera subditus.

Nec vero est quod quem terreat & à vero seducat, multitudo Doctorum Pontificibus adulantium, & nihil non iis tribuentium. Fatemur enim eorum numerum sat magnum

esse. At vero totidem, si non plures, ex ipsa Italia, in facili est adducere, qui Cæsari in omnem mundum aliquod æternum, & nullo tempore, nulla alienatione, nulla usucapione aut præscriptione, violabile jus adscribant. Firmis hos rationibus pugnare non dixerim: imo illos, jam alibi affirmavi, minus bene niti dictis nonnullis, petitis ex Juris Romani Corpore Justinianeo. Æque infirmæ vero sunt Canonistarum ratiocinationes & perinde ridiculæ, ex Decretalibus Pontificum plerumque desumptæ: quasi jactabundæ hominum voces in propria causa argumentum juris præbeant. Et verò ipsa illa Pontificia volumina de Cæsarum auctoritate non satis sibi constant. Eoque jam Ludovico IV Cæsare prudentiores, teste N. Burgundo l. 2. Historiæ Bavaricæ, *ajebant, majestatis Cæsareæ magnitudinem non æstimandam esse ex Pontificum Decretis: nihil enim illis hac in parte inconstantius, nihil incertius: modo supra Pontificem Imperatores extollere, modo longe infra deprimere, prout expedisset tempori servientibus: Recentiores constitutiones ambitu plenissimas tum maxime illusisse Imperio, cum adversus publi-*

publicas injurias nemo se auderet invidiæ offerre: nihil tamen fastigio potuisse detrahi inconsultis & invitis Ordinibus.

Hoc in primis dignum est observatu, quod in ipsis Pontificum Decretalibus nusquam disertis verbis, illa Paparum bona omnimodæ jurisdictioni Cæsarum subducta esse, affirmetur: quantumvis multa in iis deprehendere sit Cæsarum & Imperii juribus periniqua. Ne quidem derogat, diserte quidem, juribus Cæsariis illa excommunicatio quæ *l.6. De elect. cap. fundamenta* detonatur in usurpatores dignitatum seu officiorum Urbis Romæ, *absque licentia Sedis Apostolicæ speciali, per ipsius Sedis literas concessionem licentiæ hujusmodi specialiter exprimentes.* Fatemur enim, nisi Papa indignum se præbeat concessis privilegiis, haud par esse Cæsari, invito Papa Romæ obtrudere magistratus Urbanos. Nec in Processu Cænæ Dominicæ fulmen intenditur in Cæsarem suprema jura sibi vindicantem, sed omnino alios. Verba ipsa id indicant. *Excommunicamus & anathematizamus omnes illos qui per se vel alium seu alios directe vel indirecte sub quoque*

titulo vel colore occupant, detinent, vel hoſtiliter deſtruunt ſeu invadunt, aut occupare, detinere vel deſtruere aut invadere hoſtiliter præſumunt in totum vel in partem, almam Urbem, regna Siciliæ ſeu Trinacriæ, inſulas Sardiniæ & Corſicæ, terram citra Pharum, Patrimonium Beati Petri in Tuſcia, ducatum Spoletanum, Comitatum Venayſinum, Sabinenſem, Marchiæ Anchonitanæ, Maſſæ Trebariæ, Romandiolæ, Campaniæ, & Maritimæ provincias, ac terras ſpecialis commiſſionis Arnulphorum, civitatesque noſtras, Bononiam, Ferrariam, Beneventum, Peruſium, Avinionem, civitatem Caſtelli, Tudertum, & alias civitates, terras & loca, vel jura ad ipſam Romanam Eccleſiam ſpectantia & adhærentia, ac fautores & defenſores eorum, ſeu in his dantes auxilium, conſilium, vel favorem.

Qvum omnia ergo hæc ita ſeſe habeant, jam amplius nihil ſupereſt, quare non aperte ac libere pronunciemus: omnes Romani Pontificis terras, ſaltim Italicas, eſſe limitibus Imperii adhuc comprehenſas, adeoque ipſum Papam, ratione utique illorum bonorum, ſubdi-

ſubditum Cæſaris eſſe. Subditum inquam: nec enim cum Joanne Bodino auſim illum Vaſallum Cæſaris appellare: quod ille non dubitavit *l.1. de Republ. cap. X. n. 136.* profiteri. Ratione etiam dico bonorum illorum: quoniam hujus loci non eſt diſputare, num etiam Papa ipſe, in quantum eſt Romanus Epiſcopus, Cæſarum ſit legibus obnoxius: multo minus idipſum heic à nobis demonſtratum eſt.

CAPUT XXII.

Terras Italicas Pontificum Romanorum beneficiarias, videri etiam hodie pertinere ad ditionem Imperii.

POntificum Romanorum terras, & reapſe & ſummo jure, etiamnum intra limites Imperii contineri, oſtendimus. Proximum eſt, uti inveſtigemus, quemadmodum habeant ſeſe Italiæ reliqua. Horum autem quædam à Pontificibus beneficiaria lege aliis ſunt conceſſa: quædam diverſis conditionibus tenentur. Quæ citra controverſiam ſemper in Tabulis Cæſariis nominatim traduntur conceſſa Papis, (cujusmodi ſunt ipſa etiam Sardinia & Corſica

Corſica) illa tametſi ab aliis feudi aliquo jure poſſideantur, omnino & ipſa non excidiſſe Imperii juribus, exiſtimandum eſt. Cum enim non diverſa conditione ſeſe habeant, atque alia Pontificibus donata, utique non minus hæc atque illa finibus Imperii nequaquam exempta ſunt. Nec vero exemptionis alicujus ſingularis ullum licet indicium obſervare.

Terras omnes, quæ (ſi Calabriam inferiorem excipias) uno Regni Neapolitani nomine veniunt, Juris Cæſarii fuiſſe, & Cæſarum dono ad Pontifices cœpiſſe pertinere, idque ad ſeculum usque tertiumdecimum, Normanorum vero nullum fuiſſe in eas jus recte quidem partum, prolixe demonſtravimus capite XI. Etiam ſequente tempeſtate omni, jus ſuum in terras iſtas à Cæſaribus per Tabulas publicas curaſſe Pontifices ſibi confirmari, manifeſtum eſt ex iis quæ cap. 20 in medium allata ſunt. Quamobrem non fortaſſis etiam licet dubitare, de ſuperſtite in illa quidem loca, ut in Pontificia alia, Imperii ſumma auctoritate. In quibuſdam vero Tabularum illarum comparet nomen ſimpliciter Regni Siciliæ,

Siciliæ, imo diſerte memoratur, *Regnum Siciliæ & ultra pharum*: ceu jam vidimus. Et tamen Inſula Siciliæ quî ſit juris Imperii Occidentalis Francici quod penes Germanos eſt, non facile apparet: ut nec illud, quî Regnum quod Siciliæ & Neapolitanum dicitur, omnibus ſuis partibus ſit itidem intra Imperii limites, cum Calabria inferior ab ipſius Caroli Magni ævo usque extra fines illos centa ſita ſit. Nec tamen eſt cur credas, temere illa nomina in Tabulas nonnullas irrepſiſſe, utpote qvum omnes illæ ex præſcripto Curiæ Pontificiæ ſint exaratæ. Papas hoc ipſo ſibi aliquid quæſiviſſe, quis dubitaverit? Aſt partum ſimul aliquid veri ac ſolidi juris ipſimet Imperio, haud videtur. Sane in Siciliæ inſulam Reges Arragoniæ ne Pontifici quidem hodie quidquam concedunt, fruſtra illo ringente. Notum eſt, quam acriter Pontificiam cauſam egerit Cardinalis Baronius undecimo Annalium tomo, quantumque illi ſeſe oppoſuerit Rex Hiſpanus. Nos ut incertis rationibus Imperio quidquam arrogemus, adduci non poſſumus.

At non poſſumus ſilentio præterire: Cæſares noſtros dudum poſt Fridericum ſecundum non ſemel vi ſummæ ſuæ poteſtatis uſos in Neapolitanos Reges Imperii rebus adverſos. A Ludovico IV Cæſare, anno 1328, non minus Robertum Regem proſcriptum eſſe atque Joannem Papam, jam tum patuit ex breviario illo ſententiæ Cæſareæ, quod ex Bzovio præcedente capite recitavimus. Proſcripſerat vero eundem Regem jam anno 1311 Henricus Luzelburgius Cæſar, tanquam reum læſæ Majeſtatis, ac *privationis omnium dignitatum quocunque comprehenſarum titulo* illum damnaverat. In ejus defenſionem, defuncto jam Henrico, Viennæ in Concilio promulgavit quidem bullam aliquam Clemens V Papa, cujus pars potior hodie conſtituit cap. ſecundum tit. XI. libri ſecundi Clementinarum; inter alia prætendens, Regem, quo tempore citatus fuit, extra Imperii territorium in Regno ſuo degiſſe. Sed non eſt quare ejuſmodi nudis aſſertionibus in damnum Imperii credamus: cum ſuppetant rationes plurimæ pro Cæſarum juribus. Niſi fortaſſis degerit tum Robertus Rex in Calabria

labria inferiore. Certe perinde injuſta eſt excuſatio illa, atque illud quod perſvadere conatur Clemens, neminem rite in judicium citari poſſe tum quando vivit extra citantis territorium: in adverſam ſententiam tanquam juſtiorem pene omni orbe conſpirante. Caroli Molinei in Animadverſionibus ad Clementinam illam verba hæc ſunt : *Hanc Decretalem Baldus in l. liberti libertæque col. V. c. de oper. libert. arguit de injuſtitia, dicens quod in hoc cap. ſunt quædam dicta quæ ſapiunt, & quædam quæ non ſapiunt, & quædam quæ non ſapiunt veritatem juris.* Cæterum Henrici illam in Regem Robertum latam ſententiam recitat Albericus de Roſate JCtus in *l. quiſquis ad Leg. Jul. Majeſtat.* & Goldaſtus tomo uno Conſtitutionum Imperial. pag. 321 & in Annalibus ſuis Abrahamus Bzovius. Poſtulat magnitudo rei, hoc quoque loco ſententiam adeo memorabilem legi : itaque lectoribus illam non invidebimus. *Henricus Dei gratia Romanorum Imperator, & ſemper Auguſtus, ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum. Deus judex juſtus fortis & longanimis*

mis omnes ſecundum merita ſua judicans, ſuperbientem illum ſpiritum, qui ante ſuum thronum demens ſe gloria & honore ornatum conſpiciens, ſedem ſuam ad Aquilonem, ut eſſet ſimilis Altiſſimo, ponere cogitavit; de altis cœlorum faſtibus ad inferiora terræ in opprobria ſempiterna demergens, ipſum omni gratia & ſpe minime condigne privando duxit æternalibus ultionibus exponendum. Sic ad præſens juſtitiam reſpiciat, & æquitatem videat ipſe cœleſtium, terreſtrium, & infernorum Dominus, qui novit occulta cordium, & ante cujus tribunal ceſſat omnis calumnia, & veritas nullius nequitiæ tenebris obſcuratur. Deponat & nunc de ſede potentem, qui tentavit & exacerbavit ipſum, & concitavit eum in iram: perdat eum qui male quærit, & dat illi qui obſtinato animo viam innocentiæ refugit, & gloriatur in malitia, opprobrium ſempiternum: faciat in eum judicium conſcriptum, & ſit gloria omnibus ſanctis ejus. Nequitiæ ſiquidem & proditionis alumnus Robertus, natus claræ memoriæ Caroli ſecundi, qui ſe Siciliæ Regem intitulat, & Imperii Romani adipe impinguatus incraſſatus

satus & dilatatus, contra illud (cui etiam causa feudorum multorum & bonorum ipsius Imperii, quæ hactenus tenuit, & quæ injuste principaliter occupat, humiliter obedire debet) vitiis & iniquitatibus eminens, odia dolos & fraudes pro fidelitate retribuens, ex detestando ingratitudinis vitio calcaneum rebellionis resumpsit erigere: & contra stimulum indurata nequitia recalcitrare non cessat, nefandaq; superbia tumefactus sedem ab Aquilone, hoc est ab opposito Majestatis Cæsareæ, quam ejus dominam & magistram revereri & honorare tenetur, supponere satagens, ipsam convitiis & contumeliis provocavit hactenus, & continuo animo protervo continue provocare præsumit. Ipse namque inter cæteros suæ malignitatis conatus, licet antequam Imperialis coronationis causa proficisceremur ad Urbem, per suas litteras speciales pluries culmini nostro scripsisset, quod ipse (sicut ex causa prædicta debebat, & nos qui nec opere, nec verbo gravavimus, nec gravare sed potius gratiose tractare intendebamus, eundem ex gravitate conscientiæ credebamus) ad exhibendam nobis debitam reverentiam & honorem, tam

in dicta coronatione quam alibi intendebat, &
ad id pro viribus se parabat: confœderatione
tamen, conspirationes, uniones & ligas in offen
Jam & impedimentum processus Cæsarei una
cum Florentinis, Lucanis, Senensibus, & ali
nostri Imperii Romani subditis per Lombard
am, & ut eos in rebellionis præcipitium excitat
foveat, omne contrarium (sicut expresse dign
scitur) per se suosque procuratos nuncios & am
basiatores, in nostræ Majestatis injuriam & o
fensam, & impedimentum processus Cæsarei, f
cere procuravit & fecit. Tractavit etiam
quod civitas Cremonæ Parmæ & Rhegii, qu
sub nostra obedientia consistebant, contra nos &
Imperium rebellarent, inducendo tam commu
nia ipsarum Civitatum, quam subditos nostr
prædictos ad rebellionem hujusmodi, & eis ad
pollicendo auxilium consilium & favorem. E
nihilominus dicti Roberti fulti favoribus, su
que nequitiæ conscii & ministri civitatis Asse
sis, & castra Valentiæ, Casalis, S. Evasii, & ali
nonnullas Civitates & castra Provinciæ Lom
bardiæ, quæ mandata nostra juraverant, & n
in eorum Dominum recognoverant, & officiale
nostr

noſtros receperant & habebant, officialibus ipſis violenter ejectis, nequiter occupatis, & occupatas, & occupata pro Roberto detinent ſupraſcripti. Denique Robertus Joannem fratrem & ſtipendiarios Romam, videlicet ea intentione transmiſit, ut Vrbe (ſi poſſet) ſuæ proditioni doloſe ſubjecta, vel ſaltem turbata, in ejus periculo nefandæ ſeditionis immiſſio dictæ coronationis impediret ſolemnia. Prout dicti Ioannis & ſtipendiariorum in ingreſſu noſtro in Urbem prædictam, quamdiu in partibus illis moram traximus, efficaciter operum argumento probantes, una cum copioſa ſubditorum dictorum multitudine, quæ per inſtigationem dicti Roberti ſubmiſſi ſibi ſubſidii & defenſionis fiducia cum armis & equis ad opponendum ſe nobis, & exercendum per excogitatam malitiam, ſimul cum Joanne ſtipendiariisque prædictis convenit, ibidem contra nos & gentes noſtras hoſtiliter poſuerunt inſidias, fecerunt inſultus, ſpoliationes, violentias, & homicidia perpetraverunt, viasque publicas & loca per quæ ad tendendam Baſilicam Principis Apoſtolorum de Urbe omnibus religionem profitentibus Chriſtianam liber aditus patere debebat, bellicoſis

licoſis apparatibus claudere nobis ac gentibus noſtris ad baſilicam ipſam, ne ipſa coronatio celebrari valeret, acceſſum totis viribus prohibere, ac aliàs omni modo quo poterat Majeſtatem noſtram offendere procurarunt. Aliaque prafatus Robertus committebat, & erat in ſitu contra nos committendi omnia, qua ad noſtri Imperii damnum tenderent, & ad ea modis omnibus, quibus poterat nitebatur. Hæc ſiquidem creſcente clamore notorio, & in pluribus rerum experientia edocente, licet ipſa tam publica & notoria eſſent, quod nulla poſſent tergiverſatione celari, & nos qui ſubjecti non ſumus, contra dictum Robertum propter præmiſſa eo irrequiſito potuiſſemus procedere: tamen ex Auguſta clementia (qua libentius emendat in ſubditis pœnas, quã puniat, nec exercet ferrum in eos quos ſanare poteſt lenitas medicina) poſt ſeceſſum noſtrum de Urbe prædicta, ſuper dicto notorio, & prædictis per ipſum Robertum contra noſtram Majeſtatem commiſſis, ad inquiſitionem deſcendimus, quam, ut fidei vel amoris ſcintilla (ſi qua forſitan remanſit in eo) ipſius viſcera tangeret, & ipſe interim ſpatium ad cor redeundi haberet,

usq;

usque in præsens deliberationibus rationis duximus protrahendam, Robertum prædictum citari legitime fecimus, ut comparere curaret, suam (si posset) innocentiam ostensurus. Verum idem Robertus in sua protervia perseverans, in terminis sibi ad hoc præfixis, vel eorum aliquo, vel per se vel per alium comparere contumaciter non curavit. Quare nos super præmissis in ipsius Roberti contumacia fide dignis & sufficientibus receptis testibus, & eorum dictis in scriptis redactis, & per nos solemniter publicatis, & de mandato nostro à proceribus nostri Palatii cũ diligentia recensitis, & facta nobis de ipsis & per ipsos relatione fideli, per ea quæ probata fuerunt, prædicta omnia & singula publica & notoria esse, in scriptis interloquendo pronunciavimus & declaravimus exigente justitia & postmodum eum requiri & citari sufficienter & peremptorie fecimus, ut certo termino jam elapso coram nobis (ubicumque essemus) ad hanc nostram sententiam audiendam comparere curaret. Quod ipse præsciens, & diffusus injuriis & offensis in sua obstinatione & contumacia & fraudibus perniciosis induratus, facere prætermisit.

Quia igitur de præmissis omnibus & singulis (prout apertius in inquisitione continetur) specialiter per dictos testes plenarie nobis constat, nos prædictos & alios prædicti Roberti excessus nefarios & opera detestanda maturo & justo librantes examine, ac illud notissimum nullatenus omittentes, quod ipse Robertus dum in Urbe prædicta causâ prædictæ coronationis essemus, dilectissimi nostri Pisani (qui inter cæteros nostros subditos, fidelitatis ac opinionis sinceritate, galeas ac gentes ad nostrum servitium & honorem Romam miserant) galeas ipsas in nostræ Majestatis injuriam invadi, spoliari & gentes prædictas capi & incarcerari & in carcere detineri mandavit & fecit; & nihilominus in hujusmodi continuationis terminis perseverando mala malis addendo, & pejora continue committendo, dum contra rebelles nostros direximus signa Cæsarea, rebellibus ipsis (sicut publicum & notorium est, & facti evidentia docebat & docet) misit plures armatorum in subsidium, ut eos diutius in eorum rebellionis erroribus confoveret; & attendens, quod dum ipse potuit pacem

pacem & quietem habere, dum debuit tranquillitatem expectare, ad noſtram benevolentiam & dilectionem, quam ſibi ex animi ſinceritate paraveramus obtinere, noluit, bella quaſivit, iniquitates exercuit, & pro poſſe curavit, ſicut etiam procurare non ceſſat in Imperii populos ſeminare zizania, ſuſcitare odia, immittere ſcandala, concitare tumultus, nutrire ſchiſmata, & fovere diſcordias; & ſine intermiſſione in actu committendi continuandique perſtare contra noſtrum Imperium non omiſit, non ſclum in noſtri Imperii contemptum, Reique publicæ detrimentum, ſed etiam in perturbationem proſperitatis Eccleſiaſticæ, quæ ad Imperii ſtatum plurimum dignoſcitur tendere, & in retardationem negotii Terræ ſanctæ, ad quod (teſte Deo qui omnia novit) totis conatibus & affectibus anhelamus, & videntes aperte, quod dictus Robertus irrevocabiliter in ſignum erroris prolapſus, & obſtinatus in dolis, viam veritatis expiavit omnino, & tanquam aſpis ſurda non obtinens auditum, nec mandata noſtra nec legis pœnam, in quam ſuis culpis (nam omne quod eſt ex Deo vincit mundum, & hæc eſt victo-

ria, quæ vincit mundum fides noſtra) incidiſſe ac incidere noſcitur, nec etiam Imperatoriæ plenitudinem poteſtatis veretur, ſed quotidie cervicis durioris efficitur, & quantum ipſum ad pœnitudinem expectamus, tanto majorem aſſumit audaciam malignandi. Conſiderantes etiam, quod ipſe Robertus de Imperii crapulatus pinguedine dilatatur, & ex illicitis ſibi laxatis habenis furit, & nobis pro obedientia rebellionem, & pro fidelitatis debito injurias refert, noſque ac quoſcumque fideles Imperii nobis obedientes pro poſſe impugnare conatur, ejusque pravitas non in ædificationem, ſed in deſtructionem, non ad fructum & juvamen, ſed ad peſtem eſſe dignoſcitur: & volentes præmiſſis injuriis & ipſius fraudibus obviare, & Evangelicam ſequi doctrinam, quæ nos monet, quod omnis arbor quæ fructum non fert bonum, abſcindatur & mittatur in ignem, licet fideles Reges & Principes in ſuorum dignitatis eminentiam libenter condignis honoribus & gratioſis favoribus proſequamur, tamen ut culpa ſupplicium timeat, & virtus retributionem expectet, Robertum prædictum, cujus elegimus domare ſuperbiam, &

præ-

præſumptionem erectam conterere, ipſumque à ſtatu ſuo quantumcunque ſublimi deponere, cum propter præmiſſa Majeſtatis criminis reus ſit, univerſis & ſingulis dignitatibus quocumque titulo comprehenſis, quibus ſe intitulat & decorat, auctoritatibus, honoribus, libertatibus, immunitatibus & privilegiis, provinciis, comitatibus, civitatibus, caſtris, terris, villis & aliis feudis, vaſallis, bonis, rebus, juribus & juriſdictionibus univerſis tam perpetuis quam temporalibus, quos quas & quæ habet, tenet & poſſidet, vel quaſi, ſeu habuerunt & poſſederunt hactenꝰ quomodo libet ipſe vel ſui prædeceſſores, privamus: eundem Robertum rebellem, proditorem & hoſtem Imperii, dictaq; Majeſtatis crimine reum, de toto prædicto Imperio exbannimus & diffidamus: Ipſum, ſi quo tempore in noſtram & Imperii fortiam pervenerit, vita, per capitis mutilationem privandum, in his ſcriptis ſententialiter condemnamus. Statuentes & mandantes, quod nulla perſona cujuſcumque nobilitatis, excellentiæ, ſtatus, vel conditionis exiſtat, nullaque civitas, caſtrum, villa, vel univerſitas eidem contra nos & Imperium præbeat publice vel occulte conſi-

lium, auxilium, vel favorem, ſub pœna centum librarum auri, pro qualibet civitate libras 50, pro quolibet caſtro, villa, Marchione, Ducę, Comite, Barone & quolibet nobili, viginti librarum auri, & pro qualibet ſingulari alia perſona, pro vice qualibet qua contra fecerint, committenda: quodque cuilibet liceat impune, Cives, Incolas, habitatores Civitatum, Caſtrorum, Villarum, & quaslibet alias ſingulares perſonas, cujuscunque ſtatus vel conditionis exiſtant, quæ contra noſtrum honorem obediant ei, vel darent conſilium auxilium vel favorem, publice vel occulte offendere in perſona rebus & juribus; & ipſos, & ea capere, & arreſtare, & retinere. Inhibentes etiam & præcipientes expreſſe, ne aliqui debitores ipſius Roberti, de bonis in quibus ei tenentur in aliquo ſatisfaciant, vel reddere quomodolibet præſumant, ſed alioquin tantundem Camerę noſtrę perſolvant, & ad hæc ſine ſtrepitu & figura judicii compellantur. Adhæc univerſitates & provincias noſtras, Civitates, Villas, & ſingulares perſonas cujuſcunq; præeminentiæ vel excellentiæ, etiamſi Regia dignitate, vel cujuſcun-

juſcunq; alterius dignitatis conditionis vel ſtatus exiſtant, quæ ex aliquo pacto vel promiſſione ſeu obligatione dicto Roberto, aut prædeceſſoris ſui facto, pacto, vel pœna ſub qualicunq; forma comprehenſo, vel comprehenſi ſint, ratione, cauſa vel titulo, & ſpecialiter de aliquo ſervitio faciendo, vel hominum armatorum aliudque ſubſidium dando, per mare vel per terram, teneretur eidem Roberto: ab ipſis, pacto, promiſſione, obligatione & pœna appoſita Vaſallos quoq; & feudatarios, omnes & ſingulos, qui eidem fidelitatis vinculo, vel aliâ quacunq; ratione vel cauſa, ad aliqua ſervitia realia vel perſonalia tenerentur, ab omni vinculo fidelitatis, ſubjectionis & obedientiæ ei vel ſuis heredibus faciendis abſolvimus penitus & in totum, ita quod nec civitates, caſtra, villæ, univerſitates & perſonæ prædictæ, pacto vel obligatione prædictorum, aut Vaſalli, aut feudatarii præfati cives, fidelitatis, ſubjectionis & obedientiæ, ratione, cauſa vel titulo, ſibi vel ſuis heredibus quomodolibet teneantur. Ipſas etiam Contratas, Civitates, Caſtra, Villas, feudatarios, Vaſallos, bona, res, juriſdictiones, ſervitia & jura, & quæcunq; alia ſub noſtra contenta privatione

tione & absolutione hujusmodi confiscamus. Demum omnibus & singulis militibus, Auditoribus, Judicibus, Jurisperitis & Notariis, qui ejusdem Roberti domestici seu familiares existunt, sive aliis qui in ejus servitio esse noscuntur, & quibusvis aliis, districte præcipiendo mandamus, quod ab ipsius Roberti familiaritate, consiliis, directione, & obsequiis quibuscunque, infra duorum mensium spatium ab hodie computandum, cum effectu recedant, & nunquam ad ejus servitium vel consilium accedere publice vel occulte præsumant: alioqui ipsos milites honore ac dignitate militia, judices adjudicandi & assidendi omnibus & singulis privilegiis & immunitatibus, ac Notarios Notariatus officio: eos videlicet ex dictis militibus, Auditoribus, Judicibus, Jurisperitis, Notariis, qui hujusmodi mandato nostro non paruerint cum effectu, exnunc prout extunc, privamus termino suprascripto, & inhabiles & infames reddimus: ita quod elapsis mensibus supradictis, ad nullos actus legitimos quocunque tempore postmodum admittantur. Hujusmodi autem privationis, confiscationis, exbannitionis, diffidationis, condemnationis & abso-

absolutionis sententias in his scriptis fecimus, & omnia alia singula facta & incerta facimus existente justitia, & bono Reipublicæ requirente, ac ex certa scientia & plenitudine potestatis, supplentes omnem defectum, si quis forsan in inquisitione prædicta, de quibuscunq; processibus propterea habitis, ob aliquam juris solennitatem omissam esset habitus. Non obstantibus aliquibus legibus, constitutionibus contrariis, vel privilegiis sub quacunq; forma verborum concessis: etiamsi oporteret de ipsis de verbum in præsentibus fieri mentionem: quæ contra præmissa vel præmissorum aliquid possent quomodolibet aliquid obici, seu opponi, quibus specialiter derogamus. Actum Pisis in præsentia nostrorum Principum & Baronum, ac populi multitudine copiosa 7 Kal. Maji, Regni nostri anno quinto, Imperii vero anno primo.

CAPUT XXIII.

Quod reliquum est Italiæ, præter bona Pontificia, pauciſſimis exceptis, hodieque ad Regni Italici adeoque Imperii, ditionem pertinere.

VIndicata illa Italiæ parte quæ Romano

Pontifici paret, aut ejus beneficio poſſidetur, fortaſſis haud adeo difficile fuerit Imperii jura in id quod Italiæ reliqvum eſt, ab interitu quem minatur, defendere. Etiam hic tamen vehementer turbatur à ſcriptoribus non Italicis ſolum ſed Germanicis etiam, quod mireris. In id enim velut ex compacto videas multos eorum eosque longe præclariſſimos conſentire, quaſi cum Friderico II regnum omne Italiæ, quod primus Otto felicibus armis Germaniæ aſſeruerat, conciderit; illum ſcilicet Italiæ Regum fuiſſe ultimum, qui ſucceſſerunt vero in Italiam nihil habuiſſe juris, ſaltim nunc ejus nihil quicquam ſupereſſe. Hinc ſane politiſſimus ſcriptor Carolus Sigonius ſuum de Regno Italiæ opus Friderici illius temporibus fere definivit. *Oportunam*, ait poſtumorum operis illius librorum editor Alexander Caprara, *claudendæ hiſtoriæ rationem adinvenit. cum enim poſt perniciosum & Eccleſiæ Romanæ infeſtum Friderici II principatum, per viginti circiter annos Imperium interregno laboraſſet, ita Regni Italiæ poteſtas delibata eſt, ut ſequentes Imperatores ejus poſſeſſionem*

sionem aut omisisse, aut amisisse, visi fuerint; vix certe ejus Regni in Italia nomen adhuc extat. ad hoc igitur usque tempus historiam perduci placuit, ad quod, unius quasi auspiciis, in Italia dominante Imperatore, omnia gerebantur. Iisdem de caussis Fridericus idem Cæsarum ultimus audit Onuphrio Panvinio, magni sane judicii viro.

Cæterum etsi non abnuam splendorem Regiæ dignitatis cum Friderico fere extinctum: ipsam tamen illam ne nunc quidem omnino interiisse, superstite scilicet etiamnum saltim parte summa Regiorum jurium, liquidum facere jam conabor: idque illo argumento, quod nec aperte nec tacite juribus illis Germania hactenus renunciaverit, eoque ne quidem longi temporis aliqua præscriptione integram libertatem sibi Italia pepererit.

APERTE id factum non esse ex eo colligo, quoniam si excipias id quod pacis publicæ, tabulis nuper Galliæ, est concessum, nihil reperire licet solenni quodam contractu alienatum. Rudolphum tamen Habspurgicum Cæsarem pretio accepto Italiæ Urbes potentiores

tiores quasque plena donasse libertate, non desunt qui memorent. Carolus Sigonius *l. 20. de Regno Italiæ* colophonem toti illi operi impositurus quæ hac de re adfert, digna sunt quæ heic legantur. *Hujus*, inquit, *Regni jura superioribus temporibus constanti populorum contumacia immutata, ut primus ultrò alienasse Rodulphus Cæsar* DICITVR, *sic primus etiam viam aperuisse ipsius Regni excidio* EXISTIMATVR. *Etenim Guelfas civitates ad obsequium redigere pristinum cupiens, ut in Italiam ad coronam Imperii accipiendam non venire oportunis viribus destitutus decrevit, quod diceret, se ineuntium Italiam vestigia cernere, exeuntium non videre; sequenti anno Princivallem Fliscum Genuensem, Vicarium Imperii generalem à se constitutum hujus officii gratia destinavit: cum ejus adventus omnium in se animos convertisset, ipse in Etruriam progressus Florentia trans Arnum ad S. Gregorii ædem consedit, ac magistratus ad se civitatum publico edicto vocavit. Qui ubi venerunt, Rodulfi nomine antiquum ac regibus præberi solitum fidelitatis ab eis sacramentum poposcit. Quod illa, vetere jam pridem*

pridem usurpata libertate prælata, diſertiſſimè præſituras eſſe negarunt. Qua re audita ira incenſus, extemplo Florentia ſe proripuit, atque Aretium profectus, Florentinos, Senenſes, Lucenſes, Piſtorienſes, cæterosque populos contumaces pronunciavit, ac ſolemni edicto proſcripſit. Inde cum ſe à Guelfis deſertum, Gibellinis vero ſuſpectum eſſe, quia cum Guelfis aliquando ſenſerat, ac propterea parum rei ulli adminiſtrandæ idoneum eſſe videret; protinus ad Rodulfum in Germaniam ſe recepit, ac difficultates oblatas revocandæ ad regiam auctoritatem Etruria rettulit. Quibus Rodulfus permotus, atque opibus ſuis, ſi arma vellet adhibere, diffiſus; vetus ei obſequium remittere, atq; integram Italiæ libertatem concedere ſtatuit, ſi certam, qua maximè egebat, pecuniam pependiſſent; atque eundem cum his mandatis in Italiam ſe referre præcepit. Is profectus populos regiæ voluntatis ac gratiæ ſtatim admonuit, quaque ipſe poteſtate inſtructus rediſſet, edocuit. Quod ubi illi cognoverunt, confeſtim ſinguli, qui luce libertatis aliqua fruebantur, indictam pecuniæ ſummam ſolverunt, ac liber-

tate redempta, præcipua ad eam rem privilegia elicuerunt. Hoc vero non ſolum Italici ſed etiam Germanici ſcriptores memoriæ commendarunt.

Hæc quidem Sigonius. At illis fidem memo prudens adhibuerit. Etenim id *primo* obſervandum, cum tantæ res ſoleant in robur & memoriam tabulis publicis comprehendi, in univerſa Italia tamen nullas reperiri hujus argumenti, & proinde vel hinc fabulæ incerto rumori ſubnixæ ineptias non poſſe non patere. Tabulas ſeſe nullas nanciſci potuiſſe, diſertis verbis ac ingenue ipſe ille fatetur mox Sigoniui, eòque in teſtimonium rei maximi ponderis pro tabulis verba adfert Blondi, Platinæ, Tritthemii, Cuſpiniani, Crantzii & Naucleri. Is vero eſt Sigonius, qui epiſtola qua ad Jacobum Boncompagnum in opus illud ſuum eſt præfatus, non dubitavit affirmare, *ſeſe vetera Italiæ & maxime Lombardiæ tabularia perluſtraſſe, atque omnia fere quæ apud civitates, eccleſias, monaſteria, Pontificum, Regum atq; Imperatorum diplomata reſidebant, aut præſentem inſpexiſſe, aut certe abſentem beneficio*

neficio amicorum hoſpitumque cognoviſſe. Etſi etiam controverſiæ de libertate & privilegiis motæ ſint florentiſſimis Italiæ Urbibus, à ſequentium ſeculorum Imperatoribus, nulla tamen illarum tabulam aliquam Rudolphi pro cauſſa ſua adduxit: certiſſimo indicio nullam ejuſmodi tabulam reperiri. In graviſſima illa lite cum Marchione Finalienſi, ipſamet Genua provocare tantum potuit ad Caroli V aliquod diploma.

Obſtat *Secundo* multum, quo minus Sigonianæ illi narrationi credas, quod nemo etiam hiſtoricorum ætati Rudolphinæ propinquorum tale quid memoriæ prodiderit. Antiquiſſimus enim eorum quos in teſtes citare potuit Sigonius, eſt Flavius Blondus ducentis amplius annis Rodolpho junior. Et tamen Sigonius ad ſcribendam hiſtoriam ſuam *ſingularum etiam Chronica civitatum, quæ poſt milleſimum à Chriſto annum conſici in Italia cœpta, apud privatas nunc etiam familias aſſervantur, adjunxiſſe* ſeſe, gloriatur nec vane. Quid quod ex Blondo Sabellicus & Platina, ex Italis iſtis Germani noſtri, aucta, ut ſolet, nonnihil famâ, nar-

narrationem hanc omnem desumpserint, ipsomet Sigonio observante? Ut merito dixeris omnem ejus fidem unius Blondi auctoritate niti ceu qui primus hanc fabulam terrarum orbi passim prodidit. Quod itidem magnum est indicium incertitudinis, si non falsitatis.

Id *Tertio* loco etiam venit cumprimis notandum, quod Sigonius affirmet quidem, à Rudolpho *integram Italiæ libertatem concessam*, Platina item & hunc secuti Sabellicus Tritthemius Nauclerus dicant, Lucenses Florentinosque *statim omnino liberos* factos esse, Blondus tamen & qui hunc descripsere Cuspinianus & Crantzius caute testentur, pretio accepto Lucenses Florentinos aliosque *in libertate quidem dimissos*, simul tamen *Imperii fideles*, à Cæsare isthoc esse *pronunciatos*. Ut proinde ipsomet primo narratore Blondo fatente, nequaquam in plenam aut integram libertatem Italici qui populi sint asserti, per Cæsarem Rudolphum. Nec enim qui fidelis Imperii esse cogitur is integram libertatem nactus est. Porro diserte dicit Platina: *Rudolphus Imperator comparandæ pecuniæ studiosus*

dioſus, Cancellarium ſuum è gente Fliſca in Etruriam miſit, qui populos omnes liberos faceret. Nauclerus idem iiſdem verbis reperit, niſi quod explicatius dicat, miſſum Cancellarium: *qui populos in Etruria omnes liberos faceret.* Verba etiam Blondi ſunt: *Principallis in Italiam remiſſus omnes qui pecuniam attribuerunt, in libertate dimiſſos IMPERII FIDELES pronunciavit.* Nec vel Blondus, vel Platina, vel Sabellicus, vel Tritthemius, vel Crantzius, vel Nauclerus, nominatim quidem, alios quam Lucenſes & Florentinos memorant, qui libertatem ita ſint conſeqvuti. Solus Cuſpinianus addit Bononienſes & Genuenſes: quem falli certum eſt: utpote quum ſaltim Bononia Rudolphi auctoritate in Pontificum ditionem conceſſerit; ceu jam tum præcedente eſt capite dictum. Igitur ſi audiendi etiam fuerint Blondus & qui eum ſunt ſecuti, ipſis illis teſtibus conſtabit, non Italiæ omni ſed ſolis Hetruriæ aliquot populis, nec integram ſed minutam aliquam libertatem à Rudolpho impetratam: atque adeo ſeſe rem habere, fer-

me prout de Rudolpho *l. de Comit. Imperialib. cap. 6.* loquitur Onuphrius: Rudolphus omnibus *Urbibus, quæ juris Imperii in Tuscia erant, libertatem multis aureorum millibus vendidit: quo mercatu eis paulatim ab Imperio desciscendi occasionem dedit.* Quibus verbis judicio præstantissimus Onuphrius indicat, solas Hetruriæ urbes beneficio quodam libertatis, solito quidem majoris & quæ ansam dederit sibi captandi pleniorem, affectas, tum temporis tamen Imperii omnibus juribus solutas non fuisse.

Quarto ex historia omnis secuti ævi constat liquido, nullam urbium Italici regni omne obsequium, statim à Rudolphi ævo, negasse Cæsaribus; sed non comiter tantum verum etiam humili modestia Dominos illos observasse, aperuisse adventantibus plærisque portas, obtulisse claves, imperatam pecuniam ministrasse, detulisse illis sæpenumero suas controversias, & sententiæ dictæ paruisse: modo ad clavum urbium sederent Gibellini qui appellabantur. Si quid enim secius interdum accidit, uni Guelphicæ factioni adscribendum est, quæ non-

nonnunquam prævalebat. Omnes certe cives nunquam obedientiam Cæſaribus denegavere, etſi & ipſi libertatis eſſent ſtudioſiſſimi: neque temere patriam Cæſaribus iterum ſubjeciſſent, ſi quidem illis de omnimoda quadam libertate à Rudolpho conceſſa conſtitiſſet.

Repugnant ſcilicet hæc omnia Sigonianæ iſti narrationi: atque adeo ſole clarius indicant, ſi quid datum fuit libertatis à Rudolpho, id omne exigui fuiſſe momenti. Quid? quod ipſe Sigonius eodem libro viceſimo ita loquatur de Cæſare illo, anni ſeptuageſimi ſeptimi decimitertii ſeculi hiſtoriam deſcribens: *Rudolphus Cæſar Rudolphum Vicarium Imperii in Hetruriam miſit, qui ſacramenta ab amicis & in fide manentibus civitatibus poſceret, ac jura quæ relinquebantur Regni ſive Imperii retineret. A quo Gerardus præfectus monachorum Camaldulenſium XV Kal. Septembr. confirmationem privilegiorum veterum impetravit.* Ad hoc certum eſt, vel ex iis quæ Bzovius narrat, & jam ante Rudolphum ægerrime tuliſſe Carolo Siculo tributum à Pontificibus Vicariatus Imperii per Etruriam titulum; & demum ipſomet

curante Nicolao III Papa anno 1278, armorum minis Carolo invito principatum illum Imperii majeſtati adverſum extorſiſſe. Antoninus Florentinus ſummæ hiſtorial. tit. 20 cap. 4 § 4. in hæc verba ſcribit: *Anno Domini M CCLXXXI Rodulphus Rex Romanorum, à pluribus annis electus etſi non coronatus, in Alemannia moram trahens, ad requiſitionem Gibellinorum Tuſcia, deſtinavit ex Alemannia quendam Comitem cum trecentis militibus in Etruriam, ut Tuſci jurarent fidelitatem Imperatori & ſibi obedirent. Sed nulla civitas ei obedivit* (prævalente ſcilicet factione Guelphica) *aut ſe ſubjecit, exceptis Piſanis & Caſtro S. Miniatis, quod vulgariter dicitur Altedeſcho. Et reſidentiam dictus Comes faciens in S. Miniate, cum copiis ſuis & adjutorio Piſanorum bellare cœpit contra Florentinos & Lucenſes, & alias civitates adherentes parti Guelphæ. Demum compoſitione facta & pace cum Florentinis, reverſus eſt in regionem ſuam.* Hæc Antoninus. quæ tantum non totidem verbis repetiit Sigonius ante recitato ejusdem anni commentario. Omnia autem cum item

multum ſint diverſa ab altera illa Sigoniana narratione, utique illam ſi non manifeſti arguunt erroris ſaltim ſuſpectam reddunt.

Advertendum *denique* eſt, ipſummet Sigonium iis verbis uti, quæ oſtendunt illum non ſatis ſibi fiſum. Subdubitantis enim utique verba illa ſunt: *Regni jura primus ultro alienaſſe Rudolfus Cæſar* DICITUR, *primus etiam viam aperuiſſe Regni excidio* EXISTIMATUR.

Quibus omnibus probe, ut par eſt, expenſis, haud temere ſane prudentior aliquis amplius perſvaderi ſibi patietur, illam vulgo receptam hodie fabulam de vendita Italis à Rudolfo integra libertate. Datum aliquid pertinacibus illis Urbibus, in ea virium Imperii debilitate, haud equidem negaverim: non ignarus, tenues Rudolphi res etiam in Germania eum adegiſſe, ad ſolito majora privilegia Urbibus paſſim ſpe pretii concedenda. Refert ſane Spigelius Cæſaris hujus epiſtolam, qua in gratiam Principum de injuria ſibi facta conqueſtorum, revocavit & irrita reddidit nimis prodige de alieno facta beneficia.

At vero quidnam tandem Hetruriæ illis urbibus conceſſum ſit, ignoramus. Nec vero vel id ſatis conſtat, quod Blondus Platina & alii videntur dicere, auctoritate recenter ita partæ libertatis, Florentinos novam regiminis formam inſtituiſſe, opificum plebi loco in ea conceſſo. Id enim jam ante ibi factum Manfredo Rege, notat Machiavellus *l. 2. Hiſtor. Florentinæ.* Leonardus Aretinus l. 4. & hunc ſecutus Antoninus illa quidem Rudolfi ætate id inſtitutum narrat, at de aliqua nova per Rodulphum accepta libertate altum apud utrumque, ut & apud Machiavellum, eſt ſilentium. Bodino ſi liceret credere, res expedita fortaſſis eſſet. Is enim *l. 1. de Republ. cap. X n. 123.* teſtatur, quo tempore Maximilianus Cæſar junctis Ludovici Galliæ Regis legionibus italiæ Urbes terruit, *Florentinos legatos ad Cæſarem miſiſſe, ut obſequium præſtarent, & imperata facerent. Ille*, inquit, *acceptis aureorum quadraginta millibus, beneficia à Rudolpho indulta confirmavit, ut ſcilicet ſuæ reipublicæ ſtatum gubernare ac regere ſibi PRECARIO liceret.* Verum meminit quidem legationis miſ-

ſæ à

sæ à Florentinis, & privilegiorum juriumq; confirmationis à Cæsare factæ etiam Guicciardinus l. 8, Rudolfinarum tamen donationum nulla facta mentione. Est proinde etiam id incertum, numquam pecuniam Lucenses aut Florentini Rodolfo dederint, aut quem in finem dederint si quam dedere. Nec vero inanis fortassean est Joannis Bodini eodem quem ante laudavimus loco perscripta suspicio: *eas pecunias quæ à civitatibus Italiæ pro libertate adipiscenda exactæ fuerunt, tributi aut pensionis nomine solutas fuisse.* Nihil tamen in re dubia certi definimus.

Cæterum fac ita esse. Vendiderit ita Italicis quibusdam Urbibus imo Italiæ universæ libertatem integram Rudolfus: omni tamen jure & omni proinde vi destituitur contractus, quoniam is utique non ex consensu Imperii Ordinum est initus, quo uno alienandi stat arbitrium. Bene enim Bodinus: *Jura majestatis Imperii Germanici venalia non sunt; nec si essent, ab Imperatoribus sine Principum Germanicorum consensione distrahi potuerunt.* Et vero magna Imperium injuria affeciisset Rudolfus, si pre-

ſi pretio inductus jura Imperii, quæ tueri ſarta tecta debebat, prodidiſſet. Eoque non ſine cauſſa effuſæ à ſuſpicacibus animis in illum eſſent duræ & aſperæ increpationes. Merito ſcilicet factum illud Rodolfi Platina, *rem tanto Principe indignam*: Tritthemius *rem Principi turpem*: Cuſpinianus *gravem Imperii jacturam*, appellaſſent. Recte etiam in hæc verba erupiſſet Albertus Crantzius l. 8 Metropol. *Hic noſtrorum Imperatorum primus Italiam pro deſerta videtur habuiſſe. Quamvis nonnulli ex ſucceſſoribus ſint illis colluctati, nullus tamen hanc civitatibus vendidit libertatem. Fecit quod ſolent qui rebus melioribus deſperatis, non quod volunt ſed quod velle coguntur faciunt. Aliquanto tamen melius erat, ſi nihil ille armorum pro recuperandis Imperii juribus intentare voluit, cauſſam tamen ipſam integram ſervare ſucceſſoribus.* Cæterum nos & Rudolphum Cæſarem & ſimul Imperii Ordines hactenus, niſi fallor, ab ejusmodi malignis ſuſpicionibus ſatis vindicavimus.

NON deſunt porro, qui & Henricum Lucelburgium & Carolum IV Cæſares ejusdem criminis

criminis insimulent. Hinc Bodinus cum de Rudolfo egisset addit: *Lucenses ac Senenses eadem libertate donati sunt; cum Henrico V* (scribendum vero VI aut VII) *Cæsari pretium libertatis, hi decem, illi duodecim florenorum millibus solvissent. Totidem Petrus Gambacurtius Carolo IV Cæsari numeravit, ut summam in Pisanos potestatem adipisceretur.* At vero Lucensibus Blondus, Platina, Sabellicus, Trithemius, Cuspinianus, Crantzius, à Rudolfo isthoc pretio libertatem emptam tradunt. Nec est alius antiquior fide dignus scriptor, qui tanto facinore Henricum magnanimum Cæsarem sese maculasse affirmet. Carolum Imperii jurium prodigum fuisse modò suis rebus studeret, notum quidem est. At nec illum quis omnia Imperii in Pisanos jura Gambacurtio cessisse memorat. In fabulis igitur etiam hæc numeranda, aut mitius certe interpretanda sunt. Utque indignum ejusmodi quod facinus horum aliquis commiserit, salva nihilominus manent Imperii jura, Cæsarum ejusmodi venditionibus nequaquam obnoxia.

POST illos Cæſares aliorum nemini aliquid vel tribuitur quidem. Ut proinde jam appareat, verum eſſe id quod diximus, aperta quidem alienatione nihil Regni Italici veteris omni Imperii ditioni eſſe ſubductum, præter id quod nuper admodum in Galliæ poteſtatem communi auctoritate Cæſaris & Ordinum devenit. Quid vero translatum nuper ſit in Gallum, non aliunde quam ex ipſis Tabulis pacis publicæ cum Ludovico Rege initæ rectius poteſt peti. Verba earū quæ huc faciunt, ita ſeſe habent: *Secundo Imperator & Imperium cedunt transferuntque in Regem Chriſtianiſſimum ejusque in Regno ſucceſſores, jus directi dominii, ſuperioritatis, & quodcunque aliud ſibi & Romano Imperio hactenus in Pinarolum competebat, & competere poterat.* Alibi in iiſdem Tabulis, de Montisferratenſis Ducatus locis inter Sabaudum & Mantuanum controverſis, facto ſermone, ita legas: *Conventum eſt, quod Tractatus Cheraſci 6 April. 1609, cum ſubſecuta ſuper eodem Ducatu Montisferratenſi executione, firmus ſtabilisque in omnibus ſuis articulis in perpetuum manebit, excepto tamen Pinarolo*

rolo ac pertinentiis, inter Suam Majeſtatem Chriſtianiſſimam ac Dominum Ducem Sabaudiæ definitis, & Chriſtianiſſimo Regi Regnoque Galliæ acquiſitis per peculiares tractatus, qui eadem ſtabilitate & firmitate conſiſtent in iis omnibus quæ translationem aut ceſſionem Pinaroli & pertinentium concernunt. Hactenus Tabulæ. Ex quibus de alienato Pinarolo quidem ſatis liquet: num vero & in alia illa, de quibus convenit inter Sabaudum & Gallum, perdiderit Imperium ſuperioritatis jura, multum meritò forte dubites. Imo illa manſiſſe integra, & Gallo confirmatum duntaxat eſſe per Tabulas dominium locorum illorum utile, per cui fiat verosimile ex eo, quod diſertis quid verbis de ſolo Pinarolo id ſit expreſſum, nec fas ſit prodiga quadam interpretatione uti in negotiis minus favorabilibus, ubi literæ, ut ajunt, ſtricte eſt inhærendum.

Aperte quidem igitur & rite Cæſar ac Imperii Ordines nihil Regni Italici præter unum Pinarolum alienavere. Quid TACITO conſenſu in aliorum jura tranſierit, proximum jam eſt, videamus. Vbi initiò obſervandum

venit: ut ante ita & poſt Fridericum II complures Cæſarum corona Regni Italici inſigniri ſe curaſſe, aliis omnibus id integrum fuiſſe hactenus & eſſe hodieque. Id quod unum certo eſt argumento, & ſupereſſe etiamnum Regnum illud, & eſſe illud juris Cæſarum Germanicorum. Eoque nec Germaniam ſua in Regnum illud jura tacito quidem conſenſu perire paſſam, nec Italiam non agnoſcere amplius id quod debet obſeqvium. Quod ſi excutiantur monumenta geſtarum in Italia rerum poſt Fridericum illum, jam etiam haud difficulter perſpicere fuerit, quemadmodum perpetuo quodam tractu ad noſtra usque tempora, Regia in Italiam vis & auctoritas Germanicorum Cæſarum perduraverit. Verum operoſius id eſt quam inſtituti ferat ratio. Itaque nunc duntaxat paucis oſtendemus, quemadmodum hodie Regni illius res ſeſe habeant, initio facto à Principatibus, interque hos à MAGNO qui appellatur HETRURIÆ DVCATV.

Atque hic quidem binas in partes vulgo ſolet dividi, Dominium vetus ſcilicet & novum: quorum illud Florentinæ Piſanæque urbis omnia,

omnia, hoc Senenſem urbem aliaque noviter Magnis Ducibus acquiſita comprehendit. Jam vero inter nova illa Filaterra & alii Marchionatus, olim à Malaſpinis poſſeſſi, citra controverſiam feuda ſunt Imperii, & hactenus vaſallum ſe Imperii Magnus Dux ultro profitetur, paſſim recepta ſcilicet vaſallagii lege Cæſari eâ in re obſtrictus. Raticofanum & Burgum S. Sepulchri in Umbria, à Pontifice accepit cum pignori tum beneficio. Itaque cum Pontificia omnia ſint ſummæ poteſtati Cæſarum obnoxia, ut proxime quidem Magnus ille Dux horum ergo in Pontificis ſit clientela, tamen hactenus etiam Imperii legibus tenetur. Regis Hiſpaniæ beneficiario jure poſſidetur Senenſium reſpublica & Iluæ dominium. Utriusque autem nomine Hiſpanus ipſe agnoſcit ſeſe Imperii vaſallum: ut proinde etſi non proxime, ſubvaſallus (liceat ſic loqui) tamen ſit Imperii horum etiam locorum ergo Magnus ille Dux. Et vero Senas quod attinet, notiſſimum eſt conſtanti fama ſi non aliunde, ſemper eam urbem fuiſſe Cæſarii juris; morigeram etiam, niſi ſi quando rebelles

Guelphi prævalerent. Non alio etiam prætextu præſidium in eam induxit, mutavitque ejus rempublicam, iterumque cepit eam aut in filium Philippum Hiſpaniarum Regem tranſtulit Cæſar Carolus quintus. Inter conditiones, in quas anno 1555 poſt gravem obſidionem dedita urbs eſt, prima fuit (verba ſunt Thuani l. 15) *Ut Cæſar civitatem ac Rempubl. Senenſium in fidem ſuam & Imperii acciperet.* Eodem anno cum miſſus à Cæſare Toletanus Senenſibus perſvaſiſſet, ut ſe & omnia ſua Cæſaris & Philippi arbitrio aut voluntati ſine conditione & exceptione permitterent, *novum Cæſar inſtrumentum confici mandavit, quo ditionem Senenſium* (verba iterum ſunt Thuani) *jure Imperii ad ſe devolutam Philippo filio conceſſit.* Jam ante, cum Cæſareum Hiſpanorum præſidium urbe ejeciſſent arce diruta, Senenſes *inſtigante Cæſare & Imperiali Camera proſcripti erant*: ceu apud eundem Thuanum refert Monlucius. Par eſt Iluæ ratio: *quam ad Cæſaream juriſdictionem pertinere, non ambigitur*, ut idem Thuanus loquitur l. 5 quo loco prolixe perſequitur, quemadmodum

dum eam cum Plombino Carolus V ſui juris reddere cœperit Apianis ereptam.

Vetus dominium quod vocant abſolutum & liberum à quam multis creditur, nullique obnoxium, libertate illa à pluribus Imperatoribus jam olim impetrata. At vero jam ante à nobis oſtenſum eſt, fabuloſum eſſe id omne quod refertur vulgo, de empta à Rudolpho Cæſare Florentinæ urbis integra libertate, certe momenti nullius; & tamen huic fabulæ unice innititur illa quorundam perſvaſio. Ut propioris temporis acta nunc tantum expendamus, nemini non conſtat, Urbem illam à Cæſare Carolo quinto acri bello ad officium revocatam, anno ſeculi ſuperioris triceſimo. Quo in bello Cæſarem uſum eſſe non alio quam Cęſarco jure, idque ultro petente & conſentiente Clemente VII Papa, adeoque omni Medicea familia, negari non poteſt. Utemur nunc tantum teſtimonio fere unius Pauli *Jovii*, quo nemo alius omnem hanc rem majore eſt diligentia perſeqvutus. Ille l. 27 leges fœderis inter Clementem & Carolum initi recenſens, *Adjectum eſt*, inquit, *ut poſtquam Florenti-*

rentini adversum Cæsarem, confisi incertæ Gallorum victoriæ, arma tulissent, majestatis rei facti, libertate & antiquis superiorum Cæsarum concessis immunitatibus severe privarentur, obiterque civitati Principem Alexandrum adolescentem imponeret. Florentinorum legatis imperata omnia cives facturos promittentibus, *modò urbem vetere consuetudine liberam, sua qua potiti erant libertate frui pateretur*, eoque *ut civitati parcendum duceret demisse postulantibus*, respondisse Cæsarem, narrat idem, *Florentinos inexpiabili delicto superiorum Cæsarum concessas libertates immunitates vel ingrate vel perfidiose corrupisse, se tamen noxam & totum eorum majestatis crimen pro sua humanitate magnitudineq; animi remissurum, si Pontificem eundemq; civem suum, quem imprudenter patria ejecissent, conversis voluntatibꝰ reciperent.* Guicciardinus l. 19 itidem scribit, responsum à Cæsare Legatis: *Civitatem ob fœdus cum Cæsaris hostibus initum & copias contra ipsum missas, privilegia amisisse, atq; ad Imperium recidisse, ideoq; Cæsarem de ea quicquid vellet statuendi potestatem habere.* Inter leges porro deditionis prima fuit teste Jovio

Jovio l. 29: *Ante omnia conſtituendæ atque ordinandæ reipubl. facultas arbitrio Cæſaris permittitor.* Guicciardinus l. 20 habet: *Pontifex & civitas Cæſari, quænam eſſe debeat reipubl. forma, intra menſes tres conſtituendi poteſtatem, dato.*

Cumprimis vero digna memoratu & expenſione ſunt, quæ Jovius ille narrat de Cęſareo diplomate, quo reſpublica in futurum fuit tunc ordinata, & Mediceæ familiæ Principatui ſubjecta; ſimul addens, quemadmodum diploma illud Florentiæ exceptum, & ad illam formulam omnia inſtituta fuerint. Quamvis enim nonnihil poſſint videri prolixiora; quoniam tamen adhoc argumentum noſtrum unice pertinent, & clariſſime oſtendunt, ſola Cæſarea auctoritate illum, qui hodie Florentiæ obtinet Mediceæ familiæ Principatum, & cepiſſe & in universum niti, operæ facturi pretium videmur ſi illa omnia huc adducamus. *Per hunc modum temperatæ ſeveritatis urbe perniciosis civibus repurgata, advenere ab Auguſta Vindelicia decreti Cæſarei diplomata, ſolennibus latæ membranæ codicillis perſcripta, obſignataque*

aureo ſigillo. Quibus Cæſar diſerte explicabat, ſe idcirco ab Hiſpania veniſſe in Italiam, ut ſublatis bellis certam atque optimam pacem afflictis Italiæ rebus apportaret, contentiones tolleret, partâque cum omnibus, quibuſcum antea armis contendiſſet, concordiâ, ſacrum bellum contra barbaros Turcas indiceret, quo nihil ſibi antiquius atque nobilius vel Chriſtianis utilius fore exiſtimaret. Vnos omnium vero repertos eſſe Florentinos, qui pacis & tranquillitatis nomen odiſſent, animos feroces iniquiſſime retinerent, & cum privato tum publico commodo obſtinatius adverſarentur. Utpote qui antea rebelles animos induerint: Mediceam familiam, à qua privatim & publice commoda atque ornamenta ingentia omnibus temporibus accepiſſent, patria pepulerint: oblitique prorſus beneficiorum, & immunitatum, quas ſuperiorum Cæſarum indulgentia liberalitateque retuliſſent, ab ipſius demum autoritate deſciverint: ipſorum copias & duces adverſum ſe Neapolim miſerint: adventantique exercitui ſuo portas occluſerint. Quas multiplicis injuriæ contumelias, qvum pati non poſſet, & ſuæ dignitatis eſſe ſtatu-

ſtatueret rebellem civitatem perdomare, coactum fuiſſe inferre arma: poſtquam tentata ſæpe concordia, atque æquiſſimis oblatis conditionibus, vel vitio temporum vel pertinacium quorundam civium malignitate corrupta, à pace ſe prorſus alienam oſtendiſſet, propterea aque integrum ferè annum obſederit. Se tamen qvum armis fameque perdomitam jure optimo expugnare, atque militibus diripiendam tradere poſſet: nihilo ſecius Cæſareæ clementiæ nunquam oblitum, populi reſipiſcentis pœnitentiâ fuiſſe contentum: atque ipſam Pontificis maxime precibus adductum conſervare voluiſſe. Qvum vero, ſicuti ex deditionis conditionibus liqueret, ipſius Auguſtæ poteſtatis Imperatoriique arbitrii ſit leges condere & rempublicam ordinare, ideo optimum fore exiſtimabat, quod perpetuam civitatis tranquillitatem reſpicere videatur, Mediceam familiam reduci, atq; reſtitui in priſtinam dignitatem. Et quoniam præclare manifeſteq; conſtat, in liberis civitatibus nunquam vigere concordiam propter diverſa diſſidentium facile civium ſtudia, easque improſpere ſemper atq; infeliciter regi, niſi ſtabili perpetuoque reipublicæ

capite gubernentur, declarat Alexandrum Medicem, quem ſibi generum aſciverit, Reipublicæ caput: cujus ſinguli magiſtratus authoritatem ſequantur: eaq; dignitas ad liberos ejus legitimos pertineat: atq; his deficientibus, ad proximiores Medicæa ſtirpis totius ejus præeminentiæ & dignitatis jura devolvantur. Subindeq; Cæſar cuncta veterum beneficiorum atque immunitatum privilegia, quæ aliàs promeruerint, ſincero affectu confirmat. Hæc ut perpetuo ſerventur imperat, & his qui violaverint decem myriadum puri auri mulctam indicit. Hujus diplomatis ſententias, quæ Latine præſcriptæ erant, Italica loquutus lingva, ut ab omnibus intelligeretur, vertit, & promulgavit Antonius Muſettola Neapolitanus jureconſultus, qui tum Cæſaris legati munere fungebatur: membranam explicatam, aureoque ſigillo & manu Cæſaris ſubſcriptam ſæpe oſtendens, & legendam his qui vellent, libentiſſime præbens. Ipſo autem Muſettola perorante aſſurrexit Dictator Benedictus Bondelmontes, qui nuper eductus fuerat è Volaterranæ turris carcere, in quem antea populares relegarant. Is juxta aſſidebat, hisque verbis reſpondit. Grata

nobis

nobis atque latissima erit hodiernæ diei recordatio inomnem ævi posteritatisque memoriam: quandoquidem præclaro magni numinis munere, & invictissimi Cæsaris beneficio, optimè constitutæ reipublicæ ac duraturæ tranquillitatis initium auspicamur. Quod igitur felix faustumq; sit Florentino populo, leges nobis latas à Cæsare, ad non dubium hujus rectè atque appositè ordinati status incrementum suscipio, venerorq;, servaturumque polliceor, ac pari studio atq; obsequio magistratus, cunctiq; civitatis ordines qui præsentes adsunt, suscipient, atque optima fide servabunt. Tum verò ad Dictatorem, Legatumq; simul à dextris assidentem singuli magistratus viritim accesserunt, tactoque diplomate, atq; honoris causa inclinatis capitibus, quæ dixerat Dictator approbarunt. Primi fuere decuriones, octoviri, & decemviri, qui ab integritate judicii, famaque probitatis boni viri vocantur. Ad hos tres Guelpharum partium duces defensoresque, qui magistratus in urbe vetustissimus habetur: itemque octoviri qui belli & pacis negotio præsunt, ideoque Præfecti nuncupantur. Hos subsequuti sunt octoviri, qui summam vitæ & necis

habent poteſtatem. Cum his iere quinqueviri, qui ærario præſunt: itemque ſeptemviri, conſervatores legum appellati. Poſt hos triumviri fiſci præpoſiti, & ſecundum hos mercaturæ ſextumviratus, & quartumviri urbis muniendæ curatores. Poſtremo duodecemviri, quibus ab initio ordinandæ reipublicæ munus fuerat demandatum. His acceſſerunt ex Mediceorum amiciſſimis viginti & ſeptem primores. Ita ut univerſim centum & viginti primatium civium numerum implerent.

Hæc omnia Jovius. Gvicciardinus notat Cæſareo illo diplomate Carolum *civitati omnia privilegia, aliàs à ſe atque aliis Cæſaribus conceſſa, reſtituiſſe, ſed ea lege, ut quotiescunque aliquid contra Mediceæ familiæ amplitudinem molirentur, ea privilegia amitterent.* Addit de ſuo, ſed quaſi ægro animo: *In hac autem conſtitutione hujuſmodi verba, quæ ipſorum jura non modo poteſtate ſibi à partibus conceſſa, verum etiam Cæſarea auctoritate dignitateque niti oſtenderent, paſſim inſeruit.* Teſtatur Thuanus l. 1: Alexandrum primum Ducem *accuſatum à civibus apud Cæſarem*, fruſtra tamen

quod

quod contra præſcriptum ab ipſo ordinem rempublicam adminiſtraret.

Quibus omnibus probe expenſis haud ſane video, quî poſſit ullo amplius juris prætextu aſſeri, dominium antiqvum Cæſaribus obnoxium non eſſe. Eſto enim, fuerit Florentia in libertatem plenam extinctis Cæſarum juribus antehac aſſerta, (quod probari tamen non poteſt:) utique & familia omnis Medicea & ipſi cives Florentini, faſſi ſunt excidiſſe Florentiam illo priſtino ſtatu, & Cæſari licuiſſe rempublicam ex arbitrio ordinare, & nunc adeo pœnis obnoxios cives niſi præſcriptis à Cæſare legibus pareant: faſſi imo ſunt, etiam olim non niſi ex Cæſarum privilegio immunitatibus ornatos fuiſſe Florentinos, & quidem mutabili ob admiſſam culpam. Adhoc nemini non apparet, Mediceos novum illum Principatum ſuum non urbi & civibus ſuis ſed ſoli Cæſari debere, atque auctoritate Cæſarea cum Alexandrum tum omnes ſucceſſores Florentinis præeſſe.

Hæc qvum ſint clariſſimæ veritatis, mirum ſane, ſtatim Alexandri ſucceſſorem Cóſmum, à Pontifice creari ſe Magnum Hetruriæ Ducem

Ducem, addita regali corona, paſſum anno 1569 idque cauſſatum, *quod Florentina reſpublica ſui juris eſſet, neque ad Imperium pertineret: adminiſtratio ipſius ex fœdere cum Carolo V inito à Clemente VII ordinata eſſet; Mediceos illius Principes Ducum titulum à ſe non Cæſarum auctoritate ſibi ſumpſiſſe*: ceu loquitur Thuanus l. 46. Sed benę eſt, quod illam ignominiam Imperii juribus fieri, nequaquam permiſerit Cæſar Maximilianus Secundus, & ad meliorem ſententiam redierit Coſmi ſucceſſor Ferdinandus. Nam Cæſar quidem primum ipſis ceremoniis illis Pontificiis per oratores ſuos interceſſit: deinde lite Coſmo intentata ab Alphonſo Ferrarienſe Duce, nihil motus vel Pontificis legationibus vel proteſtatione Florentini, Coſmum *tanquam Imperii beneficiarium* (verba ſunt Thuani l. 54) citavit ad dicendam cauſam, Coſmo judicio ſe ſiſtere coacto, eo eventu quem his verbis narrat Thuanus l. 60, ad annum 1574: *Joannes Baptiſta Concinus jam multoties ad Maximilianum Cæſarem, ob conceſſum à Pio V Magni Hetruriæ Ducis titulum, Coſmo & Franciſco, qui ſoro-*

sororem ipsius in matrimonio habebat, succen-sentem, missus, tandem obtinuit, ut hi Fran-cisco tituli TANQVAM IMPERII BE-NEFICIARIO confirmarentur, eaque de re amplissimum à Cæsare diploma impetravit. Quæ faciunt, ut nunc quidem amplius, de jure Imperii in Magnum illum Ducatum, non liceat sine aliqua sive insciticæ sive malitiæ nota du-bitare.

Multo minus fas est quempiam ambigere de MVTINÆ & REGII Principatu. Si-gonius l. 20 de Regno Italiæ sub finem, cum disseruisset de illa à Rudolpho Urbibus Italiæ concessa libertate: *Triennio post*, inquit, *Opi-zo Marchio Atestinus Mutinam & Regium si-bi, eodem permittente Rodulpho, subjecit.* Tradit idem Joan. Baptista Pigna l. 3 Historiæ Atesti-næ. Ex quo discere etiam est: Anno 1312 Fran-ciscum Picum Mirandulanum ab Henrico *VII* Imperatore Vicarium Mutinæ esse constitutum, *sic tamen ut integrum Urbis jus Imperator si-bi reservaret*: inde Passarinum & Butironem Boneculsium tyrannos Mutinam invasisse ad annum 1327: quadriennio post Manfredum

Pium à Johanne Bohemiæ Rege Vicarium Imperii conſtitutum Principis nomine aſſumpto: ab hoc urbem Opizoni ſecundo Ferrariæ Marchioni conceſſam anno 1336 & in familiæ illius Ateſtinæ ditione permanſiſſe, donec anno 1510 Julius *II* Papa à ſe captam Maximiliano ceſſit: hunc vero illam quarto poſt anno Leoni X Papæ decem (Guicciardinus l. 12 ſcribit *quadraginta*) aureorum millibus pignori dediſſe, ſed iterum ab Alfonſo Ateſtino illam recuperatam anno 1527, poſſeſſione per auctoritatem & ſententiam Caroli V Cęſaris confirmata, multum licet fremente Clemente *VII* Papa, & ex ſententia Cæſaris oblatam à Ferrarienſe pecuniam repudiante. Per idem tempus Carolus Cæſar *ſexcentis* (verba ſunt Guicciardini l. 20) *auri libris à Ferrarienſium Duce acceptis, ei Carporum oppidum in perpetuum beneficium conceſſit.* Jovius in vita Alfonſi Ferrarienſis ita refert. *Alio quoque ingente Cæſaris beneficio Alfonſus cumulate eſt auctus: nam Carpum oppidum, de quo diuturna lite cum Alberto Pio contenderat, ei ceſſit legitimæque poſſeſſionis jura peramplis Cæſaris codicillis eſt conſecutus, quo-*

quoniam Albertus Gallicis addictus partibus, propterea que majestatis reus factus, de jure totius fere decidisset. Ex hac benignitate centum millia aureorum nummum, honorarii muneris nomine, ab Alfonso persoluta sunt, ut in ararium Cæsaris pervenirent. Hæc proinde Imperialis juris opida, cum Alfonso *II* Duce Ferrariense sine liberis anno 1597 mortuo cætera Clemens *IIX* Papali ditioni reddidisset, Cæsari Estensi ejusque posteris à Maximiliano *II* primum, deinde & à Rudolfo Cæsaribus facta gratia, remanserunt sed jure fiduciario. Auctor Commentarii de Principatibus Italiæ à Thoma Segetho editi testatur, pro jure illo impetrando numerata Imperatori ducenta millia scutatorum, fœnori à Genuatibus sumpta, ut hodieque cogatur Dux sedecim millia scutatorum quotannis in usuram pendere.

De PARMA & PLACENTIA, quam hodie Farnesii Principes tenent, complura pro juribus Cæsariis, jam cap. vicesimo diximus: eoque nunc nihil addimus quam hoc tantum, qvum Placentia à Cæsare redderetur Octavio

Farneſio, diſerte adjectum, *manerent Imperio ſalvæ rationes, quas in Parmenſi ditione habet.* Etſi vero etiam Principatus illius omnia à Pontifice dependeant proxime, fuerit tamen totus Cæſarei juris ſaltim remote, prout omnia Pontificum clientibus poſſeſſa.

Citra controverſiam MANTVÆ & MONTIS FERRATI Ducatus clientelari jure Imperio obſtricti ſunt: idque fatentur utriusque poſſeſſores Gonzagæ. Primus ejus familiæ Mantuanæ capitaneus dominusque, & Vicarius Romani Imperii perpetuus, auctoritate publica inſtitutus eſt Ludovicus, qui anno 1369 rerum potiri cœpit. Ejus nepotem Joannem Franciſcum Sigiſmundus Imperator anno 1432 Marchionem dixit: quemadmodum Carolus quintus Fridericum Gonzagam, anno ſeculi ſuperioris triceſimo, Ducem nominavit, qvum Cęſarem Bononiæ coronatum Gonzaga ſplendidiſſimo hoſpitio excepiſſet. Ducatus hujus quondam partes fuere, quæ ceſſerunt minoribus natu; ut Guaſtella, Novellaria, S. Martino, Berrolo, Guazzado, alia cum opidis & caſtellis. Sed qui illa tenent *non agnoſcunt Ducem ſuperiorem: quin*

quin & dicunt directe se Cæsaris esse vasallos: quod etiam in Commentario Sigethiano est annotatum.

Mantuano MONTISFERRATENSIS Ducatus junctus est, idque primum beneficio Caroli V Cæsaris. *Nam cum Joan. Georgius Paleologus* (verba sunt Thuani l. 1) *qui Bonifacio Montisferratensi Marchioni Wilelmi fratris filio successerat, sine liberis decessisset, & Fridericus qui Margaritam Bonifacii sororem in matrimonio habebat, hereditatem adire vellet, contra Sabaudo & Saluciarum Principe tendentibus, Cæsar oppida & arces imposito præsidio sequestris jure occupavit, & postea tradita possessione secundum Fridericum pronunciavit.* Alibi Thuanus scribit: *Cum postea Guilielmus Gonzaga Friderici fil. idem sibi jus à Ferdinando Cæsare confirmari peteret, non primo tenuit, obreptum Carolo fratri contendentibus qui circa eum erant.* At vero idem ille Guilielmus à Maximiliano *II* Imperatore ex Marchione in Ducem Montisferrati electus, & magnis privilegiis est ornatus anno 1573. Pertinet huc Casale S. Evasii. *Id quondam* (verba iterum

sunt Thuani *variis & amplis privilegiis & immunitatibus ab Imperatoribus ornatum, ac postremo meri ac mixti imperii jurisdictione donatum fuit à Friderico I, anno salutis sexto supra millesimum octogesimum: quam & gratiam illis CXXVII annis post confirmavit Henricus. Sed cum postea Casalenses tanti beneficii immemores cum Ticino, Alba Pompeia, Vercellis & Valentia contra Henricum ipsum conspirassent, universæ illæ urbes privilegiis & gratia à Cæsaribus concessa exciderunt, indicto etiam Imperiali exilio, ut Albericus Rosatensis illius temporis JCtus loquitur, h. e. tanquam perduelles edicto Cæsareo proscriptæ sunt. Hujus edicti severitatem veriti Casalenses in patrocinium Andronici Palæologi Orientis Imperatoris confugerunt, cujus filius Theodorus Montisferrati Principatum tenebat.* Hoc Theodoro natus Joannes Palæologus à Carolo *IV* Cæsare in fidem publico instrumento tanquam Montisferrati & Casalii Marchio acceptus est, eique ac successoribus Casalenses, annuum tributum pacti, juxta diploma Cæsareum, jurejurando fidem obstrinxerunt. Itaque

que cum Caſalenſes in libertatem ſe aſſeri peterent à Cæſaribus Carolo Ferdinando & Maximiliano *II*, non auditi primum, denique Montisferrati Principatui per ſententiam Cæſaream addicti ſunt.

Igitur non obſequii tantum ſed etiam beneficiario jure, utrumque Ducatum illum, Mantuanum inquam & Montisferratenſem, Imperio obnoxium eſſe manifeſtum eſt. Et vero usque id adeo eſt certum, ut cum non adeo pridem Sabaudus, Gallicis armis adjutus, partem Montisferratenſis provinciæ tanquam ſibi debitam occupaſſet, per leges transactionis Cheraſci anno 1631 inſtitutæ & poſt Tabulis pacis Imperii cum Gallo initæ confirmatæ, Sabaudus feudali vinculo ſeſe Cæſari obſtringere horum quoq; locorum ergo, ſit adactus. Adducam nunc tantum verba Tabularum iſtarum quæ huc faciunt. *Cæſarea Majeſtas decenter requiſita concedet Domino Duci Sabaudiæ, unà cum inveſtitura antiquorum Feudorum & ſtatuum, qualem inclytæ memoriæ Ferdinandus II Duci Sabaudiæ Victori Amedæo conceſſerat, Inveſtituram quoque locorum, ditionum, ſtatuum, omniumque jurium*

Mon-

Montisferrati, cum appertinentiis, quæ illi vigore prædicti Tractatus Cheraſcenſis, nec non executionis inde ſubſecutæ, decretæ & remiſſæ fuerunt, ſicuti quoque feudorum Novelli Monfortis, Sinii, Moncherii, & Caſtelletti cum appertinentiis, juxta tenorem Inſtrumenti acquiſitionis, ab eodem Duce Victore Amedæo factæ ſub decimo tertio Octobris Anni Milleſimi ſexcenteſimi trigeſimi quarti, & congruenter conceſſionibus ſeu permiſſionibus, nec non approbationibus Cæſareæ Majeſtatis, cum confirmatione quoque omnium & quorumcumque privilegiorum, quæ Sabaudiæ Ducibus hactenus indultæ fuerunt, quotieſcunque à Domino Duce Sabaudiæ requirentur & poſtulabuntur. In iisdem Tabulis cautum aliquid eſt ad feudum Mantuanum pertinens, quod proinde itidem adſcribemus. *Similiter declarabit Imperator, in Inveſtitura Ducatus Mantuæ comprehendi Caſtra Reggioli & Luzzaræ cum ſuis territoriis & dependentiis, quorum poſſionem Dux Guaſtallæ Ducî Mantuæ reſtituere teneatur, reſervatis tamen eidem juribus pro ſex millibus ſcutatorum annuorum quæ prætendit; de quibus agere & judici*

dicio experiri coram ſua Cæſarea Majeſtate valeat adverſus Ducem Mantuæ.

Pervenimus ad Ducatum MEDIOLANENSEM. Rudolphus Cæſar *Napum ſuo Auguſtali jure præſidem procuratoremque in Inſubribus conſtituit, alamque Germanorum equitum mirificam ad eum præſidii cauſa miſit*: ut loquitur Jovius in vita Othonis Vicecomitis. Adolphus Naſſavius Cæſar Matthæum Vicecomitem vicaria poteſtate iisdem Mediolanenſibus præfecit: eundemque loco à Turrianis pulſum Henricus Lucelburgius Imperii nomine reſtituit. Succeſſit patri in eaſdem leges Galeacius: ſed qvum ad Pontificias partes Cæſari inimicas inclinaret, à Marco fratre accuſatus, cum Actio filio & duobus fratribus in carcerem conjectus eſt à Ludovico Bavaro Cæſare. Jovius *in Galeacio* teſtatur, Canem Scaligerum, *oblata ingenti pecunia petiiſſe tum à Cæſare, ut Mediolani Auguſtali jure princeps diceretur.* Marcum item Galeacii fratrem dixiſſe, *ſi Cæſar impetrari à miſeris civibus æqui juris libertatem pateretur, Mediolanenſes quantam oporteret in ſtipendium pecuniam*

cuniam præbituros, nec à fide atque amicitia Cæsarum ullo unquam tempore discessuros. Cæsaris consilio viros insignes viginti quatuor à singulis tribubus regendæ reipublicæ creatos, imperata pecunia honorarii subsidii nomine: nec multò pòst qui summæ rerum præesset cum Germanorum manu delectum Guilielmum Monfortium: Galeacium denique cum suis jussu Ludovici Cæsaris à Castruccio exorati carcere liberatum. Volunt alii eundem pristino loco restitutum, sed id Jovius non habet. Galeacii filius *Actius* (verba iterum sunt Jovii in Actio) *ad Cæsarem Pisas profectus, post multa colloquia, egregie navante operam Marco patruo, Cæsaris animum inflexit, promissaque pecunia ad summam quindecim myriadum; ut paterni imperii princeps appellaretur, impetravit.* Erat autem nomen dignitatis illud, ut Vicarius Imperii audiret: isque titulus mansit ad Wenceslai (Jovius perperam Ladislaum vocat) Cæsaris ætatem, qui Joannem Galeacium sceptro pileoque transmissis Ducem nuncupavit. Id quod ægre adeo tulerunt tunc Electores, ut inter alia hoc quoque justam

ſtam crediderint cauſam Wenceslai abdicandi. In tabulis abdicationis, *Mutilaſti*, inquiunt Electores, *Imperium Mediolano & provincia Langobardia, quæ juris ſacri Romani Imperii fuerant, redeuntibus inde ad Imperium ampliſſimis emolumentis, in qua ditione Mediolanenſis veluti miniſter Sacri Imperii partibus fungebatur; eum tu, contra quam tuam ſublimitatem & dignitatem decebat, accepta pecunia Mediolani Ducem & Comitem Papienſem creaſti.* Et vero illis quidem verbis ſubindicari videtur, hactenus aliquam proventuum partem fiſco Cæſareo ceſſiſſe: nonnihil ſcilicet ejus quod olim Cæſaribus depenſum fuit. Quo de ita loquitur Philippus Cominæus l. 1 de bello Neapolitano: *Quo tempore Mediolanenſem provinciam Cæſares adminiſtrabant, magna erat populi libertas, & ſingula domus aureum ſolummodo pendebant annuum.* Quicquid hujus fuerit, in Joannis Galeacii duobus filiis Joanne Maria & Philippo, quorum alter alteri ſucceſſit, ſtirps illa legitime natorum Vicecomitum interiit. Inde cum Carolus Aurelianenſis Joannis Galeacii ex filia Valentina

nepos, & Franciſcus Sfortia Blancæ ſpuriæ maritus, ſibi opimum illum Ducatum vindicarent, atque ille niteretur tabulis dotalitiis quibus matri, fratribus ſine prole maſcula defunctis, jus ſuccedendi erat datum, interceſſit Fridericus III Cæſar, & ceu caducum ex feudorum legibus Imperio aſſeruit, idque quoniam in dotalitias illas tabulas non Cæſarum aliquis ſed Pontifex tantum, cujus in talia nullum jus eſt, conſenſiſſet, & Blanca natalium infamia à ſuccedendi jure arceretur. Etſi vero omnem illam provinciam in poteſtatem ſuam redegerit, eximia armorum felicitate, Franciſcus Sfortia: *pacatis tamen rebus* (verba iterum ſunt Pauli Jovii in hiſtorica narratione Mediolanenſis hæreditatis) *ut imperium armis partum Cæſaris auctoritate ſtabiliret, per legatos poſtulavit à Cæſare, ut quod adoptionis jure conſecutus eſſet, Auguſtali diplomate confirmaretur.* Nec ille tamen nec filius Galeacius, quod neuter imperatos ſumptus vellet facere, gratiam Cæſarum impetraverunt. Ludovicus tamen Galeacii frater, quem Morum falſe cognominant, quater centum millibus aureis

reis nummis à Cæsare Maximiliano primo, sibi suisque legitime natis successoribus, consecutus est. Cum hunc captum omni ditione exuisset Ludovicus XII Galliæ Rex, justum se hæredem ferens, quod armis vindicaverat *auctoritate tamen Cæsaris corroborandum existimavit. Igitur* (ait Jovius) *cum Maximiliano Cæsare, qui ex Tridentinis Alpibus ad Benaci lacus forte pervenerat, numerata pecunia transactum est, in hanc formulam: Ut Ludovicus ejusque gener ex Claudia filia Franciscus Angolismorum regulus, liberique demum ejus posteri successores beneficiario jure Mediolani Duces appellarentur.* Sed caute additum erat, id fieri, *salvo jure tertii.* Itaque non multo post, quod Sfortiis jura integra crederentur relicta, Julii Pontificis cura, ut Maximilianus Sfortia in paternum principatum reduceretur, laboratum est. Et vero Galli tandem omni illa Italiæ parte iterum ejecti sunt, restitutis Sfortiis. Quibus extinctis, Carolus Cæsar, quod Franciscus Rex Galliæ juribus, si quæ habuisset, reddidisset se indignum, universum Mediolanensem Ducatum,

tum, tanquam feudum Imperii vacuum, jure Cæſareo occupavit, & mox in filium Philippum ejusque poſteros tranſcripſit, beneficiaria lege ab Imperio acceptandum. Ex eo Hiſpaniæ Reges & hunc Ducarum, & Marchionatum Finalienſem, & Senas, & Plombinum in Italia clientelari jure poſſident. Vt proinde clariſſimum ſit, jam pene à Rudolphi temporibus usque, citra controverſiam Principatum illum Mediolanenſem in Imperii fuiſſe obſequio; perinde ut ante inſtituturn Principatum terræ illæ omnes Imperii legibus paruerunt.

Poſt Mediolanenſia de Pedemontanis diſſerendum eſſet. Quandoquidem vero illa Sabaudiæ Ducem agnoſcunt dominum, de hujus vero rebus inter Burgundica eſt agendum, in id usque Pedemontana quoque differre, haud inconſultum arbitramur. Non videtur etiam ex re fore, ut de aliis minutioribus Italiæ Principatibus ſingulatim hoc loco tractemus, qvum præcipuos illos & potentiores jam aſſeruerimus Imperii ditioni. Et vero plærosque illorum clientelari jure teneri

neri ab Imperio, partim proxime, partim quasi in subfeudo, constat. Si qui sunt allodiales, Imperii tamen legibus tenentur, haud secus ac bona alia ejusdem notæ. Nec enim vel aperto vel tacito quodam Imperii consensu hactenus integram & exceptione carentem libertatem sese consequutum, eorum quisquam vel probare conatus est: & tamen nihil est certius, quam omnia illa in universum, florentibus Italici Regni rebus, & omnimoda salva adhuc prisca Germanicorum Cæsarum majestate, Imperii leges devote audivisse.

Sunt qui de MIRANDULÆ Principibus dubitant, eo quod seculo superiore, primum Ludovicus fratrem Joannem Franciscum maximum natu Mirandulæ possessione ejecerit, inde restitutum Ludovici filius Galeottus miserrime obtruncaverit, Mirandula in Henrici *II* Galliæ Regis manus tradita, acceptaque in Gallia ex regio patrimonio compensatione, sed mox regio beneficio Mirandula Galeotto reddita. Cæterum Picorum gentem, jam à temporibus Ludovici *IV* Bavari, in clientela fuisse Cæsarum, & Fridericum *III*, Cæsarem adjecisse Comitatum Con-

Concordiæ, vacat dubio. A Ludovico porro *violatum jus gentium*, & hujus filium Galeottum *immani parricidio* in patruum sæviisse, & *per summum scelus Mirandula potitum*, ingenue fatetur magnus, Gallicis tamen partibus addictus: scriptor, Thuanus l. 8. Sed & abunde liquet, nec Galeotto fuisse fas Mirandulam Gallo cedere, nec Gallo defendendam illam sibi capere. Jamdudum vero etiam ad justum obsequium Pici redierunt, & nunc adeo, ut olim, *Principatum fiduciario jure ab Imperatore agnoscunt*: ut recte observavit auctor commentarii illius, quem Segetho nos debere non semel jam diximus.

Ergo de Principatibus Italicis hæc fortasse nunc sufficiunt. Adjicienda nonnulla etiam sunt de URBIBUS hodieque LIBERIS, hoc est, Principis alicujus imperio non obnoxiis. Has inter LUCAM sibi nummo comparasse libertatem integram ab Imperatore Rudolpho, vulgo qvidem fertur, eoque & Socinus junior consil. 83 in pr. vol. 4. non dubitat illam nulli superiori addictam pronunciare. Verum illam fabulam jam supra falsi

falsi convicimus. Sed & ex historia abunde constat, etiam non multo post Rudolphum, aliam plane fuisse illius urbis conditionem. Et vero saltim id nemini temere est ignotum, Castruccium Lucensibus auctoritate Cæsarea præfuisse, Ludovico IV imperante, qui illum Ducem Lucensem & Lunensem appellavit. Hujus successor Carolus IV Vicarium eidem Vrbi præfecit Cardinalem quendam Gallum; quem tamen, acceptis 25000 aureis, deseruisse provinciam demandatam, refert Leander Albertus in descriptione Italiæ, ubi de Tuscia agitur. Ex eo sibi quidem & suæ libertati fuit relicta Vrbs, tamen & ipsa haud illubenter Vrbs Imperii hodienum audit, nec à Cæsaribus aut vulgo etiam illa aliis solet titulis usurpari: eoque & Carolum Cæsarem excepit prout dominum excipere par erat, quod vel ex Jovii l. 26 abunde notum est.

GENVÆ item plena libertas & ab Imperii legibus exemtio à quammultis vulgo tribui solet: imo ipsa non obscure illam satis diu jam affectavit. Qua in asserenda risui sese historiæ peritorum hominum exponere non

dubitarunt præclari aliquot Romani Juris doctores. Quos inter Menochius in Reſponſo in cauſa Finalienſi pro Genuenſibus conſcripto art. 1 n. 46. aſſerit, Genuam plena ſemper libertate eminuiſſe, non tantum florentibus Francorum & Germanorum Cæſarum rebus, ſed etiam rerum adhuc potientibus Romanis: idque probat teſtimonio Epiſcopi Nebienſis (is autem eſt Augustinus Juſtinianus) & Leandri Alberti: quorum neutri fortaſſis unquam hoc in mentem venit. Verum hæc narraſſe refutaſſe eſt. Citra controverſiam enim ponendum eſſe, Genuam Imperii Germanici legibus paruiſſe uſque ad Rudolphum, cuivis monumentorum veterum paulo peritiori non poteſt non conſtare. A Rudolpho Genuenſibus non eſſe conceſſam libertatem, jam tum demonſtravimus. Quantum illa non multò pòſt coluerit Henricum Cæſarem, dignum eſt, quod ex Conradi Vecerii libro de rebus geſtis Imperatoris illius, hic memoretur. *Cæſar*, ait, *ad diem undecimum Calendarum Octobrium maximo apparatu Genuam eſt invectus. PRINCIPEM DOMINUMQVE*

QVE ſolenni more appellantibus: mox componendæ diſcordiæ ratio habita. Itaque Opicino Spinolæ ſociisq; jampridem exulantibus conferta reſtitutio. Quæ res ingentem illi dilectionem civium pepererunt. Ipſi millia aureorum dono data centum, Regiæ vero conjugi viginti. Sed & a nemine Cæſarum plenum rerum ſuarum arbitrium Genuenſes impetraſſe, luculento argumento eſt id, quod in nobiliſſima illa cauſſa Finalienſi tabulas nullas potuerint pro aſſerenda illa ſua libertate producere, præterquam Caroli V. Cæſaris, quæ plane aliud liquido præ ſe ferunt. In illis videlicet multum quidem Vrbi illi indulit Carolus, ſed dilecte addita ſalutari illa clauſula: *ſalvo jure Imperii*; ita etiam, ut non ſemel inſerta tabulis ſint illa verba: *Civitas NOSTRA Genua.* Vtique enim pronomen illud *noſtrum* dominium arguit; quod apud omnes eſt in confeſſo, ne ſit neceſſum ad *l. id quod noſtrum de R. J.* aliaque teſtimonia provocare: & qui jus Impeerii ſalvum excipit contra privilegiorum auctoritatem, agnoſcit profecto eſſe ipſis privilegiis majora Imperii jura. Aſſeruit ita-

que potius Imperii vim Carolus, quam prodiderit. Imo dum ejusmodi Tabulas tradi sibi fecerunt Genuenses, non uno modo ipsi agnos verunt Imperii superioritatem : cum per illas clausulas & inserta quæ diximus verba, tum petita à Cæsare immunitatem libertatumque suarum, non quæ extra urbem debeant observari, sed quæ ipsam rempublicam tangunt, confirmatione. Ea Imperii majestas eluxit etjam Ferdinando I & Maximiliano Cæsaribus in negotio Finalienſi. A variis illud scriptoribus agitatum est, qui alterutrius partis defensionem susceperunt : narratum etiam est à non uno historicorum, breviter à Thuano l. 36 initio. Quæ scripta sunt in medio. Contenti nunc erimus uno Joanne Bodino, cujus hæc sunt verba l. 1. de republ. cap. x n. 124: *Tametsi Genuenses minq quam cætera civitates Italicæ Imperatorum jussa antea fecerint : cum tamen à Marchione Finalienſi, quem domo expulerant, ac bonis omnibus spoliatum ejecerant, ad Imperatoris Maximiliani II tribunal vocarentur, sese judicio stiterunt 1559, & cum arbitrum putarent non judicem, Imperator tamen judicem se se-*

ſe ferens, Genuenſes antea vocatos citari juſſit, ac poſt edicta peremptoria, cum abeſſent, vadimonium deſeruiſſe pronunciavit, hoc addito, niſi feciali ſuo parerent, urbem & agrum Genuenſem ſeſe proſcripturum. Paulo poſt: *Itaque cum Genuenſes à ſententia interlocutoria Maximiliani Pontificem Romanum appellaſſent, appellatione deſerta judicato paruerunt. Ac tandem Imperator pro Marchione pronunciavit, cum ſe Imperii Germanici Vaſallum profiteretur, Genuenſes verò quaſi ſuum vindicarent. Nec multo poſt ab eodem Imperatore, alio judicio damnati ſunt, cum in exilium egiſſent Antonium Fliſcum, qui provocatione ad Cæſarem vicit.* Hæc omnia Bodinus.

Cum VENETIS nihil heic nobis rei eſſet: ſi illi intra littora & inſulas ſuas, quemadmodum antea ſeſe continuiſſent: jam tum enim faſſi ſumus, in ipſam illorum civitatem nihil juris Germanico Imperio competere. Anonymus ille auctor Scrutinii quod appellavit, conatur quidem oſtendere; Venetos ante annuum milleſimum trecenteſimum pro liberis ſeſe nunquam gaſſiſſe. Verum illa quæ antecedunt Frideri-

dericum II tempora, cur nunc attingamus, nihil refert. Attamen nec Rudolpho imperante inclytam Vrbem illam integra fuiſſe libertate, veroſimile videtur reddi eo, quod auctor ille *cap. 16 §. 49* referat ex Sanſovino, verba quædam privilegii producti de cudenda moneta, à Rudolfo Cæſare conceſſi, traditiqve in manus Mediolanenſis Dominici Metamaucenſis Epiſcopi, & Venetorum Legati Stephani Caleprimi. Et vero fidem Sanſovini, nec is qui Auctori illi Anonymo ſeſe objecit ſingulari libro pro libertate Veneta, Theodorus Graſvvinckelius auſus fuit in dubium vocare; tantum conatus eſt perſvadere, talem cudendæ monetæ conceſſionem, non eſſe argumentum alicujus Cæſarei in Venetos ſuperſtitis juris: utpote quum ejuſmodi conceſſio nullum arguat ſuperioritatis jus, in eum cui conceditur. Verum hoc ipſum haud ita in univerſum eſt verum; ſed tunc demum, ſi quando conceſſum ſit cudere monetam, quæ alibi extra territorium debeat valere. Alias vero non video, quî talis conceſſio non arguat, & illum, cui tale quid conceditur,

propria

propria auctoritate jus monetæ cudendæ non habere, adeoque destitui saltim aliqua parte ἀυτεξουσίας, & illum qui concedit isthoc loco supremi aliquid juris obtinere. Videtur autem, consecutos Veneros à Rudolfo monetæ jus, non simpliciter, sed ejus quæ in Regni Italici vicinis locis possit & debeat valere. Qvæ domi (Venetiis nimirum) valeant, fuit illis jam olim liberum ex usu suæ reipubl. cudere; non tamen ille idem nummus etiam alibi valuit, in Regno Italiæ videlicet, nisi auctoritate Cæsarea accedente. Interfuit autem Venetorum, quod cum in illa continenti Italiæ parte sibi frequentissima atque opulentissima commercia intercederent, nummo uti, cui & in illis Regni Italici locis, auctoritate publica Imperii, de pretio esset autum. Hanc mentem esse privilegii illius Cæsarii à Sansovino in lucem producti, videntur non obscure ipsa illa verba indicare: *simulq; eis nummi monetam concedimus, secundum quod eorum Duces à priscis temporibus habuerunt.* Quapropter in eundem sensum accipienda etiam sunt, si fidem meren-

merentur, quæ Petri Participatii Venetorum Ducis imagini ſubſcripta ſunt.

Multa Berengarius mihi privilegia fecit.
Et nunc monetam cudere poſſe dedit.

Nec vero Berengario in Venetias quidpiam utique fuit juris.

Quicquid ſit, ſaltim Rudolfum aut ejus ætatis Cæſares, in Venetos ipſos nihil ſibi arrogaſſe, clarum adeo eſt, ut putidum ſit velle id negare. Non ignoro, Albericum de Roſate, magni quondam nominis Juriſconſultum, teſtari ad *l. cunctos populos Cod. de ſancta trinitate*: *Vidiſſe ſe privilegium exemptionis, conceſſum Duci & civitati Venetiarum, bullatum bulla aurea: & per illam dicunt* (inquit) *ſe Imperio non debere ſubeſſe, & ita etiam videtur ſentire magiſter Joannes Pariſiẽnſis.* At vero vidit fortaſſis ille aliquam tabulam Cæſaream, ſed in confeſſionem libertatis confectam, non in teſtimonium à Cæſare quodam factæ exemptionis: quæ inter ingens diſcrimen eſt. Vtque viderit Albericus quod vidiſſe ſeſe exiſtimavit, non addit tamen, fuerit ne illud documentum impetratæ libertatis.

Vtq;

Vtq; demum ab anno ſupra milleſimum trecenteſimo integram ſibi libertatem Veneti adſcripſerint: cum tanto temporis ſpacio nemo id vocarit in dubium (ut nemo fortaſſis vocavit) etiam ita libertati illius Urbis ab Imperio jam ſatis fuerit cautum.

At de iis quæ Veneti in Italiæ continente ora occupaverunt, multum diſpar eſt ratio. Nec enim vel ipſi negaverint, illa fuiſſe in ditione Regni Italici, ſaltim etiamnum Rodolfo Cæſare. Adhuc autem Henrico VII Cæſare, anno MCCCXI, tributum illos ex more veteri ſolviſſe, locuples auctor eſt Conradus Vecerius I. de rebus geſtis Cæſaris illius. Ejus verba ſunt hæc de Epiſcopo Genevenſi Cæſaris Legato: *Idem Antiſtes profectus Venetias, TRIBVTVM PRO VETERE CONSVETUDINE poſtulavit. Appulſo honor ingens habitus, adnumerataque in tiaram Romanam talenta Veneta mille.* Hæc ſine dubio data fuerunt earum terrarum cauſſa quæ Regno Italico tum adhuc accenſebantur, à Venetis licet poſſiderentur. Ex eo demum ſuorum ſaltim plæraque poſſeſſione Imperii excidiſſe, Veneti ipſimet

ultro fatentur. Et tamen hodie Marchiam omnem Tarviſinam, Forum Julium, Iſtriam, Lombardiæ tranſpadanæ partem, territorium nimirum Brixienſe Bergomenſe & Veronenſe, Cremam deniq; in regone Cenomannorum tenent. Multa alia per Italiam jam tenuerunt: quorum bona pars Pontificibus & Mediolani Ducibus potentioribus reddita quidem, hæc tamen in ditione illorum ita permanſere, quaſi Cæſarum juribus extinctis, extra Imperii territorium jam ſint collocata.

Verum enimvero aut juſto aliquo bello cum Imperio geſto illa Venetis ceſſerunt; ut ſolent belli jure ea quæ devicta ſunt in victorum poteſtatem pervenire, atque ita armis & vi vetere dominio exciderunt: aut acceſſit aliqua Imperii conſenſio ſive aperta ſive tacita. Bello pleraque occupata haud negaverim. Nullum autem cum Imperio bellum eſt geſtum, aſt cum Scaligeris, Carariis, Vicecomitibus, aliis, quorum nemini integra fuit in bona ſua poteſtas, ſed Imperio obnoxia. Itaque ut illi Venetorum hoſtes jure ſuis exciderint (nec enim hoc nunc diſputo) illo tamen belli, jure Imperium ſummam ſuam

ſuam majeſtatem non perdidit. Numquam etiam Imperium, aperte quidem & non diſſimulanter, juribus ſuis in vetus illud ſuum patrimonium renunciavit.

Majus dubium eſt, an non tacite conſenſerit, quando nunquam illud ſibi iterum vindicaverit. At vero non qui rem ſibi non vindicat conſentit in poſſeſſionem alienam: eſt enim ut prohibeatur recuperare deſiderata. Sed & Maximilianus Cæſar magnam partem occupatarum à Venetis urbium aſſeruit quondam Imperio, inprimis, Patavium, Vicentiam, Veronam: etſi viciſſitudine fortunæ rurſum amiſerit. Cumprimis lectu digna eſt accuſatio publica Cæſaris illius, qua tanquam per fecialem Venetis, initio anni 1509, bellum indixit, poſt fœdus Cameracenſe: quapropter illam heic, ſaltim potiore ex parte, recitabimus, ut omnibus appareat, tunc temporis utique, non diſſimulato diſſenſu, turbatam Imperii nomine Venetorum quietam aliquamdiu poſſeſſionem. *Maximilianus divina favente clementia electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Rex Germaniæ, & Hungariæ, Archidux Auſtriæ,*

Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Styriæ, & Carinthiæ, ac Marchio Sac. Rom. Imperii &c. Recognoſcimus, & præſentium tenore notum eſſe volumus univerſis, quod quum ſanctiſſimus in Chriſto Pater & Dominus, Julius, divina providentia Sacroſanctæ Romanæ Univerſalis Eccleſiæ Summus Pontifex, Dominus noſter Reverendiſſimus, ſæpius & repetitis vicibus, nos pariter & Sereniſſimum atque Excellentiſſimum Principem, Dominum Ludovicum Regem Franciæ, fratrem noſtrum chariſſimum, aliosque Chriſtianos Principes inſtantiſſime admonuerit, ut tanquam veri & devoti filii Eccleſiæ, vellemus ad conſervationem Chriſtianæ reipublicæ intendere, quæ indies à truculentiſſimis Turcis, & cæteris infidelibus maximas jacturas patitur, ac etiam ad conſervationem jurium & bonorum Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, atque Beatitudini ſuæ totis viribus aſſiſtere, ad recuperationem eorum, quæ poſtpoſita fide, omni religione contempta, nulla habita ratione æqui honeſti & juſti, Veneti, pluribus jam annis de Beati Petri Sanctæ Romanæ Eccleſiæ patrimonio tyrannice invaſerunt uſurparunt, & oc-

& occuparunt, ac de præsenti nullo justo titulo indebite occupant & detinent. Cui exhortationi Sanctissimi Domini Nostri, Nos Imperator præfatus, pro sincera nostra in Sedem Apostolicam observantia, (ut par est) parere volentes, hujuscemodi defensionem & conservationem Reipublicæ Christianæ, nec non incrementum Sanctæ Sedis Apostolicæ, juxta majorum nostrorum vestigia & exempla, tanquam etiam illius Advocatus & Protector, cum summo desiderio amplecti & suscipere fuimus semper ex animo inclinati. Considerantes etiam gravissimas jacturas injurias rapinas & damna, quæ præfati Veneti nedum Sacrosanctæ Sedi Apostolicæ, sed & Sacro Romano Imperio, domui Austriæ, Ducibus Mediolani, Regibus Neapolitanis, & aliis multis Principibus, violenter intulerunt, illorum bona, possessiones, civitates, oppida, perinde ac si in communem omnium perniciem conspirassent, tyrannice occupando & usurpando. Propter quod non solum salubre utile & honorificum, sed omnibus prædictis necessarium esse existimamus, ut omnibus ad justam vindictam excitatis, tandem ad restrin-

ſtringendum inſatiabilem Venetorum cupiditatem, & dominandi libidinem, tanquam ad commune incendium accurratur, junctisque viribus & armis, bona per eoſdem Venetos ablata, & occupata recuperentur & redintegrentur. Eaque de cauſa nuper Illuſtriſſimam Principiſſam, Margaritham Archiduciſſam Auſtriæ, Duciſſam Burgundiæ, relictam viduam Sabaudiæ, ſiliam noſtram chariſſimam, ad civitatem noſtram Imperialem Cameracenſem miſimus, quæ vigore pleni & ſufficientis mandati noſtri, tanquam ſpecialis noſtra in hac parte procuratrix, poſt concluſam generalem pacem inter Nos, ſupranominatum Sereniſſimum fratrem noſtrum Regem Franciæ, cum Reverendiſſimo in Chriſto patre, D. Georgio de Amboſia tit. V Sixti Sanctæ Romanæ Eccleſiæ presbytero Cardinale Rothomagenſi, ac Sedis Apoſtolicæ per Franciam à Latere Legato, faciente ſe in hac parte fortem nomine Sanctiſſimi Domini Noſtri, & etiam jam dicti Sereniſſimi Regis Franciæ fratris noſtri ad hæc deputato Procuratore, ac cum ſpectabili Jacobo de Albion milite Sereniſſimi Regis Arragonum Oratore, & ad hæc etiam ſpeciali

ciali procuratore; tractavit, fecit, concluſit, & juravit, ac litteris ſuis roboravit fœdus, confœderationem, unionem & ligam, contra ipſos infideles ac etiam contra Venetos, juxta capitula, puncta & articulos: quarum litterarum capitulorum punctorum & articulorum tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis &c. Imprimis, quia hodie nos cum præfato Domino Cardinali Rothomagenſi Legato, & ex prædictorum Sacratiſſimi Domini Imperatoris & Chriſtianiſſimi Francorum Regis nominibus, inivimus, & concluſimus pacem generalem, atque confœderationem, in qua etiam inter cætera Sanctiſſimum in Chriſto patrem & Dominum, D. Julium II divina providentia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Summum Pontificem, Dominum noſtrum obſervandiſſimum, & Sereniſſimum Arragoniæ Regem incluſimus, atque utriqve parti adhuc facultatem reſervavimus, infra quatuor menſes poſſe alios ſuos confœderatos nominare, & eidem paci, ſeu confœderationi includere. Et quoniam Veneti in maximum præjudicium Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, Sacrique Romani Imperii, & Dominorum Auſtriæ

ſtria, ac Chriſtianiſſimi Regis Francia, ad cauſam Ducatus Mediolani, ipſiusque Sereniſſimi Regis Arragonia ad cauſam Regni Neapolitani, jamdudum tyrannice & violenter occuparunt, detinuerunt, & præſentialiter uſurpant occupant & detinent quamplurimas provincias, urbes, & dominia, ipſis Sacratiſſimo Domino Imperatori, & Regibus prænominatis, ſingula ſingulis referendo pleno jure pertinentia: Tractatum & conventum eſt, intes nos nominibus antedictis, quod nec Sacratiſſimus Dominus Imperator Romanorum, nec Chriſtianiſſimus Francorum Rex, debeant nec poſſint Ducem & Dominium Venetorum, aut eorum ſubditos nec alios communes hoſtes, contra quos eſt movendum bellum, pro confœderato vel confœderatis ſuis nominare, ſeu huic paci ſeu confœderationi hodie facta qualitercunque includere, quinimo præfatus Dux & Dominium Venetorum, atque eorum ſubditi, à præfata pace & confœderatione prorſus debeant excludi. Item actum eſt & conventum, quod ſit una ſpecialis liga unio amicitia & confœderatio, inter Sanctiſſimum Dominum noſtrum Papam, & inter

prædi-

prædictos ſacratiſſimum D. Imperatorem Romanorum & Sereniſſimum Franciæ & Arragoniæ Reges, contra ipſum Ducem, & Dominium Venetorum, atque ipſorum ſubditos, pro recuperatione, ſeu redintegratione omnium deperditorum. Item pro celeriori hujus rei expeditione actum & conventum eſt, quod ipſi Sanctiſſimus Dominus Noſter, Sereniſſimi Franciæ & Arragoniæ Reges, & ipſorum quilibet cum ſufficienti militum, & peditum exercitu, ac cum artellaria neceſſaria, teneantur infra diem primam Aprilis proximè venturam, pro recuperatione antedicta, communibus armis eoſdem Venetos hoſtiliter invadere: nec prius à prædicta invaſione, ſeu guerra, aut armis per aliquem eorum deſiſtetur, quam omnino & integrè Apoſtolica Sedes recuperaverit Ravennam, Cerviam, Faventiam & Ariminum eorumque diſtrictus, ac alia oppida Imolæ & Cæſenæ, cum omnibus earum juribus & pertinentiis, ac omnia alia, quæ de ſtatu & juribus Eccleſiæ Romanæ dicti Veneti occupant & detinent: & præfatus Sacratiſſimus Dominus Imperator recuperaverit Roveretum, Veronam, Paduam, Vicentiam,

tiam, Tarviſium, Forum Julium, cum territoriis ac pertinentiis eorum: nec non Patriarchatum Aquilegienſem, cum ſingulis ſuis pertinantiis, omniaque alia loca & dominia, per ipſos Venetos in hoc ultimo bello capta, & occupata, ex terris & dominiis domus Auſtriæ. Et pari modo ipſe Chriſtianiſſimus Francorum Rex *recuperaverit totaliter Brixiam, Bergomum, Cremam, Cremonam, Geradactam, cum ſingulis ipſorum locorum diſtrictibus, territoriis ac pertinentiis, & generaliter omnia ea quæ fuerunt antiquitus de Ducatu & dominio Mediolani, ac prædeceſſorum ipſius Chriſtianiſſimi* Regis *in eodem Ducatu. Et ſimiliter ipſe Sereniſſimus Rex Aragonum recuperaverit ea omnia, quæ ipſi Veneti de regno Neapolitano & ex prædeceſſoribus in ipſo regno quovis modo abſtulerunt, & uſurparunt, ac de præſenti quovis colore uſurpant detinent & occupant, videlicet Tranum, Brunduſium, Otrantum, & Gallipolim, ac omnia alia quæ de regno Neopolitano per eos occupantur. Item poterunt etiam illuſtris Dux Sabaudiæ pro regno Cypri & Marchio Mantuæ pro recuperatione eorum, quæ dicti Veneti eis de-*

eis detinent & occupant, se huic ligæ adjungere, & in hanc confœderatione se includere. Item quod etiam sit facultas Serenissimo Regi Angliæ se includendi in hac confœderatione & liga, sive ad offensionem, sive ad defensionem tantum, sive ad utrumque, prout ei melius videbitur.

Hactenus Cæsar Maximilianus. Non minus digna memoratu est oratio, quam post infelix ad Abduam prælium, eodem anno Antonius Justinianus, Venetorum tunc legatus, coram Cæsare habuit, qualem illam l. 8 Guicciardinus refert. Sane probe expendi illam, argumenti hujus plurimum interest. *Veteres Philosophos, atque summos illis temporibus viros, Invictissimos Cæsar, cum eam gloriam quæ ex sui ipsius victoria comparatur, veram, firmam, æternam, immortalemque esse affirmarunt, eamque super omnia regna trophea atque triumphos extulerunt, minime errasse manifestum certumque est. Hæc Scipioni majori tot victoriis claro, majorem splendorem quam Africa devicta & Carthago domita dedit. Nonne hæc eadem res magnum illum Macedonem immortalitate donavit? cum Darius maximo prælio ab illo victus,*

ctus, Deos immortales, ut regnum ſuum ſtabilirent, precatus eſt: quod ſi ſecus ſtatuiſſent, ſe non alium ſucceſſorem, quam tam benignum hoſtem, tam manſuetum victorem ab illis petere. Cæſar ille dictator, â quo Cæſaris cognomentum habes, & cujus fortunam, liberalitatem, magnificentiam aliasque virtutes obtines, nonne concedendo, remittendo, condonando, qui in Deorum numerum referretur, dignus eſt judicatus? Denique Senatus populusque Romanus, ille mundi domitor, cujus imperium in terris in te ſolo eſt, cujusque amplitudo & majeſtas in te conſpicitur, nonne plures populos atque provincias, clementia, æquitate & manſuetudine quam bello armisque imperio ſuo ſubjecit? Quæ cum ita ſint, minime inter poſtremas laudes id tibi adſcribetur, Cæſar, ſi cum victoriam adverſus Venetos in poteſtate tua habeas, quam humanæ res caducæ ſint memor, ea moderate uti noveris, magis ad pacis ſtudia, quam ad dubios belli eventus propenſus. Quanta enim rerum humanarum inconſtantia ſit, quam incerti caſus, quam dubius, varius, fallax, obnoxiuſque periculis ſit mortalium ſtatus, externis priſciſque exemplis

xemplis oſtendere non eſt opus. Satis ſuperque Veneta Reſpublica docet, qua paulo ante florens, ſplendens, clara atque ita potens erat, ut ejus nomen & fama non jam Europæ finibus contineretur, ſed egregia pompa Africam Aſiamque percurreret, atque in extremis orbis terræ terminis magno cum plauſu reſonaret: hæc eadem nunc, unico eoque levi adverſo prælio, rerum geſtarum gloria orbata, opibus ſpoliata, lacerata, conculcata, atque everſa, omnium rerum ac præſertim conſilii egens ita corruit, ut omnis priſtinæ virtutis imago conſenuerit, omnisque armorum ardor deferbuerit. Sed falluntur procul dubio, falluntur Galli, ſi hæc propriæ virtuti tribuunt. Antehac enim Veneti gravioribus incommodis agitati, maximis detrimentis cladibuſque perculſi atque attriti, nunquam animum abjecerunt, ne tum quidem, cum ingenti periculo cum ſæviſſimo Turcarum tyranno multos annos bella geſſerunt: imo ſemper ex victis victores facti ſunt. Idem & nunc ſperaſſent, niſi Majeſtatis tuæ tremendo nomine, copiarumque tuarum vivida invictaque virtute audita, ita omnium animi concidiſſent, ut nulla non modo

vincendi, ſed ne obſiſtendi quidem nobis ſpes relicta fuerit. Quocirca armis abjectis, in Majeſtatis tuæ incredibili clementia, vel potius divina pietate ſpem omnem locavimus, quam nos rebus noſtris perditis inventuras minime diffidimus. Itaque Principis, Senatus, populique Veneti nomine, humili devotione ſupplices oramus, obteſtamur, atque obſecramus, ut clementia oculis res noſtras afflictas reſpicere digneris, iisq; ſalutarem medicinam afferre. Omnes pacis leges quas tu nobis impoſueris amplectemur: omnes juſtas, honeſtas & ab æquitate rationeq; minime alienas ducemus. Sed fortaſſe qui nobis ipſis mulctam inponamus digni ſumus. Ad te VERVM & legitimum Principem omnia quæcunq; majores noſtri ſacro Imperio & Auſtriæ Ducatui ademerunt, redeant: quæ ut decentius veniant, omnia quæcunq; in Continenti poſſidemus adjungimus, quarum rerum juribus quocumque modo partis cedimus. Præterea quotannis tuæ majeſtati, & legitimis Imperii ſucceſſoribus in perpetuum quingenta auri pondo tributi nomine pendemus. Imperiis, decretis, legibus præceptisq; tuis libenter obtemperabimus. Defende nos

queſo

queso ab illorum cum quibus paulo ante arma nostra conjunximus, insolentia: quos nunc sævissimos hostes experimur: qui nihil aliud expetunt, quam Veneti nominis interitum. Tua ista clementia conservati, te Urbis nostræ parentem, genitorem, conditoremque appellabimus: ingentia beneficia tua in annales referemus: liberis nostris perpetuo memorabimus. Nec vero parva hæc erit ad tuas laudes accessio, te primum esse ad cujus pedes Veneta Respublica supplex se humi prosternat, cui cervices supponat, qua velut Deum cœlo delapsum colat, reverea-tur, observet. Si Deus Opt. Max. eam mentem majoribus nostris dedisset, ut res aliorum attingere non studuissent, jam nostra Respublica gloria plena reliquas Europæ civitates longe superaret: quæ nunc in squalore & fœtore langueſcens, ignominia probroque deformis, ludibrio atque contumelia referta, unico momento omnium victoriarum laudem amisit. Sed ut unde incepit, eo mea revertatur oratio: in tua potestate est Cæsar, Venetis tuis ignoscendo & condonando nomen laudemque comparare, qua nemo unquam vincendo majorem splendidioremque

adeptus

adeptus est. Hoc monumentum nulla vetustas, nulla antiquitas, nullus temporum cursus ex mortalium mentibus delebit: sed omnia secula te pium, clementem, omnium Principum gloriosissimum prædicabunt, appellabunt, confitebuntur. Nos tui Veneti, quod vivemus, quod auras cœlestes carpemus, quod hominum commercio fruemur, id omne tuæ virtuti, felicitati, clementiæque tribuemus.

Hactenus oratio Legati Veneti Ex quo illud tantum addiſci nunc cupio, quod Veneti eorum quæ in Continenti Imperio abſtulerunt, verum & legitimum dominum Imperatorem tum agnoverint, eoque omni Continentis poſſeſſione cedere ultro fuerint parati. Sunt qui omnem illam orationem in dubium vocent: ſed ſatis fortiter fidem ejus defendit anonymus Scrutinii auctor, nequicquam hic ſudante doctiſſimo Graſvvinkelio. Injurius tamen ille idem anonymus eſt in eo, dum orationem iſtam ita interpretatur, quaſi Veneti ipſammet etiam urbem ſuam Maximiliani imperio obtulerint: hactenusque eos ſtrenue defendit & recte Graſvvinkelius. Utcumque ſeſe oratio illa

illa habeat fatemur, Venetos pace tandem constituta, vix sperata felicitate omnia recuperasse. An ex eo tempore Imperii nomine Venetis controversia sit mota, non satis compertum habeo: quamobrem non meum quoque est definire, num longi temporis præscriptione, per diuturnum Imperii silentium, Veneti firmum sibi jus acquiverint in continentem, an vero etiamnum Imperii jura integra superstint. Certe ante hosce centum circiter annos, non satis cautæ suæ adhuc fisos Venetos, eoque à Germanis, si quidem illi in unum conspirent cumprimis, sibi vehementer tum metuisse, non obscure significavit apud Jannottum l. de repub. Veneta Tryphon Gabrielius Senator. *Germaniæ vires, inquit, quantumvis magnæ cum distractæ sint, hoc tempore non videntur valde formidandæ, & qui res illius rationesque teneat facillime cognoscere potest, agre eas admodum in unum contrahendas esse. Quæ si dissociatæ non existerent atque dissipatæ, nulli dubium est, quin multo plus terroris atque adeo periculi impenderet ab iis Italiæ, quam ab ipsis Turcis.*

SED de Venetorum atque adeo de liberarum Italiæ urbium rebus, inquantum illæ ſint Imperii juribus obſtrictæ, pro inſtituti ratione ſatis. Nec enim libet adferre pro Imperii cauſſa quaſi vice argumenti numerum magnum Doctorum, qui illam omnem, quę Tabulis Pacis, inter Fridericum I. & Italiæ Urbes tum fœderatas initæ Conſtantiæque conſcriptis adverſatur, libertatem Urbium, iniquam arbitrantur. Poteſt enim æque magnus numerus diſſentientium opponi; & hi pro fundamento ſententiæ ſuæ habent nihil aliud, quam quod Tabulæ illæ in Juris corpus receptæ vulgo ſint. quod ſane ridiculum magis eſt quam dignum confutatione: quaſi ſcilicet res humanæ non ſint viciſſitudinibus obnoxiæ, quæ jura populorum utique multum immutant. Abſit igitur ut inepto ejusmodi argumento nos quidem Imperio patrocinemur. Et vero (niſi vehementer fallimur) ſic ſatis rite intra limites antiquos Imperii Urbes illas Italiæ jam revocavimus. Imo haud dubitamus, omnibus quæ

in

in medium adduximus cum cura expensis, liquidum jam esse, id quod hoc capite sumpsimus demonstrandum, & in fronte statim collocavimus: *Quod reliqvum est Italiæ præter bona Pontificia, pauciſſimis exceptis, hodieque ad Regni Italici, adeoque Imperii ditionem pertinere.* Quod si & præcedentium aliquot capitum doctrina, de Pontificum ditione addatur, simul jam in propatulo est, quam justis de caussis per sacras Imperii leges Ferdinando secundo tertio & quarto, Augustis Cæsaribus & Regibus nostris, disertis verbis id ab Electoribus datum negotii fuerit, ut serio & diligenter Imperii per Italiam jura ab interitu vindicent, ne quid hinc detrimenti respublica capiat. Ecquis enim non dixerit nefas, ingentem adeo thesaurum Imperii, à majoribus, quorum virtute & sangvine est comparatus, ad posteros translatum, si non ignavia saltim incuria & negligentia perdere?

CAPUT XXIV.

Quæ Reges Galliæ possident in Regno Burgundico vel Arelatensi, ea paucis exceptis etiamnum ad Imperii ditionem pertinere, haud esse vero absimile.

LVstratis Italiæ rebus licet jam trans Alpes proficiſci, & quæ propius Imperii ſunt Germanici percurrere. Italiæ ſcilicet & ſua ſemper propria corona Regia atque Imperatoria, & ſua quondam propria comitia fuerunt: Transalpina vero omnia in unam magis rempublic coierunt, obſervatis communibus comitiis, & abolitis dudum propriis diadematibus Burgundici & Lotharingici regni, una ſuperſtite omnibus communi corona, quæ aliquot jam ſeculis Norimbergæ media in Germania ex lege publica adſervatur. Servabimus tamen nos priſcum ordinem, ſeorſim de iis quæ ad Burgundicum aut Lotharingicum regnum quondam pertinuerunt, dicturi, inde demum commeaturi in Germaniam, ſive regnum ut vulgo loqvuntur Teutonicum. Objicit ſeſe autem primum Italia egreſſis BVRGVNDICVM regnum, cujo potiora cum

cum hodie Reges Galliæ teneant, in illa ante omnia inquirendum venit, exciderint ne omnino Imperii juribus, nec ne.

Ac ſupra quidem cap. XIII multis evicimus, adhuc Friderico II Cæſare Galliæ regibus trans Rhodanum, ſive (ut noſtro more loquamur) cis Rhodanum, nihil juris, illudque flumen Imperio & Galliæ regno pro certo fuiſſe limite. Jacobus Auguſtus Thuanus l. 2 etiam nunc memoriam rei illius fatetur ſupereſſe in ipſo ſermone vulgi. *Regnum Arelatenſe*, inquit, *antequam in poteſtatem Regum noſtrorum veniret, ſub Imperio fuit: cujus rei memoria poſt ſublatam Imperii jurisdictionem aboleri non potuit; nam & hodie in ſermone vulgari ulterior Rhodani ripa IMPERII, citerior REGNI indigitatur.* In ea tamen quæ poſſident Galliæ Reges, ſumma quæque ſibi adſcribunt hodie, omni Imperii reverentia excuſſa: idque competere illis vetere Cæſarum beneficio, præclaris auctoribus aſſeritur. Cæterum ſi excipias illa quæ nuperrime Gallo ceſſerunt, hactenus equidem nihil vidi, quo liquido oſtendi queat, ſive Imperii Or-

dinum omnium, ſive quorundam Cæſarum pr
diga ejusmodi in Gallię Regem liberalitas, etiam
non de omnibus, ſed de aliquibus ſolummod
Gallicanis poſſeſſionibus moveatur contr
verſia.

Idipſum uti omnibus fiat manifeſtum
producam primo varias nonnullorum na
rationes, inde examine inſtituto quid ve
falſive ſubſit, definiemus. Alberti Argent
nenſis verba ſunt: *Circa idem tempus Re
Arelatenſis ſine hæredibus moritur, & hæred
tas ad Regnum devolvitur Romanorum. Ru
dolfus tunc temporis Rex extitit Romanorum
qui propter nimias occupationes quas habuit i
Teutonia, ad Arelatenſe regnum non potuit per
venire, ut in poteſtatem traheret. Intelligen
hoc Rex Franciæ, mandavit Baronibus quibu
Rex regnum Arelatenſe commiſerat cuſtodi
endum, ut ſibi regnum in poteſtatem ſuam da
rent, alioquin totum regnum cum armatis ho
minibus devaſtaret.* Addit mox, re à proceri
bus ad Rudolfum delata, reſpondiſſe hunc
*quod ſe defenderent, vel cum Rege Franci
componerent ſicut poſſent, quia ſecundum tem
pori*

poris ſtatum non poſſit eis in aliquo ſubvenire.
Goldaſtus vero in epiſtola dedicatoria operis cui titulus Reichshandlungen ita loquitur: Es ſeynd noch aber Königliche diplomata verhanden/ darinnen ſich befindet / daß der Römiſche König Wilhelm aus Holland anno 1251 alle ſeine Gerechtigkeit/ Renten/ Gülten / Einkommen und Nutzbarkeiten/ ſo er als Römiſcher König im Königreich Arles und den Reichs Stätten Biſantz und Loſannen hatte/ den Grafen in Burguud um zehentauſend Marck Silbers verſetzet und verpfendet hat. Doch iſts bald nach Keyſer Wilhelms Tod durch Richarden aus Engeland erwehltem Römiſchen König wieder abgelöſet / und darnach von Rudolffen von Habſpurg auch erwehlten Römiſchen König / mit Hülff und Beyſtand der Fürſten Herrn und Städte in Oberland/ zu des Reichs Händen mit Gewalt erobert und wiederbracht worden. Als aber der König in Franckreich in Zwytracht und Uneinigkeit der Teutſchen Fürſten die Gelegenheit bey den Haaren erhaſcht / und den beſten Theil dieſes herrlichen Königreichs unter ſeinen Klauen mit Hülff und zuthun des Papſts von Rom geriſſen / that Keyſer Adolph von Naſſau anno 1295 den Frantzoſen in ſeine und des Reichs Acht / zoge drauff mit einem Teutſchen Heer/ ſonderlich der Oberlandiſchen Fürſten Herrn und Städten/ in Franckreich den König zu bekriegen

und

und daß Königreich Arles wiederum zu dem Heiligen Reich als deſſelben getreuen Voget und Gehab/ zu bringen. Aber der Pabſt verſchaffet ſo viel durch Königs Albrechts Anhang / daß Keyſer Adolph von ſeinem Heldenmuth und Heroiſchen Fürnehmen müſte abſtehen die Heeresfart quitiren/ und ſeinem Feind in Teutſchland begegnen. Nach Keyſers Adolphen Niederlag / als Albrecht im Keyſerthumb confirmiert und beſtettigt worden / ſolle er haben einen Reichs-Tag in Lothringen außgeſchriben / auff welchen auch der König in Franckreich beruffen und erſchienen ſey. Da ſchreibt man/ ſey die Erbeinung zwiſchen den Teutſchen und Frantzoſen erneuert/ und der Spann beyder Reichen und Marchen auff folgende manier entſchieden/ daß nemlich der König von Franckreich behalten und haben ſoll alle Fürſtenthum Land und Herrſchafften/ die ſeine Vorfahren und Er in dem Königreich Arles dem Teutſchen Reich abgenommen und entzogen: hergegen ſoll der Keyſer für ſich eigenthümlich beſitzen und herrſchen alle Fürſtenthüm Städ und Herrſchafften in Lothringen und Elſas gelegen / zu welchen der Frantzoß vermeint anſprach und Gerechtigkeit zu haben. Hæc omnia Goldaſtus. Qui etiam addit nonnulla, ſed quæ heic nunc repetere nihil attinet: partim etiam infra commodiorem locum nanciſ-

nanciſcentur. Diſcimus autem hinc, primum Albertum Auſtriacum credi nonnullis, donaſſe Imperii in Arelatenſe regnum jura Gallorum regi.

Joannes Bodinus l.1 de republ. cap.9. n.128 initium jurium Gallicorum in Regnum Arelatenſe, videtur adſcribere contractui cuidam emptionis & venditionis, inter Henricum Cæſarem & Philippum Valeſium inito. Verba ejus ſunt. *Philippus Valeſius Caroli VI proavus Arelatenſis Regni ditionem univerſam ac jura majeſtatis ſibi coëmit ab Henrico V Cæſare: qui argenti pondo ducenta millia pretit nomine ſolvit: coëmptionem vero Imperii Ordines ratam habuerunt; cujus ratihabitionis prædem dedit Cæſar Johannem Bohemiæ regem. Emptionum tabulæ & ſolutionis & ratihabitionis exſtant in archivis Regum noſtrorum; quas legi decuiſſet ab iis, qui ab Rege Henrico legati ad Allobrogum Ducem ad controverſias utriusque Principis componendas miſſi ſunt anno M D LXII. Illud autem animadverſione dignum mihi viſum eſt, quod emptionum tabulis omnia jura majeſtatis comprehenſa ſunt, quæ*

Imperatores Germani ſibi tribuunt in omnes A relatenſis regni regiones, quibus continentu Allobroges, Belloioci, Provinciales, Burgundia libera, quam Carolus IV Cæſar Philippo Auda Burgundiæ Duci, prole maſcula Comitum ex tincta, Imperiali jure fruendam dedit. Iden Bodinus paulo ante, Regum Gallicorum jura i la derivaverat, à *perpetuo* quodam *vicariatu* quem Carolus IV Cæſar Carolo VI Vienner ſium Delphinati conceſſerit. *Carolus*, inqui *IV Imperator Carolum VI Viennenſium Delphinatem Vicarium perpetuum creavit anno MCCCLXXVIII: & quia nondum exceſſerat ex ephebis adjecit ætatis beneficium copioſiſſimo & gratioſisſimo diplomate, unde aurea ſigilla dependent, quod in archivis Re gum noſtrorum me legiſſe memini. Vicarium autem perpetuum Arelatenſi Regno præfecit (excepta Sabaudia) eique jus vitæ ac necis i Imperii ſubditos, ac poteſtatem quæ à Regia pro xime abeſſet conceſſit: id eſt, ut capite damna tos ſupplicio eximere, tributa imperare, vecti galia indicere, vacationes munerum concede re, beneficia ac munera publica largiri, bellum decer-*

decernere ac finire, leges jubere aut latas antiquare, provocationes ad Cæsarem disceptare, & id genus alia efficere possit: quæ inepte provinciarum præsidi seu Vicario ab Imperatore tributa videmus. Mox subjungit: *Provinciæ Comites ab Imperio Germanico jampridem seipsos exemerunt. Inter quos extitit Raimundus postremus, cujus filia altera Ludovico IX Francorum Regi, altera Carolo Duci Andium nupsit: hinc ad Comites Andium Provincia, inde ad Reges nostros Renati Comitis largitione delata est.* Hæc cum ita ὕστερον πρότερον more suo attulisset Bodinus, tandem concludit: *Ex quo planum fit, Reges Francorum in omnes Arelateasis regni populos jura majestatis habere:, nec Imperii Germanorum fiduciarios esse.*

Porro Joannes etiam Aventinus, & dudum ante illum Theodoricus de Niem, Germani scriptores, alienationem Arelatensis Regni per Carolum IV Imperatorem factam esse, & agnoverunt & graviter conquesti sunt. Hujus hæc sunt verba: *Ecce Carolus IV Augustus & Bohemorum Rex,*

hypocrita insignis, & avaritia alter Crassus, cum quali pertinacia & calliditate ad Imperii culmen ascendit? Ecce quales fructus attulit illi? Nam quondam Ludovico Andegavensi Caroli Francorum Regis germano, simulq; haredibus, pro uno prandio solenni, sibi apud Villam novam prope Avenionem praparato, Regnum Arelatense, ab Imperio dimembrando seu separando concessit. Aventinus in hunc modum loquitur l. 4 Annal. Bojoar. de Carolo IV Cæsare verba faciens: *Galliam Narbonensem, quam Viennæ principatum, Delphinatum, Regnum Arelatense vocamus, ab Imperio abalienavit, Joanni sororis suæ marito ejusque filio Carolo V Regi occidentalis Franciæ tribuit. Sigismundus filius ejus, qui post rerum potitus est, adprobavit. Diploma in Bibliotheca Parisiensium amplissima, quæ in templo suburbano D. Victori dedicata exstat, legi anno abhinc decimo octavo, cum Lutetiæ Philosophiæ operam darem.* Idem ab aliis proditur. Quibus tamen sese opponunt recentiores quidam Gallici scriptores, quorum alii non dubitant asserere, ne quidem in Delphinatum à Cæsare Carolo quidquam juris

juris datum esse Gallo, quoniam ille Principatus jam tum multis retro temporibus fuerit sui juris. Illos inter Scipio du Pleix Historiæ general. Franciæ tomo 2. pag. 484 num. 6 & 7. cum multis fuisset invectus in Niemium, & qui eum sequuntur Germanos, in hæc verba suæ linguæ prorumpit: *Tout cela est notorement supposé, puisque long temps auparavant ily avoit en des Seigneurs particulieurs, qui possedoient en proprieté le pais du Daulphiné. Lequel par l' union qui en à esté faicte à la couronne de France, est censé de mesme nature, & portant independant que de Dieu, & le espée royale.*

Hæc autem tametsi ita à variis vulgò tradantur, in quammultis tamen à vero fortassis abeunt: ac proinde nostrum jam est, heic etiam ingenue, procul amore & odio, sententiam nostram in medium depromere.

Principio igitur etiam atq; etiam duco observandum: Galliæ Reges nunquam hisce quinque proximis seculis, vel rerum potitos per omne Regnum Burgundicum, vel in omnes ejus partes jus aliquod summum sibi arrogasse. Utrumque ex historiis est notissimum. De priore

certe nemo dubitat, Sed nec in Sabaudiam, nec in Burgundiam minorem, nec in Helvetios, aliosque Burgundici regni incolas, hactenus Gallicorum regum quisquam, tanquam sibi jure subditos quid tentavit. Et vero juris, quod in Arelatense regnum sibi competere volunt, nomine videas plærumque non intelligere eos aliud, quam supremam in Provinciam potestatem. Quodipsum usque est adeo notum, ut non dubitaverit diserte idem affirmare ipsemet Nicolaus Vignierius Gallus, parte tertia Bibliothecæ historicæ quam appellavit, ubi de juribus Christianissimi Regis sui in Regnum Arelatense disputat. Verba enim de illo faciens subnectit sua lingva: *l' entendens encor ce droit sur la Provence soulement: car les Rois de France a' ont iamais cherchè aucun droit sur les autres provinces du Royaume d' Arles.* Unde obiter patet, perperam ab Aventino pronunciatum, quasi Gallia Narbonensis, Viennæ Principatus, & Regnum Arelatense idem significent: quamvis haud negem Arelatensis regni vocem Viennæ illum Principatum sive Delphina-

phinatum ut & alia quam multa ſolere olim comprehendere.

Notandum *Secundo*, neutiquam admitti poſſe, quod de Delphinatus & Provinciæ Principibus antiquis Bodinus Scipio & alii tradunt, illos dudum in libertatem aſſertos Imperii leges non audiviſſe. Nos certe jam tum cap. XIII cum de aliis, tum diſerte de Provinciæ dominis, longe alia probavimus. Sed & non multo poſt liquido oſtendemus, ipſos Gallicæ familiæ Regiæ Principes aliquot, ſimulac in bona iſta ſucceſſerunt, ultro in clientelam ſeſe Imperii dediſſe, Cæſaribus nonnullis difficulter eos admittentibus. Quod profecto haud feciſſent, ſi terras illas Imperii finibus jam tunc antehac excidiſſe fuiſſent arbitrati, ſive Cæſares ſive Regii illi Principes. Et vero videas Bodinum & alios ſine ullo teſte hæc ita aſſerere, idque in gratiam Regum ſuorum, quo illos omnibus Imperii juribus eximant.

Id *Tertio* dignum eſt obſervatu, Rudolfo Cæſare Provinciam in poteſtatem Regiæ familiæ Gallicæ quidem perveniſſe, non alio tamen quam fiduciario jure à Rudolfo collato. Nugatur

gatur ſanè Albertus ille Argentinenſis narrans, obiiſſe tunc ultimum Regem Arelatenſem, atque ita regnum illud per vim à Galliæ rege occupatum, Rudolfo truſtra indignante. Nec enim illa tempeſtate rex aliquis Rex Arelatenſis vixit. Fabula vero nata eſt inde, quod ſine maſculis hæredibus defuncto tunc Raimundo Berengario, ultimo familiæ ſuæ longe tamen potentiſſimo Provinciæ Comite, generi illius duo, Ludovicus IX Rex ejusque frater Carolus Andegavenſis poſt Siciliæ Rex, uxorum ſuarum nomine hæreditatem illam creviſſent. Id initio proceres illius regionis ægre tuliſſe, ut qui maluerint mollibus Imperii habenis regi; nec placuiſſe Rudolfo, utpote cum novo exemplo in tam amplum patrimonium Imperii, familia Regia, æmula ſemper Imperii rebus, tum perveniret; haud quiſquam negaverit. Nec tamen in Gallicarum rerum diligentiſſimis ſcriptoribus, quales utique ſunt Gaguinus & Æmylius, de Regni Arelatenſis illa occupatione quidquam legas: idque quantum arbitror, quod tum temporis non tam Regibus Galliæ illa poſſeſſio ceſſerit quam Carolo

Carolo ejusque posteris Siciliæ Regibus. Nec temere item reperias in ejus ævi monumentis, id quod Goldastum audivimus memorantem, à Rudolfo per vim assertum Imperio Arelatense Regnum: itaque vix est ut huic fidem tuto ea in re adhibeas.

At vero à Rudolfo concessam fiduciario jure regionem illam Carolo Siculo, indubitatis licet testimoniis probare: imo ex iisdem per fit verosimile, ipsum Ludovicum Sanctum Galliæ Regem, vel certe uxorem ejus Margaritam Raimundi filiam, illo nexu fuisse Imperio obstrictum. Provocabo nunc duntaxat ad unius Nicolai III Papæ epistolas: quoniam vero illæ & numero complures sunt & prolixiores, quam ut commode huc queant adferri, contentus nunc ero historia, quam ex illis Bzovius confecit, & rebus anni cum septuagesimi noni tum octogesimi post millesimum ducentesimum, decimotertio Annalium Ecclesiasticorum tomo inseruit. Priora hæc sunt num. 3 *Per id tempus nondum erant pacata omnia, Rudolfum inter & Carolum Siciliæ Regem.* Is autem est Andegavensis ille, alter gener defuncti

Raimundi Comitis Provincialis. *Margareta Divi Ludovici* Galliæ regis id nominis IX itidem jam defuncti, *relicta jus in Provinciæ Comitatum atque Folcaquerii provinciam prætendebat: ſeque* BENEFICIARIO TITULO (erat igitur jam in clientelari jure Cæſaris Rudolphi Provincia) *iſthæc poſſidere aſſerens, Rudolphum rerum ad Imperium ſpectantium vindicem implorabat, adeoque contra Carolum poſſeſſorem incitabat. Negotium proinde Carolo Rudolphus faceſſebat, & armis contra ſuſceptis, poſſeſſione exuere cogitabat. Interceſſit Nicolaus Pontifex ne ferro inter ſe decernerent, ſed arbitrio Sedis Apoſt. totum negotium permitterent, huicque rei nuncios ad ſubſellia Romana deſtinarent. Quamobrem tam Rudolpho quam Carolo ad pacis conſilia inclinante, & auxilia à Nicolao implorante, is Reginæ Margaritæ ſcripſit, authorque fuit diſſidii dirimendi atque concordiæ ineundæ: miſſo ad eandem Simone Cardin. tit. S. Cecilia, tunc Legato in Galliis. Ad Rudolphum quoque miſit Epiſcopum Tripolitanum, qui capitula & articulos conventionis illi proponeret atque exponeret, ut tandem pax atq; concordia*

inter

inter Reges ſtabiliretur: inter quas præcipua fuerat conditio, ut Rudolphus Clementiam filiam Carolo Principi Salernitano, Caroli Regis Siciliæ primogenito, in matrimonium collocaret, dotisque nomine Comitatum Provinciæ & Folcaquerii concederet, ſeque moleſtia inutili liberaret, ac inſuper eadem ratione finem controverſiis inter Margaritam & Carolum imponeret. Cumque Carolus Rex Petrum Epiſcopum Caputaquenſem, Lucam de S. Aniano, & Richardum Ayrolam, milites conſiliarioſque ſuos primum ad Nicol. Pontif. deinde ad Rudolphum ire nuncios in eo negotio juſſiſſet, Nicolaus illos remittens ad Rudolphum majorem in modum commendavit. Plenius & accuratius omnia traduntur in hiſtoria anni octogeſimi num. 2 & quidem hunc in modum. Cum hæc in Italia agerentur, non intermiſit Nicolaus majora & gravia odia componere, inter Rudolphum Regem Romanorum & Carolum Siciliæ jam pridem exorta. Jam dignitatem Senatoriam, & poteſtatem Vicariam Carolus depoſuerat. Comitatus Provinciæ & Folcaquerii poſſeſſio in controverſiam vertebatur. Rudolphus ad Im-

perii jura pertinere, asserebat ; Carolus Rex & Margarita D. Ludovici relicta, altrinsecus contendebant, præstantiamque juris beneficiarii obtendebant. Nicolaus itaque Pontifex, arbitrio partium arbiter factus, Matthæo Ursino tituli S. Mariæ in Porticu Cardinali, & Benedicto Anagnino Notario Apostolico, id quicquid erat controversiæ commisit, ut cognoscerent & dissidentes animos conciliarent. Convenit, ut Carolus utramque Provinciam jure beneficiario retineret, Rudolphus Clementiam filiam Carolo Principi Salernitano in matrimonium daret : Nicolaus id quicquid impedimenti, ex eo quod Clementia Andreæ Fratri Regis Hungariæ, avunculo Caroli Principis, promissa, atque ipsi Carolo Gotta Clementiæ Soror desponsa jam fuerat, tolleret ; Margarita si quid juris se habere existimaret, apud subsellia Rudolphi Romanor. Regis proponeret, declarationem autem & sententiam, quam ajunt, definitivam à Sede Apostolica exspectaret, Carolus Rex & Princeps, ex formula à Rudolpho Rege præscripta, Regi & Imperio homagium ligium præstarent, atque Sacramento se obligarent. Rudolphus literas in

forma

forma privilegii omnium transactorum concederet: & ad extremum Nicolaus Legatum à Sede Apostolica destinaret, qui non solum præsens omnibus actionibus interesset, verum etiam omnia auctoritate Apostolica stabiliret. Misit in eam rem Nicolaus Pontifex Hieronymum tit. Pudentianæ Presbyterum Cardinalem Legatum, qui pacem inter Reges Rudolphum & Carolum conciliavit. Nicolaus quoque ipse, ut desideratum matrimonium contraheretur, omne impedimentum tulit; atque ut quam citissime sponsalitia celebrarentur, omnino præcepit. Rudolphus porro ex pactis conventis utramque Provinciam Carolo ejusque hæredibus & descendentibus in perpetuum, jure quod vocant fiduciario concessit; & Margaritæ Reginæ, ne vel ipsa vel aliquis alius nomine suo, impedimentum Caroto præstaret edixit: ac si quid juris se habere putaret, ut ad se deferret, atque declarationem à Sede Apostolica expectaret, præscripsit. Hactenus Bzovius. Cui tuto possumus utique credere hac in re, cum literæ Pontificis Nicolai, unde hæc deprompsit, passim vulgatæ sint. Quin imo extant inter illas Nicolai epi-

ſtolas tertio anno ſcriptas, loco ſeptimo decimo, ipſius Rudolphi Cæſaris literę beneficiariæ, Carolo Siculo tunc conceſſæ : id quod Bzovius quoque jam monuit.

Quarto præterea hoc quoque meretur notari, etſi in illum modum in ditionem familiæ Regiæ Gallicanæ fiduciario titulo Provincia devenerit, viſam tamen rem illam indignam & minime ferendam ſucceſſori Rudolphi Adolfo Naſſavio. Veriſſimum ſcilicet eſt quod audivimus Goldaſtum narrantem de Adolpho, Provinciam illam Gallis eripere conato. Hinc etiam Eberhardus Ratisbonenſis Archidiaconus in chronico ad annum 1294 annotavit: *Orta eſt controverſia inter Regem Franciæ* (is erat Philippus Pulcher) *ex una parte & Eduardum Regem Angliæ ex altera. Et Adolfus Romanorum Rex plus favens Regi Angliæ, repetivit à Rege Franciæ Regnum Arelatenſe, & quaſdam alias terras, quas dicebat, eſſe Imperii, easque quod in manu forti vellet requirere demandavit.*

Albertum Auſtriacum Cæſarem cum Philippo Pulchro anno MCCXCIX firmam pacem

cem & concordiam pactum esse, haud videtur quidem negari posse: jamque tum cap. 8 in id conditas tabulas produximus. Nec negaverim, à patre in Gallos collatum beneficium circa Arelatensem Provinciam, quod impugnaverat Adolfus, ab illo confirmatum esse. At vero (id quod *Quinto* loco est observandum) Imperialia omnia jura illum alienasse, neutiquam fit verosimile. Vtique enim in tabulis illis quas attulimus, quibusque pax tunc publica constituta est, nihil ejusmodi reperias. Sed & repugnat huic narrationi usus subsecuti temporis: qui liquido ostendit, Imperialem summam potestatem in Arelatensia isthæc, diu etiam post, Gallo haud repugnante, fuisse superstitem: ceu mox demonstrabitur. Quî vero id contigerit, si ea prodigalitate Imperii omnia isthæc jura Gallo cessissent? Ad hoc usque adeo de Alberti illo dono Galli inter se dissident, ut ipsum illud dissidium fabulam omnem suspectam reddat. Quid, quod eorum nonnulli adeo impudenter nugentur, ut à prudentioribus aliis vapulent? Ejusmodi sane est commentum Wilhelmi Nangiaci & aliorum concessum

ceſſum ab Alberto, *ut Regnum Franciæ, quod ſolummodo usque ad Moſam fluvium, illis in partibus ſe extendebat, de cætero uſque ad* Rhenum *poteſtatis ſuæ terminos dilataret.* Præclare enim in illud animadvertit Belleforeſtius *tomo 1. l. 4. cap. 43.* docens, *Philippum Pulchrum & ſucceſſores ejus Franciæ* Reges *illa nunquam potitos juriſdictione; quinimo fluvium Moſam ſemper fuiſſe limitem* Regni *Franciæ: quæ ultra Moſam ſunt ad* Rhenum *uſque à ſupremo Imperii jure dependiſſe.* Vignierius ſatis habuit Nangæi narrationem illam attuliſſe: minime probavit. Producam illius de Albertino illo dono ſententiam, qualem illam ex Gallico Latine vertit diligentiſſimus Limnæus in Addition. ad l. 1. c. 9. Juris Publici, quoniam digna ſunt quæ memorentur. *Imperator Albertus Auſtriacus & Rex Galliæ Philippus convenerunt Vocoloribus in Lotharingia, magno Principum & Prælatorum tam Germanorum quam Gallorum comitatu. Ubi pacto inito & renovatione antiqui fœderis facta, Imperator renunciavit juri, quod nomine Imperii habere poterat in* Regnum *Arelatenſe, cujus poſſeſſio-*

possessionem Reges Galliæ post mortem Imperatoris Friderici invaserant. Rex autem Galliæ cessit in emolumentum Rudolfi filii primogeniti Imperatoris, favore matrimonii, quod cum Blanca sorore Regis contraxerat, anno autem insequenti consummavit, omne illud quod sibi competere arbitrabatur, tam in Lotharingia quam in Comitatu Aussensi & districtu Friburgensi. Vti scriptum vidi in copia transactionis hac de re confectæ, & in quadam historia Archiepiscoporum Trevirensium nondum impressa. Quod (ut eadem historia refert) maxime displicuit Archiepiscopis Trevirensi Moguntino & Colonienſi, sic ut Imperator postea fuerit coactus se apud ipsos excusare, prout refert Cuspinianus. Licet Annales Wilhelmi de Nangiaco & Annales Galliæ etiam hoc addant; eodem pacto fuisse concessum, ut limites potestas & jurisdictio Regni Galliæ, quæ antea Mosella terminabantur, imposterum ad Rhenum usque se extenderent. Hæc Vignierius. Qui si legit Tabulas illas Alberti, & quidem usque adeo liberales, quare non vulgavit eas & omnium examini exposuit? Certe quo-

niam hoc neglexit, etiam ipſo illo fides illiu ſuſpecta redditur. Jam vero ſubjungit mo Vignierius, Henricum Lucelburgium vendidi ſe Imperii jura Gallo: quod profecto fieri no potuit, ſi paulo ante Alberti illa donatio fu iſſet inſtituta. Quod ſi porro Electores Prin cipes Alberti illud donum improbavere, no acceſſit utique, ipſomet Vignierio teſte, con ſenſus Principum: quo uno ſtat robur Cæſareo rum munerum. Non dicit vero id Cuſpinia nus, quod Vignierius illius teſtimonio vult pro bare, ſed hoc: Blancam Philippi Regis ſororem Rudolfo filio in matrimonium datam eſſe, *i Moguntino & Colonienſi Epiſcopis diſplicuiſſe easque ob nuptias Alberto dehinc inviſos ac rebelles fuiſſe.* De donato à Cæſare Arelatenſi re gno, ne quidem verbulum aliquod memoravi Cuſpinianus.

Veluti autem Alberti donatio ita fabuloſa & commentitia eſt quoque Henrici Lucelbur gii venditio. quod *Sexto* obſervandum venit. Etiam huic enim repugnant ſecuti temporis a cta, quæ loqvuntur ſuperſtitem Cæſarum aucto ritatem in Regni Arelatenſis populos regiones que.

que. Imo ipſemet ille Henricus paulo ante obitum, ſententia illa qua Robertum Siculum proſcripſit, non tantum *Regno illum paterno* ſed etiam *Comitatu Provinciali excidiſſe pronunciavit*, ut diſerte in vita Cæſaris illius ſcribit Conradus Vecerius. Nec tamen etſi Pontifex ſententiam illam improbaverit, cauſſatus eſt venditа Imperii jura : quod merito objici potuit Henrico , ſi illa venditio fuit inſtituta. Qui vendidiſſet porro Henricus Gallo Imperii jura, cum conſtet fuiſſe illum infeſto in Galliæ Regem animo, & quidem usque adeo, ut nonnulli memorent agitaſſe illum conſilia de Gallia omni ſubjuganda in obſequium Imperii ? Fuiſſe illum ſane jurium Imperii eximium vindicem, monumenta omnia loqvuntur. Adhoc ante Bodinum nemo memoravit illam Henrici venditionem : non Æmylius, non Gaguinus, non quisquam alius eorum etiam , qui majore cura res Gallicas tradere aggreſſi ſunt. Num vero tacituri fuiſſent rem magni adeo momenti, ſi illæ tabulæ ad quas provocat Bodinus , in regiis tabulariis tum comparuiſſent ? Quid? quod & nuperi propugnatores Regio-

rum jurium unius Bodini fide hac in re nitantur Magno utique argumento, nuſquam hodie tabulas illas amplius reperiri. Viderit vero illas Bodinus: non dubitandum tamen eſt à falſaria manu profectas, viro docto, at nimium forte Regiarum partium ſtudioſo, in facili credulitate impoſuiſſe. Præcipiti ſane judicio illas à Bodino probatas vel illud indicat, quod ſcribat; contractum initum inter Henricum V Cæſarem & Philippum Valeſium Caroli VI proavum. Quæ plane ſunt ἀσύστατα. Valeſius enim ille rerum potitus eſt, ab anno viceſimo octavo poſt milleſimum trecenteſimum usque ad quinquageſimum: interea vero temporis nullus Henricus Imperii rebus præfuit, ſed Ludovicus IV Cæſar, cui cum Valleſio tantum non capitales inimicitiæ interceſſerunt. Nec integro illo ſeculo Henricus aliquis quintus, ſed id nominis ſeptimus Cæſarem egit. Par ἀβλεψία eſt Caſſani, ſtrenui ſcilicet illius Gallicorum jurium propugnatoris, qui Cæſarem hunc, cui adſcribit famoſam iſtam venditionem, *l. 2. cap. 2.* nunc Conradum nunc Henricum appellat, conji-

conjiciens contractum illum in annum MCCC triceſimum, quo nec Conradus aliquis nec Henricus imperavit. Quam ineptum porro eſt illud Bodini! Ordines Imperii conſenſiſſe in contractum illum, & Regem Bohemiæ Joannem conſtitutum prædem. Quid opus enim præde illo, ſi Ordines conſenſiſſent? Jam vero Johannes ille Henrici Cæſaris filius Bohemiæ Regem cœpit agere demum anno MCCCXII, eo plane tempore quo graviſſimum diſſidium erat inter Cæſarem & Robertum Siciliæ Regem qui tunc erat Provinciæ Comes, Gallici ut ſangvinis ita partis. Cui fiat veroſimile, illo tempore multum adeò à Cæſare iſthoc Gallis indultum? Quam pene ridiculum etiam illud: Arelatenſia omnia emiſſe ab Henrico Philippum Valeſium, & tamen anno ſeptuageſimo octavo ejuſdem ſeculi curaſſe Carolum Regem filio ſuo à Cæſare Carolo IV conferri Vicariatum Imperii in Regno Arelatenſi & quidem excepta Sabaudia, quæ tamen diſerte in Tabulis emptionis jam ante Gallo ceſſerat. Taceo nunc, nunquam Galliæ Reges in omne Burgundicum regnum

quidpiam ſibi juris arrogaſſe, & tamen à Bodino aſſeri, *tabulis emptionum comprehenſa eſſe omnia jura majeſtatis, quæ Imperatores Germani ſibi retribuunt, in omnes Arelatenſis regni regiones, quibus continentur Allobroges, Bellojoci, Provinciales, Burgundia libera.* Adeo ne videlicet Reges immemores fuere illius contractus, nec quisquam eorum, qui à conſiliis ſunt adhibiti, in memoriam præclara adeo jura illis revocaverunt? Quin igitur inepti! adeo commenti propugnatores illos meritò potius pudeat.

Cæterum Ludovico IV Cæſare Delphinatum Humberti ultimi ſuæ familiæ Principis conceſſu, in Galliæ Regum poteſtatem certis legibus deveniſſe, notum eſt. Ea de re ita Paulus Æmylius l. 9. in hiſtoria Philippi Valeſii: *Ad ſolatium rerum adverſarum, Vmbertus Delphinatium Princeps, dolore amiſſi unici filii, ſtatuebat cœnobio Prædicatorum ſe ſacrare, dominatumque ſuum, cujus caput eſt Vienna Allobrogum, Eccleſiæ ac Pontificibus Maximis, non magno pretio addicere. Gentis ejus nobilitas Regum quam Pontificum ſigna ſequi malebat:*

malebat: & quod à Comitibus Sabaudis bello (ut inter finitima imperia assolet) continenter vexaretur, persuasere, ut Francorum fidei tuteleque traderentur. Placuit, filii Regum, ut quisque in proximam spem Regni susceptus esset, Delphini vocarentur, juraque Delphinatibus redderent. Ita quidem Æmylius, de Cæsareis juribus nihil addens. At vero Philippum Valesium Regem, qui tum regno præerat, à Ludovico Cæsare ratihaberi hanc Delphinatus translationem petiisse, cumque id non impetraret, curasse illum sibi à Pontificibus Romanis confirmari, fortassis haud difficulter probari potest luculentis testimoniis: id quod in hoc negotio cumprimis, & quidem loco *Septimo*, notandum ducimus. Vtemur nunc duntaxat testimoniis Villani & Pauli Jovii. Ille l. XI cap. 54 ubi res anni MCCCXXXVI enarrat, cum dixisset de Ludovico Cæsare recipiendo fuisse jam cum Papa Benedicto conventum, subjungit: *Rex Gallia literis suis & Oratoribus, ad Papam & Cardinales missis, turbavit hanc conventionem, quia pro filio REGNVM ARELATENSE*

TENSE VIENNÆ habere volebat. Papirius Maſſonus l. 4 hiſt. Franc. ita quidem loquitur: *Edoardus* Angliæ Rex *per ſeſe impar, fœdus cum Ludovico Bavaro, qui Cæſarem agebat, iniit, Philippi inimico: quod pacem, quam à Pontifice & collegio Cardinalium impetraturus fuerat, impediſſet; rem ut videbatur iniquam petens, ut Cæſar Regno Arelatenſium filium ejus donaret.* Verumtamen decepit memoria Maſſonum: nec enim univerſum Arelatenſe Regnum, ſed illud tantum, cujus caput Vienna erat, hoc eſt Delphinatum petiit filio ſuo Philippus, ut diſerte dicit Villanus, ex quo tamen omnia hæc ſua hauſiſſe ipſe Maſſonus mox addit. Itaque Villani teſtimonio jam ſcimus, & petiiſſe Regem à Cæſare quaſi ratihaberi Delphinatus illam ab Humberto factam translationem, & à Cæſare id Gallo negatum, acerrimis hinc inimicitiis exortis. Paulus Jovius autem in illo libello, quo argumentum devoluti ad Aurelianenſium Principum domum Mediolanenſis Ducatus exponit, cum narraſſet: Italos nonnullos, factam à Pontificibus Romanis in

Gallos

Gallos collationem Mediolanenſium rerum, vehementer improbaſſe, *quod nullum omnino jus Pontifici eſſe videretur, in transferendis adjudicandiſque regnorum feudis.* Subjungit mox pro Gallis, quæ hauddubie ex illorum ſcriptis hauſerat, hæc verba: *Verum hac aliquanto cavilloſius quam probum juris profeſſorem deceret, inducta, vel hoc uno vivide rationis exemplo falſiſſima Aureliani cenſere: quum & Delphinatus, perampla veterum Allobrogum ditio, & Arelatenſis Provinciæ regnum, auctoritate Pontificia, non dubio tum ſed certo jure, translata atque adjudicata fuiſſe conſtet.* Ex hoc Jovii teſtimonio jam etiam alterum illud diſcimus. Et vero ea tempeſtate Pontifices volebant credi, Ludovicum Cæſarem vitio eſſe creatum, ac vacare proinde Imperiale munus, ſui vero juris eſſe vacante Imperio reipublicæ adminiſtrationem. A Pontifice itaque, tanquam Imperialis auctoritatis vicario curari fecit Gallus, quod negaverat ipſemet Cæſar. Huc pertinet id quod Cuſpinianus teſtatur, Valeſium Regem inter alia à Pontifice Benedicto poſtulaſſe: *ut filium primogenitum Regem Viennæ*

crearet. Ex quibus liquidum eſt omnibus, tunc temporis utique non fuiſſe creditum ipſis etiam Galliæ Regibus, quæ hodie Gallicani quidam ſcriptores & ſibi & aliis conantur perſuadere; nempe univerſa Imperii jura in Regnum omne Burgundicum ab Alberto & Henrico Cæſaribus fuiſſe translata ad Gallos, vel verò Delphinatus Principes ſui fuiſſe juris, ut Cæſaribus inconſultis potuerint terram illam Gallo reddere. Quorum poſterius etiam inde refutaveris, quod Henricum Lucelburgium Romam coronæ acceptandæ cauſſa proficiſcentem, officii gratia, inter alios clientes Principes, comitati ſint Guido Viennenſis Delphini frater, & ipſe Viennæ Comes Robertus: quod in vita Henrici memorat Conradus Vecerius.

Carolum IV Cæſarem in Gallum Regem ſolito benigniorem fuiſſe fatemur: illum tamen Cæſarea jura Gallo in perpetuum ceſſiſſe, falſum eſt: ſitque ea in re à Niemio Aventino & aliis Cæſari illi ingens injuria; quod nunc quaſi *Septimo loco* demonſtrabimus, ubi nonnulla præmiſerimus ad rem omnem

mnem plenius cognoſcendam tacientia, quæ annum ſeptuageſimum octavum illius ſeculi anteceſſere. Etenim Melchior Goldaſtus quidem, Carolum Galliæ Regis filium, in Comitiis Imperii Metenſibus, Delphinatus nomine Carolo IV Cæſari homagium præſtitiſſe, non dubitavit affirmare, illo quem ſupra indicavimus loco. Verba ejus hæc ſunt. Keyſer Maximilianus Ausſchreiben wider den Frantzoſen lehret mich / daß der König in Franckreich mehr benante Fürſtenthumb und Herrſchafften vom Römiſchen Keyſer und dem Heil. Reich zu rechtem ordentlichen Lehen empfangen. Und ſoll mit Namen Carolus Delphin aus Franckreich/als ein Fürſt des Reichs/ auff den Reichs-Tag gen Metz Anno 1356 berufen/ ſeinen Sitz und Ort neben andere Fürſten des Reichs vertretten/ und Keyſer Carolo dem Vierten/ in Gegenwart aller Chur und Fürſten des Reichs und Bäpſtlichen Legaten / den Lehen-Eyd offentlich geleiſtet / und die Regalia der Hertzogthumb Wien oder Delphinat/ Provintzen ꝛc. von Ihrer Majeſtat / als ordentlichen Lehen-Herren/ empfangen haben. Die Lehen-brieff ſollen noch vorhanden ſeyn/und im Kloſter S. Victors bey Pariß zu finden. Hæc Goldaſtus: quæ quoniam alibi mihi lecta non ſunt in medio relinquo. Et vero Cuſpi-

nianus tantum habet, interfuiſſe Metenſi conventui *Delphinum Viennæ Ducem, primogenitum Joannis Regis Franciæ*: imo cum addit, adfuiſſe etiam Epiſcodos Senonenſem ac Rothomagenſem, Ducem item Britanniæ ac Comitem Pictaviæ, quorum nemo inter Ordines Imperii meruit cenſeri, multo minus ex Cuſpiniani narratione iſthac, certi aliquid de Delphini ſubjectione poſſumus colligere. Aſt de Carolo IV Cæſare in Ceremoniali Romanæ Eccleſiæ l.1. ſect. 5. cap. de triplici Imperatoris corona, tradit Chriſtophorus Marcellus: coronatum illum eſſe Arelatæ anuo 1365. *Legimus* (inquit) *& in aliis hiſtoriis, quoſdam Imperatores Arelate etiam coronam ſuſcepiſſe de Regno Arelatenſi, & alibi alios pro aliis Regnis. Nam & Carolus quartus Avenionem venit ad Urbanum quinctum Anno ſalutis milleſimo trecenteſimo ſexageſimo quinto, multo ante juſſu Innocentii Sexti Romæ Imperator coronatus. Qui rebus, quarum gratia ad Pontificem venerat, abſolutis, Arelate profectus eſt.* Quod profecto magnum fuerit argumentum, nondum adhuc perditi Cæſarei juris in Arelatenſe Regnum.

gnum. Cum porro jam ante, anno quadrageſimo octavo, Avenionem ſibi emiſſet, partem Provinciæ Arelatenſis; Romanus Pontifex, ratihaberi id fecit ſibi à Carolo Cæſare: non factu-
5 rus utique, ſi Cæſarum in Provinciam jura jam extincta eſſe agnoviſſet. In celeberrima denique illa conſtitutione de Electoribus, quam vulgo κατ' ἐξοχὴν, Auream bullam nuncupamus, anno quinquageſimo ſexto idem ille Cæſar pro-
10 nunciavit Trevirenſem Archiepiſcopum Archicancellarium Imperii per Regnum Arelatenſe; quod tunc nondum erat factum.

Saltim hactenus itaque citrà controverſiam, & Cæſares & alii, ſummam Imperii in
15 Regnum illud Arelatenſe poteſtatem agnoverunt. Quæ præterea de alienato per Carolum Cæſarem Regno illo narrat Theodorus de Niem, illa profecto non conſentiunt illius ævi monumentis: utpote cum non utique Lu-
20 dovico Andegavenſi, ſed Carolo tum Delphino poſt ſexto id nominis dicto Regi ceſſerint Caroli Cæſaris dona, ut alii quidem omnes conſentiunt. Nec quis alius memorat ſolenne aliquod prandium, quo Cæſar à Gallo ſit exceptus

apud Villam Novam: quanquam haud taceant, quam ſplendide Cæſarem illum ejusque filium Wenceslaum Pariſiis Carolus quintus Rex habuerit. Aventinum memoria falſum vel inde patet; quoniam vult in Joannem Regem ejusque filium alienationem Regni Arelatenſis factam eſſe ... & tamen mox apparebit in Caroli quinti filium aliquid collatum eſſe ſed non niſi temporarium, ac Vicariæ conditionis. Sed & Golnitzius in Itinerario ſuo Belgico Gallico, ubi de Vienna agit, cum feciſſet verba de Delphinatus in Gallum translatione, ſubjungit neſcio quo auctore: *Quod ſub Joanne Rege anno 1349. etiam factum: cujus filius Carolus fuit* Delphinus *primus, aſſentiente Imperatore Carolo quarto, MODO Delphinus ille & primogenitus Regis feudum illud ab Imperio ſuſciperet.* Bodinus ſemetipſum confutat. Agnoſcit enim anno MCCCLXXIIX Carolo Delphino ætatis beneficium datum à Cæſare ſimulque Vicariam poteſtatem in Regnum Arelatenſe, excepta tamen Sabaudia. Hinc enim utique ſole eſt clarius, antehac Regno Galliæ non fuiſſe

isse plenum aliquod jus in Regnum illud, imo tale ne quidem tunc datum. Vicaria enim potestas non profecto summa est, sed minor utique ea cujus est vicaria. Ergo si à Cæsare perpetua quædam Vicaria potestas fuit data Gallorum Regibus, non sane eo ipso omnia Imperii jura alienata sunt, sed summa majestas Imperio relicta.

Cæterum Carolo quidem Delphino datum fuisse ejusmodi quoddam jus, & perpetuum quidem, fatemur: non hereditarium tamen, aut transferendum in omnes Galliæ Reges, sed cum vita illius Caroli finiendum. Hinc Robertus Gaguinus l. 9. ubi Caroli quinti Regis historiam persequitur, narrans quemadmodum ille Cæsarem Parisiis exceperit: *Traditum*, inquit, *à Gallis scriptoribus comperio, Imperatorem quibusdam castellis terræ Delphinatus donasse Delphinum, eumque in Arelatensi Regno Imperii Vicarium instituisse. Arelaten. enim Regni Burgundiorum primariam civitatem & caput fuisse, Imperioque paruisse, certum est.* Apertius id fatentur alii scriptores Gallicani. Vignierius tractatu quem supra jam lauda-

laudavimus, interprete Limnæo: *Duci Andegavenſi donavit Cæſar Carolus reliquias, quæ ſuperfuerant Imperatoribus in Delphinatu, h. e. Pompam & Charnacum, & ſimul eum conſtituit AD TEMPUS VITÆ (la-vie durant) irrevocabilem Majeſtatis ſuæ vicarium, ejus quod tenebat in Regno Arelatenſi.* Similiter pene loquitur Belleforeſtus l. 5 Annalium: *Le faiſant Vicaire irrevocabile de l' Empire ſa vie durant.* Agnoſcit idem diſerte Theodorus Gothofredus v. c. Advocatus Pariſienſis, in libello quo Principum illorum co: greſſum deſcripſit. Datum ſcilicet Vicariatum illum, *à la vie du dit Dauphin.* Præclariſſime omnium univerſam hanc rem quoniam memoriæ mandavit nobiliſſima virgo, Chriſtiana Piſana in hiſtoria Caroli V Regis, producemus hoc loco ejus verba, quemadmodum ex manuſcripto codice regio Bruxellenſi Vindiciis ſuis Hiſpanicis inſeruit illa doctiſſimus Chifletius. *Imperator* (ait virgo) *motu proprio in gratiam Regis, & filii ejus natu majoris Delphini, conſtituit & fecit LOCUM TENENTEM SUUM*

SUUM & VICARIUM GENERALEM IN REGNO ARELATENSI DICTUM DELPHINUM, voluitque idem obtinere AD VITAM DICTI DELPHINI irrevocabiliter: & ea de re literas suas sigillo aureo munivit tanta tamque ampla cum facultate, quanta concedi potest, quaque antea dari minime solita fuit. Et pariter eundem LOCUM TENENTEM ET VICARIUM SUUM GENERALEM creavit aliis quibusdam literis pari modo sigillatis, parique cum facultate in DELPHINATU feudisque immediatis & mediatis, & aliis quibuscumque clientelis, sine ulla exceptione. Deditque & concessit CASTELLUM POMPETI SUPRA VIENNAM, alteramque domum in dicta Urbe CHAMAUX appellatam. Similiter eidem BENEFICIUM ÆTATIS impertivit, & alia omnia SUPPLEVIT, quæ OB ÆTATIS DEFECTUM dicto Delphino dictis gratiis & præfecturis obtinendis impedito esse possent. Quæ quidem ut rite perficerentur, & alia nonnulla, in gratiam & emolumen-

tum Regis, ejusque liberorum, CANCELLARIUM SUUM PARISIIS triduum aut quatriduum à suo discessu reliquit, literis suis obsignandis tradendisque. Subdit deinde post pauca: *Ubi Rex Parisios reversus est, Cancellarius Imperatoris Delphino, qui apud Regem erat, attulit obtulitque literas gratiarum ipsi ab Imperatore concessarum sigillo munitas. Unde Imperatori grates egit, & Cancellario in hospitio suo versanti misit dono pateram elegantem argenteam, bene & accurate inauratam, viginti besses pendentem: insuperque intra doni calicem mille Francos aureos, quos illi Delphinus in suscepti pro se laboris mercedem concessit.* Hactenus Gallicani illi. Ut droinde jam nefas fuerit affirmare, per Carolum universa Imperii jura Arelatensia in Gallos translata: qvum summa potestas Imperio non sit derogata, & Vicaria illa ita tantum data, ut mortuo Carolo illo sexto, qui obiit MCCCCXX, Cæsaribus restitui debuerit.

Quæ omnia ita sese habere confirmatur etiam secuti temporis historia. Id quod *octavo loco*

vo loco memorabile occurrit. Etenim Carolo ſexto Rege anno MCCCXCII inſania correpto, & reipublicæ adminiſtratione patruis ejus commiſſa, credidiſſe Rupertum Cæſarem Palatinum videtur, Imperii intereſſe, Regno Arelatenſi alium aliquem idoneum gerendis rebus præficere, coque in Italiam profecturus filium ſuum Ludovicum ibi Vicarium creavit. Diploma ipſum Cæſaris exhibuit nobis Marquardus Freherus l. 1 cap. XVI ex tabulariis Palatinis, ſcriptum anno MCCCCI: quod quia prolixius eſt & multa aliena continet, non eſt quod in medium producamus.

Ruperto qui ſucceſſit Sigiſmundus Cæſar approbavit à patre Carolo factam conceſſionem: quod audivimus dicentem Aventinum. At non ſatis conſtat, num Vicariatum Imperii probaverit an verò Delphinatus poſſeſſionem: nec enim Aventinus ſatis id explicat. Si autem confirmavit tantum ea quæ à patre ſunt acta, per utique eſt veriſimile, confirmatum Vicariatum Imperii Carolo VI Regi quoad viveret, quem videlicet Rupertus Imperator filio ſuo erat largitus contra quam Carolo illi ſexto promiſerat

miſerat Cæſar Carolus quartus. Et vero inviſit Sigiſmundus Pariſiis Carolum illum ſextum anno MCCCCCXVI componendæ pacis cauſſa inter illum & Henricum Anglum. Quicquid hujus ſit, Sigiſmundi illa probatio certiſſimo eſt argumento, etiamnum initio ſeculi decimiquinti non tantum Cæſares ſed ipſos etiam Galliæ Reges ſummam Imperii poteſtatem in Regnum Arelatenſe & Delphinatum agnoviſſe. Nec vero hi curaſſent ſibi poſſeſſionis ſuæ jura confirmari per Cæſares, niſi utique agnoviſſent, plenum jus ſibi nequaquam competere.

Num Caroli ſexti ſucceſſores Galliæ Reges ab Imperatoribus noſtris curaverint eodem ſibi modo caveri, equidem neſcio. Obſervo tamen in tabulis Caroli VII ut & in annalibus Ludovici XI, ſtudioſe Delphinatum à Regni Galliæ provinciis ſemper diſtinctum eſſe, ſecus quam poſtea fieri ſolitum. Saltim itaque his etiam Regibus fuit agnitum, non Regio ſed ſingulari alio aliquo jure Delphinatum poſſideri, nec poſſe illum in corpus Regni Gallici jure coaleſcere. Æque olim Provinciæ Comitatus

mitatus à Gallico regno diviſus fuit, utpote qui in patrimonio fuerit Siciliæ Regum ad Joannam uſque Reginam, inde ad Andegavenſes translatus, demum Ludovico XI Regi à Renato Andegavenſi fuit donatus. Etiam ille itaque hactenus non potuit Regni Gallici provinciis accenſeri, nec eſt accenſitus.

Interea vero usque ad noſtra hæc tempora, perpetuò, Archiepiſcopis Trevirenſibus, nullo Gallicorum Regum adverſante, Archicancellarii per Regnum Arelatenſe titulus ſolennis fuit: atque ita ſaltim perpetua ac ſolennis quidem memoria manſit jurium Imperii, imo illa tantum non ſemper quaſi renovata eſt. De Friderico etiam III Cæſare illo ſæpius laudato loco Goldaſtus ita ſcribit: Mir iſt nicht weiters eröffnet und bekandt/ denn daß Anno 1444 Keyſer Friderich/ als die Eyd-genoſſen die Stadt Zürich belägert / ließ Ludwig den Delphin aus Franckreich / als dem Heiligen Reich Verwandten und Vicari, aufmahnen/und zur Hülff und Entſchüttung der belagerten Stadt des Reichs zu Arles bereiten In Cæſaris Maximiliani querelis ſuper injuria Gallorum, frequens fit mentio, per injuriam

denegati Imperii homagii, Delphinatus & Reg
Arelatenſis nomine. *Delphinatum eſſe Imper*
terram (verba ſunt Chifletii in Vindiciis Hiſp
nicis pag. 123.) *aſſeruit ſeculo præterito Caroli*
V Imperator. Cum enim apud Likercanum
Lombecæ Vicecomitem, ejus Legatum, FRAN
CISCUS I Franciæ Rex conqueſtus fuiſſet
quod Cæſar Marchionem Saluciarum in jud
cium vocaſſet, quem Rex causâ Delphinatus a
ſerebat eſſe Vaſallum ſuum; ſcripſit Likerc
no Carolus Imperator, literis datis in Aſten
civitate XIIX Junii anni MDXXXV
dictum Marchionem vel ex ipſa Franciſci R
gis confeſſione eſſe Imperii clientem, cum ce
tum eſſet terram Delphinatem pendere ab Im
perio; addens inſuper, à Franciſco Rege Du
cem Sabaudiæ injuſte bello laceſſiri, qui & Prin
ceps Imperii & Cæſareæ Majeſtatis Vaſallu
eſſet.

Quid poſtea pro Imperii juribus ſit g
ſtum, non ſatis mihi eſſe exploratum, fateo
Itaque etſi ſecure fortaſſis pronunciare poſſim
hactenus nullo aperto conſenſu ſive Cæſar
alicujus ſive Imperii, ea quæ Galliæ Reges hc
die

die in Burgundico Regno poſſident, Imperii juribus ſubducta eſſe; num tamen non per neglectum & ſilentium noſtrum iis aliquid detractum ſit, & longi temporis præſcriptione illa perierint, aliis rerum Imperii peritioribus dijudicandum relinquo. Certe, ſi præſcriptionis titulo non poteſt, nullo forte jure Rex Galliæ, ſaltim ſummam poteſtatem, ſibi potent vindicare. Et vero jam ſupra audivimus Thuanum ipſum fatentem, non obſtitiſſe hactenus diuturnam Regum poſſeſſionem, quominus more priſco ripa Rhodani ulterior Imperio à vulgo adjudicetur. Sed & prudentiores nonnulli Gallicorum ſcriptorum, vi veritatis adacti, infirmitatem Regiorum prætextuum, non auſi ſunt diffiteri. In hiſtoria vitæ Nicolai Fabri Pereskii l. 4. Petrus Gaſſendus de Petri Saxii opere cui titulus: *Pontificium Arelatenſe*, hæc notavit, digna quæ à nobis etiam hcic commemorentur. *Tandem legit per id tempus* Peireskius, *quod tum è prælo primum prodibat, Arelatenſe Pontificium, auctore Petro Saxio ejus Eccleſiæ Canonico. Plurimum vero fuit indignatus, quod ille, ſtudio*

dio neſcio quo, affectaſſet elevare Principum noſtrorum jura, & non modo non repoſuiſſet quæ opponi poterant, ſed interdum etiam tentaſſet præter fas illa enervare. Quamobrem non interquievit, donec placito Curiæ evulgatio libri prohibita fuit. Hæc ille: quæ ſimul nobis poſſunt certo eſſe argumento, plura ejuſmodi proditura forte in lucem Gallicis auctoribus, ſi vis abeſſet. Oliverium Marcanum diſerte ſcribere, Breſſiæ Comitatum *terram Imperii eſſe*, teſtatur Chifletius in Vindiciis Hiſpanicis. Is qui clariſſimo Chifletio ſeſe oppoſuit Gallicarum partium vindex Jacobus Alexander Tenneutius, in Aquitanico Vectigalium Senatu Conſiliarius Regius, extremum finem partis ſecundæ *Veritatis* quam appellat, *vindicatæ* hiſce verbis claudit. *Idem ſane dicendum ad ea, quæ de Imperatoris jure in varias jamdiu à Regibus noſtris poſſeſſas ditiones, temere effutiit Chifletius. Præterquam enim quod illas legitime ad eos perveniſſe facile oſtendi poteſt: etiamſi ab iis primum injuſte occupatas fuiſſe conſtaret optimo tamen jure jamdudum ab iis poſſideri nemo infitiabitur, propter varia nimirum inter*

ipſos

ipſos & Imperatores inita pacta (præcipue autem Monaſterienſe nuperrimum) quibus omnes inter eos controverſiæ, non modo utrinque ſopitæ, ſed & penitus deciſæ & definitæ fuerunt, aureaque pax Summi Numinis beneficio, verbis, ſcriptis factis, perfecte ſtabilita firmataque tandem eſt. Hæc omnia Tenneurius, vir multæ eruditionis & acerrimi judicii. Etſi vero dicat ille: *facile oſtendi poſſe* legitimam poſſeſſionem Regum; facile tamen apparet, illum multo potius ad præſcriptionem & nuper initæ pacis leges (quæ tamen non loqvuntur de Arelatenſibus aliisque id generis) provocare, quam illis *oſtenſionibus*, quibus popularium ſuorum plerique vulgo nituntur, fidere.

LONGE manifeſtiore titulo, poſteaquam ſane ita convenit, poſſident plena omnia majeſtatis jura Galliæ Reges, quæ ipſis Cæſar & Imperii Ordines in Alſatia ceſſerunt. Fuit & illa regio, ſaltim magnam partem, olim portio Burgundici Regni: itaque quid de illa cautum ſit, oportunum eſt hoc loco adjicere. *Tertio, Imperator pro ſe totaque Sereniſſima Domo Auſtriaca,*

ſtriaca, itemque Imperium, cedunt omnibus juribus, proprietatibus, dominiis, poſſeſſionibus ac juriſdictionibus, quæ hactenus ſibi Imperio & Familiæ Auſtriacæ competebant in oppidum Briſacum, Landgraviatum ſuperioris & inferioris Alſatiæ, Suntgoviam, Præfecturamque provincialem Decem civitatum Imperialium in Alſatia ſitarum, ſcilicet Hagenavv, Colmar, Schlettſtat, Weiſenburg, Landavv, Oberenhaim, Rosheim, Münſter in Valle S. Gregorii, Kaiſersberg, Turinghaim, omnesque pagos & alia quæcunq; jura, quæ à dicta Præfectura dependent, eaque omnia & ſingula in Regem Chriſtianiſſimum Regnumque Galliarum transferunt: ita ut dictum oppidum Briſacum cum Villis Hachſtatt, Niederrimſing, Harten & Acharren, ad communitatem civitatis Briſacenſis pertinentibus, cumque omni Territorio & banno quatenus ſe ab antiquo extendit, ſalvis tamen ejuſdem civitatis privilegiis & immunitatibus ante hac à Domo Auſtriaca obtentis & impetratis. Itemq; dictus Landgraviatus utriusq; Alſatiæ & Suntgoviæ, tum etiam Præfectura Provincialis in dictas

dictas *Decem Civitates & loca dependentia*, itemque *omnes Vasalli*, *Landsassii*, *subditi*, homines, *oppida*, *castra*, *villa*, *arces*, *sylvæ*, *foreste*, auri *argenti* *aliorumque* mineralium *fodinæ*, flumina, *rivi*, *pascua*, *omniaque jura*, *Regalia* & appertinentiæ, *absque ulla reservatione*, *cum omnimoda jurisdictione* & *superioritate*, *supremoque dominio*, *à modo in perpetuum ad Regem Christianissimum Coronamque Gallie pertinent*, & *dictæ Coronæ incorporata intelligantur*, *absque Cæsaris*, *Imperii*, *Domusque Austriacæ* vel *cujuscunque alterius contradictione*. *Adeo ut nullus omnino Imperator aut Familiæ Austriacæ Princeps quicquam juris aut potestatis in eis prænemoratis partibus cis & ultra Rhenum sitis*, *ullo unquam tempore prætendere vel usurpare possit aut debeat*. *Sit tamen Rex obligatus in eis omnibus & singulis locis Catholicam servare Religionem*, *quemadmodum sub Austriacis Principibus conservata fuit*, *omnesque quæ durante hoc bello novitates irrepserunt removere*.

Hactenus Tabulæ publicæ: quarum sententiam quamvis gravem & Imperii rebus de-

trimentosam, absit ut impugnemus. Quamobrem non etiam est, cur de Gallicis per hoc regnum possessionibus amplius nos hoc loco disceptemus.

CAPUT XXV.

Reliqua plarasque Burgundici regni partes videri Imperii finibus jure meritoque etiamnum comprehendi.

PErgimus ad reliquas Burgundici olim Regni partes. Quas inter merito lustranda loco primo venit Pontificum Romanorum ditio, cum ob dignitatem possidentis domini, tum quod ditio ipsa quondam partim in patrimonio Provinciæ Comitum, omnino Provinciæ terminis comprehensa, de Provincia autem proxime à nobis actum fuerit. Duo autem tenent heic loci Pontifices, Comitatum nempe Venaysinum & Avenionem. Quemadmodum vero utrumque ad Pontifices devenerit ante omnia forte est præmittendum.

Abrahamus Bzovius ad annum MCCCIX num. x ita scribit: *Quod Comitatum Venaysinum attinet, fuit is olim Raimundi Comitis Tolo-*

Tolosani, ejus contra quem D. Dominicus Praedicatorum Ordinis conditor una cum Simone Montio sacram militiam pugnabat. Albigensium hereticorum patronum & fautorem Innocentius III diris devoverat, eique subditos omnes vinculo sacramenti exsolverat: insuper & Cruce signatorum exercitum contra refractarium submiserat. Feliciter piam militiam professis successerat. Namque multis victoriis divinitus partis, plurima de eo receperant. Illo extincto filius cognominis successit. Cum quo tandem pace per Cardinalem S. Angeli Legatum Anno 1228 mense Aprili inita, convenit, ut Raymundus junior, omne jus quod ultra Rhodanum in Regno Galliarum potuisset praetexere, & in his Comitatum Tholosanum, Provinciam lingua Occitana, Comitatum Venaysinum, Sedi Apostolicae resignaret inque manibus Ludovici Regis Galliarum deponeret; qui eas Provincias & Comitatus, nomine Apostolicae Sedis administraret. Fuerunt ea omnia in potestate Romani Pontificis, sed à Regibus Galliarum administrata, usque ad Gregorii X Pontificatum. Qui Concilio Oecumenico Lugduni convocato

cum cætera pro dignitate, & libertatibus egisset, tum præcipue Comitatum Venayſinum, Eccleſiæ Romanæ addictum, à Rege Galliarum vindicavit. Idem Bzovius ad annum MCCCXLIIX num. x recitat tabulas, ſive inſtrumentum publicum ex archivo Vaticano depromptum, quod illa tempeſtate tabellio confecit, ſuper contractu emptæ per Pontificem Clementem VI à Joanna Regina Neapolitana Avenionis, pretio octaginta mille florenorum aureorum.

Accuratius tamen rem hanc omnem noviſſe quibuſdam viſus eſt, vir ſane eximius & ut in Provincia illuſtri genere natus, ita Regius quondam Aquæſextienſis Senator, Nicolaus Fabricius Peireſcius. Quapropter ejus etiam ſententiam producemus, qualem illam memoriæ mandavit in vita viri præclariſſimi doctiſſimus Petrus Gaſſendus l. 2. *Incidit*, inquit, *ſermo de tempore deque titulis, quibus Avenio Comitatusque Venaſcinus ad Pontificem maximum pervenit. Cumque alii nihil ſcirent aliud, quam factam à Joanna Regina Clementi ſexto venditionem, anno ſupra milleſimum trecenteſimo quadrageſimo octavo, ac die nona Junii, pretio*

pretio Florenorum octuagies mille; retexuit ipse totam historiam ab anno usque ducentesimo nono, quo Raymundus tertius Tolosatum Comes hæreseos Albigensium fautor, & Legati interfecti auctor creditus, fuit ab Innocentio tertio iterum excommunicatus. Inde enim cœpit ditione spoliari, ac post annos novemdecim transactio Parisius sic fuit inita, ut Alfonso illius filio sola urbs Tolosa cum paucis adjacentibus cesserit; cætera ultra Rhodanum loca ad Regem attinuerint, quæ citra vero possidebantur, ad Pontificem spectarint. Cum homines autem ejusce regionis non satis lubentes id ferrent, quod Romam passim provocarentur, ac ideo Alfonsi partibus faverent, Bonifacius quidem octavus provocationes illas remisit, Clemens vero quintus, ut amplius demereretur animos, etiam sedere illic voluit; & cum, post Joannem vigesimum secundum, Clemens sextus Pontifex foret, facta est venditio eorum juriium, quæ Comitis Provinciæ erant, à partitione usque facta inter Raymondum Berengarium Comitem Provinciæ, & Alphonsum Comitem Tolosæ, anno supra millesimum centesimo vigesimo quinto.

Hacte-

Hactenus Gaſſendus. Cæterum Bzoviana dixerim ego in plærisque vero magis eſſe conſentanea. Avenionem enim ante annum 1348 non fuiſſe juris Pontificii, videtur ex Tabulis à Bzovio adductis poſſe tuto colligi: utpote cum in iis juris alicujus, quod hactenus in eam Pontifici competierit, nullo verbulo fiat mentio: ex adverſo Joanna audiat: *Provinciæ & Fontal querii Comitiſſa & Domina civitatis Avenionis*, ac merum mixtumque imperium in Urbem dicatur tum vendere. Jam tunc verò Comitatum Venayſinum poſſidebant Pontifices. Utique enim jam anno MCCCIX Clemens V Papa Comitatui iſti Rectorem dedit Raimundum Guillermi de Rudas: ceu liquet ex illis binis diplomatibus Pontificiis quæ recitat Bzovius in hiſtoria illius anni num. IX. & XI. Itaque id quidem Peireſcio conceſſerim per transactionem Pariſiis inſtitutam Comitatum Venayſinum Toloſano ereptum Pontifici ceſſiſſe, idq; circa annum MCCXXIIX ut recte notavit Peireſcius & Bzovius at ipſam Avenionem urbem ſimul tunc factam juris Pontificii, fefellit memoria virum doctum

doctum; nec enim urbs illa in ditione Tolosani fuit unquam. Recte etiam hoc Peirescius: Tolosani bona quæ ultra Rhodanum erant sita, facta fuisse juris Regii. Non enim in illa Pontifices quidquam sibi arrogaverunt: & erat Bzovius scribens, omnia etiam illa ad Pontificem translata esse. Et vero idem Bzovius manifesti erroris potest convinci etiam in eo, quod Comitatum Venaysinum numerat inter ea quæ Comes Tolosanus in *Regno Gallia* possederat; cum tamen illum intra limites Imperii cis Rhodanum comprehensum tunc fuisse, nemo unquam negaverit. Credere tamen *Bzovio* possumus, Comitatum illum concessu Pontificis à Gallo Rege administratum esse, donec eum Sedi Romanæ Gregorius X vindicavit.

Verum hæc accuratius excutere non est nostri instituti. Videndum potius est, num illæ terræ finibus Imperii exciderint. Ac Bzovius quidem, cum recitasset tabulas emptionis circa Avenionem institutæ, mox subjungit hæc verba num. XI: *Hoc anno Carolis Rex Romanorum Aliotum Lucensem Canonicum*

Narnienſem, Clementis Pontificis Nuncium, ea qua par erat benignitate audivit, & dato aureo diplomate, juri omni, ſi quod in Urbem Avenionenſem titulo Imperii habere poſſet, Sedi Apoſtolicæ & Romano Pontifici volens lubens ceſſit, datis literis in oppida Görlitzio, Calendis Novembris anno Chriſti 1348 Regni ejus anno tertio. Addit ſibi id depromptum, ex *Archeo Vaticano & Molis Adriani, & epiſtola Clementis hoc anno ſcripta num. 85 128 & 658.* At vero ex iis ſane quæ modo diſputavimus, liquido apparuit utique, Provinciæ univerſum Comitatum ea tempeſtate fuiſſe juribus Imperii obnoxium: non itaque potuit illis ſoluta tum eſſe Avenio. Quod ſi etiam Pontifex Clemens VI credidiſſet in illam Imperialis juris nihil ſupereſſe, non profecto, miſſo Legato, Caroli IV Cæſaris tabulas ſtudioſe adeo ſuper illo contractu exegiſſet. Quid Carolus Pontifici promiſerit non auſim decernere, cum nec Bzovio liceat tuto credere, nec tabulæ Cæſareæ ex latebris ſuis in lucem ſint protractæ. Certe haud parum ſuſpectam facit Bzovii fidem, quod edere illas noluerit, cum & res id exigeret ipſorummet

Pon-

Pontificum, quorum maxime cauſam agit in Annalibus ſuis, & facile potuiſſent ab illo produci, ſi vera narrat. Jam vero quicquid promiſerit etiam Carolus ille, cum nullus acceſſerit Ordinum Imperii conſenſus, invalidum id omne eſſe, nemini non liquet. Illum vero non acceſſiſſe, ex ſilentio Bzoviano licet ſecure colligere. Ex eo in tabulas iſtas, quibus Cæſares ſolent Pontificibus Romanis de bonis cavere, Comitatum Venuſinum & Avenionem tranſiiſſe, jam notavimus capite viceſimo. Cum vero & illo & ſequente capite ſimul oſtenſum jam ſit à nobis, vi tabularum iſtarum nihil illorum bonorum omnium Imperii juribus eſſe ſubductum, jam tum ſimul etiam probatum dedimus, Arelatenſia quoque iſthæc juribus illis adhuc eſſe obnoxia, utpote qvum horum par cum reliquis illis ſit conditio. Ac proinde non etiam eſt, cur iterum ſeorſim hoc negotium nunc agitemus. Fabuloſum tamen fortaſſis eſt quod Merula ſcribit parte 2. Coſmogr. l. 3 c. 42. *loca non pauca Comitatus Venuſini Cameræ Imperialis jurisdictionem hodieque agnoſcere.*

Pars etiam Provinciæ ARAVSIO eſt. Illius Principatum ſaltim ad Rudolfi ætatem Imperii leges audiviſſe, & poſt demum in fidem Comitum Provinciæ conceſſiſſe, non alio nunc teſte probabimus quam unico, qui tamen pro multis eſt, viro fide & doctrina illuſtri Jacobo Auguſto Thuano, quem Gallum eſſe ignorat nemo. Is libro trigeſimo primo hiſtoriæ ſuæ de Arauſione ita commentatus eſt. *Arauſio Imperio Franco-Cermanico olim ſubjecta fuit, ut ex bulla aurea Academiæ ejus inſtitutionem complectente conſtat: aliaque præterea, quæ privilegiorum Eccleſiæ primariæ à Friderico II anno CIↃ CCXXV conceſſorum confirmationem ſanxit: ex moneta item quæ cum Imperii inſignibus cudebatur: & tabellionum privilegiis, qui auctoritate Imperiali inſtrumenta publica conficiebant. Poſtea Imperii per Galliam noſtram infracta potentia, peculiares Principes Provinciam tenuere, & cum ea Arauſionenſem Principatum; qui tandem ad Bauſciorum regulorum familiam, ſeu ſucceſſione ſive alio titulo devolutus eſt, eadem prærogativa ac immunitate, quibus hodie Imperii Principes fruuntur, de qui-*

de quibus instrumentum fuit confectum à Bertrando Bauscio anno CIↃ CCXLII *eid. Decembr. In eo Principatu & partem habebant Hierosolymitani Equites, à Principibus, ut vero sit simile, in societatem asciti, ob virtutis famam & praecipuum belli adversus Saracenos gerendi, cui illi destinati erant, ea aetate studium; ut à Rigensi episcopo in Livonia alibi factum memoravimus. Idque ex nummis plerisque patet, quibus in antica parte Arausionensis principis, in postica Hierosolymitani Ordinis insignia visuntur insculpta. Et ita res in eo Principatu fuerunt usque ad ann.* CIↃ CCLVI: *quo Carolus Andinus Ludovici IX frater, qui Beatricem Raimundi Berengarii, ultimi ex Barcinonensium Comitum illustri familia Provinciae Comitis, Filiam uxorem duxerat, eam ditionem crevit, & Guilielmum Bauscium Arausionis Principem tanquam beneficiarium in fidem accepit, per Odonem Fortenarium, magnum Provinciae Seneschallum. Carolo Carolus II Filius successit; qui tot regulorum suspectam potentiam habens, ab Hierosolymitanis Equitibus permutationis titulo partem, quam in Arausionensi Principatu habebant*

bebant, comparavit, anno CIↃ CCCVII, XI *K Novembris, eamque mox Bertrando Bauſco a tribuit, lege adjecta, ut ipſe poſterique ejus d Principatu univerſo, tanquam beneficiarii, Pr vinciæ Comitibus fidem deinceps præſtare ter rentur. Ea de re inſtrumentum confectum a no ſequenti* XI *Kal. April.*

Perſequitur deinceps Thuanus res Arauſi nenſium Principum, ad Ludovicum Cabil num matre Maria Bauſca genitum. De h vero ſubjungit. *Ludovicus Cabilonus*, inqu *à Renato Siciliæ Rege in fidem acceptus eſt, que quindecim millia librarum commodavi anno MCCCCXXXVI, dum captivus L vione à Philippo Burgundione detineretur, T ciſſim Renatus, ut iis de hujus ſummæ reſtit tione caveret, jus ſupremi imperii quod ipſe in Principatu habebat, obligavit. Cumque carcere liberatus æs illud diſſolvere paratum oſtenderet, Cabiloni tergiverſatione effectum e ut negocium exitu caruerit.* Addit, quema modum Ludovici filius Guilielmus, poſtquar licentioſe cum injuria ſubditorum ſuorur ſummo imperio eſſet uſus, pacto cum Ludo

vic

vico XI Rege, qui jam rerum in Provincia potiebatur, inito, in beneficiariam clientelam Delphinatus Viennenſis conceſſerit; quo nexu tamen Ludovicus XII Rex Joannem Guilielmi filium liberaverit. Franciſcum Regem revocata illa gratia, Philibertum Guilielmi filium in fidem iterum accepiſſe, ſed qui huic ſucceſſit Renatum Naſſavium Auſtriacas partes ſecutum. Igitur poſt Ticinenſem cladem Madritana pacificatione fuiſſe cautum ita, *ut nulla habita juris, quod Regibus competebat, ratione, Arauſionenſis Principatus cum ſummo imperio ipſis reſtitueretur. Et quanquam*, pergit Thuanus, *bellis poſtea inter Carolum V & Henricum II ſubortis, Regii magiſtratus manum in Principatum injeciſſent, & Gratianopolitanus ſenatus per id tempus de appellationibus cognoviſſet, tandem pacificatione ultima, anni* CIↃ IↃ LIX, *rurſus ſupremum Arauſionenſis Principatus imperium, Naſſaviis juxta Madritiana pacta reſtitutum eſt: & Guilielmus Guilielmi F. Renati frater patruelis præfectum Urbi impoſuit, & magiſtratus denuo inſtituit, qui citra provocationem cum ſumma*

ma poteſtate jus dicerent. Hæc omnia Thuanus.

Creditur vero hodie is Principatus Imperii quoque legibus omnimodo ſolutus, atque adeo uni obnoxius Deo. Cæterum *Principio* quidem obſervandum arbitror id, quod Thuanum audivimus fatentem: donec in clientelam devenit Provinciæ Comitum, citra controverſiam Principatum illum juris Cæſarii fuiſſe, & intra terminos Imperii collocatum. *Secundo* id quoque exiſtimo vacare controverſia, quod nemo Cæſarum auctoritate publica ſolverit Principatum illum Imperii legibus. Nec enim Madritianâ pactione abſoluta omni ex parte poteſtas Arauſionenſi conceſſa, ſed inductum duntaxat eſt illud clientelare jus illaque juriſdictio quam ſibi in Principatum iſtum Galliæ Reges aſſerebant. Utque fortaſſis aliquid tale conceſſiſſet Naſſavio Carolus, Imperio illa privata prodigalitate non potuit præjudicari. *Tertio* cum ad Ludovici Duodecimi Regis tempora Principatus ille ab anno uſque CIↃ CCLVI fuerit perpetuo in fide & clientela vel Provinciæ Comitatus, vel

vel Delphinatus Viennenſis, uterque autem ſaltim ad eandem usque tempeſtatem intra Imperii fuerint fines, quod præcedente capite probavimus: utique hactenus etiam Arauſionem extra Imperii limites non fuiſſe, exiſtimandum eſt. Num ex eo tempore Cæſares noſtri neglexerint, ſummæ ſuæ poteſtatis indicium aliquod Arauſionenſibus oſtendere, nec ne, non habeo dicere. Niſi tamen memoria me fallit legi, auctoritate Cęſarea à Carolo V & ratihabitatum Renati Naſſavii teſtamentum, & Guilielmum in poſſeſſionem miſſum eſſe. Quod fuerit magnum argumentum excitæ tunc Cæſareæ ſummæ poteſtatis.

Ad Auraicorum Principum patrimonium pertinet quoque CABILONENSIS Principatus, minoris Burgundię pars inquantum eſt; ipſam enim Urbem Cabiloneum in ripa Gallica Araris & Burgundia Ducali ſitum eſſe certum eſt. De quo multo minus dubitandum eſt; num intra Imperii ſit fines conſtitutus, qvum ſuperioris ſeculi anno viceſimo, auctoritate Caroli V Cæſaris, is qui tum rerum ibi potiebatur Philibertus, in album ſeu matriculam eorum, qui Im-

perii Germanici comitiis interſunt ejusque onera publica ferunt, recipi ſeſe fecerit. Etſi enim ex eo tempore Principes illi comitiis non interfuerint forte, nec indictos ſumptus penderint; ex matricula tamen publica nomen eorum non eſt expunctum: adeoque etiam hactenus integra aliquo modo ſuperſunt Imperii jura, multo magis ea quæ ad fines pertinent.

De Comitatu illo ampliſſimo BVRGVNDIÆ ita loquitur Bodinus l. 1 cap. x n. 120: *Tametſi variis fœderibus noſtri Principes Flandriæ & Arteſiæ Principatum Carolo Cæſari conceſſerint: adhuc tamen reſtat Burgundiæ regio, quam appellant Carolium comitatum. Cujus quidem proprietas ad Regem Hiſpaniarum, dominatus ad Regem Francorum pertinet: & fiduciario jure ab Hiſpano Rege poſſidetur: ut in eo ipſo ſe Regis noſtri Vaſallum profiteatur.* Sed cum ratio, tum memoria Bodinum vehementer fefellit. Nunquam enim Comitatus ille vel in dominio vel in clientela Regum Franciæ fuit: etſi eam aliquamdiu poſſederint Burgundiæ Duces Regia Gallorum familia nati. Ipſemet Bodinus eodem capite n. 128 rectius docet, quemadmodum Comita-

mitatus iſte ad Duces illos pervenerit. *Burgundiam*, inquit, *Liberam Carolus IV Cæſar Philippo Audaci Burgundiæ Duci, prole maſcula Comitum extincta, IMPERIALI JURE fruendam dedit.* Quod ſi tabulæ ipſæ forent ad manus, multo clarius id ipſum omnibus pateret. Earum loco producimus ejuſdem Caroli tabulas, quibus beneficium ætatis Philippo iſti contulit. Protulit eas ex Archivo Divionenſi Chifletius in *Vindiciis Hiſpanicis cap. 13 p. 28.* in argumentum, quod Burgundiæ Ducatus Imperii majeſtatem obſervaverit; fruſtra tamen: teſtantur vero Philippum illum ſaltim ut Burgundiæ Comitem Imperii legibus fuiſſe obnoxium; utpote cum ætatis venia concedi nequeat niſi ab eo qui jus habet ſupremi dominii. Tabulæ iſtæ habent ſeſe in hunc modum. *Carolus Quartus divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, & Bohemiæ Rex, Illuſtri Philippo Duci & COMITI Burgundiæ, Principi & Conſanguineo noſtro Dilecto, gratiam noſtram & omne bonum. Imperialem decet magnificentiam ſic pro SUBDITORUM commodis adaugendis (illorum præſer-*

tim qui radiantes generis claritate, & comm
nione ſanguinis ac aliis virtutum exercitiis
charos efficiunt) interdum illis uti remediis
illis viis etiam dirigi in agendis, ut rigorem
ris diſpenſationis gratia temperet, & pro nec
ſitate temporis à lege prohibita de ſpeciali grat
facienda relaxet. Sane pro parte tua Celſit
dini noſtræ extitit CUM INSTANTI
SUPPLICATUM, *ut cum tibi* PRO T
& TERRA TUA, *in pluribus prætoriis,*
civilibus negotiis exercendis, majorum eorun
qui ætatem legitimam attigerunt, ſit beneficiu
opportunum, & prædiente ætatis defectu,
eo quod minor annis exiſtis, ad gerenda exe
cenda & facienda hujusmodi negotia inhabil
reputeris, ſuper hoc de opportuno remedio prov
dere dignaremur. Nos igitur conſiderant
magnificum ſtatum tuum, & negotiorum quali
tates, quibus intendere cum utilitate teneris; &
volentes TE ſuper præmiſſis de ſpeciali gratia
reddere conſolatum, TIBI AUCTORITA
TE NOSTRA, ET DE PLENITU
DINE IMPERATORIÆ POTE
STATIS, *veniam ætatis & beneficium majo*
rum

rum & majorennium damus & concedimus gratioſe: tecum ſuper defectum ætatis ſeu minorennitatis, quem pateris, etiam diſpenſantes. Volentes & EDICTO IMPERIALI decernentes omnino, ut omnia, & ſingula facta, & negotia civilia & prætoria, in judicio & extra, ubique locorum, & quibuſcunque perſonis, Eccleſiaſticis vel mundanis, agere, facere & exercere libere valeas atque poſſis, non obſtante defectu prædicto. Et per te acta facta & geſta perinde valeant & teneant, ac ſi major annis & majorum fultus beneficio exiſteres de præſenti. Nos enim juribus & ſententiis omnibus & ſingulis, ſcriptis & municipalibus, de quibus in genere vel ſpecie in contrarium facientibus oporteret ſpecialem in præſentibus fieri mentionem, expreſſe & ex certa ſcientia derogamus præſentium, ſub noſtræ Imperialis majeſtatis ſigillo, teſtimonio litterarum. Datum Pragæ anno Domini MCCCLV. Indictione IIX. XII. Kalend. Sept. Regnorum noſtrorum, Romani anno X. Bohem. IX. Imperii vero I. P. D. Cancellarius Jacobus Auguſtini. Hucusque illæ Tabulæ. Conſentiunt porro in hoc omnes Burgundica-

rum rerum ſcriptores, etiam qui partibus ſuorum Principum plus nimio favent, à priſcis usque temporibus ſemper Imperialis juris fuiſſe Burgundiam illam: itaque nihil eſt quod dubitemus. Non eſt etiam quod multis probemus, etiamnum Burgundiam illam ab ipſo poſſeſſore Hiſpano haberi Imperii regionem, cum diſerte ita cautum ſit in eo pacto, quod Carolus V cum Imperii Ordinibus de omnibus regionibus, quæ Circuli Burgundici nomine ſolent uſurpari, inivit. Tabulas illas recitabimus ubi de Lotharienſis Regni provinciis, quas hodie Hiſpaniæ Reges tenent, acturi ſumus.

Burgundici quondam Regni pars etiam fuit SABAUDIA. At hodie non deſunt qui illam omnibus Imperii juribus exutam, Principemque ejus ſui omnino eſſe juris & arbitrentur & pronuncient. Fortaſſis vero ſatis eſt unum audire Joannem Bodinum Gallum hominem, quem vis veritatis adegit apologiam quaſi ſcribere pro Imperio, adverſus iniquos ejus detractores. *Ducem* (ait ille loco iſthoc ſæpius laudato num. 129.) *Allobrogum jura majeſtatis habere, una voce tradunt, Italo-*

Italorum Juriſconſulti juniores (provocat vero in margine libri ad Socin. Conſ. 4. l. 3. Caſtrenſ. conſil. 196. Brev. conſil. 45. Jaſonem conſil. 227. lib. 2.) *idque in ſuprema Curia Allobrogum judicatum eſſe: quæ omnino cum Vicarii ac Vaſalli munere pugnant. Ac etiam Ozaſcus Taurini præſes* (in deciſ. Pedemontana 155 & deciſ. 101.) *ſcribit Allobrogum Duces ſummam illam ac plane Imperialem poteſtatem ab Imperatoribus adeptos eſſe. Quæ certe poteſtas Imperatoris Vicario tribui non poteſt: ut veriſſime Felinus, optimus juris interpres ſcriptum reliquit. Quid enim majeſtati tam contrarium, quam ſe Legatum (id enim appellatione Vicarii ſignificatur) profiteri, à quo jura majeſtatis habere te putes, in ea ipſa provincia cui præſis? At enim Allobroges ipſi confitentur, totaque eorum hiſtoria declarat, hanc Imperii Germanici provinciam, quæ nunc Sabaudia dicitur, Imperii feudum exſtitiſſe, & Duces ab Henricho V fiduciarios Comitum dignitatem aſſecutos; ac tandem Duces Sigiſmundi Cæſaris beneficio appellatos fuiſſe. Certe quidem antea ſemper Duces, nec ita pridem Carolum patriæ reſtitutum,*

Impe-

Imperatori fidem dediſſe conſtat. Biennio poſt, id eſt M DLXI. procuratorias tabulas ad Arcarum Comitem Cæſaris cubiculariium à Duce miſſas legi, ut novam fiducia formulam ab Imperatore ſuo nomine poſtularet; quia non ſatis copioſa illa ſibi videretur quam Auguſta acceperat. Id tamen effici non poteſt, cum Vicarii munus jura majeſtatis ejus provincia, cui præfectus ſit, non admittat; at ne fiduciarium quidem aut feudatarium eſſe patiatur ejus provincia, cujus ſummam habeat poteſtatem. Rex Hiſpanus quidem in univerſa Inſubria, Hetruria; Duces item Saxoniæ & Palatini Comites, Imperatoris Vicarii ſunt ac Legati perpetui, ut juriſdictionem abſente Cæſare exerceant, ſi qua civitatibus aut Principibus inter ipſos aut etiam contra Cæſarem ipſum controverſia intercedat: quod quidem munus perſonale eſt, non prædicatorium; nec vero poteſt quiſquam fiduciarius eſſe ejus prædii, cui præficiatur. Neceſſe igitur eſt, Ducem Allobrogum Imperatoris Vicarium eſſe, extra fines ſuæ ditionis; quod nec Helvetii, nec Rex Hiſpanus, multo minus etiam Rex Francorum ferre poſſit. Hæc Bodinus, Contra quem

quem Antonius Teſſaurus in præfatione deciſ. n. 13 & 14. pro Sabaudi ſumma poteſtate diſputat: ſed, ne quid gravius dicam, fruſtra & inique. Vt tamen nihil diſſimulem; id quidem certiſſimum eſt, Vicariam poteſtatem neutiquam eſſe omnibus numeris abſolutam & ſui juris, idque ipſa illa voce indicari, hactenusque recte ac probe Bodinum ratiocinari: attamen fortaſſis haud volunt hoc ipſum qui jura illa ampliſſima Sabaudo attributum eunt. Solent enim & aliis Germaniæ Principibus jura Imperatoria quadamtenus adſcribi; idem enim illos in ſuo territorio valere quantum valet Imperator: ſed non alio ſenſu, quam regalibus juribus maximis Principes beneficio Cæſarum valere, non autem aliqua auctoritate minoris momenti. Quod ſi igitur nihil aliud voluerunt illi Sabaudici laudatores, non eſt quare in eos acriter animadvertatur. Non videtur autem Bodinus etiam id jure merito affirmaſſe: Sabaudum in ſua ditione non poſſe vicarium Cæſaris agere: cum omnis Imperii vaſallus, qui quidem regalia quæ appellantur, beneficio Cæſarum tenet, reapſe non niſi vicaria

quadam gaudeat poteſtate. Notandum etiam, antiquo quidem more Comitis & Ducis jura non abſorbere omnia quæ appellantur regalia, ſed ea licet poſſiderentur, multo tamen maxima Cæſaribus in regionibus illis fuiſſe reliqua: itaque Dux etiam aut Comes Vicariam illam Cæſaris poteſtatem adipiſcens, in ſua quoque ditione nova quondam & longe maiora conſeqvutus eſt. Hac ſane de cauſſa ipſe Philippus Hiſpaniæ Rex Vicarii illam auctoritatem in propriam ditionem Burgundici circuli à Ferdinando Cæſare conferri ſibi petiit. Adhoc Sabaudus Vicariam illam ſuam poteſtatem etiam in alia extendit quæ extra territorium Ducatus ſunt, vel certe olim fuerunt: etſi paulatim prætextu etiam Vicariatus in ditionem ſuam illa traxerit. Luculente id mox apparebit, ex iis quæ de urbe Geneva dicturi ſumus.

Cæterum præter Bodinum etiam Caſſanus, famoſus ille Regiorum Galliæ jurium præco, in defenſor. l. 2 cap. 2 pag. 46 negat, Sabaudum poſſe ſimul Vicarium eſſe Imperii & Vaſallum. Verba hujus ex Gallico ita vertit Clariſ-

Clariſſimus Limnæus in Additionibus ad l. V cap. 14 num. 4. *Titulus quo Duces Sabaudiæ ſe pradicant perpetuos Imperii Vicarios, ab Imperatore Carolo IV anno 1366. Amedeo IV qui Comes Viridis dictus, conceſſus, ejusque poſteris ab Impp. Maximiliano I & Carolo V confirmatus fuit. Ex eodem autem ſatis apparet, quod male affirment, ſe ab Imperatore feuda ſua tenere. Fuit enim hic titulus poſtea, ad inſtantiam & querelam Andrucii Epiſcopi Genevenſis, cum cognitione cauſæ per eundem Carolum IV Anno 1383 revocatus, ſimulque prohibitum, ne ſub pœna mille marcarum revocationi huic contraveniretur. Illud vero maxime perpendi debet, quod titulus, Vicarii perpetui, incompatibilis eſt cum juramento, quod præſtant Imperatori. Neceſſarium enim omnino eſt, ut qui nomen habet Vicarii, aut locum tenentis, non ſit Vaſallus ejus cujus locum tenet. Quia poteſtas abſoluta, quam accipit Vicarius, non poteſt ſimul ſtare cum ſubmiſſione quam debet Vaſallus Domino: alias enim ſibimet ipſi juramentum fidelitatis facere poſſet, quod maxime abſurdum.* Hæc quidem ille, Bodinum ut videtur ſecutus. Etiam

hæc vero perinepte ita asseruntur: utpote qvum ipsa illa Vicaria dignitas feudi conditione possit teneri; quomodo illam tenent Saxo & Palatinus Electores, ne quid dicam de aliis. Sed & quidni una in re sis Vasallus, in alia titulo diverso Vicarius Cæsaris? Tricæ igitur tantum hæ sunt sciolorum, usui ipsi communi repugnantes.

Non est autem quare iis nunc immoremur, qvum ad nostrum argumentum non ita proxime pertineant. Sabaudiam vero Imperii hodieque limitibus contineri, usque est adeo notum omnibus, ut ipsemet Thuanus l. 2 historiæ suæ, enarrans Imperii omnem rationem, nihil dubitaverit in hæc verba prorumpere: *Sabaudia & Allobroges Imperio ac legibus Imperii parent.* Jam ante scilicet audivimus differentem Bodinum, quemadmodum ipsa Ducalis dignitas, Sigismundi denique Cæsaris beneficio Principibus Sabaudiæ sit primum concessa: imo à Carolo etiam V Cæsare clientelari lege Carolo Duci attributa. Sane ipsi ferunt sese non nisi Cæsarum Vicarios. Nomen Sabaudi porro matriculæ Imperii inter Principes

inser-

inſertum eſſe addito onere in expeditiones quidem publicas Imperii mille octingentorum ac viginti octo, in ſuſtentationem vero Judicii Spirenſis annuorum trecentorum florenorum, notum eſt omnibus. Sed & diſerte idem Princeps in Conſtitutionibus Impetii paſſim audit Princeps & Vaſallus Imperii: Der Hertzog von Saffoia iſt des Heiligen Reichs Fürſt und Lehnman. Eundem à Spirenſi judicio, anno ſeculi ſuperioris viceſimo primo, die octavo decimo Decembris, delicti cauſſa per ſententiam proſcriptum eſſe, notatur in *Symphoremate Præjudiciorum Cameralium voce Bannum pag. 56.*

Non tantum vero Sabaudia ipſa à Principe illo tenetur fiduciario jure, ſed etiam in Italia PEDEMONTIUM, quod anno MCCCLXIII pulſa Joanna Neapolitana in ditionem ſuam majores illius redegerunt. Comitatum ASTENSEM etiam & Marchionatum CERÆ iiſdem Principibus eodem jure Carolus V Imperator conceſſit. Quorum feudorum diſertam mentionem facit etiam Clariſſimus Jureconſultus Cacheranus *Conſil. 9 n. 39. & Conſil. 27 n. 21.* De iis quæ

quæ ex Montisferratensi regione nuper adeo ipsis cesserunt, & tabulis Pacis publicæ sunt confirmata, præcedente jam capite dictum est.

Possit tamen videri, hisce in locis à Sabaudo teneri quædam, absoluta omnino potestate, omnique adeo Imperii lege exempta. Et vero tale quid ipsismet Tabulis pacis cum Gallo Monasterii initæ videtur diserte confessum esse. Verba hæc sunt: *Conventum est quod Dux Sabaudiæ, hæredes & successores ejus, nullatenus turbentur aut inquietentur in Superioritate, seu jure superioritatis, quod habent in Feudis Rocheverani Olni & Casolæ cum appertinentiis, quæ à Romano Imperio* NULLATENUS *dependent: & revocatis annullatisque donationibus & investituris, in dictorum Feudorum possessione seu quasi, dominus Dux manuteneatur, & quatenus opus sit redintegretur. Parique ratione ejusdem Vasallus Comes Veruæ, quoad eadem Feuda Olmi & Casolæ, & quartæ partis Rocheverani, suæ possessioni seu quasi restituatur, & in eadem plenissime cum fructibus omnibus redintegretur.* Verum enimvero fortassis hæc verba non alio sunt sensu accipienda, quam,

quam, terrarum illarum clientelare jus non dependere proxime ab Imperio & Cæsare ut existimabatur, sed ab uno Sabaudiæ Duce. In universum enim illas Imperii esse legibus exemptas, non ex illis quidem verbis fit verosimile. Citra enim controversiam nihil in omni illa vicinia non fuit, saltem quondam, juris Imperialis, ut jam tunc est notum. Habet itaque, ut in foro loqvuntur, Imperium in illa etiam fundatam intentionem. Atque adeo probanda Sabaudo venit omni exceptione clarioribus argumentis omnimoda illa libertas: quod tamen hactenus factum non est; nec fortassis fieri potest. Fac enim feudi legibus isthæc à Sabaudo non teneri, non tutò tamen hinc colligas Imperii etiam finibus excidisse: nec enim sola feuda legibus Imperii obnoxia sunt, sed alia etiam numero plurima.

Post Sabaudiam ut nonnihil statim de GENEVA urbe dicamus, monet quod cum illa urbe Sabaudo est dissidium: præsertim cum à quammultis existimetur & illa Urbs extra Imperii fines hodie collocata. Et verò Geneva Henrico III Rege in clientelam Gallicam

licam ſuſcepta eſt, Galliis id fœdus ad Regni ſui ſecuritatem utile exiſtimantibus: *quod clauſura, qua iter tutiſſimum & compendioſiſſimum auxiliaribus Helvetiis ab illa parte venientibus patet, non aliter in poteſtate haberi poſſit, quam ſi Genevenſes amicos habeant.* Cæterum ab antiquo Vrbem illam Imperii leges audiviſſe, non Gallicas, certum eſt, & produnt hodieque id inſignia Urbis ſuâ aquilâ. Non opus ſane eſt quo multis id demonſtrem: ut tamen eo magis omnibus pateant, adferam in medium nonnulla ex lib. CXXV Hiſtoriarum Thuani excerpta, ubi præclariſſimus ille Hiſtoricus recitat breviter, quę utrinque à partibus, in diſſidio illo Sabaudi & Genevenſium, in jurium defenſionem ſunt per id tempus edita. Ex his enim multo plurima licet petere de Imperii perpetuo in Urbem illam jure; & hactenus etiam tantùm, nos illa attingemus. *Geneva*, inquit ille, *quam ex veteri inſcriptione equeſtrem civitatem olim dictam volunt, poſt everſum Imperium Romanum & novum à Franco-Gallis noſtris in occidente fundatum ſub ejus patrocinio diu libertatem ſervavit, bicipitis*

Aquila,

Aquilæ, cujus imago etiam nunc pro valvis majoris templi visitur, & ad Caroli Magni tempora refertur, aliis veluti defensa, quousque exortis in Imperio discordiis civilibus, cum à Cæsaribus desereretur, ad Episcopos, quorum tunc etiam in iis quæ ad civilem jurisdictionem spectabant magna auctoritas erat, confugit. Dein nova inter Episcopos ipsos & vicinos Sabaudiæ Comites suborta dissidia urbem miseram, semel atque iterum incendio vastatam varia peste destruxerunt. Juris autem quod Sabaudus sibi arrogat, hæc fere testimonia & argumenta ante triennium, statim post pacificationem Veruinensem, cum Octobri mense Hermanca ab utraq; parte conventus indictus esset, ejus delegati in medium afferebant. Petrum videlicet ex antiquo Genevensium Comitum stipite ultimum, anno CIↃ CCC XCII, XXIV Martii, heredem universalem instituisse Humbertum Villarii Comitem ex sorore nepotem, qui post avunculi mortem Genevensem Comitatum crevit, & ejus investituram à Wenceslao Cæsare tertio pòst anno exeunte obtinuit. Humbertum dein CIↃ CCCC post anno mense Martio morientem, cum nullos

ex se natos haberet, postumos instituisse, & iis deficientibus Odonem Villanium patruum; qui cum hereditatem anno sequenti adiisset; V Augusti mox Comitatum Genevensem titulo venditionis in Amadæum Sabaudum transtulisse. Amadæum autem, ut emptionem à se factam novo jure confirmaret, ejusdem Comitatus denuo investituram à Sigismundo Cæsare impetravisse anno CIↃ CCCCXXII, x Kal. Septembr. Cum vero de Comitatu Genevensi, quasi morte Petri ad Imperium devoluto, ab Imperiali Syndico controversia Amadæo facta esset, & Arausionensis Princeps eundem Comitatum, quasi Petri ab intestato heres vindicaret, Sigismundum apocha secreta Amadæo cavisse, si sententia secundum Imperialem fiscum ferretur, fore, ut jus omne quod in Comitatum Genevensem tanquam Imperii beneficiarium ipsi competebat, ei successoribusque ejus bona fide attribueret. Quod cum contigisset, Sigismundum post sententiam latam novo instrumento apocham ratam habuisse, & anno sequenti IX Kal. Nov. Comitatum Genevensem Amadæo concessisse, & Arausionensi interdixisse, ne Comitis Genevensis

venſis titulos Sabaudo attributos ſibi impoſterum arrogaret. Ea de re publicum inſtrumentum confectum anno CIↃ CCCCXXIV, IV Kal. Jun. Jam vero ante Sabaudiæ Principes omne ſupremum dominium, juriſdictionem, ac jura regia, quæ Imperio in eo competebant, à Cæſaribus habuiſſe; & Vicarios Imperii conſtitutos, Epiſcopo Genevenſi mandandum curaviſſe, ut Principes Sabaudiæ tanquam perpetuos Imperii Vicarios colerent. Id à Carolo IV anno CIↃ CCC LVI decretum: cum jam ante, anno ejuſdem ſeculi LVI, idem Carolus conſtituiſſet, ut appellationes à Genevenſibus interpoſitæ coram Sabaudiæ Duce tanquam Imperii vicario diſceptarentur. Id jus à Maximiliano Cæſare in Comitatum Genevenſem & nominatim in civitatem Genevam ejusque territorium Sabaudiæ Duci conceſſum eſſe, diplomate ea de re condito III Eid. Maj. anno CIↃ IↃ XIX. Secundum hæc anno decimo poſt prid. Non Xbr. à Carolo V mandatum Genevæ civitati ejusque Epiſcopo fuiſſe, ut omne obſequium Carolo Sabaudiæ Duci deferrent. Quod & idem Carolus anno ſequenti, cum Vicarii titulo aliisque juribus ple-

nius designatis confirmavit, instrumento ea de re facto III Eid. Mart. Idem juris sub Ferdinando & Rodolpho Cæsaribus fuisse.

Hactenus pro suis, imo pro Imperii juribus, Sabaudum audivimus. Si Genevenses ipsi quoque producantur, non minus in liquido sunt Imperii in Urbem illam jura. Eodem enim Thuano teste, sese *semper liberam & Imperialem urbem fuisse* affirmaverunt: id patere ex diplomate quodam Friderici Ænobarbi Cæsaris & secutorum temporum actis: eoque sibi non obstare Wenceslai Sigismundi & Caroli V rescripta, ut vitio & obreptitia fraude impetrata. Carolum ipsum cum suam Sabaudo Principi factam concessionem Imperio summe detrimentosam agnosceret, contrario rescripto dignitatem Vicarii Sabaudiæ Comiti abrogasse, juribus pristinis tam Episcopo quam oppido, quod *nobile Imperii membrum* vocet, competentibus confirmatis. Sigismundum Imperatorem Amadæo Sabaudo enixe imperasse, ne quid contra jura regalia & libertates Ecclesiæ Genevensis, quam itidem *insigne Imperii membrum* appellat, attentare præsumeret.

Caro-

Carolum V Cæsarem anno MDXXX monuisse Genevenses, ne quid in perniciem, Episcopi Ecclesiæ ac Civitatis, à Sabaudiæ Ducibus inducti, facerent, atque decimo anno post eos demuo monuisse, ut pristinam jurisdictionem & libertates à decessoribus suis Genevæ, *tanquam civitati Imperiali* concessas, tuerentur. Temporibus Petri Balmæ Episcopi fœdus ab oppidanis ictum esse cum Bernatibus & Friburgi pago: itaq; Henricū III Regem Galliæ anno MDLXXIX renovato cum Bernatibus & Soloturnensibus fœdere, in eo rempublic. Genevensem comprehendisse, ejusque patrocinium ab eo tempore Reges Christianissimos suscepisse. Mitto alia.

Cum hæc vero ita sint in utramque partem disputata anno post millesimum sexcentesimo, manifestum utique id est, saltim illo etiam tempore, Genevam urbem non à Sabaudo, non à Gallo, non à suis civibus habitam tanquam sit extra Imperii limites, etsi in patrocinio degeret Gallico. Nec vero urbs illa hactenus desiit Aquila Imperiali exornare insignia sua, in argumentum Imperialis subjectionis. Num vero una cum

aliis fœderatis Helvetiis ipſa hæc urbs per tabulas Pacis publicæ nuperas mutaverit conditionem, non ſatis novi, coque nihil etiam definire audeo.

Re igitur illa in medio relicta, in HELVETIOS fœderatos jam inquiremus. Et vero maxima eorum pars intra veteris Regni Burgundici fines continetur, ut qui ad Rhenum & Urſam usque amnes fuerint extenſi, ceu ſupra probavimus. Merito igitur hoc loco de iis agendum, trahente ſecum huc majore parte eam quæ tenuior eſt. Omnem igitur Helvetiam illam Imperii fuiſſe ditionem, antequam in fœdus aliquod populi illi coaluerunt, usque eſt adeo palam in omnibus, etiam domeſticis illorum annalibus proditum, ut demens ſim id ſi tentem teſtimoniis probare. Ne id quidem in controverſia eſt, an ſtatim ab icto fœdere in plenam illi libertatem ſint aſſerti. Refragantur enim omnia itidem monumenta, & fœderati ipſi immunitates plærasq; adſcribunt demum privilegiis Cæſarum Adolphi, Henrici ſeptimi, Ludovici quarti, Caroli quarti, Wenceslai, Ruperti & Sigiſmundi. Friderico

rico III Cæsare in Comitiis Reginoburgensibus anno MCCCCLXXI in bellum Turcicum jussi sunt Helvetii conferre auxilia: excipientibus tamen eorum qui aderant legatis, id concessis genti privilegiis repugnare; jure an injuria, alibi disputatur: satis est hic observasse quod & Comitiorum Imperii partem tum fecerint, & jussi sint ferre onera reipublicæ. Comitiorum illorum decretum ita sese habet:

Item/ so sollen die Eidgenossen von Bern/ Lucern/ Zürich/ Solothurn/ Freyburg in Uhtland und andere/ so in Einung mit ihn seyn/ haben 100 zu Rosse/ 900 zu Fusse. Doch sollen die Apt/ Prælaten/ Graven/ Herrn und Städt/ die als hievor stehet/ angeschlagen und in der Eidgenossen Land besessen/ nicht in der nechstgemelden Summa begriffen seyn/ sonder bey dem Anschlag bleiben/ der auf jeden/ wie hievor von ihn geschrieben stehet/ insonderheit gesatzt ist.

Interfuere Helvetiorum Legati & Comitiis Basileensibus anno MCCCCLXXIV. Nonnulli fœderatorum etiam legibus ibi constitutis teneri sese arbitrati, auxilia jussa exercitui Imperii ad Nussiam contra Carolum Burgundum submiserunt: Alii noluerunt quidem videri legibus

legibus illis obſtricti, officium tamen ſuum fecerunt, diſerte Imperii ſe membra profitentes. Verba literarum fecialium, quibus hi Carolo iſti Burgundo bellum tunc indixere, ſunt notatu digna: *Illuſtriſſimo Principi ac Domino Carolo Duci Burgundiæ vel ejusdem Vicariis & Officialibus, quibuscunque nominibus nuncupentur, ubicunque reſederint, inſinuamus nos Burgimaiſtri, Sculteti, Ammanni, Conſules & Communitates magnæ Ligæ Alemanniæ ſuperioris, videlicet* Zurich/ Bern/ Lucern/ Underwalden/ Uri/ Zug/ Glaris *& oppidi* Solothurn/ *hoc tempore in oppido Lucernæ congregati, quod nos ad grandes exhortationes, & requiſitiones invictiſſimi & Sereniſſimi Herois noſtri gratioſiſſimi, cui TANQVAM S. IMPERII MEMBRA NON INJURIA OBEDIENTER PAREMUS &c.*

Maximiliano Cæſare anno MCCCCXCVI juſſi fœderati omnes more aliorum Imperii Ordinum legibus publicis obſequi, & ſubire communia onera, recuſarunt id quidem, & bello hinc exorto, quam ſibi deberi credebant libertatem fortiter tutati ſunt: pace tamen

men deinde confecta non nisi privilegiorum suorum confirmationem, exemtionem item à judicio Aulico, Camerali, & Rotvvilensi, libertatem fœderum, & immunitatem ab omnibus oneribus realibus Imperio debitis impetraverunt, ea insuper addita lege, ut evocati ab Imperio adversus vim peregrinam justis auxiliis eam arcere sint obstricti. Ita enim cautum esse, cum Basileæ anno MCCCCXCIX, tum Constantiæ sequentis seculi anno undecimo & tertiodecimo, & fama id communi ferri, testatur Goldastus, vir & gente Helvetius & hujusmodi rerum diligentissimus indagator, epistola dedicatoria quam operi, cui Reichshandlung fecit titulum, præfixit. Ubi simul ingenue fatetur, illa quæ Maximiliano Cæsari oblata sunt Helvetiorum privilegia, à quodam sacerdote Nicolao Schradino & Petermanno Etterlino Lucernæ publicata, usque adeo putide fabulosa esse, ut nemo prudens possit satis mirari, ea fuisse tum Helvetios simplicitate, ut ejusmodi anilia commenta non dubitaverint privilegiorum titulo producere.

Sunt qui referant, Julium II Papam Hel-

:tios anno MDX populum liberum & omni nperii reverentia ſolutum declaraſſe; ſed fide ıcerta. Utque id fecerit Papa, nihil juvat li-ertatem Helvetiorum factum hominis qui di-ponendi de Imperii rebus poteſtate deſtituitur. ed & ipſimet Helvetii Leone X Papa, anno MDXIX, non diſſimulanter Imperii ſe mem-ora profeſſi ſunt. Id liquet ex epiſtolis binis, altera ad Leonem ipſum, altera ad Albertum Cardinalem & Moguntinum Archiepiſcopum per id tempus perſcripta, quam utramque ex-hibet Goldaſtus in laudato illo opere Actorum Imperii ſive Reichshandlungen fol. 101. & 403. & ex parte inſeruit ſuæ pro Imperio Replicationi cap. 41. ex quibus etiam hic nobis omnino quæ-dam ſunt repetenda. In epiſtola ad Papam ipſum ita loqvuntur: Und wer Jemants / wer der wäre / der Eur Heiligkeit bereden oder fürtragen würde / daß wir einen König oder Käyſer / der nicht auß Teutſcher Nation wäre / bewilliget oder gefal-lens hätten / dem wolle Eur Hochwürdigkeit nicht Glauben geben. Dann wir als Glieder mit ſampt andern des Heiligen Reichs Ständen / ſo Teutſcher Nation

Nation ſeynd / keinen ſo nicht unſer Nation Kayſer wäre/ leiden noch gedulden würden.

Magis adhuc clare exprimunt hanc ſuam mentem in epiſtola ad Moguntinum Cardinalem hiſce verbis: Und das bemeldter König von Franckreich/ auch Eur Hochwürdigkeit und E. K. G. möcht unterſtehen zu bewegen/ in dem daß Er mag fürgeben/ Er hab guten Willen bey etlichen Ständen des Reichs/ und nehmlich bey uns Eydgenoſſen / damit dann Eur Hochwürdigkeit und F. G. unſerer Herren und Oberen Willen und Meinung verſtahn/ berichten wir ſie deß / daß wir Aydgenoſſen alſo ſind herkommen/ daß wir uns von den zweyen Hauptſtänden / von dem heiligen Stul zu Rome / und dem Heiligen Römiſchen Reich nie haben geſundert/ beſonder denen/ als dann billich und recht iſt/ und auch zuthun ſchüldig und pflichtig geweſen/ und auch noch ſind/ und auch allweg hinfür thun wollen / mit unſerm Gut und Leib beygeſtanden. So iſt kundbar und offenbare wir ſeyen / ſetzen zu wellichem Herren der iſt/ zu dem wir uns verbundē haben/ gegen weme daß ſey/ ſo haben wir allweg außgelaſſen und vorbehalten/ daß Heilig Römiſch Reich / und nicht unbillich: Dieweil wir von dem unſere höchſte und beſte Freyheiten/ haben den Adler und das Reich ob unſern Schilten führende/ berühmbt und gebrauchen / ſind auch Glieder/ und deß gäntzlichen Ehr und Lobe ha-

ben wöllen/ wir andere Stände und Glieder. Solte nun solche höchste Ehre und Würde des weltlichen Schatzs / das Keyserthum / ꝛc. in andere frembde Nation und Sprache gewendt werden / und besonder die Franckreichischen / die lang darnach gedürst und gestelt hat / wäre uns fürwar von wegen unserer Herren und Obern / als einem dapffern Glied des Reichs / leyde / und gedencken nichts gewissers / dann daß unsere Herren und Obern / mit sambt andern Gliedern und Ständen des Heil. Reichs / die dann nicht minder damit beschwärt werden / in solcher Wahl gar nicht verwilligen / noch derstatt thun / sondern mit Hülffe GOtt des Allmächtigen / und mit der Teutschen Nation solches wenden und wehren nach allem Vermögen. In fine epistolæ: Datum und mit unser getreuen lieben Eydgenossen von Zürch Stadt auffgedruckten Secret Insiegel beschlossen / in Ihrer und aller unser Namen / 1519. &c. Subscriptio.

Hactenus ipsi Helvetii. Quorum hanc professionem, illi ævo familiarem, liceret aliàs etiam ex Wimphelingii & Bebelii, qui tum floruerunt doctrinæ laude, testimoniis petere. Nam ille quidem in suo Soliloquio pro pace Christianorum hisce verbis utitur: *Recognoscunt Suitenses*

Impe-

Imperium Romanum. Item: *Dicunt se Imperio Romano deferre.* Item: *Dicunt se obedire Imperio.* Bebelius in sua cohortatione ad Helvetios: *Postquam nuper acceperam, Constantiæ,* inquit, *Viri Helvetii fortes, vos communi consensu paribusque studiis & voluntate rediisse in corpus sacri Imperii.* Item: *Cum dicere soleatis, paratos esse obedire Cæsari, dum contra Turcas & infideles eatis.* Item: *Aquilam ubique & Romanum Imperium præfertis.* Item: *Libere profitemini, vos membra esse Imperii.* Operæ fuerit pretium, quæ in Replicatione isthac de suo adjicit Goldastus, huc referre. *Electo deinde* (inquit) *Carolo Quinto Imperatori, Principi Germano ex familia Austriaca potentissimo, universi Helvetiorum Ordines, una pariter cum Rhætis Curiensibus & Valesianis fidem ac obedientiam præstiterunt, ab eoque in Comitiis Wormatiensibus anno 1521 confirmationem omnium suorum privilegiorum in genere; & deinde privilegiati & exempti Pagi in specie pro se & suis territoriis, separatim Tigurini, quorum quinque diplomata confirmationum variarum vidi tum ab Imperatore impetrata; Item*

Solodurani, Bernates, Friburgenſes Nuichtonum, & cæteri, quos Veteres pagos dicunt, acceperunt. Qui vero immunitatem & exemptionem demonſtrare non potuerunt, in Matriculam Imperii cum aliis Statibus ſub indicto cenſu relati ſunt. Et quidem in Circulo Suevico nominantur, Epiſcopi Conſtantienſis & Curienſis; Archiabbas Sanctigallenſis: Abbates, Schaphuſianus, Stainenſis ad Rhenum, Petershuſanus, Crucilinganus, Eremitanus ſive Einſidelenſis, Sancti Johannis in Turtalia: Civitates, Conſtantia Schaphuſia Sanctigallum. In Circulo Rhenano ponuntur Epiſcopi, Baſilienſis, Seduneſis in Valeſia, Genevenſis & Lauſannenſis: Magiſter Johannitarum: Civitates, Baſilea & Mulhuſium. Hi Ordines hodieque in Matricula Imperii comprehenduntur, & à Fiſcali Cæſareo pro collecta impoſita & ſubventionibus publicis compellari ſolent.

Hæc omnia Goldaſtus. Qui paulo poſt ſubjungit literas Nurembergenſis Senatus, quibus anno MDXXII teſtati ſunt, Abbatem S. Galli ſolviſſe quod in Comitiis Imperii tribuere erat juſſus. Quas itidem non poſſumus non hic repetere.

Wir

Wir Burgermeister und Rähte der Stadt Nürnberg verjehen offentlich mit diesem Brieff / daß im Namen und von wegen des Hochwürdigen Fürsten und Herrn / Herrn Gotharden / Abte des Gotshaus zu Sanct Gallen / unsers gnädigen Herrn / auff Dato diß Briefs bey uns erlegt und bezahlt sind hundert und zwantzig Gülden in Gold / so seinen Gnaden in vermög des Abschieds jüngst gehaltens Reichs-Tags zu Wurms / für den gantzen Theil seiner Gnaden aufferlegten gepürung zu unterhaltung des Reichs verordenten Regiments und Cammer-Gerichts die nechst vergangen Franckfurter Herbst- und Fasten-Meß / als bede fristen des ersten Jahrs zu erlegen gepurt hat: Die wir also angenommen und empfangen / der Meynung / obgemeldtem Regiment damit zu gewarten. Und haben des zu Bekäntnüß unser Stadt Secret Insiegel zu Rück auff diesen Brieff thun drucken / der geben ist am Donnerstag nach unser lieben Frauen Tag Visitationis genant / als man zahlt nach Christi Geburt unsers lieben Herrn 1522. Jahrn.

A Ferdinando porro I Cæsare Helvetii, missis communi nomine legatis ad Augustana Comitia, privilegiorum suorum confirmationem expetierunt. Atque adeo hactenus eo ipso sese subditos Imperii ultro professi sunt.

Verum

Verum hæc quidem ita tunc ſeſe habuerunt. Ex quo autem fœderibus Gallicis fuere ſubnixi Helvetii, ſenſim ad majorem libertatem aſpiraverunt. Nec tamen unquam remiſſionem omnium ſuorum jurium ab Imperatore & Ordinibus nanciſci potuerunt, ipſo Camerali judicio frequenter cumprimis eos impetente. Per tabulas tamen Pacis nuperæ videntur denique in plenam libertatem aſſerti, expreſſa ſimul ejus publica confeſſione. Quarum partem proinde non poſſumus non heic adferre. *Cum item Cæſarea Majeſtas ad querelas, nomine civitatis Baſileenſis & univerſæ Helvetiæ, coram ipſius plenipotentiariis ad præſentes congreſſus deputatis propoſitas, ſuper nonnullis proceſſibus & mandatis executivis à Camera Imperiali contra dictam civitatem aliosque Helvetiorum unitos Cantones eorumque cives & ſubditos emanatis, requiſitâ Ordinum Imperii ſententia & conſilio, ſingulari decreto die* XIV *Menſ. Maji Anno proxime præterito declaraverit, prædictam Civitatem Baſileam cæterosque Helvetiorum Cantones in poſſeſſione vel quaſi plenæ libertatis & exemptionis ab*

Imperio

Imperio esse ac nullatenus ejusdem Imperii dicasteriis & judiciis subjectos ; placuit hoc idem publicæ huic pacificationis conventioni inserere, ratumque & firmum manere, atque idcirco ejusmodi processus una cum arrestis, eorum occasione quandocunque decretis, prorsus cassos & irritos esse debere. Hæc Tabulæ illæ. Possis tamen forte dubitare, an non illa *possessionis* confessio multum diversa sit à jurium remissione. Sed non est quare hoc ipsum ipsum heic disputemus.

QUICQUID vero præter ea de quibus egimus hactenus in Burgundico regno superest, illud omne jam citra controversiam hodieque Imperio paret. Quapropter operam quoque perdiderimus si Imperii in illa omnia vim & jura velimus multis ex omni ævo adductis testimoniis hoc loco approbare. Abrumpemus igitur tandem hanc telam, ad alia properantes, ubi nonnulla adduxerimus ex diplomate quodam Caroli IV Cæsaris in gratiam Vesontinorum confecto, anno MCCCLXIV: quo pateat quantum, fatentibus ipsismet Vesontinis, Cæsari tum in Urbem illam licuerit. *Sane, cum honorabilis univer-*

ſitas Biſontina Nobis & Romano Imperio immediate ſubjecta, poſt diuturni temporis lapſum accurate conſiderans quod pace & commodo ſub amœna tranquillitate non poſſet gaudere felicius, nec habitu ſecuriori progredi, ac in ſtatu honeſtatis ſua perſiſtere, quam ſub Imperio ultimo & ordinario ſibi domino, ad magnificentiam Cæſaris & honores ſacri Imperii vehementer aſpirans, animo deliberato & ſingulorum, quos illud cenſebat proſpicere, connato conſilio, nec per errorem aut improvide, ſed de certa ſcientia, miſſis ad hoc notabilibus & famoſis nunciis, ut ea, qua transacti temporis neglexit curriculum, ad debita ſtatus incrementa felicia reſtaurentur, Imperialia jura qua Nobis & Imperio ſacro in & ſuper civitate Biſuntina predicta competierunt & competunt, diſtinguenda publicanda & declaranda duxerunt: votis communibus publice profitentes, inprimis quod ſedes & Regio, qua uſitato vocabulo Regalia nominatur, ad Nos & S.R.I. rite pertinuerit, & pertineat ab antiquo, quodque dicta ſedes prefato nomine nuncupata ſit, & eſſe debeat ſuperior juſtitia civita-

vitatis, & ab ea alia justitia particulares & juriſdictiones loci, ipſius nominatim Vicecomitatus & Majora in feudum dependeant, & quod quilibet gravatum ſe ſentiens à prædictis duobus, Vicecomitatu & Majora, & ſingulis aliis juriſdictionibus ab ante dicta Regia in ſedem noſtram, quæ Regalia dicitur, ſicut & ab antiquo factum extitit, valeat appellare: Et quod ipſi & eorum univerſitas dudum, & à tempore cujus contrarium in hominum non extat memoria, reputatione veraci tenuerunt, & firmiter teneant, Civitatem Biſantium prædictam noſtram & ſacri Romani Imperii fore absque ullo medio: quodque Nobis & ſucceſſoribus noſtris Romanorum Imperatoribus & Regibus, dum & quoties Nos ibidem venire contingeret, claves portarum & valvarum civitatis aſſignare & tradere velint & debeant, atque ſine omni reſiſtentia tenentur. Quodque ad mandatum noſtrum Vicariis, quos Celſitudo Cæſarea ſtatuendos duxerit, portas ipſas ad exitum & introitum eorum pro Imperialibus honoribus, juribus & negotiis, gerendum, diſponendum & proſequendum, manutenere, cuſtodire & obſervare

velint & debeant, & eis quos ad regendum noſtram ſedem Regiam in Civitate prædicta, quæ Regalia dicitur, deſtinando duxerimus, & nulli alteri obedire velint & debeant fideliter & parate. Et quod dum præſentes fuerimus in loco prædicto, licite poſſumus pro noſtro beneplacito, auri, argenti & alterius cujuſcunque metalli, fabricare monetas, ad quarum receptionem obligabuntur omnes & ſinguli, quamdiu noſtra Serenitas ibi dignabitur demorari.

Verum hæc hactenus.

CAPUT XXVI.

Quæ Reges Galliæ in Regno Lotharingico poſſident, illorum magnam partem finibus Imperii jam fortaſſis excidiſſe.

PEragrato Burgundico Regno, ducit nos ordo in Lotharingicum. Hujus autem alia quidem citra omnem controverſiam intra Imperii limites continentur, utpote quæ & onera ejus publica ferant, & audiant leges, & pareant judiciis. Nonnulla vero dubii ſunt juris, certe opinionibus hominum varias

in

in partes differuntur: qualia ſunt, quæ Galliæ ac Hiſpaniæ Reges tenent, & in Ducum Lotharingiæ patrimonio cenſentur. De quibus ſolis proinde nunc diſputabimus, initio à Gallicis facto.

Ac GALLIÆ quidem Reges ab Ottonum usque temporibus in omne illud Regnum per complura ſecula nihil ſibi arrogaverunt, & pax inter Regnum illud & Imperium firma, limitesque rati & certi ſibi conſtiterunt. Hoc ſtatu fane omnia ad Fridericum usque Secundum Cæſarem perducta eſſe, à nobis capitibus VI & VII luculente oſtenſum eſt.

Unum tamen hic addemus, quod ibi docere intermiſimus. Nempe à Cæſaribus noſtris ultra antiquos Regni Lotharingici limites vim Imperii fuiſſe protenſam in Campaniam Gallicam. Non auſim cum doctiſſimo Chifletio repetere illius juris originem ab anno MXXXVI quo Odo Campanus *ſacramento* ſe obſtrinxit Henrico III. Illud enim duntaxat pertinuit ad non offendendum amplius, ſecus quam fecerat Odo. Diſerte Otto Friſingenſis l. 6 cap. 31: *Auguſtus contu-*

contumacia Odonis audita Gallias ingressus est, vastataque per tres continuos dies Odonis terra, ille supplex venire compellitur, interpositoque jurejurando, ne amplius REGNUM PRÆFATUM Lotharingiæ *quoquomodo lacesseret, Imperator revertitur.* Verisimilius deduxeris ab Theobaldo II Odonis illius filio Campaniæ itidem Comite : quo de ita Hermannus Contractus. *Anno MLIV Imperator Henricus Moguntiæ Paschale festum celebravit, ubi Theobaldus Othonis de Galliis veniens, & MILES EJUS effectus, auxilium suum ipsi pollicitus est.* Notat Chifletius ex Andreæ Chesnei libri de Urbibus Franciæ cap. 1 Theobaldum hunc II ab Henrico Imperatore titulum *Comitis Palatini Imperii* accepisse. Id quod in medio relinquo, qvum videam Petrum Pithœum, quo nemo majore judicio & candore in ejusmodi argumento est versatus, l. 1 de Comitibus Campaniæ ita loqvutum : *Primum quem invenio se palam in chartis Palatinum nominasse, fuit Theobaldus Magnus, qui Ludovicum Crassum Regem & ejus patrem bellis continuo lacessivit.* Hic vero centum

tum annis junior est Theobaldo, illo Odonis filio.

Verum

Verum utut illud ſeſe habeat, ſaltim hunc Magnum Theobaldum in clientela fuiſſe Imperii, videtur pene vacare controverſia: utpote

utpote qvum ille Palatini titulus non niſi ab Imperatore profectus ſit. Diſerte Pithœus: *Palatini appellatio generalis eſt & communis iis omnibus, qui munus aliquod habent in Palatio Imperatoris.* Item paulo poſt: *Id me compellit ut dicam, noſtros Campaniæ Comites illam Palatini dignitatem non obtinuiſſe à Rege Franciæ, attento vel maxime, quod cum primum illum titulum aſſumpſerunt, non in bona Regis gratia, ſed aperti ejus hoſtes erant.* Iterum alibi: *Comites noſtri cum Regem Franciæ haberent hoſtem, ut ſe fortiores exhiberent, acceperunt ab Imperatore illum Palatini ſuæ regionis titulum.* Chifletius ita ſcribit: *In chartis antiquis apud Nicolaum Camuzarium Tricaſſinum Henricus Comes Campaniæ anno MCLXXX inſcribitur Trecenſis Comes Palatinus: Theobaldus item anno MCCXXIV nec non & Henricus alter anno MCCLXXIII Campaniæ & Briæ Comes Palatinus.* Idem Chifletius præclare obſervavit, inter epiſtolas Friderici I Cæſaris binas ſic incipere: *Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, dilecto FIDELI & conſanguineo noſtro Henrico Co-*

miti Trecarum, (i. e. Campano) *gratiam ſuam & omne bonum.* Idem adducit verba hæc Petri Sanjuliani Decani Cabilonenſis ex libro Antiquitatum Cabilonenſium: *Toparcha Jonevilla in Hiſtoria Regis Ludovici ſatis oſtendit, Comitatum Campaniæ non fuiſſe obnoxium Coronæ Franciæ, ſeque Marſchallum Campaniæ hæreditarium non fuiſſe Regis Franciæ decretum.* Et vero Jonevillæus parte 2. Hiſtor. S. Ludovici agens de apparatu illius Regis, quem anno 1248 in ſacram expeditionem inſtituit, diſerte dicit, ſe Regi jurare noluiſſe, *quia*, inquit, *ego cliens ejus non eram.* Attamen non fortaſſis hinc firma collectione deduxeris, Campaniæ omnem Comitatum Regibus Galliæ non fuiſſe obnoxium.

Fortius argumentum traxeris ab eo, quod nec Theobaldus Rex Navarræ nec ejus filius, ubi Campaniam hæreditate creviſſent, Regum Galliæ beneficiarios ut ſe agnoſcerent compelli ſe ſint paſſi, Imperii majeſtatem obſervantes: modo verum ſit quod ita ab aliis refertur. Id certum eſt, Comitatum hunc in patrimonium Regum Galliæ anno demum MCCCXXXV

fuiſſe

fuiſſe cooptatum, rerum potiente Philippo Valeſio.

Nolui hæc qvum ſupra agerem de finibus Lotharingici regni, movere: quod exiſtimem, rebellione potius quadam hæc ita contigiſſe quam jure ſubnixa, utpote qvum de finibus æterno pacto aliter fuerit Regibus Galliæ ab Imperio cautum. Nec vero ipſi Cæſares noſtri videntur Campaniam Imperio ſubductam olim quidem inter damna à Gallis illata numeraſſe. Notat enim ex Alberto Argentinate quidem Chifletius, Ludovicum Bavarum Imperatorem anno MCCCXXXVI literis Philippum Gallum admonuiſſe: *ut ab occupatione terrarum Imperii deſiſteret*, id exiſtimans pertinere ad occupatam Campaniam. At vero nos jam tunc cap. 24. oſtendimus, Delphinatus præcipue occupati cauſſa Ludovicum ſuccenſuiſſe. Videtur nimirum facinus illud Campanorum pene geminum illi Flandriæ Comitis Guidonis, qui teſte Mejero l. x literis datis apud Malcam anno MCCXCVI, *propter malefacta & infidelitatem Philippi Regis Francia, declaravit ſe LI-*

BERUM, & abſolutum ab omnibus legibus, fœderibus, obligationibus, conventionibus & pactis, quibus ipſi antea fuerat devinctus & obligatus, quocunque modo, & per quamcunq; cauſſam id fuerit. In veteri ms. Flandriæ Chronico legi, notatum eſt Chifletio Alſatiæ Vindicatæ cap. XI, *eumdem Guidonem de Comitatu Flandriæ tunc feciſſe HOMINIUM Adolpho Imperatori; qui illud admiſit; eique opem & auxilium, adverſus noxios omnes pollicitus eſt.* Nec vero etiam homagium ejusmodi admittere debuit forte Adolphus, nec à ſecutorum Cæſarum quoquam id exactum eſt, ac proinde juribus Imperii certis liquidisque ejusmodi quædam connumerari non merentur: quamvis alioquin ad Regnum Lotharingicum merito pertinerent. Vt vero aliquid juris in Campaniam aut Flandriam Imperio accreverit, id omne dudum utique periit: cum intra hoſce trecentos quinquaginta annos nemo Cæſarum Imperii nomine à Gallo terras illas vel ferro vel calamo repetierit, tantum abeſt ut quisquam vindicaverit. Nec enim tanti eſt querela unius Maximiliani primi

Cæſa-

Cæſaris, qui inter injurias à Gallis Imperio illatas, occupatam Campaniam recenſuit.

DE IIS igitur tantum nunc agemus, quæ hodie Galliæ Reges poſſident, etſi æterno pacto cum omni Lotharingico Regno quondam Imperio ceſſerint, & dubio carentibus priſcis Regni ejus finibus contineantur. Illa vero, ut compendium faciamus, poſſunt tres in claſſes quaſi dividi. In ea ſcilicet quæ ad Maximilianum usque primum Cæſarem tenuerunt, in ea quæ ſecuta usque ad proximum ferale Germaniæ bellum, & denique in ea quæ nuper acceſſerunt.

PRIMA quæ diximus quod attinet, jam ſtatim à ſeculo usque decimotertio, poſt lapſas cum Friderico *II* Imperii vires, videntur Galli Reges, ut in Regnum Burgundicum, ita & in Lotharingicum ſenſim magis magisque involaſſe: plura hauddubie occupaturi, ſi domi res fuiſſent tranquillæ, & primum ab Anglis inde à Burgundicis Principibus æmulis, non fuiſſet violentis conatibus repagulum injectum. Et vero jam tunc Ludovicus IV Edoardum Anglum Vicarium Imperii inſtituit,

contra Regem Galliæ, hoſtem judicatum, *quod oppida Imperii Romani obtinere eum diceret, in queis Cameracum circumjectosque fines*, ut ſcribit Æmilius. Froſſardus ita loquitur: *Quod Cæſar Ludovicus tanto honore Anglum urgebat, præcipua fuit cauſa, ut hac occaſione inter cæteros tumultus bellicos recuperare poſſet Cameracum: quæ quidem civitas cum ſit Imperio conjuncta tamen à Gallis fuit occupata bello.* Albert' Argentinas teſtatur Ludovicum Cæſarē, cum Philippum Regem monuiſſet *ut ab occupatione terrarum Imperii deſiſteret*, mentionem ſimul feciſſe, *feudorum quæ Rex Franciæ tenebat ab Imperio, neque illas recognoverat.* Maximiliani ætate Gallum adhuc ſic ſatis multa Lotharingici Regni tenuiſſe, idque viſum cum Imperii injuria fieri, quandoquidem quaſi indiculo quodam eſt comprehenſum in illa charta, quam ex manuſcripto plenæ auctoritatis exhibet Clariſſimus Chifletius in Vindiciis Hiſpanicis cap. XIII pag. 126, operæ fuerit pretium illam cum ſua inſcriptione huc adferre. Quanquam enim & alia comprehendat quæ ad Burgundiam pertinent plæraq; tamen Lotharingico Regno ſunt erepta.

Excer-

Excerptum è juridica disquisitione tempore Maximiliani I Imperatoris facta, de terris Imperii intra Gallias.

Bapalmis in Artesia, versus Truncum Berengarii, TRIBUTUM QVODDAM VINARIUM, quod vernacule TRAVERS appellant, ab Normannico mari, ad Ardennam usque exigebatur: à quo nullus nisi Imperio subditus eximebatur: si quis peregrinus id fraudasset, jure in eum agere vel in ipso Imperio poterat exactor; & justa repetens obtinebat.

In Cameracensium & Veromanduorum confinio quidam HUNECURTENSEM VICUM, jure nexi suum, ad Favella Dynasten jure dominii spectare aliquando professus est. Favellam postea superior ille Dynastes Comiti Blesensi vendidit: hic suo Guisia Comitatui addixit, eoque Francicam reddidit.

Petrus Bellomontii Baro BEAUVOISIENSEM clientela sua agrum, olim alienatum, ab emptore redemit, & Francia primus accensuit. Hoc tractu Franci plus quam septem leucarum agros Imperio avulserunt.

Ab

Ab Cœnobio Fervaquio Imperii fines in adverſum ÆSIAM *protenduntur, ad Hutrinium usque pontem. Huic Monachorum Prioratus adhæret, Caroli Magni Regis & Imperatoris privilegiis nobilis. In eo multa finium Imperii & Regni monimenta ſupereſſe dicuntur.*

Hutrinio ad eam Laudunenſis civitatis portam quæ Ardennam ſpectat Imperii ora producitur, quo tractu Aubentonium uſque crebræ ſylvæ: eæque olim Imperii, late ſternuntur. Sed AUBENTONIUM *Teraſciæ oppidum, jure nexi ſuum, vicinus Dynaſta Ruminiacenſis Francici juris effecit, tametſi antea merum Imperii eſſet allodium. Sic* ROSOII BARO, *illi vicinus, Imperii ab antiquo cliens, Francorum ſe Regno adjunxit.*

Idem RUMINIACI DYNASTA *ſuam ipſam ditionem, Campaniæ & Imperii ſemper feudum, in Francorum jura tranſtulit.*

Ab dicta Ardennenſi Laudani porta Imperium porro in NOVUM CASTELLUM *ad* AXONAM, *inde adverſo amne* CONDATUM, *Caſtrum* PORCIANENSE RETELI-

TELIAMQVE procurrit. Ea regione quidquid Axonam & Ardennam intercipit (licet hodierna Campania adscribatur) purum Imperii allodium est: eoque titulo à Campania quondam Comitibus possessum.

ISTIUS COMITATUS hereditatem Theobaldus Rex Navarræ aliquando adivit, nec Francia tamen Regem, velut ejus beneficiarius, umquam agnovit; tametsi eo nomine sæpius appellatus. Filius ejus natu maximus, ejus in illo Comitatu juxta & Regno hæres, quantumvis Regis Franciæ filiam uxorem accepisset, nunquam tamen Comitatum à Francia, sed ab Imperio habuit: frater ejus ceu improlis successor, primus eum in Franciæ clientelam invexit. Ante illum nulla unquam, ultra Castrum Porcianense, Francicorum administrorum acta visa vel audita. RELIÆ GRANDIPRATIq; eo tractu Comites terras suas ejusdem naturæ profitentur.

Retelia Comes MASERIAM, suum ad Mosam oppidum, à Francia quidem Rege recepit, sed novo jure, quod ab omni prius ævo erat juris Imperii.

Ad eundem fluvium, paulo superius, DONCHERY oppidum aliud est pleno jure Cæsaris; tametsi jam ibi Franci publica munia obeant: quia scilicet ad Suessionense sancti Medardi Monasterium attinet.

Ceterum in Campania Comitatu Castellum nomine HAYS visitur Ducis Barrensis, jurium adhuc hodie Imperialium: quod quia à Franco recipere non vult, ingentes ab eo molestias patitur. Postea ad COMMERCY, municipium Mosæ superius adsitum, inde ad aliud ejusdem fluminis adversi, nomine VAUCOULEUR, pergit Imperium: inde fere secundum Ararim in Burgundia urbem Ausonnam, ac denique Rhodanum, communem Imperii Franciaque ad mediterraneum usque mare limitem. Unde patet, Lugdunum, Viennam, Valentiam, Arausicam, Avenionem cum Venascino Comitatu, Tarasconem, Arelatum, Massiliam juris esse Cæsarei: qui terrarum ingens tractus est, novaque Francicarum virium accessio, urbium, hominum, procerumque, plus quam MD numero, ac potentia maxime æstimanda.

Tanti mali origo à Francis maxime manasse videtur

videtur Episcopis Imperio conterminis. Hi quippe cum decimæ exactionem Regi Francorum à Papa indultam jussu Regis urgent, eamdem à Diœcesanis omnibus suis, etiam Imperio jure profano subditis exigunt. Quod dum Cæsar & ejus administri dissimulant, factum ut Episcopatuum istorum Cæsareæ partes Franciæ haberi cœperint. Quod à vero procul abest.

Successione porro non acquiritur, sed electione Imperium: quare nec vendere, nec oppignorare, nec alienare quidquam potest Imperator. Recipiendi vindicandique jus semper est successori & Electoribus.

Quod quia jam pridem negligit Imperator, munera omnia pacate jam & publice obeunt Franci: nulla juris antiqui, pactorum aut sacramentorum toties iteratorum habita ratione. Providere dignetur bonus Deus.

Hactenus illa charta. Et quidem de iis quæ ad Burgundicum Regnum pertinent jam ante dictum est. Lotharingico Regno, perinde ut hic audivimus, nullo justo titulo ea quæ hic recensita sunt subtracta esse per Gallum, non est forte quod dubitemus. Attamen etiam illud vacat dubio,

bio, hactenus neminem Cæsarum illa in ditionem Imperii revocasse. Et vero à primo fere Maximiliano variæ querelæ super ea re publice privatimque fusæ sunt. Num à successoribus idem sit factum, numve serio à Gallis isthæc quis repetierit, fateor me ignorare. Itaque nec definire audeo, num quadam longi temporis præscriptione tueri se Gallus possit, & usu diuturno pervim occupata fecerit sua.

AVORUM memoria in eodem Lotharingico Regno Henricus II Rex Metim Tullum & Virodunum in potestatem suam redegit. Quas urbes qui secuti sunt Reges studiose sibi servaverunt, frustra illas repetentibus & Cæsaribus & omnium Imperii Ordinum delegatis. Nec tamen adeo difficilis ostensu fuit retentionis illius iniquitas, si attendas ad ea quibus Gallici patroni Regum suorum causam tutari conati sunt.

Alii enim leges fœderis cum Mauritio pacti prætexerunt. Sed ne quid dicam de robore illius fœderis, cum ipsa formula pacti à Gallis illis non soleat adduci, & plærique aliis maluerint prætextibus uti, per est verosimile, nihil ejus-

ejuſmodi tabulis illius fœderis contineri. Et vero ipſe Thuanus l. 8 ita ſcribit: *Adjectum conventionibus, videri ĕre omnium eſſe, ut Rex quamprimum Cameracum, ſi poſſit, Divodurum ſive Metim Tullum & Virodunum Lotharingiæ civitates occupet, & præſidio firmatas VICARII IMPERII nomine inpoſterum teneat.* Et tamen Reges Galliæ plenam omnino poteſtatem in urbes illas ſibi arrogaverunt. Adhoc Henricus Rex publicis literis profeſſus eſt, ut ſcribit Sleidanus l. 24, ſe toto in negotio nullum privatum compendium atque fructum, ſed hoc ſolum ſpectare, ut reſtituta ſuis juribus Germania, liberato Saxoniæ Duce & Landgravio, laudem atque gloriam immortalem conſequatur.

Thuanus l. ix cum dixiſſet, *præter fœdus cum Mauritio initum, non defuiſſe rationes, quibus id jure ſibi licuiſſe ſui contenderent*, ſubjungit: *Ac primum quidem à naturali Galliarum limite argumentum ducitur. Quem etſi Germani longius protulerunt, & in Gallias effuſa multitudine etiam citra Rhenum Germanicam linguam ſecum intulerunt, nunquam tamen trans*

Mosam se extenderunt. Ridicule sane. Quasi vero limites gentibus possessionum suarum naturâ ipsa in hisce terris discreverit; & non verissimum sit Horatii illud

— Propriæ telluris herum natura nec illum
Nec me nec quenquam statuit.

Et si Germani ad Mosam usque à Rheno omnia sua fecerunt, satis utiq; hoc fuerit ad Lotharingicarum illarum urbium possessionem jure servandam. Quî vero Germani non ultra Mosam se extenderint, cum vel soli Franci universam Galliam in ditionem suam redegerint? Nec illi qui ibi rerum potiuntur Reges, in Galliam quatenus est Gallia, aut jure aliquo veteri Galliæ competente, imperant, sed quatenus Reges sunt Francorum, quibus facta divisione tertia pars cessit Imperii universi Francorum Carolini.

Diffisum ineptæ illi argumentationi virum eximium, indicant quæ subjicit verba: *Sed validiora sunt quæ ab antiquitate petuntur jura hujus caussæ.* Sunt autem æque imbecillia, imo jugulant omnino causam Regiam. Postquam enim narrasset, quemadmodum Austrasia ad Caroli Magni posteritatem devenerit,

venerit, fatetur eam denique Carolo Craſſo & Arnolpho obtigiſſe, qui utique Germaniæ Reges fuerunt. Imo addit, à Carolo Simplice Auſtraſiam Henrico Saxoni conceſſam, & ab Ottone Magno vindicatam. *Carolus*, inquit, *cum poſtea procerum factione regno Galliæ depulſus eſſet, Henrici Saxonis, qui Conrado in Imperio ſucceſſerat, ope in regnum reſtitutus, remunerationis loco Auſtraſiam ipſi permiſit, atque in ejus gratiam jure ſuo ceſſit, anno Salutis* DCCCCXX. *Henrico Otho Magnus ſucceſſit, cui facile fuit, captivo Carolo & in carcere Peronæ mortuo, jus à patre in ea provincia acceptum firmare.* Non multò pòſt addit: *Hugo Capetus tertiæ ſtirpis, quæ hodie feliciter imperat, princeps, nuper in Regno conſtitutus, cum Othonem potentiſſimum Principem placatum habere vellet injuriam Regno potius quam ſibi factam diſſimulavit & poſteritati vindicandam reliquit.* Hæc inquam ſubruunt omnino fundamenta cauſſę Gallicæ. Si enim jam Henrico Aucupi ſponte conceſſa eſt, ab illo qui omnium Francici Regni per Galliam erat hęres & legitimus dominus, Auſtraſia, ſi illam

Germa-

Germaniæ Reges quieta poſſeſſione ab anno usque DCCCCXX tenuerunt, quid juris Capetanæ ſtirpis Regibus poteſt ſupereſſe vi Gallici ſui ultra Moſam Regni, quod à Lotharingico ſtatim ab obitu Ludovici Pii fuit diviſum? Non omnia iſta ſatis exacte à Thuano recenſita eſſe, patet quidem ex iis quæ nos ſupra diſputavimus: Ipſa tamen hæc ſufficiunt propugnandis Imperii juribus. Hugonem Capetum *reliquiſſe poſteris vindicandam* Lotharingiam: nullo poteſt idoneo teſtimonio probari. Nos ex adverſo cap. VI adduximus Æmylium confitentem, ab Hugonis filio Roberto, compoſitis Lotharingiæ rebus, *pacem fidam* inter Regnum Imperiumque cum Henrico II Cæſare eſſe initam.

Aut vehementer fallor, aut ipſe Thuanus ignaviam & imbecillitatem ſuæ diſputationis agnovit. Illa enim finita, addit hæc verba: *Has Lotharingiæ civitates, SIVE jure antiquo ad Galliæ regnum pertinentes, SIVE ex fœdere nuper cum ſociis Germaniæ Principibus inito ſibi conceſſas, SIVE ne in hoſtis poteſtatem devenirent, occupatas, alioqui tutando Campaniæ limiti*

miti necessarias, rex cum retinere decrevisset &c. Hæc sane verba animum produnt ambiguum & non satis sibi fidentem, quique adeo voluit quidem aliquid pro Regia caussa dicere sed non potuit: quorum illud ut sit boni civis, boni tamen viri est caussam injustam vanis coloribus non fucare.

Antequam à Thuano heic abeamus, verbo obiter animadvertendum est in ejusdem sermonem quem ibi interserit de Metensibus. *Adelberto*, inquit, *mortuo cum Theodericus Othoni proximus creatus esset Episcopus, primarius civibus auctor fuit, ut rejecto unius qui persæpe aut durus aut incertus esset, dominatu sub Imperii nomine libertatem imposterum colere mallent. Quorum exemplo Basileenses, Argentinenses, Spirenses ac denique Colonienses libertatis dulcedine inescati, legitimum dominorum jugum, Cæsarum patrocinio freti, excusserunt, & Senatu constituto rempublicam ordinaverunt. Ita Metim & reliquas illas Lotharingiæ civitates Otho I à Francorum imperio divulsit.* His sane commentis nihil est futilius; nec enim vix verbulum hic reperias veritati consonum.

Longe enim ſerius cæpit illa Urbium libertas & quidem demum ſeculo duodecimo, ut alibi demonſtravimus. Spira nunquam Lotharingici regni pars fuit, ſed in ditione Germanici regni ac anno usque 842, adeoque à trina illa partitione Imperii Francorum Carolini. Argentoratus & Colonia ſemper fuerunt itidem in ditione noſtrorum Regum ab anno usque 870. Baſilea ætate Othonis Magni urbs erat Burgundici regni non Lotharingici, & demum longe poſt Othonem Magnum nobis ceſſit. Nec Imperii Romani ulla erat trans Alpes reverentia aut mentio quo tempore Otho Lotharingiam vindicavit. Quæ omnia ex iis quæ jam ſupra narravimus manifeſta ſunt. Sed & ipſe Thuanus jam narraverat, univerſam Lotharingiam ab Henrico Othonis patre occupatam; inque eandem poteſtatem ſucceſſiſſe Othonem: quî ergo Otho voluerit demum urbes illas, propoſito libertatis pretio inescatas, à Gallis divellere?

Verum non eſt quare hiſce fabulis (quibus tamen & alii vulgo Gallici ſcriptores in tanti momenti cauſſa, uti hactenus ſolent) confutandis

tandis immoremur. Et vero prudentiores quique silere maluerunt, quam Regiam causſam in illum modum prodere. Sed & in ipsis Tabulis publicæ pacis non dissimularunt nuper Regii Legati, Imperii in Urbes & regiones illas jura HACTENVS fuisse integra, uti paulo post apparebit.

Ultimo porro hoc bello plenius jus Galli, non tantum in tres illas Urbes, sed & Episcopatuum cognominum omnem districtum, ut & jus præsidii collocandi in Philippiburgo, Cæsaris & Imperii Ordinum consensu impetraverunt. Iidem Bullionensem oppido Sedanensi, Lotharingiæ vero Ducem omni exuerunt ditione, & Regi Hispaniæ similiter multa eripuerunt, quæ ille hactenus possedit jure Imperii. Adeoque eximiam Lotharingici Regni partem in possessionem suam redegerunt. Cæterum fervente adhuc cum Hispano & Lotharingio alea belli, non est quod de Imperii juribus in ista quidem loca heic disputemus. Sed & cum de his tum de aliis constitutum jam est & conventum. Adeoque res exigit ut quæ huc faciunt, ex Tabulis pacis publicæ Monaste-

rienſibus deprompta in medium adferamus, & quidem primo de iis quæ jam pleno jure Gallo ſunt ceſſa, deinde de Hiſpanicis & Lotharingicis.

Verba hæc ſunt. *Quo magis autem dicta Pax atque amicitia inter Imperatorem & Chriſtianiſſimum Regem firmari poſſit, & ſecuritati publicæ melius proſpiciatur, ideo de conſenſu conſilio & voluntate Electorum Principum & Statuum Imperii, pro bono pacis conventum eſt. Primo, quod ſupremum Dominium, jura Superioritatis aliaque omnia in Epiſcopatus Metenſem Tullenſem & Virodunenſem, Urbesque cognomines eorumque Epiſcopatuum deſtrictus, & nominatim Moyenuicum, eo modo quo hactenus ad Romanum ſpectabant Imperium, imposterum ad Coronam Galliæ ſpectare, eique incorporari debeant in perpetuum & irrevocabiliter, reſervato tamen jure Metropolitano ad Archiepiſcopatum Trevirenſem pertinente. Quarto Chriſtianiſſimæ Majeſtati ejusque in Regno ſucceſſoribus de conſenſu Imperatoris totiusque Imperii perpetuum jus ſit tenendi præſidium in Caſtro Philipsburg protectionis ergo, ad conve-*

conuenientem tamen numerum restrictum, qui Vicinis justam suspicionis causam prebere non posſit, sumptibus duntaxat Coronæ Galliæ sustentandum. Patere etiam debebit Regi liber transitus per terras & aquas Imperii ad inducendos milites, commeatum & cætera omnia, quibus & quoties opus fuerit. Rex tamen protectionem præsidium & transitum in dictum Castrum Philipsburg, nihil ulterius, prætendet, sed ipsa proprietas, omnimoda jurisdictio, possessio, omniaque emolumenta, fructus, accessiones, jura, Regalia, servitutes, homines, subditi, vasalli, & quicquid omnino antiquitus ibidem, & in totius Episcopatus Spirensis, Ecclesiarumque illi incorporatarum destrictu Episcopo & Capitulo Spirensi competebat & competere poterat, eisdem in posterum quoque salva, integra & illæsa, excepto tamen jure protectionis, permaneant.

De Hiſpanicis & Lotharingicis earundem tabularum initio ſic cavetur: *CIRCULUS quidem BURGUNDICUS ſit maneatq; membrum Imperii, poſt controverſias inter Galliam Hiſpaniamque ſopitas, hac pacificatione comprehenſus.*

benſus. Bellis tamen in eo jam vertentibus, nec Imperator nec ullus Imperii Status ſe immiſceat. In futurum vero, ſi inter ea Regna controverſiæ oriantur, firma ſemper maneat inter univerſum Imperium & Reges regnumque Galliæ de mutuis hoſtibus non juvandis, ſupra dictæ reciprocæ obligationis neceſſitas: ſingulis tamen Statibus liberum ſit huic illive Regno extra Imperii limites ſuppetias ferre, non tamen aliter quam ſecundum Imperii conſtitutiones. CONTROVERSIA LOTHARINGICA vel arbitris utrinque nominandis ſubmittatur, vel Tractatu Gallo-Hiſpanico, vel alia amicabili via componatur: liberumque ſit tam Imperatori, quam Electoribus, Principibus, & Statibus Imperii, ejus compoſitionem amicabili interpoſitione, aliisque pacificis officiis juvare ac promovere, non tamen armis aut bellicis mediis.

CAPUT XXVII.

Quæ in Lotharingico Regno Duces Lotharingiæ tenent, illa pene omnia hodieque juris eſſe Imperialis Germanici.

Expeditis Regum Galliæ rebus, pergemus ad Lotharingiæ Ducum patrimonium, quo-

quoniam & illa hodie Rex Galliæ tenet, & de Barrensi Ducatu non calamis tantum sed etiam armis disceptatur, Gallis illum suæ ditioni Ducibus Imperio vindicantibus.

Continentur autem patrimonio illo varia: quæve ut nunc quidem sese res habent, non una sunt conditione Imperio obnoxia. Alia quippe feudi vinculo adstricta sunt, eoque de iis quidem quin jure sint intra Imperii limites collocata, non est forte quod dubitemus. Ipsum Ducatum Lotharingiæ liberum plane & sui juris, legibusque Imperii omnino solutum nonnulli arbitrantur: est autem ille pars patrimonii istius potissima. Non exigui etiam pretii inter membra patrimonii illius est Ducatus Barrensis, quo de nunc acriter adeo contendi, paulo ante diximus. De utroque igitur illo nobis agendum potissimum venit, initio à Barrensi facto; qua occasione simul disputabitur de feudalibus bonis.

Ac Castrum quidem ipsum BARRI non Gallico sed Imperii solo accensitum, & Comites Barrenses, castri quidem illius causa, non Campaniæ Comitum sed Imperii in clientela vixisse, usque

usque ad ſeculum quartum decimum, niſi vehementer fallimur, clare probatum eſt à nobis capite ſeptimo. Quid exinde contigerit, jam docebimus, ſine amore & odio, quorum & cauſas procul habemus.

Igitur Henricum Barri Comitem, quod Joannæ Reginæ terras Campanicas incurſaſſet, armis domitum, à Philippo Pulchro Rege anno MCCCI ad ligium hominium ſibi præſtandum compulſum eſſe, id ante omnia arbitror extra omnem eſſe controverſiam collocandum. Et vero non tantum fatetur id Chifletius Lotharingicus ὑπερασπιστής, ſed etiam teſtimoniis variis confirmat in *Commentario Lothariensi cap. 2.*

Id *porro* ſine ullo exemplo tum primò factum, non negat ipſe qui Chifletio accurata diſputatione ſeſe pro partibus Regiis oppoſuit doctiſſimus vir David Blondellus. Diſerte enim pag. 20. libri cui titulus eſt : *Barrum Campano-Francicum*, ſcribit de illo Pulchro Rege : *Regum omnium primus Barri Comitem (cujus majores non Regum ſed Campaniæ Comitum vaſalli erant) hominem nullo medio habuit*

habuit. Fatente ergo Blondello, tum primum Barri Comes factus est Regius vasallus, sed ejus majores nullo tali nexu Regibus istis fuere obstricti. Quod vero addit, fuisse illos vasallos Campaniæ Comitum id non negamus: Barri tamen caussa non fuisse in tali clientela, jam tum supra ostendimus, & in ipsis illis Henrici Barrensis tabulis, quas Blondellus ex Andrea Chesneo eadem pagina producit, tantum non diserte adfirmatur: ceu mox patebit.

Observandum *tertio* venit, multa tunc quidem jam fuisse in patrimonio Barri Comitum, non tamen à Rege jure fiduciario aliud Henrico Comiti datum, quam solum *Barri castrum & castellaniam Barrensem, cum omnibus quæ Henricus ante citra Mosam fluvium ex franco allodio tenuerat.* Notat scilicet ipsemet Blondellus, anno MXXVII Barro adjunctum fuisse Moncionis Comitatum: *ei* (inquit pag. 17.) A. D MCXXIV *Dunum Castrum, Rouretum, Malaudi, Mons S. Luciæ, & Curticellæ, cum rusticis de Armincort & Domino-Remigio, Henrico Virdunensium Episcopo*

donante, accrevere: anno MCXXXI Clarus Mons, Hans, & Vienna, cedente Alberto Episcopo, accessere. Anno vero circiter MCL, Agneti, filio Rainaldi II nuptæ, Lincium castrum cum territorio adjacenti, dotis nomine donavit Theobaldus Magnus Campaniæ Comes Palatinus: Non omnia vero illa, sed sola ist-hæc quæ modò diximus in feudi legem Henrico data esse, sole clarius paret ex ipsis Henrici laudatis ante tabulis. Adferemus illas ipsas in medium, quales ex Chesneo produxit Blondellus. *Nous Henris Cuens de Bar, faisons cognoissant à tous, que treitiei de pais à esté eus, accordés, & firmeiz, & somes venus â pais à nostre treschier Seigneur, Philippe par la grace de Dieu Roy de France, en la forme & en la maniere qui s' ensuit. Premierement nous avons fait (hommage lige) audit nostre Seigneur le Roy; pour luy, & pour son hoir Roy de France; de Bar & de la Chastellerie de Bar, de tout ce que nous y teniens en franc allué par deça la Mueze.* Multisque interjectis. *Encores est accordé que les Chasteaux, & les Chastelleries de Conflans, de Chastillon, & de la Marche, & tous*

tous les accommodemens, fiéz, arriere fiéz, demaines, jouſtices, droiz, droitures, & Seigneuries, quelconque il ſoyent, demorent perpetuellement à noſtre Seigneur le Roy, à ſes hoirs, & ſes ſucceſſeurs &c. avons donné pleges & principaux reſpondeurs, & enterins à noſtre Seigneur le Roy, Monſeigneur Tuibaut, & Monſeigneur Jean de Bar nos freres, Monſeigneur Jeffroy Seigneur de Aſpremont, & Monſeigneur Liebaut Seigneur de Beffremont, &c. fait à Bruges l'an de grace 1301 le iour des Octaves de la Trinité.

Hactenus illæ tabulæ. Ex quibus ſimul diſcimus, ceſſiſſe Henricum Regi Pulchro caſtra & caſtellanias de Caſtellione, Confluentia & Marchia. Verum hæc Eduardo I Henrici filio à Philippo Valeſio reddita. Donatam porro eidem à Rege illo anno MCCCVII Gundricuriam ex Cheſneo probat idem Blondellus pag. 21. Et quidem Gundricuriam feudi lege datam, clariſſimum eſt ex diplomate Valeſii Regis, quod ibidem Blondellus adfert. Non alia conditione vero & reliqua reddita, per fit veroſimile

mile ex tertiis tabulis Theobaldi Leodienſium Præſulis, quas eodem loco teſtes laudat Blondellus, tum ex eo quod hæc nominatim ſoleant numerari à Regibus inter feuda ſua.

Quarto loco igitur notandum venit, hæc fortaſſis omnia quæ diximus, à Regibus Galliæ ſecutis temporibus pro feudis Regiis habita quidem, reliqua autem quæ Ducatus Barrenſis titulo hodie veniunt, & partes Ducatus creduntur, nunquam in cenſum iſtum veniſſe. Quam multa nimirum Ducatui illi hodie adſcribantur, docet nos accurate Chifletius cap. XXI & repetit ex illo Blondellus pag. 99. At vero cum in quatuor præfecturas & appendices aliquot omnis provincia hodie dividatur; nihil earum præfecturarum aut appendicum pertinet ad feuda illa Regia; in prima & quarta præfectura demum illa occurrunt aliis addita. Jam vero pauca illa denique, clientelaria ſua bona credita eſſe à Galliæ Regibus, liquido patet cum ex pacto Bolonienſi inter Carolum IX Regem & Carolum Lotharingium anno 1571 inito, tum ex diplomate

mate Henrici III Regis conscripto Parisiis anno 1575, quorum illud cap. XIII hoc cap. XIX. ex Archivo Barrensi recitat Chifletius. In pacto hæc verba habentur: *Nimirum ad pacandas & finiendas lites, controversiasque omnes cum natas tum nascituras ratione dictorum jurium Regalium & summæ potestatis, dictus Rex annuit concessitque suo & successorum Regum Franciæ nomine, dicto Duci Lotharingiæ & Barri, Sororio suo, ut tum ipse, tum ejus posteri, qui terras infra designatas possidebunt, fruantur utanturque libere & quiete juribus regalibus, legibusque summæ potestatis, in* TERRIS PRÆTORII BARRENSIS, PRÆPOSTURÆ MARCHIENSI, CASTILLIONENSI, CONFLUENTINA, GONDRECURTENSI, DICTO REGI SUBJECTIS, *de quibus dictus Dux ipsi fidem & homagium ligium facit.* In Diplomate Henrici III Regis legitur: *Quod ad summam Potestatem, Jura Regalia, & jurisdictionem attinet:* IN PRÆTORIO BARRENSI, IN PRÆFECTURIS MARCHIENSI, CONFLUENTINA, CASTILLIONENSI & GONDRECURTENSI,

originem clientelari ratione à Nobis trahentia &c. Nec de aliis poſſunt intelligi literæ Caroli VI Franciæ Regis à Cheſnæo ex neſcio quo commentariolo editæ, in quibus ait Chifletius cap. 7. pag. 28. *declarat Rex, avunculum ſuum Barri Ducem ſibi feciſſe fidem & homagium ligium de caſtro & caſtellania Barrenſi, deque aliis quibuſdam caſtellaniis citra Moſam.* Sintne illæ literæ genuinæ nec ne, non diſputo: ſufficit quod nec illæ doceant quid, ab eo quod diximus alienum ac diverſum.

Obſervandum *quinto* loco venit, illa quæ Galliæ Reges ſuo juri vindicant feuda, haud numerari inter ea quæ Transactione Noribergenſe cum Cæſare & Electoribus inita, Antonius Dux Lotharingiæ Imperio ſe debere profeſſus eſt, & Cæſar atque Ordines intra Imperii fines quaſi receperunt. Multo minus illa pertinent ad ea quæ Duces Lotharingiæ à Cæſaribus fiduciaria ſolent lege accipere. Fruſtra certe Tranſactionem illam in argumentum adducit Chifletius cap. 9. In illa enim (ut ipſe fatetur cap. x.) *agitur de Ducatu Lo-*

tu Lotharingiæ, ne Barrenſi quidem nominato. Cavetur etiam de ſolo Lotharingiæ Ducatu ejusque appenditiis, Albimonte, Muſſiponte & ſimilibus. Chiffletius conatur quidem nobis perſvadere, Barrenſem Ducatum univerſum Lotharingici Ducatus titulo involvi. Verum Barrenſis Ducatus aut Comitatus ſemper fuit diſtinctus à Lotharingico: diſtinctos initio dominos habuit, & tanquam geminæ dignitates ſplendent hodieque in Ducum titulo. Nec vero fas fuit in re adeo ſeria ludos agi, à Cæſare, Electoribus, aut Antonio Duce. Hinc vero jam liquet, ſaltim ultra centum annos Barrum aliaque illa, quaſi finibus Imperii excluſa eſſe, Cæſaris & Ordinum non minus quam ipſorum Ducum conſenſu. Jam ante vero & interea temporis in clientelari obſequio Regum Galliæ iſthæc fuerunt. Quamvis igitur ante centum amplius annos fuerint juris Germanici, tanti temporis tamen ſpacio qvum ſint derelicta, fortaſſis vel ideo merito videantur Imperii poteſtate excidiſſe.

Eſt autem ex iis, quæ jam tertio loco monuimus, manifeſtum, Gundricuriam Caſtellionem

lionem Confluentiam & Marchiam à Philippo Valesio Rege, ante hos trecentos annos jam fuisse in clientela Regni Gallici. Nec video ullum aliquod certum indicium, quo ostendi possit hæc fuisse unquam Imperii finibus comprehensa. De uno Barro nos quidem probavimus, fuisse illud quondam in ditione Imperii, ad usque initium seculi quartidecimi. Postquam vero illud in clientelam Gallicam est receptum à Philippo Pulchro, num vindicatum rursum fuerit Imperio, per est incertum. Quo tempore sane Marchionatum Pontensem instituit Carolus IV Anno sc. 1354, creditum fuisse, Barrum juris esse Gallici, verosimile mihi facit ipsa illa Marchionatus institutio. Voluit scilicet Cæsar Robertum Barri Comitem consangvineum suum in Principum ordinem referre, nec tamen invenit commodiorem locum in omni ejus ditione, unde titulus adderetur præter Villam Monclonem; quam proinde limitaneo Principatui novo metropolim esse jussit. Commodius autem Barro potuisset tum illa dignitas conferri, ut quæ jamdudum inclaruisset, & magis in limite

Impe-

Imperii eſſet collocata. Id magis confirmatur ex iis quæ Cheſneum ſecutus diſputat clariſſimus Blondellus pag. 30. Nempe anno 1352. ætatis veniam Roberto illi Comiti, ſequente anno eidem proviſionem aſſignavit Rex Joannes: adeoque cliens ille tum habitus fuit Regni Galliæ. Poſt hæc Comitatui Barrenſi dignitas quidem collata eſt Ducalis: ſed incertum, à Carolo Cæſare an à Rege Joanne. In neutram enim partem ſuppetunt diplomata: quod & Chifletius pariter & Blondellus confitentur: & in utramque partem non deſunt cum teſtimonia ſcriptorum, tum veriſimiles rationes. Ut vero à Carolo IV dignitas illa tandem ſit profecta, hoc ipſo tamen non fuerit clientelare jus Gallicum everſum, ſed tantum ſuprema poteſtas vindicata. Nec reperias tamen quenquam Cæſarum qui poſt Carolum quartum vel eam curam Barri cauſſa impenderit: omni ſcilicet illa cauſſa neglecta. Illa ipſa Caroli ætate autem Galliæ Reges inter fideles ſuos numeraſſe Duces Barri, vel ex uno illo diplomate Caroli V Regis, ſcripto anno 1564 quod capiti XII Luminum Sa-

Salicorum inſeruit ipſe ille Chifletius, manifeſtum eſt. Quibus omnibus expenſis, videtur ſecure pronunciari poſſe; non eſſe, quamobrem intra fines Imperii Gundricuria quidem, Caſtellio, Confluentia & Marchia, merito poſſint revocari: imo talem conatum cum injuria fore conjunctum. Cum Barrum porro ipſum vel nunquam vel non niſi leviter trecentorum annorum ſpacio ſit Imperio vindicatum, etiam illud potius videri inter ea quæ dudum perdita ſunt, numerandum eſſe. Id quod *ſexto* loco notandum ducimus.

ETSI vero hunc in modum expedita fortaſſe res ſit de feudis illis Gallicis, minime tamen hinc ſequitur, in univerſum omnia quæ hodie Barrenſi Ducatui accenſentur, itidem juris Gallici eſſe & Imperii finibus excludenda. Perinde enim atque ex eo, quod Moncionis & Hattonis Caſtri Marchionatus, ut & Comitatus Clarimontis, in feudum Lotharingiæ Ducibus Imperii nomine à Cæſaribus hactenus ſint conceſſi, & tamen cenſeantur in præſens Ducatus Barrenſis membra, non obtinetur, Ducatum illum univerſum in Imperii eſſe ditione:

tione: ita nec ex eo quod Ducatus caput aliaque nonnulla Gallici ſint juris, de univerſo Ducatu ſeqvius quid præſumendum eſt. Solent nimirum ſæpenumero unum in corpus, commodioris regiminis cauſſa, conjungi, quæ diverſiſſimæ alias ſunt conditionis: nihilque ineptius fuerit & iniqvius, quam ſi ex unius partis ſtatu de reliquis omnibus velis judicare. Et verò video doctiſſimum Blondellum ab ejuſmodi argumentationibus prudenter abſtinere, ſecus quam fit ab aliis permultis.

Ille tamen aliis rationibus & Clarimontis dominium, & Hattonis caſtri, & Moncionis ditiones, imo & Albimontem ac Belliſteinium aliaque conatur juribus Gallicis vindicare. Recitabimus ſummi viri ipſa verba qualia habentur pag. 82. *Cum Clarimontis dominium in Barri Comites anno 1131 ab Alberone de Chiſneir Virdunenſium præſule translatum, inter Moſam, communem Lotharingici & Francici regnorum limitem, & Axonam jaceat, nec Imperii Germanici membrum cenſeri, nec à Germanicis Imperatoribus in feudum recipi jure potuit; Moſam autem Lotharingici regni limi-*

tem occidentalem fuiſſe docent, inveſtiturarum â te prolata diplomata, quibus tota Lotharingia Ducum poteſtas Rheno & Moſa concluditur. Hattonis Caſtri, Albimontis, Moncionis, & Belliſtheinii ditiones, cum Advocatia Tulli & Romarici montis, etiamſi inter Moſam & Rhenum poſita, ab Imperio Germano Lotharingico pependiſſe videantur; ex quo Metenſis, Tullenſis, & Virdunenſis diœceſes, quarum membra ſunt, ſupremumque in eas jus, communi Ordinum Monaſterienſia pacta confirmantium decreto, Francico regno accrevere, In eandem partem inclinare debent. Hactenus Blondellus, qui mox ſubjungit verba quædam Tabularum Pacis præcedente capite à nobis producta.

Videtur autem forte haud difficile dictu eſſe, in hac re quid ſit ſtatuendum. Quod Clarimontis enim dominium attinet, eſt quidem illud ultra Moſam ſitum. At non ultra fluvium illum jura Imperii Germanici extendi debere, eumque fluvium præciſe in limitem Imperii & Regni Gallici eſſe olim conſtitutum, non probavit Blondellus, nec unquam

quam quis probaverit. Quo de jam cap. sexto à nobis actum est. Adhoc si Clarimons Gallici juris fuisset habitus olim à Galliæ Regibus, utique & hujus dominium sui fecissent juris. Vindicarunt autem sibi de ultra-Mosanis Barrensis Ducatus partibus solam præfecturam Barrensem. Itaque ipsorum propria & per omnia secula hactenus continuata confessione, nihil juris in Clarimontem Regno Gallico competit. Si porro Virdunensium Præsul jam anno 1131 Clarimontem in Barrenses Comites transtulit, quod fatetur Blondellus, pro argumento id potest esse Imperialis juris. Illo quippe tempore Regibus Galliæ non fuit obstrictus Barrensis Comes: quod jam ostensum est: & quando Virdunum Germaniæ accessit, simul & pagus Virdunensis factus est juris Germanici, cujus pars ab antiquo fuit Clarimontense dominium. Non fugit denique Galliæ Reges, Clarimontanum illud dominium inter alia clientelari lege Lotharingios Duces jamdudum à Cæsaribus accepisse. Et tamen nemo eorum quisquam contradixit, nemo vel egre tulit. Non

tacituri profecto, nisi ad se dominium illud non pertinere, veritate ipsa fuissent convicti. Et vero etiamsi jure quondam fuisset in ditione Gallorum, dudum tamen vel sola diuturni temporis usucapione, & perpetua Gallorum negligentia, in Imperii illud jura transiisset. Igitur inique profecto nunc demum, nescio cujus antiquati juris prætextu, Clarimons Imperii finibus subduceretur.

Hattonis Castrum Moncionem aliaque illa Regno Galliæ concessa esse vi pactorum Monasterienſium, non sane hominum quisquam probaverit, cum de iis ne quidem actum fuerit. *Diœcesin* universam Metensium Tullensium & Virdunensium cessam, non profecto in Tabulis legitur, sed *Episcopatuum illorum districtus*: quibus vocibus territoria tantum indicari, usus docet. Longius sane voces illæ extendi nequeunt absq; injuria recepti moris loquendi.

Sed non est quare de his prolixius nunc disseramus. LOTHARINGIÆ Ducatum, ex quo universum Regnum illud Germanici est juris factum, perpetuo fuisse finibus Imperii in

induſum, ſaltim usque ad Tranſactionem Norimbergenſem, nemo effrons adeo repertus eſt hactenus, qui auſus ſit negare. Nihil ſane fuerit facilius, quam perpetum exercitium jurium ſuperioritatis Imperii in regionem illam, per ſeptingentos amplius annos deducere. In Formula Tranſactionis Norimbergenſis fateor hæc verba haberi: *Ducatus Lotharingiæ cum ſuis appertinentiis LIBER ET NON INCORPORABILIS DUCATUS erit & manebit ſemper: & à Cæſarea Majeſtate, Nobis, & Electoribus, Principibus atque Statibus Imperii, pro LIBERO ET NON INCORPORABILI DUCATU, Superioritate & Principatu recognoſcetur, nominabitur & habebitur ſemper.* Horum autem verborum non alius eſt ſenſus quam ille quem doctiſſimus Chifletius attulit cap. 8. *Lotharingiæ Maſculinæ pag. 31. Principum*, inquit, *Imperii vacuæ hereditates ordinario caduci jure ad Imperatorem tanquam ad ſupremum Dominum devolvuntur, rurſumque incorporantur Imperio à quo primitus emanarunt, in aliam familiam, ſi lubet transferenda. At Norimbergica*

gerâ pactione Duci Lotharingiæ indultum est, ut ejus Ducatus esset membrum Imperii liberum, Imperio nunquam incorporabile, hoc est ut perpetuo transiret ad heredes, ita ut ab ejus sanguinis stipite non recederet. Idem in Commentario Lotharienſe cap. x. pag. 42. *Libertatem* Ducatus illius, recte interpretatur de exemptione à *proceſſibus mandatis & judiciis ſacri Romani Imperii tam in prima quam aliis inſtantiis*, prout diſerte habetur in Tabulis illis Norimbergenſibus. Dabimus paulo poſt illas Tabulas integras. Interim expendat pro ſe quiſque tantum illa Tabularum verba: *Pro ſolutione talium collectarum & contributionum, pro conſervatione publicæ Pacis erectæ in Imperio, pro ſecuritate & ſalvo conductu, Cæſareæ Majeſtati & Nobis, Romanorum Regibus & Imperatoribus, qui quoque tempore erunt, SACRO ROMANO IMPERIO EJUSDEMQVE JURISDICTIONI SUBERUNT.*

Non utemur in re liquida alio interprete, quam conſiliario arcaniorum negotiorum ipſius Franciſci II Lotharingiæ Ducis. Eſt ille Fran-

Franciſcus Thouveninus vir ſane doctus & ingenioſus: qui Apologetico quem pro heri ſui juribus Gallice ſcripſit de Norimbergenſi pactione in hæc verba diſſerit, ut quidem illa ex Gallico vertit Chifletius, & capiti x Commentarii Lotharienſis inſeruit. *Verum eſt, LOTHARINGIÆ DUCES poſtremis temporibus conatos fuiſſe plenam obtinere ab Imperio libertatem; ſed qualicumque cura adhibita manſerunt ſemper tali obligatione Imperio obſtricti, ut nullo modo ſe à veris clientelæ officiis liberare potuerint. Pactum quo majorem acquiſivere immunitatem, fuit tranſactio Norinbergæ inita anno MDXLII, inter Ferdinandum Romanorum Regem, fratris ſui Caroli V Imperatoris nomine, & Ducem ANTONIUM. Abſolvuntur Duces à reſumptione & hominio ſui Ducatus: prohibetur appellari ab eorum ſententiis ad Cameram Imperialem: in ſumma declarantur PRINCIPES LIBERI: obligantur nihilominus ad ſolutionem ſubſidiarii Imperialis tributi, inita proportione duarum tertiarum ad ratam partem unius Principis Electoris: obſtringuntur ad obſervationem*

tionem publicæ Pacis ſancitæ in Imperio, & ad ſalvos conductus, quos Germani vocant GLEIDES; horumque ratione reſpondere debent, & Cameræ Imperialis juriſdictionem ſubire. Hæ profecto prærogativæ inſignes ſunt & præcellentes, cum pauci Principes ſint in Imperio, ſi Belgicos excipias, qui tales uſquam ſunt adepti, Verum non abſolvuntur nec liberantur Duces à FIDE quam Cliens debet Domino ſuo, in qua vera & unica Feudi eſſentialis forma conſiſtit, quandoquidem obligantur ad obſervationem edicti publicæ Pacis, vulgo LANTFRID; quæ nihil eſt aliud quam merus fidelitatis effectus; quemadmodum ejuſdem pacis infractio eſt fidei violatio. Præterea non eximuntur Duces à feudali obſequio, quandoquidem obſtricti ſunt ad ſolutionem ſubſidii pecuniarii, vulgo GLEIDES, quod unusquisque Vaſallus Imperii conferre ſolet pro ſubſiſtentia exercitus Imperialis, proq; ſumptibus comitatus Imperatorii, quando Cæſares cauſa Coronationis Romam proficiſcuntur. Quam ſubſidii præſtationem omnes Juriſconſulti ponunt in primo ordine debitorũ feudalium.

Vltra

Vltra quod, quia per dictam transactionem dicitur, permansuros Duces sub Imperii protectione, altero fidelitatis vinculo eo ipso sunt obstricti: illud enim de fide simplicis protectionis non est intelligendum, sed de fidelitate feudali. Ratio est, quia persona simpliciter protecta nihil habet à suo protectore, nec ipsi aliam debet fidem quam pro securitate defensionis & auxilii, quod ab eo sperat & expectat. Contra vasallus fidem debet Domino suo causa Feudi, quod ab ipso accepit. In cujus possessione & fruitione tenetur eum tutari & conservare. Est porro manifestum, fidelitatem Imperatori à Lotharingiæ Ducibus observari debere, non ratione simplicis protectionis duntaxat, sed etiam caussa ipsius Ducatus, qui alias à Cæsaribus ipsis datus est & infeudatus. Hæc Thouveninus. Quæ cum Tabulis illis Norimbergensibus quam accuratissime consentire, nemo negaverit nisi partium studio excœcatus.

Confirmatur porro illa subjectio haud parum sacramento isto, quo more aliorum Principum Dux Lotharingius Cæsari devinctus est. Nec enim illud ad sola feuda perti-

nec: imo ab inveſtitura quodammodo diſtinguitur. Perſpicere id eſt ex iis, quæ adfert Chifletius cap. xi ejusdem Lotharienſis Commentarii, petita ex Cancellaria Imperiali. Franciſco nimirum I defuncto, cum Legati Lotharingici ad Carolum V Cæſarem miſſi eſſent, rogaturi, ut Carolus Dux Franciſci filius adhuc pupillus à præſtatione homagii aliquamdiu excuſaretur, in Conſilio decretum eſt: *quod tutores ejuſdem Illuſtriſſimi Caroli Ducis SECUNDUM MOREM IMPERII; debeant pro pupillo PRÆSTARE JURAMENTUM ET ACCIPERE INVESTITURAM de feudis ab Imperio dependentibus. Ubi autem pupillus ad ætatem legitimam pervenerit, ipſemet renovare tenebitur.* Formula porro præſtiti juramenti hæc fuit. *Ego NICOLAUS à Lotharingia, tamquam tutor illuſtriſſimi Principis D. CAROLI DUCIS LOTHARINGIÆ ET BARRI, nomine tutorio tam pro me quam Illuſtriſſima Domina CHRISTIERNA à DANIA Duciſſa Lotharingiæ ac Mediolani vidua, tamquam contutrice, conſtitutus ab ea ad negotium legiti-*

legitimus actor & procurator, promitto & juro ad hæc ſancta Dei Evangelia corporaliter per me tacta, quod Nos eo nomine ex nunc in antea fideles & obedientes erimus, Vobis Sereniſſimo Principi & Domino Noſtro CAROLO Romanorum Imperatori ſemper Auguſto, Domino noſtro clementiſſimo, & omnibus Majeſtatis veſtræ ſucceſſoribus Romanorum Impp. & Regibus legitime intrantibus, & Sacro Romano Imperio contra omnes homines: & non erimus in conſilio, participatione, vel tractatu, ubi quidquam agatur contra perſonam, honorem, aut ſtatum Majeſtatis veſtræ, & Sacri Romani Imperii, neque in id ullo modo conſentiemus: ſed bonum utilitatem & honorem Majeſtatis veſtræ & S. Romani Imperii fideliter promovebimus: & ſi quid tractari cognoverimus contra Majeſtatis veſtræ perſonam honorem & ſtatum, huic pro virili obſtabimus, & Majeſtatem veſtram incunctanter admonebimus; omniaque alia & ſingula faciemus, ad quæ fideles Principes & Vaſalli Imperii Domino ſuo Romanorum Imperatori & Sacro Romano Imperio de jure vel conſuetudine tenentur, dolo &

fraude penitus ſemotis. Ita me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.

Hactenus juramenti illa formula. Cui in argumentum ſubjectionis Lotharingicæ alia adjicere fuerit, niſi fallor, facem in meridie accendere. Itaque iis ſepoſitis, annectemus duntaxat Transactionem illam Norimbergenſem integram, & tabulas fiduciarias quas Henrico Lotharingico Cæſar Rudolfus tradi juſſit, qualia omnia illa ex Archivo Imperii deprompta publicavit ille quem ſæpe laudavimus Chiflетius in Commentario Lotharienſi, nono & duodecimo capitibus. *Nos Carolus Quintus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus: Rex Germaniæ, Caſtellæ, Arragoniæ, Legionis, utriuſque Siciliæ, Hieruſalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Navarræ, Granatæ, Toleti, Valenciæ, Gallitiæ, Majoricarum, Hiſpalis, Sardiniæ, Corduboæ, Corſicæ, Murciæ, Giennis, Algeroniæ, Algericæ, Gibraltarii, Inſularum Canariæ, Balearium, & Indiarum, ac Terræ firmæ maris Oceani: Archidux Auſtriæ: Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Limburgiæ, Geldriæ, Calabriæ,*

bria, Athenarum, Neopatria & Wirtemberga: Comes Hapsburgi, Flandria, Tyrolis, Gorcia, Barcinona, Arteſia, Burgundia: Palatinus, Hannonia, Hollandia, Zelandia, Ferreti, Kiburgi, Namurci, Roſſilionis, Cerinthania & Zutphania: Landgravius Alſatia: Marchio Burgovia, Oriſtani & Gotziani: PRINCEPS SACRI ROMANI IMPERII, Suevia, Catalonia, Aſturia: Dominus Friſia, Marchia Schlavonia, Portus Naonis, Biſcaya, Molina, Salinarum, Tripolis & Mechlinia &c. Certificamus per præſentes pro Nobis & noſtris in Imperio ſucceſſoribus, & notum facimus univerſis: quod cum Illuſtriſſimus DUX LOTHARINGIÆ, ANTONIUS, conſanguineus, & PRINCEPS NOSTER, Nobis repræſentaſſet pactum & tractatum perpetuum, qui (poſt multas propoſitiones, allegationes & negotiationes, ratione eorum quæ Nos & Sacrum Romanum Imperium tangunt in DUCATV LOTHARINGIÆ ET IN EJUS DEPENDENTIIS, VELUTI ALBO MONTE, MVSSI PONTE & ſimilibus) initus fuit, adæquatus & concluſus in ultimis Comitiis anni MDXLII

MDXLII in noſtra & Imperiali Civitate NORINBERGA, *inter Sereniſſimum & potentiſſimum Principem, Dominum* FERDINANDUM, *Romanorum Hungariæ & Bohemiæ Regem, Archiducem Auſtriæ, & Comitem Tyrolis, noſtrum fratrem dilectiſſimum, noſtro nomine, ex una, & dictum noſtrum conſanguineum* DUCEM LOTHARINGIÆ ANTONIUM, *ex altera partibus; de ſcientia conſilio & aſſenſu noſtrorum & Sacri Imperii* ELECTORUM, *Principum & Ordinum, in dictis Comitiis congregatorum, nec non Ambaſciatorum eorum qui abſunt; in eo quod inpoſterum debebit obſervari cum Dilectione ſuâ ejus heredibus & Ducatu* LOTHARINGIÆ, CUM SUIS DEPENDENTIIS *(uti ſupra dictum eſt) in futuris taxis, negotiationibus & cauſis tam fiſcalibus quam aliis. Qui tractatus de verbo ad verbum eſt tenoris ſequentis.*

FERDINANDUS I ROMANORUM REX.

Nos Ferdinandus Dei gratia Rex Romanorum ſemper Auguſtus, Rex Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, & Slavoniæ: Archidux Auſtriæ; Dux Burgundiæ, Brabant-

Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ: Princeps Wirtembergæ, Suevia; MARCHIO SACRI ROMANI IMPERII, Burgoviæ, Moraviæ, Superioris & Inferioris Lusatiæ; Vicecomes, Habspurgi, Tirolis, Ferreti, Kiburgi & Goriciæ: Landgravius Alsatiæ: Dominus Marchiæ Schlavonicæ, Portus Naonis, & Salinarum &c. Certificamus per præsentes, & notum facimus universis; quod cum Illustrissimus Dux LOTHARINGIÆ per suos Legatos repræsentasset Sacræ Cæsariæ Majestati, dilecto FRATRI NOSTRO ac Domino nec non Electoribus Principibus & Ordinibus Sacri Imperii, in quibusdam præteritis Comitiis, & nominatim in postremis Ratisponæ & Spiræ celebratis; quod non obstante, quod ejus DUCATUS LOTHARINGIÆ esset status liber & nemini subjectus; tantum quod ipse feudatarius erat, & ad suam Majestatem Cæsaream, & Sacrum Imperium attinebat, ratione quarundam ditionum particularium sui Ducatus, ipse tamen & subditi ejus frequenter molestabantur collectis Imperialibus & litibus fiscalibus Judicum & Assessorum Camera Imperialis, in causis appellationum, mandatorum

& aliis: id quod nunquam antea fuerat factum, ut ipse confidebat se posse sufficienter ostendere, si esset necessarium. Quod illo non obstante, atque ut sua Majestas Cæsarea, Electores, Principes & Ordines Imperii manifeste cognoscerent, quod ipse magis cupiebat vivere in quiete & pace cum sua Majestate & Statibus Sacri Romani Imperii, quam in discordia, rogabat, ut ipse cum Cæsarea Majestate, Electoribus, Principibus, & Ordinibus Sacri Imperii ad pactionem & rerum adaquationem admitteretur, etsi nulla obligatione obstrictus esset: offerebatque, quod ratione Feudorum Particularium, quæ pauca erant, consentiret annis singulis justam & congruentem summam pro sustentatione Camera Imperialis persolvere; nec non & alias taxationes & collectas, quæ inter S. R. I. Ordines Generales exaquari solent; cum ea tamen conditione, quod ipse volebat illud onus supra se suscipere, & illud perferre non tantum ratione FEVDORUM PARTICULARIUM, sed & propterea quod illa incorporata erant in suo Ducatu, ut etiam IPSE & totus LOTHARINGIÆ Ducatus protegerentur, & defenderentur

derentur eodem modo & forma quo cæteri Ducatus & Status Sacri Imperii protegi ac defendi solent: sub conditione etiam, quod rata partes, quas ipse deberet persolvere, moderata essent, ita ut ipse & ejus heredes illas ferre & pati possent; cum TERRÆ ipsius FEUDALES, quas relevarat à Sacro Imperio ex Feudo & Feudo subalterno, tam tenuis annui reditus essent, ut in multis annis non possent adaquari cum rata parte unius Principis Electoris.

Contra quæ fuit replicatum, quod Nos & Ordines Imperii Generales ex facta inquisitione credebamus, & existimabamus DUCATUM LOTHARINGIÆ esse, & de jure esse debere subditum Sacro Imperio, habita ratione, quod Duces Lotharingiæ temporibus præteritis & huc usq; comprehensi sunt & fuerunt in taxationibus Imperii, quemadmodum probari posset; præter alia in hanc rem haud minimi momenti argumenta.

Nihilominus visa & cognita bona & propensa voluntate, quam dictus Illustrissimus Dux habet erga Sacrum Imperium, Nos ex parte suæ Majestatis Cæsareæ dilecti nostri Fratris & Domini & pro Nobis ipsis ad ulteriorem confe-

rentiam transivimus cum ejus Legatis, scilicet Claudio de Pilliers, Baillivo Spinalli, Domino de Jandelencourt, Dominico Champenoys Jurium Doctore supplicum libellorum Magistro, Nicolao de Lescut, & Joachimo Groninger Jurium Doctore: & illi reciproce Nobiscum nomine dicti sui Heri DUCIS LOTHARINGIÆ, virtute litterarum credentiæ & potestatis sufficientis, quas in hunc effectum producebant, cum scientia consilio & consensu Electorum Principum Ordinum. & pro absentibus Legatorum: postque multas propositiones allegationes & negotiationes ex utraque parte, tandem inter nos convenimus virtute præsentis instrumenti meliori forma, pactione & modo, quo id fieri debet & potest; ita ut dictus noster consanguineus, DUX LOTHARINGIÆ ANTONIUS & ipsius heredes, non tantum cum MEMBRIS aut STATIBUS PARTICULARIBUS DEPENDENTIBUS EX FEUDO & FEUDO SUBALTERNO AB IMPERIO, verum etiam cum DUCATU LOTHARINGIÆ, & iis QVÆ AD ILLUM PERTINENT tanquam ad Ducatum, nempe ALBUM-

MON-

MONTEM, MUSSIPONTEM, & similia, manere debeant inposterum & in perpetuum sub tutela & defensione Imperatoris, Regis Romanorũ, & Sacri Imperii, defendiq; ac protegi eodem modo quo alii Ducatus & Status Sacri Imperii; uti virtute præsentis pacti ex parte Cæsareæ Majestatis per Nos ipsos, recipimus dictum nostrum consanguineum Ducem ANTONIUM & ejus heredes, nec non & DUCATUM LOTHARINGIÆ sub protectione tutela & defensione Cæsareæ Majestatis, Nostra & Sacri Imperii.

Cujus rei caussa offert DUX ANTONIUS pro se & suis heredibus ferre & persolvere ratam suam portionem de omnibus & qualibuscunque taxis & contributionibus, quæ imponentur, aut concedentur à Statibus Generalibus Sacri Imperii, quod est tertia parte minus eo, quod uni Principi Electori imponitur: ita ut si alicui Electori trecenti floreni collectæ loco imponuntur, prædictus DUX ANTONIUS ejusque heredes ducentos florenos solvant; atq; ita etiam in majoribus & minoribus collectis computando. Præterea pro solutione talium collectarum & contributionum, pro conservatione publicæ pacis

erecta in Imperio, pro ſecuritate & ſalvo conductu, Cæſareæ Majeſtati & Nobis, Romanis Imperatoribus & Regibus, qui quoque tempore erunt, Sacro Romano Imperio ejuſdemque juriſdictioni ſuberunt, & ad id ſpectabunt. Aliàs autem ipſi cum Ducatu Lotharingiæ ejuſdemque ſubditis, ab omnibus proceſſibus, mandatis & judiciis Sacri Romani Imperii, tam in prima quam aliis inſtantiis, LIBERI & exempti erunt. Nullisque proceſſibus, mandatis, citationibus, appellationibus acceptandis, aliiſq; negotiis quocumq; ſub titulo, nullo excepto (niſi iis quæ ad ſolutionem collectarum & impoſitionum, ad manutenentiam Pacis publicæ, & ad ſecuritatem & ſalvum conductum, uti prædictum eſt, ſpectabunt) reliquentur immunes; DUCATUSq; LOTHARINGIÆ CUM SUIS APPERTINENTIIS, LIBER ET NON INCORPORABILIS DUCATUS ERIT, ET MANEBIT SEMPER, & à Cæſareæ Majeſtate, Nobis & Electoribus, Principibus atque Statibus Sacri Imperii, pro libero & non incorporabili Ducatu, Superioritate, & Principatu recognoſcetur nominabitur & habebitur. Quidquid autem

autem prædicti noſtri conſanguinei Ducis ANTONII Majores LOTHARINGIÆ DUCES, & ipſe hactenus à Romanis Imperatoribus, Regibus & Sacro Romano Imperio alias in Feudum habuerunt receperunt ac tulerunt, idem ipſe DUX ANTONIUS ejuſque ſucceſſores in futurum eodem modo in Feudum habebunt, & decenti modo recipient, & ferent: in hoc tamen excepto LOTHARINGIÆ DUCATU, qui liber & non incorporabilis Ducatus erit, & manebit ſemper. Et quia prætactus DUX ANTONIUS pro ſe ſuisq; heredibus iſtum tractatum & compoſitionem agnovit, & acceptavit, promittimus & aſſecuramus nomine Rom. Cæſareæ Majeſtatis, & pro Nobis ipſis, vigore harum litterarum, quod ſua Majeſtas uti Romanus Imperator, Nos omnesque noſtri ſucceſſores in Imperio, prædictum Ducem ANTONIUM ejusq; & Ducatus Lotharingiæ ſucceſſores, ad inſtar aliorum Sacri Rom. Imperii Ducatuum & Statuum tuebimur, & defenſabimus, neque ulterius, quam pro iis quæ ſpectant ad impoſitiones, pacem publicam, ſecuritatem & ſalvum conductum, ut ſupra, in Noſtram & Sacri Imperii

perii ſubjectionem & juriſdictionem trahemus, aut cogemus.

Cujus accommodationis gratia, ex parte Caſareæ Majeſtatis & Noſtra abſoluta poteſtate Imperiali & Regia omnibus & quibuſcumque Electoribus, Principibus, Prælatis, Eccleſiaſticis & Secularibus, Comitibus, Baronibus, Militibus, Nobilibus, Præfectis civitatum & oppidorum, Judicibus, maxime Aſſeſſoribus Caſareis & Noſtris in Camera Imperiali, Aulicis Conſiliariis, Juſtitiæ Rotvvillenſi, & cunctis aliis Judicibus, Tribunalibus, Burgenſibus, Communitatibus, omnibusq; ſubditis et fidelibis Noſtris et Sacri Imperii, cujuſcumq; dignitatis ſtatus aut conditionis exiſtant, ſerio mandamus et jubemus, ne inpoſterum moleſtent vel perturbent dictum conſanguineum noſtrum ANTONIUM, ejus heredes aut ſubditos, vel DUCATUM LOTHARINGIÆ contra hunc noſtrum tractatum, pactionem & tranſactionem; imo quod eos in illa manuteneant, tueantur & protegant ex parte Caſareæ Majeſtatis, Noſtra & Sacri Imperii, permittendo illis libertate & conceſſione iſta penitus gaudere; ita ut iis non fiat aut fieri permit-

permittatur quidvis in contrarium. Pari modo ex ſupradicta poteſtate mens Noſtra ordo & voluntas eſt, ut impoſterum dictus DUX ANTONIUS, ejus heredes & Succeſſores DUCES LOTHARINGIÆ & ſubditi eorum, tam partiatim quam generatim, nulla moleſtia afficiantur, neque per Fiſcalem Cæſareæ Majeſtatis in Camera Spirenſi, neque per ullum alium, ratione taxationum & contributionum, quæ ante diem harum litterarum efflagitatæ fuerint, vel conceſſæ in Sacro Imperio, neque pro trium annorum ſubſidio quod ad reſiſtendum Turco conceſſum fuit in ultimis Comitiis Auguſtæ, Ratiſponæ & Spiræ, ita ut nullo modo pro eo moleſtia iis inferatur, neq; procedatur aut formetur ulla prætenſio contra illos, ſive in judicio ſive extra: quandoquidem illos & eorum heredes declaramus omnimodo ab eo liberos immunes & exemptos. Annullamus virtute harum litterarum omnes lites ſententias & judicationes, quæ ob hanc cauſam & in hanc uſque diem factæ fuerunt vel declaratæ.

Declaramus inſuper jubemus & volumus ex certa ſcientia & ex prædicta poteſtate, ut quicquid fuerit intentatum factum vel obten-

tum contra præsens pactum nostrum & capitulationem, aut in posterum facturum sit vel intentaturum, nullius sit effectus, quemadmodum hisce litteris ex parte Cæsareæ Majestatis & Nobismetipsis, potestate Cæsarea ac motu nostro proprio, pro nullo habemus, quodq; valorem nullum habeat aut vigorem; volumusq; ut sit & maneat integre conservatus in hoc tractatu nostro transactione & pacto, & quod præcise & sine fraude observetur. In cujus rei fidem Regium nostrum sigillum hisce litteris apponi mandavimus.

PRINCIPES ELECTORES.

Et Nos ALBERTUS Dei gratia Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis, tituli S. Petri ad Vincula, & Sanctæ Sedis Apostolicæ Legatus natus in Moguntia, & in Episcopatu Magdeburgensi, Primas, Archiepiscopus Moguntinus, Administrator Halberstadiensis, Marchio Brandeburgi, Dux Stetini, Pomeraniæ, Cassuborum & Wandalorum, Burgravius Norinbergæ, Princeps Rugiæ, Sacri Romani Imperii Archicancellarius per Germaniam; JOHANNES LUDOVICUS electus & confirmatus Archiepiscopus Trevirensis S.R.I. Archicancellarius per Galliam & regnum Arelatense; HER-

HERMANNUS Archiepiſcopus Colonienſis Dux Weſtphaliæ & Angriæ, Adminiſtrator Paderbornenſis, S.R.I. Archicancellarius per Italiam; LUDOVICUS Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ, S.R. Imperii Archidapifer, omnes Electores, fatemur virtute harum litterarum, quod ſupra dicta omnis negotiatio transactio et pactio, jam ante ventilatæ fuerant in Imperialibus Comitiis Spirenſibus per ſuam Majeſtatem Romanorum Regem, Dominum Noſtrum clementiſſimum, nomine & ex parte Cæſareæ Majeſtatis, Noſtri item Domini clementiſſimi; & nunc iterum tranſactæ fuerunt & concluſæ in his ultimis Comitiis Norimbergenſibus cum ſupradictis conſiliariis & Legatis Illuſtriſſimi Principis ANTHONII DUCIS LOTHARINGIÆ Noſtri dilectiſſimi Avunculi, cognati & amici, coram Noſtris conſiliariis & aliorum Principum Electorum, cum maturo conſilio, bona notitia & voluntate illorum, nec non aliorum Principum & Ordinum Imperii, ac Legatorum pro abſentibus, ad dicta Comitia Norimbergenſia congregatorum. Cui pacto nos conſentimus, illud ratificamus & confirmamus per præſentes in-

omnibus & quibuscumq; punctis & articulis pro Nobis, nostris successoribus & heredibus. In cujus rei fidem Nos & Collega Nostri, & absentium Legati in hac Norimbergensi Civitate congregati, ad instantiam & requisitionem Legatorum dicti Ducis, singuli Nostra sigilla præsentibus litteris apposuimus, cum sigillo sua Majestatis Regiæ Romanæ. Actum in Nostra & Imperiali Civitate Norimbergensi die XXVI mensis Augusti anni gratiæ MDXLII, Regnorum Nostrorum, Romani duodecimo, aliorum decimo sexto.

CAROLUS QVINTUS IMPERATOR.

Cum autem à Nobis humiliter postulasset DUX ANTONIUS, ut Nobis placeret confirmare & ratificare transactionem istam secundum suam formam & tenorem, prout supra descripta est, attenta humili ejus petitione, continuoque amore & affectu, quo sua Dilectio fertur erga Nos & Sacrum Imperium, confirmavimus & ratificavimus ex certa scientia, animo deliberato & maturo consilio, supra dictum tractatum in omnibus suis punctis clausulis & articulis juxta suum tenorem, partium intentionem, & contenta in illo, confirmamus illum & ratificamus plena-

plenaria poteſtate Cæſarea per præſentes: eſtque Noſtra intentio declaratio & voluntas, ut dicta tranſactio exacte obſervetur & vigorem habeat in omnibus ſuis punctis, ut ante eſt dictum; & quod dictus DVX ANTONIVS *ejusque heredes & ſubditi illorum,* DVCATVS LOTHARINGIÆ ET DEPENDENTIÆ *illius, ea inposterum uti frui & gaudere poſſint abſq; ullo impedimento per Nos aut ſucceſſores noſtros aut quemvis alium. Promittimus etiam, ut ante dictum eſt, virtute præſentium, quod dictum* DVCEM ANTONIVM, *ejus heredes, & eorum ſubditos,* DVCATVM LOTHARINGIÆ ET EJVS DEPENDENTIAS *ſinemus illa gaudere & frui: & quod manebunt integre cum illa ſine impedimento Noſtro ſucceſſorum noſtrorum & heredum & quorumvis aliorum: & quod illum conſervabimus tuebimur & defenſabimus in hac tranſactione & pacto; in quo ſi inveniatur aliquis error aut defectus, ſuppleri volumus & emendari ſupra dicta Noſtra Cæſarea & plenaria poteſtate, non obſtantibus quibuſvis mandatis, conſuetudinibus, uſibus, aut exemptionibus, in contrarium; quibus omnibus in hoc caſu volumus*

esse derogatum. Et idcirco omnibus & quibuscumq; Electoribus, Principibus, Ecclesiasticis & Secularibus, Comitibus, Baronibus, Militibus, Nobilibus, Capitaneis, & aliis Officialibus, Praefectis Civitatum & Oppidorum, Judicibus & Justitiis, praesertim vero Judici Nostro & Assessoribus Camerae nostrae Imperialis, Rotvvilensis, & aliis omnibus Judicibus, Justitiis, Consiliariis, Burgensibus, Communitatibus, aliisque Nostris & Imperii fidelibus subditis, cujuscumque status qualitatis conditionis existant, serio injungimus, ne dicto DUCI ANTONIO, ejus heredibus, aut eorum subditis, neq; etiam DUCATUI LOTHARINGIÆ, CUM EJUS DEPENDENTIIS ullum impedimentum adferant in ista transactione & pacto, neq; in hac Nostra illiq confirmatione; quin imo illos tueantur & defendant ex Nostra & Imperii parte, sinendo illos in sua fruitione consueta, absq; ulla re in contrarium attentata nec attentari permissa: neq; Noster Camerae Procurator Generalis Caesareus, nec aliq, in rebus contentis in praedicto pacto lites movere possit contra dictum DUCEM ANTONIUM, ejus heredes, & eorũ subditos, & Ducatum Lotha-

Lotharingiæ, neque procedere, aut actum ullum contra illos formare in judicio aut extra, neque gravare, aut molestiam illis quovis modo inferre. Quia talis est expressa voluntas Nostra, harum testimonio litterarum manu Nostra propria subscriptarum, & sigillo Nostro Imperiali munitarum. Actum in Nostra & Imperiali Civitate Spirensi XXIIX die mensis Julii anni MDXLIII *Regnorum nostrorum XXIIX.*

Hucusque Translatio. Sequitur jam Investituræ formula. *Rudolphus SECUNDUS divina favente clementia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Schlavoniæ &c. Rex; Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ; Marchio Moraviæ; Dux Luxemburgiæ, ac Superioris & Inferioris Silesiæ, Wirtembergæ, & Teckæ; Princeps Sueviæ; Comes Habspurgi, Tyrolis, Ferretis, Kiburgi & Goritiæ; Landgravius Alsatiæ, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviæ ac Superioris & Inferioris Lusatiæ; Dominus Marchiæ Schlavonicæ, Portus Naonis & Salinarum, &c. Ad perpetuam rei memoriam Recognoscimus*

mus & notum facimus tenore præsentium universis, quod cum Nobis Illustris HENRICVS DVX LOTHARINGIÆ ET BARRI, *Marchio Pontismontis Comes Provinciæ Vaudemontis & Albimontis, consanguineus &* PRINCEPS NOSTER *charissimus, per Magnificum* FIDELEM *Nobis dilectum Elisæum ab Haraucort, Gubernatorem* Nanceianum, *Consiliarium & Oratorem suum, ad* Nos *ablegatum, demisse* Nobis *exponi curavit, patrem quondam suum Illustrem* CAROLVM, LOTHARINGIÆ ET BARRI DVCEM, *Marchionatum* PONTIS MONTENSEM, *Comitatum de Blankenberg, sive* ALBIMONTIS BELLISTHEIN & CLARIMONTIS, *Marchionatum* HATTONIS CASTRI, *cum universis & singulis illorum pertinentiis, item Advocatiam Civitatis in Tolleia, & Monasterii in Rumelsberg Diœcesis Tullensis, aliaque nonnulla jura à sacro Romano Imperio in Feudum recognoviſſe, deque illis omnibus & singulis à Serenissimo & Potentissimo quondam Principe Maximiliano Secundo Electo Romanorum Imperatore, Augustæ memoriæ, Domino & genitore*

nostro

noſtro obſervantiſſimo legitime INVESTITUM fuiſſe, ac: ceſſarias deſuper & opportunas inveſtituræ litteras de data anni MD LXVII impetraſſe, quarum nobis exemplum in authentica & fide digna forma fuit exhibitum, earundemq; contenta hic pro inſertis haberi voluimus: nunc porro prænominato ILLUSTRI quondam CAROLO patre ſuo vita functo, ſuppliciter nos rogarit, ut ipſum de prædictis caſtris, terris, locis, juribus, omnibusque & ſingulis eorum pertinentiis, ad ſe tanquam primogenitum illius filium & heredem devolutis, quemadmodum Illuſtris quondam CAROLUS LOTHARINGIÆ ET BARRI DUX ea omnia tenuit & poſſedit, ipſeque Illuſtris HENRICUS jam nunc tenet & poſſidet, clementer inveſtire, atque REGALIA hujuſmodi caſtrorum & terrarum auctoritate noſtra Cæſarea ipſi benigne concedere dignaremur. Nos ſane perpendentes fidelia atque utilia obſequia non minus ab ipſomet Illuſtri HENRICO LOTHARINGIÆ ET BARRI DUCE, quam illius Majoribus Nobis ac ſacro Romano Imperio, totique Reipublicæ Chriſtianæ, ſæpe hactenus ſtrenue fortiterq; præ-

ſtita, quæq; etiamnum indies non ſine magna heroicæ virtutis à majoribus ſuis velut per manus ſibi tradita commendatione præſtat, ac in poſterum non minori cura atque ſtudio præſtiturum eſſe confidimus, humilibus ejuſmodi precibus ipſius clementer annuendum duxerimus, uti vigore præſentis Noſtri Diplomatis annuimq. Ac proinde ex certa Noſtra ſcientia, animo bene deliberato, ſano ac maturo accedente conſilio, & de Cæſareæ poteſtatis Noſtræ plenitudine, ac aliàs omni meliori modo, via, jure & forma, quibus validius & efficacius fieri poteſt & debet, eundem Illuſtrem PRINCIPEM & conſanguineum NOSTRUM HENRICUM LOTHARINGIÆ ET BARRI DUCEM, de prædictis caſtris terris & locis, ac nominatim de Marchionatu Pontis-Montis & de Comitatu Blanckenberg, ſeu ALBI-MONTIS BELLISTHEIN et CLARIMONTIS, item de Marchionatu HATTONIS CASTRI, cum omnibus & ſingulis eorum honoribus, homagiis, gratiis, juribus, libertatibus, ac pertinentiis univerſis, item de Advocatia Civitatis in Tolleia & Monaſterii in RUMELSPERG, Diœceſis Tullenſis, & aliis certis

tis juribus in dicto Monaſterio ei competentibus, item de conductu in terris & aquis partium ſuarum, ac villa YVE, cum MONETA quam in jam dicta villa poteſt cudi facere, una cum jure quod ipſe Dux prætendit antiquitus ad ſe ſpectare, & ad prædeceſſores ſuos ſpectaſſe; nempe quod quicumq; in terra inter Rhenum & Moſam DUELLARE voluerit, quod hujuſmodi DVELLA coram eo fieri debeant & non alibi conſummari, & quod filii Clericorum, qui in terris ſuis naſcuntur, ad ipſum debeant pertinere, clementer INVESTIVIMUS & in Feudum conceſſimus, ac tenore præſentium INVESTIVIMUS & in Feudum concedimus. Recepta tamen prius à ſupra nominato ipſius Ducis Conſiliario ac Legitimo Procuratore ſufficienti ad id mandato inſtructo, magnifico, FIDELI, Nobis dilecto, Eliſæo ab Haraucourt Gubernatore Nanceyano, in prædicti Ducis animam debito & conſueto fidelitatis, ſubjectionis & obedientiæ juramento: reſervato Nobis quoque & Imperio Sacro ratione Feudi HATTONIS CASTRI jure proprietatis directi dominii ac reſortus; & ſimiliter quo ad reliqua ſupra dicta bona & jura, aliis etiam qui-

buſcumque Noſtris ac Sacri Imperii ac quorumlibet juribus ſemper ſalvis. Quocirca mandamus univerſis ac ſingulis Principibus Eccleſiaſticis & Secularibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Militibus, Nobilibus, Clientibus Capitaneis, Magiſtratibus, Communitatibus, Rectoribus, & locum tenentibus eorundem, ac ceteris Noſtris & Sacri Imperii ſubditis & fidelibus, cujuſcumq; dignitatis, praeminentiæ, ſtatus, gradus, ordinis & conditionis exiſtant: ut pradictum Illuſtrem DUCEM HENRICUM in hac Noſtra infeudatione conceſſione & gratia non impediant, nec perturbent, ſed illis libere uti frui & gaudere permittant, & contrarium non faciant, nec fieri procurent quovis modo: quatenus Noſtram & Imperii Sacri indignationem gravisſimam, & pœnam quadraginta marcarum auri puri, pro una dimidia fiſco Noſtro Imperiali, & pro altera dimidia injuriam paſſi vel paſſorum uſibus irremiſſibiliter applicandam, toties quoties contra factum fuerit, incurrere formidant; harum teſtimonio litterarum manu Noſtra ſubſcriptarum, & ſigilli Noſtri Cæſarei appenſione munitarum. Datum

in

in arce noſtra Regia Pragæ die nona menſis Septembris, anno milleſimo ſexcenteſimo nono, Regnorum noſtrorum Romani trigeſimo quarto, Hungarici trigeſimo ſeptimo, & Bohemici itidem trigeſimo quarto.

CAPUT XXIIX.

Quas partes Lotharingici Regni Hiſpaniæ Rex poſſidet, eas hodieq; finibus Imperii comprehendi Fœderatas autem ſeptem Belgico Germanicas provincias in plenam libertatem eſſe aſſertas.

REſtat ut de iis quæ in Lotharingico Regno Reges Hiſpaniæ obtinuerunt, nunc diſſeramus. Quoniam vero illorum imperium etiam cis Rhenum in ea, quæ proprie dicti Germanici Regni quondam fuere partes habitæ, ſeſe extendit, cujuſmodi eſt Hollandia & Selandia ex parte, Friſia, Geldria, Tranſiſulania, Trajectenſis & Groningenſis ditio, ipſa vicinia & par omnium conditio nos invitat, ut ſimul de iis quoque agamus.

ATQVE iſta quidem ſine diſcrimine omnia ad tempora usque Friderici II Cæſaris ab Henrici Aucupis ætate in Imperii fuiſſe obſequio,

non eſt forte quod dubitemus. Etiam multo poſt, ſaltim donec ad Burgundicæ familiæ Principes iſthæc devenerunt, omnia Imperii fuiſſe habita membra, pene vacat controverſia. HANNONES tamen & HOLLANDI, jamdiu nonnihil turbavere. Nec adeo pridem Hollandorum patrocinium ſuſcepit in aureo pleraque libello de Antiquitate Reipubl. Batavicæ Hugo Grotius cap. v, levioribus tamen argumentis quam exigit rei dignitas. Controverſia orta inter Brabantinos & Hollandos, Carolo V Cæſare dixiſſe hos, *ſe & Comites ſuos ſummam poteſtatem nulli quicquam debentem, & omnis generis juriſdictionem habere antiquitus, ex quo Didericus primus terram nulli regno obnoxiam, barbarorum ereptam manu recuperaſſet: Eoſdem Comites ab omni ævo pari poteſtate fuiſſe in Comitatu ſuo qua eſſent Imperatores in Germania aut Italiâ, neque ullo obſtrictos feudi vinculo: multo minus Imperii Germanici leges unquam in Hollandia publicatas, aut ulla in parte iis ipſis legibus obtemperatum: Sed neque cauſſas aut Comitum aut Ordinum à Germanico ſenatu unquam dijudi-*

dijudicatas. Hæc inquam ab iis dicta non negaverim. Dixerit etiam Philippus Leidius, *Comitem Hollandiæ Imperatorem esse in sua ditione*. Indubitatis tamen monumentis facile hæc possunt falsi convinci.

Non tangam nunc fabulas illas de Diderico ejusque proximis successoribus: ipse Wilhelmus Comes, qui Cæsaream dignitatem indeptus est, ejusque posteri saltim ad Burgundos usque, Imperio se obnoxios ultro agnovere & professi sunt. Diserte Joannes de Beka in Chronico Episcoporum Ultrajectinorum testatur, Wilhelmum in ipsa formula juramenti militaris hisce verbis usum: *Ego Wilhelmus Hollandiensis militiæ Princeps, sacrique Imperii vasallus liber.* Idem Beka in vita Theoderici secundi Episcopi expresse scribit de Wilhelmo I Comite: *Wilhelmus Comes post obitum Adæ neptis suæ Comitatum Hollandiæ de manu Friderici Cæsaris* (is erat primus id nominis Barbarossa dictus) *in feudum accepit.* Erat Ada illa primæ stirpis Comitum quasi ultima, nec sine controversia reipublicæ præfuit, etsi maritum sibi accepisset Comitem

mitem Loſſenſem, quod ſcilicet ſequior ſexus à regimine tum arceretur. Guilielmus itaque primus Adæ patruus quaſi novæ ſtirpis auctor Cæſaris beneficio dignitatem illam impetravit. Fuit autem ille Guilhelmus alterius Guilhelmi Romani Cæſaris avus, Etiam vero hæc ſtirps in maſcula prole extincta eſt, cum Joanne Comite id nominis primo. Ac proinde etſi Hollandiam tum occupaſſet Joannes Hannonius filius Adelheidis ſororis Wilhelmi Regis Romani, Imperio tamen deberi illam cenſuit Albertus Cæſar, nec quievit controverſia, donec Joannes ille Hannonius à Cæſare feudo Comitatus inveſtiretur. Ea de re ita ſcribit Beka in vita Wilhelmi XLI Epiſcopi. *Joannes de Renes devictus transfugit ad Albertum Romanorum Regem pro ſubſidio, aſſerens, quod Comitatus Hollandiæ poſt obitum Domicelli Joannis Romano vacaret Imperio. Albertus ergo Rex deſcendens ad Hollandiam, deſtinavit hujuſmodi literas per univerſam Provinciam: Noverint univerſi, quod Albertus Rom. Rex invictus vacantem Hollandiæ Principatum Romano potenter incorporabit Imperio, quem Carolus*

rolus Rex Theodorico Comiti donavit in feudo. Igitur Albertus Rex Anno Domini MCCC descendit usque Noviomagium, ad subjugandum Comitatum Hollandiæ: adducens secum Moguntinensem, Treverensem & Colonienſem Archiepiſcopos, cum pleriſque primatibus Regni Alemaniæ. Econtra vero Joannes Comes armipotenter advenit in Bonſvverd, ubi metatis caſtris ſuper alveum Wale, aſſidue cœpit inveſtigare, qualiter ad expugnandum Regis exercitum magis commode poſſet pertranſire. Sed ecce Rex multitudinem vexillorum, pulchritudinem caſtrorum, & fortitudinem armigerorum Hollandienſis exercitus à cacumine turris procul intuens, & ſe deluſum à Zelandis æſtimans, retroceſſit ad Cranenburgiam, ut altera die repatriaret in Auſtriam. Archiepiſcopus vero Colonienſis pro Regis honore conſervando pacem extunc elaborare ſtuduit, qui tandem ſub hac forma compoſitionis arbitrium ſuum edidit: quatenus ipſe Domino Regi fidelitatis præſtaret homagium; quo facto, primates extemplo reverſi ſunt ad propria.

Ad hunc Bekæ locum Arnoldus Buchelius

Batavus, vir ingenuus & antiqvitatum patriæ ſuæ ſi quis alius peritiſſimus, hæc verba annotavit edition. Tltrajectinæ pag. 204: *Hic ſi jure diſceptandum foret, Imperatoris cauſſa prævaleret. Wilhelmus enim primus hunc Comitatum à Friderico Imperatore in feudum accepit, teſte Beka in ſuperioribus: ſicut poſtea Margarita à Ludovico IV Imperatore. Sed cum ipſe Imperator parum valeret, & Comitatus poſſeſſores loci commoditate gauderent, Imperatorium ſimul ac Epiſcopale jus paulatim evanuit. Verum hæc brevibus notis includi non poſſunt, & dabitur forſan, ſi Deus mihi vitam prorogaverit, alias commodior dicendi locus.* Hæc ille, candide & prout decet ſcriptorem vera profeſſum: nec tamen forte quæ promiſit unquam præſtitit, huic ipſi Bekæ editioni immortuus. Meminerunt vero illius Cæſareæ expeditionis etiam Annales Colmarienſes, Albertus Argentinenſis, & Tritthemius in Chronico Hirſaugienſi: ſed in teſtimonium verba illorum huc adducere non eſt pretium operæ.

Stirpi huic Hannonicæ etiam deficientibus

bus maſculis in nepote Wilhelmo, quid contigerit, iterum non alio quam Beka teſte narrabimus. Cui tuto ſane licet credere, qvvm illo ipſo tempore vixerit Canonicus Vltrajectinæ Eccleſiæ, & Hollandiæ Principi opus ſuum inſcripſerit. *Ludovicus*, inquit, *Imperator audita jam nece Wilhelmi Comitis, pro tribunali ſedens in ornamentis Imperialibus, exqniſivit æquirectam juſtitiam à plariſque Romani Regni Principibus. Quorum dictante ſententia, decretum eſt, quod Hollandiæ principatus Romano vacet Imperio, pro eo, quod Wilhelmus Comes absque liberis diſceſſit à ſeculo. Quem extunc Principatum idem Cæſar donavit Imperatrici Margaritæ ſuæ conjugi, quæ germana fuit eidem Wilhelmo Comiti. His itaque geſtis, eadem Imperatrix apparatu pulcherrimo mox ad Hollandiam deſcendit, fidelitatem cunctis incolis juravit, homagium de vaſallis ſuis accepit, libertates & gratias omnibus ampliavit, benevolas treugas cum Trajectenſibus fecit, & in Bavariam exinde rediens, Comitatus Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Freſiæ gubernandos Wilhelmo Duci Palatino ſuo*

filio commendavit. Hæc Beka. Imo in hisce verbis finit ille Chronicon suum: quod & Trithemius notavit, & observatum fuit in manuscripto Suffridi Petri, ut fatetur Furmerius, & in manuscripto codice Bibliothecæ nostræ Juliæ nos itidem observavimus.

Quin hactenus itaque saltim Comitiva dignitas in clientelari jure Imperii fuerit, non est dubitandum. Aliquamdiu post etiam integrum mansisse hoc jus ad Burgundicos usque, docet nos Historia Jacobæ, quæ patre Guilhelmo defuncto rempublicam hereditario quasi jure conata est arripere. Adducemus hoc loco tantum illa quæ ipse Petrus Scriverius, parum æqvus Imperii jurium arbiter, annotavit ad Grotii illum libellum pag. 131 editionis Leidensis. *Cum anno* MCCCC XIIX. *Joannis Bavarus, electus Leodiensis, sed sacerdotio initiari nolens, Joannem Brabantiæ Ducem, maritum Jacobæ, Hollandia cæterisque uxoris opibus potiri fremeret, ducta Elisabetha Ducis noverca, & fœdere, cum Sigismundo Imperatore inito, Hollandiam Zelandiam*

landiam ac Hannoniam beneficiario jure ab eo possidendas accepit: quasi ad Imperium, mortuo Gulielmo Comite sine mascula prole, devolutas. Et tum pariter interdicta Joanni Brabanto earundem regionum administratio, datis literis Constantiæ, XXIX Martii. Quarum literarum munimini fisus Bavarus, cum jam Hollandiæ Zelandiæ ac Hannoniæ oppida sollicitaret, hoc responsum tulit: Regiones has neque Feudum Imperii esse, nec ad mares solos devolvi; cum certissimo experimento constet, Valtrudem Carolomanni Austrasiæ Principis neptem, Richildim quoque Comitatum Hannoniæ: Adam ac Margaretam Comitatum Hollandiæ, maritis dotales attulisse, &c. quæ refert Petrus Divæus rerum Brabanticarum lib. XIIX. quem suadeo, legas.

Hæc omnia Scriverius: is enim est notarum illarum auctor. Joannes Dinterus l. 6 cap. 159. ab Hannoniis scribit anno MCDIIX ita responsum Joanni illi Bavaro: *Se multum admirari, quod Romanorum Rex prætendebat aliquod jus habere ad terras Hollandiæ & Zelandiæ, attento quod ipsi viderunt antiquas literas*

per quas Ludovicus IV tunc Romanorum Rex, *recognovit, quod in dictis terris Hollandiæ ac Zelandiæ nullum jus sibi competiit, quam solum homagium. Viderunt etiam sub Bulla aurea, alias literas ejusdem Ludovici IV tunc* Romanorum *Imperatoris, per quas de suorum Principum consensu supradictas literas confirmavit.* Cæterum hæc ita tum affirmata esse, non quidem negaverim : quam falso autem & quanta cum Imperii injuria ita affirmata hæc sint, non obscurum amplius est ex iis quæ in medium attulimus. Bene tamen, quod etiam tunc fassi sint omnes, & extra controversiam fuerit positum, saltim HOMINII nexu Hollandiæ Comites hactenus Imperio fuisse obnoxios : id quod ad tuendos Imperii fines nobis in præsens sufficit.

Non latuit hæc antiquorum Comitum clientela Grotium : alium itaque libertati æternæ quærens colorem, scribit : *Quod si qui Comitum adducti necessitate temporum aut propriis de causis Imperatoribus obnoxii, eorum patrocinium invocaverunt, id tamen ipsum, præcipue Ordinibus in factum non consentientibus, nec*

nec reipubl. nec posterorum Principum jus deterius potuit reddere. At vero Ordines unquam hactenus dissensisse, nullo diserto indicio quisquam probaverit: ne nunc dicam Ordinum consensu ad talia olim non fuisse opus. Sed & audivimus, per aliquot secula Comitatum perpetuo feudi nexu fuisse Imperio obstrictum. Utut igitur fortassis aliquando in illo nexu non fuisset (quod tamen itidem ostendi non potest) saltim à Friderici Barbarossæ ævo libertate illa perdita, jus clientelare Imperio accrevisset.

Falsum proinde est, quod dixerat secutus alios Grotius, Comitivam Hollandiæ dignitatem nunquam feudi vinculo Imperatoribus parüisse. Comitum porro causas à Senatu Imperii ac Cæsare non fuisse dijudicatas, itidem falso asseri à Grotio, ex ipso Beka jam intelleximus. Privilegia Brabantinorum non esse promulgata aut publicata in Hollandia, non arguit Hollandiam Imperii legibus non teneri: nec enim privilegia solent passim promulgari. Nec quod Philippus Leidius dixit, facit ad probandam omnimodam libertatem: solet enim hoc

hoc pronunciari de omnibus Imperii Principibus, quibus Regalia potiſſima à Cæſaribus conceſſa ſunt.

Veriora ſunt quæ ſubjungit Grotius: *Burgundos & Auſtriacos principes, quorum certior memoria eſt, compertum ſatis habemus, Cæſaribus fidem pro Hollandia non dediſſe. Legibus autem judiciisque Cæſarum & Imperii, quod præcipuum eſt, ſubjectam non eſſe Hollandiam, Germani etiam ipſi confitentur.* Ita ſcilicet eſt. Primi Burgundi Principes non de Hollandia, non de aliis provinciis per Lotharingicum regnum longe lateque occupatis, fidem Cæſaribus juraverunt, ingente Imperii jurium diſpendio. Sed & legibus ac judiciis Imperii, communibus quidem, una cum aliis Hollandia etiam ſoluta eſt. Forte tamen non ante tranſactionem cum Carolo V initam: de qua paulo poſt. At vero non debuiſſet Grotius præterire, quod ipſi Burgundi & Auſtriaci Principes faſi ſemper ſint ultro, Hollandiam cum Zelandia non minus ac reliqua illa Imperii eſſe membra, atque adeo Imperii finibus incluſa, etſi magnam libertatem

tem conſeqvuta. Vt proinde nequaquam audiendi ſint qui Hollandiam & Zetandiam antiqvuitus jam extra Imperii limites fuiſſe poſitam jactitant, & vulgo perſvadere anniſ tuntur.

Eſt autem par & HANNONIÆ ratio. Nam refert quidem Dinterus, eo quem ſupra laudavimus loco, ab Hannoniis Joanni Bavaro anno 1408 reſponſum eſſe, *quod Romanorum Regi ſeu Imperatori in terra Hannonienſi nullum jus penitus competit, nec unquam competiit: quamvis verum ſit quod in Romanorum Imperio eſt ſituata.* Vulgo etiam jactitant illi Hannones: *Hannoniæ Dominus Deus & Sol.* Verum ipſa vocum abſurditas illos ineptiarum convincit. Vtique enim addicte ſemper coluerunt hactenus ſuos Principes: præter Deum itaque & Solem ſaltim Principes ſuos Dominos agnoſcunt. Jam ſi Hannonia eſt intra fines Romanorum Imperii, ut ipſi fatentur, utique ſaltim aliquid juris in Hannoniam competit Cæſari capiti Romani Imperii. Non difficile vero eſſet ex monumentis omnis ævi deducere perpetuum jus clien-

telare Imperii in Principes Hannonienſes non minus ac modo in Hollandiæ Comites id demonſtravimus. ſi opus foret. Verum ſatis eſt inſtituto noſtro, quod ipſi hodieque Reges Hiſpaniæ, Hannoniæ perinde atque aliarum provinciarum nomine Imperio ſeſe obſtrictos fateantur: ceu mox patebit.

IN univerſum igitur licet pronunciare id quod ante profeſſi ſumus, omnes illas Belgicas provincias quæ in patrimonium Hiſpaniæ Regum denique pervenere, ſaltim donec Burgundos Principes acceperunt, in obſequio fuiſſe Imperii. Quamvis vero hi potentia ſua freti Imperii jura multum debilitaverint, ſolito majore ſibi libertate per vim parta: à Cæſaribus tamen & Imperii Ordinibus nihil eſt jurium Burgundis remiſſum, quin imo hi in modum aliorum Principum ad Comitia Imperii eos vocavere, & Carolum Audacem turbantem res Imperii non dubitaverunt proſcribere. Sed & Philippus quem Bonum ſui cognominaverunt, vocatus ad aliquot Comitia Imperialia, aliis ipſe interfuit, ad alia miſit Legatos. Carolus à Cæſare petiit ſe Regem

gem Belgii declarari; non facturus, ſi exiſtimaſſet Cæſari & Imperio regiones illas obnoxias non eſſe: quo erat elato animo. Quod Auſtriacos Principes attinet, usque adeo illi agnoverunt Imperii jura, ut Maximilianus Cæſar ſtudioſe id egerit, quo omnes illę regiones uno Burgundici circuli (ut loqvuntur) titulo in corpus Imperii cooptarentur, conſtituta certa ſumma oneris in publicum conferendi, etſi vivo Cæſare non plene hoc omne fuerit conſtitutum. Non enim ex vero ſed quodam ex odio potius, cum defuncto Maximiliano de ſucceſſore Cæſaris deliberaretur, dixit Trevirenſis Elector id quod apud Sleidanum legitur: *Cur autem ad nos magnopere Belgium pertinere putemus non video. Sunt quidem nobis vicini, ſed ſocietatem nobiſcum aut fœdus nullum habent, nec Imperii leges ad ſe quidquam pertinere ducunt, nec ad publicos uſus quicquam contribuunt, non magis quam Britanni vel Scoti.* Ex affectu hæc inquam profluxerunt. Certum vero eſt, Carolo etiam Cæſare *nomine et ex parte Domus Burgundicæ* (quatenus Belgis ſcil. illa imperabat) *ordinatas et ob-*

latas esse personas tam ad Regimen Imperii quam ad Cameram Imperialem, quibus interdum vel per Carolum ipsum vel per ipsius majores subsidium et tributa sicut aliis Statibus imperata fuerunt, ut in pluribus recessibus et registris Imperii invenitur: quod Ordines Imperii, teste Carolo ipso, affirmavere, & bona profecto fide.

Quamvis porro Cæsare Carolo, plus solito libertatis indultum sit ab Imperio Belgicis illis provinciis, nec ita tamen plane sui iuris factæ. Id haud potest rectius disci, quam ex Tabulis pacti inter Carolum Cæsarem & Imperii Ordines initi, anno seculi superioris post quadragesimum octavo. Et vero sunt illæ omnium superstitum hodie Imperii jurium unicum fundamentum. Eoque ut ratio finium tanto rectius sibi constet, inseremus nunc illas hoc loco, quamvis prolixiores possint videri, quæ huc debeant transferri. Verba illarum in hunc sese habent modum.

I. Nos CAROLUS Quintus, Divina clementia Romanorum Imperator, semper Augustus; Rex Germaniæ, Castellæ, Legionis, utriusque

usque Siciliæ, Jerusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Navarræ, Granatæ, Toleti, Valenciæ, Gallitiæ, Majoricarum, Hispalis, Sardiniæ, Cordubæ, Corsicæ, Giennis, Algarbiæ, Algeziriæ, Gibraltar, Insularum Canariæ, et Indiarum, ac terræ firmæ maris Oceani; Archidux Austriæ; Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Limburgi, Luxemburgi, Geldriæ, Calabriæ, Athenarum, Neopatriæ, Wirtenbergæ, etc. Comes Habsburgi, Flandriæ, Tirolis, Goritiæ, Barcinonis, Artesiæ, Burgundiæ, Comes Palatinus, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Ferretis, Kiburgi, Namurci, Rosilionis, Carinthaniæ et Zutphaniæ: Lantgravius Alsatiæ: Marchio Burgoviæ Oristani, Gotziani, et Sacri Imperii; Princeps Suevię, Cataloniæ, Asturiæ, etc. Dominus Frisiæ, Marchiæ Slavonicæ, Portus Naonis, Biscaiæ, Molinæ, Salinarum, Tripolis et Mechliniæ, etc.

II. Notum *facimus universis, in præsentibus comitiis Imperialibus, habitis in Civitate hac Augustana, inter cætera urgentia S. R. I. negotia, significata nobis fuisse, scriptoque exhibita à à Principibus Electoribus atq; communibus Sta-*

tibus ac Deputatis absentium, ea quæ à Consiliariis Circulorum circa negotium moderationis taxæ in ultimis Comitiis Imperialibus Wormatiæ habitis discussa actaq; sunt; atque inter alia mentionem in iis fieri, celeberrimæ felicissimæq; recordationis Imperatorem Maximilianum, quondam Avum nostrum, instituisse Circulum Burgundiæ, eumque cæteris dicti S.R.J. Circulis inseruisse, eumq; sua taxa, quæ tunc definita et constituta fuit, inscribi curasse (prout hodieq; in Registris dicti S.R.J. reperitur) atque etiam nomine Provinciarum nostrarum Inferiorum atque Burgundiæ, consenserit certam taxam imponi iis, quæ à dicto S.R.I. dependent, atque ad illud spectare debent; quemadmodum id fusius declararunt atque diductius explicarunt.

III. Item tempore felicissimæ recordationis Friderici, quondam Imperatoris, Philippum Ducem Burgundiæ, tanquam Principem Imperii, convocatum esse ad aliquot Comitia Imperialia, ad quorum una miserit suum Cancellarium, in aliis ipse personaliter comparuerit. Praterea nomine & ex parte dictæ Domus Burgundicæ ordinatas & oblatas esse personas, tam ad Regimen

gimen dicti Imperii, quam ad Cameram Imperialem, quibus interdum vel per Nos, vel per Majores noſtros ſubſidium & contributionem, ſicut aliis Statibus, imperata fuerint, ut in pluribus receſſibus & regiſtris dicti Imperii invenitur. Propterea ſupplicare dictos Status, ut dictum Circulum Burgundicum, cum ſubſidiis & contributionibus S. R. I. dari ſolitis, in ſuo ſtatu tanquam MEMBRUM dicti Imperii benigne velimus relinquere.

IV. Praterea, cum Ducatus Geldria, cum Comitatu Zutphania, plane ab Imperio dependeant, cumque iidem in aliquibus regiſtris contributionum dicti Imperii inveniantur, Nobis placeat clementer eis concedere, ut in tales contributiones ipſi conſentiant.

V. Similiter faciamus cum Statibus Vltrajectenſis patria; ut, quoniam ea ſine contradictione ad dictum S. R. I. ſpectat, ab eoque ex antiquo dependet, ſolvant ultimam exactionem Imperii contra Turcam: item ut ſolvant communem pecuniam, & participent aliis contributionibus dicti Imperii, quandoquidem dua ha provincia, Geldria & Ultrajectum, comprehendantur in

Circulo

Circulo Weſtphaliæ; prout hæc omnia Nobis repræſentata ſunt cum ampliori allegatione pluriũ rationum.

VI. Sed contra, neque aſſentimur, neque aſſentiri poſſumus iis, quæ per communes Status dicto modo Nobis propoſita ſunt: ac potius curavimus eis claram dari informationem Status dictarum noſtrarum Provinciarum Belgicarum & Burgundiæ: & inter cætera, non poſſe oſtendi aut probari, fuiſſe unquam ex parte Provinciarum patrimonialium Belgicarum aut Burgundiæ datas ullas contributiones; quinimo illas ab omni tempore tum à dictis contributionibus, tum à conſtitutionibus ordinationibus juriſdictione & proceſſibus dicti Imperii exemptas fuiſſe; dictumque Circulum Burgundicum ad exitum perductum non fuiſſe.

VII. Et quamvis dictus Philippus Burgundiæ Dux, tempore dicti Friderici Imperatoris, Legatos ſuos ad comitia Imperialia miſerit; ac ipſemet in aliis quibuſdam comitiis comparuerit: id tamen factum eſſe ab eo voluntate libera non autem ex obligatione aut debito ſeu munere; ac potius ut ſatisfaceret ſolemni voto ſubveniendi

Provin-

Provinciis Christianorum contra fidei nostræ hostem, amissa antiqua & Imperiali Civitate ac residentia Constantinopolitana; atque etiam ut capita nationis Germanicæ incitaret ad subsidium aliquod notabile pro recuperanda dicta Civitate Constantinopolitana, liberandisque bonis Christianis Græcæ nationis; atque hac in caussa sese quanta maxima fieri potuit diligentia usum, prout hæc aliaq; huc spectantia si opus foret, demonstrari possent.

IIX. Et quoad Ducatum Gelriæ jam Nos ostendisse Statibus communibus, agnoscere Nos eum esse Imperii, & priusquam eum haud itapridem ad obedientiam nostram reduxissemus, Nos eum in feudum accepisse ab Avo nostro bonæ memoriæ Maximiliano Imperatore. Verum quoad contributionem à dictis Statibus dicti Ducatus Gelriæ, petitione communium Statuum Imperii scripto alias ipsis facta, solvendam, Nos declarasse, ejusmodi contributiones nunquam antehac ab iis fuisse petitas, & multo minus solutas: contra fuisse eos semper exemptos, nullam unquam ea de caussa molestiam passos; rogantes, quandoquidem se nobis ea conditione

subdidiſſent, ut eorum libertatem & immunitatem conſervaremus; ſineremuſq; eos pacifice in poſſeſſione earumdem permanere.

IX. Idem Nobis ex parte provinciæ Ultrajectenſis ſignificatum eſt; præſertim, nullum unquam ſubſidium, quo tempore Epiſcopi temporale dominium habebant, ab iis petitum, aut ſaltem acceptum, & juxta ſua privilegia & veteres conſuetudines ſe ad hoc minime teneri.

X. Et quamvis reperiretur, Ducatum Geldriæ cum Provincia Ultrajectenſi fuiſſe in Circulo Weſtphaliæ comprehenſum, iidemque Ducatus & Provinciæ recenſeantur in contributionibus & matriculis Imperii, non ideo tamen ſequitur, teneri & obligari ad ſolvendas dictas contributiones; quandoquidem tales Circuli initio tantum excogitati ſunt ad perſonas Cameræ Imperiali nominandas & præſentandas, Imperiumq; nunquam fuiſſe in poſſeſſione aut uſu cognoſcendi rem qualemcunque aut nomen dicti Circuli.

XI. Ac præter hæc, dictas Provincias patrimoniales ab omni antiquitate fuiſſe liberas & exemptas à juriſdictione Imperii, ita ut illæ non minus quam cæteræ noſtræ Provinciæ Belgicæ, in

in ſuis neceſſitatibus & indigentia nunquam, uſq; in præſens, protectionem, tuitionem, aut auxilium ullum à dicto S. R. I. habuerint, quemadmodum rationabiliter habent alii Imperii Status.

XII. Vnde concludi facile poteſt, dictas noſtras Provincias non teneri ſuſcipere in ſe, aut ſolvere ullas contributiones Imperii, & ſecundum æquitatem in antiquis libertatibus & exemptionibus relinquendas eſſe.

XIII. Nihilominus pro ſingulari Noſtro affectu erga S. R. Imperium nationis hujus Germanicæ, & quia mens Noſtra nunquam fuit rem ullam ipſi adimere, at potius idipſum augere atque amplificare; illis ſignificavimus, ad fovendum cum iis amicitiæ bonæq; vicinitatis commercium, Nos contentos fore, ut omnes Provinciæ noſtræ patrimoniales, ſimul cum Ducatu Gelriæ, Comitatu Zutphaniæ, & Temporalitate Ultrajectina, cæteriſque eo ſpectantibus Vaſallis & Dominiis dictarum Provinciarum, quemadmodum jam à Nobis poſſidentur, omnes conjunctim Sub uno Circulo comprehendantur, aliquamq; pecuniæ ſummam contribuant; tantam nimirum, quanta eſſe poteſt contributio duorum

Principum Electorum, at ne ultra hanc onerentur: & ut vicissim suscipiantur in protectionem, tutelam, conservationemq; S.R. Imperii, dummodo ipsæ in rebus aliis maneant in omnibus suis Libertatibus, Juribus, appellationum & jurisdictionis Exemptionibus.

XIV. Super qua ita fundata informatione, & clementibus oblationibus, Electores, Principes, & communes Status, etiam Consiliarii & Deputati absentium, ulteriores conferentias Nobiscum iniverunt: & post varia utrimque scripta, informationes, tractatus, Nobiscum sub conditionibus modisq; sequentibus concordarunt, capitularunt, transegerunt, Nosq; cum illis in virtute præsentium harum litterarum, meliori & validiori forma, modoque, quo fieri jure aut consuetudine posset, concordamus, capitulamus, & transigimus.

XV. Nimirum Nos veros hereditarios & supremos Dominos dictarum nostrarum Provinciarum patrimonialium Belgicarum, pro Nobis, nostris heredibus & successoribus, simul dictæ nostræ provinciæ patrimoniales Belgicæ, nominatim Ducatus Lotharingiæ, Brabantiæ, Lim-

Limburgi, Luxemburgi, Gelriæ; Comitatus Flandriæ, Arteſiæ, Burgundiæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Namurci, Zutphaniæ; Marchionatus Sacri Romani Imperii; Dominia Friſiæ, Ultrajecti, Tranſiſalaniæ, Groningæ, Falcomontis, Dalhemii, Salinis, Mechliniæ & Trajecti, una cum omnibus eorum appendicibus & incorporationibus, mediate & immediate, tam Eccleſiaſticis quam Secularibus, Principatibus, Prælaturis, Dignitatibus, Comitatibus, Baroniis, & Dominiis ad ea pertinentibus, Vaſallis & Appendicibus, futuros impoſterum & ſemper ſub protectione, cuſtodia, conſervatione & auxilio Imperatorum, & Regum Romanorum, & S.R.I. eoſque fruituros Libertatibus & Juribus ejuſdem, & per dictos Imperatores & Reges Romanorum & Status dicti S.R.I. ſemper, ſicut alii Principes, Status & membra ejuſdem Imperii, defendendos, conſervandos fovendos, & fideliter juvandos.

XVI. Item, convocabuntur ad omnes conventus & Comitia Imperialia, ut cum aliis Statibus compareant, aut Deputatos ſuos, ſi eis viſum fuerit, mittant. Dabitur etiam illis, noſtriſque heredibus & ſucceſſoribus vel Nobis, horumque

Deputatis, ſeſſio & ſuffragium nomine dictarum Provinciarum tanquam Archiduci Auſtriæ.

XVII. Viciſſim Noſtro, dictarumq; Provinciarum noſtrarum, ſubditorum & poſterorum eorum conſenſu, debebunt dictæ omnes Provinciæ, cum ad conſervationem & bonum S.R.I. atque etiam ad fovendam pacem & Juſtitiam neceſſarium erit, in omnibus communibus tributis quæ quovis tempore à Statibus communibus Imperii conceſſa decretaq; fuerint, præſtare & contribuere tantum, quanta duorum Principum Electorum contributio eſſe poteſt. Adeo, ut cum Elector unus præſtabit ad contributionem centum florenos; aut cum centum equites & centum pedites mittet, Nos, heredes & ſucceſſores noſtri tenebimur pendere ducentos florenos, & ducentos equites, ducentoſq; pedites ſubmittere; idemq; in magnis & parvis ſubſidiis, augendo minuendoque cum proportione, ſervabitur, Niſi tamen caſu aliquo Nos, aut dictæ noſtræ Provinciæ hereditariæ, ipſi milite indigeremus, aut alias conſultius foret loco militum accipere pecuniam; quæ eo caſu, loco dictorum militum, prout ſubſidium conceſſum magnum parvumque fuerit, ſingulis menſibus perſol-

perſolvetur eo modo, quo Electores pro tempore militem, Capitaneos & Officiarios ſtipendio duplici, aut aliis ſolutionibus caterisq; rebus alent.

XIIX. Tali quoque expreſsá conditione, ut ſi citius ſeriuſve contingeret dictos Status S. R. I. concedere pro majore aut minore ſubſidio, exigi communem aut certam pecuniam; Nos tamen & dicta noſtra Provincia Patrimoniales, earumque ſubditi non teneantur, nec obligati ſint, exigere aut præſtare dictam communem pecuniam; ſed Nos nomine dictarum noſtrarum Provinciarum patrimonialium Inferiorum præſtemus tantum quantum duo Principes Electores Rheni (qui quoque tempore â dictis Statibus denominabuntur (exigent & colligent, cum omnibus ſuis Provinciis ſubditis & adherentibus, atque ad nihil amplius quod ad dictam communem pecuniam ſpectat, per reſtitutionem ullã aut receſſum, verbis clauſulis aut derogationibus, vel in genere, vel in ſpecie, quocunque modo aut quocumq; nomine, ulterius ullatenus tenebimur, ſine conſenſu noſtro dictarumq; noſtrarum Provinciarum; niſi conveniret, generalem expeditionem contra Turcam ſuſcipere. Quo caſu, Nos, dictaq; noſtra

noſtræ Provinciæ tenebuntur præſtare pro ſubſidio noſtro non minus quam tres Electores, qui ſingulis viribus per communes Status Nobis denominabuntur & ſignificabuntur.

XIX. Vicisſim Nos, heredes & ſucceſſores noſtri, & ſupradictæ noſtræ Provinciæ, una cum omnibus Principibus, Prælatis, Comitibus & Vaſallis ad eos pertinentibus, qui hucuſque ſub iis comprehenſi fuerunt, nihilque S.R.I. ſolverunt, proprium Circulum habebunt, dictum, Circulum Provinciarum Patrimonialium Burgundiæ, ſub quo omnes comprehendentur, etiamſi aliqui eorum antehac conſtituti & attributi fuerint aliis quibuſdam Circulis.

XX. Item caſu quo Provinciæ noſtræ patrimoniales Inferiores deeſſent dictæ contributionis ſolutioni, eamve differrent, nec præſtarent, aut ſolverent tempore præfixo, ob fatalem noſtræ ſolutionis & præſtationis defectum; reſpondebunt in Camera Imperiali, ibiq; contra eos, ſicut contra alios Status S.R.I. procedetur, ad cogendum ut ſolvant quod debent: ſed excepto caſu dictæ contributionis, dictæ noſtræ Provinciæ earumque ſubditi, manent omnino in pacifica poſſeſſione omni-

omnium & quarumcumque libertatum ſuarum, jurium, exemptionum, appellationum & juris-dictionum, nullo modo ad contraria coacti: nec gravabuntur aut moleſtabuntur ſubditi aut adhærentes dictarum Provinciarum per mandata, citationes, admisſiones appellationum, & aliorum proceſſuum, omnium aliarum, cujuſcumque ſint nominis, materiarum, nulla excepta, niſi in cauſſa dicta contributionis; eruntque exempti & liberi à dicta juriſdictione noſtra & S. R. I, ſive in prima ſive in ſecunda inſtantia.

XXI. *Item, dicta Provincia noſtra patrimoniales inferioris Burgundiæ, cum ſuis pertinentiis, erunt manebuntque perpetuo Provinciæ & Principatus omnino liberi, & non ſubditi, ac à Nobis tanquam ab Imperatore, atque ab aliis omnibus futuris Imperatoribus ac Regibus Romanorum, ab Electoribus etiam Principibus & Statibus S. R. I. agnoſcentur pro Provinciis Principatibus, & Supremitatibus liberis, & non ſubditis; ita ut deinde pro adeptione dictarum contributionum, ſicut hic ſupra & infra ſcriptum eſt, non trahantur, nec vocentur ad jus & juriſdictionem S. R. I. Similiter, ut in nulla re ad or-*

dinationes, conſtitutiones, receſſus S. R. I. ulterius quam hic ſupra & infra dictum eſt, obligentur; dummodo tamen dicti Principatus & Provinciæ, in quantum earum aliqua dependent à Feudo S. R. I. impoſterum debite recognoſcantur, & releventur, & in feudum à S. R. I. ut ex ante in præſens factum eſt, recipiantur.

XXII. Ulterius, ſtatus & ſubditi omnium noſtrarum Provinciarum patrimonialium tenebuntur obſervare, & manutenere conſtitutionem pacis publicæ, dictam Landfried. *Quique ad S. R. I. attinent, cùm in Provincias noſtras Inferiores venerint, ſuave bona in iis poſſederint aut habuerint, comprehendentur in protectione patrocinio & libertatibus earum, & conformiter cæteris dictarum Provinciarum ſubditis manutenebuntur & ſervabuntur, & ad jus æquumq; obtinendum juvabuntur.*

XXIII. Et viciſſim incolæ dictarum Provinciarum noſtrarum Inferiorum protectionem & patrocinium habebunt in dicto S. R. I. ſicut Status & ſubditi ejus. Ita, ut ſi cui ex Imperio, aut ex dictis Principatibus & Provinciis, & earum ſubditis, aliquid contra dictam Landfried *eveni-*

veniret; aut si quis aliis quibuscumq; rebus pretenderet habere in alium actionem: is tum tenebitur eum, ut oportet, coram superioritate Ordinaria, & in foro ejus, qui pacem fregit, aut ejus qui postulatur, reum agere; debetq; ibi jus suum persequi: justq; ei ibidem prompte rectèq; dicetur, atque ita utrimque æqualitas servabitur.

XXIV. Modoquo dictum est, Nos nomine supradictarum aliarumq; nostrarum Provinciarum Patrimonialium, cum Electoribus, Principibus, & communibus Statibus S.R.I. clementissime, iiq; Nobiscum nomine S.R.I. matura & plena deliberatione humiliter concordarunt, capitularunt, & transegerunt. In quam transactionem Nos quoq; per Nos & Provincias nostras Patrimoniales, liberos quoq; nostros, eorundemq; successores: similiterq; per dictos Electores, Principes & communes S.R.I. Status, nomine dicti S.R.I. consentientes, eamque acceptantes, promittentesq; eam servare, definimus, promittimusq; juxta hæc, verbo Imperatoris, pro Nobis, liberis nostris, & successoribus, & pro omnibus nostris Provinciis patrimonialibus Inferioribus & Burgundia, Nos dictam transactionem, concor-

dationem, & capitulationem in omnibus & singulis suis articulis & capitulis, in ea contentis, Nosq; & nostros concernentibus, debere, & velle rata firma & stabilia habere, & inviolabiliter observare & adimplere, sine contraventione ulla, nec permittere ut nostri iis contra veniant. Et quicquid contra supradictam tractationem vel capitulationem factum, ordinatum, statutum, aut impetratum fuit, vel in futurum fiet, ordinabitur, statuetur, obtinebitur, aut impetrabitur, non poterit allegari, nec usui esse in contrarium; sed erit manebitq; sine ullo vigore.

XXV. Similiter omnes postulationes, quas Nos, aut status nostri habere pretendimus, ratione subsidiorum & contributionum preteritarum, mortua, sopita, exstincta & sine ulla vi, nulla, & nullius effectus erunt; sicut etiam Nos, consultu & consensu supradicto nostrorum Principum Electorum, Principum & Statuum, eas per has de certa nostra scientia & plenaria potestate Imperiali declaramus, vim nullam & nullum vigorem habere, sed cassas nullas & nullius effectus permanere debere.

XXVI. Et vicissim pro majori securitate,

S.R.I.

S.R.I. & Statuum ejuſdem promittimus Nos, ratificationem & conſenſum, dictarum noſtrarum Provinciarum Patrimonialium Inferiorum & Burgundiæ, dictis Statibus Imperii, aut eorum nomine, Reverendiſſimo noſtro S.R.I. Principi Electori, & Archiepiſcopo Moguntino tanquam ArchiCancellario, ſub ſigillis quatuor præcipuorum Prælatorum, dictarum noſtrarum Provinciarum patrimonialium, quatuor item præcipuorum Dominorum, & quatuor præcipuarum Urbium, nomine omnium Provinciarum, & eas attinentium, intra annum ut quam maxime ſero, poſt datas præſentes præbituros.

XXVII. Et Nos Electores, Principes, & Status communes, S.R.I. Conſiliarii item & Deputati abſentium, prout omnes comparuimus in hiſce comitiis Imperialibus, & Denominati, Specificati ſumus in receſſu eorum, fatemur pro Nobis poſteris & ſucceſſoribus noſtris, ſimiliter pro Dominis & Principalibus noſtris, poſteris & ſucceſſoribus eorum, dicta, concordatum, capitulationem & tranſactionem, facta eſſe de ſcientia & conſenſu noſtro; ideoque promittimus pro Nobis, poſteris & ſucceſſoribus noſtris, ſub honore & verbo Prin-

bo Principis & fide bona, omnes & singulos Articulos, & capita in iis contenta, quæ Nos & dictum S.R.I. concernunt, Nos fideliter & firmiter tenturos, observaturos, & impleturos sine contradictione, nec contra facturos aut molituros; nec ullatenus ut id alii faciant, passuros; id reservantes, ut præsens tractatus & consensus non importet præjudicium, nec per eum quidquam S.R.Imperio, quoad terras quæ antebac ad illud pertinuerunt, neque quoad communes & particulares Status ejusdem; Similiter nec Provinciis Patrimonialibus Inferioribus & Subditis Caroli Imperatoris; excepto eo quod præsenti tractatu continetur, & omnibus aliis modis, qui eorum supremitates, dominia, libertates, jura, antiquas consuetudines & usus concernunt.

XXIIX. In quorum testimonium Nos Carolus Imperator, tam nomine Imperatoris Romanorum, quam etiam nomine veri & supremi Domini dictarum nostrarum Provinciarum patrimonialium, sigillum nostris his apponendum cura curavimus; quarum duæ ad unum exemplum factæ sunt.

XXIX. Et Nos Sebastianus D.G. Archiep. Mogun-

Moguntinus, Archicancellarius S. R. I. Et Fridericus Comes Palatinus Rheni Dux Bavariæ, Archi Dapifer S. R. I. ambo Principes Electores pro Nobis & reliquis Electoribus; & Nos Ernestus confirmatus Archiepiscopus Argentinensis, & Wilhelmus Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ superioris & inferioris, pro Nobis & aliis Principibus tam Ecclesiasticis quam Secularibus, Gervvinus Abbas Vingartensis, &c. pro nobis & aliis Prælatis; Fridericus Comes de Furstenberg, &c. pro nobis & Comitibus & Baronibus, Et nos Consul & Consiliarii Civitatis Augustanæ pro nobis & aliis Vrbibus liberis & Imperialibus, ad requisitionem & preces Nobis per Electores Principes & Status S. R. I. factas, nostra quoque sigilla poni & affigi curavimus præsentibus hisce litteris datis in Vrbe nostra Augustana die Martis 26 Mensis Junii Anno à nativitate Domini MDXLIIX & Imperii nostri anno XXIIX. Regnorum nostrorum XXXIII. Ita signatum: Carolus. Sebastianus Archiepiscopus Moguntinus per Germaniam Archi Cancellarius, & per ordinationem Imperatoris I. Obernburger.

Hacte-

Hactenus illæ Tabulæ : quæ anno ejuſdem ſeculi LX ſunt confirmatæ. Quoniam vero nonnulla in iis reperire eſt quæ videri controverſa queant, fuerit haud abs re ex Paulo Matthia Wehnero audire, quid hodie cum alibi tum in Spirenſi ſummo Imperii judicio obſervetur. Habentur illa tomo ſexto Symphorematis ſupplicationum cap. ſecundo fol. 39. *Ducatus Burgundiæ non modo peculiaris circulus eſt Sacri Romani Imperii* der Burgundiſche Kreis / Reichs-Abſchied zu Nürenberg *de Anno 1522. fol. 3. ſed & ipſe Dux Burgundiæ ſub tutela & membris Imperii comprehenſus in Comitiis ſeſſionem atque votum habet, ſicut Archidux Auſtriæ.* Er iſt aber den gemeinen Pfennig zu ſänden nicht ſchuldig / *ſed tantum contribuit quantum duo Electores. In expeditione contra Turcam tantum præſtat, quantum tres Electores. Si ceſſat contribuere, poteſt contra eum in Camera Imperiali per Fiſcalem procedi : in reliquis à Camera juriſdictione immunis ac exemptus eſt. Imperii tamen feuda ab eodem recognoſcere & conſtitutionem de pace publica ſervare tenetur. Nam Dux Burgundiæ*

pro

pro ſua perſona tanquam vaſallus Imperii Romani non eſt exemtus, ſi delinquat & frangat pacem publicam contra ſtatum Imperii. Ideo contra eum & officiales ejus in Camera Imperiali proceſſus decerni poſſunt. Tilman. de Benign. in Apoſtaſm. qui inter obſerv. ſuppl. cent. obſ. 64. fol. 13. Vide tranſactionem Burgundicam in magnis Comitiis Auguſtæ Vindelicorum, Anno 1548. inter Carolum V Imp. & Status Imperii editam ac erectam, & poſtea anno 1560 confirmatam. Juxta quæ pacta & tranſactionem etiam ſubditi Regis Catholici Hiſpaniarum, quoad conſtitutionem pacis publicæ, juriſdictioni Camera Imperialis ſunt ſubjecti. Gilman. to. 2. Sympho part. 3. tit. 4 ſuppl. 3. fol. 78. pr. Nec obſtat, quod Mynſingerus cent. 5. obſ. 58. num. 2. Gail. l. 1. de pace publ. c. 11. n. 6. Gilhauſ. in Arb. jud. c. 4. ram. 1. §. 13. n. 3. f. 163. & alii quidam ſolam domum Burgundicam etiam in hoc caſu cum ſuis Ducatibus & dominiis liberam adſerant, ex privilegio d. Concordiæ A. 1548. erectæ, qua cautum ut ſubditi Ducis Brabantiæ in cauſa violatæ pacis à loco domicilii non evocentur, ſed coram judice loci ordinario ad pœnam banni

& juris communis conveniantur. Quia hoc admiratione ſatis dignum & iniqvum videtur. Petr. Frider. Mindan. l. 1. de proceſſ. in Camer. extrah. cap. 22. n. 1. Quid enim aliud eſt à legibus pacis publicæ eximere, quam in communis Reipublicæ ſocios armare, & quaſi feneſtram aperire ad vis publicæ exercitium? Et exemplo pernitioſum videtur, publicæ tranquillitatis turbatores, tanquam communis patriæ hoſtes, à Cæſarei Numinis juriſdictione eximere, fori privilegiis muniendo. Unde etiam Principes iſtam Concordiam aliquoties impugnarunt, & in Camera contra Regem Hiſpaniarum tanquam Burgundiæ Ducem mandata de non offendendo decreta. Ut, ultra ſupra dicta in cauſa, Dierich von Gellern *contra d. Regem ubi cum Referens mandatum de non offendendo* bey einer namhafften Pein *decernendum diceret, alius dominus communi forma decernendum evincebat: ſe enim Anno 1550 interfuiſſe* dem Fürſten-Rath/da die Burgundiſchen Verträge nicht allein *impugniret* ſondern gar für nichtig gehalten. *Cui alii addebant, utut tranſactio valeret, eam de ſubditis Ducis ſaltem intelligendam. Burgundiæ vero Ducem*

Ducem pro ſua perſona tamquam Imperii vaſallum, non eſſe exemptum, idque recte. Nam & in eam ſententiam, quod pacem publ. ſervare teneatur, prædicta tranſactio Anno 1560 confirmata, ut ſupra dictum, & notavit Frid. d. n. 1. Ac, quod dicta tranſactio Burgũdica de ſubditis Burgundiæ intelligenda ſit, quodq; agat tantum de mere perſonalibus non realibus, ſcribit Tilman de Benign. loco ſupra allegato fol. 15. Ex conſtitutione tamen pignorationis contra Domum Burgundicam, proceſſus in Camera non decernuntur, ex ſpeciali tranſactione Ducis Burgundiæ cum Romano Imperio: quæ hodie etiamnum in Camera in viridi obſervantia habetur. Tilman. de Benign. in Apoſtaſm. qui de Impetr. proceſſ. obſerv. 4. fol. 50.

Hæc omnia Wehnerus. Et vero hunc in modum hodieque regiones illæ, quæ quidem parent Hiſpano, ſeſe habent. Memorat Thuanus l. XVI, Carolum Cæſarem cum Ferdinando fratre egiſſe, *ut ipſe & Maximilianus filius Philippum Caroli filium Imperii per Italiam & Belgium cum plena poteſtate Vicarium conſtituerent; ſed hos non aſſenſos, quod dixerint,*

tantum de Cæsarea dignitate ac majestate, quam integram & illibatam tueri recepissent, decessurum, quantum ex ea alteri concessissent. Quod hoc loco repetere fortassis haud est alienum.

Quamvis vero ita olim cautum fuerit Imperio, & huc usque ea qua diximus ratione habeant sese regiones illæ Belgicæ quibus etiamnum Hispanus imperat: post Carolum tamen Cæsarem ea tempestas Belgium illud excepit, ut denique septem longe nobilissimæ & potentissimæ provinciæ, sceptro Hispanico abjecto, in libertatem ita sese asseruerint, ut simul etiam omne exuerint Imperii obsequium: Hollandia scilicet, Zelandia, Geldria cum Comitatu Zutphanensi, Westfrisia, Trajectina regio, Transisalania, & Groningensis ditio. Nec enim post annum superioris seculi octogesimum primum, quo Hispano sese subduxerunt, Imperio se quidquam amplius debere videri voluerunt, suntque passim per omnem terrarum orbem à potentissimis Regibus habitæ & cultæ quasi sui sint juris, nec ulli Principi superiori obnoxiæ. Hinc ne à Cæsare quidem titulum *dilecto-*

lectorum fidelium dari ſibi paſſi ſunt amplius, nec à Principibus Imperii æſtimari ullo indicio in cenſu eorum qui Imperio ſunt obnoxii. Idque obtentu vel priſcæ exemptionis ab Imperio, vel armis ſibi partæ libertatis interim dum ab Imperio deſererentur. Quod tamen fortaſſis mirere, inter eos nonnullæ urbes nummos ſuos Imperii aquila & Cæſareo nomine, perinde ut olim fecerunt, etiamnum inſigniri curant. Sed & non adeo pridem, Hiſpano plene jamdudum exacto, ſeriò in Provinciarum conciliis deliberatum, de reditu in corpus Imperii Germanici. Qua de re prudens epiſtola ſummi viri Hugonis Grotii, inter opuſcula ante biennium Amſtelodami curante Iſaaco Grutero publicata, comparet. Cæterum in univerſum omnes ab Imperii obſequio ſeſe liberos, illo quem diximus obtentu, venditare, certum eſt. Ab Hiſpano ipſomet confeſſionem remiſſi omnis juris quod in provincias illas quondam habuit, tandem impetratam eſſe, notum jam itidem in vulgus eſt. Nec enim eſt cur amplius attendantur tabulæ illæ ambiguæ pactarum induciarum, quæ ſeculi

hujus anno nono in duodecim annos fuerunt initæ : posteaquam nuper adeo Monasterii Westphalorum claris & perspicuis verbis id pactis æternæ pacis pronunciatum est. Promisit porro Rex Hispanus in iisdem chartis capitulo quinquagesimo tertio, sese daturum operam, ut tam Cæsar quam Ordines Imperii declarent amicitiam & bonam vicinitatem cum Provinciis illis fœderatis sese observaturos. Est autem talis profecto forsitan tacita fortassis quædam omnium superioritatis jurium renunciatio. More sane gentium receptum est, vicinitatem & amicitiam colere non nisi cum eo in quem nihil tibi superioris juris est. Et vero Cæsar noster declarationem ejusmodi ipso anno constitutæ pacis edidit. Factum fortasis idem jam est ab Imperii Ordinibus : nec tamen certo affirmaverim. Si sane & Ordines in id consenserint, jam fortasse septem illæ nobilissimæ Provinciæ finibus Imperii subductæ sunt, nec est qvur amplius disputemus, jure an injuria ab Imperii obsequio illæ desciverint.

Tantum

Tantum obſignabimus igitur hanc diſquiſitionem literis Auguſtiſſimi Cæſaris noſtri, quæ ad omnem poſtentatem ſane ſunt memorabiles. Sunt autem hæ. *Ferdinandus Tertius, divina favente clementia Electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Schlavoniæ &c. Rex; Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ; Marchio Moraviæ; Dux Luxemburgiæ, ac Superioris & Inferioris Sileſiæ, Wirtembergæ, & Teckæ; Princeps Sueviæ; Comes Habſpurgi, Tyrolis, Ferretis, Kiburgi & Goritiæ; Landgravius Alſatiæ, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviæ ac Superioris & Inferioris Luſatiæ; Dominus Marchiæ Schlavonicæ, Portus Naonis & Salinarum. Agnoſcimus & notum facimus tenore præſentium univerſis; Quod, cum Nobis ex parte Sereniſſimi Hiſpaniarum Regis Catholici & Conſobrini, Generi & Fratris Noſtri Chariſſimi, demiſſe fuerit expoſitum, in pace nuper inter Serenitatem ſuam ex una atque Status & Ordines Generales Fœderatarum Belgii Provinciarum ex altera parte, Deo bene juvante, con-*

concluſa ac publicata, inter alia contineri Articulum, ordine quinquageſimum tertium, hujus, qui ſequitur, ex Gallico in Latinum translati tenoris.

Dictus Dominus Rex obligat ſe effective
" *ad procurationem continuationis & obſervatio-*
" *nis Neutralitatis, Amicitiæ & bonæ vicinitatis*
ex parte ſuæ Cæſareæ Majeſtatis & Imperii,
" *cum dictis Dominis Ordinibus: ad quam conti-*
" *nuationem & obſervationem prædicti Domini*
Ordines reciproce pariter ſe obligant. Sequetur q;
" *ſuper eo confirmatio ſuæ Cæſareæ Majeſtatis in-*
tra ſpacium duorum menſium, ex parte vero
" *Imperii intra annum à concluſione & ratifica-*
" *tione præſentis Tractatus.*

Ac proinde ſupplicatum, ut Nos pro noſtra parte dictum Articulum clementer approbare, ratum habere atq; confirmare dignaremur. Nos re mature ac diligenter deliberata, pro ſingulari ac propenſiſſimo noſtro in pacem quaqua verſum promovendam ac propagandam ſtudio, in ejuſmodi petitionem clementer annuerimus, dictumque Articulum ejuſque contenta, quatenus ea ad Nos pertinent, pro Noſtra parte

parte approbaverimus, ratificaverimus & confirmaverimus, prout hisce ex certa scientia, authoritate nostra Imperiali approbamus, ratificamus & confirmamus. Eadem authoritate & scientia volentes declarantes & statuentes, quod non modo Nos contra eundem Articulum ejusque contenta, quatenus ea ad Nos pertinent, directe vel indirecte nihil committere, sed nec ab aliis fieri vel committere velimus. In cujus rei fidem praesentes manu nostra subscripsimus, & sigilli nostri Caesarei appensione communiri fecimus; quae dabantur in Arce Nostra Linzii: sexta Julii; anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo octavo; Regnorum Nostrorum Romani Duodecimo, Hungarici Vigesimo tertio, Bohemici vero Vigesimo primo.

Ferdinandus.

Ferdinandus Comes Curtius.

Vt,

Ad mandatum Sacra Caes. Majestatis proprium, signatum erat

J. Walderode.

Hactenus literæ Cæsareæ: quas per Antonium Brynium Legatum Hispanicum Ordinarium, Hagæ Hollandorum, Concilio Ordinum Generalium fœderatarum provinciarum, anno sequente, post quadragesimum nono die XXII Octobris oblatas esse, in libro Concilii illius Actorum publico annotatum est.

CAPUT XXIX.

Bohemiæ Regnum cum Silesia Moravia & Lusatia Finibus Imperii hodieq; includi: Poloniam vero Masoviam Prussiam & Livoniam videri illis excidisse.

TRes in partes inter filios totidem Ludovici Pii omne quod tunc erat Francorum Imperium divisum, & præter eam quæ Ludovico cessit illam etiam quæ Lotharii fuerat in ditionem Imperii Germanici transiisse, pene sub initium operis diximus. Proxime nunc Italici, Burgundici, & Lotharingici Regni, simulque proprie ita dicti Romani Imperii Francorum, sive ejus quæ Lothario quondam obtigit partis limites, quales illi à temporibus Friderici II, Cæsaris usque huc sese habue-

habuerint, perluſtravimus. Conſequens igitur eſt, ut tandem aliquando in Ludovici patrimonium, atque adeo Germanicum, ſive (ut olim fuit appellatum) Orientale Francorum Regnum reverſi, in hujus quoque fines, ab eadem Friderici Cæſaris ætate repetito negotio, inquiramus. Audivimus vero jam tum, Germanorum induſtria, cum ante Fridericum tum circa illius ætatem, ut & paulo poſt, Regno huic multa adjecta, & vim ejus longe lateque porrectam, ea tamen fortuna, ut Dania & Hungaria jam ante Fridericum ſuo ſint juri redditæ, in ſolam Poloniam nonnihilo noviter partæ auctoritatis adhuc ſuperſtite. Commode ergo partiri ita diſputatio poterit, ut ante omnia quidem ea quæ jam olim à Francis poſſeſſa, inde ea quæ ante Friderici ævum, & denique ea quæ illius ævo aut paulo poſt in ditionem Imperii ſunt redacta, quibus finibus contineantur, inveſtigemus.

Ut de iis quæ primi ſunt ordinis multum agamus, neceſſum non eſt. Si enim excipias de quibus modò verba fecimus, Belgico-Germanicas fœderatas, & quæ cis Urſam & Rhenum

amnes ſunt Helvetici & Rhætici fœderis provincias, citra controverſiam pene omnia & legibus & oneribus iiſdem publicis obnoxia ſunt, unumque reipublicæ ac civitatis corpus propiùs conſtituunt. Nam & illa quæ nuperrime Regno Sueciæ æterno pacto aſſerta ſunt, intra limites tamen Imperii & illius quod dixi communis corporis permanſere: quod cum ex Tabulis Pacis initæ, tum aliunde omnibus hodie eſt notiſſimum. Unum BOHEMIÆ Regnum cum annexa ſibi Sileſia Moravia & Luſatia, quoniam ab oneribus reliquæ Germaniæ ferendis eſt ſolutum & præ aliis magis ſuæ ſpontis, nonnihil heic turbat: quibuſdam Bohemorum auſis plenam & ab Imperio non dependentem Regno illi libertatem adſcribere. Itaque de uno illo paucis diſputandum fuerit.

At vero Bohemorum illa tempora quæ Fridericum II Cæſarem anteceſſerunt, non eſt quod nos multum morentur. Uſque enim adeo certum pariter notumque eſt, ſaltim ad illam ætatem, à Carolo Magno uſque, Bohemiam omnem tributariam fuiſſe Imperio, & Principes illorum Imperatori Germanico fuiſſe obno-

obnoxios, ut id probare ſupervacuum ſupra duxerimus. Tantum igitur ſatis eſt, breviter nunc ex monumentis antiquis quædam in memoriam quaſi revocare, quo major lux affulgeat iis quæ poſt Fridericum II contigere. *Primum* itaque Caroli Magni auſpiciis ſeculo nono à filio ejus Carolo devicti ſunt uſque adeo Bohemi, ut annuum tributum pendere more aliorum Slavorum coacti ſint. Et vero id præſtiterunt florente familiæ illius Carolinæ potentia. Illa deficiente & tandem emortua, denuo ſub idem jugum redacti ab Henrico Aucupe & filio ejus Ottone Magno: nec onere hoc ſoluti ſunt niſi per Fridericum II Cæſarem ſeculo tertiodecimo: quo de paulò pòſt. Huc ſane pertinet quod Brzetislaus I anno 1042 cum Conſiliariis ſuis & Primatibus Bohemicis provinciam illam totam Imperatorium fiſcum eſſe confeſſus eſt. *Secundo* Bohemorum Duces ad Cæſarum juſſa non minus atque alii Principes Imperii arma expediverunt, aut commeatu juverunt Imperii exercitus. Poſterius enim factum jam eſt Carolo Magno Cæſare. Militaverunt verò

cum alii tum inprimis Sobieslaus Conrado in Saxonia, Vladislaus & alter Sobieslaus Friderico I in Insubria, Brzetislaus Henrico VI in Lusatia, Wenceslaus II denique Friderico II Cæsaribus. *Tertio* Iidem Duces Germanicos Cæsares Dominorum titulo semper honoraverunt: idque disertim memoratur de Boleslao Sævo, utroque Brzetislao, & Friderico, postquam ad officium redierunt domiti à Cæsaribus. *Quarto* vocati iidem Duces ad curiam Cęsaream comparuerunt, causas suas dicturi. Sic Ludovico Pio adfuit Francofurti cum muneribus Neclanus, Ratisbonæ Henrico Aucupi Wenceslaus quem Sanctum cognominant, Iaromirus & Uldricus Henrico II, Sobieslaus I Bambergæ Lothario Saxoni, Vladislaus Roncaliis Friderico I, Eidem Norimbergæ Fridericus, Przemislus Philippo Moguntiæ, & Friderico II Basileæ Wenceslaus II. *Quinto* Multi Ducum, invitis etiam & reluctantibus Bohemis à Cæsaribus dati sunt, donec populo eligendi facultas per Philippum reddita, sed confirmandi investiendique auctoritate Cæsaribus superstiti-

perſtite. Ita enim Vldricus *I* ab Henrico *II*, Borzvvogus *II* Vldricus *II* & Vladislaus ab Henrico V Cæſare, Vladislaus poſtea Rex à Conrado, Sobieslaus *II* & Fridericus à Friderico Barbaroſſa, Henricus Brzetislaus ab Henrico *VI*, Wenceslaus *I* à Friderico *II* creati ſunt. *Sexto* Ipſum Regium nomen ſolo Germanicorum Cęſarum beneficio Bohemis obtigit, & quidem ita ut primum perſonalis duntaxat illa dignitas fuerit, à Cæſarum nutu dependens, donec eam perpetuam fecit Cæſar Philippus anno MCXCIX. Nec vero antehac nomen illud impetravere, niſi ab Henrico *I* (ſi fas eſt credere) Wenceslaus Sanctus, ab Henrico *IV* Wratislaus Juſtus, à Friderico *I* Wladislaus. Quæ omnia non tantum Germanicorum ſed & Bohemicorum ſcriptorum veterum teſtimoniis probare in facili eſt, & jam tum cum ab aliis tum à Goldaſto pręclare oſtenſum. Sole autem clarius utique exhibent hæc Imperii in Bohemiam, ſaltim ad Fridericum usque *II* perpetua jura.

Bohemiæ vero fortunam MORAVIA hauddubie comitatur. Etenim Moravorum omne

omne Regnum jam à Carolo Magno leges accepiſſe, & Arnolphi Cæſaris juſſu proſcripto ultimo Rege Zuentepolco, in partes diſcerptum à Polonis & Vngaris aliisque occupatum eſſe, jam tum ſupra narravimus. Quod hodie quoque nomine illo audit non niſi illud eſt quod Polonis tum occupatoribus ceſſit. Id vero ſeculo undecimo Vldricus & Brzetislaus Duces, faventibus Cæſaribus, ereptum Polonis Bohemiæ vindicaverunt, atque ita Moravia iſta Bohemorum quaſi provincia facta fuit. Quo de ne dubitemus, effecit conſenſus Bohemicorum pariter & Polonicorum ſcriptorum.

LUSATIAM itidem omnem à Carolo Magno ſubactam eſſe, jam tum diximus. Illius ea pars quam Inferiorem appellitant qvum in Germanici ſangvinis Principum dudum fuiſſet poteſtate ex Cæſarum beneficio, anno 1075 Cæſaris Henrici *IV* dono, in præmium navatę variis bellis operæ, Wratislao Bohemorum tum Regi & Bohemis in perpetuum jus eſt tradita: atque adeo nec ipſa Imperii finibus excidit. Quinimo cum ab aliis aliquandiu fuiſſet occupata, Ludovici IV. Cæſaris bene-

beneficio Joanni Regi est reddita. Superior, sive Hexapolis, Bohemici juris fuit usque ad annum seculi decimi sexagesimum quintum, quando in dotem Misseconi Polono cessit. Ab iis ad Brandeburgicos Marchiones devenit, & Joanne demum Rege, itidem Ludovici IV Cæsaris auctoritate, seculo quartodecimo rediit in Bohemicum corpus. Hautdubie itaq; & Lusatia saltim ad Fridericum II Cæsarem, ab ævo usque Caroli Magni finibus Imperii fuit comprehensa.

Igitur si Bohemia una cum Moravia & Lusatia desiit esse in ditione Imperii, id factum fuerit oportet à seculo usque tertiodecimo. Et vero una cum titulo illo perpetuo Regio integram libertatem Bohemiæ redditam, sunt qui affirment. Verum enim vero tametsi solito majorem dignitatem Bohemiæ Reges acceperint à Philippo & Friderico Cæsaribus, tamen vel ipsæ illæ tabulæ Friderici II Cæsaris anno MCCXII exaratæ satis roborant Imperii jura. Diserte siquidem in illis est cautum: *Quicunque ab ipsis* (Bohemis scilicet) *in Regem electus fuerit, ad Imperatorem accedat REGALIA DE-*

BITO MODO RECEPTURUS.
Quotieſcunque etiam Comitia Imperii fuerint inſtituta Bambergæ, Norimbergæ, & Mersburgi, Reges teneri in Curia comparere ſi vocentur : trecentos itidem cataphractos ſubmitti à Regibus debere, Romam Coronæ Cæſareæ cauſſa profecturis electis Imperatoribus. Quicquid præterea ipſis immunitatum à Friderico eſt datum, privilegii tantum modo illis concedi, proditur : quod ipſum à pleno jure multum eſt diverſum. Jam vero notum eſt nec negare poſſunt Bohemici, ab ipſo illo Friderico Cæſare anno MCCXXVI Wenceslaum primum, Ottocarum ſecundum à Richardo anno MCCLXII, iterum à Rudolpho anno MCCLXXVI, Wenceslaum ſecundum anno MCCXCII ab Adolpho; Joannem ab Henrico VII patre anno MCCCX, Georgium anno MCCCCLIX, & Vladislaum anno MCCCCLXXVII, Ferdinandum I à fratre Carolo V anno MDXLI, Matthiam à Rudolpho II fratre anno MDCIIX, Ferdinandum ſecundum anno MDCXVII à Matthia Cæſare, alios ab aliis, Regalibus beneficiis inveſtitos eſſe.

Hinc

Hinc ipſo illo ſeculo tertiodecimo & gloriati ſunt ipſimet Reges titulo Principum Imperii, & à Cæſaribus illo affecti. Refert Gevvoldus *I.* de Septemviratu cap. 9. Tabulas Rudolphi I. Cæſaris ſcriptas Erphordiæ anno MCCXC quæ & alibi paſſim produci ſolent, de dignitate Pincernatus: ubi Cæſar Wenceslaum Regem appellat *Principem & filium cariſſimum*. Ipſe Wenceslaus in aliis Tabulis ab eodem Gevvoldo ex autographo deſcriptis ſeſe nuncupat: *Sacri Romani Imperii Principem & Pincernam*. Quo pertinent & illa à Gevvoldo annotata: *Principem Imperii & Germaniæ Staum eſſe Regem Bohemiæ, docent inter cætera, Imperatorum documenta, quæ in Bohemia concepta vice Archiepiſcopi Moguntinenſis, Archicancellarii Germaniæ, ſubſcripta & recognita fuerunt, & adhuc hodie recognoſcuntur & ſubſcribuntur à Vicecancellariis aulæ Cæſareæ.* Spectans huc & Carolus IV Cæſar, iis tabulis, quibus Tabulas Friderici II auctoritate Cæſarea confirmavit, Regnum Bohemiæ profeſſus eſt eſſe *nobilius S. R. Imperii membrum*. Adhoc; dum & Cæſar Carolus IV & Proceres

Bohemiæ auctoritate Imperii Principum fecerunt anno MCCCXLVIII Tabulas Friderici II confirmari : agnoverunt utique eo ipso Imperii in Bohemiam jura. At vero nonnulli Cæsarum Friderici illas tabulas non habuerunt ratas, quantum videtur: ut nec ipse Carolus videtur illas omni ex parte probasse. Et quidem cum Albertus tum Henricus VII Cæsar, extincta Regia familia masculà, in Imperii recidisse potestatem Regnum illud, nulla habita ratione electionis popularis, crediderunt, si monumentis fidendum est. Sane Crantzius l. 7. Wandal. cap. 46, notat, Wenceslao III Rege cæso *pervenisse Regnum jure feudi ad Romanum Imperium*, atque ita ab Alberto Cæsare filium veluti *Romani Regni feudatarium in Regnum profectum esse.* Eandem rem describens Gerhardus de Roo Histor. Austr. l. 1 cap. 5. tradit : *Boiemiæ proceres extincta in Wenceslao Regum familia virilis seminis, de novo creando Rege consilia Pragæ iniisse, dissidentibusque, in Rudolpho Alberti Cæsaris filio & Henrico Carinthio Procerum studiis, Wenceslai filias Annam & Elizabetham*

in

in Comitia veniſſe, ut ſui ratio haberetur oraſſe. Fuiſſe itaque Henricum Annæ maritum in Regem electum. Cæſarem vero electionem NON ACCEDENTE IMPERII AVCTORITATE FACTAM, nullius momenti eſſe docuiſſe. Inſeruit Goldaſtus tomo II operis cui fecit titulum Reichs Satzung pag. 29. hiſtoriam Senatusconſulti Procerum aliquot Imperii coram Henrico VII Cæſare inſtituti, ubi Cæſar ſcribitur in hæc locutus verba: Das Königreich Bohemen welches erbloß worden achten wirs dafür / daß es an den Römiſchen Käyſer gefallen ſey / und wir haben es Macht zu geben worhin es uns gefällig. Proceres hanc pronunciant ſententiam : Das der Heinrich aus Kärnten / welcher ihme das Königreich Böhmen dem Heiligen Römiſchen Käyſerthum zu wider / ſelbſt muthwilliger weiſe zugeeignet und noch beſitzt / durch dieſe That alle ſein Recht bey dieſem Königreich ſampt ſeines Gemahels anfällen verlohren habe. Denn es iſt unbillich / daß der jenige der ſich wider die Käyſerliche Rechte aufflehnet / ein König / noch der ſo das Lehen vom Käyſer nicht empfangen ein Fürſt genennet werden ſoll. Derhalben wollen

Eure Keyſerliche Majeſtät ihme das Königreich Böhmen ſamt dem Fürſtenthum Kärnten nehmen/ und dieſelben anderweit verſehen. Porro & Carolum IV electionem populo Bohemiæ, tantum familia Regia omnino extincta, permiſiſſe clarisſimum eſt: ut proinde etiam ipſe crediderit, juris Cæſarii eſſe privilegium à Friderico conceſſum, cum Imperio eſſet detrimentoſum, nonnihil reſtringere.

Arguit præterea Imperii in Bohemos auctoritatem hodieque ipſa illa dignitas Pincernatus & Electoralis, qua Reges gaudent. Nec vero leve indicium eſt ſubjectionis, quod Reges teneantur Cæſari in Comitiis Imperatoriis in prandio aut cœna primum poculum miniſtrare: etſi ex privilegio Alberti Cæſaris aliorumque, nulla corona tecti præſtare idipſum illis ſit indultum. Quid quod non deſint, qui etiam nunc judicio Imperii Reges teneri libere profiteantur? Goldaſtus ſane ita loquitur l. 4. de Regno Bohem. cap. XIII. num. x: *Licet ſubditi ſint exempti, ipſe tamen Rex Bohemiæ, quia eſt immediatus Imperii Princeps, recte riteque poteſt in Camera conveniri*

niri, in cauſis prima inſtantia ad judicium Camera pertinentibus. Et hac eſt communior Interpretum opinio, exemplis & præjudiciis Saxonis, Brandenburgici, Auſtrii, Burgundi, Lotharingi, & Sabaudi firmata. Idem Goldaſtus l. 2. cap. 16. operoſe nititur probare, teneri adhuc Bohemos ad onera Imperii ferenda. Nec me latet in quamnultis Imperii Comitiis acriter ea de re diſputatum eſſe, ab Imperii Ordinibus. Verum quoniam res illa eſt controverſi juris, nolo ego hinc in re liquida pro auctoritate Imperii argumentum capere. Cum tamen forte extra dubium ſit, teneri Reges hodieque in iter Romanum comitari Cæſares, ſubmiſſis aliquot centum cataphractis (etſi enim illo ſe onere ſolvi quondam voluerint, Reges, minime tamen in id ab Electoribus eſſe conſenſum, conſtat ex libro Hartmanni Mauri de coronatione Caroli V Cæſaris & iis quæ recitat Goldaſtus tom. 2. Reichs-Satz. pag. 178) poſſit hoc in ſignum ſubjectionis adferri certiſſimum. Cæterum Imperii Finibus Bohemiæ Regnum includi, qvum jam abunde oſtenderimus,

rimus, ne huic quidem aut ſimili argumentationi immorabimur.

Quæ Bohemiæ eadem & SILESIÆ conditio eſt. Pars hæc quondam Poloniæ; eoque ad Fridericum II Cæſarem usque, prout univerſa Polonia, & ipſa ſinedubio in obſequio fuit Imperii. Concidente vero cum Friderico Imperii auctoritate, reverentiam exuit quidem Polonia plæraque, ut mox audiemus, Sileſia tamen rediit intra Imperii limites. Nec vero niſi auctoritate Cæſarea & Imperii Ordinum conſenſu Bohemiæ unita eſt. Quo de ne dubitemus (etſi aliàs apud hiſtoricorum vulgus imo & apud alios doctiores, ceu liquet ex Nicolai Henelii *Sileſiographiæ cap.* VII, altum ea ſit de re ſilentium) efficiunt Tabulę Cæſarum, quarum apographa hodie in medio ſunt, ipſa autographa apud Bohemos hodieque in archivis integra detinentur. Germanice verſas illarum aliquot publicavit Melchior Goldaſtus tomo ſecundo operis ſui cui nomen Reichs-Satzungen: alibi Latine prodierunt & quidem non ſemel. Eas inter primo merito loco memorabiles ſunt Tabulę à Rudolpho

dolpho Cæsare anno MCCXC conscriptæ; quas proinde non possumus non hoc loco inserere saltim Germanice versas. Wir Rudolph von Gottes Gnaden Römischer König/ allezeit Mehrer des Reichs / entbieten allen unsern des Römischen Reichs Getreuen/ denen dieser Brieff vorkompt/ unsere Gnade und alles Gutes. Und thun Euch zu wissen/ daß wir die Ordnung und Vertrag/ wie es mit dem Breslischen oder Schlesischen Fürstenthumb / so uns und dem Keyserthum unters Lehen gehörig / künfftig gehalten werden solte / besiegelt gesehen: als nemlich/ wann unser Herre GOtt den Durchleuchtigen Heinrichen/ Hertzog in Schlesien/ Todes halben abfodern würde/ daß der Durchleuchtigste Ottogarus König in Böhmen/ oder sein Erbe und nachfolgende Böhmische Könige / Jhme die gantze Landschafft Schlesien erblich einnehmen und besetzen möchte. Dieweil dann dieses Recht auff dießmal Könige Wenceslao, unserm allerliebsten Sohne/ angefallen/ und Er sich dessen anmassen will/ so thun wir ihme solches hiemit in Krafft unsers Römischen Königreichs bestättiget übergeben. Datum Erdfurt Anno 1290 den 25. Septembr. unsers Reichs im 17. Jahre.

Argumentum integrum harum literarum repetiit Carolus IV Cæsar in Tabulis scriptis

Pragæ anno MCCCLV: facta mentione & aliarum quarumdam literarum cum Rudolphi illius tum Friderici II Cæſaris, quibus ſimiliter Bohemiæ Regibus jus in Poloniæ illas partes auctoritate Cæſarea eſt attributum. Dabimus illas integras: qvum ſint noſtro inſtituto cumprimis utiles: & quidem emendatas nonnihil ex Gerlaci Archiepiſcopi Moguntini Tabulis: quas ſimul cum Carolinis Goldaſtus Tomo 1 Conſtitutionum Imperialium pag. 346 & ſequentibus ut & poſt illum alii ediderunt.

In nomine Domini Sanctæ & individuæ Trinitatis. Carolus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus &c. ad perpetuam rei memoriam. Inſignes laudabilis famæ titulos moderni temporis meretur glorioſa poſteritas, ſi quod prædeceſſorum Illuſtrium circumſpecta pridem inſtauravit proviſio, vigilanti cura proſequitur, & gratæ ſolicitudinis munit officio, ut fructuoſi laboris ſolertia pereñi ſucceſſorum commendentur memoriæ, & ex perfectione bonorum operum, quaſi ex relucenti ſpeculo vetuſtatis ſurgat de felicibus mortuis felix memoria rediviva.

1. Sane licet pridem recolendæ memoriæ Divus

vias FRIDERICUS Romanorum Imperator Augustus, prædecessor noster, de singulari suæ benignitatis munere, claræ recordationis Illustri Vladislao quondam Bohemiæ Duci, qui regnum Bohemiæ ante coronationem suam regebat, & suis heredibus Bohemiæ regibus censum de TERRA POLONIÆ, QVEM ANTECESSORES EJUS DUCES BOHEMIÆ à POLONIA MULTIS TEMPORIBUS ACCIPERE CONSVEVERANT, QVEMQ; POLONIÆ ET SILESIÆ DUCES SACRO IMPERIO SOLVERE TENEBANTUR, prout in literis Imperatoris præfati evidenter exprimitur, liberaliter duxerit erogandum, ipsi quoq; Duces Poloniæ & Silesiæ eundem censum Illustribus progenitoribus & prædictis nostris Bohemiæ Regibus in signum subjectionis debitæ, & in recognitionem sui superioris dominii rite persolverint, multis temporibus retroactis: tamen ad abundantius cautelæ præsidium tractu temporis DICTI DUCES suorum heredum & successorum nomine atq; vice, Principatus Terras ac Dominia sua à claræ memoriæ Illustri Joanne quondam Bohemiæ Rege, genitore nostro carissi-

risſimo dum viveret, & demum præfato genitore noſtro defuncto à nobis & à Corona Regni Bohemiæ, in feudum cum ſolemnitate debita ſuſceperunt, nobisq; ac noſtro genitori dum viveret, tanquam Bohemiæ Regibus, & Coronæ Regni Bohemiæ præſtiterunt ſolemniter, obedientiæ, homagii, ſubjectionis & fidelitatis debitæ juramenta corporalia.

2. *Et licet inſignis DUCATUS VRATISLAVIENSIS & SILESIÆ, cum ſuis omnibus pertinentiis, ad utile & immediatum dominium illuſtrium quondam Bohemiæ regum, progenitorum & prædeceſſorum noſtrorum, & Coronam Regni Bohemiæ ſpectaverit ab antiquo, ſicut hoc literæ recolendæ memoriæ Domini Rudolphi Romanorum regis prædeceſſoris noſtri oſtendunt. In quarum prima quandam ordinationem inter Illuſtrem Ottocarum quondam Bohemiæ Regem, proavum noſtrum charisſimum ex una, & Henricum Ducem Vratislavienſem parte ex altera: videlicet quod dictus Ottocarus Rex eidem Henrico Vratislavienſi & Sileſiæ Duci, in caſu, ſi Ducem præmori contigerit, in præmiſſo Ducatu Vratislavienſi & Sileſiæ, terris, & omnibus ſuis Domi-*

Dominiis deberet ſuccedere, pro ſe factum adſerit: Et in ſecunda ipſarum, dicto Henrico Duceliam ſublato de medio, prædictum Regem Ottocarum, heredes & ſucceſſores ſuos, Reges Bohemia, de Ducatu Vratislavienſi & Sileſia, terris & Dominiis prædictis, tanquam ACTU VACANTIBUS, propter multa grata ſervitia, quæ Illuſtres Bohemiæ Reges Sacro Romano Imperio fecerant, SOLENNITER INVESTIVIT, lucidius atteſtatur. Tamen Illuſtris quondam Joannes Boemiæ Rex, genitor noſter præfatus, cum Henrico ſeptimo & ultimo Vratislaviæ & Sileſiæ Duce, ſororio noſtro, dum uterq; ipſorum vitam ageret in humanis, quandam ordinationem iniit & tractavit; videlicet quod dictus Dux Henricus TERRAM & DISTRICTUM GLACENSEM cum vaſallagiis, feudis, dominiis & aliis omnibus pertinentiis ſuis, de conſenſu dicti genitoris noſtri, ad vitæ duntaxat tempora habere deberet, ut tamen moriente, DUCATUS SUI (PUTA VRATISLAVIENSIS & SILESIÆ) AC PRÆDICTũ GLACENSE Dominium ad uſum & poſſeſſionem genitoris noſtri, heredum & ſucceſſorum ipſius

ipsius Regum & Coronæ Regni Bohemiæ, sine difficultate qualibet revenirent: Sicut hoc processu dierum ad finem devenit intentum. Eoq; dictus genitor noster, dum viveret, moriente Duce prædicto, Ducatum Vratislaviensem & terram Glacensem prædictam tenuit & possedit, & Nos utrumque de præsenti velut Bohemiæ Rex in possessione tenentes, utrobilibet dominamur.

3. Et quamvis MARCHIA BUDISINENSIS & GORLICENSIS, *quæcum cæteris civitatibus oppidis & pertinentiis suis ad Regnum & Coronam* Bohemiæ *ab antiquo pertinuerunt, per Illustrem Ottocarum quondam Regem* Bohemiæ, *proavum nostrum, in personas quondam Illustrium* Brandenburgensium Marchionum, *ex certis causis & rationibus alienatæ fuerint: aliquando tamen Marchionibus prædictis, absque sexus masculini heredibus decedentibus ex hac vita, Nobiles, Milites, Clientes cives, universique incolæ Marchiæ* Budisinensis & Gorlicensis *prædictæ, animadversione debita cognoscentes, qualiter ad Coronam & Regnum* Bohemiæ, *tanquam ad immediatum & naturalem Dominum dudũ pertinuerant, ad subjectionem & obedientiam*

Illu-

Illuſtris Joannis quondam Bohemiæ Regis genitoris noſtri, tanquam ad ordinarium legitimum et naturalem dominum ſuum & ad Coronam Regni Bohemiæ de cujus gremio jamdudum conſtiterant, ut præſcribitur, deliberatione non improvida redierunt.

4. Nos igitur indefeſſam ſolicitudinis operam, & diligentiam exquiſitam, quam ſæpedicti proavus, pater, ac progenitores noſtri cariſſimi, quondam Bohemiæ Reges, ad obtinendum ſubjectionis vaſallagium, & obedientiam Illuſtrium Sileſiæ & Poloniæ Ducum, videlicet LIGNICENSIS, BRIGENSIS, MUNSTERBERGENSIS, OLSNENSIS, GLOGAVIENSIS, SAGANENSIS, OPPOLIENSIS, FALCKENBERGENSIS, STRELICENSIS, TESCHINENSIS, TOLNENSIS, BRVTHVNIENSIS, STENAVIENSIS, OSACTIENSIS: PRINCIPATVS MASOVIÆ, ET DVCATVS IN PLOTZKA, *Principum & fidelium noſtrorum, Principatus ſeu Ducatus Vratislavienſis & Sileſiæ: nec non Civitates, videlicet Vratislaviam, Novum forum, Franckenſtain, Stinaviam Goraun & mediam partem Glogovia, Namslaviam & pertinentiarum ipſius: &*

etiam

etiam Budiſinenſem & Gorlicenſem Marchiam, ut præfertur, non abſq; magnis impenſis & infinitis laboribus habuerunt: in noſtræ Majeſtatis acie continuo revolventes, ut virtutum ipſorum frequentia, & ſolicitudo laborum præterita, ſub felice noſtro regimine ſolidetur: ſicut dudum de plenitudine Romanæ Regiæ poteſtatis ſtatuendum diximus, ita & nunc ex certa ſcientia STATUIMUS DE NOSTRÆ IMPERIALIS PLENITUDINE POTESTATIS, *quod omnes ſupradictæ ſententiæ & clauſulæ Imperialium & regalium literarum, quas ad probationem dictarum intentionum adduximus, ſemper & ubique in judicio & extra, & in ſingulis actibus publicis & privatis, quotiens tenorem præſentium legi & publicari contigerit, ejusdem efficaciæ vigoris & auctoritatis exiſtant, ac ſi in ſignis propriis originalia viderentur. Et præcipue cum eadem originalia per nos & nonnullos ſacri Imperii Principes, Barones, Proceres, auſcultata & examinata fuerunt diligenter. Et demum communicato ſuper omnibus præmiſſis, nonnullorum Sacri Imperii Principum, Baronum & Nobilium conſilio ſpeciali, prædictis omnibus*

bus de verbo ad verbum, prout ſuperius exprimitur intellectis, & in examine deliberatæ & providæ diſcuſſionis adductis, ne ex interpretatione ſiniſtra quorumlibet, noſtris heredibus & ſucceſſorum noſtrorum Regum Bohemiæ, & Coronæ Regni ejuſdem, juribus, honoribus & ſtatui valeat imposterum derogari: AUCTORITATE IMPERIALI dictos Sileſiæ Poloniæ & cæteros prædictos Duces, noſtros Principes & Vaſallos, cum Principatibus feudis & vaſallagiis ipſorum, præſertim cum à Corona Regni præfati immediate dependeant: dictum quoque Ducatum Vratislavienſem, cum civitate Vratislavia, Noviforenſi, Franckenſtain, Stinavienſi, Gorenſi, Glogovienſi & cæteris oppidis ibidem: nec non Marchiam Budiſinenſem & Gorlicenſem, cum vaſallis, vaſallagiis, feudis, feudatariis, utilitatibus, fructibus, obventionibus, juriſdictionibus, judiciis, honoribus, juribus, conſuetudinibus & omnibus dictorum Ducatuum & Marchiæ pertinentiis, velut utile & immediatum dominium noſtrum & Regni Bohemiæ præfati, eidem Regno & ejus felici Coronæ, IN PERPETUUM ADJUNGIMUS, incorporamus,

inviſceramus, adſcribimus, adpropriamus, & indiviſibiliter & inſeparabiliter counimus.

5. Speciali etiam ex nomine interpretamur, pronunciamus, diffinimus, proteſtamur, & dicimus, ac de certa noſtra ſcientia declaramus, quod prafati Duces Sileſiæ & Poloniæ heredes & ſucceſſores ipſorum in perpetuum, quotiens Ducatus eoſdem aut alterum ex iis vacare contigerit, ipſos vel ipſum à nobis heredibus & ſucceſſoribus noſtris Boëmiæ Regibus & Coronæ Regni ejuſdem, homagii, obedientiæ, fidelitatis & ſubjectionis debitæ teneantur ac debeant præſtare & facere corporalia juramenta; SUPPLENTES OMNEM DEFECTUM, ſi quis in literis vel privilegiis dictorum Imperatorum & Regum Romanorum memoriæ recolendæ, aut etiam in ordinatione ſeu tractatu dicti genitoris noſtri, quem cum prafato Henrico ſeptimo & ultimo Vratislavienſi & Sileſiæ Duce habuiſſe dignoſcitur, ſeu in reditu Nobilium, militum, clientum, civium & incolarum Budiſinenſis & Gorlicenſis Marchiæ, qui ad Regnum Bohemiæ, ut præmittitur, ex cauſis legitimis redierunt: vel in præſentibus noſtris litteris verborum defectus, inter-

interpretatione dubia, ſententiarum obſcuritate, vel alia quavis occaſione, compertus fuerit; de certa noſtra ſcientia, ac de prædicta IMPERIALIS PLENITUDINE POTESTATIS, non obſtantibus legibus, conſuetudinibus, uſibus, obſervantiis, juribus, municipalibus vel communibus, ſtatutis ſeu edictis, publicis vel privatis, factis & editis in contrarium, quibuſcunq; quas & quæ, quantum adhæc, ac ſi nominatim de verbo ad verbum præſentibus inſcripta & inſerta conſiſterent, etiamſi de his jure vel conſuetudine deberet fieri mentio ſpecialis, revocamus, caſſamus, irritamus, annihilamus, & de prædicta Imperialis poteſtatis plenitudine decrevimus firmiter, fore nullius penitus momenti.

6. Nulli ergo hominum liceat hanc noſtræ adjunctionis, appropriationis, conjunctionis, incorporationis, inviſcerationis, adſcriptionis, interpretationis, pronunciationis, diffinitionis, proteſtationis, declarationis, diſcreti defectus ſuppletionis, revocationis, caſſationis, irritationis & annihilationis paginam infringere. Contraria vero facientes ſi qui fuerint, (quod abſit) ultra indignationem noſtræ Celſitudinis, quam ob hoc

ſe noverint incurſuros, mille marcas auri puri noſtro & ROMANI REGNI FISCO componant: ipſarum videlicet medietatem noſtræ ſeu ſucceſſorum noſtrorum Curiæ ſeu Cameræ, reliquam pasſis injuriam irremisſibiliter applicandam.

Signum Sereniſſimi Principis ac Domini, Domini CAROLI Quarti, Romanorum Imperatoris Semper Auguſti.

Teſtes hujus ſunt: Venerabilis Erneſtus Pragenſis Archiepiſcopus. Illuſtris Rudolphus Senior Dux Saxoniæ, Sacri Imperii Archimarſchallus, avunculus noſter. Ac venerabiles Pretzlaus Vratislavienſis, Cancellarius Aulæ noſtræ. Johannes Olmicenſis, Johannes Luthonienſis, Theodoricus Mindenſis, Henricus Lamudenſis, Epiſcopi.

Illuſtres Rudolphus Junior Saxoniæ & Joannes Opaviæ Duces. Spectabiles Burghardus Magiſter Curiæ noſter, Burggravius Magdeburgenſis & Albertus de Anchtal Comites.

Et Nobiles Johannes de Roſenberg, Johannes de Sternberg, Ztrincko de Haſſenberg, Conslaus de Schvvanberg, Batzcko de Conſtat, Dionyſius de

de Romnitz, & Vlricus de Viſa: & alii quamplures noſtri fideles, præſentium ſub Bulla Aurea. Datum Pragæ, Anno Domini 1355, Indictione octava 7. Idus Octobr.

Hactenus Tabulæ Carolinæ. Docent vero nos illæ, Friderici II Cæſaris beneficio deberi exordium omnium jurium quod in Sileſiam Bohemiæ Reges ſibi comparaverunt: & feudi demum lege Vratiſlavienſem Ducatum ex conceſſione Cæſaris Rudolphi ad Bohemum tranſiiſſe: Carolum porro ipſum Bohemiæ Regem Procerescque Bohemicos agnoviſſe ſumma Imperii jura in omnem Sileſiam, ac proinde auctoritate Cæſarea poſſeſſionem ejus Bohemiæ Regno tranſcripſiſſe mulcta additâ, cujus pars Imperii fiſco cedat; & haud obſcure facto indicio, abſque illa Cæſarea foret auctoritate, jus Regum in Sileſiam juſta controverſia haud cariturum. Vſque adeo ſane ſuſpexit Cæſar ille Imperii ſuperioritatem in Sileſiam, ut qvum forte vereretur ne ſuæ Tabulæ, quaſi in propria cauſſa ſcriptæ, minus fidei & roboris mererentur, fecerit illas à Moguntino Archiepiſcopo tanquam Imperii per Germaniam Archicancellario confirmari. Exhibent illud

illud Moguntinum diploma, ceu ante diximus, cum Goldaſtus, tum alii: neque attinet illud integrum hoc loco recitare, qvum occupetur magnam partem in argumento literarum Carolinarum recenſendo: operæ tamen fuerit pretium ſaltim ultimam ejus clauſulam & exordium heic expendere.

NOS GERLACUS Dei gratia ſanctæ Moguntinenſis Sedis Archiepiſcopus, & Sacri Imperii per Germaniam Archicancellarius, ad perpetuam rei memoriam. Sereniſſimus ac invictiſſimus Princeps & Dominus, Dominus CAROLUS divina favente clementia Roman. Imper. ſemper Auguſtus & Boemiæ Rex, *Dominus noſter gratioſus, provida ſua circumſpectione advertens; qualiter inſignes & laudabiles fama titulos moderni temporis meretur glorioſa poſteritas, quod prædeceſſorum Illuſtrium circumſpecta pridem inſtauravit proviſio, vigilanti cura proſequitur, ac grata ſolicitudinis munit officio, ut fructuoſi laboris ſolertia perenni ſucceſſorum commendetur memoriæ, & ex conſequentia bonorum operum, quaſi ex relucenti ſpeculo vetuſtatis, reſurgat de felicibus mortuis felix memoria rediviva.* Hacte-

Hactenus exordium. Quæ ſub finem annectuntur auctoritatem Imperii luculentius demonſtrant. Habent vero illa ſeſe hunc in modum. *Nos igitur, qui ſupra, Gerlacus Sedis Moguntinenſis Archiepiſcopus, ex eiſdem rationabilibus & evidentibus cauſis quibus ante dictus Serenisſimus Princeps, Dominus noſter Imperator CAROLUS, circumſpecta ſua providentia motus dignoſcitur, & ex omnibus prædictis tanquam ex motivis legitimis, Sacri Romani Imperii ſtatum & augmentum proſpicientibus, propenſius animati, ſupradictis adjunctioni, incorporationi, inviſcerationi, adſcriptioni, adpropriationi, communioni, interpretationi, pronunciationi, diffinitioni, proteſtationi, declarationi, decreto, defectuum ſuppletioni, revocationi, caſſationi, irritationi, annihilationi, pœnarum adjectioni, & omnibus aliis, quæ expreſſantur, aut ſunt expreſſata ſuperius, VELUT Archiepiſcopus Moguntinenſis, Sacri Romani Imperii per Germaniam Archicancellarius, & Princeps Elector, animo deliberato, & ſano procedente conſilio noſtrum benevolum conſenſum & aſſenſum præſentibus adhibemus; ac ſupradicta omnia & eorum*

eorum quodlibet, singulaq́, in omnibus suis tenoribus, sententiis, punctis & clausulis, de verbo ad verbum, prout supra evidenter expressa, ex officii nostri debito, laudamus, approbamus, & de certa nostra scientia confirmamus, plenissime perpetuis temporibus valitura, praesentium sub nostro sigillo testimonio literarum. Datum in Nurnberg, anno Domini MCCCLV in die beatæ Luciæ Virginis.

Ex hisce verbis Moguntinarum Tabularum jam luce meridiana clarius patet, vera esse quæ de Imperii in Silesiam juribus diximus. Non latuit vero res illa etiam auctorem magni Chronici Norimbergensis quod anno MCCCCXCIII editum est, ut qui teste Henelio memoriæ prodiderit, Reges Bohemiæ Silesiam clientelari jure Imperatorum beneficio tenere. Nec fortassis aliunde orta est fabula illa vetus de Vicariatibus quatuor Imperii, quorum unus sit penes Silesiam. Fabulam ajo: nec enim universa illa in quaterniones Germanici Imperii divisio quidquam trahit ex vero, sed pictoris alicujus aut poëtæ otiosi inane commentum est.

Hæc quamvis ita sese habeant, *hærent tamen*

men quidam ex Bohemis, uti quidem refert Paulus Stransky Reipubl. Bojemæ cap. VII, *& quærunt: quo jure ſubnixi Rudolphus I vel Carolus IV Jmperatores, in Sileſiami Provinciam niper alioquin Polonis non Jmperio obnoxiam, quamq; aliis titulis quam ipſorum beneficio Reges Boiemi ſuam jam ante fecerant, non dubitarint poteſtatis Imperatoria plenitudinem exercere, idque adeo, quod nec in deceſſorum, nec in ſua ditione unquam fuiſſe norant, aliis vel dare vel occupatam confirmare.* Verum enimvero hæſitationem hanc vel ignorantiam arguere eorum qui ita hærent, vel nominis Germanici impotens odium, (quo vitioſe etiam laborare Stransky, nimium prodit) ex ijs quæ jam attulimus in medium ſatis apparet. Fuit ſcilicet Polonia atq; adeo & Sileſia jam à multis ſeculis in ditione Imperij, & ſervivit tributaria. Poſtquam Friderico I Cæſare annitente ceſſit Sileſiã patria quaſi per vim pulſis Vladiſlai filijs, inq; eam terram coloniæ Germanicæ tranſierunt, ſolito magis videtur terra illa omnis Cæſaribus obnoxia reddita. Et vero quũ Rudolphus Cæſar diſerte feudi jura ſibi in terram illã adſcribat, eaque ultro agnoverint tot illuſtres

Bohemiæ procretes & cumprimis ipſe Carolus IV, ſi quis alius vafer & ſuarum rerum privatarum ſtudioſus, quei mordet illa cura aut invidia hodie demum homines nuperos, infimæ ſortis, & rerum veterum parum gnaros?

Sileſia igitur vindicata licet jam nobis POLONIAM, ſi gillatim hoc nomine ita appellatam, inviſere. Illam vero univerſam non minus atque Bohemiam Imperii leges audiviſſe ad Friderici Secundi Cæſaris ætatem, ſupra capite decimo octavo oſtendimus. Cum minus dicto eſſet obediens, ab eodem Cæſare cenſum Imperiali fiſco debitum eſſe Bohemiæ Regibus conceſſum, modò audivimus Carolum IV affirmantem. Secuta tempeſtate fractis multum Imperii rebus, Polonia magis magiſque Imperii ſeſe obſequio ſubduxit, & ad plenam libertatem aſpiravit. Cujus conatus ingens indicium orbi prodidit anno circiter MCCXCV Præmislus Dux majoris Poloniæ, Sendomirienſi & Cracovienſi Principatu ſibi addito adeo tumidus, ut non dubitaverit, inconſulto Cæſare Regium diadema titulumque ſibi attribuere: cujus exemplum ſucceſſores omnes ſunt imitati. Etſi enim

si enim non desint qui narrent, Vladislaum Locticum auctoritate Ludovici IV Cæsaris anno MCCCXX esse coronatum, cumque illo defuncto Casimirus, quem sui Magnum nuncupant, idem minime admitteret, hunc eodem Cæsare publico Imperij decreto esse proscriptum; refragantur tamen huic narrationi non tantum Polonorum sed & Germanorum illius ævi monumenta. Diserte Crantzius l. IIX VVandaliæ cap. 2. *Poloni sicul & Bohemi Reges habuere, per intervalla creatos à Romanis Imperatoribus: sed quum illos taderet gemina subjectionis omissis regibus duces creavere. Lakoldus* (ita appellatur Crantzio Vladislaus ille Locticus) *hac tempestate dux erat Cracoviæ, & qui per omnem Poloniam facile principaretur. Hic à Joanne Pontifice Romano suscepit coronam, quod Ludovicum, quem execrabatur Papa, non duceret legitimum Imperatorem, evitans etiam ne per eam occasionem subjectus Romano Imperio censeretur. Jam enim Pontifices in eam venerant maiestatem (quam Principes seculares dicunt præsumptionem)*

nem) ut Reges crearent, citantes verbum primi post Christum Pontificis: Ecce (inquit Petrus) duo gladii hic. &c. Lakoldus autem à Pontifice Rex nominatus & consecratus, ut videretur Ecclesiæ gratus, omne regnum fecit beato Petro tributariium: ut per singula quot annis capita solvatur nummus unus, qui appellatur S. Petri. Eadem de re ita scribit is qui Ludovici IV Cæsaris historiam summa prudentiæ, eloquentiæ, & παῤῥησίας laude nostra ætate est persequutus Nicolaus Burgundus l. 2, de Joanne Papa verba faciens: *Deniq; Vladislaum Locticum Poloniæ Ducem AVULSURUS à CORPORE IMPERII, missso diademate Regem appellat, fide accepta, quod in tanti beneficii gratiam propelleret ille in provinciam Brandeburgensem Lituanos, qui Cæsarem detinerent in Germania occupatum bello domestico. Cæterum Lituani ea tempestate Christiana sacra nec dum acceperant, cum Teutonico Ordine continenter bellare soliti: at tum quidem Pontifex Magistrum Ordinis ad duorum annorum inducias compulerat, quo liberius barbari grassarentur.* Hæc illi.

Ita-

Itaque non eſt quidem quod dubitemus. ſaltim à Præmisli illius conatibus Polonos obſequium omne Imperio, jam per annos trecentos quinquaginta amplius inolitum detrectaſſe. Sed & id certum eſt, tanto temporis ſpacio pro juribus Imperii tuendis, vi quidem & armis in Poloniam nihil eſſe tentarum. A nonnullis Imperatoribus aliquo tamen modo (quo uno ſcil. poterant) aliquamdiu cautum eſt fugitivæ Imperij dignitati. Sic quum anno milleſimo trecenteſimo VVenceslaus Bohemiæ Rex, pulſo Vladislao Loctico, à Polonis in Regem eſſet electus, Albertus Cæſar clientelari jure Imperij nomine Poloniam poſſidendam eidem conceſſit. Edidit Cæſaris literas Germanico idiomate Goldaſtus parte ſecunda operis cui nomen Reichs-Satzungen pag. xxiv: & merentur huc à nobis transferri, quales ſunt editæ. Albertus Von Gottes Gnaden Römiſcher König / allezeit Mehrer des Reichs: dem Durchleuchtigen Großmächtigen Fürſten Wenceslao Könige in Böhmen / unſerm liebſten Bruder / unſere Gnad und alles Guts. Die unzweiffelhafftige Auffrichtigkeit deines getrewen Gemühts / welche gegen uns und dem Keyſer-

thumb von dir / vor allen Königen und des Römischen Keyserthumbs Fürsten / zuspüren / beweget und führet uns dahin / daß wir das Jenige / was zur Erweiterung deiner Ehren dienlich / nicht unterlassen mögen. Derentwegen vergönnen und verleihen wir dir / in Krafft des Römischen Keyserthumbs / das du sampt deinen Erben und nachkommen den Königen in Böhmen / die Länder welche du nachm Hertzogen Vladislao in groß Polen erlanget und inne hast / erweitern / und nach gestalt der Lehenrechten / jetzt und in künfftigen ewigen Zeiten halten mögest. Dessen zu Uhrkund haben wir diesen Brief mit unserm Insiegel bekräfftigen und verfertigen lassen. Datum zu Mantz im Julio, Anno 1300. Unsers Reichs aber im andern Jahre.

Ab Henrico VI Cæsare quidquam actum pro servanda Imperij in Poloniam auctoritate, haud reperio. Nec satis certa fide traduntur, quæ à nonnullis de Ludovico IV Cæsare memorari, paulo ante monuimus. Tantum fatentur Polonorum Annales, lite orta inter Crucigeros & Casimirum Polonum, auctoritate sua interposita vetuisse Cæsarem illum, ne apud alios judices causa isthæc disceptaretur præter assensum suum. Sed hoc non tàm pertinet ad res Polonicas quam Prussicas. Carolum

lum IV Regium nomen non detuliſſe Polonorum Principibus (haud dubie memoria veterum Imperij jurium) obſervare quidem eſt, at pro Imperij illis juribus aliud quidquam conatum haud legas. Multo minus ſuccedentium Cæſarum quiſquam vel in controverſiam vocavit Polonicam libertatem. Imo jam amplius ducentos annos Regium nomen Polonis, quaſi jure partum, ſponte conceſſum eſt; & multi contractus cum ijs initi tanquam cum vere liberis populis. Quæ res (niſi vehementer fallor) certo eſt indicio, vetera Imperij jura derelictione, ut ita loquar, & tacito Cæſarum Ordinumque conſenſu dudum exſpiraſſe; atque ita Poloniam omnem Imperij finibus non amplius ut olim comprehendi.

Quæ Poloniæ eadem & MASOVIÆ fortuna fuit. Accepit illa Duces proprios (perinde atq; hodie à Polonico regno peculiari Ducatus titulo eſt diviſa) ex inſtituto Conradi II Cæſaris, Imperio unice non autem Poloniæ proprie ſic dictæ obnoxios; ceu jam tum ſupra cap. XIIX monuimus. Poſt ſeculum tertium decimum indinare cœpit etiam

etiam iſthæc Imperij reverentia. Itaque ſeculi quartidecimi anno viceſimo nono Joannes Rex Bohemiæ, pretexens tamen Imperij auctoritatem, VVenceslaum Ducem gentis adegit in verba ſua jurare. At vero Caſimiro ſecundo Rege, à Polonis provincia iſthæc in fidem recepta eſt. Ea de re ita loquitur Cromerum, ut ſolet, deſcribens Salomon Neugebaverus l. 3. Hiſtor. Polonicæ. *Acceſſit eodem anno Maſovia ad ſocietatem cæteræ Poloniæ, Ziemovico Duce iis pactis in Regni Regisq; poteſtatem ſe ſubmittente, ut totius quidem Maſoviæ dominatum ipſe obtineret, verum non hereditario jure ſed regia munificentia, & in feudum ſe eam habere, Regisque majeſtatem ſe cum poſteris ſuis comiter conſervaturum, & contra quoſvis hoſtes, barbaros juxta ac Chriſtianos, auxilio Polonis ſemper affuturum, nec cum ullo fœdus ullum inconſulto Rege ſanciturum, ſolenni ritu ac jurejurando profiteretur. Acta ſunt hæc Caliſſii ad ſextum Calendas Januarii, anno Chriſti milleſimo trecenteſimo quinquageſimo quinto.* Et ex eo tempore fuere Maſoviæ Duces

Duces in clientela Polonica, donec anno MDXXVI repente non ſine ſuſpicione veneni è medio ſublatis duobus fratribus, omnis illa familia expiravit, & ditio iſthæc integra Poloniæ addita eſt. Nec vero fortaſſis pro juribus Imperii in provinciam illam quidquam auctoritate eſt publica actum: niſi quod in Tabulis illis Carolinis, quas paulo ante recitavimus, Bohemiæ Regno Maſoviæ etiam Duces adſcripti ſint, & in matriculam Imperii Ordinum ſeculo ſuperiore relati certo iis cenſu indicto. Hi enim ſunt illi Hertzogen von der Maß dicti: quo nomine alii alios intelligunt. Ne verbulo autem occupanti terram illam Sigismundo Regi Polono ab Imperio forte eſt contradictum: imo ne quidem jam ante, cum pene omnem ſibi ſubjiceret Joannes Albertus Rex, Imperii in gratiam quiſquam eſt reluctatus: tametſi cum Sigiſmundus Rex illam dotalem eſſe juſſiſſet Bonæ uxori ſuæ, noluerint Ordines Regni in id conſentire, quod *vererentur ne quo caſu Maſovia à Polonia ſepararetur*, quod diſcimus ex l. 1. Annalium Orichovii: nondum ſcil. firmatis tum in eam

provinciam Poloniæ viribus. Multo minus ex eo Maſovia à noſtris repetita eſt. Ac proinde & illa ſic ſatis lata Sarmatica ditio Imperii finibus exceſſit.

Vtinam haud pari ſucceſſu PRVSSIAM quoque & LIVONIAM amiſiſſemus: cum utraq; ſine exemplo à ſeculo decimotertio demum in Imperii jura tranſierit, & quidem à Germanis occupata Germanos incolas acceperit, inque mores noſtros tranſmutata, plenius quam unquam Polonia, Imperii dignitatem coluerit defenderitque!

Viſtula amne ad Balthicum mare à Caroli Magni ævo uſque terminabatur Imperium Germanicum: Vlteriora proxime PRVZII dicti populi aut Sembi tenebant. Horum ſimplices & probos mores, quales erant ætate Henrici IV. Cæſaris, miris laudibus proſequitur Adamus Bremenſis; ſed cum tractu temporis mutaviſſent, nec exemplo vicinarum gentium ſacra Chriſtianorum obſervaret populus, ſed odio potius religionis ductus vicinis gravis eſſet, cumprimis vero Maſovios infeſtaret, horum Dux Conradus hoſtibus impar-

impar, Culmenſem terram ereptam ſibi dolens, in auxilium Ordinem ſacrum militum Germanicorum, qui & Mariani, & Crucigeri, & Milites domus hoſpitalis in Hieruſalem appellantur, præcipua tum virtute & geſtarum rerum fama, advocavit. Cœperat ille Ordo in caſtris ad Ptolemaida non adeo pridem, circa annum ſeculi duodecimi nonageſimum: cumque iſthac tempeſtate crederetur, Chriſtianis in omnes à ſacris illis alienos juſtum & æterna mercede dignum bellum eſſe, vocati mox Culmenſi provincia Pruſſos ejecerunt. Num dono Conradi plene ceſſerit ipſis illa terra, an vero conventum ſit, quod Poloni tradunt, ut debellatis Pruſſis Culmavia Maſovio Poloniſque redderetur, nihil attinet nunc diſputare. At vero Friderici II Cæſaris beneficio, non ſolum tertæ Culmenſis, ſed totius Boruſſiæ, omniumque terrarum, in quas ejectis barbaris religionem Chriſtianam propagaturi eſſent Crucigeri, poſſeſſio ac dominium ipſis ac eorum ſucceſſoribus decretum & confirmatum eſt: ceu tabulæ Cæſaris ſuperſtites loquuntur. Sic brevi ab anno

circiter MCCXX, rara armorum felicitate, Boruſſia univerſa uſq; ad mare Balthicum & Lithuaniæ fines, priſcis incolis, non laudando inſtituto tamen, extinctis partim, partim in miſeram ſervitutem pariter & Chriſtiana ſacra vi adactis, Imperii provinciis acceſſit: & quidem ſaltim hactenus non immerito, quod & auctoritate Imperii & bonis Germaniæ publicis Ordo univerſus niteretur. Haud multo poſt pari ſucceſſu Gedanum cum vicina Pomerellia trans Viſtulam occaſum verſus Poloniæ regibus, verſus orientem Samogitia Lithuanis erepta eſt. Quo & Polonorum & Lithuanorum perpetua fere odia in Ordinem ſunt concitata. Poſt varias tamen contentiones, cum Caſimiro quidem ſecundo Polonorum Rege tranſactum eſt æquiſſimis conditionibus. Eam rem hiſce verbis enarrat poſt Cromerum Neugebauerus *l. 3 hiſtor. Pol. pag. 201: Lite cum Cruciferis ad extremum perducta, cum ii diris devoti, nil tamen auctoritate Pontificia moverentur, ut judicata facerent, facile Caſimirus conceſſit petentibus, ut jure omni, quodcunq; ipſi à majoribus ſuis haberent in Pomerania,*

merania, Culmenſi, & Mechalovienſi ditione, ſeſe poſteroſq; ſuos, jurejurando interpoſito, & literarum monumentis conſignatis abdicaret, ac de ſigillo etiam, quo diplomata regia ſignantur, Pomerania nomen eraderet, Cuiaviam ac Dobrinenſem ditionem ab eis reciperet. Itaq; conſtituto cum Magiſtro Cruciferorum congreſſu Inouladislaviæ, ad vigeſimum ſecundum diem menſis Julii comitia quoq; ſuis indixit. Vbi abdicatio illa promulgata, Caliſſiæ vero non modo Regis, ſed etiam Ziemoviti Viſnenſium, Ziemoviti Cirnenſium, ac Boleslai Plocenſium, Maſoviorum, & primariarum civitatum, nempe Cracovienſis, Poſnanienſis, Sendomirienſis, Sandecenſis, Caliſſienſis, Vladulavienſis, ac Breſtenſis diplomatis conſignata eſt. Epiſcopi neq; ut ſignarent, neq; ut approbarent, adduci ulla ratione potuere. Annus, quo hæc acta ſunt, fuit milleſimus trecenteſimus quadrageſimus tertius.

Hactenus Neugebauerus. Floruerunt porro res Ordinis Tentonici uſque ad annum circiter quadringenteſimum poſt milleſimum. Inde cum non neceſſariis, imo iniquis, bellis Lithaua-

niam & Poloniam infeſtantes, Vladislaum Jagellonem Regem, Polonicis Lithuanicis & Tataricis copiis ſolito potentiorem hoſtem irritaſſent, ab illo anno MCCCCX ingente prælio ad Drevanciam fluvium in Maſoviæ finibus cæſi bonam Boruſſiæ partem amiſerunt. Fide ſubditorum pene in integrum reſtituti, impotente mox dominatu horum quoque animos uſque adeo à ſeſe abalienaverunt, ut omnis nobilitas urbeſque Boruſſiæ, fœdere mutuo, anno ejusdem ſeculi quadrageſimo, adverſus Ordinis vim ſeſe munierint. Cumque ne ſic quidem ſaniora illi conſilia ſequerentur, imo effeciſſent apud Cæſarem Fridericum III, ut atroce lata ſententia anno MCCCCLIII, fœdus illud ceu vitio factum irritum pronunciaretur, addita mulcta graviſſima, & amiſſæ libertatis privilegiorumque pœna: nobiles plerique oppidaque ſequenti anno, renunciato Ordinis Magiſtro fidelitatis ſacramento, Regi Poloniæ (erat is tum Caſimirus tertius) ſeſe ſuaque in fidem obtulerunt, & à Rege ac Proceribus Polonicis in ſocietatem regni recepti ſunt. Per tredecim

annos

annos cum adverſa fortuna fortiter luctati quidem ſunt Cruciferi, ſed & ipſi tandem certis conditionibus in ſacramentum & fidem Poloniæ Regum & Regni ſeſe dediderunt, anno ſeculi illius ſexto poſt ſexageſimum. Ita tota Pruſſia in Polonicæ reipublicæ corpus tunc conceſſit. Detrectavit quidem illud ſacramentum Fridericus Saxonicus Magiſter Ordinis, ſed nihil præterea movit. Fecit idem Albertus Brandenburgicus correptis inſuper armis, ſed cum imparem ſeſe ſentiret & nulla ab Imperio auxilia liceret ſperare, tandem & ipſe pro ſe & hæredibus ſuis anno MDXXV cum Polono pactus eſt; &, ceu ante, Pruſſia univerſa in ditione Reipublicæ Polonicæ ex eo jam permanſit.

In hunc modum & acquiſita intra hos quadringentos annos fuit Pruſſia & viciſſim amiſſa. Jure an injuria Imperio ſubducta ſit nobilis adeo provincia, difficilius nonnihil eſt expeditu. *Primum* tamen id videtur patere ex iis quæ attulimus: quo tempore Ordines Pruſſiæ in fidem Polonicam conceſſerunt, nihil in terram illam univerſam juris fuiſſe Polonis.

lonis. Nec enim unquam tota illa fuerat Polonorum, & quæ portio illis paruerat, illa ſaltim ex pacto cum Caſimiro ſecundo, non dubio amplius jure facta fuerat jam anno MCCCXLIII Cruciferorum. Tametſi etiam, Vladislaus Jagello omnem pene Pruſſiam ſubegiſſet, eandem tamen viciſſim amiſerat, per nova pacta ſalvis iterum Ordinis rebus. *Secundo* ſi uſque adeo impotens & ſæva fuit Cruciferorum in provinciam dominatio, qualem vulgo ferunt, nec oppreſſis ſubditis à Cæſare & Imperii Ordinibus, poſtquam illis deſiderium ſuum detuliſſent, quidquam licuit ſperare mollius, nemo eos temere damnaverit, quod tandem jugum intolerabile & tyrannicum excuſſetint. Nec enim mancipiorum ritu obſtricti erant Cruciferis: ſed plærisque vel ipſi vel eorum majores, propoſita conditione magnæ libertatis & multarum immunitatum, in vacuas terras ex Germania acciti à Cruciferis: quos proinde hi ex pacto quaſi, ſaltim provincialibus illis Germanicis coloniis, præſtare tenebantur, niſi irritum vellent fidelitatis ſacramentum. *Tertio* ſi potuerint

rint Pruſſi fidelitatis ſacramentum jure Magiſtri Imperio renunciare, licuit illis etiam alteri ſeſe ſubjecere. Et vero is qui ſui eſt juris poteſt utique in fidem alterius jure concedere. Quidni itaque & illis licuerit idem, ſi ſane fas ipſis fuit in plenam libertatem rejectis antiquis dominis ſe vindicare? *Quarto*: Non videtur, vel Cæſarem vel Imperij Ordines, Imperii quidem cauſa, ullo aliquo auxilio juviſſe cauſſam Cruciferorum quintodecimo ſeculo: nec quando primum illi in fidem Polonicam conceſſerunt, Imperij ergo defectioni iſti ſive inteceſſiſſe ſive contradixiſſe. Non ſane in monumentis hiſtoricis fide dignis tale quidquam memoratur. Eſt autem talis negligentia, & tale ſilentium indicio haud obſcuro factæ derelictionis: ceu jam ſupra diſputavimus. *Quinto*: nec Albertus Brandeburgius ſeculo decimoſexto quidquam opis ab Imperio potuit ſperare. Itaque aut plane percundum Ordini tum fuit per Pruſſiam: quouſque tamen ille Imperio non fuit unquam obligatus: aut vero conditiones à Polono propoſitæ fuerunt Ordini illi neceſſariò in-

cundæ. Nec vero tam hoc vitio datum fuit Alberto & reliquis Cruciferis, quod ille in fidem terum Poloni redijſſet more multorum deceſſorum; quam quod paſſus eſſet bona Ordinis in hereditariam poſſeſſionem ſibi tradi: & hoc maxime nomine Cameræ Spirenſis judicio Albertus anno MCXXXI proſcriptus eſt. At vero hoc quidem controvertere non eſt hujus inſtituti; ut pote quum nihil aliud agendum mihi veniat, quam ut deſpiciam, num jure an injuria Pruſſi & Cruciferi ab Imperio ſeceſſerint. Id quod eos feciſſe jam ante Albertum ſeculo quarto decimo, palam eſt ex iis quæ jam narravimus.

Supereſt ut LIVONIAM perluſtremus. Illam terram ab antiquiſſima uſq; memoria Æſtyorum gentes incoluere: quas a Germanis fuiſſe diverſas ipſa lingua ſatis prodidit, ut quæ ætate Taciti Britannicæ propior fuit, etſi ritus habitusq; Suevicum quid præ ſe ferret; quod ille libro de Moribus Germanorum memoravit. Ex Plinio aliisq; diſcimus alios Æſtyorũ Hirros alios Scyros tum appellatos. Quorum vocabulorum veſtigia nec dum deſierunt: Æſtyorũ com-

communi appellatione in Æſthonia, Hirrorum in Harria & VViria, Seyrorum in Curis ſuperſtite. Priſcam terræ fortunam cum deſint monumenta, ignoramus, Seculo nono autem Curos à Sueonum claſſe ſubactos, legere eſt in hiſtoria vitæ S. Anſgarij. Danorum quoque in provinciam illam expeditiones aliquot felices, loquuntur illorum annales. Sed & Ruſſos & Lithuanos haud parum ibi potuiſſe conſtat, Germani noſtri ſerius quidem ibi vim ſuam exercuerunt, at dominatu certo & conſtante conſtituto tarditatem illam compenſavere. Primam huic occaſionem negociatores Bremenſes dederunt, qui circa annum MCLX tempeſtate in Dunæ fluvijoſtium rejecti, cum vicinis Livis & commercia & in futurum pro mercandi libertate pacta quædam inierunt, eorundem conſenſu ſacello in Dunæ inſula exſtructo, quæ à re Kirchholm deinceps nuncupata eſt. Paulo poſt Menardus monachus à Bremenſibus adductus, ſparſo rite divini verbi ſemine, cum feliciter ſacra Chriſtiana propagaſſet, meruit ab Alexandro III Papa anno MCLXX Epiſcopus

gentis conſtitui, ſede ad Dunæ ripam Vxkillæ ipſi attributa. Qui ſucceſſit defuncto Barthol-dus cum vim & arma intentaret, à barbaris trucidatus, locum fecit Alberto ex Canonico-rum Bremenſium collegio evocato: qui tri-ginta trium annorum ſpatio, majore armo-rum felicitate, miſeræ & pene exciſæ genti, & ſacra imperavit quæ docere debuiſſet, & per-petuam ſervitutem impoſuit, Riga urbe circa annum MCC condita in firmum Sedis ſuæ domicilium. Eam in rem uſus eſt cumprimis ope ſacræ iſtius militiæ Germanicæ, quæ Ordi-nis Fratrum militiæ Chriſti & Enſifero-rum titulo inclaruit, non multò poſt in cor-pus Mariani Cruciferorum Ordinis cooptata, Teutonico Magiſtro alteri illi Pruſſico certis le-gibus ſubjecto. Quæ omnia cum à Cæſari-bus publica eſſent auctoritate confirmata, à ſeculo uſque decimotertio, ingens terrarum tractus ad orientale maris Balthici litus, cen-tum & viginti octo milliaribus Germanicis in orientem, à Croni fluvii quem Memelam ho-die vocant oſtio ad Narvam Ruſſorum em-porium, in meridiem ad Lithuanos & Ruſſos expor-

exporrectus, ſenſim in provinciam Imperij Germanici receptus eſt: Archiepiſcopo Rigenſi & Epiſcopis in numerum Pontificum Germaniæ, & Magiſtro Ordinis deniq; cum libertatem à Pruſſico ſibi ære redemiſſet, anno ſeculi ſuperioris tertio decimo in claſſem Imperii Principum, relatis.

Hic ſtatus rerum duravit, donec anno MDLIIX Joannes Baſilides Moſchorum tyrannus, devictis duobus Tatarorum regnis Caſane & Aſtracane ferox, immanem in modum in Livoniam omnem cæpit ſævire. Incolæ tantæ moli tantiſque malis impares, cum ab Imperio auxilia fruſtra flagitaſſent, nec ſpes ulla melior ſeſe oſtenderet, aliena auxilia circumſpicientes, alij ad alios ſeſe inclinaverunt. Primi Revalienſes cum nobilibus ejus diœceſeos, quibus paulo ante ſuperbiſſimis literis Moſchus bellum denunciaverat, urbem & agrum vicinum omnem Daniæ Regis dominio & tutelæ obtulerunt, ſed repulſam paſſi ſunt. Biennio poſt cum Moſchi iterum ſupra quam dici poteſt immaniter ſævirent, &

tandem Vellino munitiſſimo oppido capto ad ipſas Revaliæ portas excurreret, nec *in tantis anguſtiis ulla ab Imperio vel propria virtute & viribus ſpes defenſionis appareret, Revalienſes neceſſitate adacti extrema* (verba recito Davidis Chytræi locupletiſſimi ſcriptoris ex libro XX Chronici Saxoniæ) *Ruſſis aſſidue ad eorum portas excurrentibus, & non ſolum pecora, ſed cives & incolas ab Urbe egreſſos abducentibus, ab ERICO Sueciæ rege vicino, pecuniam mutuam, &, ſi à Moſcho urbs obſideretur, auxilium & defenſionem petiverunt, Cum autem Ericus, non eſſe pecuniam regno Sueciæ aliis mutuo dandam reſponderet: verum ſi imperio & tutelæ ipſius ſe Civitas Revalienſis ſubjiceret, ſe non cupiditate proferendi fines ſui regni, quod alioquin ſatis amplum haberet, ſed Chriſtiana charitate, ac ut Moſchum vicinum, ſi ea urbe potiſetur, regno ſuo intolerabilem futurum, arceret; ſe patrocinium ad defenſionem illius urbis ſuſcepturum, omniaq; privilegia & immunitates antiquas urbi relicturum eſſe polliceretur: Revalienſes, re cum nobilitate vicina & civibus communicata, Magiſtro Livoniæ juramentum fidelitatis*

delitatis ſuperiori anno præſtitum renunciant, ac Erico Suecia regi, qui paulo ante patri Guſtavo ſucceſſerat, ſe ſubjecerunt.

Præcedente anno, poſt milleſimum quingenteſimum quinquageſimo nono, aliter nonnihil Archiepiſcopus Rigenſis & Magiſter Ordinis cum Polono pepigerant: at vero coacti & illi fuere tandem Polono ſeſe totos dedere anno ſexageſimo primo illius ſeculi. Recitabimus utrumque ex eodem Chytræo: qui hæc omnia diligentiſſime & ſumma fide poſteritati tradidit. De priore pactione ita ſcribit. *In Livonia graſſante ingentibus copiis Moſcho, & loca munita paſſim occupante, cætera impune pervagante, & infinitam hominum multitudinem captivam hoc biennio abducente: Archiepiſcopus Rigenſis & Ordinis Coadiutor, cum ſe ab Imperio Romano non juvari, & ſolos ad reſiſtendum hoſti tam potenti impares eſſe cernerent; Sigiſmundum Poloniæ Regem vicinum, & Archidiœceſis Rigenſis protectorem rogarunt, ut defenſionem Livoniæ, ſalvo tamen Imperii Romani jure, ſuſciperet, & pro ſumptibus belli novem*

novem arees ac præfecturas pignoris loco acciperet. Quas Livoniæ magistratibus postea redimere sexcentis millibus aureorum liceret. Hac defensionis pacta, solennibus literis & juramentis utrinque confirmata sunt. Quæ anno sexagesimo primo contigerunt hisce verbis narrat idem Chytræus. *POLONIÆ Rex, ad cujus patrocinium & tutelam, Magistrum Ordinis Livoniæ, & Archiepiscopum Rigensem, ac Nobilitatem illis subjectam confugisse diximus, cum distractiones Livoniæ intestinas, varias & multiplices, & urbem Revaliam cum tota vicinia SVECO se subjecisse, aliquot etiam provincias à Magno Holsatiæ duce teneri cerneret; non amplius teneri prioribus pactis de defensione, cum Magistro Ordinis & Archiepiscopo initis, multo minus conatum defensionis aliquem adversus Moschos suscipere voluit, nisi Archiepiscopus & Magister Ordinis, cum omnibus subditis suis, se Regno Poloniæ & Lithuaniæ penitus subderent, & solenni subjectionis juramento devincirent. Cum igitur Archiepiscopus & Magister Ordinis, ab Imperio Romano, cujus auxilium & opem assiduis legationibus supplices implo-*

imploraverant, se plane desertos judicarent; & ingentia Livoniæ, jam magnæ ex parte à Moscho & aliis occupata, vulnera remedium præsens flagitarent: extrema coacti necessitate, ut reliquas adhuc Livoniæ provincias, ne in Moschi potestatem pervenirent, nomini & Religioni Christianæ conservarent; conditionem subjectionis à Rege Poloniæ flagitatam subire coacti sunt. Quare post multorum mensium tractationes, tandem Rex Nicolaum Radzevilum, Principem Lithuanum in Olica & Nischevvitz, Palatinum Vilnensem, cum plenis mandatis in Livoniam misit, ut executioni transacta daret, & permissas sibi ab Ordinis Magistro arces, provincias, documenta & literas acciperet, & à Rigensi civitate, juramentum fidelitatis, nomine Regis Poloniæ exigeret. Hæc Chytræus, qui mox subjungit & Tabulas Regias quibus deditiis Livonibus cautum est & alia multa ad negotium illud pertinentia. Jam tum ante vero Daniæ Rex Fridericus fratri suo Magno ab Oeselicnsi & Curonicnsi Episcopo resignari curaverat Episcopatuum illorum ditiones. Et hoc illud erat qnod cau-

ſabatur Polonus, quo minus pacto priori ſta-
ret.

Neutri deditioni, ut nec Danicæ illi, lego à Cæſare aut Imperii Ordinibus interceſſum. Attamen cum anno ſeptuageſimo pax inter Daniæ & Sueciæ Reges, poſt octo annorum bellum, Stetini conficeretur, & Magnus Holſatus à Moſcho Livoniæ Rex eſſet renunciatus, qui tranſactioni pacis aderant *Cæſareani legati, Livoniam ab Imperio avelli, & à Magno Holſatiæ Duce Regis Daniæ fratre, titulum Regis Livoniæ, in præiudicium & contumeliam Romani Imperii à Moſcho acceptum uſurpari, ægerrime ferebant.* Inter capita pacis hoc ante omnia tum conſtitutum fuit: *Cæſareæ Majeſtati & Imperio, Suecus, quæ in Livonia poſſedit, velut ſupremo Magiſtratui & Domino cedit. De quibus diœceſin Revalienſem & Oſilienſem, Padis, Sonneburgam & Habſel, Daniæ Regis tutelæ Imperator ſtatim ſubiiciet. Vrbs vero Revalia & Wittenſteinum tantiſper in Sueci poteſtate manebunt, donec Cæſarea Majeſtas cum eo Imperii nomine, de belli ſumptibus in defenſionem Revaliæ impenſis, tranſegerit.*

Qua

Qua de cauſa, Rex Daniæ, Moſchum & fratrem ſuum, ſe ab obſidione Vrbis Revaliæ tam diu avocaturum ſperat, dum Imperii totius nomine, Cæſarea Majeſtas & Principes Electores deputato die, conſilio & ope Regiæ Majeſtatis Daniæ Poloniæ & Sueciæ, de ſplendida legatione ad Moſchum inter ſe conveniant, ut vel pacem cum Moſchis conſtituant, vel acri bello conjunctis viribus eum reprimant. Ita quidem tranſactum fuit initio anni. Sequentis vero anni Junio menſe, *Caput illud primum pacis de Vrbe Revalia & diœceſi vicina Cæſari & Imperio à Sueciæ Rege conceſſa, Maximilianus Imperator per Jonam Offenburgerum Revaliam miſſum Senatui Revalienſi expoſuit. Qui nihil adhuc ſibi de ceſſione illa Regis ſui nomine ſignificatum eſſe, indicavit. Velle autem ſe mandata ipſius Regiæ Majeſtati Sueciæ prima occaſione nunciare, & paulo poſt Cæſareæ Majeſtati reverenter reſpondere.* Quæ omnia is quem ante laudavimus Chytræus libro XXII his ipſis quæ adduximus verbis memoravit.

Ex eo tempore motam aliquam ex pacto Suecis controverſiam Imperii nomine, haud

nvenio. Duravit vero in Livonia omni Mochorum ſævitia adhuc deinceps annos complures: Revalia ipſa anno ſeptuageſimo ſeptimo denuo *totas ſex hebdomadas obſidione cincta, & aſſiduis ac horribilibus tormentorum fulminibus & globis ignitis in tecta vibratis irrito tamen conatu oppugnata eſt.* Nec acquieverunt Moſchi, donec multis præliis feliciter à Joanne Sueciæ Rege devicti Eſthonia omni, quam pene ſuam fecerant, cedere, & pacem tandem duris conditionibus petere coacti ſunt: quæ demum anni nonageſimi quarti initio fuit conſtituta. Cum Polonis quoque haud lego Imperii nomine occupatæ Livoniæ ergo diſputatum vel actum eſſe. Geſſerunt vero & ipſi acerrimum cum Moſchis bellum uſque in annum octageſimum primum: quo exeunte demum pax compoſita, & Livonia cedere Moſchi compulſi ſunt. Haud invenio etiam cum Dano expoſtulatum, occupatæ Oeſiliæ cauſſa, à Cæſare & Imperii Ordinibus, etſi ille poſt obitum Magni Ducis ſui illam juris feciſſet. Ex adverſo Eſthoniam ſibi dedi poſtulantibus Polonis, electus tum Polonorum

norum Rex Sigismundus III qui & Sueciæ simul imperabat, anno octogesimo septimo respondit teste Chytræo lib. 28: *Suecos, Caroli V Ferdinandi & Maximiliani II Imperatorum literis ad Gustavum Ericum & Joannem Reges diversis temporibus scriptis, tutelam ejus provinciæ ab Imperio ipsis commendatam, demonstraturos esse.*

ATQVE ita quidem & Livonia nobis periit post Prussiam. Quicunque vero omnia isthæc cum cura expenderit, nisi vehementer fallor, culpa aliqua Imperii hæc ita contigisse non diffitebitur. *Primum* enim in officio utique fuit Imperii, Moscho non verba sed arma opponere, iisque salutem civium enixe opem implorantium saltim pro virili defendere: & tamen omne hoc fuit surdis auribus exceptum. Imo ne quidem aliqua missa legatione Moschum mitigare tentatum est. Quod ipsum apud omnes prudentes & probos solet haberi indicium certum derelictionis, prout capite nonodecimo multis disputavimus. *Secundo* facta jam illa Livonum ab Imperio defectione, nec à Polono

nec à Dano quidquam Imperii nomine fuit repetitum, pene jam integros centum annos. Quæ cum Sueco erant pacta itidem nulla facta vindicatione aut etiam repetitione, ſpacio nonaginta pene annorum irrita itidem ſunt facta: omni republica celerem, certe præſentem magis, curam exigente. Vt proinde etjam hoc alterum ſignum fuerit factæ derelictionis. *Tertio*: quo tempore facta eſt illa ab Imperio ſeceſſio, ne verbulo quidem fuit contradictum, tametſi minime omnium lateret quid fieret: adeoque non obſcure fuit indicatum, illam ſeceſſionem nihil iniqui habere, ab Imperio nullis auxiliis ſuppetentibus. *Poſtremo*; ita comparatum eſt, ut abſque ſummo Livonum incommodo recuperari priſtina Imperii auctoritas nequeat, & tamen Imperio non fuere illi ſubditi quondam ad utilitatem dominantium ſed ſuam. Fuerit igitur & recuperandi conatus cum aliqua injuria conjunctus. Quæ cum ita ſeſe habeant, jam & Livonia jure Imperii finibus excidit.

CAPVT

CAPVT XXX.

De finibus Imperii Marinis, & totius operis peroratio.

PEragravimus jam omnia Imperii regna, eorumque jura ab exteris vindicavimus. Postquam igitur satis est factum instituto nostro, licet fortassis, bona cum venia lectorum, argumentum hoc deserere. Et vero quod superfit dicendum, pro modulo quidem nostri instituti, nihil supereſt; nisi forte de Maris, quod & Germaniam & Italiam & Arelatense regnum alluit, dominio nonnihil sit adjiciendum. Sane hunc locum hactenus non attigimus; & tamen ad disputationem de Finibus videtur pertinere, quo constet, num extrema ora continentis aut insularum sit pro termino, an vero ultra exporrecta sit Imperii vis, & in ipso mari fines ejus sint quærendi: Ne quid ergo in nobis desideretur, breviter & de illa re disseremus.

Ac principio quidem, quin possit mare & ipse immensus Oceanus, saltim magna sui parte, privata possessione teneri, ceu certum & dubio

dubio carens, nunc quidem conſtituimus. Nec enim hujus eſt temporis cum iis contendere, qui exiſtimant, omnimodo mare dominii aut propriæ poſſeſſionis eſſe incapax : & jam tum cum olim tum non adeo pridem viri doctiſſimi, Joannes Seldenus præcipue & Jacobus Gothofredus, rem iſtam omnem hactenus quidem liquidam reddidere. Id hujus eſt officii, ut inquiratur, num quod maris dominium reapſe Imperio competat, & ſi quod competat, quemadmodum illud ſeſe habeat, quove uſque extendatur.

Ab ipſis igitur Cæſaribus noſtris vim aliquam Imperii in omnia illa maria unquam eſſe exercitam, haud liquet. Scio quidem titulum Caroli V Cæſaris noſtrate lingua ita perſcribi ſolere, quaſi ille dominus fuerit Oceani. At vero non Imperii ſed Hiſpaniæ cauſſa quondam verba id quæ præ ſeſe ferunt titulo addita ſunt; perinde ut omnia quæ proxime adjacent, de Inſulis Canariis, Indiis, & Terra firma: eoque nemo ſecutorum Cæſarum Oceani ullam in titulo ſuo fecit mentionem. Sed & error quidam videtur in

in interpretatione Hiſpanici tituli commiſſus ab hominibus noſtris, quod etiam Joannes Seldenus annotavit *l. 1. Maris clauſi cap. 17.* Nam noſtri quidem ita pene loquentem Carolum introducunt: *Inſularum Canariæ, nec non Indiarum & Terræ firmæ, maris Oceani &c. Rex, Archidux Auſtriæ*: quaſi & Maris Oceani Regem ſeſe Carolus dixerit. *Sed hallucinatio eſt* (ut recte ſcribit Seldenus.) *Hiſpanicaenim ſunt: Rey de las Jslas, y terra delmar Oceano &c. id eſt Rex Jnſularum, & Terræ firmæ Maris Oceani, Scilicet ſive Inſulas ſive Continentes Oceani, ſeu in Oceano poſitas ſpectes (quas Ferdinando V Hiſpaniarum Regi conceſſit Alexander VI Pontifex Romanus, univerſas à primo longitudinis circulo in Occidente poſitas) earum ſe Regem nuncupat, non ipſius Oceani.*

Porro etſi Principibus marium accolis regalia quæ appellantur Cæſares conceſſerint, haud tamen fortaſſis eorum cuiquam Maris aliquod dominium conceptis quidem verbis ſunt largiti. Mihi ſane in omnibus quas vidi Tabulis feudalibus Cæſarum

(vidi autem complures,) nihil tale eſt obſervatum. Inſulæ tamen Maris continenti vicinores paſſim ſolitæ in beneficium dari: ut & fluvij inſignes in mare rerento ſuo nomine late excurrentes. Mutant ſcil. identidem littora vices ſuas; & quem locum aliquando fluvius tantum aliquis alluit, illum Mare tandem occupat, ſuperſtite tamen nomine priſco fluvii in loco iſto. Id quod in Oſtfriſia patria mea circa Amaſum obſervare eſt: cujus nomine etiam pars illa Oceani venit hodiè quæ continentem inter & inſulas quaſdam proximas diffunditur: adeoque cum alia tum & Amaſi appellatione Principibus meis à Cæſaribus ſolet diſertis verbis in fidem concedi. Sic in Tabulis Pacis cum Regno Sueonum nuper initæ art. x conceditur in feudum Sueonum Regno: *è Pomerania ulteriore Stetinum, Gartz, Dam, Golnou, & Inſula Wollin, una cum interlabente Odera & MARI, vulgo* das friſche Haff *vocato, ſuisq; tribus oſtiis* Peene Swine *&* Drevanow; *atq; adiacente utrinq; terra ab initio territorii regii USQVE IN MARE BALTHICUM.* In Tabulis quibus

quibus Otto Magnus Cæsar olim Papæ Romano multa donavit Adriatico pariter & Tyrreno mari vicina, fit mentio *maritimorum* & quæ *terrâ marique ad civitates* nonnullas *pertinent*: ceu liquet ex illis quæ cap. x in medium adduximus: satis tamen apparet, per ea quæ *mari* dicuntur pertinere ad civitates, insulas vicinas intelligi, ut per *maritima*, partem continentis mari proximam, eoque hanc opponi *montanis* sive montis Appennini partibus.

Non desunt, scio, ex Jurisconsultis, qui vicini maris dominium omnibus littorum dominis competere existiment, eamque sententiam sic satis pervulgatam esse: & inter eos à nonnullis usque illuc ubi vox ex littore clamantis potest exaudiri, ab aliis sagittæ jactu, ab aliis centum milliaribus, ab aliis sexaginta Viciniam istam definiri. Verum enimvero cum omnis privata possessio unice ab hominum sit instituto, & gentium mores hac in re plurimum varient, neq; naturali neq; omnium gentium legibus de dominii hujus marinis finibus certi aliquid est constitutum, atque

ideo ex illis quidem fontibus peti nihil certi poteſt, quod huc pertineat. Romanorum legibus nihil itidem hujus eſt definitum : & quamvis eſſet, non tamen illæ Imperii Germanici dominia maritima oſtendere idonea forent. Ergo omne hoc definiendum unice eſt ex moribus & inſtitutis receptis ſingulorum populorum. At vero Germanici quidam populi olim maris dominium plane videntur contempſiſſe. De Autharito Langobardorum Rege ſcribit Paulus Warnefredus l. 1. de geſtis Langobardor. cap. 33, illum Regium uſque, extremam ad fretum Siculum Italiæ urbem, vim regiam exercuiſſe. *Et quia*, inquit, *ibidem in-era maris undas columna quadam eſſe poſita dicitur, usque ad eam equo ſedens acceſſiſſe, eamq; de haſta ſua cuſpide tetigiſſe dicens; Uſq; huc erunt Langobardorum fines.* Ferunt alii, ſimilem in modum Magiſtrum Ordinis Germanici, limites dominii ſui in mare Balthicum Pruſſiam alluens, equo candido in littore extremo inſidentem exſerto gladio definiiſſe. Alii lanceæ in extremum mare Cimbricum jactu Ottonem Magnum terminos Imperii conſtituiſſe narrant

narrant: ſed qui referunt lanceæ illum jactum Saxo Sialandicus l. x & alii, iſtum in finem id factum haud affirmant. Saxo diſerte *monumenti gratia* id actum memorat. Cæterum ne hoc quidem perpetuum fuit omnibus Germanicis gentibus; nam Norvvegicæ ac Danicæ, quæ itidem Germanicæ quodammodo ſunt, ipſiuſmet vaſti Oceani bonã partem ſuæ ditionis jam olim crediderunt, qua de re præclare diſſerit Iſacius Pontanus l. 2. Diſcuſſion. Hiſtoricar. cap. XI & XXI. Fecerunt idem & Angli Saxoneſque Britannici, Germanicæ & illi originis. Quod pulchre oſtendit Seldenus: at hujus loci non eſt enarrare.

Præterea vero Imperii quidem Germanici; ſaltim poſt Carolum Magnum, auſpiciis nunquam forte claſſis aliqua in maris dominium inſtructa eſt. Ne alteri quidem maris alicujus cura publica eſt Imperii nomine tradita; ſi excipias id quod ſemel forte atque iterum eſt factum. Certe non in Regno vel Arelatenſi quod à mari Tyrrheno, vel in Lotharingico quod ab Oceano alluitnr, tale quid unquam legas factum. In Regno Germanico de Oceani

Ammiralio, ut loquuntur, conſtituendo, actum quidem eſt Rudolphio II Cæſare ſub initia hujus ſeculi, ſed ſucceſſu conſolium caruit. Ferdinandus II Cæſar V Valleſteinium & Oceani & Balthici maris Ammiralium creavit: at res novi exempli ſtatim magnis motibus occaſionem præbuit, & mox irrita evanuit. In Italico Regno ſimilem magiſtratum mari Tyrrheno præfecit primus quod ſciam Fridericus II Cæſar. In cujus epitaphio proinde hunc verſiculum etiamnum legit Sicilia: *Qui MARE, qui terras, populos & Regna SVBEGIT.* Ad illud exemplum præfecturam ejuſdem maris Henricus VII Lucelburgius Friderico Siciliæ Regi, Carolus quintus Andreæ Auriæ commiſerunt.

Claſſe tamen nonnullæ Imperii civitates maritimæ plurimum valuerunt jam ab aliquot centum annis; & quidem uſque adeo, ut quædam haud dubitaverint omne vicinum mare ſuam in poteſtatem redigere, & tanquam rem privatæ poſſeſſionis ſibi vindicare. Ita ſane Piſani vicinum omne Tyrrhenum mare, Genuenſes Liguſticum ſui juris fecerunt. In Balthicum

thicum etiam mare urbes vicinæ, cum primis Lybeca, late satis jamdudum imperium exercuerunt. Aliæ etsi non plenum dominium sibi asserucrint, tamen piscandi jus solis sibi per ingentem maris tractum occupavere: de reliquo maris illius, qua littoribus nostris vicinius est, usum liberum & communem omnibus, privata omni dominatione excluſa, permittentes. Et vero florentibus adhuc Slavorum rebus, in ipso Balthico isto mari valida fuerunt potentia Venedi, Danis ipsis sæpe superiores; quod passim fatetur Saxo. In eandem potentiam mox Saxonicæ coloniæ, oppida maritima occupantes, successerunt. Imo aliquamdiu universi illius maris imperium potissima ex parte penes Hanſici fœderis urbes fuit.

In Oceano multum quoque semper potuerunt urbes proximæ, in Saxonia cumprimis Brema & Hamburgum, in Frisia & Hollandia complures. Etsi vero dominium aliquod Oceani proximi sibi nunquam arrogaverint, tamen piscandi jus sibi proprium effecere, & ab aliis dominium aliquod ibi arripi nunquam

quam paſſæ ſunt, libertati ſuæ Oceano relicto. Et vero nullus populus, nullus Princeps in omnem Oceanum illum Germanicum vel aſſectavit unquam antehac dominandi aliquod jus. Primus ſane Albericus Gentilis homo Italus ſed in Anglia degens, univerſum Oceanum Anglicano ſceptro obnoxium pronunciavit, *l. 1. Advoc. Hiſpanicæ cap. 8.* cujus inſanum illud dogma deinceps defendendum ſuſcepit, magna quidem & ingenioſa opera invalida tamen, integro libro ſecundo Maris clauſi, lectionis fere infinitæ ſcriptor Joannes Seldenus· cum ipſamet ſapientiſſima Elizabetha longe aliter & rectius judicaverit, quod diſcimus ex Cambdeno ad annum 1580: & Jacobus Rex limites Regni ſui marinos publico edicto exacte diſtinxerit ut ab aliis ita & à Germaniæ vicinia: quod ipſemet Albericus non potuit diffiteri. Eadem olim conditio fuit Maris Adriatici, donec illius dominium uſu ſuum effecerunt Veneti: quod tamen demum exercere cœpiſſe videntur Theupolo Duce circa annum MCCLXIII, quantum ex l. 8. Decad. 2. Blondi colligere eſt, etſi alii ad ſeculum duodecimum ejus initia referant. Quamvis vero non Imperii uni-

rii universi mandato Vrbes & populi dominium illud maris exercuerunt: reapse tamen omnia Imperii tacita auctoritate sunt gesta, utpote quum subditi lucrari soleant suæ reipublicæ.

In universum igitur omnia æstimantibus haud difficulter apparet: *Primum*, ultra littora extensos ubivis Imperii limites, atque adeo non sola continente Imperii vim & jura circumscribi. *Deinde*: non ubivis æqualiter tamen exporrigi maris illud dominium, sed alibi illud latius patere, alibi arctioribus finibus includi, idque non nisi exploratis cujusvis loci priscis moribus juribusque exacte posse definiri. Quod ipsum demonstrasse, nunc quidem satis est pro instituto. Vt proinde Finibus Imperii, quod nos quidem hoc loco differamus, nihil sit reliquum.

IMPERII FINES, per longi temporis actus,
Inque vicem bona cessa malis, immensaque quondam
Angusto contracta loco, sed jure perenni
Ampla tamen satis, & reliquo sat robore tuta,
Perscripsi: quæ rara pedum vestigia signant,

Avia jamdudum, peragrans dumisq; referta.
Interea misere lapsas res erigit omnis
Teutonia, magniq; agitans Comitia Regni
Magnus, & Augusto subolem diademate cingens,
Vocibus innumeris applaudente æthere, Cæsar,
Fortunate nimis triplici jam murice splendens,
O IVVENIS, jam tum Hesperii spes ultima
mundi,
Et vos Semidei Proceres, generosa propago
Heroum: Vobis heic sanctus panditur ordo
Imperii, quondam seu duro Marte regendum
Mollibus aut fuerit ducendum pacis habenis.
Fas mihi sit dare thura sacris: ubi maxima Roma
Ausoniiq; omnes adolent; ubi victima multa
Burgundo mactante cadit; Lotharingius ingens
Ipseq; cum Venedo supplex Theotiscus adorat;
Mille alii festosq; dies ritusque celebrant,
Danubio multum lætante, faventibus & Diis.
Salve magne Ister. liceat mihi dicere verum,
Et casus memorare graves, durosque labores
Imperii. Meministi autem & felicia secla,
Germanam quando trepidabant undique gentes
Ferri aciem; rursumque eadem præsage futuri
Fata secuturis Pontominitaris ab annis.

O uti-

O utinam ſua priſca animis Concordia noſtris,
Cana Fides, pridemq; Themis proſcripta redirent!
Sat felix Germane fores in Finibus arctis.
Fallor, an & priſcam longe trans culmina celſa
Pyrenes, transq; aërias vim dideret Alpes
Teutonia, ac noſtrûm, victo licet orbe ſuperbus,
Pronus adoraret veſtigia Turcus equorum?
Tunc ego, jam multo fort aſſis tempore fractus
Jam tremulusq; licet, frontem redimitus oliva,
Et niveam indutus vittam, Fineſque reverſos
Dicerem & aternis celebrarem laudibus ævum.

FINIS

HERMANNI CONRINGII
RÆFATIO IN POLITICA ARISTOTELIS
Ad
Illuſtriſſimum Principem
D. GVILIELMVM
Ducem Brunſvicenſium & Lyneburgenſium.

Quicunque Germaniam noſtram ſpectare hodie ſine gemitu imo lacrumis poteſt, ILLUSTRISSIME PRINCEPS, ille aut ſtupidus eſt, aut vero tam malus ut præ animi perverſitate non tangatur publica calamitate. Ac ſtupido quidem atque inepto homini nemo facile ſuccenſebit: qui vero eo uſque proceſſerit malitiæ ut tantis malis lectetur potius quam ingemiſcat, illum ſane ex Germanorum numero ejiciendum, imo ex humanæ naturæ finibus exterminandum, neſcio an non quilibet mecum bonus cordatuſque judicaverit. Eo enim devenimus miſeriæ, ut vix illi quidquam poſſit adjici præter longam moram; ſacris profanisque omnibus pollutis jam imo conculcatis. Neque vero unquam antea infelice fuimus loco, ex quo in unam civitatem Germanici populi coiere. Toti autem octingenti ſunt anni, quum Caroli Francorum regis rara felicitate, annis Germania unum ſceptrum cæpit colere. Etſi enim

enim tam immenſo temporis tractu numquam fereſua Germaniæ mala defuerint; numquam tamen illa aut tanto cum damno aut tanto cum periculo fuere conjuncta. Neque enim â vicinis quidem habuit olim quod metueret Germania: quoniam in parva atque invalida magnam partem regna tum illi dividerentur, ipſa contra viribus ac magnitudine omnibus longe præſtaret. Nam Galliæ quidem regnum quod trans Moſam & Scaldim nobis eſt, ſuos limites ab Henrico quem Aucupem numcupant, & poſt ejus filio Othone I accepit: quo Sequani, Sclabi, Leuci, Mediomatrices, inque his Lotharingia, Lucemburgenſis, Namurcenſis, aliæque ditiones complures, Germanici juris ſunt facti, & uno ut verbo dicam omne illud regnum Lotharii quod dicebatur æternis legibus Germaniæ noſtræ Cisrhenanæ conjunctum eſt. Acceſſit poſt Conrado Imperatore Burgundiæ ſive Arelatenſe regnum: quo ſimul Sebuſiani, Viberi, Veragri, magna Helvetiorum pars, Allobroges item, & Galli Provinciales, atque adeo quicquid à Jura monte inter Rhenum & Rhodanum ad mare uſque decurrit, intra limites Germanici Imperii ſunt recepti. Illa ergo tempeſtate profecto non multum valuit Gallia, nec potuiſſet illa transgredi hos limites, ſi, ut primum, ita poſt Cæſarum Regumque noſtrorum dignitas manſiſſet ſalva. Eodem tempore nec Polonia late patebat: à ſeptemtrione ſc. Æſtyorum gentibus Pruſſis, Livonibus, à meridie Bohemia, Moravia, atque Ungaricis montibus, ab ortu Ruſſis ac Lithuanis, ab occidente denique Marchia Brandenburgenſi incluſa; à Conrado inſuper Saliquo Cæſa-

re & fidem jurare & annuum tributum jussa pendere quingentarum marcarum auri. Ungaria etiam numquam sese movere est ausa, ex quo intra fines suos, à Carolo Magno olim Hunnis positos, ab Henrico Aucupe & Magno Othone est compulsa: quin haud semel deliberatum in Ordinum conventu, de illa in provinciam redigenda, annitente potissimum fortissimo Cæsarum Frederico Ahenobarbo. Eadem ferme conditio Daniæ fuit & Sueciæ. De Italia vero dicere ineptum fuerit, ut quam paruisse Germanis ea ætate certum sit; nunc vero etiã Imperii Germanici leges audiat. In universum ergo æstimanti, unam Germaniam ad Henricum IV tum usque, non singulis tantum vicinis regnis ac populis, sed & universis potuisse opponi, non est quur debeat videri dubium aut vero absimile. Postilla (fateor) magis magisque & lapsa Imperii dignitas pariter, & crevit in vicinis nonnullis haud parum potentia Æternum sc. est illud Livii: *Nulla magna civitas diu quiescere potest: si foris hostem non habeat, domi invenit.* Erant Germaniæ populi animo feroces, manu prompti, bello læti, assueti latrociniis: neque nova tentaturis hactenus quidquam fere præter occasionem aut vires defuerant: Henrico sed IV Cæsare neque illa neque hæ amplius desiderabantur. Nam qui antecesserant Reges publicorum regni bonorum imprudente profusione, cum rerum gerendarum nervo vim sibi auctoritatemque multum jam præsciderant. Eo quippe vitio ab antiquissimis usque temporibus Germanicæ semper laboravere respubl. ut nulla fisci atque ærarii facta distinctione, omnium æque prodigendi potestas Regibus per-

permitteretur, hi vero nullum ejus modum ponerent: quo regna interire necessum est. Accesserat jam tum aliud regnis æque exitiosum vitium, nimia quorumdam procerum, sacrorum præcipue, potentia, eaque novo vitio pene hereditaria facta. Namque initio quidem innumeros in Comitatus quos vocant divisa Germania fuerat: jam tunc temporis vero, multis Comitatibus minus circumspecta Cæsarũ liberalitate in unum corpus concrescentibus, quidam Procerũ formidabiles suis opibus erant. Et sane tales cum alii tum inprimis quidã erant Episcoporũ; quod majus erat vitiũ: quippe cum hi præter opes religione etiam armarentur. Aureum sc. est illud Aristotelis scitum: *κοινὴ δὲ φυλακὴ πάσης μοναρχίας, τὸ μηθένα ποιεῖν ἕνα μέγαν ἀλλ' εἴπερ, πλείους. τηρήσουσι γαρ ἀλλήλους. ἐὰν δὲ ἄρα τινὰ δέη ποιήσαι μέγαν, μὴ τὸν τό γε ἦθος θρασὺν ἐπιθετικώτατον γαρ τὸ τοιοῦτον ἦθος περὶ πάσας τὰς πράξεις. communis omnis monarchiæ custodia est, neminem unum magnum facere, sed plures si ita videatur, mutuo enim sese observabunt. Quod si aliquis magnus faciendus fuerit, non is tamen qui est ingenio audaci, tale enim ingenium omnibus in rebus est turbulentissimũ.* Tantis vero vitiis laborante regno, quis miretur, Rege ob ætatem adhuc despecto, immutatam tunc reipubl. pristinam faciem, ac soluta Regiæ auctoritatis vincula esse? Certe occasionem motibus ejus temporis ab immaturis Regis annis datam, jam tum Adamo est Bremensi observatum. *Gubernaculo*, inquit ille, *regni mulier cum puero magno Imperii præfuit detrimento. Indignantes enim Principes aut muliebri potestate constringi, aut infantuli ditione regi, primo quidem conjuncti vindicarunt se*

in

in priſtinam libertatem, ut non ſervirent; deinde contentionem moverunt inter ſe quis eorum videretur eſſe major: poſtremo armis audacter ſumptis Regem & dominum ſuum deponere moliti ſunt. Atque Rex quidem factus adultior, qua erat animi magnitudine, recuperare pereuntem dignitatem haud ſegniter profecto laboravit; ſed neque ſatis omnia prudenter fortaſſis egit, & intervenere nonnulla fatali quadam adverſitate, quæ penitus ipſum tandem regno atque omni plane auctoritate exuerunt. Nec vero prudens quis forte laudaverit, quod ab Epiſcopis in ordinem redigendis reparandæ dignitatis initia voluerit facere. Quin nec id forte ſatis caute inceptum, quod quum Saxonicorum Principum potentiam præcipue ſuſpectaret; eamque vellet imminutam; militari licentia irritari ante eos paſſus, mox uno illos impetu ad obſequium cogere conatus ſit: quum tamen nec rebus ſat firmis eſſet, & præterea jam tum cum alios Principes tum in primis Epiſcopos multis injuriis offendiſſet, adeoque in impietatis ac injuſtitiæ opinionē ſe conjeciſſet: queis regiam vim affectanti nihil eſt pernicioſius. Neque vero ita tractandi ſunt ſi qui ſint feroces, altiusque excreverint quam regiæ fortaſis interſit dignitatis. Sapientiſſime ſc. Ariſtoteles jubet; καὶ τὰς δυνάμεώς τινα δοκῇ ἀφαιρεῖσθαι, ἐκ προαγωγῆς τοῦτο δρᾶν, καὶ μὴ πᾶσαν ἀθρόον ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν· ἔτι καὶ πάσης ὕβρεως ἔργεσθαι: *Atque ſi alicujus potentia videatur diſſolvenda, erit hoc ſenſim ac paullatim faciendum, nec univerſa ſimul auferenda. Præterea abſtinendum omni contumelia.* Idem non minus prudenter ſuadet, debere regem, τὰ πρὸς τὰς τιμὰς φαίνεσθαι ἀεὶ προσδιδόντα μᾶλλον ἀφαιρούμενον: *videri ſemper ea maxime*

maxime curare quæad Deos pertinent. His itaque rebus quum tandem nunquam auditum hactenus fulmen Pontificium ex Italia apud animos novarum rerum cupidos & pariter perquam superstitiosos accederet, fieri aliter non potuit, quam ut regiæ majestatis quod supererat magna prorsus parte interiret. Et interiit certe, quando Principatibus aliis jam ante fere factis hereditariis, Episcopatuum etiam atque Abbatiarum collationes quas appellant regio arbitratui sunt ereptæ. Bene enim Onuphrius Panvinius in vita Gregorii VII scribit, eo ipso *majestatem & dignitatem Imperii Romani eversam; dimidium Imperii ab Imperatore sublatum; imo ea fundamenta jacta, quibus illius potestas omnino labefactaretur.* Ita sese res habet: tantum quis valet quantum aut pœnis aut largitionibus valet: metu autẽ sublato & si nec, quod à te sperent, supersit, simul & auctoritas omnis concidat necessum est. Neque vero post multum est Imperatoribus relictũ quo animos male subditos sibi conciliarent: itaque & paulatim magis magisque dignitas eorum imminuta, & Regnum varias in partes vix leviter mutuò connexas discerptum est. Non enim eo extempore tam serio de reipubl. magno illo & integro corpore conservando fuit actum, quam quo unus quisque communi corpori sese subduceret, privatimque potentia aliqua parta regiam vim inter suos exerceret.

Eo sane factum, ut procedente tempore nonnullæ Imperii veteres portiones in libertatẽ (quod quidẽ ipsis visum; cum tamen in majorẽ plæriq; servitute sint redactæ) se vindicaverint: nonnullæ opibus in aliorum formidinem creverint, coalitis jam illis olim infinitis

Comitatibus ad paucos: quod ipſum quidnam minitetur haud latet peritos rerum. Certe eum in locum deliniq; reſpublica venit, ut vix quidquam ſuperfuerit amplius quo unitiſſima ante Regni membra ad communia conſilia continerentur, præter Turcicæ potentiæ & proſcriptionis metum: donec Friderico III & Maximiliano Cæſaribus de arctius conjungendis Germaniæ Ordinibus magis ſedulo cœpit actitari. Et vero eo conſilio in Circulos, quos vocant, Germania diviſa eſt. Nec illud non merito laudaveris: ſi non & illa diviſio unitati reipublicæ nonnihil fortaſſis impedimento ſit. Adeo ſane noxia civitati omnis diſtinctio eſt, ut vel locorum aliqua varietas atque intercapedo ſeditionibus ſufficiat alendis: quod prudentibus notatum. Fatendum tamen omnino eſt, poſt deminutam regiam auctoritatem, huc illuc dilabentibus Imperii membris, non melius remedium aliquot fuiſſe ſeculis adhibitum. Certè abs illo ſi fuiſſet, jamdudum Germania in partes diſſoluta inque ſe mutuo ruens interiiſſet. Taceo & paci publicæ eo conſultum eſſe, & legum auctoritati; quæ ſine cogendi facultate ludibriū juſtitiæ ſunt. Nonnullis ſanè leviter mutatis & paucis additis, ſi non ad proferendos limites aut recuperanda amiſſa, ad defendenda tamen quæ ſupererant, inprimis ad libertatem Ordinum conſervandam, illis inſtitutis ſufficere ſibi Germania potuit. Sed vix cœperat illa conſtitutio, quum exorto religionis diſſidio, ita ſtatim Principum populorumque animi ſunt diſtracti quam antehac numquam; enatiſque religionis aut cauſa aut prætextu variis factionibus effectum eſt, ut optimo inſtituto, quoque uno

pene

pene Germania ſtabat, ſuus fructus idemtidem hactenus defuerit, donec hoc civile bellum, omnium queis Germania unquam laboravit funeſtiſſimum & mole maximum, illam pariter & bonas leges cæteras ſuſtulitac conculcavit. In eas ſc. anguſtias conjecta eſt hodie diſcordiis noſtris, Illuſtriſſime Princeps, Germania, ut antegreſſa mala ludum jocumque præ hiſce merito dixeris. Nocuerunt enim plurimum quidem iſtæ poſt Henricum IV Cæſarem innumeræ pene factiones, effecerunt que ut, ſublato metu, vicini populi primo Imperium detrectari, mox & partem Germaniæ decerpi, impune poſſe didicerint: illi tamen & damni minus poterant dare utpote initio ipſi quoque non multum validi, & minus etiam ſunt auſi memoria antiqui roboris Germanici adhuc durante, neq; ita ut nunc ſingulorum attritis viribus, animiſque omnium diſtractis in diverſa. Neque vero aliam ob rem quam propter inteſtinos majorum motus & Polonia & Italia paulatim imperium exuit Germanorum: neque alia fere de cauſa Tranſalpinas regni partes invadere Galli, Poloni, aliique ſunt auſi: certe non alia occaſione multi Imperio ſubditi Ordines propria ſibi domi regna cœperunt condere. Hæc quippe omnia Optimatum noſtrorum cum Cæſare Henrico IV. bella ſtatim excepere. Quod quoniam de Polonia quidem, ſcriptor ejus ætatis accuratiſſimus, Lambertus Aſchafnaburgenſis, ſapienter memoriæ tradidit, forte haud abs re fuerit illum heic audiri. *Dux Polonorum*, inquit ille ad annum MLXXVII, *qui per multos jam annos Regibus Teutonicis tributarius fuerat, cujusque regnum jam olim Teutonicorum virtute ſuba-*

ctum atque in provinciam redactum fecerat, repente in superbiam elatus, propterea quod Principes Teutonicos cerneret domesticis seditionibus occupatos, nequaquam ad inferenda exteris gentibus arma vacare, regiam dignitatem, regiumque nomen sibi usurpavit, diadema imposuit, atque ipso die Natalis domini à XV Episcopis in Regem est consecratus. Quæ brevi post comperta, Principes Teutonicos, quibus reipubl. dignitas cura fuit, graviter affecere: sibique invicem succensebant, quod dum intestinis in se atque in sua viscera odiis sævirent & digladiarentur, potentiam opesque barbarorum intantum aluissent, ut jam tertio Dux Boëmicus regnum Teutonicum ferro & igne populabundus peragrasset, & nunc Dux Polonorum in ignominiam regni Teutonici, contra leges ac jura majorum, regium nomen regiumque diadema impudens affectasset. Hæc ille; prolixius forte quam ut omnia ejus verba recitari à me debuissent: vere tamen. Quibus profecto manifestum fit, tunc etiam temporis, omnibus in partes scissis, damnum civilis discordiæ serio nonnullos Procerum deploraſſe. Et vero, redacta quidem post nonnihil in ordinem vicissim est Polonia, sopitis factionibus; iisdem tamen recrudescentibus in immensum, Frideri II Cæsare potissimum, cumque illo concidentibus majori ex parte regiæ dignitatis reliquiis, illa ad ingenium reversa non tantum penitus Imperii sese legibus subduxit, sed & Iagellone rege in eandem rempublicam concedentibus Lithuanis, ita crevit, ut nec dubitaverit, præter Masoviam, Æstyorum gentes, Prussos inquam & Livonos, nobiles profecto Imperii Germanici portiones, sui juris efficere. Minor fuit Italiæ fortuna, & ipsa quippe factionibus laborante;

quantum

quantum tamen contra Germanos post funesta illa Henrici cum Principibus certamina fuerit ausa, quantumque extulerint nonnullæ Langobardici regni urbes caput suum, in quam potentiam Curia Romana Germanicis illis motibus surrexerit, quomodo deniq; novum ibi regnum conditum erepta Apuliæ provincia; nemo ignorat nisi rerum ejus temporis imperitus. Is vero ibi fuit exitus: ut qui Fridericum II sequuti sunt Cæsares, contenti fere jura sua antiqua per factiones Gibellinicas conservare, præter Augustum Imperatorium nomen, umbram potius pristinæ auctoritatis retinuerint in Italis quam vim certam imperii. Non alia autem occasione & Arelatense Regnum in Galliæ potestatem pervenit. Interceptum enim initiò illud esse Rudolpho Rege, summe debilitata post interregnũ publica Cæsarum auctoritate, & componendis turbis occupato Rudolpho, memorant annales. Obtemperabant quidem etiam ante minus quam par erat regiones illæ: sed & illud reipublicæ vitio fiebat, quum summi ante imperii jure Cæsares nostri post Conradum illis præfuissent. Quicquid sit; certe quod illius regni plæraque hodie Gallici juris habeantur, sive fiduciarium illud jus sit sive pleni dominii, (neque enim id disputare nunc meum est) intestinis profecto dissidiis debet Germania; coactis tandem Cæsaribus quacumque beneficii specie donare quæ ipsis nolentibus tamen possiderentur. Jam Mediomatricum urbem, Tullum item ac Virodunum, qua Galli ratione suæ ditionis fecerint, quum patrum memoria sit gestum, neminem potest latere: sicuti neque id temere quem-

piam fugit, quantum in Italiam aut Carolus VIII sit ausus aut post illum successores tentaverint. Interim videlicet dum decrevit regia dignitas apud nos & respublica in partes minuta est, alibi contra crevere in immensum civitates, aut productis limitibus, ut apud Polonos, aut vi regnantium aucta, ut in Gallis. Nam Poloniæ quidem regnum vastissimo hodie spacio à nobis in Pontum usque Euxinum, ab Vngaria item ad Suevicum seu Balthicum mare extenditur; quum olim istis quos ante significavi terminis coarctaretur. Non multa etiam secula effluxere, quum Regum auctoritas in Galliis pene precaria magis esset quàm suæ spontis; at postquam Ducatus Comitatusque, quorum & apud illos magnus olim numerus atque regibus æmula potentia erat, non ad optimates ut in Germania sed in regum devenere potestatem, simulque pulsis Anglis & emortuâ Burgundicâ domo, cesserunt formidabiles factiones; auctis opibus additum Regibus robur maximum est; adeo ut jam seculo integro amplius, qui sua antehac ægrè tuebantur, Europæ universæ fortunam non levi nunc ex parte moderentur. Eadem vero conditio est & reliquorum ferè regnorum omnium. Vngarorum enim etsi multum sit labefactatum, tantumque non penitus excisum, in illum tamen locum accepimus longe potentissimam Othomannicam tyrannidem; adeoq; nullo hodie latere magis metuere habet sibi Germania quam illo ipso, cervicibns nostris imminente hoste non minus crudeli ac inhumano quàm vaido & feroci. Quæ item memoria (ut in Septemtionem ne convertam) aut ipsa meminit aut audivit ex majoribus,

ribus, Suecorum auſpiciis in media Germaniâ geſtum bellum, quale noſtra ætas videt maximum? Quæ ſecula tam compoſitam Danorum rempubl. memorant, quàm illa eſt hodie? Quàdo omnis Britannia uni paruit? ne dicam de Ruſſorum imperio, quàm illud vaſtum Tatarorum plurimis ſubactis cæperit eſſe nuper primum. Jam Hiſpania quis ignorat aut quo terrore totum terrarum orbem compleverit, vel quam recenter demum formidabilis illa eſſe ceperit? Tangere enim iſthæc nunc ſatis eſt; memorare fuerit inane ac ſuperfluum. Sed quum tanta ſit omnium circumcirca regnorum potentia hodie; quumque diſcordiæ noſtrn civiles jam dudum damni tantum potuerint dare, validioribus adhuc rebus Imperii, adverſariorum autem minùs valentibus; quum denique jam olim iſtæ deſpectabiles nos reddere potuerint, quæ tamen numquam in hunc modum exarſerant: quid ſperare hodie habemus, Sapientiſſime Princeps, quid habemus nobis polliceri? Neque vero inter potentes tuto quieſcas. Vbi dominatus quæritur pax aut tranquillitas tua irritamentum eſt ſervitutis. At vero bellis inteſtinis implicita gens non niſi civilia cogitat, nil metuens niſi civile, de reliquo ſecura, quaſi aut à nemine videretur aut medios inter amicos ageret. Idemtidem etiam id ſolet fieri, quod alibi ait Titus Livius, ut *pars quæ domeſtico certamine inferior eſt externo potius ſe applicet, quam civi cedat.* Sic odio præſentium videlicet agitantur ſæpe partes, ut ſperent ſalutem ab iis etiam quos ſuæ ſaluti inſidiari, aut remota paululum affectus nebula ignorare non poſſent. Vtinam vero non etiam nobis contingat.

quod

quod verè olim de Romanis divinavit Crispus! *Ego sic existimo* dicebat ille ad Cæsarem, *quoniam orta omnia intereunt, quâ tempestate urbu Romanæ fatum excidii adventarit, cives cum civibus manus conserturos. Ita defessos & exsangues regi aut nationi prædæ futuros. Aliter, non orbis terrarum, nec cunctæ gentes conglobatæ, movere aut* 5 *contundere queant hoc imperium.* Ac certè non etiam Germanorũ Imperiũ vel uniti vicini populi omnes, vel remotiores quique lacesserent impune, si concordes ageremus, & idem volentes idem nolentes consuleremus in commune: contra quam plane quum passim fiat, prohibeat saltim Deus id omen transferatque in hostes malum illud, quod prudentia nobis metuendum judicat. Neque tamen externis tantum patet ad ictum civitas suis dissidiis, sed & ipsis civibus, ipsis amicis ejusdemque sacramenti hominibus; maximè ubi veram atque sine exceptione victoriam qui expresserint. Habent quippe illi tunc in manu rempubl. inque arbitrio suo, quam ut velint in pristinum reducere statum, vix possint tamen præ acceptæ injuriæ memoria & metu vindictæ. *Omnia sc.* (ut sapienter loquitur M. Tullius) *sunt in bellis civilibus misera: sed nihil miserius quam ipsa victoria. Quæ etiamsi ad meliores venit, tamen eos ipsos ferociores impotentioresque reddit: ut etsi natura tales non sunt, necessitate esse cogantur. Multa enim victori eorum arbitrio per quos vicit, facienda sunt.* Quotus vero quisque est, qui quum possit non etiam velit dominari hostibus devictis, aut rempubl. illo rursum loco cupiat esse, quo cum esset, ipse non poterat esse loco suo? Nimis dulce est regnare; nihil dulcius certe vulgo æstimatur,

tur, quàm hoſtibus imperare. Sic ſe, fere res eſt: ut tyrannis ex victoria civilis belli nata non tam vitio vertenda ſit tyranno victori, quam illi qui belli auctor temere fuit: quum movere iſtiuſmodi bellum malitiæ plerumque ſit extremæ, tyrannidem armis partam nolle dimittere, communis hominum impotentiæ. Taceo nunc, quanto ſit cum reipubl. periculo conjunctum, non tantum alterutra pars ſi plene vicerit, ſed ſi vel leviter vicerit. Statim utiq; illa præponderat, trahitque reipubl. ſecum aliquam partem, quod profecto communi libertati per eſt inimicum. Ne illud quidem dicam: quod etſi æquis partibus finiatur contentio, maneat tamen *repoſitum alte mente* inflictum utrinque vulnus: haud rurſus coëunte facile vera amicitia ac firmâ ſocietate, quâ ſine tamen nulla civitas eſt ſalva.

Cæterum, quamobrem iſthæc reipubl. noſtræ mala nunc tango; aut quare pericula in quæ bello civili hoc conjecti ſumus, nunc clara quaſi in luce propono, quum tamen reipubl. maxime interſit iſthæc ignorarie Equidem fateor, *Illuſtriſſime Princeps*, nihil magis in rem noſtram poſſe fieri, quam ſi mala noſtra omnis vicinia neſciat: utpote cui per iſtorum conſcientiam maximè vileſcamus, adeoque dominatui externo (uti ità loquar) moveamus ſalivam. Sed quei ignorent, qui ungues in noſtris ulceribus habent? aut verò quomodo tegamus quæ in orbis univerſi oculis ita hactenus ſunt geſta, ut & ipſe in partes ſit raptus, idque vel quo ſuffunderet pro frigida oleum, vel ne damni alieni communione ipſe afficeretur. Nec tamen ego ſine

cauſa iſthæc ſum apud Te conqueſtus ſed, cùm ne nihil agerem in patriæ incendio, tùm ut de optima notâ commendarem iſtam ſapientiam cujus ego auctorem maximum nunc offero. Etſi enim nemo prudens aliis ſatagentibus cum Diogene dolium volverit, neque rempublicam attingam ego, illorum verò potiſſimum, quibus ejus curam aut naſcendi lex aut ſacramentum injunxit, in officio ſit conſulere in commune: ſilere tamen & quieſcere in utramque aurem ſi nihil aliud, ſaltim privata quæ ex publico proveniunt mala cotidiana, etiam me & mei ordinis homines, non permittunt. Etenim nos quidem præda tantùm victori ſumus, utq; pilas nos agetant excelſi illi terrarum loves: conqueri tamen, niſi fallor, licet & nobis, quod in prædæ veniamus partem, aut durius allidamur ſolo; fortè autem & acclamare in periculum ruentibus illis magnis Diis, obligamur. Maxime tamen iſthæc me loqui fecit eruditionis negocium, & cumprimis civilis ſapientiæ: utpote quam ex merito commendare philoſophiam profeſſi ſit, commendare autem non liceat, niſi in ſcenam adductis reipubl. noſtræ ingentibus malis, quæ ex ejus cumprimis neglectu (niſi valde decipior) magnam partem hactenus profluxere, nunc verò emendari nequeant niſi ex illa ipſa remediis comparatis. Nimirum (ut bene Tullius loquitur) *ars vivendi eſt Prudentia, ut medicina valetudinis.* Quemadmodum igitur artem ſuam laudaturi medici intereſt, haud neſciri vim morborum: ita profecto, quo pateat tandem aliquando hominibus noſtris Civilis prudentiæ non utilitas dico ſed planè neceſſitas, in rem eſt non tacere quæ

rem.

rempubl. maneaut mala niſi providcatur. Satis enim, imo plùs ſatis, luit hactenus Germania negligentius habitæ Prudentiæ illius culpam: utinã ſolùm tot monitis damnis rectius ſapiamus in futurum! Initio enim Regia quæ erat maxima auctoritas, & illâ certè tempeſtate longè feliciſſimè evenit Germaniæ haud aliâ æquè re quàm non obſervatis regnandi legibus quas Civilis hæc doctrina ſciſcit, concuſſa eſt: certè obſervatis illis ſtaret & iſta hodie inviolata, adorarentque etiamnum Germaniæ veſtigia qui nunc illius inſultant cervicibus. Quæ deinde cauſa alia armavit in Principes nonnullos populum ſubditum, quàm eadem regnandi ſive imperitia ſive incuria? Imo verò quâ alia re factum; ut poſt collapſã regiãauctoritatẽ, quum reſpubl. quaſi ſuapte ſponte in ἀριστοκρατίαν iret, facile certè fuiſſet firmam aliquam ac ſolidam condere non minus quam Veneta eſt, in varias potius illa partes abierit & pro uno reipubl. corpore natæ ſint tantùm non (ſi fas eſt dicere) ſcopæ diſſolutæ? Enimuero ſi ſuus fuiſſet Prudentiæ apud nos Civili locus non arma iſta induiſſet Germania, quibus *nobilitas cum plebe perit* hodie, & omnis patria in cineres ac favillas diſpergitur, triſte ſervitium neſcio cui tandem præbitura. Ut vero Prudentia iſthac neglecta in has præcipue ærumnas incidimus, ita profecto, ſi quæ adhuc ſpes fuerit ſalutis, ab eadem diligentius cultâ unice illa exſpectanda eſt. Et vero undenam co labaſcens aliqua reſpubl. præſentius capiat auxilium ac ruinæ ſuæ fulcimentum, quàm ex illa doctrina, quæ ſola novit quid fugiendum publicè quid appetendum ſit, quæ ſola pericula dam-

naque expendit, quæ denique ſpe metuque utrinque libratis ſola non ignorat medicinam malorum ? Hæc eſt enim, *quæ* (quod ille ait) *præſentia ordinat, futura providet, præterita recordatur.* Neque enim eſt quur in his negotiis, aut Ammonem conſulamus, aut petamus Delphos, aut inſpiciamus exta, aut aves obſervemus, aut poſtremo Chaldæos noſtros interrogemus; quod nunc etiam tot poſt interdicta divina humanaque multis cernimus eſſe familiare.

Non enim ſunt ij aut arte divini aut ſcientia,
ſed ſuperſtitioſi vates, impudenteſque harioli,
qui ſibi ſemitam non ſapiunt alteri monſtrant viam.

Solus in hiſce Politicus ſapit. Soli illi datum imminentia non neſcire. In quantum ſane futurorum capax eſt humanum genus. Etenim

multa tegit ſacro involucro natura, nec ullis
fas eſt ſcire quidem mortalibus omnia.

Et verò habet quoq; heic locum illud ex arte medica: Τῶν ὀξέων νοσημάτων ἁ πάμπαν ἀσφαλὲς οὐ προαγορεύσεις ὅτι ἢ θανάτου ὅτι τῆς ὑγείης *in morbis acutis non in totum certa ſunt prænunciationes neque ſalutis neque mortis:* quippe quum in illis reipubl. converſionibus non tantùm acutum aliquid ſit verùm etiam fatale; quod ut à ſolo Deo eſt ita ſolius Dei eſt ſcire. Quæcunque tamen humano in his ſunt ingenio pervia, illa profecto non aſtra, non aves docebunt, ſed Prudentiæ Civilis oracula.

Corniger hæc nobis non altius imprimet Ammon.

Ab illis etiam promptius remedia malis noſtris impetrabimus, quam Græci olim Delphis. Hæc incorrupti

pti consiliarii, absque gratia absque odio, absque timore & spe, ut quorum & causas sola habeant procul. Et vero in ea incidimus tempora, quando non amplius licet hæc negligere inconsulta. Ut enim impetrent veniam suæ negligentiæ tempora anteceſſa, hæc certè nescio quomodo inveniant. Scilicet ut secundo vento aut tranquillo cœlo, inque alto, longè à rupibus, sine periculo clavus navigij cuivis etiam committitur; inter Syrtes vero aut depreliantibus Aquilonibus ad solum tuto nauclerum recurrimus: sic quieta adhuc republ. fortassis licuerit non advocare semper Prudentiam Civilem in consilium, & potuerint illam non male moderari vel de trivio homunciones: at nunc quando summa imis vertuntur, quumque error quilibet habeat quid lethale, profe&o moribus illis (nisi totus fallor) vivere & nefas magnum & summa dementia fuerit. ὥσπερ γὰρ, (ut sapientissimè loquitur Aristoteles noster) τὰ μὲν σώματα εὖ διακείμενα πρὸς ὑγίειαν, καὶ πλοῖα τὰ πρὸς ναυτιλίαν καλῶς ἔχοντα τοῖς πλωτῆρσιν, ὀλιγίστας πλείστας ἁμαρτίας, ἢ τὰ μὴ φθείρεσθαι δι' αὐτάς· τὰ δὲ νοσηρὰς ἔχοντα τῶν σωμάτων, καὶ τὰ τῶν πλοίων ἐκλελυμένα, καὶ πλωτῆρσι πονηροῖς χρώμενα, οὐδὲ τὰς μικρὰς δύναται φέρειν ἁμαρτίας· οὕτω καὶ τῶν πολιτειῶν αἱ χείριστα πλείστης δέονται φυλακῆς. *ut corpora bene constituta, & naves ad navigandum nautis benè instructa plura peccata citra interitum recipiunt, morbosa vero corpora & naves fatiscentes malisque instructa nautis, ne parva quidem incommoda queunt ferre: ita & pessima quaque respublica plurimam desiderat & accuratam custodiam.*

Quod si vero Prudentiæ illius consilia audire vel nolimus

mus vel non queamus, quid ſupereſt (abſit vero æternum illud omen) quàm ut ferale illud clametur: *exequias reipubl. ac libertatis Germanicæ quibus commodum ire, hem tempus eſt.* Neque enim cum vulgo ſperemus (quod ille ait) *nihil agentibus in ſinum de cælo devolaturam victoriam* aut proſperam fortunam. Nolle ſapere, hoc ipſum eſt Deum offendere: ut velle, ejus eſt legibus obſequi: certumque eſt divinæ indicium iræ caligo menti offuſa. Quod non ſacris tantùm eſt literis traditum ſed & notum gentiliſmo fuit, dicente Ammiano Marcellino, *manum injicientibus fatis habetari ſenſus hominum & obtundi.* Quam in ſententiam & de fato loquitur Vellejus Paterculus; *cujuſcunque fortunam mutare conſtituit, conſilia corrumpit.* Verſus ſimilis argumenti quos recitat Lycurgus ſua contra Leocratem oratione, ut ut pe elegantes, referre hîc non attinet Nec verò, etſi ſtulta etiam interdum emendet Deus, eſt quur perpetuum ſtultitiæ præſidium quis ſibi polliceatur: rara quippe iſthæc ſunt nec trahenda in exemplum, certè non in ſpem ſecundorum eventuum. Orandum itaque eſt ut in ſano corpore mens ſana ſit, Quin imò, haud multum abſurde ille apud Criſpum: *non votis neque ſupplicius muliebribus auxilia deorum parantur; vigilando, agendo proſpere omnia cedunt.* Et certe placata Numinis indignatione, quam innumeris hactenus peccatis irritavimus, reſtituetur providendo ac laborando poſtliminio in integrum etiam res, (quantum ſpero) Germanorum, redibitque priſtinum gentis decus, ita libertate Ordinum temperato Principatu, ut neque in hoc libidinem neque in illis

illis licentiam habeamus metuere, ſed ſacra legum auctoritate cuncta in officio contineantur. Abſit enim ut vel in tenui hac Germaniæ fortuna deſperemus omnia meliora, aut majorum gloriam extra oculos collocent Optimates. Etenim regnet modò in ſingulorum animis cura integri reipublicæ corporis, penituſque omnibus ſit perſuaſum: Ducatus, Comitatus, Epiſcopatus, Abbatias, Vrbes, populosque omnes Germanici Imperii id quod ſunt vere eſſe, hoc eſt partes non niſi uno vinculo unoque ſpiritu ſalvas; & ſingulis licet invalidis, certe contra potentes undique vicinos minùs firmis, univerſos tamen atq; idem volentes idem nolentes, & ſuis defendendis & terrendis omnium hoſtium conatibus ſufficere. Enimvero hoc animo atq; hac ſententia obtinente, brevi efflorescent ipſi etiam cineres patriæ, ſtabitque æternùm Germania, firmiùs longè quam Palladio ſuo Troja. Certe contraria opinio, quaſi nimirum totius Corporis non ſit habendo ratio, ſed ſingulis ſuam rem agere ſatis ſit: Germaniæ evertendæ eſt nata, etſi olim damnoſa minus fuerit quam ſit nunc, præ vicinorum tũc impotentia. Hæc vero ſententia ſi omniũ animis inſideret, omnes etiam ad concordiam ſeſe componerent mutuumque amicitiam: qua res quantumvis parvæ in ſui formidinem ſolent creſcere.

Onus autem detumeſcentibus, remotaque affectuum nebula, forte & religionis negotium ſeſe mitius haberet; quo tamen cujus certe obtentu, potiſſimùm nunc reſpublica in partes ſcinditur, aliturque diſſidium noſtrum internecinum Non enim eſt fortaſſis, quur vel

in

In tantis animorum fluctibus tranquillitatem omnem deſperemus; ſi procul gratia procul q; odio partium judicia collocentur, nec ſuperſtitio faſcinet oculos intellectus. Nam quur ſuperſtitioni non adſcribamus Vatinianum illum inter nonnullos ob religionem animum, vincentem prope furores Iudaicorum zelotarum? Quemadmodum nempe his religio fuit.

vel monſtrare viam eadem niſi ſacra colenti,

vel beneficium accipere niſi à ſuis: ita videas & hodie in parte pietatis à nonnullis poni odium hoſtile in diſſentientes, errorum verò nullam gratiam nec veniam ullã. Atq; Judæos quidẽ non rationali pietate, aut juſta Moſaicæ legis obſervantia iſtam inhumanitatem induiſſe, partim exemplo proprio nos docuit Salvator à Samaritide fœmina non recuſans & petere aquam & accipere, partim inſigni parabola de Samaritani nonneminis beneficentia erga via torẽ à Iudæã latronibus prope enecatũ. Sed & noſtram inclementiam quis auſit amplius in officio Chriſtiani cultus numerare, poſteaquam & in inimicos extendendam benignitatem, & fide infirmumaſſumendum non ad altercationes diſputationum, ex lege Evangelica intellexerit? *Servum Domini non oportet pugnare*, ait Paulus, *ſed placidum eſſe erga omnes, aptum ad docendum, tolerantem malos, cum lenitate erudientem eos qui contrario animo ſunt affecti, ſi quando det eis Deus forte reſipiſcentiam ad agnitionem veritatis.* At ſi tam mitem ſeſe gerere paſtorem decet, quei gregis fuerit latrare ac mordere? quei pietas fuerit quod in epiſcopo eſt impiũ? Idem tamen Apoſtolus hæreticum poſt unam alteramque admonitionem jubet vitandum. Ita eſt, ſed qualem?

ſane

sane non alium quam eum quem quis noverit deploratæ salutis esse; inquit enim οἶδας ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος. Nec tamen, vel ejus hominis omne fortassis vitandum consortium fuerit, saltim non illud quod occasionem queat objicere corrigendi. Longe sane aliter & ipse tractavit & tractare nos jussit eos, qui ab hæreticis decepti spem adhuc relinquunt emendationis. Corinthii futuram corporum revivisentiam negabant; Galatæ Mosis legem fidei impio vinculo annectebant ut necessariam, in aliud plane εὐαγγέλιον traducti. Sed cum his agens Apostolus ipsa mansuetudo est. Monet, increpat, docet, ut fratres, ut sanctos Dei; nihil certe hîc videas durum aut inhumanum. Imo maximus magister ipse, eum qui Ecclesiam recusat audire non alio quam publicani aut ethnici loco nobis vult esse; munera humanitatis non tollit, vel caritatis quem limitibus excludit; ut qui ipsemet cum publicanis & peccatoribus ederit biberitque, infirmorum sanitati consulens. Quin desinamus ergò tandē atrocium contentionum. Ne utique odia nostra plusquam Cadmea sancto injunctæ pietatis titulo venditemus. Zelus iste zelus amarus est, & carens scientiâ, illâ saltim, *quæ primum quidem casta est, deinde pacifica, æqua, absequens, plena misericordiæ & fructuum bonorum, absque disceptatione & minime simulata. Veritatem sectemur, sed adolescamus prorsus cum charitate.* Illa vero *iram cohibet, benigna est, non agit perperam, non inflatur, non agit indecore, non quærit quæ sua sunt, non exacerbatur, non cogitat malum, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.* Hac charitate dulcorandi sane est zelus noster, *ne mendaces si-*

ces ſimus contra veritatem. Moderatio noſtra innoteſcat omnibus. Non equidem diſputabo hic, ſitne partium aliqua hæreſeos nomine infamanda, vel in quamnam earum meritò hoc congruat probrum: id certum arbitror, verum hæreticum non tam errore quam errandi pertinaciâ cenſendum eſſe, & poſſe interdum lethales ſententias non peſſimis ingeniis innaſci, adeoque cum hæretica opinione nonnunquam catholicum animum conſiſtere, planè ut agere iniquum quid etiam minimè iniquus poteſt. Quid nos movet vero, quur pejus de nobis invicem ſuſpicemur, quàm de Arianis ſanctiſſimus Maſſilienſium olim presbyter Salvianus? *Heretici ſunt*, dicebat ille, *ſed non ſcientes: denique apud nos ſunt hæretici, apud ſe non ſunt: nam intantum ſe catholicos eſſe judicant, ut nos ipſos titulo hæretica pravitatis infament. Quod ergo illi nobis ſunt & hoc nos illis.* Paulo poſt ſubjungēs: *Errant ergo, ſed bono animo errant, non odio ſed affectu Dei honorare ſe dominum atque amare credentes: quamvis non habeant rectam fidem, illi tamen hoc perfectam Dei æſtimant caritatem; & qualiter pro hoc ipſo falſæ opinionis errore in die judicii puniendi ſunt nemo poteſt ſcire niſi judex. Interim iccirco eis, ut reor, patientiam Deus commodat, quia videt eos etſi non recte credere affectu tamen pia opinionis errare.* Quid eſt, dico, quur alteri alteris pejus audiamus? quur errorum deteſtatio duriorem de moribus noſtris ſententiam ſtatuit? Sit tamen ita. Sit alterutra pars Arianis longe deterior, neutra tamen, quantum ſpero, ſuperat Manichæorum blasphemam impietatem. Manichæi vero erant, quos vir ſanctitate atque doctrina ad miraculum maximus Auguſtinus, in hæc eſt verba alloquutus: *illi*

ſaviant

ſaviant in vos qui neſciunt quo cum labore verum inveniatur & quam difficile caveantur errores. Illi in vos ſaviant, qui neſciunt, quam rarum & arduum ſit carnalia phantaſmata pia mentis ſerenitate ſuperare. Illi in vos ſaviant, qui neſciunt, quanta difficultate ſanetur oculus interioris hominis, ut poſſint intueri ſolem ſuum. Illi in vos ſaviant, qui neſciunt quibus gemitibus & ſuſpiriis fiat, ut ex quantulacunque parte poſſit intelligi Deus. Poſtremò illi in vos ſaviant, qui nullo tali errore decepti ſunt, quali vos deceptos vident. Ego autem ſavire in vos omnino non poſſum, quos, ſicut me ipſum illo tempore, ita nunc debeo ſuſtinere, & tanta patientia vobiscum agere, quanta mecum egerunt proximi mei cum in veſtro dogmate rabioſum & cæcum errarem. Magna ſcilicet vis eſt in utramque partem opinionis inolitæ, quæque ceu cum materno lacte immulſa eſt, ſi accedat cum primis ſectæ ſtudium, morbus, Galeno etiam meo judice, quavis ſcabie inſanabilior: quo qui tenentur, ſi eidem credimus, cœci atque ſurdi reddi conſuevere. Origenis dictum eſt: *εὐχερέστερόν γε ἄνθρωπος τὰς ἐξ ἀλλοτρίων θήκας, καὶ δυσαποσπάστως αὐτῶν ἔχῃ, καταλείψει ἄν, ἢ τὰς ἐκ τῶν δογμάτων. Facilius quis alia ſibi conſueta exuat, quantumvis illa affixa ſint, quam ea quæ dogmatum ſunt.* Quæ ſuperbia itaque fuerit, & fragilis noſtræ mortalitatis dedignatio, atrociter animadvertere in ingenii culpam, & humanitatis oblivi ſci in peccato humanæ imbecillitatis? Non ego pravæ pervicaciæ ſum patronus, nec veniam peto vere hæretico homini, h. e. quem arrogantia aut nominis amor ſectam facit condere aut fovere, quique factionibus turbat publicam tranquillitatem. Nihil enim tam aſperum excogitari poſſe exiſtimo quo non ille aſperius mereatur. Ne ſceleris quidem

purum omnino dixerim, qui illi aures præbens in ſectæ communionem prolabitur. Tantum ita animadverti in deceptos optaverim, ne non tam interitum illorum curare quam ſalutem videamur quæſiviſſe. Et in hos ergo animadvertatur, ſed ſine ſævitia: & hi increpentur ſed cum lenitate: moneantur ſed fraterne; denique ita tractentur ut & ipſi intelligant nihil in ſeſe nos habere odio præter hæreticam ſententiam, quâ nihilominus de cauſa maxime nos doleamus illorum vicem.

Sed quo prolabor? Ego vero nihil aliud volo, Illuſtriſſime Princeps, quam periculis in quibus patria verſatur præſentiſſimis, omnes omnino quotquot ſumus ſerio admoneri, ut animi divulſi & factionibus diſtracti omnibus modis reducantur ad concordiam & commune reipubl. ſtudium: nihil vero eſſe, ne religionis quidem queis laboramus controverſias, quur ſaltim à curis concordiæ & pacis civilis cogitationes noſtras ſegregemus: quod enim hinc hoſtilia inter cives odia exerceantur, non tam pietatis lege fieri quàm inani quadam ſuperſtitione. Atque me quidem haud latet, quantum ab hac manſuetudine abſint multorum mores; ſcio etiam id eſſe partium ingenium, ut altera indigne ferat aut metuat alterius quoq; benignitatem; cũ tamẽ & inimicis benefaciendum ſit, nihil dubito, nolentibus etiam & invitis & repugnantibus modeſtiam, lenitatem, caritatemque tam ſevere nobis mandatam quaſi obtrudendã eſſe. Certe hanc viam primæ & incorruptæ Eccleſiæ prudentiores ac meliores quiq; Patres contra ſegreges & errantes inſiſtendam ſibi cenſuerunt. Quale enim hominum genus erant Donatiſtæ? Arrogans, impium, hæreticum, in circumcellionibus ſuis etiam ſævum ac crudele.

crudele. Hi verò ipsi erant, quos cum *fratrum* titulo fuisset dignatus, in hæc nectare quovis dulciora verba prorupit vir sanctitate eximius Optatus Milevitanus. *Ne quis dicat me inconsiderate eos fratres appellare, qui tales sunt, quamvis & illi negent, & omnibus notum sit quod nos odio habeant, & nolint se dici fratres nostros: tamen nos recedere à timore Dei non possumus, quos hortatur Spiritus S. per Esaiam prophetam dicens: vos qui timetis nomen domini audite nomen domini: si qui nos odio habent & execrantur; & nolunt se dici fratres nostros, vos tamen dicite iis, fratres nostri estis.* Ætate huic suppar Gregor. Nazianzi antistes longe piissimus dicebat: εἰπωμὲν ἀδελφοὶ καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς ἂν ἄρα δέχονται. Ante utrumque scripserat B. Cyprianus: *optare se & consulere pariter ac suadere, ut, si fieri potest, nemo de fratribus pereat, & consentientis populi corpus unũ gremio suo mater gaudens includat:* à fraternitatis vinculo ne erroribus infectos quidem excludens. Isthoc autem si fuerimus animo (possumus autem & debemus esse,) non concutietur respubl. enatis de religione disputationibus nostris, certè non ita ut nunc dissipabitur: imo fiet, ut affectuum purus mentis oculus clare perspiciat caligantem nunc vitio nostro veritatis solem, utque omnes id amplectentes quod vere καθολικὸν est, hoc est quod ubique quod semper quod ab omnibus est creditum, sopitis dissidiis *impactissimus eadem mente, & eadem sententia.* Nimirum veritatem cernere non potest oculus odii spisso glaucomate suffusus, utut illa clara sit & solem ipsum gestes manibus. Optimus demum magister lenis oratio est, irrepit quippe in animum latenter sua dulcedine, intimas mox ejus fibras expurgatura. Hieronymi aurea sententia est: *Qui modeste alloquitur proxi-*

mum, gratum accipit responsum, & quasi de uberibus in quibus lac quærebat butyrum exprimit: sed qui inepto verbo rixam & discordiam ex fraterno corde provocat, quasi necessaria ultra modum emulgens, sanguinem elicit. Et vero, ne desit exemplum, tali plane orationis genere, Arianos, Apollinaristas, Macedonianos, Sabellianos atque id genus alia hæreticorum portenta, viciſſe & rurſus Eccleſiæ Catholicæ corpori feliciſſime ſeſe ſociaſſe, ipſemet teſtis eſt ille quem à ſanctitate paulo ante commendabamus, commendari autem numquam ſatis poterit, Nazianzenus Gregorius. Quidni vero audiamus ipſum loquentem, ſeu canentem potius lenis ſermonis ingentem iſtam victoriam? Igitur quum varia ſectarum nomina enumeraſſet, addidiſſetque, neminem adeo fuiſſe immobilem quin à ſeſe flexus ſit; ſubjungit ſtatim aurea illa à doctiſſimo Abbate Iacobo Billio non minus eleganter de Græco verſa:

Hos pertrahebat dogmatum ingens firmitas;
Flectebat illos ratio docendi *mea.*
Nec enim per odium, perve contumeliam,
Studio at juvandi, verba promebam, dolens,
Non vulnus infligens: nec, ut quidam ſolent,
Animos in alium, proſperum ob tempus, ferens,
(Commune ſcepirū nam quid eſt, Verbo & Dei?)
Audaciaque inſcitiam velans meam.
Hoc quippe ſcitum eſt, ſepiū ac proprium,
Nigrantem ab imo vomere ſuccum pectore,
Vt tela fugias hoſtiū in tenebris tui,
Sed voce blandâ commodâque utens, decet
Chriſti ut patronum, mente qui placidiſſimus
Miſeratur egros, neminem & durus ferit.

Ex

Ex quo fit illud, cedere ut laudem ferat,
Rursumque multo pulchrius sit vincere,
SVASV Tenanti quispiam dum acquiritur.

Quid vero, si & nostro tempore isthuc succederet? Quid, si & in nobis dulcis sermo istum fructum pariat? ne videlicet amplius & in nobis sit Roboam ac Ierobeam, Iuda atq; Israel, Hierosolyma ac Samaria; sed intergerino pariete confracto, qui unius sanguinis uniusque sumus reipubl. etiam unius simus Christi, coalescentibus vulneribus quæ eius corpori dissidia nostra inflixerunt, & reparata ejus tunica quam militaris furor olim scindere erubuit quidem, nos autem innumeras in partes divisimus. Faxit hoc sane ille qui & ipsemet caritas ac pax nuncupari voluit, caritatem item ac pacem symbolum suorum jussit esse

Sed non est hujus loci de remediis dissidentis Ecclesiæ ejusque pace differere; etsi illa nihil publicè privatimque possit esse conducibilius atq; ad rempubl. erigendam magis necessarium, quippe quum anima quasi reipublicæ sit Ecclesia, adeoque non minus vere dici possit, rempubl. in ecclesia esse, quam vere id olim alio sensu negavit Optatus Milevitanus. Quod si autem tam felix fortuna hoc infesto virtuti & paci seculo non sit speranda terrarum orbi; aut nostræ Germaniæ peccata non ferant statum adeo beatum; utinam saltim fiat prius: ut si non amemus nos prout par erat, saltim minus nos invicem habeamus odio! Certe & sic erimus felices satis, atque etsi non optime atq; ex voto, tamen sic satis bene componi iterum tot modis nunc divulsa respublica poterit; nemo profecto non deinceps execrabitur civilium bellorum faces etiam antequam ardeant.

VERUM

VERUM fruſtra etiam de ordinanda republica quid quam ſalutare ſperes, quamdiu bello ad hunc modum ardet Germania, ſimulq; domi ac foris hoſtis ex hoſte naſcitur. Quid enim inter meram vim & ſcelera, quæ dudum leges omnes ſuam in poteſtatem traduxerunt, & jam radices reipubl. ſubruunt, cogitemus legum robur atque auctoritatem? Scilicet inter arma etiam aliàs juſtitia prolabitur, neq; nuper primum militia noſtra cœpit corrumpi; inter civilia autem arma, qualia hactenus magnam partem fuere noſtra, etiam moritur jus; militarem item *diſciplinam* (ut ille ait.) *in pace inexorabilem diſcordia civium reſolvunt, paratis undique corruptoribus & perfidia impunita.* Eo autem usque illa redacta eſt, ut quæ flagrante ulterius bello ſuperſit ſpes emendandi vix appareat, in omne fas ac nefas venalibus urbium noſtrarum purgamentis. Igitur nihil etiam eſt quur vel dicamus de illo meliore ſtatu quidquam, niſi pace ante facta caveatur ne ille nullus ſit; penitusque ſit perſuaſum animis illud Homeri.

Ἀφρήτωρ, ἀθέμις τος, ἀνέστιος ἐστιν ἑκεῖνος,
Ὅς πολέμου ἔραται ἐπιδήμιον ὀκρυόεντα.
Abſq; cognatu, injuſtus, & ſine domo vagus ille eſt,
Qui delectatur bello civili difficili.

Tunc vero demum ſuus cum fructu legibus & optimis conſiliis erit locus: tunc ordinari rectius reſpublica poterit: denique tunc & vulnera quibus hactenus laboravimus poterunt ſanari, & ferale illud Eccleſiæ bellum, quo inprimis Dei indigna-

indignationem provocamus ſopiri forte poterit fraterna caritate. Cæterum iſthæc quomodo effici aut poſſint aut debeant, & arrogans ſim ſi me ſcire profitear, & ſi dicerem non ſim ferendus. Neque vero opus etiam eſt, ut præter ea quæ priſcis ſeculis in hujuſcemodi malis ſunt adhibita, novum aliquod nunc excogitemus. Eadem quippe ſemper fabula agitur humanarum rerum, tantum mutantur perſonæ: quæq; nunc nos, civitates ſemper multas afflixerunt, quarum aliæ ad optima conſilia, alia ad interitum iis ſunt redactæ. Spero autem nobis uſu eventurum, id quod arboribus qui cuneis divelluntur: ſcilicet ut illæ excuſſis cuneis magno impetu unoq; momento quaſi ad ſeſe redeunt, ita ad concordiam atq; unitatem redituros nos omnes, ubi rejecti fuerint qui nos ad libidinem ſuam diſtrahunt.

In quibus omnibus ſatis fortaſſis à conſiliis nobis eſſe poterunt antiqua prudentiæ civilis monumenta; ne denuo Bodinum aliquem cenſeat quis deſiderandum. Namq; ille ad ſcribendos ſuos de republ. libros compulſum ſe affirmat Galliæ calamitatibus, quas à civilis artis ignoratione velut ab errorum omnium fonte derivatas animadverterit. Sed etſi nos eadem imo majora tangant mala quam tunc Galliam affecerunt, non tamen vel Bodinum ipſum conſulere eſt neceſſum, imo niſi valde fallor habet vetuſtas conſiliarios Bodino ipſo non paulo prudentiores, certe accuratiores uberioreſque. Ne enim quid de Platone dicam, cujus de Republ. & Legibus libri neſcias in invidiam priorum temporum exſtent an vero potius in opprobrium tempeſtatis præſentis: Ariſtoteles profecto in nobili etiam illo opere quod habemus, non

tantum nihil eorum omiſit quæ ad integrum corpus Imperii faciunt, ſed & illa docuit quæ ad ſingulas Imperii partes requiruntur, quorum pleraque fruſtra quæſieris in Bodino. Neq; vero difficile fuerit fortaſſis pronunciare, quæ reipubl. forma quam optime conveniat ingeniis Germanicis, ſi ſequare illa quæ ab hoc viro longe præclariſſime tertio libro diſſeruntur. Quem vero lateat quibus erroribus Reſpubl. Imperii in hunc locum pervenerit, aut quæ remedia ſint adhibenda, quocunq; tandem illa flectenda ſit, in Regiam ſc. aut Optimatum, aut Mixtam ex utraque gubernationem, cui animo penitus infixa hærent quæ ab ipſo de rerumpubl. converſionibus conſervationibusque diſputata ſunt? Tantum ſane abeſt plura de hiſce Bodinum habere, ut nec diligentiſſimus ille tyrannorum ex Hetruria doctor in ſuo quid argumento poſt Ariſtotelem contulerit. Quid, quod tametſi in tam varias δημοκρατίας, ἀριστοκρατίας, Principatus, Mixtoſq; ſtatus diviſa ſint Germaniæ membra, peræq; tamen omnia rationem conſervandæ reipubl. ex Ariſtotele poſſint capere, ex Bodino non item? In proclivi eſt ſane hujus periculum facere. Tacebo nunc, quam confuſe docuerit Bodinus, quamq; minus commode hiſtorias rerumpubl. ipſi Philoſophiæ civili miſcuerit, quæ ab Ariſtotele prudentiſſime ſunt ſejunctæ & ſuo loco traditæ. Neq; enim nunc contendere inter ſeſe viros hoſce animus eſt, quum & Oratione illa qua Ariſtotelem laudavimus jam tum ex parte id factum ſit, & aliàs forte diligentius ſimus præſtituri. Tantum nihil cauſſæ credimus eſſe, quur in hiſce noſtris ærumnis alium magnopere conſiliarium deſideremus quam Ariſtotelem. Quanquam haud parum in rem fuerit aliorum quoq; conſen-

ſenſum vidiſſe,& hiſtoriarum teſtimoniis penitus confirmari. Nam hiſtoria altera magiſtra civilis eſt vitæ,eſtq; in illa *hoc præcipue ſalubre ac frugiferum, omnis te exempli documenta in illuſtri poſita intueri, ut inde tibi tuæq; reipublicæ quod imitere capias, inde fœdum incaptu fœdum exitu quod vites.* Minus tamen apta eſt magiſtra, minuſq; fida ipsâmet Civili Philoſophia, ex hiſtoriis uſuq; rerum magno judicio jam exædificata : quod hiſtorici affectibus obnoxium plærumq; judicium gerant ſerviantq; tempori, nec cujuslibet ſit certam regulam ex ſingularibus eventis ſtruere.

Hæ ſane me cauſæ impulerunt, *Princeps Illuſtriſſime*, ut quũ ante biennium lectiſſimos aliquot Academiæ noſtræ juvenes Civilem prudentiam docere inſtituerem, non meopte Marte novum aliquid conſcribendum, nec aliquem tempeſtatis noſtræ auctorem ex thymelico recoctum ſumendum in manus, duxerim; ſed ſolius Ariſtotelis veſtigia ſumpſerim mihi calcanda. Aſt eo neceſſitas ſtatim impoſita mihi ſimul fuit; novam operis Ariſtotelici editionem procurandi, quod exempla deeſſent auditoribus; jacente paſſim hac prudentia, certe jacente in hoc argumento Ariſtotele, regnantibuſq; ejus loco, ut fieri ſolet, aliis de trivio & umbra hominibus. Atq; illa quidem opera tunc ad metam eſt perducta : manſit tamen interea temporis liber ἀνέφελος, quod typographus exſpectaret promiſſum abs me de Civili Prudentia tractatum operis fronti præfigendum, me vero tot interrerum omnium diſcrimina & perpetuas de fortunæ ſumma ancipites curas, tædium caperet ſtudiorum à vitæ genere tam longe diſſidentium. Nunc tamen, neſcio quî, ad telam iſtam pertexendam importunis flagitationibus iterum adigi me, ſum paſſus, quanquam argumento alio aſſumpto. Namque illud quidem de Vniverſa Civili Prudentia in tempora

meliora malui rejicere: in ejus tamen vicem fortassis haud male nunc succedit nova in Aristotelis politica Introductio.

Non latet vero me, quam tenuis sit ille labor, quamve exiguum pretium operæ fecerim, atque adeo quam indigna hæc mea sint quæ in conspectum prodeant & magni &, quod caput est, longo rerum usu multaque doctrina prudentissimi Principis, qualem T. Celsit, cum prædicant pariter omnes tum admirantur. Nisi tamen omnis fallor habeo ego causas non leves, quur & Aristotelem ipsum & meam simul opellam non tantum Illustri debeam aliquo loco offerre, sed etiam quur nulli alii quam T. Celsitudini debeam. Eo scilicet redacta est hodie Civilis Prudentiã, ut vix pauci faciem ejus amplius noscant, plæriq; nescio quid non ejus loco venerentur. Dum enim alii juris philosophiam, alii judiciariam quandam artem, alii reipubl. nostræ notitiam, alii versipellem astutiam & artes Sinonias, nonnulli ad ultimum quamvis sine discrimine prudentiam isthoc titulo venditent in vulgus; effectum hinc est, ut quid demum vera civilis philosophia sit præ tot mangoniis intelligere per sit difficile. Quod si aliquibus porro liqueat nihil non horum falso sic usurpari, essecq; verum Politicum illum demum, qui omnium omnino civilium societatum naturam, affectus, mutationes ac remedia callens, aliquam quidem civitatem, quæ beatissimæ vitæ compos fieri potest, opibus firmam, copiis locupletem, gloria amplam, virtute honestam reddit, reliquas vero ita moderatur ut etsi non optimam minus tamen malam vitam queant agere (á quo studio longe profecto absunt omnes adulterinæ illæ politicæ artes) illi tamen magnam partem non minus exitiabili errore sibi aliisque persuadent, totum hoc aut discinon posse sed esse fortunæ donum, aut tanti non esse cui horam impendas

modo

modo non ignores alia ista: levi quippe rerum usu isthæc comparari posse ab hominibus non omnino bliteis. Quas opiniones maxime quidem vulgares hodie esse, res sane docet: siquidem ad honores maximos ascendere imo rapi videas, qui ne fumum quidem veræ Civilis prudentiæ eminus unquam conspexerunt, sed tantum genere, vel divitiis, vel illis aliis artibus, (ut taceam inhonestos emergendi modos) sese commendant. Quanquam & hoc res doceat; longe majore id cum reipubl. damno conjunctum esse, quam si quis, ut dicitur, figulinam in dolio discat, vel medicinæ experimenta faciat per mortes hominum, cujus tamen non nisi in Care faciundum periculum vetus parœmia occinebat. Verissime enim Euthydemo Socrates, ἔυηθες ἔφη εἶναι τὸ οἴεσθαι, τὰς μὲν ὀλίγου ἀξίας τέχνας μὴ γίνεσθαι σπουδαίας ἄναρ διδασκάλων ἱκανῶν, τὸ καὶ προϊστάναι πόλεως, πάντων ἔργων μέγιστον ὄν, ἀπὸ ταυτομάτου παραγίγνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις; *Stultum esse, inquit, arbitrari, non posse quem præstare invilissimis artibus, ni idoneos sit magistros nactus; gubernanda vero civitatis notitiam spontè sua & ultro hominibus obvenire.* Cæterum hanc vulgi væsaniam, & si qui alii de Civili Philosophia ejus sunt errores, non est nunc meum vel acri oratione perstringere vel melioribus rationibus confutare: quia jam olim non à Socrate tantum sed & Platone ac Aristotele illud sit multis actum, & ad illam operam pertineat, qua Civilis Philosophiæ in universum est natura explicanda. At quum adeo inique sit hodie cum longe præclarissima regiaq; isthac doctrina comparatum, nec alia tamen spes major post Deum afflictæ reipubl. Germanicæ affulgeat, quam si vel Reges Principesq; rite philosophentur, vel veri Civiles Philosophi ad clavum civitatis sedeant: nemo sane dubitaverit, advocandum omnino auxilium cum aliorum Illustrium virorum tum

T. inprimis Celsitudinis, quo illi doctrinæ suus honos ac quem occupare debebat locum restituatur. Neq; vero temere aut virtutis aut doctrinæ studium plebi persuadeas, nisi accedente Regum Principumque exemplo atq; auctoritate: neq; in nostri temporis semideis illis & aureo isthoc genere est ullus, qui Tua Celsitudine recti9 intelligat, non *quid distent aera lupinis*, sed quantum à vera Civili Philosophia absint illi plebeji fuci, qui citius πολιτ. κωλάτας se factos opinantur quam coquantur asparagi, certe non minus cito hodie nascuntur aut frequenter quam muscæ quando, ut ille ait, caletur maxime.

Præterquam enim quod regiam plane indolem natura rerum T. Celsitini tribuisset, accessit in juventute institutio genere digna, uti non tâm disceres τὸ κόμψ' ἄλλ' οὐ πόλει δεῖ; qualia se doceri volebat ille apud Euripidem. Consilio scilicet isthac in re usa cum aliorum tum inprimis Joannis Caselii: quem dubium est Socratemne rectius an Chironem Saxonicum appellaveris. Fuit enim in eo viro plane Socraticum quid; certe ille in paucis primus hisce in Germaniæ oris veræ πολιτικῆς naturam recte animo concepit, primus etiam docuit. Illo itaq; magistro non mirum sane est, si T. Celsitudo seorsim à vulgo cœperit hac de doctrina multoque sublimiùs sentire. Confirmaverunt eandem mentem multæ illæ & diuturnæ peregrinationes per Europæ nobilissimas provincias, inprimis omnia septentrionis regna, raro exemplo institutæ. Quo nomine magnum illum longeque callidissimum Vlyssem olim prædicavit Poëta incomparabilis Homerus: nam quum sapientiæ exemplar & canonem quasi vellet exhibere, Musam sibi dicere rogat virum qui πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω. Jam vero nec domum reversam aliæ magis curæ habuerunt Celsitudi-

rudinem Tuam quam illæ civiles, & sacræ. Adeo ut & calamo sumpto de Principatu recte moderando per otium non dubitaveris commentarium scribere, mirifice ab omnibus commendatum quibus illum inspiciendi facultas fuit. Igitur si T. Celsitudo non queat exemplo atq; auctoritate sua ad meliorem mentem revocare vulgi studia, & suam iterum dignitatem veræ ac non fucatæ illi Civili Sapientiæ restituere, actum profecto de illa est, simulq; actum etiam de republica, ut quæ nexu indissolubili cohæreant. Sed T. Celsitud. annitente non forte sive de hac, sive de illa, sive de utraq; desperandum est. Ego certe haud aliud majus præsidium novi. Vt gravissime peccarem, si in procul remotis patrocinium Aristotelicæ huic prudentiæ quærerem, qui domi habeam in Cels. T. & optimum longe & forte in paucis unum. Ita loquor, quod quum hæreditate Academia hæc Julia ad T. etiam Celsitud. pervenerit, neque dubitaverit illa primo inter agnatos loco anno superiore Rectorem nostrum agere; domesticum omnino arbitrer esse quod malo urgente nunquam non est præsens. Ea sane fiducia offero nunc T. Celsitudini Aristotelem meum & quæ adjeci. Etsi enim meus hoc in libro tenuis admodum sit ac vilis labor: quod tamen aliunde patronum Sapientiæ Aristotelicæ non debuerim arcessere, meæ me tenuitati veniam facile impetraturum existimo. Neq; enim aliud mea hac inscriptione ago quam Philosophiæ illius longe nobilissimæ negotium. Quod ut agam, non solum veritatis studio cui sacramentum dedi, sed & cum primis amore Germanicæ rei h. e. communis patriæ compellor. Namque non possum dissimulare in ea me sententia esse: potissimum malorum nostrorum remedium in Prudentia Civili esse collocatum, multum-

tumque adeo illos falli qui numquam magis præsens divinum auxilium sibi spondent, quam cum per imprudentiam cuncta in præcipiti sunt collocata, tantummodo aliquem exspectantes semper quasi ex machina Deum. Nec vero alia caussa quam ipso illo amore publici boni impulsus longiore nunc Cels. Tuam sermone distuli. Enimvero si tibi probatum illum insuper intellexero: non ego aliorum judicia aut exquiram aut extimescam; satis certus videlicet ejus testimonio quem, & eruditio & longus rerum usus & illa extra partes posita vivendi ratio non potuerunt non efficere perspicaciss imum. Incredibile enim est, quantum ad rectum de republ. judicium valeat, medium esse & neutrius partis. Scilicet quod T. Pomponium Atticum existimasse refert Cornelius Nepos; *eos qui se civilibus fluctibus dedissent, non magis in potestate sua esse, quam qui maritimis jactarentur*: id profecto vero verius esse optima rerum magistra, experientia, inquam, hujus quoque tempestatis plus quam satis est intelligere. Vale Celsissime Princeps bono publico, ac conatibus fave. Quo pernoscam ecquid spei sit reliquum, quæque paro de statu reipubl. Germanicæ omniumque illius mutationum caussis ac remediis, edendane aliquando sint an in herba, quod ajunt, opprimenda. Ex Acad. Julia cIↃ IↃ c. xxxvii. Kal. Majis.

IN-

INDEX
AVTORVM, ET MONVMENTORVM, QVIBVS IN HOC OPERE AVTOR EST VSVS.

ACta Imperii opera Goldasti edita.
Acta Synodi Romanæ à Pythœo edita.
Adamus Bremensis.
Aimoini Appendix
Alberici Chronicon
Albericus de Rosate ICtus,
Albericus Gentilis.
Albertus Stadensis.
Alexander Caprara
Alfonsus Delbeneus Episcopus Albiensis.
Ambrosius.
Ammianus Marcellinus.
S. Anscharii vita autore Remberto.
Annales Bertiniani.
Annales Colmarienses.
Annales Francorum, quos Hermannus Nuenarius Comes edidit.
Annales Francici Pithœani.
Annales Francorum Fuldenses.
Annales Ludovici XI.
Annales Metenses.
Annales Orichovii.
Annales Virdunenses.
Antonius de Rosellis.
Antoninus Florentinus.
Antonius Tessaurus.
Leonardus Aretinus.
Aristoteles.
Arnoldus Buchelius,
Arnoldus Lybecensis.
Auctor de Principatibus Italiæ à Segetho editus.
Joh. Aventinus.
Augustinus.
Aurea Bulla.
Baronii Annales.
Bebelius.
Joh. à Beka.
Bellarminus.
Belleforestius.
S. Bernhardus.
Bertholdus Constantiensis in appendice ad Hermannum Contractum.
Petr. Bertius.
Jac. Billius.
Blondellus.
Fl. Blondus.
Joh. Bodinus.
Ant. Bonfinius.
Joh. de Bosco.
Bruno Herculanus.
Bruno Tullensis.
Burgundica Transactio inter Carolum V & Ordines Imperii.
Bzovius.

Cacheranus, ICtus.
Cambdenus.
Nic. Camuzarius Tricassinus.
Henr. Canisii Antiquæ Lect.
Capitulatio Caroli V.
Caramuelis Pax licita.
Caroli IV. Diploma Veluntinis datum.
Cartuitus Hungarus.
Cassanus.
Ceremoniale Romanum.

INDEX AVTORVM.

Andr. Chemnitius.
Jacob. Caffletius.
Chriſtianæ Piſanæ Hiſtoria Vitæ Caro-
Chronicon Belgicum Piſtorii. (li. V.
Chronicon Erici Daniæ Regis
Chronicon Erici Pomerani.
Chronicon Flandriæ.
Chronicon Norimbergenſe.
Chronic. Eberhardi Ratisbonenſis.
Chronicon Slavorum Lindenbrogianũ.
David Chytræus.
Cicero.
Clementinæ Decret.
Joh. Baptiſta Collecipolius.
Phil. Cominæus.
Conſtitutiones Imperii.
Corpus Juris.
Crantzius.
Nicolaus Craſſus.
Cromerus.
Cuſpinianus.
Cutel. Hiſtor Toloſana.
Cypræi Annales Slesvvicenſes.
Cyprianus.

Petr. Damianus.
Decretales Pontif.
Andr. Dinnetus.
Joh. Dinterus.
Dithmarus Epiſcopus Merſeburg.
Dugloſſus.

Eginhardus.
Epiſtolæ Hug. Grotii.
Epiſtola Optimatum Italiæ ad Carolum Calvum.
Eutropiana Appendix à Matthia Flacio edita.
Excerptum è juridica Diſquiſitione tempore Maximiliani I. facta, de ter. ris Imperii intra Gallias.

Nicol. Fabricius Peireſchius.
Ferdinandi II. Cæſaris Tabulæ, quibus feudum Sabaudo conceſſit.
Ferdinandi III. Cæſaris literæ.
Marq. Freherus.
Otto Friſingenſis.
Frodoardus.
Furmerius.

Gailius.
Galenus.
Rob. Gaguinus.
Petr. Gaſſendus.
Gerardus de Roo.
Gerbertus.
Gertritus.
Gervaſii Cancellarii Ottonis IV Otium Imperiale.
Gevvoldus de Septemviratu.
Gilhauſen.
Glaber Rodulphus.
Gobelinus Perſona.
Goldaſtus.
Golnitzii Itinerarium Belgicum.
Gotfredus S. Pantaleonis Monachus Agrippinenſis.
Jac Gotfredus.
Theod. Grasvvinckelius.
Gratianus.
Gregorii VII. Epiſtolæ.
Gregorius Nazianzenus.
Gretzerus.
Hugo Grotius.

Guicci-

Digitized by Google

INDEX AVTORVM.

Guicciardinus.
Guido Baſochius.
Franciſci Guillimanni Origines Habs-
Guntherus. (burg.
Gylmannus.
Hartmannus Maurus de Caroli V Co-
Wilh. Heda. (ronatione.
Helmoldus.
Nicol. Henelii Sileſiographia.
Henrici III. Galliæ Regis Diploma.
Hermannus Contractus.
Hervvartus.
S. Hieronymus.
Homerus.
Hugo de S. Victore.
Wigulejus Hundius.
Janottus de Rep. Veneta.
Johannes Monachus.
Jonevillæus.
Jornandes de rebus Gothicis.
Paulus Jovius.
Juliæ bibliothecæ manuſcriptum.
Lambertus Schafnaburgenſis.
Lambertus von der Burch.
Leander Albertus.
Chriſtoph. Lehmanni Chr. Spirenſe.
Leônis III. Papæ Epiſtolæ.
Leo Oſtienſis in Chron. Caſſin.
Hermannus de Lerbeke.
Limnæus.
Erpoldus Lindenbrogius.
Livius. [Papam.
Ludovici bavari Literæ ad Benedictum
Luitprandus Ticinenſis. Idem Ottonis
Lyſcander Danus. M. legatus.
Nic. Machiavellus.
Marchantius.
Chriſtoph. Marcelli Corcyrenſis Cere-
oh. Mariana. (moniale.
Martinus Polonus.
Papirius Maſſonius.
Matthæus Pariſius.
Maximiliani I. Tabulæ publicæ, quibus
Venetos accuſavit.
Mejerus.
Mela.
Menochius.
Merulæ Coſmographia.
Ioh. Meurſii Hiſtor. Dan.
Middendorpius.
Petr. Frid. Mindanus.
Car. Molinæus.
Otto Murena.
Mynſingerus.
Wilh. Nangius.
Nauclerus.
Corn. Nepos.
Nicolai.
Theod. à Niem.
Nithardus.
Sal. Neugebauerus.
Oliverius Marcanus.
Onuphrius Panvinius.
Optatus Milevitanus.
Origenes.
Otto de S. Blaſio in Add.
Ottonianæ Tabulæ.
Guilh. Paradini Hiſt. Lugdun.
Paulus Æmilius.
Ioh. Bapt Pigna.
Petr. Pithœus.
Pii II. Commentaria.
Platina.
Plato.
Plinius.
Iſaac. Pontanus.
Pontificale Romanum.
Radevicus. Ragu-

Digitized by Google

INDEX AVTORVM.

Ragualdi Ingemundi Hiſtor. Suedica.
Rebdorfius.
Regino Abbas Prumienſis.
Petrus à Reva.
Rigordus Monachus de geſtis Philippi Auguſti Reg. Franciæ.
Glaber Rodulphus.
Rogerius de Hoveden.
Sabellicus.
Salluſtius.
Salvianus.
Petr. Sanjulianus.
Sanſovinus.
Saxo Grammaticus.
Scipio du Pleix.
Ioh. Seldenus.
Marian. Scotus.
Scriptura Sacra.
Petrus Scriverius.
Scrutinii Auctor.
Sigebertus Gemblacenſis.
Carolus Sigonius.
Iacobus Sirmondus.
Joh. Sleidanus.
Socinus junior.
Speculum Saxonicum.
Iacobus Spigelius.
Simon Starovolſcius.
Stephanus Iohannis Stephanius.
Paulus Stranski de Rep. Bohem.
Suffridi Petri manuſcriptum.
Suidas.
Surius.
Tabulæ Albertinæ.
Tabulæ Caroli M.
Tabulæ Caroli IV.
Tabulæ Caroli V Genuenſibus datæ.
Tabulæ Caroli V. de Pacto cum Imperii Ordinibus inito.
Tabulæ Caroli VII.
Tabulæ Fiduciariæ, Henrico Lotharingico à Rudolpho II. traditæ.
Tabulæ Friderici II.
Tabulæ Gerlaci Archiepiſcopi Moguntini.
Tabulæ Henrici S.
Tabulæ Henrici VII.
Tabulæ Ludovici Bavari.
Tabulæ Ottonianæ.
Tabulæ Pacis inter Fridericum I & urbes Italiæ initæ.
Tabulæ Pacis Publicæ Monaſterienſis.
Tabulæ, quibus Wenceslao imperium abrogatum eſt.
Tabulæ Rudolphinæ.
Tabula Theobaldi Præſulis Leodicenſ.
Tabulæ Tranſactionis Norimbergenſis inter Carolum V. & Lotharingiæ Ducem.
Tabulæ Viennenſes.
Iacob. Alexander Tenneurius.
Franſc. Thouveninus
Thuanus.
Tilius.
Tritthemius.
Ferd. Vaſquius.
Conrad. Vecerius de geſtis Henrici VII.
Vellejus Paterculus.
Nicol. Vignierius.
Villanus.
Vlpianus.
Vrſpergenſis Abbas.
Paul. Warnefrid. de geſtis Langob.
Waſſeburgius.
Paul. Matth. Wehnerus.
Iacob. Wimphelingus.
Wippo.
Witikindus Corbejenſis.

INDEX RERUM.

OPERIS DE FINIBUS IMPERII GERMANICI, CHARACTERE ROMANO CAPUT, ZIFRA, PAGINA INDICANTUR.

ABa Hungarorum Rex quem alias Albuinum ſive Ovenium nominant, Auſtriam occupavit. XVII, 273. 285.

Abbatia de Aquis, VII, 44.

Abbatia Mella. VII, 47.

Abbatia S. Petri & S. Marci. VII 46

Abbatia Sueſtre. VII, 43.

Abel à Daniæ Rege accepit Ducatum tutiæ XV. 226.

Abſalon Daniæ Archiepiſcopus Canuti tutor, Bogislaum Pomeraniæ Ducem ſubegit XIV, 218. 219. 253. Ejus conſilio Imperii jura per vim invaſit Canutus. 263.

Aëtius Galeacii filius à Ludovico Bavaro Imperii Vicarius Mediolani conſtitutus eſt. XXIII, 532.

S. Adalberti in Polonia ſepulcrum Otto III. viſitavit. XIIX, 311.

Adaldagus Archiepiſcopus Bremenſis. XIV, 207, 203.

Adelpertus Berengarii filius una cum patre Ottoni M. ſe dedidit. IX, 88, 89.

Adminiſtra io Imperii utrum uſum ſpectet publicum, an Imperantis commodum. XIX, 389. & ſeqq.

Adolphus Holſatiæ Comes Ducatum Slesvicenſem feudi legibus à Chriſtophoro Bavoro Daniæ Rege recepit. XV. 228, 229. Magnam partem Saxoniæ Tranſalbinæ in ditione ſua habuit. XVI. 236, Homagium quale præſtiterit Daniæ Regibus. 237. Lubecam obſedit, VValdemaro ei ſuppetias ferente. 241.

Adolphus Naſſavius Cæſar Matthæum Vicecomitem vicaria poteſtate præfecit Mediolanenſibus XXII, 531. Provinciam à Gallo ivit repetitum. XXIV. 569. 570. 584.

Adolphus Schovvenburgius una cum fœderatis prælio vicit VValdemarum II. XVI, 240.

Adriatici ſinus Inſulæ pertinuere ad jus Imperii, XI, 140.

P. Æmylius Carolomanni res perperam ſilentio præterit. IX, 83. Ejusdem error notatur. XII, 166.

Æſia XXV I. 674.

Æſtii olim Livoniæ incolæ. XXIX 228 Eorum lingva & mores. ib. Alii fuere Hirri alii Scyri, ibid. & ſeqq.

Æſtionia Moſchi pulſi. XXIX. 838. Ejus tutela Succiæ Regibus ab Imperio

perio commissa 829.
Albechova, VII, 45.
Albericifilius Johannes XII. principatum urbis adeptus sit Papa. X, 104.
Albertus Austriam ab Henrico II. Imperatore impetravit. XVII, 274.
Albertus Austriacus num Bonifacio IIX dederit Tabulas. XX, 410. Per eum nihil decessit Imperio. 411. Cum Philippo Pulcro pactum iniit. IIX, 73. Nam Arelatense regnum Gallico Regi donarit. XXIV. 870. 584. & seqq. Non alienavit omnia inid Imperii jura. 586.
Albertus Brandeburgicus Crucigerorum Magister de Prussia cum Polono pro se & successoribus suis pactus XXIX, 823. Nihil opis ab Imperio potuit sperare. 827. A Camera Spirensi quo nomine fuerit proscriptus. 828.
Albertus Saxoniæ Dux una cum fœderatis prælio vicit Waldemarum II. XVI, 240.
Albertus Stadensis in observandis rerum gestarum annis est admodum negligens. XIIX, 321.
Albimons utrum in ditione Imperii. XXVII, 701, & seqq.
Albonii Comitatus ab Henrico III. institutus. XIII, 180.
Alexander Mediceus primus Florentinorum Dux à civibus suis apud Cæsarem accusatus. XXIII, 520.
Alexandri III Papæ instinctu urbes Italiæ in libertatem sese asserere studuerunt, XI, 147. Friderico venerabundo non illusit. XI, 139.
Alexander VI, & Cæsar Borgia Principatus à Ludovico Bavaro in Italia institutos fregerunt. XXI. 458.
Alfonsus Atestinus obtinuit Mutinam. XIII, 524.
Alfonsus V. I. Arragoniæ Hispaniæ Imperatorem se appellavit. XXI. 449.
Alienandi jus cuinam competat. XIX 382. utrum habeat Cæsar, an Electores. XIX. 374. Aut reliqui Imperii Ordines. 384. Olim ad omnes pertinuit Principes. XIX, 386.
Alienatio num possit fieri inconsulto populo. XIX, 348. Vetita est. 375. Sine reliquorum consensu fieri non potest. 352. Non relinquitur illius arbitrio, qui juramento adstrictus est. 380. Fieri non potest nisi accedente Cæsaris auctoritate. 382.
Allodialia sunt legibus Imperii subjecta. X, 124.
Allobroges ad Regnum Germaniæ pertinuere. XII, 171.
Almus Hungariæ Regis frater imperavit Henrici V, auxiliũ. XVII. 302.

Alsati-

Alſatiam quo jure poſſideat Gallus. XXIV, 611. *& ſeqq.*
Alta Petra, VII, 44.
Altus Mons. VII, 48.
Amadeus Sabaudiæ Comes ab Henrico V. *inſtitutus.* XIII, 181. *& ſeq.*
Ambacti, i. e. officia. VI, 46.
Amiternum & Reatem Otto M. Joanni Papæ donavit. IX. 95.
Anacletus Papa Rogerium Siculum diademate Regio ornavit. X. 153.
Ancona S. Petro ab Ottone III. *oblata,* X, 117.
Andreas Hungariæ Rex ſe tributarium Henrici III. *profeſſus eſt.* XVII, 288. 289 *fuit in clientela Cæſaris* 289. *Pacem iniit cum Henrico* III. 290. *Filio ſuo Henrici* III *ſororem in matrimonium obtinuit. Ibid.*
Aneda. VI, 46.
Anglinum habeant dominium maris XXX, 850.
Antonii Juſtiniani Legati Veneti oratio ad Maximilianum I. XXIII, 557
Antonii de Roſellis liber de Monarchiis, eſt inter libros prohibitos, quod Cæſarum juribus viſus eſt favere. XX, 444.
Antonium. VII, 47.
Appellatio ſive Provocatio ad Cæſarem & Clericis & Romanis omnibus in Synodo Romana conceſſa. X. 101. 114.
Apuliam & Calabriam Normannis conceſſit Conradus Salicus. XI, 148. *aut Henricus S. ibid. & ſeq. Eam Normanni duce Roberto in ſuam redegere poteſtatem.* XI, 149. *& ſeqq. Imperii in terras illas jurarum integra.* XI. 155. *Vindicatam Lotharius tradidit Reginaldo. In Add.* 856. *per Germaniæ motus Imperio erepta.* 864.
Aquilegienſis Marchia Henrico commiſſa. IX, 89.
Araris Gallici regni limes. III, 17.
Arauſio Principatus ad Rudolphi I. ætatem Imperii leges audiit. XXV 622. *Ad quos poſtea devenerit. ib. & ſeqq. Naſſaviis reſtitutus* 625. *Hodie abſolutus & liber creditur* 626. *Nemo Cæſarum eum Imperii legibus ſolvit, ibid.*
Archiepiſcopatus olim à Regibus inſtituti, requiſita tantum Papali confirmatione. XIIX, 314.
Archiepiſcopus Lugdunenſis ab Henrico III conſtitutus juramentum fidelitatis præſtare jubetur à Cæſare XII, 180 *& ſeqq.*
Archiepiſcopus Mediolanenſis & Epiſcopi Lombardiæ cæteriq; Italiæ Principes Cæſaris auctoritatem in ſe & ſua agnovere. XI, 144.
Ardenna Imperii allodium. XVI. 675.
Arelate in ditionem Imperii Germanici

manici pervenit. XII, 177. XXVI, 676.

Arelatense regnum per injuriam in terris Germanico Imperio debitis enatum, eidemq; perpetui fœderis lege sociatum. XII, 155. & seq. 567. & seqq. Ejus initia & primus Rex Boso, 156. & seq. A regia sede nuncupatum. 157. in Arelatensi Provincia Bosoni successit Ludovicus filius, sed consensu Regum Germaniæ. 167. à Berengario excæcatus. ibid Hoc Regnum Fridericus I. restituit. XIII, 178. & seqq. Fuit in potestate Ottonis IV. 189. Qui regni Mareschallum constituit Gervasium Tilberiensem. 190. Ejus regni Vicarium quoque constituit Rupertus Palatinus XXIV, 605. Eundem Vicariatum confirmavit Carolo VI. Sigismundus ibid. Et eodem nomine homagium exposcit Maximilianus I. 608. illud invasit Rex Galliæ 568. Cur donatum legitur ab Alberto Austriaco. 570. Num Philippus Valesius illud ab Henrico V. Cæsare coëmerit. 571. 590. & seq. Imperio eripuit Gallus. 866. Vide Burgundic. regnum. Num Carolus IV. Carolo VI. Viennensium Delphinati perpetuum istius regni vicariatum concesserit. 572. & seq in id Imperii jus Carolus V. asseruit 608. Quæ in regno illo Galliæ Reges possident, ad Imperii ditionem pertinent. 566.

Arrelatensis Rex ab Æmylio perperam dicitur Hugo. XII, 160. Carolus IV. ejus regni Coronam accepit Avenione. XXIV, 598.

Arelatensis Ecclesia sita est intra limites Imperii. XIII, 191.

Argentoratum semper fuit in ditione regni Germanici VII, 43. XXVI 684.

Arhusensi Episcopatui privilegia ab Ottone Cæsare data. XIV, 202 207

Ariani quomodo ex Salviani judicio habendi. 877. & 878.

Aristotelis prudentia civilis commendatur. 834. & seqq.

Arion. VII. 48.

Armeniæ Reges Imperium Germanicum coluere. XVII, 269. & seqq. Et in ejus clientelam sese dedere, 304. 305. 306.

Arno Archiepiscopus Salisburgensis Hunnos & Avares sedibus suis ejecit. XVII, 274.

Arnolphus Cæsar non tam jure hereditario, quam Procerum consensu regnum est consecutus. V. 37. Filium Zuentipoltum Lotharingiæ Regem constituturus, Ordinum consensum imploravit. 38. XII. 166.

XII, 166. *Marchenſium Regem Zuentipoldum in ordinem redegit, & Daciæ partem occupavit. IV, 31. Regnum Italiæ à Berengario & Formoſo obtinuit.* IX. 83. *Eiq; populus Romanus jurejurando ſe obſtrinxit. 85. 86. In Boſonis filium & viduam nihil inclementer egit.* XII, 161. *Rudolphum Burgundum, quod ſe Regem feciſſet, perſecutus eſt.* 163. *Quasdam civitates, quas Rudolphus ille tenebat, Ludovico Boſonis filio donavit.* 164. *Italiam Burgundiamq; regno ſuo ſubiecit. ibid. Ejus conſenſu Odo ad Franciæ regnum evectus eſt.* IIX. 65. 66 67. *Cum illo Germanici regni reverentia concidit.* 68. XII. 166. *Ejus ætate Regni diviſio primum videtur prohibita. V. 37. Hungari Pannoniam, Daciam & Moraviam occuparunt.*

Arragoniæ Reges nihil juris concedunt papis in Siciliam. XXII, 475.

Aſtenſem Comitatum Carolus V. fiduciario jure conceſſit Sabaudo. XXV. 639.

Avares à Pipino Caroli M. filio expulſi XVII, 274. & ſeqq. *Ibique Rex ſacrificulus inſtitutus eſt Theodoricus* 175.

Aubentonium Imperio ereptum. XXVI. 674.

Audana. VII. 48.

Avenio pervenit inditionem Imperii Germanici. XII. 177. *Eſt juris Cæſarei* XXVI, 676. *Quo jure à Papis habeatur* XXV. 614. & ſeqq. *Quando cæperit eſſe juris Pontificii* 618. *Cum eam Pontifex emiſſet, id ratihaberi fecit à Cæſare.* XXIV, 599. *Clemens Tabulis à Carolo* IV. *petitis ſibi caveri voluit.* XXV. 620.

Aventinus accuratiſſimus Boiocaricarum rerum Scriptor, XVII, 274. *Memoria falſus.* XXIV. 396. & ſeqq.

Auguſtchirche. *VII* 44.

S. Auguſtinus quo fuerit animo in Manichæos. 878.

Aurelianenſis Carolus Ducatum Mediolanenſem ſibi vindicavit. XXIII 534.

Auſimum S. Petro Otto III. obtulit. X. 117.

Auſonna urbs eſt juris Cæſarei, cum Venaſcino Comitatu, XXVI, 676.

Auſtraſia à Carolo M. devenit ad Carolum Craſſum & Arnolphum. A Carole Simplice Henrico Saxoni conceſſa & ab Ottone M. vindicata XXVI. 681. & ſeq.

Auſtria olim Pannoniæ pars, ultra

quam & Illirici fines regnum Germanicum non fuit extensum. IV, 31. Olim Marchia Orientalis & terminus Imperii Germanici. 32. Ab Hungaris occupata: Sed Imperio vicissim vindicata XVII 272. & seq. Unde appellata 276. Olim non habuit Duces sed Marchiones. 279 Eam Alberto concessit Henricus II, XVII, 274. vastavit Odo.

Austriacorum Ducum origo. XVII, 274. 279. Agnovere Imperii jura in Belgiam. XXIIX, 749.

Autharitus Longobardorum Rex hosta sua in mare immissa regni terminos definit. XXX, 846.

Axel. VI, 46.

Axona Imperii allodium est. XXVI, 675.

Balduinus Flandriæ Comes regni Germanici beneficiarius. VI, 49. Valacram impetravit & urbem Valentinam in beneficium. In Add. 355

Balma. VII, 44.

Balthicum mare Francici Imperii terminus, IV, 30. Olim Scythicum dictum. XIIX. 339.

Bambergensis Episcopatus Papæ transscriptus legitur. X, 119.

Banis non est Barrum, sed Fanis VII, 52.

Bapalmis in Artesia fuit in ditione Imperii XXVI, 673.

Baronius negat Ottonem ex sua auctoritate instituisse Archiepiscopatum Gnesnensem, XIIX, 313. lapsus memoriæ XVII, 298 Eidem Siciliæ causam pro Pontifice agenti acriter se opposuit Hispanus. XXII, 475.

Barrense VII, 49.

Barrenses Comites castri sui causa fuere in Imperii clientela XXVII, 689. Qua ratione fuerint Campaniæ Comitum Vasalli 691. Multa habuere in patrimonio, non tamen fiduciario jure à Rege data. Ibid. Nonnulla Campaniæ loca tenuere. VII, 56.

Barrensis Comes Reinholdus ab Henrico Cæsare ad officium compulsus VII. 59. Imperatori Barri nomine hominum præstitit. 60.

Barrensis Comes Henricus armis à Philippo Pulcro domitus, ad ligium hominium præstandum compulsus est. XXVII, 690.

Barrensis Comitatus quando & à quo dignitatem Ducalem obtinuerit. XXVII, 699 semper fuit distinctus à Lotharingico Ducatu. X, 694.

Barrensis Ducatus pariis num pro feudis Regiis habitæ? XXVII, 694. Quæ eidem adscribantur. ibid. Ex concessione etiam Henrici III, Galliæ

Gallie Regis. 699. Non omnia, qve huic Ducatui accenſentur ſunt juris Gallici. 700. & ſeqq.

Barrum arx à Friderico Lotharingiorum Duce exſtructum. VII. *51. 56. 57. In prædio Epiſcopi Tullenſis & Barrum Ducis dictum. 54. Fuit olim pars pagi Tullenſis. 61. Eſt regni Lotharingici pars 50. & ſeqq. 58. Et intra terminum Imperii Germanici ſitum. 59. 60. Fuit in ejus ditione* XXVII, *689. & ſeq. Jam ultra centum annos quaſi finibus Imperii excluſum. 697. Num fuerit iterum vindicatum Imperio. 688. Non eſt Banis* VII, *52. Non fuit feudum Campanie Comitum. 55. Ab Odone Campanie Comite vi occupatum. 57.*

Ad Barrum Odo occiſus & Franci fugati, VII, *58.*

In Barrum Gallie Reges ante annum MCCI neqve jus exercitum habuere, neq; prætenſum. VII, *54. Sed jus Germanico-Lotharingicum in illud exercitum eſt. 56 57.*

Baſalchova. VII, *46.*

Baſilea à Conrado II. ſubacta XII, *173. Ad Burgundicum regnum pertinuit. 174.* XXVI. *684.*

Baſiniacum. VII, *45.*

Baſula. VII. *43.*

Batavia fuit in ditione Francorum III, *22.*

Batua. III, *45.*

Beatrix Reinholdi Burgundi filia & unica heres, Friderici I. uxor. XIII, *185. & ſeq.*

Beauvoiſienſem agrum Imperio alienatum Francie accenſuit Petrus Bellemontius, XXVI, *673.*

Bedagovva. VII, *45.*

Bela Hungarorum Rex Germanica auxilia aſtu circumventa fame expugnavit. XVII, *290. Hungarorum regnum invaſit. ibid.*

Belgicam Carolus Simplex Henrico Aucupi ceſſit. VI, *43.*

Belgice Fœderate num in plenam libertatem ſint aſſerte. XXIIX, *735. & ſeqq. 774. & ſeqq. uſqve ad Friderici II. tempora, atqve etiam multo poſt fuere membra Imperii. 736. & ſeqq. 741. 748. Num Imperii jure exempte. 754. & ſeqq, A Carolo V. in clientelam Imperii tradite. 759. in corpus Imperii cooptate. 749. Per Carolum V. non ſunt plane ſui juris facte. 750. & ſeqq. Imperii taxa eis impoſita. 752.*

Belliſteinium utrum in ditione Imperii. XXVII, *701.*

Bellum Avarorum & Hunnorum. XVII, *276.*

Bello civili civis inferior ſe externo potius

potius applicat. 868. Ex illo facile nascitur tyrannis. 869. adeoq; vitandum est. ibid.

Beraldo Saxoni Otto III, Sabaudiæ Comitatum beneficiaria lege concessit. XII, 171. Eidem Moricna à Rudolpho data. ibid.

Berch. VII, 43.

Berengarius Forojulienſis Italiæ regnum occupare ausus est, IX, 85. XII. 162.. Fuit Tyrannus Italiæ IX. 88. Longobardico regno deturbatus. XII, 167. Regnum & Cæsaream dignitatem tradidit Arnolpho. IX, 85. Ludovicum Boſonis filium excœcavit. XII, 176.

Berengarius II. Italicum regnum feudi lege ab Ottone M. impetravit. IX, 87, 88. Pactum iniit cum Venetis de finibus, X, 132. Ab Ottone M. Italico regno exutus. IX, 89. cum uxore captus & in Bavariam missus est. 91.

Bernhardus Saxoniæ Dux Salvoniæ partem possedit. XVI. 257.

Bernhardus pulso Henrico Leone à Friderico I. Saxoniæ Dux constitutus est. XVI, 236. Eidem Saxoniæ Comites hominio se obstrinxerunt. ibid.

Bertæ filius Hugo Rex Italiæ. XII, 167

Bertii error notatur. XVI, 244.

Blandratensis Comes, XIX, 387.

Bleſitchovva, VII, 45.

Bochout. VI, 46.

Boainus ad scribendos suos de Rep. libros Galliæ calamitatibus compulsus est. 884.

Bodinus Monasterium. VII, 44.

Bogislaus Pomeraniæ Princeps in clientelam Henrici Leonis se se dedit. XVI. 264. A Friderico I. Cæsare in numerum Ducum Imperii cooptatus. 260. Ab Absalone Danorum Archiepiscopo victus in clientelarem subiectionem Daniæ Regis se & sua tradere cogitur. 219. 253.

Bohemia Imperii finibus hodie includitur. XXIX, 780. & seqq. A Carolo M. ad ætatem Friderici II. fuit Imperio tributaria. 782. & seqq. Est membrum Imperii. 789. Agnovit Imperii jura. 790. jure feudi ad Imperium rediit, ibid. & seqq Ad Carolum IV. auctoritate Imperii translata est. 792.

Bohemia Duces Imperio obnoxii fuerunt. XXIX, 783. & seq. Cæsares agnoverunt Dominos suos 784. Ad curiam Cæsaream citati comparuere causſus dicturi. ibid. A Cæsaribus dati sunt Bohemis licet sæpe reluctantibus. ibid. Regium nomen Cæsarum beneficio habent. 785. Num cum Regio titulo integram

gram quoq; consecuti sint libertatem. 786. *& seqq.*

Bohemiæ Reges à Cæsaribus investiti. XXIX, 788. *Gloriati sunt titulo Principum & Pincernarum Imperii.* 789. *Sunt Electores & Pincernæ* 792. *Num hodie Imperii Judicio obnoxii? ibid. & seq. Num teneantur ad ferenda Imperii onera?* 793.

Bohemi & Slavi ab Henrico I. domiti & ad Christianam fidem adacti. XVI. 256. *A Conrado II. sub tributum missi.* XIIX, 321. *Ad Comitia ab Ottone IV vocati venerunt.* XIIX, 336. *& seq.*

Bohemicus Dux regnum Teutonicum ferro & igne populabundus peragravit, XIIX, 327.

Boioariæ limes olim erat Dravus. XVII, 274. *Eidem accessit quicquid est inter Anisum & Dravum* 278.

Boiorum colonia in Austriam traducta. XVII, 274.

Boiorum regio orientalis est Austria XVII, 276. *Ejus limes.* 278.

Boleslaus III. Polonus ab Henrico V. bello petitus XIIX, 329. *ad solvendum tributum compulsus est.* 330.

Boleslaus Bohemus Henrico Bavoro, ut Regi & Domino suo juramentum præstitit. XIIX, 310.

Boleslaus Crispus Polonus à Conrado III. sibi metuens, eidem munera & tributum obtulit. XIIX, 330. *Ad libertatem tamen adspirare cœpit.* 331. *A Friderico I. ad officium redire compulsus* 332. *Sub Romanam ditionem recipi postulavit, ibid. Imperatori supplex factus in gratiam recipitur.* 333. *juramentum fidelitatis præstitit, tributum & Italicam expeditionem pollicitus &c. ibid. Sed promissis non stetit.* 334. *Friderico trecentos hastatos equites in auxilium ad bellum Longobardicum misit.* 335.

Boleslaus Audax Gazmari filius XIIX 325. *Ab Henrico IV citatus, cum advenisset, durius correptus est.* 326. *Fuit Imperio obnoxius. ibid. nec nisi Ducis titulo insignis. ibid. Sumsit Regium nomen & insignia, contra leges & majorum jura.* 327. *ob scelera & cædem Stanislai Cracoviensis Episcopi regno pulsus in Hungaria obiit.* 328. *Ejus successores regio nomine abstinuerunt. ibid. Et Imperium reverenter coluerunt.* 329.

Boleslaus Misiconis Filius, Poloniæ Dux à suis Chrobri cognominatus XIIX. 311. *Fuit Imperio obnoxius,*

Digitized by Google

312. 316. Et Regiam dignitatem non contulit Otto Cæsar. 312. 315. 316. A pontifice coronam petiit. 312. 320 Rebellis Germaniam & Bohemiam infestam habuit. 317. Ab Henrico II repressus, ibid. Cæsari Sacramento militari & feudali obstrictus, à pactis recessit. 318. Regium nomen sumsit. 312. 320. 322.

Bona Pontificibus Romanis donata, non exciderunt Imperii limitibus XX, 391.

Bonfinius Germanis parum æquus. XVII, 273.

Bonifacius IIX. Franciam Imperio attribuit. IIX, 72. Num eidem Albertus I. Cæsar Tabulas dederit XX, 410, & seq.

Banonia Rudolphi I. auctoritate in Pontificiam ditionem transiit. XXIII, 499.

Bononiensi Academiæ Urbanus V. impetravit privilegiorum confirmationem à Carolo IV. XXI, 455. Eadem confirmavit Carolus V. ib. & 456.

Bonus Vir non vult quicquam cum injuria alterius. XIX, 356.

Ad Bernhovedam Waldemarius II. acie superatus à Saxonibus, Slavoniæ & Nordalbingiæ possessione excidit XVI, 240, & 266.

Borrussia vide Prussia.

Boso Comes Ludovici Cæsaris filiam per vim rapuit, IX, 81. A Carolo Calvo Rex Provinciæ creatus XII 150. Ad Regium nomen amplexandum ab uxore incitatus est. 157. Italiæ regnum ad se transferre studuit, IX, 31. & XII, 158. se dixit Burgundiæ Regem. ibid. Ejus cum Theoderico de Eduensium comitatu contentio ibid. A pontifice Regis insignibus ornatus, ibid. Invasit Lugdunum. 160. Eum bello persecutus est Ludovicus Germaniæ Rex. ibid. Ejus filius à Carolo Crasso adoptatus. ibid & seq. Qui una cum vidua ab Arnolpho clementer habitus. 161.

Brabantiæ Comitatus obtinet Carolus Crassus. VII, 48. Brandenburgensis Marchio Theodoricus Slavoniæ partem possedit. XVI, 257.

Brema mari potens. XXX, 849.

Bremenses ex Germanis primi cum Livonibus commercia habuere. XXIX, 829. ibiq. Religionem Christianam propagarunt. ibid.

Bremensis Archiepiscopus Adaldagus. XIV, 203. Unwanus 206. Alius una cum fœderatis vicit Waldemarum II. XVI, 240.

Bremensis districtus S. Petro Romano falso transcribitur à Gretzero

tzero X, 119.
Breſſiæ Comitatus num pertineat ad ditionem Imperii? XXIV, 610.
Brzetislaus I. Bohemiam Imperatorium fiſcum eſſe, ipſe confeſſus eſt. XXIV, 783.
Bulgari Daciam &c. occuparunt. IV, 32.
Bunna oppidum, ubi lis inter Henricum Aucupem & Carolum Galliæ Regem deciſa. VII. 43.
Burrewinus Obotritorum Princeps profligato Waldemaro in libertatem ſeſe vindicavit, & alios ad eam recuperandam excitavit, XVI, 266.
Burgundia Reges ſuos habuit per CXXX annos. XII, 185. *Burgundia & Provincia per matrimonium Beatricis Reinholdi filiæ, ad Imperium redierunt* XIII, 185. & ſeqq. *Ejus Epiſcopi & Proceres Friderico I. hominium præſtiterunt, & ſe Imperio ſubmiſerunt.* 187. *Ex ea à Conrado II. ejectus eſt Odo Campanus.* XIII. 179.
Burgundiæ Comes Conradus ab Imperatoribus conſtitutus eſt. XIII. 182.
Burgundiæ Comitatus ad Imperii ditionem pertinet. XXV, 628 & ſeqq. *Non fuit in dominio Regum Franciæ, ibid. Eum Carolus IV conceſſit Philippo Audaci Burgundiæ Duci.* 629. *Ab Hiſpano poſſeſſore Imperii regio habetur.* 632. *Maximam partem Burgundici regni abſorpſit,* XII, 177. XIII. 185. *Ejus eximia pars à Reinholdo retenta,* XIII, 183.
Burgundiæ Comites per rebellionem Provinciam & partem Burgundiæ Imperio ſubtraxerunt. XIII. 195. *Vix comiter Reges ſuos obſervabant.* 184.
Burgundiæ Ducatus num ditio Imperii & ſub Imperii tutela? XXIIX, 770 & ſeqq.
Burgundiæ Duces ſunt Imperii Vaſalli. XXIIX, 773.
Burgundiæ Jurana regnum. VI, 42.
Burgundiæ Rex coronatus eſt Conradus II, ac deinde Henricus III. XII 174. & ſeq.
Burgundi jura Hollandiæ arripere conati ſunt. XXIIX, 742. & ſeqq. *De terris Imperio ſubtractis non juraverunt Ceſaribus.* 746. *Ad Comitia Imperia vocati ſunt.* 748. *Oneribus Imperii fuere obnoxii.* 750. 752. 753. *Cameræ ſubjecti* 770. *Imperii Germanici reverentiam exuere* XII, 166.
Burgundica Tranſactio inter Carolum V & Imperii Ordines, XXIIX, 750. & ſeqq. 771.

Digitized by Google

Burgundicus Circulus eſt membrum Imperii. XXVI, 687. XXIIX, 752. 759. & ſeqq. Ejus titulo Belgicæ Provinciæ in corpus Imperii ſunt cooptatæ, XXIIX. 743. 752. 759 & ſeqq.

Burgundicum Regnum quando ad officium redire cœperit, XII, 170. In eo patri ſuo Rudolpho ſucceſſit Conradus XII, 170. Illud invaſit Ludovicus Tranſmarinus. ibid. In ſuam poteſtatem redegit Otto M. ibid. Fuit in clientela Imperii 172 Factum eſt pars Reip. Germ. per Rudolphum III. ibid. & 175. Ejus partes quæ ſint ſub Imperio, XXV. 214. & ſeqq. Ejusdem Proceres ad Comitia Imperii admiſſi. XIX, 390. Quæ in hoc regno Galliæ Reges poſſident, ea ad Imperii ditionem pertinent. XXIV, 566. & ſeqq In omnes ejus partes jus ſummum non arrogarunt ſibi Galliæ Reges quinque proximis ſeculis. XXIV, 575 & ſeqq vide Arelatenſe regnum.

Burgundiorum Reſp. à Francis deleta. II, 8.

Buſcut civitatem Danicam Otto II. cepit XIV, 204.

Bzovius ſcuticam meruit. XIIX, 313 Figmenta Baronii auxit & corrupit, 314. Impudens eſt, 319. refellitur. XX, 401. Quare Ludovicus Bavarus Johannem XXII, dignitate exuerit, prolixe refert XXI, 459.

Cabilonenſis Principatus Burgundiæ minoris pars, num ſit intra Imperii fines? XXV, 627. & ſeq.

Cæſarea dignitas Urbis Romæ & reliquiarum Veteris Imperii Romani principatum per Italiam ſeorſim comprehendebat. IX, 76. Ludovico Lotharii filio natu primo jure hæreditario obtigit. ibid. Ad Carolum Calvum artibus Joannis IIX. pervenit. 77. Francis erepta. 85. Arnolpho à Formoſa reddita ibid. Ab Ottone M. recuperata. 90. Ejus ratio. X. 94. & ſeq. Quemadmodum ad Friderici tempora ſeſe habuerit ibid. Quæ fuerit Romæ tempore Caroli & Ludovici II 96. & ſeqq. Poſt illum Ludovicum per Italiam evaluit uſque ad Ottonem M. 100, & ſeqq. Ejus primarius heres fuit Ludovicus Germanicus IX. 76.

Cæſarea jurisdictio in Romanos. X. 101 & ſeqq 114. & ſeqq. 123. & ſeqq.

Cæſarea Majeſtas non æſtimanda ex Pontificum Decretis. XXI, 470. Ad eam tuendam ſufficit ſumma poteſtas, licet regalia aliis ſint conceſſa. XXI, 450.

Cæſares noſtri num alienandi poteſtatem

Digitized by Google

tem habeant? XIX, 374, 382. Quæ Romanis Pontificibus donarunt, non exciderunt Imperii limitibus XX, 291, & seqq. Jura sua in Ecclesiæ Romanæ patrimonium & ipsam Urbem strenue exercuerunt. X, 128. Atq; adeo in ipsos Pontifices 129 In Neapolitanos Reges usi sunt vi summæ potestatis. XXII, 476

Cæsarum Romanorum nomen Germaniæ Regibus mansit. XXI, 448.

Cæsar Russorum. XXI, 448.

Calabria est extra Imperii fines. XXII 475. Ejus jus ad Francos non translatum X, 95. Pacto inter Carolum M. & Nicephorum Constantinopolitanis concessum. XI, 141.

Callium ab Ottone III, S. Petro oblatum X, 117.

Calmonius. VII, 45. 48.

Calomannus Ungarorum Rex fratrem suum persequutus est. XVII, 302.

Cameracesium. VII, 48.

Cameracum fuit in portione Caroli Calvi. VII, 46. Idem & Hasbaniam tenuit Ludovicus Germanicus. VI, 42. A Gallis occupatum recuperare voluit Ludovicus Bavarus. XXVI, 672.

Campania quando Galliæ unita. VII, 56. Eam Imperio subductam, inter damna à Gallis illata non numerarunt Cæsares. XXVI, 665 669. Hodie non pertinent ad Imperium. 670. Istius feudum Barrum nunquam fuit. VII, 55.

Campaniæ Comitatus quando venerit in patrimonium Galliæ Regum XXVI, 665. 668. Non fuit obnoxius Regibus Galliæ 668. Eundem ab Imperio habuere aliquandiu illius Comites. XXVI, 675.

Campaniæ Comites fuere Comites Palatini Imperii, adeoq; in Imperii clientela XXVI, 664. 666. 667, & seq.

Cancellarius Imperii per Galliam est Archiepiscopus Trevirensis IIX 75.

Canutus Gunotus Daniæ regnum per sententiam Friderici I. cessit Sueoni. XIV, 201. & seq.

Canutus S. Erici filius Ducatum Slesvicensem à Rege Nicolao obtinuit. XV. 226 Saxones excitavit, qui numerosis coloniis omnem Slavoniam in lingvam & mores deinde commutarunt. XV. 232. A Lothario Rex factus Obotritorum XVI, 247, 248. 59 Et Nordalbingia nunquam concessa. 236 Neq; jus hereditarium in Obotritos 51. Num ab illo Daniæ Reges Vandalorum Regium nomen sumserint? 246. Num Ericus Vandalorum

Regem se primus appellaverit? 247 248. *A Magno Daniæ Regis filio perfide interemptus.* XIV, 208. *Sanctus appellatus. XV,* 226.

Canuto II *Regi per Daniam & Angliam potentissimo* Conradus II. *Imperii jura cessit,* XIV, 205. *Ejus filiam duxit Henricus* III. *& seq.*

Canutus V. Waldemari filius ad curiam à Friderico ad regnum more majorum petendum citatus, obsequium detrectat. XIV, 218, 219. *Bogislaum Pomeraniæ Ducem subegit.* 219. *Ducatum Slesvicensem fratri Waldemaro concessit.* 226. *Se scripsit Regem Vandalorum & Nordalbingiæ.* XVI, 254. *Per vim Imperii Jura invasit.* 236. 265. *Idq; indignante Imperatore.* 266. *Eidem Fridericus Cæsar sororem intactam remisit.* 236. *& seq. Ipsius etiam mater à Ludovico Landgrafio repudiata. ibid.*

Capitulatio Ordinum Imperii cum Cæsaribus suis num in Carolo V. cœperit. XIX, 383.

Carinthia & Carniola fines Imperii Germanici. IV, 32. *Carinthia & Stiria fuere in ditione Ludovici Germanici. IV.* 33.

Carolo Andegavensi Siciliæ Regi concessit Rudolphus I. Provinciam sed fiduciario jure. XXIV, 579. 583. *Eidem Pontifices titulum vicariatus Imperii per Etruriam tribuere, ægerrime id ferente Rudolpho I.* XXIII. 501.

Carolomannus Ludovici Germanici filius natu maximus à Ludovico Cæsare successor dictus, IX, 77. *Fugato Carolo Calvo Italiam in suâ potestatem redegit* 80. 81. 83. *A Cæsareo titulo abstinuit* 83. *Ejus res gestas P. Æmilius perperam silentio præteriit.* IIX, 83.

Carolus Audax ab Imperio proscriptus. XXIIX, 748. *voluit Rex Belgii à Cæsare declarati.* 749.

Carolus Calvus Ludovicus & Lotharius in totidem partes Imperium Francorum divisere. III, 13. *& seqq. Lotharianum regnum cum Ludovico Germanico divisit.* VII, 46. *& seqq. Obtinuit quasdam urbes & Provincias Lotharii.* III. 18. *Post obitum Ludovici* II *Cæsaris Italiam, & Galliam Narbonensem Ludovico Germanico præripuit.* XII, 156. *Novum ibi. constituit Regem Bosonem. Ibid Idem fastuosus.* 157. *Artibus Joannis* IIX, *Cæsaream dignitatem obtinuit.* IX, 77. *Ab eodem Roman evocatus mercatus est dignitatem Cæsaream. ibid. Fit Rex Italiæ* 79. *A Carolomanno Italia fugatus obiit*

biit. 80, Ejus imperium fuit breve. 83. 84. Ejusdem Pontifici facta donationes prodigæ X 99. & seqq. Ab Ottone III é medio remotæ X, 117.

Carolus Crassus à Joanne IIX Augustus salutatus. IX, 82, 84. Italiam in ditionem accepit. 83. In Franciam occidentalem plenum habuit Imperium. IIX, 64. 65. In illo tria Germaniæ regna coaluerunt. V, 36.

Carolus Delphinus num Cæsari homagium præstiterit? XXIV, 597. Non obtinuit jus hæreditarium in Delphinatum 601. & seqq.

Carolus M. subegit Bohemos. XXIX, 783. Itemq; Saxones. II, 8. Pannoniam, Daciam, Istriam, Liburniam, & Dalmatiam Imperio Francorum adiecit. 9. Slavicas gentes in ditionem suam redegit. 9. 10. Longobardorum in Italia regnum delevi,. 10. Italiam regno suo adiecit 10. Itemq; Aquitaneam, Vasconiam & Bavariam. 11. Saxoniæ terminum constituit Eidoram. IV, 25. Ejus auctoritas in urbe Roma. X, 96. Et pactum cum Romanis de ordinatione Pontificis. 98. Ipsius in Urbe fiscus. 98. Legati & judices 96. Ejusdem consensu Venetorum urbs in libertatem collocata. XI, 131. 132 Ipse Siciliam Constantinopolitanis concessit. XI, 141. Ejusdem bellum Hunnicum. XVII, 274

Carolus Lotharii Cæsaris filius, Galliæ Narbonensis Rex Burgundiæ minoris nonnulla tenuit. XII, 155.

Carolus Martellus devicit Rathodum Frisiorum Regem. II, 8.

Carolus IV admodum benignum se exhibuit Papis. XX, 425. Ejus binæ obligationes feruntur ibid, & seq. Num obligent? 432. Per illas Imperii auctoritas non est exhausta. ibid. Ejusdem jus in Romanos. 432 & seq. Ipse rogante Pontifice Ecclesiæ & Studii Bononiensis privilegia confirmavit. XXI, 455. Num pretio accepto Italicas urbes libertate donarit. XXIII, 507. & seqq. Num Carolo Viennensi perpetuum regni Arelatensis Vicariatum concesserit. XXIV. 572. & seq. Cæsarea jura Gallo in perpetuum non concessit. 596. Eidem homagium præstitit Galliæ Regis filius. Ipse Arelate coronatus est. 598. Trevirensem Archiepiscopum pronunciavit Cancellarium per regnum Arelatense. 599. Ejus Diploma Vesontinis datum. XXV, 659. & seqq. Num Robertum Barri Comitem constituerit Marchionem? XXVII, 698. & seq. Ejusdem Tabulæ, quibus Silesia Bohemiæ unita refertur. XXIX, 796. A Mogunti-

guntino Archiepiſcopo confirmatæ, 808. Regium nomen num Poloniæ Principibus contulerit? 817.
Carolus V. num Parmam & Placentiam Pontifici donârit? XX, 439 & ſeqq. Juravit quidem Pontifici, ſed de ſuo jure nihil ſe remiſſurum teſtatus eſt. 440. Ejus literæ apologeticæ ad Clementem VII. Papam 441. Idem confirmavit privilegia Bononienſium. XXI, 456. Cæſareã in Italia auctoritatem vindicavit. 466. Mutinam conceſſit Alfonſo Ateſtino. XXIII, 524. Et Corparum oppidum Ferrarienſium Duci. ib. Mediolanenſem Ducatum, tanquã feudum Imperii in filium Philippum tranſtulit. 536. Imperii Jus in regnum Arelatenſe & Delphinatum aſſeruit XXIV. 608. Cereæ Marchionatum Saubaudo conceſſit jure fiduciario. XXV, 639. Naſſaviis Arauſionem principatum reſtituit. 625. Num Belgicas provincias Imperio exemerit? XXIIX, 750 & ſeq. 757. & ſeqq. Tabula pacti inter eum & Imperii Ordines eo nomine initi. ibid. & ſeqq. Chriſtiano II. Daniæ Regi Holſatiæ Ducatum donavit. XVI, 242. Sed donationi illi renunciatum eſt. 243. Quare Cæſar ille Occani Dominus fuerit appellatus; XXX. 842. & ſeq.
Carolus Sigonius omnia Italiæ tabularia & chronica civitatum perluſtravit. XXIII, 496. 497.
Carolus Simplex non fuerit ſub tutela Caroli Craſſi, IIX, 65. Lotharingiæ regnum Germaniæ Regibus ſubtraxit: ſed illud Henrico Aucupi reſtituit. VI. 42. 43. II X. 68. 69. In cuſtodiam datus eſt. 71.
Carpatus mons fines Marahenſium non omnino complexus eſt. IV, 31.
Caſale S. Evaſii meri & mixti Imperii jurisdictione donatum à Friderico I. XXIII, 527. & ſeq. Sed deinde Montisferatenſi principatui adſcriptum. 328. & ſeq.
Caſſani error demonſtratur. XXIV, 590.
Caſimirus Poloniæ Dux Conrado II. ſerviit. XIIX, 322.
Caſimirus I. monaſterio relicto Henrici III. præſidio munitus rempublicam Polonicam aggreſſus eſt. XIIX, 325. Henrico III. fidem præſtitit. ibid.
Caſimirus II. Poloniæ Regis cum Crucigeris tranſactio. XXIX. 822. & ſeq.
Caſimirus III. Pruſſiæ civitates adverſus Crucigerorum vim in fidem ſuſcepit XXIX, 824. & ſeq.
Caſimirus Pomeraniæ Princeps in numerum Ducum Imperii adſcriptus.

Digitized by Google

ſcriptus. XVI, 260.
Caſtellum ad Moſam. VII. 43.
Caſtellum Carnonis. VII, 44.
Caſtricium. VII, 48.
Catti deinde Franci appellati ſunt. II, 6
Cere Marchionatum Sabaudo Carolus V. conceſſit fiduciario Imperii jure XXV. 639.
Chriſtiani I Danie Regis filii Ducatum Sleſwicenſem inter ſe per partes diviſere. XV, 230.
Chriſtiano II Danie Regi Carolus V Holſatiam donavit. XVI, 242. *Verum donationi iſti renunciatum eſt.* 243.
Chriſtianus III, Danie Rex controverſiam movit Pomeranie Ducibus de bonis quibusdam ſacris Rugiam concernentibus. XVI, 268.
Chriſtophorus I. Rex Danie Ducatum Sleſwicenſem tradidit Waldemaro Abelis filio. XV, 226.
Chriſtophorus II. Danie Rex omne ſuum jus, quod in Roſtochium pretendebat Henrico Meklenburgico ceſſit. XVI, 269.
Chriſtophorus III, Bavarus, Danie Rex, Ducatum Sleſwicenſem Adolpho Holſatie Comiti, filio Gerhardi, feudi legibus conceſſit. XV, 229.
Cimbrica Cherſoneſus in tres Epiſcopatus diviſa. XIV, 197.
Civilibus Romanis legibus num teneantur libera Reſpublica, XIX, 341 *Ex iis de amittende vel acquirende poſſeſſionis jure inter liberas Reſpublicas non rectè judicatur. ib.*
Per Civilem Prudentiam ſtat Reſp. 871. *& ſeqq. Ejus ignorantia cauſa eſt calamitatum. 884.*
Clarimontis Comitatus, Ducibus Lotharingie à Cæſaribus in feudum hactenus conceſſus. XXVII, 700 *& ſeqq. Eundem in Barrenſes Comites tranſtulit Virdunenſis Præſul.* 703.
Clemens V, Henricum VII juſſit coronari. XX, 424. *Ejuſdem proteſtatio. ibid. Idem affirmat, neminem rite in judicium citari poſſe tum, quando vivit extra territorium citantis.* XXII, 477. *Patrocinium Liberti Siculi ſuſcepit.* 476. *& ſeq.*
Clerici quandoq; ſectantur forum laicorum. XX, 468.
Coldinga eſt limes Ducatus Sleſwicenſis. XV, 230.
Colonia Boiorum in Auſtriam tradu&ta. XVII, 274.
Colonia Saxonum trans Eidoram Henrici Saxonis auſpiciis deducta XIV, 194. *A Danis trucidata* 197.
Colonia Venedorum in Auſtriam. XVII, 275.
Colonia ad Rhenum ſemper fuit in ditio-

Digitized by Google

ditione Regum Germaniæ. VII, 45. XXVI, 634.
Colonienſis Epiſcopus Hanno cenſum Regium in Romana ditione collegit pro Cæſare, X, 115.
Comitatus complures per Germaniam. 860.
Comitatus Moslenſis, VII, 46.
Comitatus in Ribuariis, VII, 45.
Comitatus Teſtrebant, VII, 44.
Comitatus Texandrus, VII, 48.
Comites Sacri Palatii Lateranenſes Cæſares Romæ inſtituerunt. XXI, 455.
Comitia Roncalienſia. XI, 142.
Conceſſiones à ſumma poteſtate ſubditis factæ num revocari queant? XIX 362 & ſeqq. Num tantum habeant vim legum poſitivarum? 367.
Condatum. VII. 47.
Condruſt. VII, 48.
Conduſtrum. VII, 46.
Conradus Moſquia Dux in auxilium advocavit Crucigeros adverſus Pruſſos XXIX, 520, & ſeq.
Conradus Rudolfi Jurenſis & Galliæ Ciſalpinæ Regis filius in Burgundiæ regno ſucceſſit, XII, 170. Ab Ottone M. captus & regnare permiſſus eſt ſed jure fiduciario 171.
Conradus I. ob Hungaricas tempeſtates & Civilia bella Italiæ recuperandæ curam ſeroſuit. IX, 86.
Conradus II. Saliquos occupatis à Campania Comite Barrum ad ſuam injuriam pertinere judicavit. VII, 57 58. Apuliam & Calabriam Normannis conceſſit. XI, 148. Burgundiæ regnum ex Rudolphi III donatione accepit XII, 172. & ſeqq. Baſileam ſubegit. 173. Ipſius uxor Giſela inter Rudolphum Burgundiæ & Cæſarem pacem firmavit. 174. Burgundiæ Rex coronatus eſt. ibid. Ejus electioni Cæſareæ interfuerunt Principes ex omnibus Imperii provinciis congregati. XIII, 178. Odonem Campanum Burgundia ejecit. 179. Stephano Hungariæ Regi bellum intulit. XVII, & ſeqq. Canuto II. per Daniam & Angliam Regi potentiſſimo jura Imperii ceſſit. XIV, 205. Et donavit illi Sleſwicum cum Marchia 206. Priſcos limites Daniæ reddidit. ibid & XV 213. Miſiconis Poloni & Udalrici Ducis Bohemiæ perfidiam compeſcuit. XIIX, 320 & ſeq. Bohemos & Slavos ſub tributum miſit. 321. Ottonem à fratre Miſicone patria pulſum reſtituit. 321. Miſiconi rebelli veniam dedit 322. Poloniam in tres partes diviſit ibid. Illi Caſimirus ſervivit. ibid Ducatum Maſoviæ inſtituit. 324.
Conradus III. Boleslao Criſpo Polono bellum minitatus munera ab eodē acce-

accepit XIIX, 331.
Conradus Zeringenſis Burgundiæ Comes & Dux ab Henrico V. aut Lothario conſtitutus. XIII: 182.
Conſenſus populi in rerum alienatione an & quando requiritur? XIX 348. & ſeqq. 352.
Conſenſu tacito eorum, quorum in Rep. eſt ſumma poteſtas, jura & bona civitatis amitti poſſunt, XIX, 352.
Coronæ in urbe Roma ſumendæ jus indicat ſummæ poteſtatis poſſeſſionem Germaniæ Regibus reliquã eſſe. XXI, 451.
Corſica inſula Papæ donata, XI, 140. Num exciderit juribus Imperii, XXII, 474.
Coſmus Mediceus à Pontifice Magnus Dux Hetruriæ creatus, intercedente tamen Maximiliano XXIII 521. A Cæſare citatus 522.
Conſtantiæ Sicilæ matrimonio Henricus VI. Siciliam conſequutus eſt. XI, 103.
Conſtantiæ pax inter Cæſarem & Pontificem inſtituta, qua Regiæ auctoritati cautum eſt XI, 147.
Conſtantini M. hæres in Eccleſia eſt, ex ſententia Hildebrandi Papæ. XVII, 206. Ejus donationes confictæ, 299. XX, 423. Ab Ottone III è medio remotæ. X, 117.
Conſtantinopolitanis manſit Calabria. II, 10.
Cracovienſis Epiſcopus Stanislaus à Boleslao Audace occiſus. XIIX, 328. Et ob hanc cædem toti Poloniæ Gregorius VII ſacris interdixit, ibid.
Crantzius Slavos & Venedos minus recte Vandalorum nomine appellat. XVI, 244. Alius ipſius error de Regio Danorum titulo notatur 247. & 248. Alius illius error de reditu Ducatus Sleſwicenſis in corpus regni Danici XV, 230.
Criſpinio, VII, 47.
Cronius Fluvius hodie Memela ad Narvam Ruſſorum. XXIX, 830.
Crucigerorum nomen & origo. XXIX, 821. Quo jure obtinuerint Pruſſiam & terram Culmenſem. ibid. Gedanum, Pomerelliam, Poloniæ Regibus & Samogitiam Lithuanis eripuerunt. 822. & ſeq. Eorum cum Caſimiro II Polonorum Rege tranſactio. 822. & ſeq. Ab Uladislao Jagellone cæſi bonam partem Pruſſiæ amiſerunt. 824. Urbibus & Nobilitati exſtitere graves ibid. Ipſi demum ſeſe dederunt in fidem Poloniæ Regum. 825. At vero quo jure? 827 & ſeq.
Culdini, VII. 47.
Curi à Sveconibus ſubacti. XXIX, 819

Curonienſem Epiſcopatum obtinuit Magnus Holſatiæ Dux. XXIX, 835
Cyprei error notatur. XIV, 207.
Cypri Reges Imperium Germanorum coluere. XVII, 269. & ſeqq. *In clientelam Imperii ſeſe dederunt* 304.
Dacia pro Dania perperam ſcripſit Dithmarus XIV, 198. *Et Radevicus*, 214. *Et Abbas Stadenſis.* 215. *Et Hermannus de Lerbeke.* XVI. 239. *Eam occuparunt Hunni & Bulgari.* IV, 32. XVII, 270 *Itemque Arnolphus Cæſar ejus partem aliquam occupavit.* IV, 31.
Daciæ Rex Lothario Cæſari gladium prætulit in Add. 857.
Dania nunquam fuit in pleno patrimonio Regum. XIV, 220. *Non amplius eſt Imperii Germanici par, ibid.* & XV, 221. *Binis vicibus Imperio Germanico fuit obnoxia.* XIV, 193. & ſeqq. *Fuit Imperii Feudum.* 196. 197. *Ab Ottone M. ſubacta, ibid.* & ſeqq. *Imperio per Lotharium reſtituta.* 208. & ſeq. *A Friderico I habuit Sueno & Waldemarus I.* 211. & ſeq. 214. & ſeqq. *Imperii in illam jura Conradus II conceſſit Canuto.* 205. *A Jaromiro devaſtata* XVI. 267. *Contempta & à quovis olim impugnata, ib Eam occupavit Henricus Svecorum Rex pulſo Suenone.* XIV, 205. *Ejus terminus fuit Sleswicum.* 196. *Eam à Saxonia diſtinxit Eidora.* IV, 24. 25. 29. *Priſcos illius limites Conradus II reſtituit* XIV, 206.
Daniæ Rex Gcdofredus limitem regni ſui vallo muniti IV, 24. *Hemmingus cum Carolo M. pacem iniit, regnique terminus conſtitutus eſt.* 25. *defuncto Witzlavo IV jus in Rugiam prætendit quidem, ſed tamen dimiſit* XVI, 268. *Waldemarus I. regnum ſub hominio à Cæſare impetravit, in Add.* 857.
Daniæ Reges Cæſaribus noſtris ſupplices hominium præſtiterunt. XIV, 208. 210. *A Friderico I coronati, ibid.* & ſeq. 214. & ſeq. *Populi Danici conſenſu homagium illud præſtiterunt.* 220. *Sleſwicenſem Ducatum ſuis attribuerunt.* XV, 226. *Eum tamen Gerhardo Holſatiæ Comiti conceſſerunt.* 227. *Illius filius ereptum regno ſuo vindicare ſtuduerunt. ibid. Demum Adolpho Gerhardi filio Ducatum illum feudi legibus permiſerunt.* 229. *Venedorum terras & Saxoniam Nordalbingiam aliquando occuparunt; ſed poſſeſſione & omni jure exciderunt.* XVI, 232. & ſeqq. *Jus conferendi*

ferendi feudi, quod in Holſatiam Carolus V. Chriſtiano II conceſſerat, nunquam ſibi arrogarunt. 243. & ſeq. Illi ipſi Holſatiæ nomine Cæſaribus noſtris hominii ſacramento hodie obſtringuntur. 244. Cur Regium Vandalorum (ſeu rectius) Venedorum nomen aſſumſerint? 244. & ſeq 252 & ſeq. Ex quo tempore hic titulus primum ceperit. 246. 247. 252. & ſeq. Nunquam audierunt Reges Obotritorum. 249. Obotritos quidem ſubegerunt. 252. & ſeq. Nihil juris habuerunt in Slaviam. 241 & ſeqq. Cur titulum illum hodie retineant? 233. Abſtinuerunt titulo, quo Waldemarus II Nordalbingiæ Dominus audiebat 241.

Dani Slaviam & Nordalbingicam Saxoniam auſi ſunt in ſuam ditionem redigere. XIV, 219, 220. Priſtinam libertatem conſecuti. ibid. Ottonis M. legatos & Marchionem Sleſwicenſem trucidarunt. 196. 207. Ab eodem Ottone ſunt ſubacti. 197. Reverentiam Germaniæ quando excuſſerint. 205. 218. 219. Danis ſe ſubmiſit ultimus Roſtochii Dominus, quod á Brandeburgenſi Marchione ſibi metueret, XVI, 269. Eis ante Chriſtianæ religionis in ſua gente exordia, nulla domi geſtarum rerum dubio carentia monumenta fuere. 233. Illorum gloria olim in Waldemaro II occidit. 268. Eorundem in Venedos imperium non fuit ſtabile. 252. Eos Henricus Auceps ſubegit, & ad Chriſtianam fidem perduxit XIV 194. Ac tributarios fecit. 195. Danorum hodie Reſpublica compoſita. 867.

Danicum præſidium per Slaviam paſſim trucidatum & ejectum. XVI, 267.

Dannebergenſes Comites Saxoniæ Ducibus fuere obnoxii. XVI, 230.

Danneburgi Waldemarus II Daniæ Rex cuſtodia detentus eſt. XVI, 238.

Ad Dantiſcum Gothi Viſtulam trajecerunt, XIIX, 308.

Ad Danubium uſque obſervare eſt fluminis Mari accolas Marahenſes quos Moravos nunc appellant. IV, 31.

Decretales Bona Paparum omnimode jurisdictioni Cæſarum ſubdita eſſe nuſquam affirmant. XXI, 471. Ex iisdem non æſtimanda eſt Cæſarea Majeſtas. 470.

Delphinatus in Gallia Regum poteſtatem certis legibus devenit. XXIV 592 &

592. & seqq. Philippus Valesius hanc concessionem ratihaberi à Cæsare petiit. 593. Non datus est in jus hæreditarium. 601. & seq. Sed tantum ad dies vitæ 602. A cæteris Galliæ provinciis semper distinctus est. 606. Hujus & Provinciæ Principes antiqui audiverunt Imperii leges. 577. Galliæ Principes simulac in bona illa successerunt, ultro se dederunt in clientelam Imperii. ibid.

Demynum Wandaliæ oppidum Danicum præsidium trucidavit. XVI, 266. & 267.

Desiderius Longobardorum Rex à Carolo M. devictus. II, 10.

Districtum Aquense. VII, 45.

Districtum Tectis seu Tetis, VII, 45.

Dithmarus Episcopus Mersburgensis & nobili genere natus & insigni probitate coætaneus Henrici II. XIIX, 309. Rebus gestis frequenter interfuit. 37. perperam Dacia scripsit pro Dania. XIV, 198. Ejus avus Henricus Comes. 204.

Dithmarsia Regum Daniæ imperio non subest. XVI, 244.

Dithmarsi in Danorum ditionem perfide olim concesserunt, XVI, 237.

Divisio regni Germanici num fuerit libera. IV, 35. Tandem vincitur lege prohibit. 1. 37.

Divisio Imperii Francici in tres partes, à Lotharii Cæsaris totidem filiis facta. VI, 39.

Dominium utile tantum pervenit ad Papam XX, 403. 444. Directum mansit penes Cæsares. ibid.

Num in Dominiis liceat imperantibus commodum suum quærere cum subditorum incommodo. XIX 347.

Domini aliquam curam servis suis debent. XIX, 355. nec arbitrarium jus vitæ ac necis natura in servos habent. ibid.

Donatio Mathildis est controversi juris X, 120. & seqq. In ejus possessionem Papæ sero admissi. 121. & seqq. Facta est contra leges Imperii, adeoq; nulla est. ibid.

Donatio Rudolphi II excutitur. XX, 393 & seqq. In eam non consensere omnes Imperii Craines 402. Facta tantum ad utile dominium 403. Ejus causse. 410.

Donatio Saxoniæ Nordalbingicæ Waldemaro à Friderico num facta sit. XVI, 325.

Donationes defunctorum Cæsarum à recens electis confirmari curant Pontifices. XX. 454.

Donationes Henrici S. X, 118.

Donationes Henrici Nigri, X, 119.

Donationes Ottonis M. X, 106 & seq.

Dona-

Donationes Pipini & Caroli M. X, 95. & *seqq A Papis demum ad alios translatæ sunt.* 104. & *seqq.*
Donationes Pontificis factæ nihil derogant Principatui Imperii. X, 123. *Non sunt absolutæ ibid.*
Donationes priscas, ni: vitio factus Otto III e medio removit. X, 117.
Donationes ubiq; factæ sunt salva jurisdictione Cæsarea. X, 95. & *seqq. item* 101. 114. 117. & *seqq.*
Donchery fuit in pleno jure Cæsaris XXVI, 675.
Dravus Boioariæ limes. XVII, 274. 278.
in Dubia re existimandum est quemlibet id velle & nolle, quod vir bonus & prudens velit. XIX, 356.
Dugloſſi Historia quare non permittatur in lucem prodire. XIIX, 319.
Dulminſe VII, 48.
Eb resheim. VI , 44.
Ecclesia num Constantini M. heres sit XVII, 296.
Echa VII, 48.
Edua Burgundiæ caput. XII. 158.
Eidora vetus Saxoniæ & Daniæ limes IV, 24. 29. XIV, 194, 06. XV, 223. 221. 22 XVI, 241. *Ejus fluminis ripam munit: Gotfridus Daniæ Rex* XV, 207. 208.
Elberto Comiti Saxoni à Transalbania à Ludovico Pio reddita. V, 28
Electores partem habent summæ potestatis in Imperio. XIX, 383. *Ad eos quoq; ex parte jus alienandi pertinet; sed non solos.* 384 & *seqq. Illorum vis à seculo usq;* XII *crevit. ibid.*
Eliſchowe. VII, 45.
In Elisatio Comitatus duos obtinuit Ludovicus. VII, 46.
Emaus. VII, 45.
Engelberga Ludovici Cæsaris uxor supremam mariti voluntatem aperuit Carolomanno. IX, 77.
Ensiferorum opera Livoniam subegit Albertus Episcopus XXIX. 830. *Illorum Ordo in Crucigerorum cooptatus. ibid. Fidei Regis Poloniæ sese & Livoniam commiserunt.* 833 & *seqq.*
Enzius à patre suo Friderico II Sardiniæ Rex constitutus est. XI, 141.
Ephternacum. VII. 43.
Episcopi & Proceres Burgundiæ Friderico I Cæsari hominium præstiterunt. XIII, 87.
Episcopi, Clerici & Romani omnes fuerunt sub Caroli M ejusq; Legati dominio. X, 97.
Episcopi Italiæ sine Cæsarum consensu non eligendi X, 116. *Friderici I auctoritatem in se & sua agnoverunt.* XI, 143 & *seqq. In hominio Cæsaribus præstando per-*

rexe-

rexerunt uſq; ad Friderici II fata. XI, 146.
Epiſcoporum in Germania nimia potentia exitioſa. 860.
Equites auratos Cæſares noſtri Rome & in aliis locis Papali jurisdictioni ſubjectis creant, Papis applaudentibus. XXI, 455.
Ericus Pomeranus Rex Daniæ Ducatum Sleſwicenſem regno vindicare ſtuduit. XV, 227.
Ericus Daniæ Rex, S. Canuto Obotritorum Rege defuncto, num primus regium Wandalorum nomen uſurpaverit? XVI, 247.
Eſtenſes jure fiduciario quædam Imperii oppida tenent. XXIII, 525.
Eſthoniam Waldemarus II devictam ſubegit. XVI, 255.
Eugenii Papæ Conſtitutiones de poteſtate Cæſaris. X, 111.
Excerptum ex juridica diſquiſitione facta tempore Maximiliani I de terris Imperii intra Gallias. XXVI 673. & ſeqq.
Fanum Otto III. S. Petro obtulit. X, 117.
Favella fuit juris Imperialis, XXVI, 673.
Faverniacum. VII, 43.
Fervaquium cœnobium Imperii limes. XXVI, 674.
Feudi jura num revocari queant à ſucceſſore. XIX, 365.
Ferdinandus I Rex Caſtellæ Imperator appellari voluit, XXI, 448. & ſeq.
Ferdinandi III litera de pace inter Hiſpaniæ Regem & Ordines Belgicos. XXIIX, 777.
Finalienſis Marchio ſe vaſallum Imperii profeſſus eſt. XXIII, 543.
Fines Galliæ & Poloniæ 859.
Fines Imperii Germanici ex veteribus illis Romanis non ſunt petendi I. 1. 2. 3. & ſeqq. *Deſcribuntur* IV. 23. & ſeqq. *fuere Carinthia, Carniola, Marchia Venedica & Auſtria.* 32. *Contra Italiam iidem ſunt, qui Longobardorum reip. ibid. Ad Rhodanum uſq;* XII, 177 *Et Sleſwicum.* XIV, 193. *ultra litora ſunt extenſi* XXX, 851. *vide limes Imperii.*
Fines Italici regni X, & ſeqq. uſque ad Fridericum II integri manſerunt. XI, 130. & ſeqq.
Fines Saxoniæ Tranſalbinæ. IV, 27.
Finibus Germanici Imperii contenta non fuere in pari obſequio V, 34.
Fiſcus Caroli M. in urbe Roma. X, 91 *Et Henrici Cæſaris.* 115.
Flandrorum de finibus concertatio cum Francis VI, 46.
Flevus Germanici regni terminus fuit. IV, 24. *Olim inter Rheno-*
ſtia

ſtia habitus. III, 21. Ad Flevum uſq; Lotharii regnum fuit porrectum. 20.

Florentini num à Rudolpho I. libertate donati? XXIII, 498. Quando mutarint reip. formam. 504. Quid à Maximiliano impetrarint. ibid. A Carolo V. ex Cæſareo jure ad officium ſunt revocati. 513, Imperata ſe facturos promiſerunt. 514. Illiusq; reip. ordinandæ facultus etiam á Pontifice Cæſari permiſſa eſt. 515. Medicæ familiæ Principatui ſubjecta. ib. & ſeqq.

Florentinorum Dux I. Alexander Mediceus. 520. A civibus accuſatus apud Cæſarem. ibid.

Fodrum appellant, quæ ad fiſcum Regalem ſpectant. X, 126. Illud Cæſaris nomine exigentibus à Papis non contradictum. X, 126. Eſt dominii utilis pars XX, 404. Id Papæ dederunt Cæſaribus noſtris. ibid. Nunquam remiſſum. 406.

Fœdus inter Imperium & Franciæ regnum IIX, 73. Aureis literis deſcriptum. 72. Tullenſe 74.

Formoſus Papa Italiæ regnum & Cæſareàm dignitatem Arnolpho tradidit. IX, 85.

Foſſabrum Otto III S. Petro obtulit. X. 117.

Foſſæ. VII, 47

Francia Occidentalis in obſequio fuit Germaniæ Regum. IIX, 62. A Ludovico Germaniæ Rege armis tentata. 63. Carolo Craſſo à Proceribus regni tradita. 64. Poſt Arnolphum Cæſarem non fuit in obſequio Regum Germaniæ 68. Illius Proceres ſibi Regem conſtituerunt Odonem Roberti Andegavenſis filium, ſed cum conſenſu Arnolphi Cæſaris. 66. 67. 70, Rudolpho Burgundo electo Carolum Simplicem in cuſtodiam dederunt. 69. 70. 71. Ejus perpetuum fœdus cum Imperio 72. Imperio ſubjicere voluit Henricus VI, ib. A Bonifacio IIX Imperio attributa, ibid. Germaniæ Reges in illam jus non habent. 74. vide Gallia.

Francie Regum nemo poſt Carolum Calvum Italiam habuit. IX, 84. Vide Galliæ Reges.

Franci olim Catti appellati ſunt. II. 6. Germaniam trans Rhenam, Belgicam, aliusq; Galliæ provincias in ditionem ſuam redegerunt 7. Thuringorum regnum in Hermenfrido deſtruxerunt. 8. Gothos in Hiſpaniam pepulerunt & Burgundionum quoq; deſtruxerunt rempublicam. 8. Vicerunt Friſi-

Friſios. 8. *ſubegerunt Saxones.* 8. *Per eos Germania cum Gallia & Italia coaleſcere capit.* 6. *Inter eos & Germanos pax & fraternum nomen.* XII, 176. *vide Galli.*

Franci Galli multas urbes Imperio nullo juſto titulo eripuerunt. XXVI 676. *vide Galli.*

Franci Orientales ab aliis ſeparati. III. 12. & *ſeqq.*

Francicæ ditionis olim fuit Hollandia & Zelandia III, 22, 23.

Francici Imperii origo & amplitudo. II. 6 *Ejus termini.* IV, 30. & *ſeqq. Inter Ludovici pii filios in tres partes diviſum.* III, 12. & *ſeqq.* XIV, 193. *Iſtius ſolvendi occaſio præbita poſt obitum Caroli Craſſi.* XII, 161 & *ſeq.*

Francicum regnum Orientale & Occidentale. XIV, 193. *Ejus jura Imperio ſancta.* XII, 176.

Franciſcus Picus Mirandulanus ab Henrico VII *Vicarius Mutinæ conſtitutus.* XXIII, 523.

Fraxineus Franciſci Galliæ Regis Legatus. IIX, 72.

Fridericus Adalberonis Epiſcopi frater arcem condidit, quæ Banis dicebatur. VII, 51.

Fridericus Dux Lotharingiæ, in prædio Epiſcopi Tullenſis exſtruit arcem, VII, 53.

Fridericus I *Cæſar Clericorum dominus ſalutatus eſt, atque Imperator Urbis & Orbis.* X, 128. *In Sardiniam & Corſicam Regiæ adminiſtrationis ergo Legatos deſtinavit.* XI, 141. *Hadriano Papæ Tiburtinam urbem reſtituit ſalvo tamen jure Imperiali.* X, 126. *Ejus Epiſtola ad Hadrianum* XI, 145. *Et reſponſio Legatis Pontificiis data de homagio Epiſcoporum.* 146. *Ipſius & Lucii Papæ concertatio de hereditate & donatione Mathildis* X, 121. 122. *Eandem Hadriano & Lucio Papis repetentibus Cæſar denegavit.* 124. *Priſtina Italici regni jura recuperavit.* XI, 142. *Ab Italiæ Epiſcopis hominium exegit,* 145. *Normannis fruſtra minitatus eſt.* 153. *Num conculcatus ab Alexandro Papa?* 139. *Reſtituit auctoritatem Imperii in regno Burgundico ſeu Arelatenſi.* XIII, 178 & *ſeqq.* 185. & *ſeqq. Epiſcopi & Proceres Burgundiæ ei hominium præſtiterunt.* 187. *Burgundicam Remp. ordinavit.* 187. & *ſeq. Ejusdem Tabulæ.* 188 & 189. *Petro Dano ad curiam evocato Daniæ regnum per gladium tradidit, & ab eo jura-*

juramentum fidelitatis exegit. XIV, 210. & ſeqq. Num donarit Waldemaro Daniæ Regi Nordalbingicam Saxoniam, XVI. 235 Pulſo Henrico Leone Holſatiæ Comitem declaravit Imperii Vaſallum 236. Lybecam in numerum urbium Imperii recepit. ibid. Canuto Daniæ Regi ſororem intactam remiſit. ibid. & ſeq. Bogislaum & Caſimirum Pomeraniæ Principes in numerum Ducum Imperii adſcivit. 260. Idq; præſente Waldemaro Daniæ Rege. ibid. Non promiſit, neq; conceſſit Waldemaro Slaviam. 262. Hungariam voluit recuperare. XVII, 302. Poſt illum Imperii nomine nihil tentatum in Hungariam ibid. Bellum Polonis ob defectionem intulit. XIIX, 331. Roleslaum Criſpum ad officium adegit 332. Germaniæ in Polonos jura ſtrenuè aſſeruit. 333. & ſeq. Tributum Polonicum Regibus Bohemiæ tribuit. 336. Noluit inane dominantis nomen geſtare in urbem Romam XXI, 450. Waldemaro I. Daniæ regnum ſub hominio conceſſit, In Add 857.

Friderici I. Daniæ Regis filii de Sleſwicenſi Ducatu contendunt. XV, 230.

Fridericus II Cæſar fœdus & perpetuam amicitiam cum Philippo Auguſto Franciæ Rege iniit. IIX, 71, 72. Mathidica Papis reddidit, ſed mox eadem Imperio vindicavit. X, 123. & ſeqq. Filium ſuum Enzium conſtituit Sardiniæ Regem XI, 141. Fines regni Italici ad illius uſque tempora integri manſerunt. X, 130 & ſeqq. Ipſius juſſu Sabaudus bellum ſuſcepit contra Papam. XIII, 191. Eidem Cæſari Raimundus Comes Toloſanus hominium præſtitit. ib. Idem Raimundum Berengarium Provinciæ Comitem in equeſtrem ordinem ſuſcepit. ib. Cum illo priſca Cæſarum auctoritas & Imperii Germanici decus concidit. XIIX, 338. XIX, 340. XXIII, 492. Ipſe præſtito juramento teſtatus eſt, ſe res Imperii repetiturum. 379. Fodrum indulſit Pontificibus XX, 404. non fuit ultimus Rex Italiæ. XXIII, 492. & ſeqq. Crucigeris Boruſſiæ dominium decrevit. XXIX, 821.

Fridericus II Rex Daniæ Ducatum Sleſwicenſem tanquam regni feudum Holſatiæ Ducibus contulit. XV, 231.

Fridericus III. Ducatum Mediolanenſem ceu caducum ex feudo-

rum legibus Imperio asſeruit. XXIII, 534. *Arctius conjungere ſtuduit Germaniæ ordines.* 863.

Friſia devicto Ratbodo in Francorum ditionem conceſſit, II, 8. III, 20. *Ejus tres partes Lothario obtigerunt.* 20 *Eidem olim accenſita Hollandia & Zelandia* 22. *Ejusdem duas partes obtinuit Ludovicus Germanicus.* VII, 46. *Et tertiam partem Carolus Calvus* 49.

Friſii à Francis devicti. II, 8.

Fuldenſe Monaſterium Papæ transſcriptum legitur. X, 119.

Fundamenta ex quibus jus amiſſarum Imperii poſſeſſionum dijudicandum. XIX, 339. & ſeqq.

Galeacius Mediolanenſis à Ludovico Bavaro in carcerem conjectus XXIII, 531. *Deinde dimiſſus.* 532. *Iſtius filius Actius factus Imperii Vicarius. ibid.*

Joh. Galeacius à Wenceslao Dux Mediolanenſis & Comes Papienſis nuncupatus eſt. XXIII, 533. *In filiis ejus ſtirps Vicecomitum illorum legitime natorum interiit ibid.*

S. Galli Abbas ſolvit, quod in Comitiis Imperii juſſus erat tribuere. XXV, 656.

Gallia ab Odone occupata. XII, 162. *vide Francia, limites ſuos ab Henrico Aucupe & Ottone I. accepit in Add.* 859 *olim non multum valuit ibid.*

Galliæ Reges Quo jure teneant Galliam. XXVI, 680. *In regnum Burgundicum & Lotharingicum involarunt.* 671. & ſeq. *Eorum locorum quæ ex Lotharingico regno tenuerunt, indiculus.* 673. & ſeqq. *Multas urbes Imperio eripuere.* 676, & ſeqq. *Multa eripuerunt Hiſpano quæ Imperii jure poſſederat.* 683. *quæ in Burgundico ſive Arelatenſi regno poſſident, ea paucis exceptis ad Imperii ditionem pertinent.* XXIV, 566 & ſeqq. *Quando rerum per regnum illud ſint potiti,* 575. *Nunquam in omne Burgundicum regnum quidpiam juris ſibi arrogarunt.* 591 & ſeqq. *Summam Imperii Germanici poteſtatem in id regnum & Delphinatum agnoverunt.* 606. *In regnum Lotharingicum nihil juris ſibi tribuerunt ab Ottonum tempore uſq; ad Fridericum II,* XVI, 603. *Illorum olim precaria auctoritas quomodo aucta.* 867. *Nemo illorum poſt Carolum Calvum Italiam tenuit* IX, 84.

Galliæ Rex invaſit regnum Arelatenſe. XXIV, 568. & ſeqq. *Num Alber-*

Albertus Auſtriacus ei regnum illud donarit? 570 *Lotharingiam abjuravit. in Add.* 855. *Metim Tullum & Virodunum in poteſtatem ſuam redegit.* XXVI, 678. *Quo jure ea loca teneat, ibid. & ſeqq.* 686. *& ſeq. Lotharingiæ Ducem ditione ſua exuit.* 685.

Gallicum regnum olim Francorum Occidentale appellatum, III, 14. *Ejus terminus.* 17.

Gallicorum Scriptorum de regni Arelatenſis juribus confeſſio. XXIV 609 *& ſeqq.*

Ganda caſtrum ab Ottone I. exſtructum. VI, 46. *Primus ejus Comes Wicmannus. ibid. & quatuor officia ſive Ambacti. ib.*

Gandavum arx à Flandris Francis oppoſita VI. 46.

Gazmarus Poloniæ Dux rebellis ab Henrico III ad officium redire compulſus. XIIX, 325.

Gedanum Poloniæ Regibus à Crucigeris ereptum, XXIX, 822.

Geldriæ Ducatus pertinet ad jus Imperii. XXIIX, 753. *Eum in feudum accepit Carolus V. ab avo ſuo. ib. Num à tributis fuerit exemptus.* 755 757.

Geiſa ſive Guisko Hungarorum Rex occupavit Auſtriam. XVII, 272. *Et dimiſit* 273. *Appellatur Joas,* 290. *Regno ceſſit*, 291. *Salomoni rebellis fuit.* 292.

Geneva num ſit intra fines Imperii XXV, 641. *& ſeqq. In clientelam Gallicam eſt ſuſcepta.* 642. *Non Subaudo ſubdita.* 643. *& ſeqq. Semper fuit libera urbs Imperii.* 646. *& ſeq.*

Gentium jure Imperiorum negle&orum occupatio rata reddita eſt. XIX, 361. *Ex eodem gentium jure de acquirenda & amittenda poſſeſſione inter Reſp. judicatur.* XIX, 341.

Genua Imperii legibus paruit uſque ad Rudolphum I. XXIII, 540. *Coluit Henricus* VII, *ibid. A nullo Cæſarum plenum rerum ſuarum arbitrium impetravit.* 541. *Eidem Carolus multa indulſit, ſed ſalvo jure Imperii, ibid. Provocavit ad Diploma Caroli V.* 497.

Genuenſes ad Maximiliani II. tribunal citati, ejus judicio coacti ſunt ſe ſiſtere. XXIII, 542. *Ab eodem damnati ſunt.* 543. *Una cum Piſanis Sardiniam occuparunt.* XI, 141. *Mare Liguſticum ſui juris fecerunt.* XXX, 848.

Gerbertus eſt Sylveſter ſecundus. X, 117.

Gerhardus Holſatus Comes Princeps Germanus, Ducatum Sleſwicenſem

fem beneficio regni Danici obtinuit XV. 227. *A Ditmarſis occiſus. ibid. Ejus filii Ducatum illum armis ſibi aſſerere conati ſunt.* 229.

Gerlacus Moguntinus Archiepiſcopus confirmavit tabulas Caroli IV. quibus Sileſiam cum Bohemia uniit. XXIX. 808 *& ſeqq.*

Germani nec in Caroli nec poſtea in jus Veteris Romani Imperii tranſierunt. I. 4. *Barbarorum nomine traducuntur à Saxone Grammatico.* XIV. 216. *Inter illos & Francos pax & fraternum nomen* XII, 176. *Germanis æque ac Danis ante Chriſtianæ Religionis exordia nulla domi geſtarum rerum dubio carentia monumenta fuere* XVI, 233. *Illorum in Hungaros Imperium periit.* XVII, 303.

Germania per Francos cum Italia & Gallia cœpit coaleſcere. II, 6. *Non ubique habet herile imperium in ea, quæ armis ſubegit.* 390. *& ſeqq. juribus regni Italici nunquam renunciavit* XXIII, 493 *& ſeqq. Ejus jura poſt Arnolphi Cæſaris obitum qui defenderet, nemo fuit.* XII, 166. *Illius res ex domeſticis monumentis de ſumenda & dijudicanda I.* 6. *potens & ferox quibus vitiis laboravit,* 860. *In Circulos diviſa.* 863.

Germaniæ Imperatores jurarunt ſe Imperii jura defenſuros XIX, 380 *jura ſua per factiones Gibellinorum conſervarent* 866.

Germaniæ Principes num alienandi jus habeant cum Electoribus? XIX 384. *Ad eos quoq; pertinet Italicarum rerum curatio.* 387. *Citra eorum conſenſum nulla Imperii pars poteſt abalienari.* 389.

Germaniæ Reges Burgundicum regnum habuerunt in clientela. XII, 172. *Coronandi cavent Romanis de privilegiis.* XXI, 454. *Creant Romæ equites auratos.* 455. *Inſtituunt Comites ſacri palatii Lateranenſis. ibid. Papalibus terris concedunt privilegia. ibid. Nunquam fuere claſſe inſtructi* XIV, 205. *Franciam occidentalem in obſequio habuerunt.* IIX, 62. *Regni Italici poſſeſſione Paparum culpa excuſſi ſunt.* IX, 84. *Iis Cæſarum Romanorum nomen manſit.* XXI, 448. *Illorum jus coronæ in urbe Roma ſumendæ indicat ſummæ poteſtatis uſurpationem.* 451. *Idem indicat, quod Papæ à Cæſaribus recens electis, novis tabulis defunctorum Cæſarum donationes confirmari petant.* 454.

Germanicum Imperium non eſt la-

Digitized by Google

cinia Veteris illius Romani. I, 2. *Ejus partes potiſſimæ nunquam fuere juris Romani.* 3. *Fines ejus non ſunt petendi ex veteribus illis Romanis.* 1. 2. 3. *& ſeqq. Nec jura ejus fluunt ex illis exoletis veteris Imperii Romani rebus* 5. *Ejusdem fines.* IV, 23. *Eidem acceſſit regnum Burgundicum.* XII 175. *In tria regna diviſum.* V. 35. *A Cypri & Armeniæ Regibus cultum.* XVII, 269. *& ſeqq. In obſequio ſuo tenuit Hungariam.* 269. *& ſeqq.* 292. *& ſeqq. Sed jus illud periit.* 303. *Eidem Polonia fuit ſubjecta & tributaria.* XIIX, 307. *& ſeqq. Ejus jus in Poloniam.* 311. *Quid juris habeat in Franciam Occidentalem.* IIX, 62. *& ſeqq.* 74. *Illius vitia,* 860. *& ſeqq Ejus jura & fundamenta de poſſeſſionibus amiſſis dijudicandis XIX,* 339 *& ſeq.*

Germanicum Regnum & ejus origo III, 12. *olim Francorum Orientale dictum eſt.* 13. *Ejus terminus à Flevo fuit oceanus Friſius ad Eidoram omnem.* IV. 24. *Ultra Auſtriam & Illyrici fines non fuit extenſum.* 31. *Num de hoc regno non dividundo fuerit conſtitutum?* V. 35. *Illius reverentia cum Arnolpho Rege pene interiit.* IIX, 68. *Ei acceſſit Lotharij Cæſaris portio.* VI, 38. *itemque Lotharingiæ.* 34. 40. *Bonifacius* IIX *illi attribuit Franciam.* IIX, 72 *Eidem Italiæ regnum & Imperatoria dignitas in perpetuum acceſſit.* IX, 76 *& ſeq. Regni hujus noſtri corona Norimbergæ aſſervatur.* XXIII, 566.

Gero Marchio Miſiconem Polonum Imperio Germanico ſubjecit. XIIX 309.

Gervaſius Tilberienſis Henrici II, *Angliæ Regis nepos, ab Ottone* IV *regni Arelatenſis Mareſchallus conſtitutus eſt* XIII, 190 *Rex Arelatenſis factus.* XIX, 378, *Scripſit librum cui titulus, Otium Imperiale* XIII, 190.

Gibellinorum factionibus Cæſares jura ſua tuebantur. 866.

Giſela Conradi II uxor inter Cæſarem & Rudolphum III Burgundiæ Regem pacem firmavit. XII. 174.

Gladium dum Fridericus I Cæſar Petro tradidit, Daniæ regnum tradidit. XIV, 211. *& ſeq.*

Gneſnenſis in Polonia Archiepiſcopatus ab Ottone III. inſtitutus. XIIX, 311 *Illum à Legato à Latere inſtitutum falſo refert Baronius.* 313.

Godfri-

Godfridus Daniæ Rex limitem regni ſui vallo muniit. IV, 24. XIV, 207. 208.

Gonzagæ Mantuani ſunt Imperii Vaſalli. XXIII, 527.

Gothi ex Germania in Scythiam pervenerunt. XIX. 307. In terram Ojum & ad gentem Spalorum. ibid. Habitarunt littora maris Balthici. 308. Viſtula trajecta pervenerunt in Maſoviam: ac victis Polis ſive Spalis ad Ponticum mare deſcenderunt. ibid. A Francis in Hiſpaniam pulſi. II. 8.

Gotzlenus Abbas & Chuonradus Comes Ludovicum Germanicum ad Franciam Occidentalem occupandum excitarunt. VI, 41.

Gradenſis Inſula Venetico juri adſcripta. XI, 139.

Grandivallis. VII, 44.

Gregorius V. ſola Imperatoris auctoritate Pontifex factus eſt. X, 116.

Gregorius VII. jura Cæſarea in Romanam Eccleſiam primus excutere auſus eſt. X, 129. 862. Hungariam Imperio ereptum ivit. XVII, 294. & ſeqq. Regnum illud B. Petro traditum mentitus. 295. Eccleſiam dixit eſſe heredem Conſtantini. 296. Et Hiſpaniam dixit Eccleſiæ reſtitutam eſſe ibid. Geizæ rebellionem confirmavit. 297. & ſeqq. Eidem injuſta viſa eſt clientela, qua Hungariæ Rex Cæſari devinctus erat. 298. Poloniæ ob cædem Epiſcopi ſacris interdixit, & Boleslao regnum abrogavit, atq; ne Epiſcopi Regem inungerent injuſſu ſuo prohibuit. XIIX, 328. & ſeq.

Gregorius X omni clero decimas extorſit. XX, 406.

Gretzeri error. X, 119.

Hug. Grotii argumentatio refellitur XIX, 348. Ejusdem rationes, quas pro libertate Hollandorum profert examinantur. XXIIX, 736 & ſeqq. 744. & ſeqq.

Guelphus Dux Henrici Superbi frater hereditatem Mathildis tenuit X, 122.

Guido Flandriæ Comes ſe liberum declaravit. XXVI, 666. Adolpho Cæſari de Comitatu Flandriæ homagium præſtitit. 670.

Guido Italiam occupavit. XII, 162. Idem qui Hugo 169. Inter Clientes Henrici VII Cæſaris fuit. XXIV, 596. Burgundiæ Comitatum Philippo Audaci Burgundiæ Duci conceſſit. XXV. 629.

Guilhelmus Hollandus juravit Feudalia Imperii bona nequaquam alienare. XIX, 380. vide Wilhelmus.

Digitized by Google

Gundricuriam Philippus Valesius donavit Eduardo Comiti Barri. XVII, 693. *Illa & cæt. jam ante trecentos annos fuere in clientela Imperij.* 697 *& seq.*

Gunoto, idem qui Canutus. XIX, 211 *& seq.*

Hacquinus Norwegus tributum Haraldo denegavit. XIV, 200.

Hadriani moles munita. X, 103.

Hadriani III *decreta de regno Italiæ una cum titulo Imperij Principibus Italicis tradendo* IX, 84.

Hadrianus IV *à Friderico Cæsare Mathildis terram frustra repetiit.* X, 123. *ob restituta Friderico* I *regalia excanduit.* XI. 144. *Ejus epistola ad Fridericum.* 145. *Et legatio de hominio Episcoporum* 146. *istius Papæ instinctu urbes Italiæ in libertatem sese asserere conatæ sunt.* 147.

Hæretici uti habendi 876. *& seqq. Patrum de his sententiæ.* 877. 878. 880.

Halinardus Archiepiscopus Lugdunensis ab Henrico III *constitutus, à quo Cæsar juramentum exposcit.* XIII, 180 *& seq.*

Hamburgum mari multum potens. XXX, 849.

Hamburgensis Episcopatus à Ludovico pio institutus IV, 26. *Ejus terminus* 29. *Tres Jutiæ partes ei fuere subjectæ.* XIV, 197.

Hanioum. VII, 48.

Hanno Episcopus Colonienſis censum Regium in ditione Romana & Urbe Cæsaris nomine collegit. X, 115.

Hannonia num sit in clientela Imperij? XXIIX. 747. *& seqq.*

Hannoniæ Comites num olim sui juris fuerint? XXIIX. 747. *& seqq.*

Hanſici fœderis urbes maris Balthici Imperium tenuerunt. XXX 849

Haraldus Daniæ Rex ab Ottone M. ad Christianam fidem adactus & regnum feudi jure ab illo accipere XIV, 196. *& seq. cum uxore & filio baptizatus est.* 197.

Hasbaniæ Comitatum obtinuit Carolus Crassus. VII, 48.

Hattonis castrum num sit feudum Imperij? XXVII, 700. *& seq. Num vi pactorum Monasterienſium Galliæ Regibus concessum.* 704.

Hattuariæ. VII, 45.

Helmoldus quo tempore scripserit. XIIX, 336.

Helvetiæ maxima pars Veteris regni Burgundici finibus continetur. XXV, 648. *Fuit in ditione Imperij. ibid. Unde habeat sua privilegia. ibid. & seq.* 651. *Tulit Imperij onera.* 649.

Helvetij interfuere comitiis Imperij & jussi

Digitized by Google

& jussi sunt ferre onera Imperii. XXV, 649. 655. Se esse Imperii membra professi sint ipsi. 650. 652 & seqq. Quando consequuti sint immunitatem. 651. Num à Julio II Papa liberi pronunciati sint? 652. Privilegiorum suorum confirmationem petierunt à Ferdinando I. 657. Sæpe à Camerali judicio fuere impetiti. 658. Qualem libertatem consequuti sint per nuperam pacem. 658. & seq.

Hemmingus Daniæ Rex & Carolus M. regnorum suorum terminum constituerunt Eidoram amnem. IV, 25.

Henricus Barri Comes à Philippo ad hominium ligium præstandum vi compulsus est. VII, 54. 56. XXVII, 690. Ejus aliquando judex exstitit Ludovicus S. verum non ordinarius. 55. Quæ loca cesserit Philippo Pulcro. XXVII 692 & seq.

Henrico Bavaro Misico Polonus & Boleslaus Bohemus, ut Regi & Domino suo juramentum præstiterunt. XIIX, 310.

Henricus Carinthius indignus judicatus est, qui esset Rex Bohemiæ, quod sine Imperii auctoritate dignitatem sumsisset. XXIX, 791.

Henricus cognomento Rebellis Leopoldi Sueviæ Ducis filius Austria pulsus. XVII, 273.

Henricus Comes avus Dithmari XIV 204.

Henricus Leo in Obotritorum provinciis dominatum exercuit. XVI, 251. Ejus colloquium cum Daniæ Rege in ponte Eidoræ. XV. 224. A Waldemaro in partem victoriæ à Rugiis obtentæ admissus. XVI, 261. Se nihilo inferiorem esse Rege Daniæ ostendit. 262 & seq. Bogislaum in militarem clientelam suscepit ac defendit. 263 264. Fœdus cum Waldemaro initum solvit. ibid. Slavos adversus vim Danicam in tutelam suscepit. 264 A Friderico I Saxoniæ pulsus est 260.

Henrico Meklenburgico omne jus, quod in Rostochium prætenderat, concessit Christophorus II. Daniæ Rex. XVI, 269.

Henricus Ottonis M. frater regnum Lotharingiæ obtinuit. XII, 170.

Henricus I Auceps Galliam Belgicam & Lotharingiam recepit à Carolo Simplice. VI, 43. IIX, 68, 69 71. 854. Gerbergam filiam in matrimonium dedit Giselberto VI, 44. Primum in Lotharingia Ducem ipse constituit. VII, 50. Lanceam clavis Dominicis sacram creditam Rudolpho Burgundo

gundo extorſit. XII, 166. *Ob Hungaricas tempeſtates impeditus Italiam non potuit recuperare.* IX 86. *Ultra Eidoram Imperii vim protulit.* XIV, 194. *Wormonem Daniæ Regem ad pacem petendam adegit. ibid. Marchionem Sleſwicenſem inſtituit. ibid. Saxonum coloniam illuc deduxit. ibid. Danos ſubegit & ad Chriſtianam fidem compulit. ibid. & ſeqq. Trans Eidoram arcem exſtruxit Oldenburgum, cujus rudera ſuperſunt.* XIV, 195. *Bohemos, Sorabos & Slavos domuit, & ad Chriſtianam Religionem adegit.* XVI, 256 *Hungaros fudit.* XVII, 271. *Sub jugum redegit Bohemos* XXIX, 783. *Dum ad Imperium obtinendum Romam tenderet, obiit.* IX, 87.

Henricus II. Sanctus Balduino Flandriæ Comiti Valentinianas & Valacras conceſſit, eumq; regni Beneficiarium conſtituit. VI, 49. *Lotharingiam Germaniæ conjunxit. ibid. Ejus Tabulæ non reperiuntur in Vaticano, earumq; apographa fluxæ fidei.* X, 118. *Ejusdem Donationes. ibid.* 119. *Siciliam Papæ donaſſe legitur.* XI, 141. *Normannis Apuliam conceſſit.* 149. *Burgundiæ regnum illi à Rudolpho III donatum.* XII, 172. *Burgundiam in ſuam redigere voluit poteſtatem.* XIII, 179. *Auſtriæ regimen largitus eſt Alberto* XVII, 274. *Quasdam Auſtriæ civitates conceſſit Stephano Hungariæ Regi.* 276. 277. *Stephanum hunc Regem appellatum ad Chriſtianam religionem pellexit, ſorore etiam ſua in matrimonium datâ. ib. Boleslaum rebellem repreſſit.* XIIX. 317. *Eundem militari & feudali ſacramento obſtrictum in gratiam recepit.* 318. *Bohemiam & Boleslaum cum omni Slavorum gente ſubjugavit. ibid.*

Henricus II Galliæ Rex Metim, Tullum & Virodunum in ſuam poteſtatem redegit. XXVI, 678. *Quo jure Rex illa loca teneat. ibid. & ſeqq.*

Henricus III, Niger à Rudolfo Burgundiæ hæres ſcriptus. XII, 174. *Burgundiæ Rex coronatus eſt.* 175 *Ejus magnificum in Burgundiam imperium.* XIII, 179. *Comitatum Moriene & Albonii inſtituit.* 180. *Ejusdem donatio & permutatio.* X, 119. *Archiepiſcopum Lugdunenſem conſtituit, & ab eo juramentum fidelitatis expoſcit* XIII 180 *& ſeq. Duxit Canuti Daniæ Regis*

Regis filiam. XIV, 205. *Quicqvid intra Litham & Phiſicam continetur ab Hungaris recepit.* XVII, 277. *Hungariam in Provinciam redegit.* 281. *Et feudum Imperii fecit.* 284. *& ſeqq. Atqve tributariam.* 285. *& ſeqq. Petrum Regem reſtituit. ibid. & ſeqq.* 284. 286. *Principum ſocordia regnum hoc Imperio detractum eſt.* 294. *Illud ereptum ivit Hildebrandus.* 294. *& ſeqq. Et B. Petro donatum ſcripſit.* 295. *& ſeqq. Lanceam & Hungariæ Coronam miſit Romam* 295 *&* 300. *Udalrico Bohemo bellum intulit.* XIIX, 324 325. *Et ab illius injuria Poloniam vindicavit.* 325. *Ipſius Præſidio Caſimirus Remp. aggreſſus eſt. ib. Contra Gazmarum Polonorum Ducem rebellem expeditionem paravit. ibid. Acriter perſtrinxit Ferdinandum I. Caſtellæ Regem, quod ſe feciſſet appellari Imperatorem* XXI 449.

Henrico IV. Cæſare Regia in Italia jura imminuta ſunt. XI, 141. *Imminuendæ auctoritatis Regiæ occaſionem dedit ejus immatura ætas in Add.* 861. *Ejusdem imprudentia. ibid. Præ multitudine bellorum civilium Cæſaream poteſtatem per Burgundiam non potuit exercere* XIII, 181. *Salomonem in Hungariæ regnum reſtituit.* XVII, 291. *In Hungaros movit.* 293. *Civilibus bellis impeditus Hungariam non potuit recuperare.* 294. *Luſatiam Bohemis donavit.* XXIX, 786.

Henricus V. in jura terræ Mathildis ſucceſſit, X, 122. *Ejus tabula.* XI, 132. *& ſeqq. Sabaudiæ Comitatum inſtituit.* XIII, 181. *& ſeq. Conſtituit quoq; Conradum Zeringenſem Burgundiæ Comitem & Ducem.* 182. *Movit in Hungariam.* XVII, 302. *Boleslao Polono bellum intulit.* XIIX, 329. *Et ab eo debitum diuq; negatum tributum exegit* 330. *Num vendiderit Regnum Arelatenſe Philippo Valeſio?* XXIII 571.

Henricus VI. Franciæ regnum Imperio ſubjicere voluit. IIX, 72, *Ducta Conſtantia Siciliæ regnum quaſi in dotem conſecutus eſt.* XI 153. *Idem hereditariam ſucceſſionem Cæſarum in uſum revocare ſtuduit.* XI, 154. *Atq; regnum Siciliæ & Calabriæ Imperio adjungere. ibid. Regem Cypri in clientelam ſuſcepit.* XVII, 304. *Itemq; Armeniæ Regem.* 305.

Henricus VII Lutzelburgicus Reinoldum Barri Comitem ad officium compu-

Digitized by Google

compulit. VII, 59. Barrum expugnavit. ibid. Eiq; Reinaldus hominium praestitit. 60. Proscripsit Robertum Siculum. XXII, 476. XXIV, 589. Matthaum Vicecomitem restituit. XXIII, 531. Vicarios constituit Mutinae. 524. Num Imperii jura vendiderit? XXIV, 588 Num. quid de regno Arelatensi vendiderit? ibid. & seqq. Num pretio accepto Italicas civitates libertate donarit? XXXIX, 507. & seqq. Ejus clientes fuere Guido & Robertus Viennae Comes XXIV, 596. Urbi Romae praefectum dedit Ludovicum Sabaudum XX 424. Romanos in fidem suam sacramento adegit. ibid. jussu Clementis V. per Cardinales unctus est. ibid. Non praestitit Papae juramentum fidelitatis ibid. Neque invasit Pontificum jura. ibid. Ejus Tabulae producuntur. 412. & seqq. Non obligant Imperium 422. Eidem impositum est à Legatis Pontificiis. ibid. & seq.

Henricus Venedica prosapiae Princeps debellatis Slavis eorum & Nordalbingorum Rex factus est. XVI, 259.

Henricus Zwerinensis Comes Waldemarum II, Daniae Regem cepit XVI, 238. Prelio vicit. 240.

Hereditatis regiae leges non semper observatae sunt IIX, 64.

Hericus Sueonum Rex Daniam occupavit. XIV, 205. Saxoniam & Frisiam afflixit. ibid. Ab Ottone III prelio superatus est. ibid.

Heribodesheim. VII, 44.

In Herilibus Rebusp. imperantes suum quaerunt commodum. XIX, 347. 349. 355. Etiam cum incommodo subditorum. 357.

Hermannus Babenbergensis censum regium in ditione Romana & Urbe Caesaris nomine collegit. X, 115.

Hermenfridus Thyringorum Rex ultimus. II, 8.

Hermengardis Bosonem maritum ad regium nomen sumendum incitavit. XII, 157.

Herwartus insolentiam Bzovii castigavit. 319.

Hesium ab Ottone III. S. Petro oblatum. X, 117.

Hetruria in duas partes dividitur. XXIII, 510. Num sit in ditione Imperii. 511.

Hetruriae Dux est Imperii Vasallus. XXIII, 511. 521. & Beneficiarius. 523.

Hetruriae urbes quodam Beneficio libertatis a Rudolfo I. sunt donatae. XXIII, 500.

Hildebrandus Papa. vide Gregorius

rius VII.
Hiſpania Eccleſiæ addicta ab Hildebrando Papa. XVII, 296. Eſt orbi formidabilis. in Add. 867.
Hiſpaniæ Rex quo titulo Mediolanum & cæt. teneat. XXIII, 536. Quæ de Lotharingico regno poſſidet, Imperii finibus comprehenduntur. XXIIX, 735 & ſeqq. Eſt Imperii Vaſallus. XXIII, 511.
Hiſpanorum nonnulli Reges Imperatorium titulum affectarunt. XXI, 448.
Hiſtoria eſt civilis vitæ magiſtra. 885.
Hollandia fuit in ditione Francorum. III, 22. Eam deficientibus maſculis Ludouicus Bauarus uxori ſuæ donauit. XXIIX, 741 & ſeq. Num ſit Imperii feudum? 741 & ſeqq. Olim cum Zelandia Friſiæ accenſita eſt. III. 22.
Hollandiæ Comites à Francorum Regibus conſtituti ſunt. III, 23. ſe Imperio obnoxios agnouerunt. XXIIX, 737 & ſeqq. Fuerunt Imperii Vaſalli ibid. & 743 & ſeqq. Hoc jus Cæſaribus integrum manſit ad Burgundos uſq; 742. & ſeq.
Hollandinum ſui juris olim fuerint & Imperio exempti. XXIIX, 736. & ſeqq. Illorum patrocinium, quod ſuſcepit Grotius, examinatur. ibid. & ſeqq. 744. & ſeqq.
Holſatia ab Eidora principium ſumens Saxoniæ ſemper fuit annumerata. XV, 225. etiam ante natum Chriſtum. ibid.
Holſatiæ Comes ex Saxoniæ Ducis beneficiario factus eſt Imperii Vaſallus. XVI. 236.
Holſatiæ Comes Gerhardus Ducatum Sleſwicenſem obtinuit. XV, 226 & ſeqq.
Holſatiæ Ducatum Carolus V. Chriſtiano II. Daniæ Regi donauit. XVI 242. Sed donationi illi renunciatum eſt. 243.
Holſatiæ feudum ab Epiſcopo Lybecenſi olim petitum. XVI, 243. Sed hodie à Cæſare confertur. 244.
Honda foſſa limes Imperii VI, 46. Hodie appellatur Scaldis occidentalis. ibid.
Hoenchirche. VII, 44.
Homouua. VII, 44.
Homburg. VII, 44.
Horreum. VII, 43.
Hays Caſtellum Ducatus Barrenſis eſt juris Imperii.
Hugo Hetruriæ Marchio Urbis Romæ Dux ab Ottone III Cæſare eſt. X, 118.
Hugo Bertha filius, Rex Italiæ Burgundo ceſſit, quicquid in Arelatenſi provincia hactenus tenuerat.

erat. XII, 167. 55 seq. Idem videtur esse, qui Hugo Viennensis. 168. Perperam Rex Arelatensis ab Æmylio dicitur. ib. Heriberto dedit provinciam Viennensem. ibid. & seq. Comes potentissimus & sapientissimus. 168. Appellatur etiam Guido. 169. Venetorum privilegia confirmavit. XI, 46. Hulst. VI, 46.

Humbertus Delphinatus Princeps ultimus, certis legibus principatum illum concessit Regibus Gallie. XXIV, 592 & seq. Quod à Cesare rati haberi petiit Philippus Valesius. 593.

Hungari sive Hunni sunt originis Scythica, XVII, 270. Tempore Ludovici Pii Daciam occuparunt. IV, 32. Et Pannoniam quoq; itemque Moraviam tempore Arnolphi Cesaris. XVII, 270. Germaniam, Italiam & Galliam populati sunt. 271. Ab Henrico Aucupe pulsi, ib. Ab Ottone M. fracti. ibid. Austriam occuparunt, 272. Eaque iterum ejecti 273. A Pipino Caroli M. filio sedibus suis expulsi sunt. 274. In regno Bojoarie sedes fixerunt. 276. Ad Christianam fidem perducti. 277. Illis bellum intulit Conradus II. 279. Sed pax tandem compolita est. 280. Ab Henrico III, Imperio sunt subjecti, 284, 285, 287. Rebellarunt 300.

Hungaria Imperio fuit subjecta. XVII. 269. & seqq. Et tributaria. 285, & seqq. In libertatem sese asseruit. 269 & seqq. B. Marie Virgini in tutelam oblata. 299. Nummos signat B. Virginis imagine 300. Post Salomonem non fuit sub Imperio Germanico. 301. Recuperare id voluit Fridericus I. 302. Imperii jus in illud periit. 303. De ea in provinciam redigenda deliberatum ab Ordinibus 859.

Hunnicum bellum. XVII, 274. 276.

Hunultcurt. VII, 47.

Hutrinus pons. XXVI, 674.

Iaromirus I. Rugie Princeps, deficientibus à Danis Venedis Rugiam in fide continuit. XVI, 267.

Iaromirus II. excusso jugo Danico, Selandiam populatus est. XVI, 267

Illyricum Germanici Imperii terminus. IV, 31.

Imperantes num semper teneantur unice quærere subjecti populi commodum? XIX, 346. jure nature obstricti sunt Remp. curare. 355.

Imperatores Germanie jurarunt, se Imperii jura defensuros. XIX, 380. Eis fodrum dedere Pontifices. XX 404. Ac competit quoq; illis Summum

mum jus in Urbem Romam. XXI, 449. *Coronandi cavent* Romanis *de Privilegiis.* XXI, 434. *Romæ ac alibi in Italia creant equites auratos,* 458 *itemque Romæ instituunt Comites Sacri Palatij Lateranenſes. ibid. Conceduntur terris Papalibus privilegia. ibid.*

Imperatoria Dignitas Germanico regno in perpetuum acceſſit. IX, 76 *& ſeqq. Comprehendebat illa principatum Urbis Romæ & reliquiarum veteris Imperij Romani per Italiam.* 76. *Ludovico Lotharij filio natu primo jure hereditario obtigit. ibid. Auſpicibus Ioannis* IIX *pervenit illa ad Carolum Calvum. ibid. & p.* 77.

Imperij Adminiſtratio num ſpectet publicum an commodum imperantis. XIX. 389 *& ſeqq.*

Imperij Francici origo & amplitudo III. 12. *& ſeqq. Ejus terminus fuit mare Balthicum.* IV, 30.

Imperij fines maritimi. XXX, 841. *& ſeqq.*

Imperij Germanici fines. num ex Veteribus illis Romanis ſint petendi. I, 1. *Ejus jura non ſinunt ex illis exoletis veteris Imperij Romani rebus* 5. *illius primi fines.* IV, 23. *Ejusdem fines contra Italiam* 32. *Fuit diviſum in tria regna.* V, 35. *Coaluerunt in Carolo Craſſo.* 36. *Ejus limites ad Rhodanum uſque* XII. 177. *Auctoritas ejus in regnum Burgundicum à Friderico I. reſtituta, ad fatale interregnum usque integra manſit.* XIII, 178 *& ſeqq. Ac usq; ad Rudolphum Habſpurgicum.* 192. *Fundamenta juris, ex quibus illius poſſeſſiones amiſſæ dijudicandæ ſunt.* XIX, 339 *& ſeqq. Ejus in quaterniones diviſio nihil habet ex vero.* XXIX, 810. *Eidem regnum Danicum binis per intervalla vicibus fuit obnoxium.* XIV, 193. *Sed hæc Imperij jura in Daniam à Conrado* II *remiſſa ſunt.* 205. *Illius Imperii vis à Cæſaribus noſtris ultra Lotharingiæ limites in Campaniam Gallicam protenſa fuit.* XXVI, 663 *& ſeqq.*

Imperij jura Francico regno ſancta exſtiterunt XII, 176.

Imperii juribus terræ Pontificum Romanorum non præſcriptione aut alio aliquo titulo exciderunt. XXI 445 *& ſeqq.*

Imperii juri ſummo in res pontificias nunquam renunciatum eſt. XX, 405.

Imperii limitibus non exciderunt, ſi quæ à Cæſaribus Romanis Pontificibus donata ſunt. XX, 391 *& ſeqq.*

Digitized by Google

seqq. Qui limites fuerint ab ævo Friderici Secundi. 392. *Non sunt ultra littora extensi.* XXX, 851.

Imperij Romani veteris res & jura ad Cermanicum Imperium non pertinent. I, 2. 3. *& seqq. Istius Imperij exiguum mansit reliquũ.* X, 95. *Ejus dominium utile tantum ad Papam pervenit. ib. Num ejus jura & Consvetudines post Caroli Calvi donationes qvisqvam Imperatorum recuperavit?* 100. *Otto M. recuperavit Imperij possessionem.* IX, 87 *& seqq. Qvomodo Ecclesiæ sua bona restituerit.* X, 105. *Salva scilicet potestate Cæsarum.* 111. *Ejus possessione Germanorum Reges Paparum culpa excussi sunt.* 84.

Imperij summa potestas non est in unius Cæsaris manu XIX, 381.

Imperium derelictum qvo jure teneatur. XIX, 359. *Qvod vero Imperium habendum pro derelicto.* 358. 359. *Num hic requiratur longi temporis præscriptio?* 360. *Num Imperium per tacitam derelictionem ad alios transferatur? ib. Num ejus occupatio rata habeatur jure gentium?* 361. *Imperium derelinqvit, qvi in salutem Civitatis nihil qvicqvam movet.* 357.

Ad imperium pertinent Italiæ Pontificum terræ beneficiariæ. XXII. 493.

Inalpinæ terræ à Bavaris & Alemannis occupatæ sunt. IV, 32.

Inda. VII, 43.

Insulæ Adriatici sinus & maris Tyrrheni & Italiæ vicinæ pertinuerunt ad jus Imperii, XI, 140.

Insulæ viciniores continenti in beneficium a Cæsaribus dabantur. XXX. 844. *& seq.*

Ionocentius II. Rogerio Siculo dignitatem Regiam confirmavit. XI, 153

Ioannis IIX artibus Cæsarea dignitas ad Carolum Calvum pervenit IX 77. *Templum S. Petri spoliavit, clausit & in Galliam fugit. ibid.* 81, 82. *Ad regnum Italiæ Bosonem Comitem evehere studuit. ibid. Ludovicum Balbum creavit Augustum. ibid. Ac deinde Carolum Crassum. ibid.*

Ioanne IX curante qvædam vetera jura Cæsarea in Synodo Romana confirmata sunt. X. 101. *Qvæ scilicet sunt de appellatione ad Cæsarem, & de ipsius pastu ab Episcopis & Comitibus solvendo, stipendioqve Imperatorio ab Ecclesia augendo. ibid.* 102.

Ioannes XI ex Marozia & Sergio Papa nefario adulterio genitus, X, 103.

Joannes XII. Alberici quasi hereditate Principatum urbis Rome adeptus est. X, 104. Et Otto M. reddidit olim à Pipino & Carolo M. Ecclesiæ donata. ibid. & seqq.

Joannes XII. sola Imperatoris auctoritate Pontifex factus est. X, 116.

Joannes XXII. multorum criminum reus, cur dignitate fuerit exutus. XXI, 450. & seqq.

Italia potestatem constituendi Cæsaris concessit Germaniæ XIX, 387. Mansit tamen Italis in sua aliquod jus. 388. Per Germaniæ motus Italia caput erexit. 865.

Italiæ Episcopi Principes & Urbes auctoritatem Friderici I. in se & sua agnoverunt XI, 143. & seq. In homagio Cæsaris præstando ad Friderici II. fata perrexerunt. XI, 146. Idque ut præstent, concedunt Italiæ Pontificij. XI, 146. & 147.

Italiæ Principatus minutiores plerique sunt juris Imperialis. XXIII, 536 & seq. Ei semper propria Corona & propria Comitia fuerunt. XXIV, 366.

Italiæ Rex Hugo Berthæ filius Rudolpho Burgundo cessit, quicquid hactenus in provincia Arelatensi tenuerat. XII, 167. & seq.

Italiæ vicinæ Insulæ pertinent ad Imperium. XI, 140.

Italiam Carolus M. Francorum regno adjecit. II, 10. Eam post Carolum Calvum nemo Galliæ Regum habuit. IX, 84. Eandem Berengarius Foroiulienſis sibi desponderi ausus reprimitur ab Ottone M. 85. Guido & Berengarius illam occuparunt. XII, 162.

Italicæ Civitates Hadriani & Alexandri Pontificum instinctu in libertatem sese asserere studuerunt. XI, 147. A Rudolphi I. avo humili modestia Cæsares Dominos observarunt. XXIII, 500. Sunt adhuc in ditione Imperii. 505. Num ab Henrico Luxelburgico & Carolo IV. accepto pretio libertate sint donatæ. XXIII, 507. Num à Rudolpho I. libertate donatæ. 495. & seqq. Non possunt producere Tabulas Rudolphinas. 496.

Italiæ Pontificum terræ beneficiariæ hodie pertinent ad Imperium. XXII, 473. & seqq.

Italicum regnum haud aliud est, quam regnum Longobardorum. IX, 94. & XI, 130. Num hodie sit superstes? XXIII, 493. Germanico Imperio in perpetuum accessit. IX, 76. & seqq. Una cum Imperii titulo ex Hadriani III. decreto Princi-

Principibus Italicis traditum eſt. 84. *Feudi lege Berengarius ab Ottone M. impetravit.* 87. *Quemadmodum ad Friderici II tempora ſeſe habuerit* X. 94. *Una cum Cæſarea dignitate Arnolpho deditum eſt à Formoſo.* IX, 85

Italici regni fines. X, 94 & *ſeq. Uſq; ad Fridericum II integri manſerunt.* XII, 130. & *ſeqq.*

Italici regni juribus nunquam renunciatum eſt à Germania. XXIII 493. & *ſeqq. Ejus poſſeſſione Germaniæ Reges Paparum culpa excuſſi ſunt.* IX, 84.

Italici regni quid tacitu in aliorum jura tranſierit. XXIII, 509 & *ſeq.*

Italici regni nomen poſt Carolum M. cœpit. X, 94. & *ſeq.*

Italici regni ſalus ſpectanda eſt, non autem commodum Imperantis. XIX, 390.

Judices Romanis à Carolo M. dati ſunt. X, 96.

Julius II Papa Principatus à Ludovico Bavaro in Italia inſtitutos malis artibus in unum corpus redegit XXI, 458. *Num Helvetios liberos pronunciarit?* XXV, 651 & *ſeq.*

Jura acquirendæ & amittendæ poſſeſſionis. XIX, 341.

Juris Juſtinianei Dd. antiquo jure Romano in Imperio Germanico omnia contineri male contenduni. I, 3.

Juris jurandi formula, quaſe Populus Romanus Arnolpho Cæſari obſtrinxit, IX, 86.

Jure naturæ imperans obſtrictus eſt remp. curare. XX, 355. *vide Naturæ jus.*

Jure gentium Imperiorum neglectorum occupatio juſta & rata reddita eſt. XIX, 361.

Juramenti formula, cum Sigismundus Cæſar Pontifici juraret. XX, 434 & *ſeqq.*

Juramentum fidelitatis ab Archiepiſcopo Lugdunenſi, quem Henricus III conſtituerat, expoſcit. XIII, 180. & *ſeq.*

Jurisdictio Cæſarea in Romanos. X, 90 & *ſeqq.* 101, 114. *In octo illos Comitatus, quos Otto III. S. Petro obtulit* 117. & *ſeqq.* 125 & *ſeqq. ſalva manſit.* 118. & *ſeqq.* 125 & *ſeqq. In ipſum Urbem Romam Hetruriæ Marchionis ab Ottone III. conceſſa.* 118.

Juſtina. VII, 45.

Jutia ſive Cimbrica Cherſoneſus in tres Epiſcopatus diviſa. XIV, 197. 198. 102. *Venit in ditionem Imperij Germanici.* 201. *Ejus Epiſcopatus Hamburgenſi Epiſcopa*

Digitized by Google

tui ſubjecti. 197. *Eorum Epiſcopatuum priuilegia.* 202.

Iutia Ducatum ab Rege Dania accepit Abel. XV, 226. *Sleswicenſem etiam complexus eſt. ibid.*

Kirchholm ſacellum in Dune Inſula à Bremenſibus exſtructum. XXIX 829.

τὸ Κύριον *penes quem ſit.* XIX, 373.

Ladislaus Salomoni Hungarie Regi rebellans gentis libertatem pretext. XVII. 292.

Lambertus Schafnaburgenſis defenditur. XIIX. 328.

Lamberto VVidonis filio Cæſaream dignitatem gerente quædam vetera jura Cæſarea, curante Joanne IX. *confirmata ſunt.* X, 101,

Landgravius Thuringie Cæſaris legatus ad Eidoram ſponſam Danicam excepit. XV, 224. *Matrem Canuti Dania Regis repudiavit,* XVI, 235.

Laubie. VII, 47.

Lechi jactata victoria ſunt fabula. XIIX, 320.

Ledi. VII, 47.

Legati Cæſaris in urbe Roma & Romana ditione fodrum h. e. cenſum Regium collegerunt. X, 115. *Id quod factum Papis non contradicentibus.* 126. 127.

Legati Pontificii conceſſerunt, ut Epiſcopi ſacramentum fidelitatis Cæſari præſtent. XI, 146. 147. *Cæſarem appellarunt Dominum ſuum & Imperatorem Urbis & orbis.* X, 128.

Legatus ſive miſſus & judices Caroli M. in urbe Roma & Italia. X. 96. *Sub ejus dominio fuerunt Epiſcopi, Clerici & omnes Principes Romani.* 97. 98.

Legatus Cæſaris incoluit palatium S. Petri, Supremumque & in Urbe & per Italiam jus exercuit X. 96, & ſeqq.

Legatio Pontificia ad Friedericum I. de homagio, quod ille ab Epiſcopis exigebat, ejuſque reſponſum, XI, 146.

Ex Legibus Civilibus de admittenda vel acquirenda poſſeſſionis jure inter Reſp. non judicatur. XIX, 341

Legibus Civilibus cum teneatur Reſpublica. XIX. 341.

Leo III quid pollicitus ſit Regibus Francorum. X, 113.

Leo IIX Ottonis M. auctoritate ſedi ſuæ reſtitutus eſt. IX, 91. *Ipſe & clerus omnis, populusq; Romanus æterno pacto Germanie Regibus ſe devinxerunt.* 92. *Sed hoc pactum ad Italicum regnum non pertinet. ibid. Ejusdem Leonis pactum cum Ottone M. de Paparum & Epi-*

Digitized by Google

& Episcoporum electione. X, 116.
Leo IX Pontificum Romanorum primus exercitum duxit contra Normannos. XI. 152.
Leopoldus Svevie Dux Hungaros Austria pepulit. XVII, 273. Non Ducis sed Marchionis nomine Austriam tenuit. 279.
Leudense. VII, 47.
Liber populus non omnis sui juris est. XIX, 341.
Liberarum Civitatum Imperium amissum, num jure possit recuperari. XIX, 356.
In Liberis Rebusp. non semper requiritur populi consensus ad contractum. XIX, 349.
Liguriam S. Petro à Mathilde oblatam scribit Leo Ostiensis. X, 120.
Limes Imperii Hontafossa. i. e. Scaldis. VII. 47. Vltra quem tamen Imperii fines extensi sunt. 47. Est Slesvvicum. XIV, 196.
Limes olim Marca dictus est. IV, 26.
Limites Imperii, quales ab avo Friderici II. XX, 392. Vide Imperii fines.
Limites Patrimonii S. Petri sive donationis Mathildis non constant. X, 120.
Limites priscos Dania Conradus II. reddidit. XIV, 206.
Linge, VII, 45, 48.
Livoni armis ad religionem compulsi & in servitutem redacti ab Episcopo Alberto. XXIX, 830.
Livoniam olim incoluerunt AEstij. XXIX, 828. Ea irruptionibus Sveonum, Danorum, Russorum & Lithuanorum exposita fuit. 829. Ex Germanis primi intrarunt Bremenses. ibid. Primus ibi Episcopus Menardus Monachus. ib. & seq. A Germanis subacta. 830. In provincium Imperij accepta. 931. A Ioanne Basilide misere afflicta. ibid. Polono tradita. 833. & seqq.
Livonie Rex renunciatus est Magnus, Holsatie Dux. XXIX, 836. Quam rem egerrime tulerunt legati Cæsaris. ibid. Imperij culpa defecit 839 & seq.
Lomensis. VII, 48.
Longobardie Episcopi, Principes, & Civitates Imperatoris auctoritatem in se agnoverunt XI, 144.
Longobardiam vi tenuit Berengarius. IX, 87. S. Petro à Mathilde donatam scribit Sigonius. X, 120.
Longobardice Civitates nonnulla ad libertatem adspirare cœperunt, Henrico IV Cesare. XI, 142
Longobardicum regnum, Italicum dicitur. XI, 130. Distinctum fuit

ab Imperio Romano. X, 95. Regna Germanico accessit. IX, 76. Ludovico Lotharii filio natu primo cum Cæsarea dignitate jure hereditario obtigit. ibid. Ab Ottone M. recuperatum est. 91.

Longobardici regni primarius heres fuit Ludovicus Germanicus. IX, 76.

Longobardorum in Italia regnum à Carolo M deletum est. II, 10.

Longobardorum Rex Autharitus hasta in mare immissa limites regni sui definiit. XXX, 846.

Lotharingia olim regnum fuit sui juris. VI, 50. Non habuit Duces aut Marchiones. VI, 50. A Carolo Simplice occupata, sed Henrico Aucupi reddita. VI, 42, 43. IX, 68. 69. Eadem Ottoni I. à Ludovico Transmarino restituta. VI, 45. Non est feudum Galliæ. 47. Ad imperium rediit. V, 37. A quo appellata sit. VI, 38, 39. A Ludovico Germanico occupata. 39, 40. Et cum consensu Procerum Galliæ. 41. In duas partes divisa. IX, 81. Ejus salus spectanda. XIX, 390.

Lotharingiæ Ducatus num si liber & sui juris. XXVII, 687. & seq. 705. & seqq. prolixè ex Tabulis transactionis Norimbergensis, Perpetuo finibus Imperii inclusus fuit. 704. & seqq.

Lotharingiæ Duces investituram acceperunt à Cæsaribus, eisque homagium præstiterunt. XXVII 710. & seq. Eisdem tradita Tabula fiduciariæ à Rudolpho II. 729. & seqq.

Lotharingiæ Dux à Gallis omni ditione exutus. XXVI, 685. Dux a patre suo Arnolpho Cæsare constitutus est Zuentipoldus. XII, 166.

Lotharingiæ limites contra Galliam. VII. 31.

Lotharingiæ portio quæ Ludovico Germanico obvenit. VII, 43. & seqq. Item quæ Carolo Calvo, ib.

Lotharingiæ proceres a Comitia Imperii admissi sunt. XIX, 390.

Lotharingiæ Rex Berengarius regno deturbatus est. XII, 167. Ei surrogatus est Rudolphus Galliæ Cisalpinæ Rex. 167.

Lotharingiam invasit Ludovicus Transmarinus. XII, 170. Itemque Lotharius Transmarini filius. VI, 47. Sed tamen abjuravit. 855. Omnem Lotharingiam Henricus II. Germaniæ conjunxit. ibid. 50. In eam nihil juris sibi arrogarunt Galliæ Reges ab Ottonum temporibus usq; ad Friderici II. fata. XXVI, 663.

Digitized by Google

Lotharingica controversia quomodo sopienda XXVI, 688.

Lotharingici regni quæ Gallus possidet, num Imperij finibus exciderint? XXVI. 662 & seqq Quædam citra controversiam Imperij limitibus continentur. ibid. Quædam sunt juris controversi. ibid. Ab Ottonum temporibus usq; ad Fridericum II in id nihil juris sibi arrogarunt Galliæ Reges. 663.

Lotharingici regni ambitus. VII, 51, & seqq. Discitur ille ex Tabulis, quibus Ludovicus Germanicus & Carolus Calvus duas in partes regnum illud diviserunt. VII, 52. 53. & seqq. Barrum ei olim fuit accensitum. 51 & seqq.

Lotharingici regni quæ Hispanus possidet, finibus Imperij comprehenduntur. XXIX. 735 & seqq.

Lotharingici regni quæ Lotharingiæ Duces tenent, ea omnia sunt juris Imperialis Germanici. XXVII 658 & seqq.

In Lotharingicum & Burgundicum regnum sensim involarunt Galliæ Reges post lapsas cum Friderico II Imperij vires XXVI 671 & seqq. Oto M. Henrico fratri suo commisit XII, 170.

Lotharius, Ludovicus & Carolus in totidem partes Imperium Francorum diviserunt. III, 13. & seqq.

Lotharij regnum ad Flevum usque porrectum fuit. III, 20. Atq; ultra Mosam & Vahalim. 21. Et obtigerunt tres partes Frisiæ. 20. Illius portio paulatim Germanico regno accessit, VI. 38. Ejus tres filij in totidem regna tertiam regni Francici portionem diviserunt.. 39.

Lotharius Lotharingiæ Rex Burgundiæ minoris nonnulla consequutus est. XII. 155.

Lotharius II Cæsar cum Innocentio II de hereditate Mathildis pacisci tur. X, 122. Movit contra Normannos. XI, 153. Nihil juris hereditarij in Obotritos cedit Canuto, XVI 236. Licet eum Obotritorum Regem fecerit. 249 Huic Lothario Rex Hungariæ munera misit. XVII, 302. Eidem Polonus nomine Pomeraniæ & Rugiæ homagium præstitit XVI., 259 Atq; duodecim annorum tributum persolvit, ac perpetuam subjectionem sacramento firmavit. XIIX 330 Apulium vindicatam tradidit Reginaldo. 8, 6 Rogerium Apulia ejecit ibid. Eidem Daniæ Rex gladium prætulit 857 Canutum Ducem Slesvicensem, Slavorum Regem creavit. XIV. 208. Me-

208. *Magnum Daniæ Regis filium sibi supplicem factum recepit in gratiam. ibid. Ejus tamen insidias expertus est. ibid. Erici tutelam suscepit contra Magnum.* 209. *Halberstadij Magnum Daniæ Regem benigne acceptum cum honore dimisit.* 209. *Ei Magnus hominium præstitit.* 210.

Lotharius Transmarinus filius Lotharingiam invasit. VI, 47. *Cum Ottone III fœdus iniit.* 48. *Reddidit Ottoni III Virdunum urbem ibid. Lotharingiam ab Henrici Bavari conatibus vindicavit.* 49. *Lotharingiam abjuravit.* 853.

Lucanum libertatem pecunia redemerit à Rudolpho Cæsare XXIII. 538. *Habuit Vicarios à Cæsaribus constitutos.* 359. *Carolum ut Dominum venerata est. ibid.*

Lucenses num à Rudolpho I. libertate donati? XXIII, 498. *An ab Henrico Lucelburgico vel Carolo* IV. 507.

Luchovienses Comites Saxoniæ Ducibus fuerunt obnoxij. XVI, 236.

Lucij Papæ & Friderici I concertatio de testamento Mathildis, X, 121, 124.

Ludovicus Balbus, Lotharingia cum Germanis eqve divisa, de Imperij jure in Italia dimicare statuit. IX. 81. 82. *A Joanne IIX Augustus creatus est. ibid. A Papa Augustum nomen ei obtrusum est* 84. *Ejus fœdus cum Germanis.* 81.

Ludovicus Bavarus prolixis literis reconciliationem cum Benedicto XII expetijt. XX. 412. *Non edidit Tabulas.* 425. *Jura Imperij fortissime asseruit. ibid. Eaque integra conservavit.* XXI, 457. *Urbi Romæ Præfectum dedit Castrutium.* 458. *Itemque aliis oppidis Papalibus præfecit Vicarios. ibid. Joannem XII Papam dignitate exuit. & Nicolaum V. constituit.* 459. *Causas ipse refert Rzovius. ibid. & seqq. Antiqva Cæsarum jura in Papas exercuit,* 465. *Proscripsit Robertum Siculum & Ioannem Papam.* XXII, 476. *Galecium in carcerem conjecit.* XXIII, 531. *Ab eo Mediolanensium Princeps constitui petijt Scaliger. ib. Remp. Mediolanensium ordinavit.* 532. *Eis pecuniam imperavit. ibid. Actium Galeacij filium Imperij Vicarium Mediolani constituit. ibid. Edoardum Anglum constituit Imperij Vicarium* XXVI, 671. *Monuit Philippum Gallum, ut ab occupatione terrarum Imperij desisteret.* 672.

Hollan-

Hollandiam uxori ſuæ donavit. XXIIX,741. Et Luſatiam Joanni Bohemorum Regi.XXIX,787. Monuit Philippum Gallum, ut ab occupatione terrarum Imperii abſtineret,XXVI,661.

Ludovicus Boſoni patri in provincia Arelatenſi ſucceſſit conſenſu Regum Germaniæ.XII,167. A Berengario excæcatus eſt. ibid. Erat Ludovici Italici Regis filia natus.160. Burgundiæ Rex. 158. A Carolo Craſſo adoptatus.160. & ſeqq.

Ludovicus,Conradus & Henricus Germaniæ Reges ob tempeſtates Hungaricas & civilia bella Italiæ recuperandæ curam ſepoſuerunt. IX,86.

Ludovicus & Carolomannus Balbi filii à Boſone contempti. XII,159. A Hugone Abbate ad regnum evecti ſunt. ibid.

Ludovicus Germanicus Lotharingiæ partem occupavit. VI,39. VII,43. & ſeqq. Ejus filius Ludovicus omnem Lotharingiam regno ſuo adjecit 40. Idque cum conſenſu Procerum Galliæ. ibid. & 41. Ad Franciæ Occidentalis occupationem excitatus eſt: VI,41. Sed recepta Lotharingia à Francia abſtinuit. IIX, 63. Ejus Palatium Franconofurdi. VI, 41. Cæſareæ dignitatis & regni Longobardici primarius heres. IX,76.

Ludovicus Landgrafius matrem Canuti Regis Daniæ repudiavit.XVI, 235.

Ludovicus, Lotharius & Carolus in totidem partes imperium Francorum diviſerunt, III, 13. & ſeqq.

Ludovicus Lotharii filius natu primus Cæſaream dignitatem & regnum Longobardicum mero jure hereditario obtinuit. IX, 76. Succeſſorem appellavit Carolomannum Ludovici Germanici filium natu maximum.77. Cæſaream auctoritatem Romæ exercuit.X,99. Galliam Narbonenſem conſequutus eſt. XII,155.

Ludovicus XIII. Galliæ Rex, cum Sfortiam ditione Mediolanenſi exuiſſet, tranſegit cum Maximiliano I. Cæſare.XXIII,535.

Ludovicus Pius Stiriam & Carinthiam ab Italia ſejunxit. IV, 33. Imperium inter filios diviſit. III, 13. XIV,193. Hamburgenſem Epiſcopatum inſtituit. IV, 26. Saxoniam Tranſalbinam Ekeberto Comiti reddidit. 28.

Ludovicus Sabandus Urbi Romæ præfectus ab Henrico VI. datus eſt.

est. XX, 424.
Ludovicus Sanctus Galliæ Rex Henrici Barri Comitis judex compromissarius. VII, 55. Imperio fuit obstrictus, vel certe ejus uxor. XXIV, 579. & seqq. Ipse scripsit Ecclesiam Arelatensem in Imperio sitam esse. XIII, 191.
Ludovicus Sfortia cum Maximiliano de Ducatu Mediolanensi transegit. XXIII, 535. A Ludovico XII Galliæ Rege ditione illa exutus est ibid.
Ludovicus Transmarinus regnum Burgundicum & Lotharingiam invasit. XII, 170. Rebellantes Lotharienses in clientelam suscepit. VI, 44. Cum Ottone Cæsare pacem inijt, eiq; Lotharingiam concessit 45. Gerbergam Ottonis filiam in matrimonium accepit. ibid.
Lugdunum. VII, 46. Est juris Cæsarei. XXVI, 676. In ditionem Imperij Germanici pervenit. XII, 177.
Lugdunense. VII, 49.
Lugdunensis Archiepiscopus ab Henrico III constitutus, jussus est juramentum fidelitatis præstare. XIII, 180. & seqv.
Luitbrandus Ottonis M. legatus, IX, 88.
Luitfridus Comes Altenburgensis. XII. 165. Ejus nepos Rudolphus Burgundiæ Rex 166.
Luitosa. VII, 48.
Lunenburgicus Dominus ab Henrico Zwerinensi in prælio captus est XVI, 240.
Lusatia Imperij finibus includitur. XXIX, 786. A Carolo M. subacta. ibid. Bohemis ab Henrico IV tradita. ibid.
Lutera VII, 44.
Luxovium. VII, 45.
Luzelburgensis Ducatus nonnulla loca vi occupavit Burgundus. IIX, 74.
Lybeca in jus Danorum cessit. XVI, 254. Danicum jugum excussit. 267. A Friderico I Cæsare in numerum Imperij urbium recepta est. 236. Imperium in mare Balthicum exercuit. XXX, 849. Eam Adolpho Holsato obsidenti Waldemarus II suppetias tulit. XVI, 241.
Lybecensis Episcopus feudum Holsatiæ olim conferebat. XVI, 243.
Magdeburgensi Episcopatui Slavoniæ cura commissa erat. IV, 29.
Magnus Holsatiæ Dux partē Livoniæ tenuit. XXIX, 834. Obtinuit quoq; Episcopatus Oeseliensem & Curoniensem, 835. A Moscho Livoniæ

Digitized by Google

nia Rex renuntiatus est 836.
Magnus Nicolai Daniæ Regis filius Canutum Sleswicensem Ducem nefarie ac perfide interemit X IV 208. Supplex Lothario II fidelitatem juravit. 209. 210. Adolphum ex insidiis circumvenit, ibid.
Majestas si divisa est, sine reliquorum consensu alienatio fieri non potest. XIX, 352.
Malina. VII, 47.
In Manichæos sævire noluit S. Augustinus, 878.
Mantuæ Ducatus beneficiario & clientelari jure Imperio obstrictus est. XXIII, 26 & seqq.
Marahenses sunt Mari fluminis accolæ, nunc Moravi dicti. IV, 31.
Marca id est limes, IV, 26.
Marchia Camerini ex arbitrio Imperatoris dependet. X, 118.
Marchia Nova olim Poloniæ fuit accensita. XIIX, 338.
Marchia Orientalis hodie Austria dicitur. IV, 32.
Marchia Venedica & Marchia Orientalis fines sunt Imperij Germanici. IV, 32.
Marchia Veronensium & Aquilegiensium Henrico commissa. IX, 89.
Marchionatum Sleswicensem Otto M. non sustulit. XIV, 206.
Marchionem Slewicensem Henricus Anceps instituit. XIV, 194. A Danis trucidatus est una cum Saxonum colonia. 197.
Marchiones Tusciæ olim habuerunt imperium in urbem Romam. X, 102.
Mare num possit privata possessione teneri? XXX, 841 & seqq. Num Anglicano sceptro sit obnoxium? 850.
In Mare Germanicum num quis dominium affectarit? XXX, 850. In vicinum Civitates imperium exercuerunt. 849.
Maris dominium num Imperio competat? XXX, 842 & seq. Num alicui Principum à Cæsaribus datum sit? 843 & seqq. A Germanis olim fuit contemptum. 846. Num in ejus dominium classis à Cæsaribus sit exstructa? 847 & seq.
Maris dominium non ubivis æqualiter extenditur. XXX, 851.
Maris vicini dominium an competat litterorum Dominis? XXX, 845. & seq.
Marini dominii fines quidam equo insidentes hasta vel gladio definierunt. XXX, 846.
Marini Imperij fines. XXX, 841 & seqq.
Maria B. Virgo Patrona Hungariæ,

rie. XVII, 300.
Margarita Daniæ Regina Ducatum Sleswicenſem regno ſuo vindicare ſtuduit. XV, 227.
Marilia. VII, 47.
Marozia ex Papa Sergio III nefario adulterio genuit Joannem XI. & ex Alberto Marchionem Albericum. X, 103.
Maſau ſuperior & ſubterior. VII, 45. 48.
Maſoria fuit juris Imperialis. XXVI. 675.
Maslaus primus Maſoviæ Dux. XIIX. 324.
Maſonis monaſterium VII, 44.
Maſovia Oju dicta. XIIX, 308. A Conrado II. accepit Duces Imperio Germanico obnoxios. XXIX, 817. A Bohemiæ Rege quando ſubacta? ac quando à Polonis? 818. & ſeq. Nihil contradicente Imperio. 819.
Maſoviæ Ducatus quando cœperit? XIIX. 324. Eſt ex tribus illis unus, in quos Polonia fuit diviſa. ibid.
Maſoviæ Duces in matriculam Imperii ſunt relati. XXIX, 819.
Maſovii Dux Conradus Crucigeros in auxilium advocavit adverſus Prutzos. XXIX, 820. & ſeq.
Maſſilia in ditionem Imperii Germanici pervenit, XII, 177. Eſt juris Cæſarei, XXVI, 676.
Maſſonii error notatur. XXIX, 594.
Mathildis non potuit terram ſuam ſubducere ſummis Imperii legibus. X, 124. Licet fuerit allodium, ibid. Ipſa fuit Imperii beneficiaria. ibid.
Mathildæ Comitiſſæ donatio κατ' ἐξοχὴν S. Petri patrimonium audit; eſt controverſi juris, neque ejus limites conſtant. X, 120. & ſeqq. Ejus teſtamentum periit. 120. In ejus poſſeſſionem Papæ ſero admiſſæ ſunt. 121, 122. Cæſar adterræ iſtius poſſeſſionem invitatus eſt. ibid. Fridericus I. hereditatem illam Imperio reſtituit. ib. Hadrianus eam fruſtra repetiit. 123. Eam hereditatem tenuerunt Fridericus I. & deinde ejus filius Henricus VI. Sed Philippus eam conceſſit Papæ. X, 124. Otto IV. quædam recepit ex decreto JCtorum. ibid.
Mathildica Papæ reddidit Fridericus II. ſed mox illa recepit. X, 124.
Mauri monaſterium. VII, 44.
Maximilianus I. arctius conjungere ſtuduit Imperii Ordines. 863. Pontifici Parmam & Placentiam ſibi aſſerenti adverſatus eſt. XX, 440. Ejusdem de Rudolphi Cæſaris donatione querela. 408. 410.

Ceremo-

Ceremoniis Pontificiis, quibus Cosmus Magnus Heruriæ Dux creabatur, per Oratores intercessit. XXIII, 522. Eundem tanquam Imperij beneficiarium citavit. ib. Francisco titulum illum tanquam Imperij beneficiario confirmavit. 523. Obtinuit Mutinam. 624. Ludovico Sfortiæ titulum Principatus Mediolanensis concessit. 535, Cum eo transegit Ludovicus XII Galliæ Rex. ibid. Publice accusavit Venetos, eisq; bellum indixit. 549. Belgicas provincias in corpus Imperij coopta-vit. XXIIX, 749. 752. De homagio regni Arelatensis & Delphinatus nomine Imperio debito conquestus est. XXIV, 608. Ejus item querela de terris Imperio a Gallis ereptis. XXVI, 678.

Maximilianus II quædam Imperialis juris oppida Cæsari Estensi concessit, sed jure fiduciario, XXIII, 525.

Mediceæ familiæ sola auctoritate Cæsarea Florentia subjecta est, quando & quibus ceremoniis. XXIII, 515, & seqq.

Mediolanense Dominium Imperatorum beneficiarium semper fuit XX, 441 & XXIII, 531.

Mediolanensis Archiepiscopus & Longobardiæ Episcopi &c. Regalia Imperatori restituerunt. XI, 144.

Mediolanensis Ducatus est in ditione Imperij, XXII 1, 531. Habuit Vice comites & Vicarios à Cæsaribus constitutos, ibid. & seq. Ducatum hanc sibi vindicare conati sunt Carolus Aurelianensis & Franciscus Sforcia. 534. Sed Fridericus III. eundem ceu caducum Imperio assiernit. ib. De eo transegit Ludovicus Sforcia cum Maximiliano Cæsare. 535., Demum à Carolo V ad Hispanum translatus est. 536.

Mediolanensibus pecunia à Ludovico Cæsare imperata est. XXIII, 532. Tributum annuum Cæsaribus pendebant. 533.

Mediomatricum Galli sui juris fecerunt. 866.

Megenensium VII, 48.

Megeni monasterium. VII, 44.

Melbarium. VII, 47.

Meretrices & Scorta auctoritatem habuerunt constituendi Pontifices Romanos, X, 104.

Merrebechi VII, 48.

Merseburgi Fridericus Cæsar Petro ad curiam evocato Daniæ regnum per gladium tradidit; Ac Petrus à Cæsare coronatus ei juramen-

mentum fidelitatis præstitit. XIV 210 & *seqq.*

Merulæ fabula notatur. XXV, 621.

Mettis civitas. VII. 46 *Eam Galliæ Rex Henricus* II *in suam potestatem redegit.* XXVI, 178. *Quo jure teneat. ibid. & seqq* 686. XXVII, 704.

Mirandulæ Principatus num pertineat ad jus Imperij? XXIII, 537. & *seq.*

Misico sive Micezislaus Poloniæ præfuit. XIIX, 309. *Imperio subjectus & ejus tributarius factus est. ibid. Henrico Bavaro ut Regi & Domino suo juramentum præstitit.* 310. *Ottoni* III *se dedidit. ib. Reverenter habuit Marchiones Imperij ibid. &* 316. *Fuit Ottonis amicus & fidelis.* 311. *Ei defuncto successit filius Boleslaus. ibid.*

Misico Boleslai filius Imperio rebellis fratrem ejecit. XIIX, 320. 321. *Ejus proteruiam Conradus* II *compescuit. ibid.* 323. *Provincia pulsus supplex veniam impetravit.* 323. *Factus est Tetrarcha.* XIIX, 322.

Monarcha num integras regiones, & populos subditos, per donationes, venditiones &c. possit transferre? XIX, 343. *Num id juri naturæ adversetur?* 344.

Moncionis Comitatus Barro fuit adjunctus. XXVII, 692. *In feudum Lotharingiæ Ducibus à Cæsaribus hactenus concessus.* 700.

Moderatio in Religionis negotio. 876 & *seqq.*

Mons Falconis. VII, 47.

Monetæ cudendæ concessio num arguat jus superioritatis. XXIII, 544 & *seq.*

Montisferrati Ducatus clientelari & beneficiario jure imperio obnoxius est. XXIII., 516 & *seqq. Mantuano Caroli V beneficio primum junctus* 527. *Deinde Maximiliani* II. *ibid.*

Moravi ditione regni Francici olim comprehensi IV, 31. *Sunt ijdem qui Maharenses. ibid.*

Moravia Imperij finibus continetur, XXIX, 785. *Facta est provincia Bohemiæ.* 786. *Eam occuparunt Hungari,* XVII, 270.

Morbach. VII, 44.

Moriena Bernaldo à Rudolpho Rege data est. XII. 171.

Morienæ Comitatus ab Henrico III *institutus est.* XIII, 180.

Mosa Gallici & Lotharingici regni limes fuit. III, 17. VI, 50. *Num sit limes Imperii?* XXVII, 702.

Moschus in Livoniam sævit. XXIX, 831.

831. AEsthonia à Suecis pulsus. 838 Livonia ejectus à Polonis ib.
Moslensis Comitatus. VII, 46.
M. sninse. VII, 48.
Mutina Principatus num sit juris Imperialis XXIII, 523 & seqq. Henricus VII ejus Vicarium constituit Picum Mirandulanum. ib.
Mutinam & Regium Opizo Marchio sibi subjecit permittente Rudolpho. XXIII, 523. 524. Eam invaserunt Passarinus & Butiro Bonaculsius, ibid.
Natura Dominis non permittit jus vitæ & necis in servos, nisi capitale commiserint. XIX, 355.
Naturæ jure omnis imperans obstrictus est Remp. curare. XIX, 355. Eidem juri non adversatur, si Rex vel Monarcha regiones & subditos per venditiones, donationes &c. transfert. 344. Ex hoc jure de acquirenda & amittenda possessione inter Resp. judicatur. 341.
Nassaviis Arausionensis Principatus restitutus est. XXV, 625.
Neapolitanum regnum partem regni Italici per injuriam decerpsit. X, 130 & seqq. Hujus regni initia. XI, 151. Fuit juris Cæsarei & Cæsarum dono ad Pontifices cœpit pertinere. XXII, 474.
In Neapolitanos Reges Cæsares nostri usi sunt vi summæ potestatis. XXII, 476.
Nicolaus II Papa cum Normannis pepigit. XI, 192.
Nicolaus Rex Daniæ cum filio suo Magno supplex factus est Lothario II Cæsari. XIV, 210. Canutum Erici Regis filium constituit Ducem Sleswicensem. XV, 226.
Niemij error notatur. XXIV, 596 & seq.
Nitachowa. VII, 45.
Nithardus Bertha Caroli M. filia natus. III, 14.
Nin monasterium. VII, 43.
Nordalbingica Saxonia à Daniæ Regibus aliquando occupata est, sed possessione & omni jure exciderunt. XVI, 232 & seqq. Eam Fridericus I Cæsar non donavit Waldemaro. 235. 236. Ad Friderici usq; Cæsaris & Waldemari I tempora neque ultro à nobis tradita est Danis, neque belli jure ad illos devenit, 234. Jus quidem prætendit Canutus V Daniæ Rex. 235 & seq. Eam Waldemarus II debellavit. 237. Sed eadem exutus est. 238. 240. 267. Eamq; abjuravit. 239. Nemo Daniæ Regum illam recuperare instituit. 240. Waldemari II posteri non sunt Domini Nordalbingiæ appellati. 241. Iam

Digitized by Google

241. Iam amplius 400 annorum ſpacio ſub Imperio eſt. 269. Ejus & Slavtæ Rex fuit Heinricus Venedicæ proſapiæ Princeps. 258.
Norimbergæ Germanici regni Corona aſſervatur. XXIV, 566.
Normanni Roberto Guiſcardo Duce Apuliam & Calabriam in ſuam ditionem redegerunt XI, 149. & ſeqq. Terras illas eis conceſſit Conradus Salicus. 148. Vel Henricus S. ibid. & ſeq. Cum Pontificibus Romanis demum pepigerunt. 152. & ſeq. Terras illas ab Henrici III ætate in ditione ſua habuerunt. 155. Eis nullum jus fuit in regnum Neapolitanum. XXII, 474.
Obotritorum Princeps Burevvinus profligato Waldemaro ſibi libertatem peperit, & alios ad eam recuperandam excitavit. XVI. 266.
Obotritorũ provinciam tenuit Henricus Leo. XVI, 251.
Obotritorum reguli in Canuti hominium dediti, XVI. 251, 254.
Obotriorum Rex S. Canutus à Lothario Cæſare factus, XVI, 236, 249. Mortuus. 247.
Obotritoram Regio titulo nunquam audierunt Daniæ Reges. XVI, 249.
In Obſequio pari non omnia fuerunt finibus Imperij Germanici contenta. V, 34.
Occidentalis Francia in obſequio fuit Germaniæ Regum, IIX, 62 & ſeqq.
Oceanus num Anglicano ſceptro obnoxius ſit? XXX, 650.
Odera ab Occidente olim erat limes Poloniæ XIIX, 338. Inter Oderam & Viſtulam habitarunt Gothi 308.
Odo Campanus à Conrado II Burgundia ejectus eſt. XII, 176. XIII, 179. Barrum vi occupavit & interfectus eſt VII, 57. 58. 61. Sacramento ſe obſtrinxit. Henrico III Cæſari. XXVI, 663.
Odo Roberti Andegavenſis filius Galliam regia auctoritate occupavit. XII, 162 Rex factus, ſed non niſi conſenſu Arnolphi Cæſaris. IIX, 66. 67. Manſit in obſequio Arnolphi. ibid.
Odornenſe quod Bernardus habuit, VII, 45. 49.
Oju terra Scythica. XIIX, 307.
Opinionis vis. 878.
Opizo Marchio Ateſtinus Mutinam & Regium ſibi ſubjecit, permittente Rudolpho Cæſare. XX II, 523.
Opizo Fernariæ Marchio Mutinam obtinuit, XXIII, 547.
Oratio Legati Veneti ad Maximilianum I. Cæſarem. XXIII, 557.

Orientales Franci ab aliis ſeparati ſunt. III, 12 & ſeqq.
Orientale Francorum regnum hoc noſtrum Germanicum olim appellatum eſt. III, 13.
Oſiliam Dani ſui juris fecerunt, XXIX, 838.
Oſilienſem Epiſcopatum obtinuit Magnus Holſatiæ Dux. XXIX, 835. *Conſenſu Cæſaris ad Regem translatus eſt.* 836.
Oſtfriſiæ Comitibus quæ circa Amaſum ſunt Cæſares tradiderunt. XXX, 844.
Ottenſund ab Ottonis M. Victoria appellatum. XIV. 197. 199. 200.
Otto Boleslai filius à fratre Miſicone in Ruſſiam pulſus. XIIX, 320. *Conrado* II *ſe ſubjecit.* 323. *Diadema à Boleslao illicite factum Conrado* II *miſit.* 323. *Nefarie occiſus eſt.* 322, 323.
Otto Friderici I *filius num à Venetis captus?* XI, 139.
Otto I. *Magnus Lotharingiam recepit.* VI, 45. *Filium Gerbergam Ludovico Transmarino in matrimonium dedit. ibid. Hontam foſſam duxit, quam Ottonianam dictam, Imperij finem eſſe voluit.* 46 *Se Regem dixit Lotharienſium & Francigenum,* 50. *Italicum regnum feudi lege Berengario contulit* IX, 87, 88. *Berengarium & Adelbertum regno Italico exuit.* 89. 90. *Cæſaream dignitatem ſuſcepit.* 91. *Coronatus à Ioanne XII. ibid. Ejus auctoritate Leo Papa ſedi reſtitutus eſt.* 91. *Ioanni Papæ Reatem & Amiternum donavit.* 93. *Bona Eccleſiaſtica recuperata Eccleſiæ reddidit.* X. 105 & ſeqq. *Non tamen Cæſareo Imperio ſubduxit* 110 & ſeq. *Ei Papa fuit ſubjectus.* 111. *Ejus pactum cum Leone IIX circa Paparum & Epiſcoporum in Italia electionem.* 116. *Italicum regnum Germanico adjecit.* XI 130. *Siciliam Papæ donaſſe legitur.* 141. *Burgundicum regnum & Regem Conradum in poteſtatem redegit.* XII, 170. *Henrico fratri ſuo regnum Lotharingiæ commiſit.* XII, 170. *Danorum fines apud Sleswicum transgreſſus* XIV, 196. 197. *Haraldum Regem ad Chriſtianam fidem adegit, & regnum in feudum recipere. ibid. Haraldi filium è ſacro fonte ſuſcepit, eumq; Suen-Otto appellavit.* 197. *Marchionatum Sleswicenſem non ſuſtulit.* 206. *Slavos rebelles domuit.* XVI. 256. *Hungaros fregit.* XVII, 271. *Ipſius auſpiciis prima cum Polonis bella*

Digitized by Google

gesta sunt XIIX, 309. *Amicus & Fidelis ejus fuit Misico Polonus.* 311. *Subjugum redegit Bohemos.* XXIX, 783 *Papæ multa donavit Adriatico & Tyrrheno mari vicina.* XXX, 845. *Num lanceæ sue in mare jactu terminos Imperii definierit?* 846.

Ottonis M. *Tabulæ* IX, 93. *Quibus recensentur bona, quæ Cæsar Joanni* XII *restituerit.* X, 118 & *seq. Earum fides in dubium vocata.* 110. XIV, 201 & *seq.*

Otto II cum Lothario Galliæ Rege de Lotharingia transegit. 854. *Danos rebelles profligavit,* XIV, 204. *Henricum Sueonum & Daniæ Regem prælio superavit.* 205.

Otto III. ex Sylvestri II consilio priscas donationes è medio removit. X, 117. *Octo Comitatus S. Petro obtulit ad incrementa & Apostolatus & Imperii. ibid. Magistratū ducalem Romanum demandavit Hugoni.* 118. *Misiconem Polonum in ditionem accepit.* XIX, 310. *S. Adalberti sepulcrum in Polonia visitans, Archiepiscopatum Gnesnensem instituit.* 311. *Boleslao Polono regiam dignitatem non contulit.* 312. 315. 316.

Ottonis III Tabulæ vindicatæ. X. 117.

Otto IV. à Franco nobiliores urbes Francie petijt, IIX, 71. *Polonos & Bohemos ad Comitia vocavit.* XIIX, 338. *Quod privilegium Bohemiæ Regi concesserit. ibid Juramento astrictus fuit Cæsar, ne quid patiatur Imperio decedere.* XIX, 377. *Num Ordines Imperij semper participarint Imperii potestatem?* 381. *Num alienandi jus commune habeant cum Electoribus?* 384. & *seqq. Fodrum indulsit Pontificibus.* XX, 404.

Ottonis Villa. VII. 44.

Ovo Hungarorum Rex Henrico III reddidit, quicquid intræ Litham & Phiscam continetur. XVII. 277. *Austriam vastavit.* 279. *Pacem supplex petijt,* 282. *Haud stetit promissis.* 283. *Denuo ab Henrico victus regno excidit* 284.

Pactum inter Carolum V. & Imperii Ordines, de Belgio. XXIIX, 757.

Palatini appellatio omnibus iis communis, qui munus habent in palatio Imperatoris. XXVI, 667.

Palatinum Comitem Imperii se primus nominavit Theobaldus Magnus. XXVI, 664. *Agnetis filio Reinaldo nuptæ donavit castrum Lincium.* XXVII, 692.

Pannoniam occuparunt Hungari. XVII, 270.

Digitized by Google

Parma & Placentia num Pontifici à Carolo V donate? xx, 439 & seq. Sunt in ditione Imperii, adeoque ejus feudum. 441. XXIII, 525 & seq.

Papa subjectus est Cæsari. X, 112. Neque sine Cæsaris consensu constituendus. ibid. & 116. De ejus ordinatione pactum Caroli M. 95. 96. Vide Pontifex. (104.

Pape quidam à meretricibus intrusi X

Pape, qui sola Imperatorum auctoritate evecti sunt. X. 116. Vide Pontifices.

Paparum bona oneribus Imperij fuerunt obnoxia. X, 125.

Paparum culpa Germanie Reges Italici regni possessione excussi sunt. IX, 84 & seqq.

Papirii Massonii error. XXIV, 594.

Papis que facte sint donationes. X, 95. 96. Ementitis Constantini M. & Caroli Calvi donationibus maximam partem Imperii Apostolatui suo junxerunt. 117. Ad eos pervenit tantum dominium utile, summus autem Principatus mansit penes Cæsares. 95. 111. Eorum patrimonium est intra limites Imperii & Cæsaream jurisdictionem. 97. & seqq. 116. Vide Patrimonium Paparum sive Petri.

Patrimonium Paparum fuit intra limites Imperii & Cæsarem jurisdictionem. X, 97 & seqq. 116. Ab Ottone M. recuperatum, & Ecclesiæ redditum. 105. & seq. Non tamen Imperio Cæsareo subductum. 110 & seq.

Patrimonium S. Petri κατ' ἐξοχὴν audit donatio Mathilde, est controversi juris, neq; ejus limites constant. X, 120 & seqq. Ad ejus possessionem Pape sero admissi. 121, 122. In hoc patrimonium & ipsam Urbem Cæsares jura sua strenue exercuerunt. 128.

Patrum sententie de recte habendis hereticis 876 & seqq.

Paulus AEmylius Carolomanni res perperam silentio preterit, IX, 83. Ejusdem error. XII, 166.

Paulus Castellus. XX, 408.

Paulus III quo titulo summam se potestatem habere ipse professus est. XXI, 446.

Pax Constantie institute, qua auctoritati Regie cautum est. XI, 147. Ejus Tabule. ibid.

Par & fraternum nomen in Germanos & Gallos. XII, 176.

Pedemontium Sabaudus fiduciario Imperii jure tenet. XXV, 639.

Pene fluvius est terminus Episcopatus Hamburgensis. IV, 29.

Petri Bertij error notatur. XVI, 244.

S. Petri patrimonium. Vide Patrimonium Petri & Papis facte donationes.

Petrus Hungarie Rex ab Henrico III *restitutus.* XVII. 281, 285. *Precario regnavit Rex tributarius Imperij.* 284 *& seq. Regni insignia Henrico* III *obtulit.* 286 *Eadem ei reddidit Henricus.* 287. *Petrus à suis interemptus est.* 288.

Petrus, qui & Sueno à Friderico I *Cæsare ad curiam evocatus, Danie regnum ger gladium ab illo accepit, eiq; juramentum fidelitatis præstitit.* XIV, 210. *& seqq.*

Petrus Sabaudus Richardo Anglo tanquam Imperatori fidem suam obstrinxit. XIII, 192.

Picorum gens jam à Ludovici Bavari temporibus fuit in clientela Cæsarum. XXIII, 537.

Pinarolum Gallie Regi nuper concessit Imperator. XXIII, 508 *& seq.*

Pipinus Caroli M. filius Hunnos & Avaros victos excidit. XVXI, 274

Pisani & Genuenses Sardiniam occuparunt. XI, 141.

Pisani Tyrrhenum mare sui juris fecerunt. XXX, 848.

Pisaurum Otto III *S. Petro obtulit.* X, 117.

Piscandi jus exercuerunt maritimi, XXX, 849.

Philippoburgo præsidij imponendi jus à Cæsare & Ordinibus Gallo concensum. XXVI, 685.

Philippus Audax Burgundie Dux à Carolo IV *Burgundie Comitatum obtinuit.* XXV, 629 *& seqq.*

Philippus Bonus Burgundie Dux ad Comitia Imperij citatus venit. XXIIX, 748. 752. 754.

Philippus Cæsar Bohemis liberam eligendi potestatem concessit. XXIX, 784. *Idem dignitatem Regiam eis fecit perpetuam.* 785. *Tuscie & Terre Mathildis Dux à frater suo Henrico* VI I *creatus.* X, 124. *Cessit tamen Pape istius terre possessionem, ibid.*

Philippus Pulcer Henricum Barri Comittem ad ligium hominium vi compulit. VII, 54. XXVII, 690. *Que ab Henrico Barri Comite habuerit.* 692 *& seqv. Fœdus iniit cum Alberto Cæsare.* IIX, 73. *Sororem suam Blancam Alberti filio in matrimonium collocavit.* 74.

Philippus Valesius reddidit Eduarto Barri Comiti ante patri ejus erepta. XXVII, 693.

Placentia Farnesiis à Cæsare reddita. XX, 442. *Sed sine consensu Ordinum*

Digitized by Google

dinum Imperii. ibid.
Polemniacum *VII*, 43.
Politice vera & adulterina differentia. 886 & *seq.*
Politicus bonus qualis. 887.
Poli aut Spalt à Gothis victi. XIIX, 307 & *seq.*
Polonia porrecta fuit ad Oderam & Bojohemum. *VI*, 30. Ab Ottonis M. evo ad Friderici II tempora Imperio Germanico fuit subjecta & tributaria. XIIX, 307 & *seqq.* 324. 326. 336. 338. XXIX, 812. In ea Otto III Archiepiscopatum instituit. XIIX, 311. A Conrado II in tres partes divisa est. 312, 324. Premislao auctore Regiam Dignitatem sibi sumere ausa est. 338. 864. A Friderico II in ordinem redacta. 865.
Poloniæ Dux Imperii tributarius, dum Germania domesticis seditionibus erat occupata regiam dignitatem sumsit. 864 & *seq.* XIIX 338. XXIX, 812 & *seqq.* Per tacitum Imperii consensum jam ducentos annos usurparunt. 817. Sed à nonnullis Cæsaribus cautum est dignitati Imperii 815. Pomeraniæ & Rugiæ nomine Lothario Cæsari homagium præstitit. XVI 259.
Polonia limites *V*, 30. XIIX, 338. 336. 859. 866.
Poloniæ Reges Imperio obnoxij. XIIX 321.
Poloniam Slavi inhabitant. XIIX, 338.
Poloni à Conrado Saliquo sub tributum coacti. 859. XIIX, 322. 324. Eis bellum primus intulit Otto M. 309. A Friderico I bello petiti, quia neque sacramentum fidelitatis, neque tributum offerrent. 331. Ad Comitia Ottonis IV citati venerunt. 336 & *seq.* Prussos & Livonos sui juris fecerunt 865.
Polonica monumenta omnia sunt recentia. XIIX, 308. Poloniam Imperio Germanico obnoxiam fuisse dissimulant. 317.
Polonicam Remp. constituerunt Polonia Major & Minor, Silesia ac Moravia XIIX, 309.
Polonicum tributum Bohemiæ Regibus concessum. XIIX, 336.
Pomerani olim Poloniæ fuerunt accensiti XIIX, 338.
Pomerania à Danis subacta XIV, 219. XVI, 253. Per Polonica arma in Imperij ditionem redijt. 257. Ejus nomine Polonus Lothario Cæsari homagium præstitit. 259.
Pomeraniæ Principes datis solenniter aquilis à Friderico I. Cæsare in numerum Ducum Imperii adsciti.

ſciti. XVI, 260. *Fuerunt in clientela Henrici Leonis,* 264. *Eis Rugiæ jus conceſſum à Danis* 268.

Pomeraniam & Prußiam Viſtula diviſit. IV, 30.

Pomerellia à Crucigeris Poloniæ erepta. XXIX, 822.

Pontenſem Marchionatum inſtituit Carolus IV. XXVII, 698.

Pontifex Romanus olim non habuit imperium in urbem Romam. X, 102. *Ejus poteſtas fuit exigua.* 106. *Num teneatur juribus feudalibus?* XXI. 468. *Non habet ſummam poteſtatem in bona Imperij.* 469. *Ejus bona non ſunt Cæſarum juris dictioni exempta. ibid. Num ſit Cæſaris Vaſallus?* 473. *Quid juris ei competat in transferendis regnorum feudis.* XXIV, 595. *Ejus ditio Romana & ipſa Vrbs cenſum fiſco Regio ſolvunt.* XI, 15. *In coronatione agnoſcit ſupremum Cæſaris jus in Romam & reliqua Imperij Romani bona.* XXI, 452. *Vide Papa.*

Pontifici Romano nihil juris in Siciliam concedunt Reges Arragoniæ XXI, 475.

Pontifices Romani Imperij Majeſtatem labefactarunt. 862. *Eorum potentia per Germaniæ motus crevit.* 865. *Curant à Cæſaribus recens electis defunctorum Cæſarum donationes novis Tabulis confirmari.* XXI, 454. *Inſanis ſuis adverſum Cæſares motibus jura donata perdiderunt.* 458. *Si quæ illis donata ſunt, non tamen ea exciderunt Imperii limitibus.* XX, 391. *Vide Papæ.*

Pontificum poteſtas probari non poteſt. XXI, 466. *Iſtius poteſtatis argumenta excutiuntur.* 467. *Illorum terræ Italicæ beneficiariæ hodie pertinent ad Imperium.* XXI, 478. *Non præſcriptione aut alio aliquo titulo Imperij ditione exciderunt.* XXI, 445 *& ſeqq. Eorum preces in Cæſarum inauguratione.* 451.

Pontificij Fridericum Imperatorem appellarunt Dominum ſuum & Imperatorem Vrbis & Orbis.

Populi conſenſus num ſemper ad contractum requiratur in Reb. ſp. liberis. XIX, 349.

Portenſe. VII, 49.

Poſſeſſionis acquirendæ & amittendæ jura. XIX, 341.

Poteſtas alienandarum Imperij partium cui competat. XIX, 373 *& ſeqq.*

Poteſtas Pontificia unde probetur. XXI, 466. *Refellitur.* 467.

Poteſtas ſumma civitatis cui competit

petit, ille potest integras regiones & subditos per venditiones, donationes &c. transferre. XIX, 343. Idq; juri naturæ non adversatur. 344.

Premislaus Poloniæ Dux *Regium diadema & nomen sumsit inconsulto Cæsare. XIIX, 338. XXIX, 812.*

Præscriptio *longi temporis num sufficiat ad indicium imperij derelicti? XIX, 360 Num valeat adversus Imperium? XXI. 446 & seqq. Neq; præscriptione neq; alio titulo Pontificum terræ Imperij ditione. exciderunt. 445 & seqq.*

Preces Pontificum *in coronatione Cæsarum. XXI, 451.*

Princivallis *Fliscus Genuensis, Vicarius Imperij Generalis á Rudolpho I constitutus, exegit juramentum fidelitatis à Civitatibus Italiæ, XXIII, 494 & seqq. Num pecunia accepta Italos liberos pronunciarit? 499.*

Provincia fuit in clientelari jure Rudolphi I Cæsaris. XXIV, 530 & seqq. Eam â Gallis repetitum ivit Adolphus Nassovius. 584. At concessit. Albertus Austriacus Philippo Pulcro. 585. Sed salva summa potestate Imperii. ibid. Pervenit igitur in potestatem Regiæ familiæ Galliæ, sed jure fiduciario. 577 & seqq. Carolo Andegavensi Siciliæ Regi concessa. 579. Eam aliquandiu Imperio subtraxerunt Burgundiæ Comites. XIII, 185.

Provinciæ Comes Raimundus Berengarius á Friderico II in ordinem equestrem adscitus est. XIII, 191.

Provinciæ Comitatus est de Imperio 191. Ejusq; Comes Imperatoris fidelis. ibid.

Provinciæ & Delphinatus Principes antiqui audiverunt Imperij leges XXIV, 577. Galliæ Principes, simulac in bona illa successerunt, ultro in clientelam Imperij se dederunt. ibid.

Provinciæ per vexillum traduntur á Principe. XIV, 211.

Provinciæ regnum Arelatense nuncupatur. XII, 157.

Provocatio ad Cæsarem clericis pariter & Romanis omnibus concessa. X, 101. 114.

Prudentia civilis commendatur, 871 & seqq.

Prudens non vult aliquid cum suo majore damno conjunctum. XIX, 356.

Prumia. VII, 46.

Pruſsi vel Pruzi á Pomeranis per Vistu-

Viſtulam diviſi. IV. 30. *Fuerunt olim Pruſſiæ incolæ ſimplices & probi.* XXIX, 820. *Sed Chriſtianæ Religionis hoſtes. ibid.*

Pruſſia à Waldemaro II *devicta.* XVI, 255. *Et ad Chriſtianam fidem compulſa. ibid Num Imperii finibus exciderit?* XXIX, 820. *& ſeq. Quo tempore Imperio acceſſerit.* 822. *Seſe obtulit in fidem Caſimiro* III *Poloniæ Regi.* 824 *& ſeq. Venit in ditionem Poloniæ. ibid. & ſeq. Quo jure.* 825 *& ſeqq. Ab Imperio fuit neglecta.* 827.

Pruſſiæ Civitates quo jure potuerint Crucigerorum jugum tyrannicum excutere. XXIX, 826 *& ſeq.*

Publicæ ſaluti quilibet eſt obſtrictus re ſua & corpore XIX, 351.

Racesburgenſes Comites Saxoniæ Duci fuerunt obnoxii. XVI, 236.

Ratbodus Friſiorum Rex à Carolo Martello devictus. II, 8.

Reatem & Amiternum Otto M. Papæ Ioanni donavit. IX, 93.

Rebellio omnis divina lege prohibita eſt XIX, 367.

Regii Principatus num ſit juris Imperialis. XXIII, 523 *& ſeqq.*

Regiones & ſubditi per donationes & venditiones &c. transferri poſſunt. XIX, 343 *& ſeqq.*

Reginaldo Apulia tradita eſt à Lothario. 856.

Regna olim per gladium conferebantur à Principe. XV, 211.

Regnum Germanicum in tria regna diviſum. V, 35. *Coaluit in Carolo Craſſo.* 36. *De hoc regno non dividendo nihil fuit olim conſtitutum.* 35.

Reinholdus Burgundiæ heres ditionem, quod Comitia à Cæſare indicta neglexiſſet, abjudicatam armis retinuit. XIII, 182 *& ſeqq. Ejus filiam Beatricem, heredem unicam duxit Fridericus I. Cæſar.* XIII, 185 *& ſeq.*

Religionis diſſidium Ordinum & populorum animos diſtraxit. 864 *Controverſiæ ejus ſine acerbitate tractandæ* 876 *& ſeqq.*

Reſpublica non omnis ſubjecti populi commodum ſpectat. XIX, 345. *Nec omnis coijt ſpontaneo arbitratu.* XIX, 348. 349.

Rerump. liberarum Imperium amiſſum num jure recuperari poſſit? XIX, 356 *& ſeq.*

In Rebuſp. herilibus quæ ſit imperantium poteſtas XIX, 348.

In Rebuſp. herilibus non ſemper requiritur populi conſenſus ad contractum. XIX, 349. *In his commodum imperantis cedere debet commodo*

Digitized by Google

modo populi. 355.
Restitutio in integrum num inter liberos populos admittenda. XIX, 370.
Reteliæ Comes Maseriam à Galliæ Rege recepit. XXVI, 675.
Revalia à Danis occupata. XVI, 255. *A Moscha afflicta Daniæ tutelæ sese obtulit.* XXIX, 831. *Erico Suecie Regi se subjecit.* 832. *Mansit Suecis.* 836 *& seq. A Moscho obsessa.* 838.
Rhenus non simpliciter fuit regni Germanici limes. III, 18. 19.
Rhodanus amnis terminus est regni Gallici. III, 17. *Adeoque communis Imperii & Galliæ limes.* XXVI, 676. XXIII, 566. XII, 177. XIII, 192.
Ricardus se dixit Regem Burgundiæ. XII, 158.
Riga condita XXIX, 830.
Rigensis Episcopus sese commisit fidei Regis Poloniæ, XXIX, 833 *& seq.*
Ripensis Episcopatus privilegia sua priva habet ab Ottone M. XIV, 202
Rixa Miseconis viduæ Regiam Poloniæ coronam in Germaniam detulisse scribitur. XIX, 324.
Robertus Barri Comes à Carolo IV Marchio constitutus est XXVII, 698. *Regni tamen Galliæ cliens habitus est.* 699.
Robertus Comes Viennensis cliens Henrici VII Cæsaris. XXIV, 596 *& seq.*
Robertus Guiscardus Normannorum Dux Apuliam &c. in suam ditionem redegit. XI, 149. *& seqq.*
Robertus & Rodulphus Reges contra Carolum Simplicem à factiosis constituti. VI, 43.
Robertus Siculus ab Henrico VII proscriptus & Comitatu Provinciali indignus judicatus est. XXIV 589 XXII, 476 *& seqq. Itemque proscriptus à Ludovico Bavaro.* XXII, 476 *& seqq.*
Rodulphus Burgundus à Proceribus Galliæ Rex electus est contra Carolum Simplicem. IIX, 60.
Rogerius Roberti frater Comitatum Siciliæ consecutus est. XI, 151. *Ab Anacleto Regio titulo & diademate ornatus est.* 153. *illam dignitatem eidem confirmavit Innocentius II Papa ibid. Apulia à Lothario ejectus est.* 856.
Roma urbs & ditio Romana fisco Regio censum solvit. X, 115. *Est in potestate Cæsaris.* 128 *Fuit olim sub administratione Marchionum Thusciæ.* 102.
Romæ & in Italia quæ Caroli Magni auctoritas. X, 96. *Quæ Ludovici*

Pii. 99. *Quæ Caroli Calvi aliorumq; Italiæ Regum. ibid.*

In Romana Synodo quædam vetera jura Cæsarea confirmata sunt. X, 101.

Romana jura non obligant Resp. ad controversias decidendas. XIX. 342. *Non sunt pari cum legibus naturæ auctoritate. ibid. Neque habenda sunt pro Gentium juribus. ibid. Iis nulla gens in universum se obstrinxit.* 343.

Romani Imperii possessione Reges Germaniæ Paparum culpa excussi sunt. IX, 84.

Romani Imperii veteris exiguum per Italiam mansit reliquum. X, 95. *Ejus dominium utile pervenit ad Papas. ibid Istius Veteris Imperii Romana res & jura ad Germanicum Imperium non pertinent. I,* 1.

Romani sunt sub jurisdictione Cæsarum. X. 96. *& seqq. Jurejurando se obstrinxerunt Arnolpho. IX,* 86. *Una cum Episcopis & Clericis sub Caroli M dominio fuerunt. X,* 97. *Ii atque Itali vectigal Carolo & Francis pependerunt. ibid. Eis Cæsar coronandus fidem dat. XXI,* 454.

Romani veteres nunquam imperio suo tenuerunt universum mundum I, 4. *Usucapione tutati sunt multorum imperiorum possessionem. XIX,* 361.

Romano Imperatori competit summum jus in urbem Romam. XXI, 449. *& seqq.*

Romanum Imperium in occidente periit. I, 5.

Romanum nihil factum est juris Germanici, præter dominium urbis Romæ & nonnullas Italiæ regiones. I, 4.

Romerici Mons. VII, 44.

Roncalienſia comitia. XI, 142.

Rostochienſis Dominus ultimus Danis se submisit. XVI, 269.

Rostochium Niclot o Obotritorum Regulo concessum. XVI, 254.

Rudolphus Chunradi minoris Burgundiæ Comitis filius occupata Provincia Regium nomen sumsit. VII, 162. *Ab Arnolpho Cæsare fugatus.* 153. *Ratisbonæ cum Cæsare pacem iniit.* 164. *Burgundiæ regnum ab Arnolpho impetrasse scribitur. ibid. Coronatus.* 165. *Fuit ille Luitfridi Comitis Altenburgensis nepos.* 166. *Regni limites extendit & firmavit. ibid. Ei lanceam clavis dominicis sacram extorsit Henricus Auceps. ib. Non est idem ejusdem nominis, qui contra Carolum Simplicem Franciæ*

cie Rex conſtitutus eſt. 167. Regnum Longobardicum obtinuit. ibid.

Rudolphus I. Habſpurgicus num accepto pretio Italicas urbes libertate donarit. XXIII. *494. In Italiam miſit Vicarium Imperii, qui ſacramentum à civitatibus poſceret. 501. Hic confirmavit privilegia vetera. ibid. AEgerrime tulit Cæſar vicariatus Imperii titulum Caloro Siculo à Pontificibus tributum. ibid. Inter eum & Carolum Siculum de Provincia contentio.* XXIV, *580 & ſeqq. Conſtituit Procuratorem in Inſubribus.* XXIII, *531. Contulit Provinciam Regiæ familiæ Gallicæ, ſed fiduciario jure.* XXIV, *577. & ſeqq. Carolo ſcilicet Andegavenſi Siciliæ Regi 579. 583. Habuit jus clientelare in Provinciam, 580 & ſeqq. Bohemiæ Regibus conceſſit Sileſiam.* XXIX, *795. Eidem hominium præſtitit Witzlavus III Rugiæ Princeps.* XVI, *267. Carolo Siculo Senatoris titulo interdixit.* XX, *405.*

Rudolphi I. Donatio excutitur XX, *393 & ſeqq. In eam non conſenſerunt omnes Imperii Ordines. 402 Per illam utile tantum dominium pervenit ad Papam. 403. Hujus donationis cauſſæ. 410. Non habet vim. ibid.*

Rudolphinæ Tabulæ excutiuntur. XX, 394 & ſeqq.

Rudolphus III Burgundiæ Rex ἄπαις regnum ſuum donavit Henrico II Cæſari & deinde Conrado Saliquo. XII, *172 & ſeq. Demum ille Burgundiæ heredem ſcripſit Henricum III Cæſarem. 174. Iſtius Rudolphi ſocordia,* XIII, *184.*

Rugia, cum Slavi à Danis deficerent, in Danorum fide manſit. XVI, *267. Ad Imperium rediit. ibid. Ejus partem Daniæ Rex Pomeraniæ Ducibus tradidit. 268.*

Rugii Henrici regis Slavici dominium excuſſerunt. XVI, *259. Imperii in eos jura ſalva manſerunt 260. Eos debellaverat Waldemarus I, 253. 260. Idque indultu Cæſaris. 261. Henricum Leonem in partem victoriæ admiſit. ibid.*

Rupertus Palatinus in regno Arelatenſi Vicarium fecit filium ſuum. XXIV, *605.*

Ruſſia eſt Poloniæ terminus. XIIX, *336.*

Ruſſorum Imperium vaſtum eſt. 867 Eorum Princeps cupit Cæſar haberi. XXI, *448.*

Sabaudia ab Ottone III beneficiaria lege conceſſa Beraldo Saxoni. XII *171. Ama-*

171. *Amadæo.* 172. XIII, 181. *Eſt Imperii feudum* 182. *Imperii limitibus continetur.* XXV, 632 & ſeqq. 638 & ſeq.

Sabaudiæ Comes Thomas fuit ſub imperio Friderici II. *Cæſaris.* XIII 191.

Sabaudiæ Comes Petrus Richardo Anglo tanquam Imperatori fidem obſtrinxit, & ab eo imperium in Taurinos &c. obtinuit. XIII, 192.

Sabaudiæ Comitatus ab Henrico V. inſtitutus. XIII, 181, 182.

Sabaudus feudali vinculo ſe obſtrinxit Cæſari XXIII, 529. *Num ſit ſui juris?* XXV, 632 & ſeqq. *Num poſſit ſimul eſſe Vicarius Imperii, ejus Vaſallus?* 634 & ſeqq. *Eſt in matricula Imperii ejusque Vaſallus.* 639. *Eſt obſtrictus ad onera Imperii. ibid. Pedemontium fiduciario jure tenet. ibid. Eodem jure Carolis V. ei conceſſit Comitatum Aſtenſem & Marchionatum Ceræ. ibid. Num quædam abſoluta poteſtate teneat?* 640. *Sed in iis Imperium habet fundatam intentionem.* 641. *Quid juris habeat in Genuenſes.* 643 & ſeqq.

Slaa fluvius Thyringos & Salvos olim diviſit. II, 10.

Salisburgenſis Epiſcopus, Arno, vide Arno.

Salmoringum. VII, 49.

Salomon Rex Iſrael XX *urbes dotales Hiromo donavit, non improbante id divino numine.* XIX, 344.

Salomon Hungariæ Rex ab Henrico IV in regnum reſtitutus. XVII, 291. *Cæſarea auctoritate regno illi præfuit.* 292. *Seſe Imperii tributarium profeſſus eſt.* 293.

Salviani Maſſilienſis ſententiæ de Arrianorum erroribus. 877.

Saluti publicæ quilibet & re & corpore obſtrictus eſt XIX, 351.

Samogitia à Crucigeris erepta eſt Lithuanis. XXIX. 822.

S. Deodati. VII, 44.

S. Eugendi. VII, 47.

S. Gangulfi. VII, 43.

S. Gangerici. VII, 47.

S. Gregorii. VII, 44.

S. Laurentii. VII, 47.

S. Mariæ in Biſontione. VII, 47.

S. Mariæ in Deonant, VII, 48.

S. Marcelli. VII, 47.

S. Martini in Biſontione. VII, 47.

S. Maximi. VII, 43.

S. Michaëlis. VII, 47.

S. Salvii. VII, 47.

S. Servatii VII, 47.

S. *Stephani in Stratsburch.* VII, 44.

S. Hrſi in Salodoro. VII, 44.

Sara-

Sarathowa. VII, 35.

Sardinia Insula Papæ donata. XI, 140 A Pisanis & Genuensibus occupata. 141. Ei Regem constituit Fridericus II filium suum Enzium. 141. Num exciderit Imperii juribus? XXII, 474.

Saxo Gramaticus iniquus in Germanos, omnemque fidem habens insuper, mentitur impudenter & falsitatis convincitur, XIV, 199. 200. 206 209. 212 213. 215. 216. 217. Fridericum I Cæsarem perfidiæ ac doli iniq; accusat. 215. Et Germanes appellat barbaros. 217. Fabulosus est, XVI, 233. 246. Impudentis mendacii iterum convincitur. 262.

Saxonia Slaviam vicinam numerosis coloniis in linguam & mores commutavit. XV, 232. Ejus amplitudo, II, 8.

Saxonia Nordalbingica à Danis in ditionem redacta. XIV, 220. Sed possessione & omni jure exciderunt. XVI, 232 & seqq. Ejus fines. IV, 24, 29.

Saxonia Transalbina Ekberto Comiti reddita. IV, 28. Ejus fines. 27 & seqq. Ejus magnam partem possedit Adolphus Holsatiæ Comes. XVI, 236.

Saxoniæ Comites pulso Henrico Leone, Bernhardo novo Saxoniæ Duci hominio sese obstrinxerunt. XVI, 236.

Saxoniæ Dux Albertus prælio vicit Waldemarum II Regem. XIV. 240.

Saxoniæ Dux Bernhardus partem Slavoniæ possedit. XVI. 287.

Saxones à Francis subacti sunt. II, 8. Eorum Coloniam Henricus Auceps trans Eidoram deduxit. XIV 194. Quæ à Danis trucidata est. 197.

Saxonicæ libertati occasionem præbuit captivitas Waldemari II. Daniæ Regis. XVI, 238 & seqq.

Saxonici Principes Henrico VI, qui hereditariam Cæsarum successionem revocare studuit, adversati sunt. XI, 154.

Scaldis olim fossa Honda VI, 46. Fuit Lothariane portionis terminus. III, 18.

Scaliger à Ludovico Bavaro Princeps Mediolanensis constitui voluit XXIII, 531.

Scarbonense VII, 48.

Schowenburgicus Comes Adolphus prælio vicit Waldemarum II Daniæ Regem. XVI 240.

Scutingum, VII, 45.

Scythiam occuparunt Gothi. XIIX, 307 & seq.

Selandia olim Friſiæ accenſita, III, 22, 23.
Selme. VII. 48.
Senenſis civitas num ab Henrico Lutzelburgico aut Carolo IV, libertate donata? XXIII, 507. *Semper fuit juris Cæſarei.* 511. *A Carolo V. Philippo filio data.* 512. *Proſcripti ſunt à Cæſare & Camera Imperiali. ibid.*
Senogallia S. Petro ab Ottone III oblata. X, 117.
Sennonii. VII, 47.
Sergius Papa ex Marozia nefario adulterio genuit Joannem XI *Papam.* X, 103.
Sfortia Ducatum Mediolanenſem ſibi vindicavit. XIII, 534.
Sfortiæ Mediolanenſi Ducatu ejecti & reſtituti. XXIII, 535.
Sicilia num pertinuerit ad jus Francorum? X, 95. *Ab Ottone M. & Henrico II Papis donata legitur, ſed adjecta conditione.* XI, 141. *Nunquam venit in Cæſarum Germanicorum poteſtatem ibid. Una cum Calabria pacto inter Carolum M. & Nicephorum Conſtantinopolitanis ceſſit. ibid. A Normannis occupata & Rogerio conceſſa.* 151. *Henricus VI, ducta Conſtantia eam quaſi in dotem conſequutus eſt.* XI, 153. *Ac voluit eam Imperio Romano adjungere.* 154. *Num hodie ſit juris Imperii* XXII, 475.
In Siciliam quid juris Pontifici concedant Arragoniæ Reges? XXII, 475. *In hac cauſſa acriter ſe oppoſuit Hiſpanus Baronio. ibid.*
Sigismundo Auguſto Poloniæ Regi Livonia ſeſe in tutelam commiſit. XXIX, 833 *& ſeqq.*
Sigismundus Cæſar Ducatum Sleswicenſem regno Daniæ adjudicavit. XV, 227. *Confirmavit Carolo VI Galliæ Regi Vicariatum Imperii in regno Arelatenſi* XXIV 605. *Ejus juramentum Pontifici præſtitum* XX. 434 *& ſeqq.*
Sileſia à Polonia avulſa IV, 31. *Continetur finibus Imperii* XXIX, 744. *& ſeqq. Fuit olim pars Poloniæ. ibid. Bohemiæ unita eſt, ib. & ſeqq. Quo jure id factum, & quando Imperio obnoxia reddita ſit?* 811.
Sileſiæ Ducum Origo. XIIX, 335.
Slavia à Danis in ditionem redacta. XIV, 219. 220. *A Saxonibus vicinis in linguam & mores commutata.* XV, 232. *Non fuit juris Danici.* XVI, 248. *& ſeqq. Ad Balthicum mare à Danis ſubacta, novum Regibus illis titulum peperit.* XXI, 255 *& ſeq. A Carolo M. ad Vi-*

ad Viſtulam usq; in Imperii obſequium fuerat redacta ibid. Ab Henrico Principe debellata. 258. Ejus nulla pars poſt Danos ejectos unquam rediit in ditionem Daniæ. 267.

Slaviæ & Saxoniæ limes fuit Suenentina amnis. IV. 27.

De Slavia Waldemaro à Friderico Cæſare promiſſa Saxonis Grammatici impudens mendacium. XVI, 262.

Slavi ſive Venedi minus rectè appellantur Vandali. XVI, 232. 244. Ab Henrico Idomiti & ad Chriſtianam religionem adacti. 256. Itemq; ab Ottone M. ibid. In libertatem ſeſe vindicarunt. 257. V 34. Ab Henrico II ad officium compulſi. ibid. XVI, 257. A Conrado II multis præliis attriti & ſub tributum miſſi ibid. & XIX, 321. Sub Henrico IV ſeſe denuo in libertatem aſſeruerunt. XVI, 258. Ab Henrico Principe Slavonico debellati. ibid. Incoluerunt Poloniam XIIX, 338.

Slavicæ ſive Venedicæ terræ dominiũ jam amplig 400. annorũ ſpatio Imperium ſibi vindicavit. XVI, 269.

Slavicæ gentes à Carolo M. in ditionem redactæ. II, 10.

Slavici Regii nominis initia XVI, 258.

Sleſwicenſis Epiſcopatus ejusq; privilegia ſunt ab Ottone M. XIV, 202, 203. Eſt juris Danici. XV, 222. Daniæ Regibus adjudicatus. ib & ſeq.

Sleſwicenſis Ducatus eſt juris Danici. XV, 221. & ſeqq. In Tabulas Ordinum Imperii Germanici relatus 222. Daniæ Regibus Camere Spirenſis judicio adjudicatus. ibid. & ſeq. A Daniæ Regibus ſuis attributus. 225. 226. Canuto conceſſus. ibid. Deinde Waldemaris, Erico & Henrico. Pervenit demum Danici regni beneficio ad Gerhardum Holſatiæ Comitem ibid. & 227. A filiis Gerhardi regno ereptum recuperare voluerunt Daniæ Reges. ib. Eundem Sigismundus Imperator Daniæ regno adjudicavit. ibid. & ſeqq Adolpho Gerhardi filio illum feudi legibus conceſſit Chriſtophorus Bavarus Rex Daniæ. 229. Iſtius Ducatus limites. 230. Chriſtiani Regis filii eum per partes inter ſe diviſerunt. 230. De eodem inter Friderici filios contentiones. ibid. Ejus ſolennis infeudatio per Fridericum II Daniæ Regem facta. 231.

Sleſwicenſis Dux creatus eſt Rex Slavorum Canutus à Lothario II Cæſare

Cæsare. XIV, 208.

Slesvicensis Marchio ab Henrico Aucupe institutus. XIV, 194. *Non sublatus ab Ottone Magno.* 206.

Slesvicum cum Marchia Conradus II donavit Canuto Daniæ Regi XIV, 206. *Fuit Saxonum Nobile emporium ad Sliam.* 195. *Et Transalbinorum civitas opulentissima.* XIV. 206. *Fuit terminus Imperii ac Daniæ.* 196.

Solocense. VII. 45.

Sophia Stephani Hungarici vidua Henrici IV soror ab Vladislao Polono in matrimonium accepta. XIIX, 329.

Spalisunt Poli sive Poloni XIIX, 307. *& seq. vide Poli aut Poloni.*

Spira nunquam fuit Lotharingici Regni pars. XXVI. 684.

Spoletanus Dux nomine Cæsaris in Episcopos & judices Romanos animadvertit X, 98. 100.

Spoletanus Ducatus Pontifici donatus, X, 109. 115. *Ex arbitrio Imperatoris dependit,* 118.

Stabolan. VII. 46.

Stanislaus Cracovienſis Episcopus à Bolislao Audace trucidatus. XIIX 328.

Stephanus Hungariæ Rex quasdam Austriæ urbes ab Henrico Cæsare obtinuit. XVII, 276. 278. *Ab Henrico II Rex nuncupatus Religionem Christianam amplexus est.* 277. *Ei bellum intulit Conradus II Cæsar.* 279. *Sed paulo post pax composita est.* 280. *In clientelam Cæsaris receptus.* 291. *Num Hungariam Papæ donarit?* 299. 301. *Coronam Roma adeptus legitur.* XIIX, 313.

Stetinensis Transactio inter Daniæ & Suecie Reges. XXIX, 836.

Stiria & Carinthia fuerunt in ditione Ludovici Germanici. IV, 33.

Stivagium. VII, 44.

Strasburch. VII, 43.

Subditi num iniquum imperantium jugum excutere jure possint. XIX, 370.

Subditi & regiones ab eo, penes quem est summa civitatis potestas, per venditiones & donationes &c. transferri possunt. XIX, 343. *Neq; id juri naturæ contrarium est.* 344. *Quæ istius juris ratio. ibid.*

Sueci vide Sueones.

Suecia nunquam fuit in ditione Cæsarum. XIV, 220. *Quæ ei nuper asserta intra limites Imperii permanserunt.* XXIX, 782.

Suecia Rex Ioannes Moschum AEsthonia ejecit. XXIX, 838.

Suecie Rex num fuerit Waldemarus à Cæ-

à Cesare constitutus? XIV, 215, 220. ubi Alberti Stadensis error de hac ipsa re notatur. ibid.

Suecus, qui in Livonia tenet Cesari ut Supremo Domino cessit, XXIX, 836. sed sibi postea merito recuperavit. 839.

Sueno Rex Daniæ ad Curiam à Friderico I. evocatus, regnum per gladium accepit, & ab eo coronatus juramentum fidelitatis Cesari præstitit. XIV, 210. & seqq. In clientelarem militiam se dedit Cesari. 213. Germanicum ritum amplexus est, 214. Regno pulsus per Henricum Leonem restitutus est. ibid.

Suentina amnis Saxonum & Slavorum limes. IV, 27.

Suentisium. VII, 45.

Sueonas subegerunt Curos. XXIX. 829.

Sueonum Rex Hericus Daniam occupavit, XIV, 205. Saxoniam & Frisiam afflixit ibid. Ab Ottone III. prelio superatus est. ibid.

Suerinenses Comites Saxoniæ Ducibus fuerunt obnoxii XVI, 236.

Summa potestas sufficit ad tuendum Cesareum nomen, licet Regalia aliis sint concessa. XXI, 450.

Summæ potestatis possessionem indicat jus Regum Germanorum sumendæ in urbe Roma coronæ. XXI, 451.

Sunniacum. VII. 47.

Sydbevelandia & Valacræ Germaniæ accesserunt. VI, 46.

Sylvester II. Papa, alias Gerbertus appellatus X, 117 Sola Imperatoris auctoritate Pontifex factus. 116. Ex ipsius consilio Otto III priscas Cesarum donationes removit. 117. Idem Papa curiæ Romanæ infestus. ibid.

In Synodo Romana quædam vetera jura Cesarea confirmata sunt. scilicet de stipendio Imperatoris ex bonis Ecclesiæ augendo. X, 101. 102.

Tabulæ Albertinæ. XX, 410. & seq.

Tabulæ Auberti Mirai, quibus explicatur divisio regni Lotharianí inter Carolum Calvum & Ludovicum Germanicum facta. VII. 43.

Tabulæ Caroli IV. Cesaris. XX, 425. & seqq. Sunt diversæ. 431. Sine consensu Principum datæ, 432. Ejus Tabulæ, quibus Silesia Bohemiæ unita refertur. XXIX, 796. Ab Archiepiscopo Moguntino confirmatæ, 808.

Tabulæ Friderici I. Cesaris. XIII, 189.

Tabulæ Henrici V. Cesaris. XI, 132. & seqq.

Tabulæ Henrici VII. producuntur, XX, 412. & seqq. Non obligant Imperium

perium. 422. Ex illarum præscripto vivere noluit Cæsar. 423. Neque per eas Cæsarum auctoritas extincta est. ibid.

Tabulæ pacti inter Carolum V & Imperii Ordines initi. XXIX, 750 & seqq.

Tabulæ de pace Constantiæ initæ. XI, 147.

Tabulæ Rudolphinæ excutiuntur, XX, 394 & seqq.

Tabulæ Rudolphi II Henrico Lotharingio traditæ. XXVII, 729 & seq.

Tabulæ Transactionis Norimbergensis in causa Lotharingica. XXVII 712 & seqq.

Tabulæ Viennenses XIII, 191.

Tacita consensio quomodo fiat. XIX, 354.

Per Tacitam derelictionem imperia ad alios transferuntur. XIX, 360.

Tacito consensu bona & jura civitatis amitti queunt. XIX, 352 & seq.

Tacito consensu quid de Italico regno in aliorum jura transierit. XXII, 509 & seqq.

Theobaldus Rex Navarræ Campaniæ nomine noluit esse beneficiarius Regis Galliæ, Imperii majestatem observans. XXVI, 665, 668 675.

Theobaldus II Odonis Campani filius Henrici III miles factus. XXVI, 664 Num titulum Comitis Palatini Imperii acceperit. ibid.

Theodora scortum Romanæ civitatis monarchiam obtinuit, X, 192. Ejus filia Marozia ex Papa Sergio III genuit Ioannem XI Papam 103.

Threna amnis ad quem Vallum Danicum exstructum. XIV, 207.

Thuanus refutatur. XXVI, 679 & seqq 683 & seq.

Thusciam à Mathilde S. Petro donatam scribunt Sigonius & Leo Ostiensis. X, 109, 120, 115. Ex arbitrio Imperatoris dependet. 118.

Thusciæ Marchiones olim imperium habuerunt in urbem Romam X, 102

Ticlivinni. VII, 48.

Tiburtinam urbem Pontifici restituit Fridericus Cæsar, salvo tamen jure Imperii. X, 126.

Tigurum ab Henrico IV, Bertholdo Conradi Zeringensis patri donatum. XIII, 183.

Tolosanus Comes Raimundus Friderico II, hominium præstitit. XIII, 191.

Treviri VII. 43.

Trevirensis Archiepiscopus Imperii Cancellarius per regnum Arelatense. IIX, 75. XXIV, 599. 607.

Tullum

Tullum. VII, 46. *Gallie Rex in potestatem redegit.* XXVI, 678. 866. *Quo jure id teneat.* XXVI, 678. & *seqq.* 686. XXVII, 704.
Tullense. VII, 49.
Tullense fœdus. IIX, 74.
Tullensis Episcopus Gerhardus conquestus est apud Ottonem Cæsarem, quod Fridericus Dux se invito arcem in prædio Tullensis Ecclesiæ struxisset. VII, 53, 57.
Tullensis pagi pars olim fuit, Barrum VII, 61.
Tyrrheni maris insulæ pertinuerunt ad jus Imperii XI. 140.
Valacræ & Sydbevelandia Germaniæ accesserunt. VI, 46.
Valentia in ditionem Imperii Germanici pervenit. XII, 177. *Est juris Cæsarei* XXVI, 676.
Vallis Clusæ. VII, 44.
Vallum Dienevverch prope Sleswicum. XIV, 210. *A quo sit exstructum, & quo tempore.* 207. *Ab Ottone M. dirutum.*
Vandali non sunt Venedi. XVI, 232. 244.
Vandalicæ seu rectius Venedicæ Civitates Danicum præsidium trucidarunt & ejecerunt. XVI, 267.
Vandalorum Regem primus se appellavit non Rex Daniæ Ericus. XVI, 248. *sed Waldemarus II,* 248.
Vasconiæ oppidum pertinet ad ditionem Imperii. XXVI, 676.
Vasrensis Comitatus. VII, 48.
Vazquius refutatur. XIX, 349. 351. 568. *Statuit omnibus natura liberis natis fas esse recuperare libertatem naturalem.* 368.
Vicetia. VII, 47. 48.
Vectigalia Carolo M. pependerunt Romani. X, 97. *Eaq; à Monachis in Franciam deportata sunt. ibid.*
Vdalricus Bohemiæ Dux perfidus Misiconem rebellem suscepit, eum Conrado II traditurus. XIIX, 320. & *seqq.*
Vdo Marchio Misiconem Polonum Imperio Germanico subjecit. XIX, 308. *A Polonis reverenter habitus est.* 310.
Vollinum Livoniæ oppidum à Moscho captum XXIX, 831.
Venaysinum Comitatum quo jure teneant Pontifices. XXV, 614. & *seq. Quando cœperit esse juris Pontificii.* 618. *Num ille Comitatus jurisdictionem Cameræ Imperialis hodie agnoscat* 621.
Venedi non recte appellantur Vandali. XVI, 232. 244 *Eorum sedes ubi fuerit.* 233. 255. XVII, 275. *A Carolo M. in ditionem redacti.* II, 9. *Vix comiter observarunt vim Regiam Germanorum.* V, 34. *Abjecta*

Digitized by Google

jecta Religione Christiana sese in libertatem vindicarunt. ib. XVI, 257. 258. Pessime habiti sunt. 259. A Danis subacti. XVI, 252. & seq. In obsequium Imperii Francici redacti sunt. 256. V. 31. Danicum præsidium trucidarunt. XVI, 267. Danis sæpe exstiterunt superiores XXX, 849.

Venedorum colonia in Austriam traducta. XVII, 274 Eorum ibi duces. 275.

Venedica terra trucidatis & fugatis incolis in solitudinem redacta XVI, 259. A novis colonis habitari cœperunt. 260. Eas aliquando occuparunt Reges Daniæ, sed possessione & omni jure exciderunt 232. & seqq. Jam amplius CCCC. annorum spatio sub Imperio sunt. 269.

Venetiarum urbs in jus Francorum non transiit. II. 11. X, 95. XI, 130. 131. & seqq. Et est extra fines Imperii Germanici. XI, 140. Num pertineat ad ditionem Imperii? XXIII, 543. & seqq. Non subjecta est Regibus Italiæ. XI, 132. Eam Cæsar Otto liberavit munere pallii aurei. 855.

Veneti num Ottonem Friderici I. filium ceperint, ac ipsi Cæsari &c. Pontifex illic tam proterve illuserit? XI, 139.

Veneti tributum solverunt Cæsaribus de terris Imperii, quas in continente possident. XXIII, 547. Multa hodie tenent, quæ sunt in ditione Imperii. 548. Neq; illa tenent, quasi parta jure belli. ibid. Neque ea per tacitum Imperii consensum jure Imperii exciderunt. 549. Gravissime à Maximiliano I Cæsare accusati sunt. ibid. & seq. Quæcunq; in continente possident ea Imperio se reddituros promiserunt. 560. Ac tributum quoque ibid. Num præscriptione jus sibi quæsierint. 563. Jus cudendæ monetæ impetrarunt à Rudolpho. 544. & seqq. Idem Jus impetrarunt quoq; à Berengario. 545.

Venetorum bona terræ continentis fuerunt juris Imperialis Italici, sed privilegiis munita. XI, 133. & seqq.

Venetorum Duces amici Imperii, ipsaq; urbs regni titulo condecorata. XI, 132. & seqq.

Venetorum legati ad Maximilianum I. Cæsarem Oratio, XXIII, 557. & seqq.

Venetorum privilegia confirmavit VVido Cæsar. XI, 131.

Venetorum vicini qui XI, 136. Et quæ juris Venetici. ibid.

Vero-

Veronenſium Marchia Henrico commiſſa. IX, 89.
Veſontione Comitia celebravit Fridericus I. Cæſar. XIII, 186.
Veſontio. VII, 45.
In Veſontinos quid Cæſari olim licuerit? XXV, 659 & ſeqq.
Per Vexilla provincia traduntur à Principe. XIV, 211.
Uffonis Danie Regis filii & Saxonia Regis pugna ad Eidoram. XV, 225
Vicaria poteſtas non eſt abſoluta. XXV, 635 & ſeq.
Vicarii Imperii Mediolani conſtituti. XXIII, 531. & ſeqq.
Vicarii Principes à Ludovico Bavaro in Italia inſtituti, Alexandri VI *& Cæſaris Borgiæ ſcelere fracti; à Iulio* II *Papæ demum ditione exuuntur.* XXI, 458.
Vicarius & imperii Vaſallus num quis poſſit eſſe ſimul? XXV 633 & ſeqq.
Victor Papa perſtrinxit Ferdinandum I *Caſtellæ Regem, quod ſe feciſſet Imperatorem appellari.* XXI, 449.
Vienna in ditionem Imperii Germanici pervenit XII, 177. *Eſt juris Cæſarei* XXVI, 676. *Ea urbe ſe tutatus eſt Boſo adverſus Ludovicum Germanicum* XII, 160.
Viennam & Lugdunum invaſit Boſo XII, 160.
Viennenſe, VII, 48.
Viennenſis Archiepiſcopus, aliiſq; Friderico I. *hominium præſtiterunt.* XIII, 186. & ſeq.
Viennenſi Archiepiſcopo ſacri Palatii Archi Cancellariatus confirmatus eſt. XIII, 191.
Viennenſis Provincia Heriberto Comiti ab Hugone data. XII, 168.
Viennenſes Tabulæ. XIII, 191.
Virdunenſe. VII, 48.
Virdunum eſt in portione, quam accepit Carolus. XII, 46. *Ottoni III reddidit Lotharius Transmarini filius.* VI, 48. *Eam urbem Galliæ Rex Henricus II in ſuam poteſtatem redegit.* XXVI, 678. 866. *Quo jure Gallus teneat. ibid.* & ſeqq. *Quid ei hic conceſſum per pacta Monaſterienſia.* XXVII, 704.
Viſtula fuit terminus Imperii Francici. IV, 30. *Pomeraniam & Pruſſiam dividit. ibid. Erat limes Poloniæ.* XIIX, 308.
Inter Viſtulam & Oderam habitarunt Gothi. XIIX, 308.
Vivariæ. VII, 47. 48.
Vladislaus Hermannus Polonus, Regio nomine abſtinuit. XIIX, 328. & ſeqq. *uxorem duxit Sophiam Henrici IV. Cæſaris ſororem, viduam Stephani Hungari,* 329.

Digitized by Google

Vladislaus Jagello Crucigeros vicit, eis ej. bonam Borussiæ partem ademit. XXIX, 824. 826.

Vladislaus Loctícus Polonus num Ludovici Bavari auctoritate sit coronatus? XXIX, 813. & *seq. A Bohemiæ Rege ditione exutus.* 815.

Vltrajectum cessit Ludvico. III, 21. *Dependit ab Imperio.* XXIIX, *Num teneatur ad tributa & onera?* 756. 757. *Contineri solet circulo Westphalico.* 753. 756.

Vngari vide Hungari.

Vngaricum Regnum accepimus pene excisum. 867.

Vniri quando Imperium cœperit? V, 34.

Vnvvani Archiepiscopi Bremensis opera pax inter Conradum II *& Canutum Daniæ Regem constituta est.* XIV, 206.

Voluntas boni & prudentis viri juri naturæ consentanea est XIX, 356.

Vrbanus V à Carolo IV impetravit confirmationem Privilegiorum Ecclesiæ & Studii Bononiensis. XXI, 455.

Vrbanus IIX fabulam de Ottone Friderici I filio à Venetis capto & Alexandro Cæsari proterve illudente inter damnatæ fidei commenta numeravit. XI, 139.

Vrbes Italiæ Hadriani & Alexandri Pontificum instinctu in libertatem sese asserere conati sunt. XI, 147.

Vsucapio num adversetur æquitati naturali? XIX, 360. *Num solo civili Romanorum jure introducta sit? ibid. Cur inter civiles acquirendi dominii modos relata ab Vlpiano.* 361. *Vsucapione Romani multorum Imperiorum possessionem tutati sunt.* 361.

Vtile dominium ad Papas pervenit, summus autem Principatus penes Imperatores fuit. X, 95. 111.

Vtilitatem populi num semper spectare teneantur imperantes. XIX, 347.

Vtrecht. VII. 43.

Wagriam tenuit Canutus. XVI, 237. *Itemque Henricus Leo.* 251.

Waldemarus I Daniæ Rex Ducatum quendam Daniæ à Friderico I Cæsare accepit. XIV, 211. *Investituram regni à Friderico petiit, & ad curiam citatus Daniæ regnum ab illo sub hominio accepit.* 214. & *seqq.* 857. *Factus est Rex Suecia & Daniæ.* 215. *Canuto fratri suo Ducatum Slesvicensem concessit.* XV, 226. *Num ei à Friderico promissa fuerit Slavia?* XVI, 262. *Slaviæ beneficiaria lege ab Imperio consequendæ spem*

dæ ſpem habuit. 251. *Subegit Rugios.* 253. *Ipſo Waldemaro preſente & ſpectante Pomeraniæ Principes in numerum Ducum Imperii adſciti.* 260.

Waldemarus II omnem Nordalbingiam debellavit. XVI, 237. *Salutatus eſt Slavorum & Nordalbingorum Dominus.* 238, 255. *Eadem iterum exutus eſt, ibid. Ab Henrico Comite Zwerinenſi captus, ſoluto lytro & abjurata Nordalbingia dimiſſus eſt. ibid. & 239. Ad Bornhowedam profligatus eſt. ibid. & 240. Nordalbingiæ & Slaviæ poſſeſſione excidit.* 240, 266. *Quam nec ipſe nec ejus Succeſſorum aliquis recuperare tentavit. ibid. In id pax conſtituta.* 241. *Adolpho Holſato Lybecam obſidenti ſuppetias tulit.* 241. *Primus ſe appellavit Vandalorum Regem.* 246. *Pruſſiam & Eſthoniam devicit.* 253. *In hoc Waldemaro Danorum potentia occidit.* 268.

Waraſch Comitatus. VII, 45.

Wasloi. VII, 48.

Wenceslaus Bohemiæ Rex ſe appellavit Imperii Principem & Pincernam. XXIX, 789. *Eidem à Cæſare Polonia conceſſa.* 815, *& ſeq. Cur illi Imperium abdicatum,* XIX, 376. *Ioannem Galeatium nuncupavit Ducem Mediolanenſem.* XXIII, 532 *& ſeq.*

Weſtphalico Circulo comprehenſa Geldria & Ultrajectum. XXIIX, 753, 756.

Wido Spoletanus Francorum regnum ſibi deſpondere auſus eſt. IX, 85.

Wigleſdor portam ſive aditum prope Sleswicum à Danis præoccupatum Otto I lvi cepit. XIV, 204.

Wigmannus rebellis ad Haraldum Daniæ Regem confugit. XIV, 198.

Wilhelmus Burgundiæ Comes Regem ſuum Rudolphum vix comiter obſervavit. XIII, 184 *& ſeq.*

Wilhelmus Hollandus juravit feudalia Imperii jura nequaquam alienaturum. XIX, 350, 380. *Ipſe ejusq; poſteri ſe Imperio obnoxios agnoverunt.* XXIIX, 737.

Wilhelmi Nangiaci aliorumque nuge refelluntur, XXIV, 737.

Witzlavus III. Rugiæ Princeps Rudolpho I hominium præſtitit. XXVI, 267.

Witzlavus IV ultimus Rugiæ Princeps. XVI, 268.

Wormo Daniæ Rex ab Henrico Aucupe ad pacem petendam adactus; XIV, 194. *Num ejus uxor Thyra vallum illud Danicum exſtruxeris?*

rit? 207. *Oculis captus est. ibid.*
Zelandia fuit pars Imperii. XXIIX, 741. *& seqq.*
Zelus in Religione. 877.
Zuentspoldus Arnolphi Cæsaris filium Rudolphum, qui se regem fecerat, persecutus est. XII, 163. *A Patre Lotharingiæ Dux constitutus.* 166. V, 36.
Zutphaniæ Comitatus dependit ab Imperio. XXIIX, 753.
Zuuerinensis Comes Henricus Waldemarum II. Daniæ Regem captum sub arcta detinuit custodia. XVI, 238. *Eundem prælio vicit.* 240.

FINIS.

Digitized by Google